istorie istorie istorie

doina jela
cătălin strat
mihai albu

afacerea meditația transcendentală

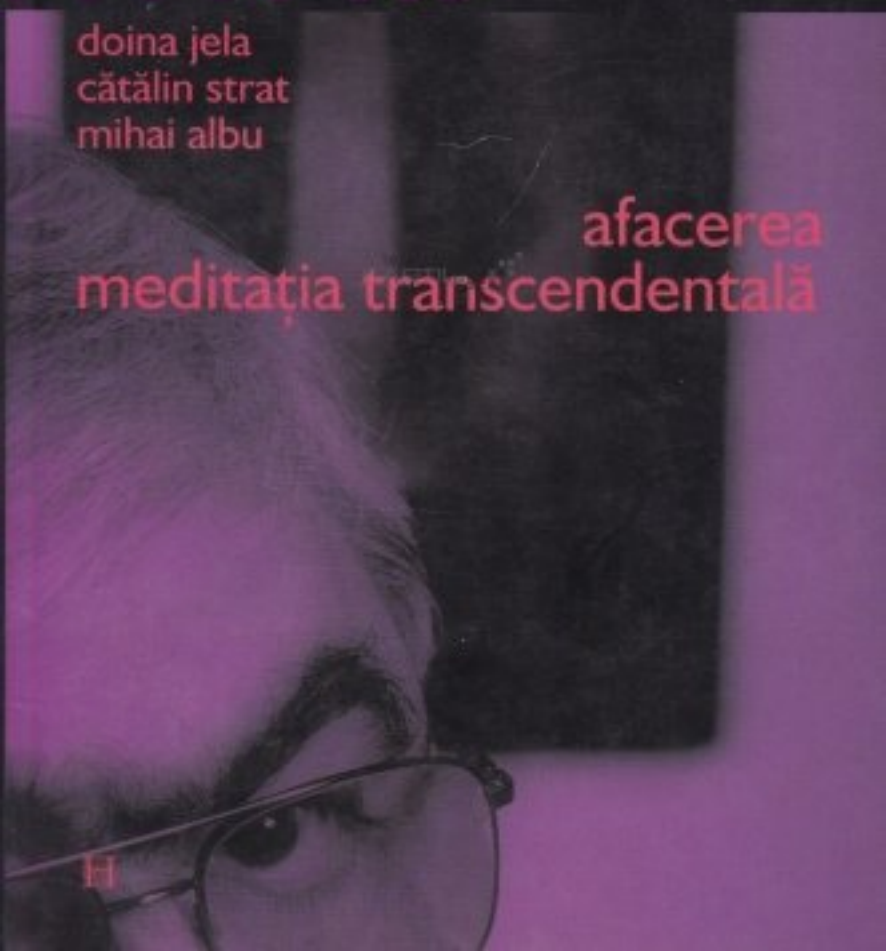

doina jela
cătălin strat
mihai albu

afacerea meditația transcendentală

289853
B.C.U. IAȘI

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coordonatorul seriei
HORIA BARNA

Coperta
RĂZVAN LUSCOV

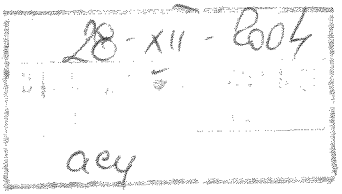

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
JELA, DOINA
Afacerea Meditația Transcendentală /Doina Jela, Cătălin Strat, Mihai Albu. - București: Humanitas, 2004
ISBN 973-50-0336-8

I. Strat, Cătălin
II. Albu, Mihai

351.746.1(498)
821.135.1-94

© HUMANITAS, 2004

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/222 85 46, fax 021/224 36 32
www.humanitas.ro
Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel. 021/311 23 30,
fax 021/313 50 35, C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

ISBN 973-50-0336-8

I

„Cei care sting luminile rațiunii"

„Invaziile lăcustelor au rămas în memoria timpurilor amintiri tot atât de negre ca epidemiile de holeră și de ciumă. Miliarde și miliarde de insecte zburătoare se năpusteau asupra holdelor, lăsând în urma lor un câmp stors de vlagă și toate viețuitoarele condamnate la înfometare.

Aidoma acelor invazii, pe tărâmurile spirituale ale omului zilelor noastre au loc invazii cu efect tot atât de funest ca acelea ale lăcustelor: invazia obscurantismului, a misticismului, a sectelor. Și acestea sunt chiar mai periculoase ca lăcustele, am putea spune. Pentru că ogoarele pustiite reînvie aidoma Păsării Phoenix din propria cenușă în primăvara viitoare, când natura intră într-un nou ciclu de viață, pe când invazia sectelor pustiește, acolo unde acestea prind rădăcini, pentru toată viața spiritul omenesc. Sectele îl pustiesc de livezi înflorite, de cântec, de doruri, de zbor spre culmi însorite, spre libertate deplină.

Se știe că, îngenuncheat și înlănțuit ca ființă biologică în secole și milenii, copleșit de tot felul de împilări sociale, trudind sub bici pentru huzurul celor puțini, visând la libertate și negăsind căile de a o cuceri, de a o împlini pe această lume, omul și-a creat o lume de dincolo de viață, o lume a dreptății și a fericirii veșnice. Și încet-încet, s-a trezit îngenuncheat și din punct de vedere spiritual. Idoli și demoni de dincolo de viață au început să-i biciuiască spiritul, obligându-l la post, la renunțarea la tot ce înseamnă bucuria vieții, pregătindu-l pentru dincolo, obligându-l *să se pregătească pentru dincolo.*

Până și-n zilele noastre somnul tuturor oamenilor sensibili continuă să fie tulburat de atrocitățile săvârșite de cea mai întunecoasă dintre cătușele rațiunii: Inchiziția, una dintre marile rușini ale ființei umane, un Thanatos care a stat peste o mie de ani cu sabia în mână pe treptele de lumină spre care voia să urce spiritul omenesc. Nici alte religii nu au fost mai blânde, și ele având polițiile lor în slujba întunericului. A venit însă o vreme când rațiunea a reușit să-i pună la stâlpul infamiei pe împilatorii de dincolo de viață, dar mai ales pe cei din viața de toate zilele, din istoria zbuciumată a lui Adam și Eva, izgoniți pentru că au gustat din Pomul Înțelepciunii. O dată cu marea izbândă a iluminismului, mai apoi a socialismului, omul începe să-și simtă și eliberarea spiritului de jandarmii mistici, creșterea nivelului vieții spirituale fiind înscrisă în legea de căpătâi a noii orânduiri. Se înțelege, e o treabă de durată, idolii și monștrii, convingerile religioase neputând fi izgonite prin ordine ori legi. S-au deschis însă porțile largi spre o lumină tot mai însoritâ a rațiunii.

Dar în secolul XX, privind lumea ca totalitate, mai ales după sfârșitul celui de-al doilea război mondial, se poate vorbi de o pregnantă dezlipire a omului de Biserică, de sacramentalele legi a căror încălcare, altădată, era declarată erezie și pedepsită ca atare.

Dar nicicând atavismul din om nu a trudit cu mai mare succes la distrugerea lui ca ființă biologică, nicicând forțele negre ce trag înapoi avântul spre înălțimi n-au făurit mijloace mai distrugătoare pentru ființa umană.

Pe acest fundal, în Occident încep să apară o sumedenie de șarlatani, care inventează noi doctrine religioase, își atrag prozeliți din lumea debusolată, năpădind pământul cu sute și sute de secte, năvălind peste spiritul omenesc spre a-l îngenunchea din nou, spre a-l opri din mirifice zboruri în fireasca lui voință de eliberare totală.

Descinși din preistorie, acești înșelători, înhămați la carul misticismului de cea mai ordinară speță, mărșăluiesc prin spiritul omenesc mai ales în țările occidentale, unde „libertatea

totală", „drepturile omului", le permit acest lucru și de unde, cu ochii lor de sălbatici asirieni, pândind asupra Babilonului și urzindu-i pieirea, încearcă să planteze buruiana lui veninoasă și în alte țări, printre care și a noastră, apelând la metode dintre cele mai diferite și folosindu-se de oameni dispuși să-i ajute.

Ne vom strădui să prezentăm cititorilor noștri una dintre aceste ciume ale spiritului omenesc care asaltează lumea, înșelând-o cu bunele ei intenții, ce se dovedesc tot atâtea dale cu care este pavat drumul spre iad. Dumnealor și-au luat frumoasa și impunătoarea denumire de MEDITAȚIA TRANSCENDENTALĂ (superioară înțelegerii umane, n. a.*). O denumire mirosind a știință și filozofie de cea mai înaltă ținută, dar și a misticism."*

Cu acest galimatias absolut, plasat pe prima pagină a revistei *Pentru patrie,* oficios al Ministerului de Interne din București, în numărul din februarie 1982, începea, luând prin surprindere și neliniștind pe toată lumea, cea mai spectaculoasă înscenare politico-judiciară din deceniul nouă al secolului XX: Afacerea MT. Suntem în ultimul deceniu de comunism și ea este de fapt singura de asemenea amploare și răsunet în România, după ani și ani de guvernare unică și complet lipsită de probleme „interne", dacă ținem seama de propria imagine de sine a acestei guvernări, singura ce răzbătea în presa din țară de atâția ani. În urmă cu trei decenii, de pildă, presa, oficială în întregime și atunci, era ticsită de relatări despre „vânătorile de lupi" din munți și de lupta eroică a clasei muncitoare împotriva „bandiților" încarcerați la Canal. Dar vremurile se schimbaseră mult de atunci.

Conform unicei voci care se auzea acum în ziare, întreaga Românie, poporul întreg, strâns unit în jurul partidului și al conducătorului iubit, înainta neabătut spre comunism. Masele însuflețite abia aniversaseră faimoșii „cincisprezece ani lumină", trăind în plină „epocă de aur" a socialismului „multilateral dezvoltat".

Expresii poetice, desigur, pe care oricine știa să le decodeze, atribuindu-le sensul exact. Nimeni nu se lăsa înșelat, luând drept realitate ceea ce clamau ziarele. Ca și cum între putere și supuși intrase în vigoare de la un moment dat un pact nescris, de tolerare și ignorare reciprocă: supușii îi lăsaseră puterii libertatea de a-și desfășura în ziare ficțiunea exuberantă, iar puterea le acordase tacit supușilor libertatea de a nu crede în ea.

Nici un școlar nu mai era obligat să știe cine fusese Lazăr de la Rusca și cine Toma Arnăuțoiu. Care era „eroul" și care „banditul"; și, spre deosebire de anii dinainte, nu mai era nimeni pedepsit dacă la întrebarea: „De ce a tras Vasile Roaită sirena?", răspundea cu voioșie și cu martori: „De coadă, dom' profesor, de coadă!", ba chiar lua o notă de promovare, fiindcă bacalaureatul devenise și el parte a „viitorului luminos" obligatoriu.

Spre deosebire de generațiile dinainte, românii de acum știau că socialismul învinsese definitiv la orașe și sate, recunoscând, poate nu chiar cu voce tare și în urechile oricui, dar cu destul fair play, „victoria socialismului asupra poporului român".

Ducând în spate conștiincios, cu încrâncenare, cu eroism chiar, adevărata realitate, românii respectau în mare pactul nescris, suportând și ridiculizând concomitent spectacolul strigătelor de slavă și unanimitate, cântecele de triumf însoțite de aplauze prelungite, înregistrate pe bandă de magnetofon.

Poate că amintirea uitată a unor vremuri mai dramatice se așezase ca straturile de lavă răcită, alcătuind geologia acelei nevăzute realități din inimi și străjuindu-l ca un memento al fricii, fiindcă frica însăși nu mai era, în acel februarie 1982, o prezență vizibilă, permanentă și stânjenitoare.

De aceea, pesemne, „afacerea MT", o lungă serie de persecuții, umiliri, prigoniri, drame personale și chiar tragedii, pe care articolul nefiresc de violent din *Pentru patrie* doar o anunță, răspândind frica și transformând-o din element de peisaj geologic, în aer de respirat în cotidian, apare anacronică, disproporționată, nejustificată. O încălcare unilaterală a pactului,

căzând ca un trăsnet din senin, peste populația preocupată de alte griji.

*

În „episoadele" următoare, căci materialul, intitulat *Pavajul cu bune intenții* și semnat „doctor în filozofie Petre Vâlsan", se întinde pe trei numere ale revistei (februarie, martie, aprilie), limbajul este clar al unei vânători de vrăjitoare din invocatul Ev Mediu, doar că nici un cititor nu are nevoie să meargă cu gândul atât de departe în urmă. Oricine poate ușor recunoaște în textul evident scris la comandă genul de compunere pe o schemă fixă, rechizitoriile și demascările politice de odinioară, tonul de fabulație enormă depășind cu mult realitatea. În același timp, oricine devine brusc conștient de faptul că lumea în care trăiește, aparent la adăpost de primejdii majore, e ea însăși o ficțiune cu totul aparte, ca să parafrazăm un cunoscător al tuturor secretelor ei, Belu Zilber: ficțiunea reală a unei epoci în care periodic, la intervale imprevizibile, „din idei curge sânge".

Fiindcă de la amenințarea generală, deja neobișnuită în ultimii ani, când textele oficiale se mulțumeau să-și psalmodieze litaniile înfățișând același exasperant chip triumfător și luminos, se trece direct la acuzații de subversiune, complot, spionaj și chiar subminare a ordinii de stat, acuzații îndreptate împotriva unor persoane cu identitate socială precisă. E drept că subversiunea, complotul, primejdia vin din afară — recunoaștem cu ușurință vechiul sindrom al „cetății asediate" —, dar lipsa de vigilență a paznicilor dinăuntru costase în urmă cu câteva decenii multe vieți omenești.

Astfel încât, după partea introductivă, deja reprodusă aici, menită doar să dea alarma în fața primejdiei și subintitulată „Cei ce sting luminile rațiunii", autorul articolului citează abundent dintr-un „Program" amintindu-le celor vârstnici de odinioară faimoasa contrafacere *Protocoalele înțelepților Sionului,* iar ce-

B.C.U.

lor mai tineri nimic, decât că urmează să se întâmple ceva foarte rău.

Ce se afirmă în continuare în articolul semnat de Petru Vâlsan? Profitând de neatenția și de lipsa de vigilență a oamenilor de bună credință, unul dintre acești „înșelători", „ciume ale spiritului" etc., și-a pus ochii pe România și, asemenea unui „profesor de magie neagră", încearcă să-și atingă pe seama cetățenilor ei scopul ascuns, care este stăpânirea lumii. Firește, intențiile declarate par celor neavizați inofensive. Revista Ministerului de Interne le demască pe cele „reale".

„Pe planuri înalte, la nivelul conducătorilor Meditației Transcendentale, se pretinde că se urmărește nici mai mult nici mai puțin decât pacea mondială. Și aceasta printr-un guvern mondial format din zece miniștri și zece ministere, în fruntea cărora se află Maharishi Mahes Yogi." Ce anume s-a întâmplat, concret, nu se poate înțelege și nici măcar deduce. Totuși, un asemenea îndemn la vigilență nu a apărut în România de aproape 30 de ani. Și nici o asemenea răfuială cu adversari reali sau virtuali. Prin 1956, deci cu mai mult de două decenii în urmă, o scrisoare a unui filozof român care „alesese libertatea" adresată altuia care alesese să trăiască în România ocupată de comuniști suscitase în presa românească o intervenție similară.[1] Intervenția se dovedise și atunci de rău augur, urmându-i un proces și o represiune fără precedent în mediile intelectuale, dar încă de atunci în repertoriul „cetății asediate" încetaseră să figureze colaboraționiștii autohtoni. Sau presa devenise în privința lor extrem de parcimonioasă. Nimeni, absolut nimeni nu s-ar fi găsit atunci să se alieze cu răuvoitori din afară, în pregătirea vreunei amenințări străine. Or, vremurile se schimbaseră complet și în această privință. Și e greu de crezut că în apărarea cetății vor vigilenții paznici să mobilizeze niște cetățeni apatici, lehămetiți, mai degrabă bucuroși de invazie, printre care circula deja gluma că vinul cel mai bun

[1] Emil Cioran și Constantin Noica, vezi Stelian Tănase, *Anatomia mistificării*, Humanitas, 2003, p. 91.

din lume ar fi „vin rușii". Și totuși, despre asta era vorba: „pretinsa știință", inofensivă în sine, dacă e o falsă știință, servește dușmanilor din afară, care încearcă să se insinueze în viața cetății și care sunt numiți, iată, cu termenul menit să dea fiori: „spioni". Într-o instituție de stat, ba chiar în mai multe, sub ochii autorităților, continuă articolul, printr-un ceremonial absurd, stupid și caraghios, de „recrutare de adepți" în aparență, pentru această religie nouă, mai mulți naivi s-au lăsat înșelați că prin niște „bolboroseli incomprehensibile", de „luare în stăpânire a spiritelor", numite *mantre*, „*vor intra în tainele cele mai adânci ale Meditației Transcendentale, vor putea să și zboare până la înălțimea de doi metri, să se facă invizibili, să prezică trecutul și viitorul oricărui om...*"

În realitate, nu adepți pentru vreo religie nouă caută acești „pescuitori în ape tulburi" pe care paznicii îi demască trezind vigilențe adormite de decenii întregi:

„*În timpul celui de-al doilea război mondial astrologii se bucurau de mare cinste din partea serviciilor de spionaj. Pe baza horoscoapelor făcute (de exemplu, se prevedea de către specialiștii problemei moartea lui Hitler cu mult înainte de rușinosul lui sfârșit din primăvara lui 1945) se luau măsuri de propagandă ori de contrapropagandă, se elaborau planuri operative. Din rețelele de spionaj n-au lipsit și nu lipsesc nici acum prorocii de noi religii, anticomuniștii înrăiți, «iluminați» de tot felul de divinități. Uneori însă, acești «savanți» sunt fiii legitimi ai unor servicii de spionaj, iar turma păstorită de ei eventual o coloană a cincea sau chiar mai mult.* Latet anquis in herba, *cum spune latinul, un șarpe se ascunde în iarbă. Citâm din angajamentul sectantului: «Furnizez informațiile de mai sus de bunăvoie, în vederea obținerii încrederii care prevede... etc., etc.».*"

La data aceea, în februarie–martie 1982, singurii care știau câte ceva despre sâmburele de adevăr în jurul căruia se construia acest scenariu amenințător erau câteva sute de intelectuali bucureșteni și anturajul lor. Iar ei nu puteau decât să fie uimiți de enorma răstălmăcire și minciună. Sintagma „furnizez informațiile" era o interpretare scoasă din context și fatal-

mente forțată, cum vom vedea mai târziu, aproape o invenție. Ea semăna însă neliniștitor cu „aștept ordonanțele dumneavoastră", o glumă scrisă pe o carte poștală, în urma căreia un foarte popular personaj de ficțiune al momentului, creat de Marin Preda în *Cel mai iubit dintre pământeni*, Liviu Petrina, cunoscuse închisorile anilor '50, rezonând nefast, sumbru, amenințător, în memoria pusă sub obroc a românilor.

După alte două subtitluri răspunzând aceluiași aberant scenariu: *Nu toți cursanții erau naivi* (adică vigilența încă funcționează) și *Cultura nu se confundă cu misticismul,* în care dojana blajină se servește de dezinformare (*„și nu întâmplător aproape toate guvernele au declarat în afara lumii această hidră"*), după recitarea versetelor ortodoxiei de partid, textul din revista *Pentru patrie* se încheie cu „demascarea adevăratelor chipuri ce se ascund după măști", o „demascare" amintind brutal vremurile crezute apuse:

„Cei interesați știu ei bine ce urmăresc. Dumnealor visează dominația mondială și printr-un alt fel de napalm ori bombe cu neutroni: cele care să ucidă lumina rațiunii.

Propovăduitorii sectei se consideră cei meniți să «guverneze întreaga lume». E de ajuns ca unu la sută din populația unui oraș să devină membri ai acestei secte, susțin ei, pentru ca întregul oraș să fie guvernat de Meditația Transcendentală. Cu teoria elitelor au jonglat destui filozofi, sociologici și istorici, înaintea pseudosavanților «epocii iluminării». Rezultatul cel mai concludent al acestor teorii a fost supraomul lui Nietzsche, degenerat în monstrul fascist care a incendiat omenirea."

Cele câteva propoziții mai rezonabile vorbind despre nocivitatea sectelor din Occident, printre care specialiștii ar include și această „Meditație Transcendentală" cu virulență demascată pe tot parcursul materialului despre cazurile de îmbolnăviri și „deranjamente psihice" datorate libertății insuficient veghеate de grija unui partid-stat în lumea liberă, nu înșală și nu liniștesc pe nimeni. Mesajul transmis de articolul lui Petru Vâlsan, așa absurd și incoerent cum este, se deslușește clar: după ani și ani de acalmie mohorâtă, apatică, tristă, o mare primej-

die stă să se abată asupra lumii acesteia, a noastră, deja sufocată de grija partidului, devenită, iată, furie oarbă, sau în orice caz asupra unei categorii a ei, intelectualii.

Ce primejdie era aceasta și ce se întâmplase de fapt?

*

Între 27 și 30 aprilie, Mircea Zaciu, profesor universitar în Cluj-Napoca, făcea în satele din Transilvania obligatoriile inspecții școlare pentru gradul I al cadrelor didactice din ciclul gimnazial și liceal. Într-un asemenea sat îl ajunge din urmă ecoul cutremurului politico-administrativ cu epicentrul la București:

27–30 aprilie. *Tot ea (directoarea școlii) îmi dă vestea schimbării ministrei Învățământului, înlocuită cu un oarecare Ion Teoreanu. Ieri, la liceul economic din S. o profesoară (și directorul o confirmă) îmi spusese că s-ar fi descoperit la București o „sectă" care făcea meditație transcendentală și practica yoga undeva într-o vilă dintr-un cartier rezidențial. Se intra într-un soi de lojă ocultă, cu rituri de inițiere: desculț, ținând în mână un măr, iar în cealaltă un băț de santal. Șeful ar fi fost Radulian, de care știam că fusese pe vremuri la pionieri, pe urmă șef de protocol, iar ultima oară ar fi lucrat ca director al Institutului Central de Științe Pedagogice, în Minister. Mi-amintesc că acum câțiva ani fusese internat la clinica profesorului B.H., și acela îmi povestea că a avut multe dialoguri interesante cu R., om inteligent, însă cu nervii zdruncinați. El ar fi exprimat atunci opinii destul de dure la adresa unora și altora, acuzându-i că l-au adus în halul de tensiune nervoasă în care se afla.* (...) *Profesoara zicea că a citit toate astea în revista* Pentru patrie *a MAI, că are numărul acasă, directorul chiar i-l ceruse, voia să afle amănunte.*(...)

Seara aflu că și miniștrii-adjuncți (Constantin și Rădoi) au zburat; de asemenea, un adjunct (ori ministru?) de la Transporturi. (...)

1 mai. (...) *Aflu la Cluj amănunte despre „transcendentali". G. îmi spune că ar fi foarte mulți implicați, și cu repercusiuni grave. Între ei Sorescu, care ar fi fost între timp exclus din partid. De la Timișoara, unde a avut loc colocviul* Scriitorii și pacea *(o găselniță a lui Dere), conducerea Uniunii ar fi urgent rechemată la București pentru cazul Sorescu, de nu cumva vor mai fi și altele. Din cercuri medicale, alte detalii. Unii susțin că de aici ar veni și interzicerea bruscă a lui Mircea Eliade, că un guru trimis de Eliade în țară avea misiunea să formeze această sectă. (...) Și alte aiureli. Majoritatea celor ce se zvonesc îmi par suspecte, intenționat lansate.*

2 mai. (...) *Se discută numai despre „transcendentali", că ar fi implicate persoane sus-puse, numai „vârfuri", între ei și Milcu, Sorescu, Gheorghe Zamfir-naistul, I. Grigorescu etc. Totul pare o gogoriță inventată pentru a demonstra utilitatea unor servicii și un pretext, mană cerească pentru plenara ideologică și congresul culturii: în fine, o „sectă" a intelectualilor, un caz ce poate discredita definitiv oameni de știință, artiști, scriitori! Ori, ipoteză secundă, că ar fi vorba de un lucru mult mai întins, de forma unui complot poate, și că Meditația n-ar fi decât versiunea* ad usum delphini *a întregii afaceri (...) Unii susțin — oficial — că aceste elemente erau recrutate intenționat dintre vârfuri, pentru obținerea de informații, scopul fiind unul de „spionaj" (mai ales industrial). Alții spun că sunt peste două sute de oameni implicați în București și că numai la Radio ar fi o listă de 150 de nume proscrise. Conjecturi. Care e adevărul nu e clar însă.*

2 mai. *L-am întâlnit pe profesorul T., care aflase din surse bucureștene că ministra era implicată, în măsura în care aprobase planuri de cercetare centrale, unde la capitolul „cercetare pedagogică" erau incluse studii ce aveau la bază practici yoga și de „meditație" etc. Au zburat și Rădoi, și cei doi adjuncți răspunzători etc. Rădoi, mai mult, avea un amestec direct: un oarecare Stoian, plecat din țară, căsătorit cu o elvețiancă sau o franțuzoaică, ar fi venit acum mai bine de doi ani și ar fi introdus aceste practici, inclusiv „secta" . De aici*

a pornit totul. St. ar reprezenta nu știu ce centru mondial aflat la Geneva, deși venise ca reprezentant al unei universități helvete, despre care s-a aflat ulterior că nici n-ar exista! Culmea! Oricum, secta avea mari ramificații mondiale, dar e interzisă în multe alte țări. Scopul ei ultim ar fi instaurarea unui guvern mondial unic, care să pună bazele unei noi societăți ș.a.m.d. Plutim în plină fantezie?(...)

4 mai. *Câteva ipoteze în legătură cu cele de la București. Se pare că totul se întinde ca o pată de ulei. În minister domnește o stare de teroare, se toarnă unii pe alții, e un bun prilej de a se lichida conturi personale mai vechi. Directorul direcției noastre, un folclorist de mâna a cincea, surd și absent, cam prostănac, dar binevoitor, ar fi luat vot de blam. Rădoi, scos din partid, trimis la Tulcea ca simplu funcționar, obligat să se mute și cu casa. Unii susțin că ar fi implicate și cadre superioare din armată. Complot? Între timp „Râpeanu" a plecat în Grecia, Titi C., directorul Naționalului, a primit dispoziție să scoată din repertoriu piesele lui Sorescu.* (...)

La Arhitectură, în București, a fost o ședință monstră, cu prezența securității, a miliției, a reprezentanților de partid și din minister. A fost exmatriculată o fată din anul II, pentru că participase la una ori două ședințe ale sectei, dusă de părinții ei. În încheiere s-au lansat unele fraze de amenințare: că ar mai exista asemenea elemente strecurate... etc., că vor fi identificate curând. Profesorul M. B. ar fi și el într-o situație rea, căci soția lui ar fi implicată. Ea lucra la Trustul Carpați, care depinde direct de Gospodăria de Partid, construind case de odihnă, vile de vânătoare și alte „comenzi personale". Dar tocmai de acolo ar fi zburat acum peste 20 de oameni, unii arhitecți de bun renume. (...)

Când fosta ministră/sinistră a fost la Cluj i-a spus prorectorului Kovacs să aibă grijă, căci și la ea la minister s-au petrecut unele nereguli, că există un soi de „sectă" care-și recrutează prozeliții exclusiv dintre vârfurile intelectualității și că trebuie vegheat serios. „Eu i-am prins!" s-a lăudat ea cu emfază, sfătuindu-l pe prorector să fie și el cu ochii în patru,

să stea la pândă, să tragă cu urechea la ușile sălilor de curs și ale cabinetelor! După trei zile zbura din scaun. (...)

7 mai. *Lecție despre Marin Sorescu: „Muzeul satului" la clasa a X-a. Profesoara (soția lui I.) face biografia scriitorului, trece apoi la operă și are brusc un fel de pauză-leșin, neștiind dacă să continue. Reia, în fine, speriată, cu ezitări. Mă gândesc și eu că situația ar putea deveni o nuvelă: se vorbește despre un scriitor care (nu mai) există.* (...) *Ies din ficțiune când sună clopoțelul. Profesoara terminase cu poezia lui Sorescu și, neștiind ce să mai facă, începuse să cânte cu toată clasa un marș patriotic. Pe versurile altui poet, mai „sigur".*

Plimbare cu I. și cu directorul la marginea urbei; (...) *I. ne reproșează că ne izolăm noi, intelectualii de nădejde, doar se știe că nu vrem să sprijinim, uite ce facem, „meditație", de asta ne arde nouă?! În realitate, ar trebui să punem umărul, măcar să-i ajutăm pe „oamenii de bine" să nu greșească... De ce ne e frică mereu? Nu mai suntem în anii aceia când..., lucrurile s-au schimbat radical. Numai că nu știu dacă mâine nu ne întoarcem exact de unde am plecat, ori încă mai rău... îi declar direct. Mă privește scurt, dur, apoi râde cu o bună dispoziție silită: așa ceva... nu, nu... e imposibil! Dar eu: Dumneata n-ai dori-o, dar nici nu-mi poți garanta că mâine nu veți reveni la cele vechi. Și azi? Ce e cu „meditația"asta?! Directorul, neamțul, se face că culege flori și zice oportun: Ei, lasă, ce trebuie?... să vorbim altceva. Aflu mai târziu că frate-său plecase cu familia în RFG și numai relația intimă cu I. l-a „salvat" deocamdată.* (...)

8 mai. (...) *Seara plimbare prin târg, bucuros că nu am nici o obligație, rămas singur. Întâlnesc pe soții I., care și ei se plimbau, doresc să mă invite la cină, dar eu refuz, așa că ne plimbăm o bucată, vorbim de data asta lucruri indiferente, apoi el mă întreabă brusc dacă eu cred că Nichita e în adevăr un poet foarte mare. Și ulterior mă gândesc dacă întrebarea nu era într-o relație cu o eventuală implicare a lui Nichita în clubul meditației. I. îmi zicea că acum li se spune S.M.T.-iști (Secția Meditației Transcendentale).* (...)

9 mai. *Întors ieri după-masă de la Greaca. În mașină, proprietarul, localnic, mă întreabă dacă e adevărat că ministra a zburat fiindcă fusese președinta unui club de judo care avea cultul lui Hitler? Se închinau, zice, fotografiei lui Hitler.*

Până seara, aflu ultimele noutăți, destul de fragmentare: ședință la Centrala Editorială, planurile puricate bine, au căzut o serie de titluri legate de Blaga, Aristotel, inclusiv cartea lui J. despre Poezie și joc, *din pricina ultimului termen din titlu. (...) Nu se poate interveni nicăieri, fiindcă decizia a fost luată de Secretariat și nimeni nu îndrăznește să o discute măcar. De altfel, la edituri domnește spaima, directorii nici ei nu mai pot părăsi clădirea Casei Scânteii fără „bilet de voie", se îngrădește chiar trecerea de la un etaj la altul, iar vizitatorii cu treburi pe la edituri nu pot pătrunde decât pe bază de bilete transmise din interior la poartă și numai între ore riguros limitate. Li s-a atras atenția tuturor editorilor să fie vigilenți, să nu cumva să se strecoare în ilustrațiile de pe coperte sau în interiorul cărților simboluri ezoterice și mai ales să nu se vadă măr, lumânare sau alte lucruri incriminate. Mărul a devenit deci subversiv! V. l-a întrebat pe Nicolescu ce se va întâmpla cu fotografia ce deschidea cartea aniversară despre Agârbiceanu, unde portretul lui Miclea îl arăta pe marele bătrân scriind la lumina unei lumânări. Nicolescu a fost de-a dreptul speriat auzind așa ceva, a zis că fotografia trebuia scoasă urgent. Printre numele ce se ventilează că ar fi implicate în afacere, în afara lui Sorescu, mai sunt Pleșu, Maitec, basul Florei, Andrei Finți, actorul.(...)*

10 mai. *Vorbit cu H. pentru sesiunea anuală de comunicări de la ei. Nu pot stabili însă nimic cu el, e într-o stare de agitație maximă, iritat, tună și fulgeră (...) contra intelectualilor care „ne-au făcut de râs" cu „secta" lor. S-a furnizat, zice el, un argument cumplit celor ce vor distrugerea completă a intelectualității românești. Crede că toată afacerea este una de spionaj, că oamenii au căzut într-o cursă, că s-au făcut cu toții vinovați, mai ales cei care au semnat adeziuni sau așa ceva, ori că sunt ignoranți, tembeli, gură-cască. (...) Că deși*

„rumânașii noștri" (zice el) mărturisesc totul de la primul contact cu autoritatea, un singur lucru refuză să spună: mantra. *Se pare că se tem. De cine? zic eu, din moment ce tot au fost prinși. E posibil să se teamă că ar stârni duhurile pentru trădare? Se legaseră că nu vor divulga nimănui „mantra" pe care o primiseră. Ce semnifică acea mantră, ce fel de* cod *conține? Medicul R., care-l trata pe copilul lui H. la București, a fost și el exclus din partid și dat afară din slujbă pentru „meditație". A făcut memorii, i-a cerut și lui H. ajutorul. Din textul memoriilor, zice H., reiese totul: cum a fost tentat, cum și cine l-a dus „acolo", cum l-a inițiat, ce i-a spus, ce avea de făcut ș.a. Dar* mantra *n-o spune!* (...)

E tot mai evident că ne desparte doar un pas de degringoladă. Amenințăm să cădem în teroare deschisă. G. spune și el că se teme. Se teme că nu vom scăpa, fiindcă avem atâția dușmani și fiindcă sunt căutate în genere victime cu nume de oarecare rezonanță. Se pare că lucrurile nu se limitează acum la chestia „sectei", ci se caută orice „vină". S-ar fi instituit pe plan local o comisie care lucrează la liste secrete, urmând să se ajungă la confruntări, anchete ș.a.m.d. La București, panică în continuare. Oamenii sunt speriați, fiindcă deși s-ar fi ajuns la vreo patru sute de nume, se pretinde mereu că mai sunt și alții, nedepistați, și că ordinul e să fie descoperiți din pământ, din iarbă verde. Eroarea ar fi pornit de la un emisar care ducea listele cu adeziuni în străinătate și care a fost prins, confiscându-i-se hârtiile. De aici ar fi început totul. Versiune, cred, cu totul primitivă, naivă. Ar fi implicați și 25 de generali și chiar șeful gărzii personale, de unde furia cumplită din ultima ședință de executiv, care ar fi durat până la 6 dimineața, și unde omul a făcut o criză teribilă, pierzându-și în cele din urmă vocea. I s-ar fi încleștat fălcile. Acolo ar fi zis vorba care circulă: „Nu mă meritați!"

Asemenea ploii cu grindină atingând doar unele pământuri, în vreme ce altele scapă inexplicabil, o grindină a hazardului, dar cine va scăpa? Mă întreb, dacă aș cădea, ce-mi vor imputa, ce se poate „construi", inventa? Orice, evident.

20 mai. (...) *Căprariu, sosit de la Paris. Mi-ar fi adus cartea lui Zeno Bianu,* Les Religions et la Mort, *de care aveam nevoie pentru tema mea,* (ars moriendi), *dar i-au luat-o la Otopeni împreună cu un vraf de alte cărți, mai ales cele cu ceva „suspect" în titlu: religie, mistere, ceremonii etc.* (...) *Vânătoarea de vrăjitoare continuă deci din plin.*[1]

Jurnalul lui Mircea Zaciu absoarbe ca un burete uscat zvonurile cele mai extravagante. Curios, cu cât informațiile sunt mai aproximative, cu atât analiza este mai lucidă, ea funcționând ca după acel mecanism compensator care face ca orbii să simtă, să audă și să pipăie mai bine decât indivizii dotați cu toate simțurile. Dar materia lipicioasă, atotprezentă de care se mai impregnează acest burete o dată cu rumorile difuze și imposibil de confirmat este frica.

*

Nici exilul, „posteritatea contemporană", nu are informații mai multe și mai precise despre cauzele campaniei de pedepsire de la București, și cu toate că mai la adăpost de urmările acesteia, tot frica este ceea ce reflectă și reacțiile sale, atunci când, la o distanță nesemnificativă în timp față de martorii din țară, este pus la curent cu scandalul. În paginile din jurnalul ei, consemnând evenimentele acelui moment, Sanda Stolojan nota:[2]

10 mai 1982. *Vești proaste din România. Amenințări surde ajung la Paris, în culisele Exilului, în legătură cu un proces pe care Securitatea ar vrea să-l înscenezе „românilor de la Paris". Este ridicol, dar suficient pentru a hrăni zvonurile? Într-o fițuică din București* (Săptămâna) *specializată în calomnii și delațiuni a apărut o listă de persoane care ar fi scos manuscrise din România, listă pe care figurez și eu. Între timp,*

[1] *Jurnal,* Dacia, Cluj-Napoca, 1993, pp. 375–390.

[2] *Nori peste balcoane — Jurnal de exil parizian*, Humanitas, 1996, p. 132.

anchetele se fac printre adepții unui grup care practică yoga („meditația transcendentală"): intelectuali, medici, artiști, funcționari sunt interogați sau dați afară din slujbe. Romanele lui Eliade, de curând publicate, sunt interzise — ideile lui Eliade fiind socotite a se afla la originea acestor exerciții spirituale. Liiceanu[1]*, în trecere prin Paris, foarte afectat de ce i se întâmplă lui Andrei Pleșu (...), a făcut o descriere feroce a lașității intelectualilor în general. Ei evită să ia atitudine. Asiști la un colaps al societății. Poate că singurul curaj se află jos, în popor, la oamenii aceia simpli, adventiști, penticostali etc., care sunt condamnați de la 3 până la 6 ani de pușcărie pentru că au difuzat Biblii."*

Și Monica Lovinescu înregistrează în *Jurnal*[2] frământările de la București cam în același timp, dar concomitent cu strădania de a înțelege ce se petrece sunt notate eforturile întreprinse de „exilul militant" pentru a contracara, preveni și aduce la cunoștința publicului măsurile represive pe care regimul din țară le declanșase:

7 mai 1982. *Scandalul „Meditația Transcendentală". Telefon de la Nicodim, destul de năucit. Hăulică (prudentul, optimistul, niciodată alarmatul Hăulică), i-a spus azi prin telefon de la București că e „foarte grav" acolo, că sunt excluderi, că Ariana N. să nu se mai întoarcă. Telefonez lui Stroescu la FE. Îmi repetă, dar cu mai multe detalii, ce-mi spusese în treacăt Mike: tovarășa Spornic și alți viceminiștri și „înalți funcționari" au fost „demiși" pentru lipsă de vigilență. Scandalul „Meditația Transcendentală" pare ieșit dintr-o caricatură a unei nuvele de Eliade. (Și noi care îi reproșăm că inventează situații de negândit în România.) În cadrul Institutului de Psihologie un grup făcea yoga și tehnici de meditație. Organizatorul — Nicky Stoian — a fost expulzat în Elveția. Organul MAI (*Apărarea patriei – *sic!) a revelat faptele. United Press le-a*

[1] G.L. se afla în acel moment cu o bursă la Heidelberg. (*N.a.*)

[2] C.f. Monica Lovinescu, *Jurnal. 1981–1984*, Humanitas, 2002, pp. 88–96.

reluat. Să fie numai atât, sau și un pretext sau o provocare pentru radicalizarea pozițiilor înainte de plenara ideologică de la sfârșitul lui mai? (...) Alt telefon de la Nicodim: de data asta Tacou a vorbit cu sora lui de la București: Marin Sorescu, tot în contextul Meditației Transcendentale, dat afară de „peste tot". Și academicianul Milcu, și un psihiatru — Săhleanu. Las telefonul deschis după ce-l chem pe Mike la FE.

Și spre seară telefon de la Hillerin (soțul Sandrei Vulcănescu), întors înspăimântat de la București. „E ca în 1952." Ar fi fost dați afară din posturi nu o sută, ci trei mii de persoane — mai bine zis, personalități (până și din Comitetul Central), viceminiștri etc. Printre intelectuali e implicat și Andrei Pleșu. Cea mai monstruoasă anchetă a Securității. Institutul de Psihologie s-a suprimat. Cineva din cercurile Securității ar fi avansat ideea că în realitate e vorba de un complot pentru a scoate România din lagărul socialist. Telefonez peste tot și cred că Mihnea are explicația cea mai bună: e un argument al lui Ceaușescu să-i convingă pe ruși cât le e de necesar. S-a servit de acest pretext (Meditația Transcendentală) ca să-i lichideze pe intelectuali, să lase impresia Rusiei că a salvat-o de un nou caz polonez și, pentru că nu e în stare să soluționeze criza alimentară, să facă saltul în teroare. Pretext neverosimil: toți membrii „sectei" — o mafie internațională — ar fi semnat să țină secretul. Îl vede cineva pe Sorescu semnând așa ceva? (...) Tot după Hillerin: Marin Sorescu ar fi fost scos și de la Uniune!

Luni, 10 mai. *La Radio, telefoane lui Mike și apoi, în absența lui, Stroescu să grăbească obținerea de informații asupra Meditației Transcendentale. Tot Bucureștiul se ocupă numai de asta și de joi seara, de când a dat telegrama UPI, FE e mută! Promisiuni. L-au trimis pe Krasnoselski să ia un interviu la Geneva, la sediul „Meditației". De trei zile!*

Trebuie să provocăm ceva de la Paris. O convoc pe Sanda Sto după emisiune (care vine cu Vlad) și-i dau toate ele-

mentele pentru a-i sugera lui Amber Bouzoglou un articol în Le Monde. (...)

Miercuri, 12 mai (...) *După telefonul cu bomba de azi-dimineață (mai-marii Securității dați afară — pe noul ministru îl cheamă Stamatoiu Vasile Aristotel!) — las telefonul deschis toată ziua, pe care mi-o risipesc în comunicații cu Münchenul (Vlad G. îmi spune că Șora a fost dat afară din partid). Mihnea rapid și eficace. Telefonează la* Le Monde *(apare mâine și cu vestea de la Securitate), la* Le Quotidien *(apare poimâine) și seara aștepta un telefon de la Poulet ca să-l instruiască tot pentru poimâine.*

Joi, 13 mai. *Tot ieri, telefon de la Liiceanu, la Paris. Catastrofat când îi spun de Pleșu. Vine la noi astă-seară. Nicodim a vorbit — tot aseară — din nou cu Hăulică. Mai calm. I-a spus doar că situația e foarte serioasă.* (...) *Succesul lui Mihnea: apare în* Le Monde[1], *pe aproape o pagină, articolul lui Amber Bouzoglou, cu foarte mici excepții (E. Barbu, pe care Ceaușescu l-ar fi vrut președinte al Uniunii, de pildă), excelent. Bernard Poulet, care se dusese expres la Mihnea, cam dezamăgit de a nu avea nici un material nou. Numai să nu se supere bietul de el, care și-a rupt capul (la propriu) pentru noi.*

Seara, Liiceanu (...) *vești mai potolite parcă. Epitetele aceleași: panică, disperare, dar faptele mai puțin grave: nici Sorescu, nici Pleșu n-ar fi sub anchetă, cu toții (Șora confirmat) au fost dați afară din partid în genul de ședințe pe care-l știm. Sorescu dat afară de la* Ramuri, *nu și de la Uniune. În schimb e în „Meditație" și Sorin Dumitrescu. Liiceanu ne povestește cum a început toată povestea cu cei doi veniți din Elveția (Stoian provocator?), iar la prima ședință de la Institutul de Psihologie au venit vreo 40 de persoane din curiozitate mai mult mondenă, au semnat cu toții că-și vor ține „mantra" secretă (!), până și-au dat seama că la toți li se dăduse aceeași „mantră"*

[1] Vezi articolele semnate de Bernard Poulet, Amber Bouzoglou și Georges Dupoy, în cap. *Posteritatea contemporană*, pp. 213–215.

și a început o băscălie bucureșteană care se termină acum în dramă. Dacă se termină...

Sâmbătă, 15 mai. *Aseară (...) telefon de la Bernard Poulet: a vorbit cu N. Stoian. E de origine română, de naționalitate franceză, stă în Anglia și se ocupă de o mișcare al cărei sediu e la Geneva.* „Un jeune illuminé", *cum i-l prezintă un prieten lui Poulet. Nici o noutate, vorbea confuz și divaga asupra Meditației Transcendentale. La București prima oară a fost acum cinci–șase ani. Pe Ștefan Milcu l-a întâlnit acum un an, iar ultima oară a fost în țară vara trecută. Deci, n-a fost expulzat. N-a pus pe nimeni să semneze că-și ține mantra secretă, ci că-și ia angajamentul să nu profeseze. Restul fără interes.*

Americanii de la FE, care numai gazetari nu sunt, ci tot felul de funcționari declasați care se ocupă cu „poliția știrilor" — expresia este a lui V. — și le verifică mereu — ezitau — îmi spune Mike, până și cu Le Monde, *întrebându-se cu umor sau nu dacă Amber Bouzoglou nu sunt oare eu (!?). În orice caz, ce au transmis din cele trei articole au tradus fărâmițat și răspândit. Chiar și sub domnia lui Noel era o luptă grea, pe care o duceam ca să fim la zi și la febra așteptărilor. Acum devine din ce în ce mai greu. Tot Bucureștiul așteaptă comentariile cu „Meditația" și noi le spunem bazaconii. Am făcut cu Mihnea efortul acesta de a avea pagini întregi în trei mari ziare și acolo (la München) nu știu să se servească așa cum trebuie de ceea ce le oferim.*

Duminică, 16 mai. *După ce toată ziua lucrasem — din greu — la o cronică despre „Meditația T" (când știi prea multe...) pe la 10–11 noaptea, Liiceanu (adus cu mașina de vărul lui), după o întrevedere cu cineva „sigur", sosit din București, completează scenariul și restrânge, dacă nu și răstoarnă, unele ipoteze (ungurii–rușii–complot). De reținut esențialmente: Securitatea nu se ocupă aparent de „afacere", ci doar partidul, prin organizația de bază, care-l exclude pe cel vinovat — în ce condiții, cu câți recalcitranți și în ce isterie finală sunt duse aceste ședințe, o arată ce s-a petrecut cu Pleșu la Institutul de Arte*

Plastice, unde a fost nevoie de două (sau trei?) ședințe înainte de a-l zdrobi pe el și de a-i convinge pe participanți (amenințați de tovarășii de sus cu eliminarea) să-l lichideze. Unul singur a pus înverșunare personală: Sorin Ulea; după excludere se desface automat contractul de muncă și — cel mai important — cei dați afară nu mai au dreptul să lucreze calificat. Se urmărește deci lichidarea lor ca intelectuali; Marin Sorescu, total interzis; criteriul unic al epurărilor: participarea la ședințe (chiar dacă veniseși să-ți iei un prieten) pe baza tabelului cu semnături de la intrarea în sală; consecință: la București se crede că a fost o capcană a Securității; scopul: o lecție dată intelectualilor pentru a le arăta că e inutil să viseze la modelul polonez: între ei nu există solidaritate (proba, ședințele de excludere); exploatarea la culme a afacerii la Consiliul Educației și Culturii Socialiste; întrebarea: numai atât? (...)

Mai departe, Monica Lovinescu notează sporadic în legătură cu afacerea MT, de pildă pentru a se întreba, o zi mai târziu, în 17 mai, dacă ipotetica sinucidere a lui Virgil Trofin are legătură cu „secta".[1]

Formidabila agitație pentru apariția în presa franceză a unui număr anume de articole mari, trei, avea un sens: regula indiscutabilă stabilită de „poliția știrilor" era că la Europa Liberă nu se dă o informație, oricât de importantă, înainte de a fi fost confirmată de minimum două surse.

În propria emisiune din 21 mai, folosind articolele din presa pariziană datorate tot neobișnuitului ei spirit justițiar și capacității de sesizare și contracarare a pericolului, Monica Lovinescu poate să sintetizeze scandalul în esența și amploarea lui. Punând ordine în informații și încercând să vadă printre zvonuri, ipoteze și frică.

---

[1] Conform Dicționarului lui Gheorghe Crișan, *Piramida puterii, oameni politici și de stat din România* (23 august 1944–22 decembrie 1989, Editura Pro Historia, București, 2001), Virgil Trofin a murit în 1984.

(...) „Nu ne mai mirăm de nimic niciodată, a fost extirpată mirarea", scria mai demult Marin Sorescu într-unul din poemele sale.

În ciuda progresului acestuia de-a-ndoaselea, ne mirăm acum cu toții, și din țară și din străinătate — dovadă presa din Occident —, de așa-zisa și atât de prost inventata înscenare a „Meditației Transcendentale". Și se miră, presupunem, în primul rând Marin Sorescu, căzut el însuși victimă acestei manevre cu totul absurde, de parcă ar ieși dintr-un poem al lui sau ar fi fost concepută pentru a-l reînghiți pe Iona.

Întrebarea este care *Iona trebuie înghițit. Mai mulți Iona și din mai multe direcții. Una dintre ele pare a duce spre intelectuali, cărora puterea, de mai multă vreme, le caută pricină. Cea de acum este atât de șubredă, că nu rezistă celui mai elementar examen critic. A scoate din posturi, a persecuta oameni de gândire, de artă și de scris ca Andrei Pleșu, Mihai Șora, Sorin Dumitrescu, Marin Sorescu, Ovidiu Maitec, ca și alte sute de intelectuali și cercetători, pentru a fi participat la niște ședințe autorizate de „meditație transcendentală", fără să știi seama că despre acest tip de concentrare și despre yoga se făceau emisiuni radio și se editau și cărți la Editura Sport-Turism (pe coperta uneia un tânăr în poziție de lotus e îmbrăcat în... ciobănaș), e cu atât mai absurd cu cât aceste ședințe nu erau deloc secrete. În orice caz, fragilitatea acuzației e extrem de gravă, deoarece ne aduce, așa cum subliniau observatorii străini cu zeci de ani în urmă, sub semnul stalinismului. Între stalinism și epoca poststalinistă, printre alte diferențe, una ni se pare, în cazul de față, precumpănitoare: o dată cu Stalin dispăruse din peisajul comunist complotul imaginar, de parcă tiranul l-ar fi îngropat el însuși, închipuind, în ultimul său delir, complotul medicilor în bluze albe. În poststalinism se condamnă, se judecă, se mai trimite prin închisori, se mai dă afară din slujbe, se mai epurează, se mai exilează, se mai deportează. Dar de fiecare dată cu o aparență de motiv logic. Cel care își cere un drept înscris în Constituție sau îndrăznește un gest, fie el admis pe hârtie, ca să nu mai vorbim de disident, plătește*

riscul asumat. În stalinism nu era însă nevoie să faci ceva pentru a fi pedepsit. Plăteau mai ales inocenții, erau vânate categoriile, represiunea preceda contestația posibilă, nu o urma. În acest sens, „scenariul" imaginar al „primejdioasei secte" Meditația Transcendentală e de prost augur. Deoarece la un nivel sau altul „complotul" nu e al unor complotiști imaginari, ci al puterii. Iar procedeul, stalinist.

Organizate de Nicolae Stoian, din Anglia, ședințele s-au desfășurat sub auspiciile atât ale Ministerului Învățământului, cât și ale Consiliului Culturii și Educației Socialiste și Academiei „Ștefan Gheorghiu". Se vorbește stăruitor și de sprijinul activ cel puțin al unei părți din Securitate. În orice caz, dacă nu un sprijin, o atenție binevoitoare. Cum să-ți explici altfel că într-o țară unde totul se află sub control, de la corespondență la telefon, de la deplasări la viața particulară, unde agenții mișună în uniformă și mai ales fără, unde țesătura socială este împânzită cu ochii și urechile lor, au putut atâta timp să se țină astfel de ședințe, unele la institute de stat și în orice caz, toate cu aprobare de sus? O iluzie că prin astfel de tehnici, meditație sau yoga se va putea obține ca oamenii să mănânce mai puțin și să lucreze mai mult? O capcană pentru un prilej reînnoit de persecuție antiintelectuală? Oricare ar fi ipoteza cu mai mari șanse de probabilitate, intelectualii ce s-au dus la una sau mai multe din aceste ședințe cum ar fi mers la un concert sau la o expoziție tot atât de oficial autorizate n-au nici urma vreunei vini. Vina o poartă partidul. Sau poate nici măcar partidul. Ca să trădeze și să-i excludă pe cei „inculpați" în cursul unor ședințe amintind de vremurile nefaste ale stalinismului, mulți membri de partid au trebuit amenințați sau șantajați cu propria excludere din partid și darea afară din slujbă. Partidul pare a deveni din ce în ce mai mult o ficțiune în numele căreia se manevrează de sus. Nu e, probabil, de mirare că într-o țară în care Ceaușescu hotărăște lichidarea peste hotare a scriitorilor ce-i displac, intelectualii dinăuntrul granițelor să fie cu atât mai mult supuși capriciilor sale. Dar atunci să nu se mai vorbească de umanism, de etică și de alte însu-

șiri socialiste. Să se proclame fățiș că regimul din România e împotriva intelectualilor, scriitorilor, artiștilor, de altminteri prea puțin cunoscuți de el, ierarhia reală a valorilor fiind străină de pătura suprapusă de la putere. O astfel de declarație de principiu ar clarifica lucrurile considerabil.

(*Unde scurte*, III,
Posteritatea contemporană,
pp. 297–299, Humanitas, 1994)

II

Nenumărate zvonuri și o reacție

Asupra cetățeanului obișnuit, aflat departe și de sursa rumorii, și de fapte, și poate mai vulnerabil, influențabil și ușor de manipulat, efectul acestui dozaj inegal și schimbător de zvon și propagandă a fost, se poate crede, cel scontat. Un „efect de ecou controlat", ca să folosim o sintagmă aparținându-i scriitorului Mircea Nedelciu, foarte potrivită să ilustreze funcționarea în blocaj a societății românești în momentul declanșării scandalului. Astfel încât până în ziua de 10 mai 1982, zi luată drept reper aici, nici imaginea — mozaicată, confuză, incertă — care circula în opinia publică privind scandalul MT nu este de natură să lămurească lucrurile, ci doar să agraveze deruta. Imaginea ca atare este însă expresivă și semnificativă prin ea însăși, conservând folclorul spaimei și al dezinformării. Instanța în măsură să ne-o furnizeze este, desigur, Departamentul Securității Statului din Ministerul de Interne.

O sinteză[1] întocmită la aceeași dată, 10 mai, de către lucrătorii acestui departament conține, după cum indică subtitlul ei, „Unele informații obținute din exploatarea mijloacelor T.O. referitor la MEDITAȚIA TRANSCENDENTALĂ." „Având în vedere că informațiile obținute prin mijloace TO (tehnică operativă: ascultare, interceptare) vin după amplul articol al lui Petru Vâlsan, rămâne în sarcina cititorului să constate și să discearnă cât din această Sinteză este informație și cât, ceea ce Securitatea însăși a semănat, un zvon răspândit în scop de manipulare. Încă o dată, câtă spontaneitate și cât „efect de ecou controlat".

[1] Dosar I 559, vol. 3, fila 263–270.

*

La unele obiective aflate în atenţia organelor de securitate s-au făcut comentarii în legătură cu Meditaţia Transcendentală, astfel:

Victor Ivanovici[1], cadru didactic în învăţământul superior (Universitatea Bucureşti, limba spaniolă), care în prezent este în atenţia Direcţiei a III-a/342[2], în data de 30 aprilie 1982 a primit în vizită o cunoştinţă, I., care lucrează la Radio — secţia spaniolă.

Din discuţia care a avut loc între I. şi I.V. a rezultat că I. a fost vizitată pe 13 aprilie a.c. de un prieten care lucrează în CC (nu i-a rezultat numele). Acesta i-a relatat că recent a fost depistată în ţara noastră o sectă religioasă sub al cărei paravan se făcea spionaj. Secta se numeşte Meditaţia Transcendentală. O dată cu aceasta „a căzut şi un mare poliţist care făcea parte din garda personală a şefului statului. Respectivul a fost scos din partid şi trecut în rezervă". Cei ce aderau la această sectă trebuiau să completeze o fişă personală privind activitatea profesională, cercul de relaţii, mergându-se până la cel mai mic amănunt. Printre cei care au fost daţi afară se număra şi „persoana de la Ministerul de Externe care a facilitat intrarea în ţară a lui Stoian". I. afirmă că nu ştie în ce măsură îi interesau un S. ori Z., dar este convinsă că „au pus ochii pe cei de la IFAA". Ea consideră că „după afacerea Pacepa, aceasta este a doua lovitură puternică dată serviciului nostru de securitate". Crede că sunt implicate şi o serie de cadre din MAN. Afirmă că de la o altă cunoştinţă a sa a aflat că „la casele de întâlniri ale secţiei s-au introdus microfoane şi astfel a putut fi documentată activitatea pe care o desfăşurau".

Inginerul C., specialist în construcţii de poduri, actualmente pensionar, urmărit de Direcţia a III-a pentru legături cu cetăţeni străini, în ziua de 30 aprilie 1982 primeşte vizita unui prieten cu care discută despre faptul că au fost schimbaţi unii miniştri ca A[neta] S[pornic] şi B[urada] Cornel, precum şi alţi funcţionari din diferite ministere, în special din Ministerul Învăţământului, şi au fost trimişi toţi în pro-

[1] În documentele din care am extras fragmentele de mai jos, numele proprii au fost „anonimizate", conform legii accesului la dosarele fostei Securităţi, de către deţinătorii arhivelor. Atunci când un nume a putut fi dedus din alte documente, autorii l-au completat între paranteze drepte.

[2] În 1982, Direcţia a III-a din DSS se ocupa de contraspionaj.

vincie pe motiv că au făcut parte din secta Meditația Transcendentală. Mai întâi i-au trimis pe toți în concediu, timp în care s-au făcut verificări, au controlat și au stabilit ce măsuri să se ia pe baza unui raport întocmit de patru academicieni. C. afirmă că membrii acestei secte cred în viața de apoi, secta își are originea în India, iar șeful acesteia se află în Elveția. În urmă cu doi, trei ani șeful acestei secte a fost în vizită la noi și a fost primit de președintele țării. Interlocutorul lui C. crede că A.S. nu făcea parte din sectă, dar au schimbat-o din funcția de ministru al Învățământului pentru că adjuncții ei erau membri ai sectei, iar ea n-a fost vigilentă.

C. spune că aceasta este practica; dacă un adjunct rămâne în străinătate, este destituit și ministrul. Așa a fost și cu Pacepa; a fost destituit și Șeful Securității, deși nu era vinovat.

Interlocutorul afirmă că „se pare că Securitatea știa foarte bine de această mișcare și se pare că la un moment dat îi încuraja pe membri".

Cei doi spun că au fost destituite 1.400 de persoane, ceea ce, apreciază ei, e foarte mult, situație ce va duce la o dezorganizare pe moment, iar întreaga societate românească va discuta despre acest eveniment.

C.C. (...), actualmente pensionar, aflat în atenția Direcției I[1]/132, în ziua de 30 aprilie a discutat cu C.B., cu cumnatul său și cu soția acestuia despre Meditația Transcendentală. T., una dintre surorile lui C., a relatat ce i-a spus o prietenă de familie, pe nume G., și anume: „O persoană a primit un telefon și a fost invitată la o anumită adresă, cerându-i-se să aducă o batistă albă, o tavă, două mere și două bețe de santal." Persoanele care frecventează asemenea întâlniri trebuie să-și procure lemnul de santal, care se găsește foarte greu și este foarte scump. Pot să-și procure lemn de santal numai persoanele care se ocupă cu importul. (...) Soția lui B. și-a afirmat părerea că persoanele implicate vor fi incriminate pentru activități cu caracter fascist, pentru a se evita ca în străinătate să se interpreteze măsurile luate ca lovind în libertatea cultului religios. (...) Revenind la caracterul fascist al sectei, C. neagă existența acestuia, afirmând că de fapt problema trebuie privită altfel, și anume că „nu le convine să existe nici o altă organizație, în afară de partid. Nici religioasă, nici politică, nici socială. Numai cele care sunt dirijate de partid".

---

[1] În 1982, Direcția I se ocupa de Informațiile Interne.

În ziua de 30 aprilie, A. (soţia lui M. — T.V. — medic psihiatru la Ministerul Sănătăţii, aflat în atenţia Direcţiei I/154, a discutat cu A[ugustin] B[uzura] (medic şi scriitor de la Cluj) şi a făcut următoarele afirmaţii: „În tevatura asta cu Meditaţia Transcendentală, pe lângă mari vinovaţi sunt şi unii care cad de fraieri." Ea îi condamnă pe medicii care s-au dus şi au urmat acest curs.

Apoi relatează că acest curs de relaxare parapsihologică a fost ţinut de un român venit din străinătate, care în realitate este adeptul unei secte religioase cu formule magice ca în secolul XII — „ceva de necrezut". A. a afirmat despre acest român: „Cert este că el e un escroc, un escroc teribil, care a indus pe foarte mulţi oameni în eroare şi că trist este că nu s-au luat măsuri să se oprească de la început asta." „Este o situaţie destul de grea în Bucureşti, pentru că foarte mulţi acum, din răutate, mint că doresc, dacă au făcut-o ei, să mai bage şi pe alţii la apă. Este o situaţie mai stresantă, dar sper că se vor linişti lucrurile."

D.D. (Dana Dimitriu), critic literar, aflată în atenţia Direcţiei I/160 (4), în discuţia cu V.A. s-a referit şi la Meditaţia Transcendentală. V. afirmă că ea este la pământ. Are un caz în Institut — pe C[atrinel] P[leşu]. De fapt, amândoi soţii au făcut parte din această meditaţie, dar A[ndrei] P[leşu] este la arte plastice. (...) Tot D. consideră că „un intelectual, un om de cultură, un artist trebuie să încerce anumite experienţe. Ei n-au devenit propovăduitori, ci şi-au vârât nasul din curiozitate sau dintr-o pasiune pentru necunoscut. P. are voie să facă o asemenea experienţă." (...) V. subliniază că „e ceva de groază, nu mai poţi să ridici capul în nici un fel pentru că nu mai ai voie". D. îi găseşte vinovaţi pe cei ce au dat amploare acestui fapt. „Din moment ce a fost o chestie organizată, trebuia să se tacă din gură." A auzit că la Institutul Carpaţi, de la director la femeia de serviciu toţi sunt implicaţi. A.S. a căzut din lipsă de vigilenţă. V. ştie că „sunt şi de la Gospodăria de Partid, că ar fi şi primarul Capitalei".

D. a mai aflat că A.M. şi soţul, C.F., au făcut parte din această meditaţie. Apoi subliniază că pe lângă astfel de „granguri", ce mai contează C.P.? Se mai afirmă că de fapt „căderile au început de sus în jos". D. precizează că „este un mod de a ascunde nişte represalii nu prea elegante".

P.G., scriitor, aflat în atenția Direcției I/151, în discuția purtată în ziua de 30 aprilie cu A.R. pe tema Meditației Transcendentale, a afirmat următoarele:

„Această meditație se desfășoară legal, în cadrul Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice și interlocutorii nu înțeleg de ce s-au luat aceste măsuri."

P.G. e de părere că probabil se plătesc alte polițe din alte motive și nu e corect „să nu spui nimănui că nu e voie, să-i lași ani de zile în pace și pe urmă, fără preaviz, să tragi în plin".

P.G. admite chiar că Nicolae Stoian, inițiatorul, ar putea face spionaj și că ar fi putut coopta chiar și câțiva cetățeni români printre acești meditativi transcendentali, dar consideră că nu trebuiau toți considerați ca atare și dați afară în masă. Aduce în discuție cazul lui M.S., membru de partid din 1943, care a făcut în Franța unele servicii pentru România, iar acum e dat afară din partid. El nu concepe ca M. S. să fi făcut ceva grav împotriva țării.

P.M., inginer, secretar la ...., aflat în atenția Direcției I indicativ 130, în ziua de 30 aprilie a discutat cu M.P. (secretară la aceeași asociație) despre organizația Meditația Transcendentală. (...)

El consideră că toată agitația în legătură cu Meditația Transcendentală se datorează și faptului că „e o chestie cam umflată și de Securitate". Apoi afirmă că numărul membrilor în toată țara al acestei organizații se ridică la vreo 9.000 și că aceștia țineau întâlniri și ședințe. „Această organizație este recunoscută oficial, nu este din acelea interzise." (...)

B.M., pictor, aflat în atenția U.M. 0800/310, membru S.I.R.F.A. /.../, discutând cu C.M., artist plastic, afirmă în ziua de 29 aprilie că în Uniunea Artiștilor Plastici are loc o „acțiune de ecarisaj" a celor 100 de membri care fac parte din organizația Meditația Transcendentală și care nu este altceva decât „un avanpost al francmasoneriei"; ceea ce este foarte trist e faptul că această atitudine se manifestă la stadiul național în suprastructură ca dramă a intelectualității.

C. este de părere că acțiunile francmasonice de la noi au tangență cu sectele și chiar cu solidaritatea poloneză „în forma ei de recrutare", știindu-se că în Polonia intră milioane de dolari din afară pentru

subvenţionarea acestora, având drept scop final înlăturarea regimului comunist. (...)

G.N., inginer pensionar, este informat în ziua de 30 aprilie de R.G., medic, ambii aflaţi în atenţia U.M. 0800/112, că R., şef de secţie în I.M.F., a fost exclus din partid, iar A.S. eliberată din funcţie pentru legăturile pe care le-au avut cu Meditaţia Transcendentală.

G. se bucură, acuzându-i pe aceştia de snobism. (...)

M.D., aflat în atenţia U.M. 0800/141 pentru nemulţumiri şi intenţii protestatare, afirmă faţă de o persoană neidentificată că „ei n-au ce face legal împotriva membrilor organizaţiei transcendentale, dar că aceasta reprezintă o credinţă incompatibilă cu statutul de membru de partid, iar aceştia vor trage tinicheaua după ei toată viaţa".

El presupune că problema cu spionajul nu poate fi adevărată. Tot el spune că „opinia publică va fi divizată. Masele se vor bucura că mai suferă şi ăştia mari". (...)

B.Ş., de profesie medic, aflat în atenţia U.M. 0800/170 pentru acţiuni duşmănoase, discutând cu fratele său I., referitor la Meditaţia Transcendentală, afirmă că s-a răspândit zvonul că aceasta ar fi o organizaţie internaţională anarhistă, pentru care o serie întreagă de personalităţi politice şi intelectuale au fost excluse din partid.

Fratele său, I., consideră aceasta o chestiune dubioasă şi care o să dea de gândit. Presupune că în plenara din mai se va „trage" în intelectuali, ceea ce nu este bine. Tot I. crede că aici este vorba de „curentul fundamentalist" care este o sectă ce răspunde cu pistoalele la oprimarea lor şi ai cărei membri devin teroriştii.

M.P., aflat în atenţia U.M. 0544 indicativ 201/597, a fost sunat la telefon de un cetăţean al cărui nume nu rezultă şi care îl informează că a aflat nişte lucruri extraordinare, pe care nu le poate discuta la telefon, rugându-l să nu discute cu nimeni despre „cartea de bucate — cu inteligenţa materiei", pe care i-a dat-o astăzi, şi nici să nu o arate nimănui.

Cetăţeanul îl informează pe M. că în legătură cu aceasta este şi destituirea celor 4 miniştri, sfătuindu-l în continuare să nu discute prin telefon absolut nimic şi afirmând că „zona asta a noastră este radiată".

M. promite discreţie şi că va face rost „şi de alea două piese".

B.I., inginer pensionar, aflat în atenția U.M. 0800/130 pe linia fostelor partide burgheze, în ziua de 1 mai a primit vizita cetățeanului M., cu care a discutat, printre altele, și despre secta Meditația Transcendentală, fiecare spunând ce știe.

Astfel, M. spune că ar fi vorba de o încercare de complot în sânul partidului și că ar fi implicate peste o mie de persoane, dintre care unele au fost arestate, iar altele destituite din funcții.

La rândul său, obiectivul spune că inițial a fost vorba de un „cerc" de parapsihologie și yoga care începuse să funcționeze cu autorizația fostului ministru al Educației și Învățământului și care ulterior a degenerat într-un fel de sectă. Mai grav este faptul că participanților li se dădea câte un formular cu întrebări foarte variate și fiecare răspundea la întrebări din domeniul său de activitate. Formularele completate erau trimise în străinătate, introduse în calculator și pe baza rezultatelor se trăgeau concluzii. O călugăriță înainte de a completa formularul a cerut permisiunea stareței. Aceasta a spus mai departe și în acest fel Securitatea a dat de urma sectei. Se așteaptă ca și alți participanți să fie arestați sau destituiți din funcții.

T.P., economist, pensionar, aflat în atenția U.M. 0800/114 pentru activități legionare, a purtat o discuție în ziua de 2 mai cu M.P., scriitor și cadru universitar, afirmând că transcendentalismul este o doctrină filozofică și nu se pretează la ritual. În altă ordine de idei, spune că „a ataca transcendentalismul înseamnă deviaționism de dreapta al stângii".

M.P. susține că sunt nouă mii de adepți ai transcendentalismului și că printre aceștia se află „colonei de securitate, șeful gărzii de la palat, M.,M., C.M. ... Toți aceștia — mai spune M. — se prevalează de faptul că a fost o chestie oficială".

(...) M.M., aflată în atenția U.M. 0625/36 pentru transmiterea de informații către „Europa Liberă", în ziua de 3 mai a primit în vizită un vecin, V., cu care a discutat despre Meditația Transcendentală.

Se apreciază că numărul aderenților la această sectă ar fi de 11.000 de oameni, printre care profesori universitari, secretari de partid etc.

M. critică punctul de vedere oficial, conform căruia Meditația Transcendentală s-ar înscrie în continuarea unor curente ca cel cu

Goma[1] sau S.L.O.M.R.[2] Ea consideră că prin descoperirea acestei secte s-a încercat o diversiune. Pentru a ascunde starea falimentară a economiei româneşti.

A. C(alciu)-D(umitreasa) — pensionară, fost biolog, soţia preotului ortodox în detenţie G(heorghe) C(alciu)-D(umitreasa), aflat în atenţia U.M. 0800, afirmă în ziua de 3 mai, într-o discuţie cu o vecină, că această sectă era formată din „jidani". Apoi precizează, din cele auzite, că din sectă făceau parte şi S.G., V.T., B.M., L.C. şi alte „vârfuri mari de tot".

A.B., redactor TV, aflat în atenţia Direcţiei I/152, într-o convorbire purtată în 4 mai cu prietenul său V.C. din Cluj-Napoca, afirmă următoarele: între alţii, din secta Meditaţia Transcendentală făceau parte şi R. — fost consilier al şefului statului, şi mr. C. din garda prezidenţială. Aceştia ar fi „primit sarcină" să participe la şedinţele sectei. „Era oficial totul pentru că, probabil, n-au fost atenţi la substratul ei..." Au mai participat S. M., G.Z., directorul Institutului Carpaţi al CC, şi mulţi alţii, în total vreo 400 de persoane din elita societăţii noastre.

Într-o altă discuţie purtată cu un alt prieten (tot V. îl cheamă), se afirmă că cei de la Institutul Carpaţi, 34 de persoane, „au fost bubuiţi ieri" şi vor fi trimişi în judecată.

Cei doi afirmă apoi că V(irgil) T(rofin) s-ar fi sinucis.

M.I., regizor, aflată în atenţia U.M. 0800, a discutat în ziua de 5 mai cu V.A. despre transcendentali şi a afirmat că aceştia sunt nişte „tâmpiţi şi dezaxaţi". O dovedeşte faptul că este amestecat unul ca actorul Furdui, cu care el de la o vreme nu s-a mai înţeles la filmări. Se întreabă de ce s-au apucat să semneze în secret nişte hârtii dacă tot considerau că acestea nu erau periculoase. Reiese că V. este fiul unui colonel de Securitate.

---

[1] În 1977, scriitorul Paul Goma iniţiase mişcarea pentru drepturile omului, în urma căreia fusese expulzat din România.

[2] Sindicatul Liber al Muncitorilor din România, iniţiat în ianuarie 1979 de mai mulţi disidenţi, printre care Ionel Cană, Gheorghe Calciu Dumitreasa, Vasile Paraschiv, după modelul Solidaritatea.

V. spune că transcendentalii scriau spovedanii și dezvăluiau tot ce știau. Nenorocirea este că e vorba de „o organizație antistatală și suprastatală".

Despre S(pornic) cei doi afirmă că „a căzut de proastă". „Era rea și proastă, nu e păcat de ea, nimeni n-o regretă."

V. a auzit că „au început arestări", aceasta în legătură cu M.S. Oficial nu știe nimic, cât timp soțul său nu este aici.

M. se întreabă „ce-i trebuia lui S. să se bage când avea o situație strălucită". M. cunoaște două cazuri la ei la Cinematografie: unul dat afară din partid și care-și continuă liniștit filmul și altul, un adjunct de producție, „un turnător de joasă speță", pe care nu știu la ce serviciu să-l mute.

G(eorgeta) H(orodincă), scriitoare, soția lui T(ertulian) N(ae), /.../, aflată în atenția Direcției I/161, în ziua de 4 mai, a discutat cu H(enri) W(ald) /.../ pe tema Meditației Transcendentale. H. afirmă că această sectă are zeci de mii de adepți în diverse țări ale lumii, dar singura țară socialistă care are 3.000 de membri înscriși încă de acum câțiva ani, pe bază de adeziuni semnate, e România.

H. consideră că e normal să îngrozească vestea unei asociații de 3.000 de oameni, necontrolată de Securitate. Apoi s-a aflat că Securitatea știa.

G. afirmă că „știa chiar dinăuntru pentru că se zice că acesta (Stoian) umbla cu securiștii după el".

H. comentează că nu știa chiar dinăuntru, însă oricum Securitatea „n-a fost vigilentă, a fost dusă de nas".

H. relatează că s-a întâlnit cu B.N., pe care nici nu-l interesează dacă e adevărat sau nu ce se spune despre Meditația Transcendentală; el consideră măsurile luate „ca o provocare de tipul REICHSTAG-ului, de tipul asasinării lui KIROV", de care avea nevoie conducerea statului acum, în preajma Congresului Culturii și Educației.

B. N. o consideră o diversiune provocată, deoarece conducerea de stat știa de multă vreme această situație, dar abia acum o folosește.

G. subliniază faptul că în această sectă n-a fost inclus nici un evreu, ceea ce îi se pare interesant.

Interlocutorii îi enumeră pe aderenții la sectă despre care au auzit: S.M., A.P., M.S., G.Z., soția lui A.P., un actor de la Teatrul Național (nu-i cunosc numele), P.G. Îi adaugă pe A(neta) S(pornic) și P(etru) C(onstantin), considerați responsabili de proliferarea sectei.

R.L., economist la M.C.I., aflat în atenția U.M. 0617/263, în ziua de 6 mai a discutat cu un cetățean al cărui nume nu rezultă, referitor la secta transcendentală, informându-se reciproc asupra celor cunoscute de către ei, în legătură cu penetrația acestei secte în țara noastră.

Cetățeanul afirmă că Stoian a fost recomandat de către C.M., în perioada când se afla la Paris în calitate de (...). R. spune că penetrația sectei, în țara noastră, nu a pornit de la Stoian. Primul a fost C(onstantin) D(răgan), care se ocupă de marketing și vine pe la „șeful cel mare". Cetățeanul relatează că el este prieten cu V.S., care se ocupă de (...). Când a aflat de Stoian, l-a căutat pe S. la telefon și acesta era plecat la Roma și apoi la Atena. După ce s-a întors în țară, l-a întrebat pe S. dacă el l-a adus pe Stoian. S. i-a răspuns că Stoian a fost recomandat de C.M.

După ce au discutat despre faptul că A.S. a avizat șederea lui Stoian în țară și despre faptul că R. l-a primit, după care a ținut conferințe, cetățeanul crede că „de aici s-a declanșat toată treaba".

R. relatează că întreaga chestiune a pornit de la O.N.U. Secta transcendentală are centrul în Elveția și a făcut o cerere la O.N.U. pentru a obține statutul de organizație afiliată. În cerere, secta a declarat că are organizații constituite în 70 de țări, cu un număr mare de oameni. Țara noastră a apărut cu trei mii și ceva de membri. O.N.U. a predat cererea reprezentanților diplomatici ai țărilor care au membri în sectă, pentru a-și spune părerea. Ambasadorul nostru, T.M., când a văzut, s-a întrebat: „Ce o mai fi și asta?!" Informația a trimis-o în țară și, după ce situația a fost analizată, s-au luat măsuri în consecință.

*

Tot ce se poate constata după această lectură în legătură cu scandalul declanșat de apariția în revista *Pentru patrie* a amenințătorului articol este că mașinăria de zvonuri a Departamentului Securității Statului (numită la vremea respectivă Secția D-dezinformare) se îngrijește ca Direcțiile I și a III-a ale aceluiași organism să funcționeze la întreaga capacitate. Ceea ce prima răspândește ultimele două culeg, amplificat, interpretat,

astfel încât din sinteza întocmită la nivelul conducerii departamentului nu prea ne dăm seama de coordonarea dintre compartimentele sale, ca să putem ști cât este rumoare, cât adevăr și cât interpretare indusă de frică. Numărul de 11.000 de adepți ai Meditației Transcendentale, cei o sută de plasticieni implicați, spionajul dat ca sigur, amestecul francmasoneriei și fondurile din străinătate, „deviaționismul de dreapta al stângii", complotul evreiesc, compararea ipoteticei lovituri primite de siguranța națională cu defecțiunea, în iulie 1978, a prim-adjunctului DIE, Ion Mihai Pacepa, alcătuiesc un foarte compozit bulgăre de zăpadă din fața căruia singura atitudine rezonabilă pare fuga. Dacă l-am lăsa să se topească, din el am putea selecta unele cioburi de adevăr: înlăturarea din funcții a câtorva foarte bine situate personaje și implicarea unor persoane din aproape toate componentele aparatului de stat: ministere, armată, asociații artistice și profesionale, ba chiar Securitate. Ceea ce pare de asemenea evident — iar faptul că în dialoguri se invocă incendierea Reichstagului și asasinarea lui Kirov confirmă acest lucru — este că oamenilor nu le scapă caracteristicile de scenariu ale scandalului, astfel încât Direcțiile I și a III-a s-au văzut nevoite să înregistreze fidel scepticismul, sarcasmul și chiar lehamitea celor supravegheați.

Iată, în acest sens, un alt document, emanând de la aceeași sursă DDS și intitulat alb *Comentarii*, conținând corespondența unor cetățeni români cu prieteni, rude etc. din străinătate sau nu, interceptate și transcrise, parțial sau în întregime. (...)

C.M. (...) către M.O.G. din S.U.A.: „(...) La București s-a întâmplat o chestie de a întors lumea bună. De vreo patru ani s-a înființat un club yoga intitulat Meditațiile Transcendentale, al unui profesor străin (francez), care urmărea ca prin concentrare să atingă acel grad de spiritualizare care face posibilă levitația. Evident, toată lumea bună și plină de mondenitate a Bucureștiului s-a înființat în acel club, toată crema și snobimea. Interesant este că nu se știa nimic, totul era ținut în mare secret (altminteri, clubul era perfect legal, cu aprobare de la Ministerul Învățământului). Și a venit bomba: s-a aflat că membrii clubului urmăreau sustragerea de informații secrete cu

ajutorul hipnozei şi terapiei! Imediat s-a dat drumul unei anchete straşnice, cu rezultate bubuitoare: Ministerul a fost schimbat în totalitate, *madame* A.S. a picat (pentru că aprobarea era semnată de ea) şi toţi membrii au încurcat-o. Au fost daţi afară din partid, din UTC, din slujbe. Printre ei: M.S. (Marin Sorescu) (i s-au scos urgent din repertoriile teatrelor toate piesele şi a fost exclus din Partid şi din Uniunea Scriitorilor); O.B.P. (regizor de film, promoţia 1980, dat afară din UTC, cu blocarea scenariului propriu care tocmai fusese aprobat să intre în producţie); H.L. (fiul actorului T.L., operator la Televiziune, dat afară din TV); I.R. (director general al Televiziunii, dat afară). În total au intrat în chestiune peste 1.000 de oameni (se zice că ar fi 3.000). Tot IATC-ul despre asta vorbeşte. Se spune că ar fi implicaţi şi trei actori-profesori din Institut (se bănuieşte că O. ar fi unul dintre ei, fiind pasionată de yoga). Azi am aflat de la V. că e şi un actor de la Naţional. Ieri se discuta că de fapt clubul ar fi fost o ramură a unei organizaţii subversive, de proporţii mondiale, cu cartierul general în Elveţia, care urmăreşte instaurarea unei noi ordini, prin înlăturarea tuturor guvernelor atât socialiste, cât şi capitaliste. E sigur că cei înscrişi, chiar dacă nu ştiau de scopul final al mişcării, au semnat un angajament prin care se obligau să păstreze secretul absolut (nu se ştie care e secretul). Părerea generală este că, o dată ce atâţia oameni inteligenţi şi culţi s-au lăsat atraşi în povestea asta, li s-o fi promis ceva nemaipomenit (ce anume?, se întreabă toată lumea). Pe scurt, o francmasonerie în toată regula. Îţi dai seama ce notă bună pentru Securitatea română că a depistat ramura de la noi! Sper că nu-mi este oprită scrisoarea, pentru că eu nu fac decât să-ţi povestesc un fapt care a şi ajuns de notorietate publică şi e clar că nu am nimic în nebunia asta..."

B.L.M. din B., str. A.P. nr. ..., către prof. ing. G.T.B. din T., Alea S., nr...:

„...Şi pe la noi este aceeaşi situaţie cu aprovizionarea. Ca diversiune, s-a inventat «transcendentalismul», noua sectă care a provocat pe aici un cutremur de gradul 10! Despre realitate şi adevărul în această problemă încă nu sunt lămurit, dar ştiu că a avut loc o serie de şedinţe de acuzare, cu preşedinţi inchizitoriali, de o duritate superstalinistă. Şi-au făcut ei autocriticile respective superpenibile, mai ales că veneau de la indivizi deosebit de duri în posturile lor (vezi coana A.). Sunt implicaţi tipi ca: E.N., E.S., M.M. şi alţi lingăi consideraţi «intelectuali» şi corifei ai doctrinei. Toţi discută despre asta,

și în felul acesta nu se mai vorbește despre cozi, lipsuri etc. Probabil că acesta a și fost scopul principal al născocirii atât de la modă. Mai bine să ne vedem de necazurile noastre. Când se bat armăsarii între ei, măgarii să stea deoparte!..."

P.A. din B., str. C., nr. 9, et. 4, ap. 9, către dr. A.P. din R.F.G., F., W. 3:

„...Aici degringolada economică persistă și chiar se adâncește. Peste tot numai zvonuri și gogorițe. În plus, un scandal mare avem aici cu 80 sau 350 de inculpați, cu miniștri și adjuncți, directori generali, cadre de conducere etc. Spionajul neintenționat prin intermediul unei secte sau al unor ședințe de hipnoză ori de yoga. Se zvonesc diverse variante, cu diverse personaje. Primul schimbat este ministrul Învățământului, A.S. Alții zic că sunt implicați C.M., M.P. Ceva este, dar care este adevărul nu știu..."

Dr I.C. din B., către C.M. din A., Viena, Z. 29/13:

„...Pe aici avem acum un cancan grozav: cică s-a descoperit un fel de asociație transcendentală, un fel de club culturist care funcționa de fapt cu toate aprobările legale, dar unde, sub masca întâlnirilor, ședințelor și lecțiilor, se făcea spionaj industrial. Probabil că nu toți culturiștii erau spioni, dar toți cei care s-au lăsat păcăliți și erau membri cu semnătură ai asociației vor fi anchetați. Pe chestia asta s-a desființat și Institutul de Psihologie din București. Au picat A.S. și ministrul de la Transporturi și Telecomunicații, și se aude că sunt multe nume celebre implicate. Această asociație experimenta un fel de concentrare și relaxare psihică, ceea ce reprezintă un procedeu indian, numai că promotorul lui în România, un domn Stoian (român de peste hotare), se pare că tot pentru spionaj a avut necazuri în Franța și R.F.G., unde organizase lucruri similare. Ca-n filme! Și când te gândești că omul are nevoie de relaxare, dar că există porci care își vâră coada politică în toate și strică ce poate fi frumos..."

R.H.,B., str. D.L. nr. 37, către o persoană juridică din București:

„...Sunt student în anul 5 al Facultății de Medicină din București. Doresc să fac cunoscut cazul studentului H.I.S., coleg din grupa 92, bursier și salariat la Spitalul de Neurochirurgie, care este în relații cu transfuga R.M. și care a participat asiduu la meditații transcendentale, fără însă să dea semnătură..."

*

Dar materialul din revista Ministerului de Interne avea cel puţin doi destinatari. Nu doar opinia publică în general era avută în vedere, indiferent în ce scop — pentru a o face să uite de sărăcie, pentru a-i distrage atenţia de la mişcările sociale din Polonia sau pur şi simplu pentru a reîmprospăta frica. Pentru principalii vizaţi în paginile lui, psihologii de la Institutul de Cercetări Psihologice şi Pedagogice, rechizitoriul aparent vag şi general din oficiosul *Pentru patrie* cădea chiar ca un trăsnet din senin şi le căuta în mod evident capul: mantrele, ceremonialul, „angajamentul", „trădarea" la ei se refereau. De aceea, ei s-au alertat primii.

Directorul institutului, Virgiliu-Eustaţiu Radulian, era un vechi activist de partid care înţelegea bine limbajul şi percepea infrasunetele. El redactează cu promptitudine un memoriu justificativ, în care reconstituie şi restabileşte faptele atât de deformat prezentate de purtătorii de cuvânt ai Ministerului de Interne, memoriu intitulat *NOTĂ cu privire la expertiza ştiinţifică a proiectului inginerului Nicolae Stoian.* Ne-am fi aşteptat ca acesta să fie trimis la redacţia revistei ca un legitim drept la replică, dar el este înaintat fără ezitare forurilor cunoscute ca aflându-se în spatele acesteia. Dactilografiat la o maşină de scris cu caractere foarte mari, s-ar putea să-l fi avut în vedere chiar pe şeful statului, presupunând, nu fără temei, că acea „demascare" în toată regula, cu confuzii, agramatisme, incriminări şi ameninţări mai mult sau mai puţin explicite, amintind de vremuri ce păreau „depăşite dialectic", emana, ca orice decizie gravă şi importantă, tot de la el.

Iată textul ei prescurtat:

1. În luna decembrie 1980, Institutul de Cercetări Pedagogice şi Psihologice a primit sarcina de a face expertiza ştiinţifică a proiectului prezentat de inginerul Nicolae Stoian, cetăţean francez de origine română, cu privire la organizarea unor cursuri de „ştiinţa inteligenţei creatoare" în România, proiect menţionat în memoriul său către Preşedintele R. S. România, la care solicita audienţă în

această privință. Inginerul Stoian sublinia, în susținerea proiectului său, că prin practicarea tehnicilor de meditație transcendentală (MT) se obține productivitatea muncii, îmbunătățirea stării de sănătate, ameliorarea capacității de efort fizic, ridicarea nivelului de performanțe în unele profesii, eficiență în acțiunea de reeducare a delincvenților etc. Demersurile sale sunt vechi; după cum rezultă din nota sa informativă către conducerea Academiei de Științe Sociale și Politice (aici autorul V.R. trimite la textul respectiv pe care-l anexează în copie), *ele durează cel puțin din anul 1977.*

Din câte cunosc, memoriul său a fost trimis Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie (CNST) pentru examinare. Acesta a organizat în ianuarie 1979 o dezbatere la CNST la care au participat numeroși specialiști, cadre medicale (îndeosebi neurologi). În paralel s-a cerut institutului nostru (prin tov. Chiriac de la CNST) să se pronunțe în scris prin specialiștii săi asupra proiectului.

Răspunsul celor doi psihologi, specialiști în domeniu, Vladimir Gheorghiu și Ion Ciofu (pe care de asemenea îl anexăm în copie), a fost înaintat CNST pe 12 ianuarie 1979. După aceea, fără participarea reprezentanților institutului nostru, în același an, s-a derulat experimentul programelor de MT sub conducerea inginerului N. Stoian la Institutul de Proiectări Carpați, de pe lângă CC al PCR și, sub egida doctorului maior neurolog Mircea Rădulescu (de la Ministerul de Interne), la Clubul Sindicatului Sanitar. Urma să se desfășoare un asemenea program și la Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor.

În urma acestor demersuri, CNST a trimis Ministerului Educației și Învățământului memoriul amintit și în paralel a solicitat direct ICPP, ca institut de specialitate, să-și exprime punctul de vedere cu privire la oportunitatea luării în considerare.

Solicitarea CNST ne-a fost transmisă de CNST prin inginerul D. Chiriac și inginerul Chiaburu. Totodată, Ministerul Educației și Învățământului, prin indicația scrisă a tovarășului ministru-adjunct Petre Constantin, pe marginea memoriului mai sus-menționat, a dispus să întreprindem expertiza programului și să precizăm dacă el prezintă sau nu interes din punct de vedere științific și ca urmare dacă poate sau nu fi practicabil în țara noastră.

2. Întrucât ICPP urma să dea un aviz ştiinţific pe baza indicaţiilor primite de la cele două foruri tutelare (MEI şi CNST), în 8 ianuarie 1981 am organizat o consfătuire de lucru cu experţi din ICPP şi din afara acestuia (de la Academia RSR, CNST, Centrul de Antropologie, IEFS, Spitalul Militar Central ş.a.), care au propus constituirea unui grup de observaţie ştiinţifică menită să vizioneze programul integral al proiectului, fără a introduce nici o modificare, pentru a putea aprecia corect din punct de vedere ştiinţific conţinutul său, urmând ca apoi colectivul să se pronunţe asupra efectelor reale şi dacă este sau nu practicabil în ţara noastră. După aprobarea de către MEI a referatului (din 12.I.1981) s-a organizat experimentul respectiv, care a durat timp de 5 zile, în ianuarie 1981.

Subliniez că experimentul s-a organizat în colectiv, tocmai pentru a nu i se crea ing. Stoian N. sau soţiei sale posibilitatea de a stabili contacte individuale cu fiecare subiect în parte şi pentru a ţine sub controlul nostru întreaga activitate ce urma să se desfăşoare. Specific totodată că legătura cu ing. Stoian N. şi soţia acestuia s-a ţinut numai prin intermediul tov. ing. Chiaburu (reprezentant al CNST).

Pe lângă cercetătorii din institut au participat experţi în domeniu din afara acestuia, inclusiv din aparatul Ministerului de Interne (din grup mai făceau parte, printre alţii, academicianul Ştefan Milcu, prof. dr. Victor Săhleanu, director al Centrului de Antropologie, colonel dr. Gh. Găitan (Spitalul Militar), ing. Chiaburu (CNST), dr. M. Şora şi dr. I. Holdevici (IEFS) ş.a.

Menţionăm că, având cunoştinţă de acţiunile premergătoare care au avut loc timp de doi ani în cadrul unor instituţii de a căror competenţă, autoritate şi probitate ştiinţifică şi politică nu era cazul să ne îndoim, n-am pus niciodată la îndoială seriozitatea solicitărilor ce ne-au fost adresate şi nici a persoanelor implicate. Nici n-am fost preveniţi în vreun fel de organele abilitate că inginerul ar avea un statut discutabil.

În încheierea primului modul al experimentului, acelaşi colectiv de experţi, întrunit pe 20 ianuarie 1981, a înaintat, prin tov. I. Ciocan de la Direcţia Învăţământului Superior şi Cercetării Ştiinţifice a MEI, referatul său. Dat fiind momentul introductiv, cu ritual sanscrit, ne-am exprimat clar împotriva acceptării în această formă a

proiectului. Specialiștii noștri (din ICPP) au avut poziția cea mai critică și, în ciuda unor insistențe din partea altor specialiști, n-au renunțat la acest punct de vedere.

În zilele următoare au fost convocați la tov. ministru Consiliul Științific din ICPP (eu nemaiputând participa deoarece eram în acel moment internat la clinica de cardiologie a Spitalului Fundeni), tov. academician Ștefan Milcu, C. Voicu, I. Ciocan ș.a., după care s-a luat legătura cu tov. Petre Constantin și s-a stabilit în comun să se comunice oricui mai cere relații că acțiunea s-a încheiat cu aviz negativ.

Am comunicat direct și personal atât inginerului Stoian, încă înaintea discuției de la minister, cât și reprezentantului CNST (ing. Chiaburu) că din cauza momentului inițial, cu iz mistic (ing. Stoian a afirmat că nu este împuternicit să introducă modificări în program, dar că va transmite observațiile noastre Universității Méru din Elveția, pe care o reprezintă în această problemă), răspunsul institutului nostru este categoric negativ.

(...)

4. Ulterior atât CNST, cât și Academia de Științe Politice (prin adresa nr. 2306/1981 semnată de tov. vicepreședinte Roman Moldovan) au revenit asupra cazului. Pe baza celor stabilite de tov. ministru-adjunct M. Rădoi și-n urma celor convenite cu tov. director I. Rizescu, am refuzat categoric să reluăm orice discuție în această problemă. De altfel, întreaga acțiune n-a avut pentru ICPP alt sens decât de a îndeplini cu răspundere o sarcină primită din partea forurilor superioare, anume de a se pronunța din punct de vedere științific asupra proiectului supus atenției șefului statului, după care a întrerupt orice fel de contacte cu această problemă.

5. În ziua de 22 februarie a.c. am fost vizitat la Institut de tov. colonel Miu și colonel Păduraru din Inspectoratul Municipiului București al Ministerului de Interne, care ne-au adus la cunoștință că unele anonime, probabil trimise din institut (subliniez cu acest prilej că măsuri mai ferme luate în ultimul timp pentru aplicarea Decretului 400 pe 1981, inclusiv sancțiuni, au determinat nemulțumirea câtorva cercetători certați cu disciplina, care au și manipulat oamenii din colectiv, proferând tot felul de amenințări la adresa conducerii ICPP, chiar și cu trimiterea de anonime oriunde este cu putință),

au reactualizat în mod negativ, după mai bine de un an de zile, momentele arătate mai sus, că-n revista Pentru patrie *nr. 2 din februarie a.c. a apărut un articol intitulat* „Pavajul cu bune intenții" (acesta este unul dintre subtitlurile materialului, n.a.) *semnat de Petre Vârlan* (sic!) *etc.*

Împreună cu tov. Miu și Păduraru am stabilit măsurile necesare, în continuare, pentru respectarea strictă a legii de către toți lucrătorii institutului. Precizez că pe baza dispoziției tov. ministru Aneta Spornic am informat întregul colectiv în ce împrejurări și pe baza căror indicații s-a desfășurat acțiunea din ianuarie 1981, cât și despre avizul negativ al institutului. Deoarece lectura articolului amintit din revista Pentru patrie *lasă de înțeles că despre institutul nostru este vorba, consider că este cu totul nejustificată această apreciere și, pe baza celor relatate mai sus, vă rog să dispuneți clarificarea definitivă a acestui caz.*

Menționez că recent, la adunarea de alegeri de partid, tov. secretară Clătici Olivia de la Centrul Universitar de Partid București a arătat că o anonimă a fost trimisă din institut cu același subiect și că, pe baza investigațiilor făcute, s-a ajuns la concluzia că de fapt conducerea ICPP a procedat corect în această situație.

Drept pentru care semnez și-mi asum întreaga responsabilitate față de cele prezentate mai sus.

VIRGILIU RADULIAN

Nedatată, dar ușor de datat — a doua parte a lunii februarie 1982 —, fiindcă nu menționează continuarea din martie și aprilie a articolului de la care a pornit toată agitația, scrisoarea confirmă supozițiile și zvonurile colportate de opinia publică și culese de departamentele specializate ale Securității. Dacă aceasta nu omite și nu ascunde nimic, directorul ICPP și o dată cu el instituția pe care-o conduce nu au nici o vină. Micile disfuncții, cum ar fi nemulțumirile personalului legate de aplicarea faimosului Decret 400 din 1981 referitor la disciplina la locul de muncă, interzicerea consumului de alcool în timpul programului etc., care ies întotdeauna la iveală când se produce o perturbare, pot fi cel mult scânteia care a aprins pulberea. Grav este că în ipotetica greșeală ce i se pune în spate lui Virgil Radulian

sunt implicate personalități științifice, ofițeri de securitate, responsabili ai unor organisme politice și profesionale ierarhic superioare lui, chiar miniștri. De mai multe ori pe parcursul bătăliei care urmează se va repeta această formulă: „Întreaga acțiune n-a avut pentru ICPP alt sens decât de a îndeplini cu răspundere o sarcină primită din partea forurilor superioare, anume de a se pronunța din punct de vedere științific asupra proiectului supus atenției șefului statului." Or, dacă cei responsabili, eventual vinovați, în locul cărora el și instituția lui au fost desemnați drept țapi ispășitori sunt situați atât de sus, cât de sus ar trebui să se afle și cui îi aparține mâna pedepsitoare? Cât de departe a fost întins năvodul pentru ca să prindă în el, iată, nu doar un institut de cercetări, cu conducerea lui cu tot, ci și peștii mai mari, care se zbat să scape pe seama celor mai mărunți? Poate că ar trebui să facem un pas înapoi și să sistematizăm puținele date pe care le deținem.

III

Întâi protagoniști, apoi victime

Despre afacerea MT nu se vorbește nici azi cu seninătate. La distanță de mai bine de două decenii, pentru cei mai mulți dintre oamenii implicați, martori, protagoniști, victime întâmplătoare, uimitoarele evenimente nu par să țină de domeniul trecutului.

Din sesizările Departamentului Securității Statului, adresate partidului la momentul producerii evenimentelor, aflăm că în afacerea MT au fost implicate 371 de persoane, dintre care, conform limbajului aceleiași surse, 357 pe bază de „angajament". Pe ani, „racolarea" lor s-a produs astfel: 36 în 1977, 78 în 1978, 9 în 1980 și 248 în 1981. Pe instituții, aceeași statistică[1].

Au avut loc sinucideri, atacuri de cord, internări la psihiatrie, morți subite. Pe mulți dintre protagoniștii rămași în viață nu i-am putut întâlni. Alții au refuzat să vorbească și astăzi despre trauma suferită atunci. Iată-i doar pe câțiva dintre ei.

---

[1] Publicată de Marius Oprea, în *Banalitatea răului, o istorie a Securității în documente, 1949–1989*, Polirom, Iași, 2002, p. 395, ea arată astfel: 46 de participanți la MT, la Spitalul Gheorghe Marinescu și la Institutul de Proiectare Carpați, 34 la Institutul de Arhitectură Ion Mincu, 47 la Policlinica Cantacuzino, 63 la ICPP, iar la domiciliul unor persoane 181, dintre care doar la domiciliul unui misterios Chiaburu, cunoscut de toată lumea, 113. Au mai participat la activități cinci cadre din Ministerul de Interne și 4 din MAN.

1. Virgiliu Eustațiu Radulian

Convorbire înregistrată în 16 și 22 mai 1998,
la locuința din București a lui V. R.

Cătălin Strat: Cum a început totul?

Virgiliu Radulian: La întâlnirea pe care am avut-o ulterior la partid cu Petru Enache, cu Gheorghe Pană, cu Ion Ursu, care era vicepreședintele CNST-ului, cu Soare Stan, discuția a fost foarte dură și urâcioasă, dar în final Petru Enache mi-a zis următorul lucru: „Domnule Radulian, referatul depus la comisia de experți, adresat către minister, e semnat de adjunctul dvs., dl Nica Iulian. Dacă vreți, vă puteți desolidariza de acest referat și ieșiți din cauză." Și atunci am zis: „Cum îmi propuneți mie o asemenea mârșăvie? Eu am fost, exceptând ultima zi, pe tot parcursul derulării expertizei și numai în ultimul moment a trebuie să mă internez în spital și el mi-a preluat automat rolul, fiind adjunctul meu. Concluziile le-au tras experții împreună cu el și sigur că eu am fost de acord cu el. Acum dumneavoastră îmi propuneți să ies din cauză prin a mă desolidariza de colegii mei."

Adevărul e că ei nu m-ar fi reabilitat, ci ar fi folosit ulterior această manipulare a mea ca să mă ponegrească în ochii cercetătorilor din institut. Am sesizat mârșăvia și am spus nu. „Atunci veți suporta toate consecințele." „Le voi suporta ca și ceilalți."

Dar acum să începem să lucrăm științific.

C.S. Cu începutul. Cu 1977.

V.R. Deci, între 1977 și 1981, cu patronajul CNST-ului. Acest cetățean francez de origine română, Nicolae Stoian, a intrat în contact cu diferite instituții din România, propunând un program de recuperare neuropsihică, mai exact o tehnică de relaxare neuropsihică aplicabilă îndeosebi după stările de stres sau în urma unor eforturi de o deosebită intensitate psihică. Legat de această tehnică, el propunea un program de „știință a inteligenței creatoare". Sunt două accepțiuni ale termenului

„meditație transcendentală" care au fost intenționat încurcate și amestecate. Este o tehnică de relaxare neuropsihică numită meditația transcendentală. Și există și o sectă care se cheamă tot meditația transcendentală.

C.S. Există vreo legătură între cele două?

V.R. Ei tot timpul au folosit numai accepțiunea de sectă. Uitând voit și premeditat că nouă nu ne-au trimis spre expertiză o sectă, ci o tehnică științifică. Proiectul menționat la sfârșitul anului 1980 într-un memoriu a fost trimis de Stoian și președintelui țării. În ianuarie...

C.S. Sub aceeași formă?

V.R. Eu nu am avut posibilitatea să văd memoriul dat la conducerea partidului. Dar în ianuarie 1979, la solicitarea CNST-ului, specialiștii noștri au întocmit un referat exprimând poziția noastră față de cele citite acolo. Documentele respective nu au putut fi scoase din sediul respectiv, nu li s-a dat voie decât să le citească acolo. Cei doi făceau și critica, subliniind pentru prima dată și pertinent științific că sistemul are și această latură de ritual preluat din filozofia sanscrită și că sistemul ca atare nu reprezintă ceva cu totul nou pentru noi, întrucât însuși institutul avea în momentul acela un contract cu Academia de Științe Medicale pe o temă similară și era în măsură să realizeze o asemenea cercetare, fără să fie nevoie să vină așa ceva din afară. Dar de la CNST ne-au spus că era util să se realizeze un mic colectiv multidisciplinar care să cerceteze și să expertizeze proiectul ca atare, și să se vadă în final ce trebuia făcut. Deci punctul nostru de vedere fusese exprimat și CNST-ul se afla în posesia lui. Ca atare, noi am încetat orice contact cu ei și între timp, aproape doi ani de zile, Stoian a continuat să-și desfășoare activitatea sub egida CNST-ului în diferite instituții de diferite naturi.

C.S. De unde venea Stoian? Din Franța, din Anglia, din Elveția?

V.R. Nu știu. Noi nu l-am cunoscut și nu l-am invitat, el a fost introdus la noi prin Ciocan și Chiaburu. Primul care ne-a contactat pe noi telefonic a fost inginerul Chiriac, de la CNST. Și ne-a spus că va veni... În primul rând a venit cu Ciocan. Care știam că era legătura noastră cu Ministerul Învățământului. Reprezenta Direcția Învățământului Superior și Cercetării Științifice din acest minister. Iar el a venit cu Chiaburu. Și a spus că acesta reprezintă CNST-ul. Eu știam telefonic și de la Chiriac, căruia îi trimisesem referatul cu doi ani în urmă, că va veni domnul Chiaburu cu domnul Ciocan și că o să discutăm...Veneau cu mașina oficială.

C.S. Ceea ce v-a determinat pe dumneavoastră la institut să nu vă interesați mai îndeaproape de Stoian. Dacă venea cu mașina oficială înseamnă că era un personaj de încredere...

V.R. Mai e ceva important de spus. Ministerul primise notă de la Comitetul Central, de la Cancelaria CC, în care se cerea ca specialiștii să se pronunțe. Și pe marginea audienței care a avut loc acolo, încă nu știam de ea, au venit Ciocan și Chiaburu și ni s-a transmis că va trebui să organizăm expertizarea acestei metode, a acestui program. Eu le-am dat atunci la amândoi referatul din '79 și am zis că noi deja ne-am exprimat un punct de vedere. Dar ni s-a spus că acum problemele se pun la alt nivel, probabil după memoriul înaintat de către el șefului statului, și trebuie să se facă în mod oficial o expertiză de către un grup interdisciplinar. Ulterior colectivul trebuia să se pronunțe asupra efectelor reale și dacă proiectul era sau nu practicabil în țara noastră. Asta după aprobarea de către MEI a referatului depus imediat de mine la Ministerul Învățământului, în care am spus că suntem dispuși, dacă e sarcină, să facem această expertiză cu grupul format din cutare și cutare.

C.S. În momentul acela inginerul Chiaburu reprezenta, ați spus, CNST-ul. Am auzit o mulțime de versiuni despre Chiaburu. Ba că lucrase la Fondul Plastic, ba că lucrase la Gospodăria de Partid...

V.R. Ba era director la Fabrica de Sticlă, fiindcă ulterior au nimerit și acolo cercetătorii. Eu nu am urmărit situația lui Chiaburu. Pentru mine persoana care prezenta importanță era Ciocan. Pentru că Ciocan era relația dintre mine și forul meu tutelar și minister. Și eu dispoziție am primit prin Ciocan. Că îl însoțea Chiaburu câteodată sau nu-l însoțea, nu conta, omul nostru de legătură era Ciocan. Probabil că el a și semnat în josul paginii referatul pe care domnul Marin Rădoi, ministrul-adjunct al Învățământului pe atunci, l-a trimis către Comitetul Central. Eu am înaintat acest referat. Deci întâlnirea a avut loc în 12 ianuarie și a doua zi am trimis ministerului acest referat. De fapt, referatul l-am făcut cu ajutorul celor doi specialiști. Precizam acolo că o mai exactă evaluare a problematicii se va face numai prin trecerea la experimentare în condițiile noastre ale acestei metode, deci după derularea ei în fața noastră. Posibilitatea ca să organizăm acest experiment există și ea va releva dacă ameliorările ce se pot obține sunt sau nu realizabile și în ce măsură. Propuneam prin urmare organizarea unui experiment în care eram gata să observăm din punct de vedere științific, teoretic ori metodologic metoda propusă.

C.S. Erau chiar așa de supravegheate experimentele științifice din institute, adică trebuiau să obțină atâtea aprobări?

V.R. Asta v-am spus că mi s-a părut suspect... Intuiția mi-a dat un semnal. Am simțit că era ceva mai complicat ca de obicei.

C.S. Cercetătorii nu-și stabileau singuri direcțiile de cercetare?

V.R. Ba da, dar asta era solicitarea ministerului.

C.S. Vi se mai făcuseră asemenea solicitări ale ministerului?

V.R. Nu. Iar solicitarea aceasta era făcută insistent, pentru că venea de la conducerea de stat și de partid. Adică ministerul primise sarcina să ne dea nouă spre expertizare această cerere a lui Stoian adresată șefului statului. Și de aceea i s-a dat o atenție mai deosebită.

C.S. Era chiar atât de simplu să duci la bun sfârșit un experiment din acesta și să te edifici, într-o săptămână?

V.R. Păi, tehnica era foarte simplă. Adică timp de o săptămână după momentul ăla mai ciudat, care a fost urmat și de completarea unei fișe cu date personale ale fiecăruia, s-a trecut în strada Frumoasă, unde era sectorul de psihologie, timp de patru zile la rând, câte o oră și jumătate după-amiaza, la realizarea experimentului. Stoian ne prezenta tehnica. Noi eram niște subiecți. Îi puneam întrebări, se urmăreau efectele asupra noastră, pentru că reușea să ne transmită o stare de relaxare prin acea *mantră* care era un cuvânt fără sens, pe care-l repetai mintal. Tehnica folosită consta într-un fel de inducție a unei inhibiții pe scoarța cerebrală, care treptat te desprindea de ambianță și te relaxa. Instructorul ne atenționa că nu aveam voie să adormim. Eram foarte obosit și într-una dintre zile am ațipit, iar el a venit și mi-a spus să nu adorm.

Deci, ca să revin, am trimis acest referat la minister, iar Marin Rădoi l-a trimis la CC. Ciocan a fost referentul care a întocmit materialul semnat de Rădoi către CC al PCR. În material se arăta că el reprezintă un răspuns la scrisoarea nr... din data... și se arăta că problematica în cauză reprezintă un domeniu cu reală valoare științifică, iar Institutul de Cercetări Pedagogic are în planul de cercetare o temă similară realizată prin contract cu Academia de Științe Medicale. Că în vederea unei edificări complete asupra tehnicilor urmează să se organizeze în cadrul laboratorului de psihologie unele demonstrații. Dacă ele se vor dovedi utile din perspectiva cercetărilor românești, institutul propune pentru viitor organizarea unor experimente pentru a căror valoare științifică și teoretic-metodologică se oferă a fi direct responsabil. Adică să nu mai rămână pe mâna lui Stoian și s-o preluăm noi, dacă se dovedește utilă.

C.S. Ce se știa în institut de MT înainte de a veni Stoian?

V.R. Nu preocupa pe nimeni. Exista contractul de cercetare al lui Ciofu și al lui Gheorghiu, care reprezenta ceva similar, dar despre meditație nu știam. Au fost acei doi ani în care pe

noi nu ne-a interesat problema. După ce am răspuns la prima solicitare, noi am încheiat povestea.

Cum sarcina a fost îndeplinită la cererea insistentă a conducerii de partid, prin intermediul Ministerului Învățământului și CNST, pentru noi chestiunea era ca și uitată. Pentru că din '79 până-n '80, '81... Deci pleacă nota mea și, ca urmare, ministerul trimite către partid această notă, se obține OK-ul și ni se dă nouă dispoziția ca între 13 și 18 ianuarie să organizăm acele ședințe demonstrative. În urma unor presiuni, deci.

C.S. Presiuni făcute de cine? De Stoian?

V.R. Stoian nu acționa direct în relație cu noi, ci prin intermediul Ministerului Învățământului, al lui Ciocan și al lui Chiaburu. Deci el nu a tratat cu noi organizarea.

C.S. Acum ce credeți, cum reușise Stoian să-i implice pe acești oameni și să-i determine să ceară atât de insistent experimentul?

V.R. Făcând acel memoriu către șeful statului.

C.S. Care fusese avizat favorabil.

V.R. ...Care a primit de la nivelul cel mai înalt undă verde să se acționeze.

C.S. Cabinetul Unu sau Doi?

V.R. Eu cred că Doi, dar când a aflat Cabinetul Unu i s-a alăturat. Fiindcă memoriul a fost adresat Cabinetului Unu. Știu că circula legenda că Stoian ar fi cunoscut-o pe Elena Ceaușescu prin Elveția, după ce a avut accidentul acela de mașină, de la Otopeni, de prin '76, dar asta n-am date să o probez. Se spune că ea ar fi fost atunci asistată neuropsihic de Stoian și i-ar fi promis în schimbul acestui serviciu să vină în România să-l ajute și să-i deschidă ușile ca să facă și-n România meditații de tipul ăsta. Dar asta nu am cum să o probez. E o ipoteză. Interesant este că după trei sferturi de oră în care el ne dăduse câteva mici explicații, fiecare începea să pronunțe *mantra*, fiecare avea *mantra* lui, fixată în funcție de răspunsurile din fișa completată anterior. Pentru că era legată de răspunsuri la în-

trebări de tipul beți cafea, ați avut probleme cu sănătatea, folosiți somnifere, nu știu ce... Lucruri obișnuite în cercetarea psihologică.

C.S. La un moment dat există o întrebare dacă sunteți membru de partid?

V.R. Asta sigur nu era.

C.S. Se spune în Pentru patrie, *se insinuează mai exact, că vi s-au pus și întrebări de această categorie, suspecte, interpretabile.*

V.R. Da, acolo sigur, e posibil să se fi scris. A scris Vârlan (*sic!*) ăla. A murit. La 50 de ani a murit Vârlan. De cancer. Dar ce spunea el acolo era o prostie. Și *mantra* era considerată o parolă. Ceea ce e o prostie. Tatăl meu în timpul războiului comunica prin parole. Numele Goethe, de pildă. Ce, asta însemna că Goethe e ceva subversiv? Mai ales că-n cadrul grupului nostru *mantra* era dată în funcție de caracteristicile psihoneurovegetative ale fiecăruia. Diferite componente ale *mantrei* se adresau diferitelor caracteristici ale sistemului nervos. Eu am avut o *mantră* kering. Repetam *kering*... până intram în somnolență. Dar de fapt orice cuvânt, dacă-l repeți monoton de nenumărate ori, îți induce o stare de inhibiție pe scoarța cerebrală și prin aceasta se produce relaxarea, adică detașarea de ambianță și de stimulii exteriori. Deci în aceasta constau ele. Noi încheiam și puneam după aceea întrebări, dacă nu ne era ceva clar. Am hotărât să se facă experimente în colectiv, în prezența noastră, a tuturor, ca să împiedicăm să apară contacte individuale cu diferiți membri participanți. Totul s-a făcut în colectiv și sub controlul nostru, al grupului de experți.

C.S. Dar la ședințele organizate în institut participau numai membri din institut sau și din afară?

V.R. Au venit câțiva din afară. Au aflat că facem acest experiment și au cerut să fie și ei subiecți. În primul rând erau cei din comisia de experți. Eram eu, colonelul doctor Găitan, Irina Holdevici...

C.S. Ceruseră voie cui, institutului?

V.R. Da, au întrebat dacă avem ceva împotrivă să participe și ei. Noi n-am văzut nimic suspect în treaba asta și am zis da. Adică să fie subiecți. A fost, mi se pare, și fata lui Malița. Și a avut de pătimit din cauza asta. A fost și Pleșu. Dar n-au fost toți în fiecare zi. Unii au fost o zi și pe urmă n-au mai venit. Un proces-verbal s-a făcut abia la sfârșit. Și nu s-a făcut nici un fel de fișă de prezență, pentru că nu ne puneam problema asta, că s-ar petrece ceva suspect. Și întrebarea pe care ne-a pus-o Petre Lupu, când a avut loc întâlnirea cu mine: „Domne, dacă ai văzut că e un moment de ritual, de ce nu te-ai oprit?", eu i-am întors-o pe dos imediat. Stoian spusese că el nu era autorizat să modifice nimic, da? El prezenta tehnica așa cum era. Era corect: dacă el modifica ceva, noi nu mai aveam imaginea integrală asupra metodei respective. Și Petre Lupu mă întreabă la Colegiul de Partid, unde eu am fost judecat de ei mai mult, pentru că am ajuns mai târziu, fusesem în spital, de ce, văzând momentul ăsta de ritual, nu am suspendat experimentul? Atunci eu i-am pus următoarele două întrebări: Unu, dacă trebuia vizionat acest moment pentru a aprecia ansamblul ca atare? Eu am apreciat că da. Și doi: dacă momentul nu era la început, ci la sfârșitul demonstrației? Păi cum să-l suspend? Pe mine nu mă interesa momentul ăla de ritual. Pe mine mă interesa tehnica. A trebuit să-l iau ca atare și dovada este că în referatul nostru îl menționam și arătam că suntem împotriva lui. Dar nu puteam ajunge la analiza conținutului propriu-zis al expertizei dacă nu ajungeam la acel moment. Dacă ăsta întâmplător punea momentul la sfârșit, îl vedeam ca tot atât de gratuit cum l-am văzut la început. Nu? Și era totalmente ilogic ceea ce ei fabulau ca acuzații împotriva noastră.

C.S. Ce a urmat?

V.R. După ce se încheie între 13–18 ianuarie aceste demonstrații, în 20 ianuarie eu nu mai eram, deja mă internasem în spital. Se întrunește colectivul de experți și înaintează referatul semnat de domnul Nica la conducerea ministerului. În care

informează cum s-a desfășurat experimentul, în ce a constat el, care sunt efectele lui. Un fel de concluzie. Și-n 21 ianuarie are loc o consfătuire de lucru la ministrul-adjunct Rădoi pe baza acestui referat. Au participat Iulian Nica, director-adjunct, Ștefan Milcu, Constantin Voicu, Ion Ciocan și alții din conducerea colectivului de expertiză, după care s-a luat legătura cu domnul Marin Rădoi, cu Petre Constantin, cei doi adjuncți ai ministrului, plus Ciocan, care era relația cu noi, plus Nica și cu cei din comisia care au făcut expertiza, minus subsemnatul. S-a stabilit în comun să se comunice că acțiunea se încheie cu aviz negativ. Am fost unica instituție care a stopat acțiunea. Că ea a continuat pe alte căi, în alte locuri, nu mai era problema noastră. Deci în 21 ianuarie operațiunea de expertiză s-a încheiat și institutul și-a comunicat decizia. A primit o misiune din partea ministerului, forul tutelar, a efectuat-o, și-a exprimat punctul de vedere prin referatul prezentat și-n consfătuirile cu cei doi adjuncți de ministru, adică Rădoi și Petre, și de comun acord am spus că stopăm.

C.S. Aneta Spornic ce contribuție a avut în toată afacerea?

V.R. În această fază, nici una. Ajung și la ea imediat. Din momentul acesta apare o pauză, o liniște. Nu se mai întâmplă nimic. După un an și ceva...

C.S. Nu ați avut nici un fel de contact oficial cu Universitatea Méru din Elveția? Din deplasările făcute în străinătate de membrii institutului nu s-a aflat nimic?

V.R. Nu, absolut nimic. Noi am considerat lichidată acțiunea. Ea a avut pentru noi trei momente: 1979, când au fost chemați cei doi, au citit documentele și au făcut referatul; momentul 1980, când ni s-a dat sarcina să facem expertiza, am încheiat-o și am lichidat-o; iar apoi a fost momentul când a trebuit să facem față la incriminările și diversiunea care s-a organizat împotriva noastră și care a fost în '82. Nimeni nu a dat atenție acestei probleme. Faptul că așa o privea și Ministerul... Aveam nota primită de Direcția Învățământului Superior și Cercetării Științifice semnată de directorul ei, Vasile Cătuneanu, către Co-

mitetul Central, în care se menționează că prin adresa Cancelariei numărul cutare memoriul a fost trimis Ministerului, fiind înregistrată cu numărul cutare... Prin indicația scrisă a tovarășului ministru-adjunct al ministrului Constantin Petre, pe marginea memoriului, Institutul de Cercetări a primit sarcina să analizeze programul propus și să facă propriile propuneri. Au fost primiți în audiență de către tovarășii etc. Eram perfect acoperiți.

C.S. Ce poziție avea Chiaburu la discuția asta? Am înțeles că el era favorabil.

V.R. El a susținut tot timpul să facem experimentul.

C.S. El avea o relație mai apropiată cu Stoian.

V.R. Păi da, fiindcă în casa lui s-au făcut o serie de ședințe...

C.S. Ce atitudine a avut Stoian la ședințele acelea? Adică se simțea stăpân pe el, era degajat sau... De fapt, el obținuse aprobările. A încercat să vă capteze bunăvoința?

V.R. În nici un caz. Cu noi au tratat Ciocan, Chiaburu și apoi cei doi miniștri-adjuncți, Rădoi și cu Petre, plus departamentele care ne coordonau nouă activitatea.

C.S. Spuneți-mi, a fost cineva de la Securitate la ședințele astea?

V.R. Bănuiesc că da. În mod sigur. Și asta rezultă dintr-o notă. În ziua de 22 februarie 1982, deci se încheiase totul de aproape un an, sunt vizitat de coloneii Miu și Păduraru din Inspectoratul Municipiului București al Ministerului de Interne, asta era Securitatea, care mi-au adus la cunoștință că unele anonime, probabil trimise din institut, vorbesc despre experimentul nostru. Ce se întâmplase? În urma unor măsuri mai ferme luate pentru aplicarea Decretului 400, care cerea întărirea disciplinei, inclusiv sancțiuni, a apărut nemulțumirea câtorva cercetători certați cu disciplina, care au și manipulat oameni din colectiv, venind cu tot felul de amenințări la adresa conducerii și chiar cu trimiterea de anonime oriunde era cu putință. Astfel încât au reactualizat în mod negativ, după mai bine de un

an de zile, momentele relatate mai sus. Și în revista *Pentru patrie* a apărut articolul lui Vârlan. Împreună cu tovarășii Miu și Păduraru am stabilit măsurile necesare în continuare pentru respectarea strictă a legii de către toți lucrătorii institutului. Deci ăștia m-au avertizat. Presupun că printre cei care participau acolo au fost strecurați și oamenii lor.

C.S. Cred că da, pentru că Stoian era cetățean străin și nu se putea mișca chiar așa de simplu în București, dacă nu ar fi avut avizul Securității.

V.R. Păi, asta mă întreb și eu. Cum ne pune pe noi să răspundem că am primit un transfug? Păi transfugul ne-a fost *trimis*. Doi ani de zile la Policlinica Ministerului de Interne, cu medicul Rădulescu, acesta și-a ținut nestingherit ședințele de MT. În plus, uitați ce spune referatul către Partid al MEI: „Întreaga acțiune nu a avut alt sens decât de a îndeplini cu răspundere o sarcină primită din partea forurilor superioare, CNST, MEI, și anume de-a se pronunța din punct de vedere științific asupra proiectului supus atenției șefului statului, după care au fost întrerupte toate contactele." Ăsta e referatul trimis către conducerea partidului de Direcția Învățământului Superior și a Cercetării Științifice din Minister. Deci acțiunea s-a încheiat. Urmează un an și ceva de liniște. Acum eu vă întreb pe dumneavoastră, dacă ar fi fost ceva suspect, dacă referatul nostru n-ar fi fost corect, dacă erau lucruri de lămurit, de ce trebuia să se aștepte un an? De ce n-am fost chemați imediat? De ce Stoian a fost lăsat să plece?

C.S. *Cum a izbucnit scandalul? Cum s-a ajuns la organizarea ședințelor de sancționare și după aceea de desființare a institutului? Care este scânteia care aprinde acest uriaș scandal?*

V.R. Sunt niște lucruri pe care nici eu nu le știu în detaliu, adică cine i-a însărcinat pe ei, la Universitate, unde lucram, să facă treaba asta, să voteze scoaterea mea din Universitate.

Pe 20 mai am fost invitat la o discuție colegială. Procesul-verbal de scoatere a mea din Universitate era însă întocmit din 18 mai și discuția aceea nu a modificat deloc decizia.

C.S. *După ce ați fost înlăturat din funcția de director, după ce ați fost dat afară din învățământ, ați deschis acțiune în justiție împotriva acestor decizii... Erați în termenul de 30 de zile de la emiterea lor? Ați primit la timp hârtia de aducere la cunoștință a sancțiunilor?*

V.R. Am impresia că eu, spre deosebire de alții, am beneficiat de o prevedere care spunea că, fiind spitalizat, termenul curge de la data externării. Deci se consideră o situație de forță majoră și termenul la care am dreptul începe să curgă din ziua în care sunt disponibil. Am făcut contestația la sectorul 5 în termen. După un timp oarecare, ei mi-au dat sentința de confirmare a hotărârii Universității. În termen am depus recurs la Tribunalul Municipal secția a III-a civilă. În paralel, am mai acționat pe două căi. Întâi am cerut Procurorului General al Republicii să introducă recurs extraordinar și apoi am înaintat memoriu către ministrul Justiției. Pe ăsta l-am depus în mod oficial, dar Dinu Săraru a avut o discuție ca intermediar în numele meu, și al nostru, cu Gheorghe Chivulescu, ministrul Justiției. Acestea au fost acțiunile pe linie de stat. Pe linie de partid am urmat calea obișnuită. Adică am fost anchetat de comisia lui Mohan. Am făcut contestație la concluziile lor. Am cerut să fiu și am fost invitat la Colegiul Central de Partid de Petre Lupu în două rânduri și i-am depus și lui toate documentele. Pe urmă am fost chemat, asta a fost ultima ședință, să citesc extrasul din hotărârea Secretariatului Comitetului Central. Pe care iarăși... nu mi-o însușesc. Și în 9 martie 1983 a fost ultima secvență pe linie de partid.

C.S. *Când în 1982, imediat după ce ați ieșit din spital, ați început să vă luptați cu statul, ați plecat la drum cu gândul că o să vi se facă dreptate?*

V.R. Tot ce am făcut eu — ăsta a fost și sfatul pe care i l-am dat lui Nica, adjunctul meu, și este și motivul pentru care eu

n-am murit și el a murit, că a spus: „Există documente scrise de acum, noi ne-am făcut datoria. Va veni clipa când se vor reconsidera toate acestea." Eu nu am crezut în momentul ăla că aceia care au organizat înscenarea vor reveni asupra ei.

C.S. Ați făcut demersurile acestea individual?

V.R. Da, pentru că procesul avusese deja loc. La proces a fost și fratele meu de față, și am fost tot timpul informat de felul cum a mers acesta. Și ținând cont de modul mizerabil cum s-a derulat procesul acelui lot, mi-am dat seama că n-am șanse. Singura mea surpriză a fost atitudinea unui procuror care mi s-a părut că vrea, spun eu acum, dar gândeam și atunci, să dea măcar o aparență legală. Dar nici atât nu i s-a îngăduit.

C.S. Putem să revenim la prima ședință, cea cu fulgere, din institut?

V.R. Ședința a început cu prezentarea de către Cojocaru a unui referat al Biroului Municipal de Partid, în care zicea că am aderat la o sectă, că am permis unui transfug să intre în institut, după care a avut loc discuția. Care a durat opt ore. Curentul printre cercetători a fost de revoltă și indignare, mai ales după ce eu am prezentat toate documentele pe baza cărora am acționat. Se cerea sancționarea noastră, a conducerii, iar oamenii nu erau de acord. Au fost două abțineri, dar nu-mi aduc aminte cine. În ședința de birou de partid pregătitoare, Jigău și Mânzatu s-au abținut, adică n-au votat pentru sancționarea noastră. Și pentru asta au fost dați afară. Dar lumea a venit cu argumente că lucrurile nu s-au petrecut așa, că nu pot fi oameni de asemenea calitate științifică acuzați de incompetență și de rătăciri științifice și metodologice ș.a.m.d. Ședința era condusă de Croitoru, de la organizația municipală de partid.

C.S. Au fost și oameni care i-au cântat în strună lui Croitoru?

V.R. Se poate să fi fost câțiva. Nu mai țin minte, pentru că eram așa de concentrat și tensionat... Știam că se joacă o carte mare. În pauză îi sfătuiam să fie de acord să fim sancțio-

nați, numai să scape institutul, însă era o tensiune nervoasă aproape imposibilă, insuportabilă. Probabil au fost, dar eu nu mai reține. La îndemnul lui Jigău, o colegă a notat tot ce se spunea. Este Lăcrămioara Ciontu. Ea, dacă mai are notițele, vă poate reproduce și ce au spus oamenii. Nici figurile nu mi le mai aduc aminte pe toate. A fost o pauză sau mai multe, nu mai știu. Dar o pauză a fost importantă, înainte de vot, și pe Jigău l-am rugat și eu, și Nica să voteze pentru sancționarea noastră. Ca să stingem oarecum incendiul. Cad două capete sau mai multe, să zicem, dar nu toate. Fiindcă, vedeți, au fost dați afară și au fost trimiși la muncă necalificată oameni care nici nu erau în institut când a avut loc expertiza. Și a fost dat muncitor la Grivița Roșie, ca măturător, un om care a făcut reforma învățământului în Camerun, căruia îi apăreau cărți la Paris. Sau alții. Andrei Pleșu, de exemplu. Nu l-am cunoscut, dar a fost profesorul lui Andrei și al Cristinei, băiatul meu și nora mea, care au făcut artele plastice. E un om minunat și are o cultură jos pălăria. Acum, după ce a fost bubuit, era funcționar la Uniune, scria fișe. E delicios cum povestește. A cerut și el să fie ascultat la colegiu, la Municipiu, și i-a întrecut pe toți psihologii și pedagogii în a găsi calea de comunicare cu neșcoliții ăștia. Însă ședința de excludere a lui din partid a fost cumplită. Au fost puși să lovească cei care avuseseră necazuri ei înșiși cu părinții sau bunicii, cu bube în cap. Cu o zi înainte, un coleg l-a chemat la closet să-i arate cuvântul pe care avea să-l citească despre el a doua zi, în ședință. Cerându-i scuze dinainte pentru cele pe care le va spune fără voie. Dar știi, cumplit. La noi, la fel. Dovada cea mai bună este că la adunarea următoare, din aprilie, când s-a supus la vot excluderea mea în lipsă, s-a votat în unanimitate. De unde la ședința din martie s-au ținut tari, au fost între timp așa de bine prelucrați și înspăimântați, încât de data asta au votat toți. Nu, duplicitatea asta a fost pentru noi cutremurătoare. Ceea ce a venit de la Mohan, de la Croitoru, de la alți activiști nu ne-a deranjat așa de mult. Că nu le puteam pretinde. Prostului nu-i poți pretinde. Dar ceea ce venea de la C., ceea ce venea și de la Ș., care mi-a

fost coleg de liceu și era decan, acum a ajuns academician, asta nu se putea accepta. Să spună măcar „noi nici n-am știut", „am semnat", „am fost forțați" sau ceva de felul ăsta. Ciocan așa a murit. A făcut accident cerebral, l-au dus la spital. Soția lui era directoare de liceu și i-au spus că, dacă nu divorțează imediat, o dau jos din funcția de director. Și a intentat divorțul. Și când i-a spus lui Ciocan, asta era după operație, că știi, mi-au cerut carnetul de partid și l-am dus, ăsta a făcut un șoc și a murit. Divorțul ei, ca să rămână directoare de liceu...

C.S. Între cele două ședințe ce s-a întâmplat?

V.R. A venit acea comisie de anchetă din institut. Au trecut pe la comisia de anchetă toți oamenii din institut, membrii de partid, participanți sau nu la experiment. Nu prea rezulta după ce criterii. 45 au fost sancționați din tot institutul. În special cei care au votat împotrivă și cei care s-au abținut atunci, în prima ședință. Ăștia au fost lotul A, să zicem, care au fost cel mai puternic loviți. Bine, toți au fost scoși din institut și au fost repartizați la unele locuri de muncă sub nivelul calificării lor. În prima fază au fost deci comisiile de anchetă de la partid. A fost condusă comisia de anchetă de Mohan Vasile la Comitetul Municipal, la București. Ăsta fusese prim-secretar al Comitetului de Partid de la Curtea de Argeș. De acolo venise. Cioban de origine și cioban și în comportare.

C.S. Ce se așteptau să descopere comisiile de anchetă?

V.R. Ele nu își propuneau să descopere ceva. Ele își propuneau să ne intimideze și să ne umilească. Și să facă *pro forma*, să zic așa, ducerea la îndeplinire a hotărârii Biroului Politic Executiv. Apoi ne-au chemat pe rând, pe responsabili. Și-mi aduc aminte un amănunt, că am fost ținut în anticameră la Petru Enache, unde erau și Stan Soare, și Gheorghe Pană, și Ioan Ursu. M-au ținut trei ore acolo, până au pus la punct scenariul discuțiilor cu mine. Și în intervalul cât eu eram acolo, a intrat în anticameră și a dat mâna cu mine generalul Vlad. Și pe urmă a intrat și el acolo. Deci a fost chemat generalul Vlad de acest grup de organizatori ca să fie, probabil, pus în cunoștință de

cauză cu ce au de făcut și cum trebuie să acționeze. Iar la plecare a dat mâna cu mine și mi-a zâmbit. Ca și cum mi-ar fi dat de înțeles că pe linia Securității nu-s probleme. Fiindcă au fost discuții și cu Securitatea. Generalul Vlad era la ora aceea secretar de stat la Ministerul de Interne și răspundea de Securitate. Era deci șeful Securității pe țară. Al doilea a fost generalul Vasile. Care era comandantul Securității municipiului București.

C.S. Ce ați discutat cu Vasile când ați fost la el?

V.R. El m-a întrebat cum s-a derulat totul...

C.S. Ați fost chemat sau ați cerut întrevederea?

V.R. Eu m-am adresat generalului Vlad cu un memoriu. Generalul Vasile m-a chemat. Știu doar atât, că era zece seara și eu am socotit că aleluia cu mine, adică nu mă mai întorc de acolo, așa că mi-am luat rămas-bun de la copii și de la soție. Dar lucrurile au mers altfel. El m-a pus să relatez — era însoțit de un individ ghebos, care am înțeles că a mai apărut și-n alte momente, dar nu mi s-a prezentat și nici nu mi s-a spus cine e, însă mi-am dat seama că era documentaristul lui. Deci m-a pus să relatez cum s-a desfășurat povestea. Și eu am spus ceea ce am spus peste tot: „Domne, noi am primit această sarcină ca un organism disciplinat și subordonat Ministerului, că el era factorul nostru tutelar. Sugestia a venit de la Minister să nu fie numai din specialiști..."

I-am prezentat deci întreaga derulare și am susținut vehement că acuzațiile care mi s-au adus erau gratuite. Pe urmă el mi-a zis așa: „Domnule Radulian, noi ne-am lămurit. Nu a fost o acțiune conspirativă împotriva statului. Deci nu face obiectul preocupării Securității. Sunt false și acuzațiile că ați vrut să scoateți țara din Tratatul de la Varșovia și că ați complotat pentru instaurarea... guvernului mondial. Vă lămuriți cu tovarășii de la Secția de propagandă a CC."

C.S. Asta a fost deci tot cu Securitatea.

V.R. Da, dar a fost o mare tensiune atunci. Ciocan făcuse o operație pe creier după ce se declanșase prigoana. Până la

urmă am ajuns și eu acolo, dar pe mine m-a ocrotit Dumnezeu. Astea sunt însă lucruri mărunte, personale. A fost o pagină de rușine în istoria noastră. Și mulți au fost implicați. A fost și Beligan, au fost și Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Păunescu, naistul Gheorghe Zamfir, Marin Sorescu.

C.S. Cum au scăpat unii dintre ei?

V.R. Da. Bine că ați ridicat problema. Că eu am făcut și un memoriu, pe care l-am trimis lui Păunescu. Și Păunescu a intervenit pentru Sorescu. Uite, Sorescu l-a luat cu el și pe sculptorul Ovidiu Maitec. Acesta avea o eczemă pe cap de care nu putea scăpa. Ovidiu a fost scos din CC și din Partid. Sorescu nu, Beligan, mă rog, a fost și el salvat. Și mi-a răspuns așa Păunescu: că a încercat, dar n-a avut nici o ieșire în cazul meu. Adică a încercat să mă pună și pe mine pe lângă cei pentru care intervenise... Cred că tot cu Ceaușescu a discutat. Încă de când am pornit la drum cu chestia asta l-am pus pe agendă și pe Păunescu. Știți cine a sărit în ajutorul meu, dar la alt nivel? Dinu Săraru. El a vorbit cu ministrul Justiției, Gheorghe Chivulescu, și i-a prezentat memoriul meu, fiindcă eu tot ceream să fiu primit și nu mă primea. Și i-a spus Săraru: „De ce nu-l primiți, domne, la urma urmei? Să-l ascultați." „Și ce să-i, spun, domne? Să-i spun că are dreptate?" Atunci discutam între noi și eram revoltați. Cum unii, mă rog, au reușit să se salte, alții n-au fost ajutați cu nimic. Alții, vai de capul lor...

Eu i-am făcut reproș când m-a chemat Enache. A fost o scenă când am fost convocat și ținut, v-am spus, trei ore în anticameră, chemat și luat la întrebări. Și conducea ședința asta restrânsă Petru Enache, erau Pană, Soare, Ursu și ăștia. Și m-au invitat înăuntru să mă ia la întrebări și Pană sare la mine: „Ce-ai făcut, tov. Radulian, ai transformat institutul ăla într-o hazna?" Și zic: „Stați așa, tov. Enache, eu de trei ore stau aici în tensiune și refuz să discut cu dumneavoastră până când nu beau o cafea." A fost o chestie fantastică. Și îl cheamă pe Moldoveanu, care era șeful de cabinet, și îi spune: „Domne, l-ai ținut pe domnul Radulian fără să-i dai o cafea?" Și el zice: „N-am avut dispoziție de la dumneavoastră." Enache zice: „Adu re-

pede câte o cafea pentru toată lumea." Și a fost un moment de respiro uman. În care eu am testat până unde poate să meargă. Și a adus cafeaua. Și spun: „Tov. Ursu, dumneavoastră, care ați inițiat acțiunea, păi de ce o dați pe seama mea, că doar expertiza a avut loc la dumneavoastră? Cu neurologi, cu specialiști, cu nu știu ce, totul s-a făcut la cererea dumneavoastră. Trei instituții ne-au cerut să facem expertiza. Dumneavoastră, CNST-ul, MEI și Academia de Științe Social-Politice." N-a avut ce spune, dar în continuare au acționat foarte dur.

C.S. Oamenii care lucrau în CNST aveau o libertate de mișcare mai mare? Plecau mai des în străinătate?

V.R. Bănuiesc că da, că patronul lor era Elena Ceaușescu.

C.S. E posibil să fi fost sensibilizați oameni de-ai lor, în străinătate, de Stoian sau de oamenii lui Stoian?

V.R. Eu cred că Stoian a avut legătură directă cu Elena Ceaușescu. El a acționat cu mână liberă de la ea. Iar ea cred că a implicat CNST-ul în prima fază, când încă nu-i venise în cap să organizeze scenariul de după aceea...

C.S. Acesta să fie simplul motiv pentru care Stoian a găsit atâta bunăvoință la CNST?

V.R. Cred că da. Păi, a circulat unde a vrut.

C.S. Credeți că Securitatea era interesată de tehnicile de relaxare?

V.R. Nu cred. Singurul lucru care cred că interesa Securitatea era ceea ce ne-a spus generalul Vasile: dacă efectiv am complotat sau nu pentru scoaterea țării din Tratatul de la Varșovia și instaurarea unui guvern mondial, și s-au lămurit că nu. Dar în a doua problemă, ca ei să folosească tehnicile, nu am impresia că erau interesați. Poate că unii da. Dar din discuția cu generalul Vasile rezultă că „problema asta nu-i a noastră, este a Secției de Propagandă".

C.S. Dar și pentru diminuarea criminalității.

V.R. Securitatea era interesată de șeful statului. Ei atât au vrut să știe, dacă noi am complotat împotriva șefului statului.

Și au văzut că *nu* am complotat împotriva șefului statului. Atunci problema n-a mai reprezentat interes pentru ei.

C.S. Să revenim deci. Abia după aceea a fost procesul. Pe cei 14 i-am putea numi lotul Nicola. Colegul dumneavoastră, Grigore Nicola, a fost purtătorul de cuvânt nenumit, dar... cel mai vehement dintre ei.

V.R. De altfel, în final până și față de această comisie de după decembrie '89, doi am rămas luptătorii efectiv. Grigore Nicola și cu mine. Jigău a fost un punct important de legătură, pentru că el a transmis în străinătate. Și a avut un efect extraordinar. Eu voiam să vă mai propun ceva: să stratificăm indivizii. Adică să încercăm să conturăm care a fost grupul organizator al înscenării, care au fost factorii de decizie implicați și care a fost armata asta de trepăduși, de activiști mizerabili, care ne-au umilit, ne-au batjocorit și ne-au porcăit.

C.S. Să luăm factorii de decizie. Sau marii regizori.

V.R. Regizori au fost, după părerea mea, Petru Enache și Soare Stan de la CC, în colaborare cu Ioan Ursu, prim-vicepreședinte la CNST, al cărui vicepreședinte era Mânzatu. Cu inginerul Constantin Chiaburu și cu Dumitru Chiriac. Ei au fost organizatorii.

C.S. Petru Enache a murit. Cum s-a purtat Petru Enache?

V.R. Era un tip foarte dur. Ar trebui introdus în grupul ăsta și Gheorghe Pană. El ne-a făcut netrebnici ș.a.m.d. Deci Petru Enache era secretar cu propaganda la CC. Soare Stan era adjunctul lui. Cred că Soare Stan a fost creierul scenariului.

C.S. Aveau nevoie de un țap ispășitor?

V.R. Nu, în prima fază ei au vrut să marcheze puncte în pregătirea Congresului Educației. Toată acțiunea s-a desfășurat între decembrie 1981, Polonia, și mai 1982 când urma să aibă loc Congresul Educației și al Culturii, al Ideologiei deci. Și ăștia, activiștii de la Secția de Propagandă, au zis: „Domne, împușcăm doi iepuri. Îi speriem pe intelectuali ca să nu facă ce au făcut ăia din Polonia și venim cu o gogoașă mare la Congres, o demascare." Uite ce abateri ideologice se petrec.

C.S. Gogoașă care n-a mai fost servită.

V.R. N-a mai putut fi servită pentru că au intervenit străinătatea, emisiunile și toate celelalte reacții internaționale. Însă și eșecul lor. Ei și-au dat seama, căci nu erau chiar tâmpiți, că nu le-a ieșit pasiența. Dar nu mai puteau da înapoi, iar obiectivul pe care îl urmăreau aceștia de la Secția de Propagandă, de a lovi un grup de intelectuali, trebuia atins. La aceasta se adaugă atitudinea subiectivă, prostească și neghioabă a Elenei Ceaușescu, care făcea alergie la psihologie. Am date că încă în urmă cu doi ani ei plănuiau să ne lichideze și nu aveau motivație. De fapt, voiau să lichideze psihologia.

C.S. Dar era nevoie de o punere în scenă atât de amplă și de dură? Alt institut, cel de matematică, a fost desființat doar pentru că Zoe Ceaușescu umbla cu un băiat de acolo.

V.R. E adevărat. Dar al doilea obiectiv pe care de fapt l-au urmărit, și care probabil că a fost cel inițial, era să lovească și persoane, și indivizi, și instituții. În sens preventiv, din punctul lor de vedere. Adică să-i bage în sperieți pe toți. Și tot scenariul ăsta a fost elaborat. Securitatea a avut știre. Rezultă și din convorbirea pe care am avut-o cu generalul Vasile. Da, fiindcă și grupul din Securitate trebuie luat în calcul. Aici au fost trei niveluri distincte. Primul a fost generalul Vlad. El era la ora aceea secretar de stat la Ministerul de Interne și răspundea de Securitate. Era deci șeful Securității pe țară. Că Securitatea a avut știre, dar scenariul a fost elaborat la Secția de Propagandă a CC. Pun mâna în foc pentru treaba aceasta. Dovadă că reacțiile cele mai violente și inițiativele ale lor au fost. Ministerul Învățământului a fost pe post de executor. El nu a inițiat. Ministerul a informat CC că urmează ca institutul să facă expertiza. El deci n-a făcut decât să preia sarcina de la CC, s-o discute cu noi, să constituie grupul de experți care să formeze comisia de expertiză, să audieze propunerile scrise chiar de mine. Vine apoi grupul de la CNST. Președinte Ion Ursu, care avea știre de toată acțiunea, dar nu s-a ocupat personal de ea. De ea s-a ocupat Mânzatu, care era un fel de vicepreședinte

al lui Ursu. Și din împuternicirea lui au intrat în acțiune Chiriac Dumitru, care ne-a cerut nouă să-i trimitem pe Ciofu și Gheorghiu să studieze documentele care erau deja depozitate din '79 la CNST. Deci CNST-ul a fost un depozitar oficial al întregii documentații. (...) Chiriac era acolo un fel de director și Chiaburu a fost omul lor de legătură. Dar Chiaburu nu a apărut în perioada '79. Chiaburu a apărut o dată cu Ciocan, în '80, când s-a pus la cale organizarea expertizei. El însă l-a însoțit pe Stoian. Și-a pus și vila la dispoziție în anii de dinainte. Exact de când a venit prima dată Stoian în România. Ăsta-i grupul de la CNST.

C.S. Unde Stoian l-o fi cunoscut pe Chiaburu.

V.R. Probabil, bănuiesc că el a venit în țară ca urmare a promisiunii Elenei Ceaușescu: „Vino, că o să-ți înlesnesc să faci treaba asta și-n România." Ea l-a chemat pe Mânzatu sau pe Ursu și a spus: „Domne, dă un om care să țină legătura cu el. Să aibă acces în anumite instituții, ca să-și probeze tehnica." Și unul dintre ei trebuie să-l fi stabilit pe Chiaburu drept umbra lui Stoian. Pentru că la Minister tot cu Chiaburu a venit. Și de-abia din clipa aia bietul Ciocan a căzut în plasă. Pentru că dacă totuși Chiaburu a devenit omul de legătură cu Stoian pe linia CNST-ului, Ciocan a devenit omul de legătură pe linia Ministerului Învățământului. Deci echipa din minister o are pe Aneta Spornic în ipostaza pe care o putem constata. A căzut și ea ca musca-n lapte, dar a jucat laș. Rădoi și cu Petre Constantin, care au primit misiunea, au dispus executarea ei și au aprobat metodologia de organizare, iar în final, la raportul de încheiere a expertizei, au dispus încheierea acțiunii.

C.S. Ar mai fi deci lotul ăsta de la minister...

V.R. ...cu Marin Rădoi, Petre Constantin, Vasile Cătuneanu, Ileana Stănescu, asta era secretara Comitetului de Partid, Valeriu Bărbulescu, care a fost prins și el, adjunctul Secției de Protocol. De la el a obținut Stoian legitimația. Există deci lotul de la Partid, de la CNST, de la MEI, noi, ICPP, ca executant, în care trebuie să intre comisia de expertiză. Și acum, după ce avem tot tabloul, putem să vedem că ceea ce l-a speriat chiar

pe Ceaușescu este că hotărârea Biroului Politic Executiv, de sancționare drastică, este respinsă prin vot aproape unanim de cercetători. Ceea ce îi crea un precedent în politică. De fapt, cercetătorii au votat împotrivă pentru că aveau conștiință și nu puteau să voteze un lucru neadevărat, fără să sesizeze că toată insistența mea și a lui Nica să accepte sancționarea noastră și sacrificiul nostru era ca să salveze institutul. Și mai este încă un lot, zic eu, lotul de la partid. Iar el are două ramuri. Secția de Propagandă și apoi comisiile de anchete și Colegiul Central de Partid. Cu Colegiul ăsta Central de Partid — Lupu era șeful acolo — intrăm deja în lumea neșcoliților. Ăștia care se simțeau frustrați în raport cu noi prin ignoranța de care dădeau dovadă. Și atunci ei au fost cei mai agresivi.

Mai era Croitoru, secretarul cu probleme organizatorice la Comitetul Municipal de Partid. Și ăsta s-a purtat urât. Gheorghe Necșoiu, secretarul cu propaganda pe municipiu. Și mai mărunt decât el a fost Radu Enache, din comisia de anchetă, care a fost un om cumsecade. Dar n-a putut să facă decât așa cum i s-a cântat. Era un inginer, un intelectual destul de rasat, care a și încercat în anumite împrejurări și m-a și ajutat să rezolv unele probleme pentru colegi de-ai mei. Și mai era Cenușe, un activist ordinar. El era la secția de învățământ. Adică sectorul de învățământ din secția de propagandă a lui Necșoiu.

2. Irina Holdevici

Convorbire cu fosta asistentă universitară
la Catedra de Psihologie, Institutul de Educație
Fizică și Sport — 11 mai 1998

Cătălin Strat: Care știți că este preistoria MT în România?

Irina Holdevici: O doamnă pe nume Manuela Miga se afla, însoțindu-și soțul, profesor, într-o țară vestică. Acolo a văzut într-o emisiune TV obișnuită o reclamă pentru această tehnică de relaxare. A scris la adresa indicată din Elveția. Acolo s-au

uitat și au văzut că au un instructor de origine română, Nicolae Stoian. A trecut un timp. Misiunea soțului la catedră a expirat... Între timp au și divorțat. La un moment dat, Stoian a venit în țară să-și vadă părinții. Și în această vizită o sună pe doamna Manuela Miga și o întreabă dacă noi nu dorim un curs de meditație transcendentală să facem, să dregem. Manuela săraca, femeie singură — asta era prin anii '76–'77 —, îi spune ca orice om întreg la minte: „Domne, eu sunt o persoană particulară, eu am lucrat la Biblioteca Centrală de Stat, nu pot să vă spun nimic, la noi toate lucrurile astea se fac oficial. Nu vă pot ajuta cu nimic. Sigur că e foarte interesant ce spuneți, dar la noi asta-i nenorocirea. Stați totuși că am o idee." Și i-a dat numărul de telefon al doamnei D. M., mătușa ei, o doamnă în vârstă, care era secretara Societății de Științe Orientale. Zice: vorbiți cu mătușa mea. Doamna D. M. avea tot felul de relații snoabe în București și l-a pus în legătură pe Stoian cu un individ care se numește Virgil Maglaviceanu. Eu nu știu foarte multe lucruri. Puteți verifica. E singura informație parțială. Despre Maglaviceanu se zice că ar fi fost un ofițer de securitate din garda lui Dej, reformat după ce a murit Dej, și care a fost numit la serviciul personal al Institutului de Proiectări Carpați al Gospodăriei de Partid. Acest Maglaviceanu, pe care întâmplarea face să-l cunosc, a fost în India împreună cu Tufoiu, fostul ministru... care suferise de poliomielită, ceva de felul ăsta, nu știu cum a primit aprobarea să meargă acolo. Ăsta s-a dus după el. Ori era la ambasadă, ori s-a dus ăsta după el, nu era nimic clar. Cert este că acest individ, Maglaviceanu, a fost sedus de aceste tehnici. A considerat că sunt niște lucruri deosebite și a picat în boala asta. Și s-a pasionat. Maglaviceanu a obținut pentru Stoian și nevastă-sa aprobări parțiale.

C.S. De unde?

I.H. Nu se știe exact. Dar cum se întâmplă la noi, în România, s-a dus la un ștăbuleț: „Măi Mitică, știi că eu sunt Costică, ajută-mă, în nu știu ce, hai..." Cred că nu chiar de la Ceaușescu. Probabil de la niște adjuncți CC, șefi de secție, ceva. Este o presupunere.

C.S. *Se vehiculează unele informații despre acest Stoian: fugit din România în 1969, se întoarce în '77. Înainte de '77 i-ar fi făcut niște servicii Elenei Ceaușescu, acum se întoarce și obține o aprobare de la ea. Asta e o versiune.*

I.H. Nu știu. Ce pot eu să spun este că prin acest Maglaviceanu, care se ocupa și de cercurile de yoga, umbla pe la toate cercurile de yoga, îi ajuta pe toți ăștia...

C.S. Ce statut aveau cercurile de yoga?

I.H. Aveau un statut legal. Deci, cercul lui Bivolaru, al lui Vulcănescu... legal. Și el îi ajuta. Adică, dacă putea să le faciliteze cu ceva demersurile, omul chiar crezând în drăciile astea, o făcea. Ei, și Maglaviceanu obține o aprobare nu știu de unde și se face primul grup de meditație transcendentală la Institutul de Proiectări Carpați prin '77. Cam așa. Cam în iarna lui '77.

C.S. Asistați de Stoian.

I.H. De Stoian și nevastă-sa, Murielle Stoian. Acum intervin eu, cu ce mi s-a întâmplat mie. În acea perioadă eram asistent universitar la Institutul de Educație Fizică și Sport, la catedra de psihologie, și aveam ca subiect al tezei de doctorat „relaxarea și optimizarea performanțelor olimpice", lucru care mă făcea să umblu pe la tot felul de cercuri din astea mai ciudate, ca să-mi caut metode. În acea perioadă am activat ca instructor de yoga la Casa de Cultură a Ministerului de Interne. E important. Deci predam gimnastică yoga. Pur și simplu exerciții de respirație și relaxare.

C.S. Predați deci ofițerilor din Ministerul de Interne.

I.H. Nu ofițerilor, că nu veneau ofițeri. Veneau mai mult neveste și copii. Iar girantul acestui curs era maiorul doctor Mircea Rădulescu. Noi ne-am cunoscut tot pe la cercurile de yoga, pentru că domnul maior răspundea de toată medicina netradițională pe Capitală: acupunctură, homeopatie, toate astea erau legale, cu voie de la împăratul, și se făceau pe la toate casele de cultură. Adică nimeni nu se speria de astea atunci, prin '75, '76, '77. Și mă întreabă: „Nu vrei să preiei cursul ăsta pentru

că se plătește, nu știu ce... Ai subiect pentru teză." Bun. Și acolo era totul bine și frumos, nu mă deranja nimeni cu nimic. Și aflându-mă în Casa de Cultură a Ministerului de Interne, era în ajun de Crăciun sau de Anul Nou, m-am dus să-mi iau banii. Stăteam și beam o cafea cu niște secretare. Pe telefonul interior mă sună domnul maior: Irina, avem o acțiune extraordinară: meditație transcendentală. La care eu, citez: „Ce dracu' mai e și aia?" „Păi ceva grozav." „Și atunci, când începem?" În primele zile ale lui... cred că-n ianuarie '77. Aici nu mai țin minte.

C.S. Era înainte de cutremur sau după cutremur? Luăm cutremurul ca reper temporar.

I.H. Ianuarie '78. „Ce e aia?" „Vii?" „Vin." Chiar nu știam ce putea fi asta. Și mă duc la Casa de Cultură a Sindicatelor Sanitare. Acolo, o droaie de lume. Domnul maior prezida ședința. Îi prezintă pe Stoian și pe soție. Vai, ce curs grozav, ce nu știu ce. Nici prin cap nu mi-a trecut că ar putea fi vreo drăcie. Domne, dacă ăsta e militar și... înțelegi. Eu sunt creștină și mi s-a părut puțin aiurea. Dar... Adică nu mi-a inspirat încredere, ca domeniu. Mi s-a părut puțin teatral, puțin cam... *show*. Sigur, eu eram tânără atunci. Aveam sub 30 de ani. Dacă au mers alții mai deștepți, m-am dus și eu, ca oaia. Am lucrat cu Murielle. Metoda și tehnica nu m-au convins cine știe ce. Dar am făcut-o din politețe. Și fiindcă mi-a plăcut fata. Era frumoasă și bine îmbrăcată. Am completat acel chestionar. Era un chestionar care mie mi s-a părut normal... Nu mi s-a părut că ar avea niște secrete. Mie mi s-a părut firesc ca în momentul în care faci o cercetare să ai niște date despre acei oameni. Nu mi s-a părut că deții niște secrete și că riști să fii recrutat ca spion. După cum nu m-a impresionat nici finalul care spunea să nu divulgi, că e secret, că nu știu ce. Că asta părea pur și simplu o măsură de păzire a secretelor breslei. Adică, dacă eu mă apucam să le fur meseria, ăștia își pierdeau monopolul.

C.S. Era deci ca o invenție înregistrată pe undeva?

I.H. Nu, ei nu au arătat nici un document. Dar vreau să vă spun că tehnicile sunt protejate. Adică eu nu pot să mă apuc

să-i fur tehnica lui X, să mă apuc să lucrez după ea, fără să am avizul lui. Deci mie mi s-a părut normal. S-a încheiat toată chestia asta. Am făcut zilele respective. Eu n-am mai făcut meditație, pentru că nu mi s-a părut interesantă. Între timp, am susținut teza de doctorat.

C.S. Ați scris și despre tehnica MT în teză?

I.H. Nu. Pur și simplu n-am simțit nevoia. Am zis că nu e mai bună decât alta. Eu vă spun istoria mea. Între timp, am trecut de la catedră la cercetare în aceeași instituție la IEFS. La un colectiv de cercetare cu sport... Și am primit prin convenție jumătate de normă de contract la Institutul de Psihologie, cu domnul Gheorghiu și domnul Ciofu. Și eram în colectiv cu cei doi pe o temă de sugestie, sugestivitate, optimizare.

C.S. Erau buni specialiști, nu?

I.H. Excelenți. Nimeni nu și-a mai bătut capul cu meditația. După un timp, la ICPP sosește un memoriu de la CNST și MEI în care i se cere institutului să dea relații despre utilitatea acestei tehnici. Gheorghiu, care făcuse doctoratul și docența în Germania, a zis: Domne, asta e o tehnică marginalizată de oamenii de știință. Noi n-avem timp să pierdem cu fleacuri. Hai să ne vedem „de treabă". Și dă un contrareferat negativ, în care spune: „avem teme prioritare de interes național...", cum erau lozincile atunci.

C.S. Am înțeles că ei au fost totuși la CNST și au consultat acolo niște documente...

I.H. Da, dar el fusese în Germania. Primise titlul de profesor al unei universități din Vest... Vreau să vă spun că la organizațiile astea serioase, științifice din Germania, în general din Vest, MT nu e recunoscută, adică e marginalizată. Și el a făcut acest referat spunând că, domne, noi ne ocupăm de asta. Ăia iar au venit cu contrareferat. Ceea ce presupunea presiune de sus. Și de asta tot bombănea Gheorghiu. De vreo trei ori au trimis contrareferat. Până când s-a ajuns în anul 1981, în ianuarie.

C.S. 8 ianuarie.

I.H. Cam așa. Și mă cheamă Gheorghiu și zice că „vin ăia cu meditația, nu scăpăm de ei".

C.S. Pentru ce le trebuia lor expertiza asta a MT?

I.H. Cred că se tot făceau presiuni. Ăla scria memorii, memoriile ajungeau undeva, iar ăștia spuneau: „dați relații". Și mă duc eu la institut la direcție și particip la o ședință în care erau: directorul Institutului, Radulian, adjunctul Nica, secretarul de partid, o femeie și invitați academicianul Săhleanu, colonelul doctor Găitan, șeful secției de neuropsihiatrie de la Spitalul Militar Central, toți oameni foarte importanți, plus cercetători foarte buni de la institut, Gheorghiu, Ciofu, în fine, lume multă. Stoian își expune sistemul care era precar sub aspect științific, dar oamenii, politicoși, nu s-au apucat să-l critice... au zis, „da, în fond, de ce nu?" După care, „hai să facem un grup experimental". Cercetătorii s-au selecționat după criteriul conștiinciozității, pentru că lucrurile se desfășurau în afara orelor de program. Ba mai mult, au fost și ghinioniști. Doamna Aurora Liiceanu, colega noastră, i-a adus pe Pleșu și pe nevastă-sa.

C.S. Ca prieteni. Așa se face că au ajuns persoane din afara institutului?

I.H. Da, aduși de colegi, care nu bănuiau nici un moment că le fac o bucurie. După ce s-a făcut acest curs, unora le-a plăcut, altora nu. Cert este că, după câteva ședințe de grup, am impresia că trei, în sala centrală, în care fiecare medita și după aceea își împărtășea experiența, a avut loc o ședință de analiză în care a fost comisia aceea centrală, formată din Nica, directorul-ajunct, Săhleanu, academicianul Mincu, profesorul Mihai Golu, colonelul Găitan, Gheorghiu, Ciofu, Chiaburu.

C.S. Cum a ajuns Chiaburu la institut?

I.H. Nu știu. A venit ca un fel de delegat al CNST, deși nu lucra acolo.

C.S. Am înțeles că a lucrat la Gospodăria de Partid.

I.H. Nici măcar. O perioadă a fost directorul Fondului Plastic. Eu l-am întâlnit pe Chiaburu de nenumărate ori pe la toa-

te cercurile de yoga. Circula zvonul că ar fi de la „băieții veseli". Dar nimeni nu confirma. Pentru că Mircea Rădulescu, care era oficial maior, nu spunea nici că-i laie, nici că-i bălaie. Cert este că acest Chiaburu părea pasionat. S-a făcut această comisie centrală în care întâmplarea a făcut ca eu să scriu procesul-verbal. Eram cea mai tânără atunci. Procesul-verbal a fost mai mult decât decent, dacă ținem cont de situația de atunci din țara noastră. Ni s-a spus: domne, metoda poate fi valorificată, scoasă din contextul mistico-religios, știți lozinca. Deci nu mi s-a părut că acel proces-verbal ar fi putut încălca în vreun fel ideologia momentului. Cu asta s-a încheiat orice activitate. Pentru o sectă se presupune un program, întâlniri, obiective — nici pomeneală. Ce pot însă să vă spun? Am aflat, pentru că eu îi știam pe ăștia de la yoga, că după vreun an, parcă în '81, Stoian ar mai fi venit o dată și că ar fi început să se vadă cu unii în casa lui Chiaburu de la șosea, pe la Domenii, o vilișoară. Se pare că-n această casă au început să se întâlnească spre sfârșitul anului '81 niște indivizi din protipendadă. Cuconițe din astea mai speciale, neveste de ștabuleți. Așa a nimerit acolo nevasta unui tip din garda lui Ceaușescu, un anume Cercel. Ofițer de pază, cum e SPP-ul acum. S-au întâlnit ăștia, ministrul Burada, nevasta lui Burada, lume din asta, ștabi de nivelul doi. Pe la începutul anului '82 au început să apară articolele în *Pentru patrie*. Dure. Noi am cam băgat-o pe mânecă. Mai mult, au început să apară diverși tovarăși să întrebe ce și cum. Tot n-am crezut. Domne, cadru oficial. Eu am fost cu maiorul. Ce puteau să-mi facă? Dar simțeam cum crește tensiunea. Și cam la începutul lui martie '82 îl sun pe maiorul doctor Mircea Rădulescu. „Domnule, e ceva cu meditația?" La care el îmi spune: „Nu știu, mai sună-mă peste câteva zile." După cinci–șase zile sun și-mi spune: „Nu, ai noștri nu au găsit nimic." Citez: „Stai liniștită." Între timp, ne trezim cu ședințe de partid, de pildă la mine. Mă rog, mă scutură la Comitetul de Partid.

C.S. În ce dată a fost asta?

I.H. Pe 3 aprilie. Mi-au zis: vot de blam cu avertisment.

C.S. Ce însemna asta la vremea respectivă?

I.H. Însemna sancțiune, dar nu groaznică. Adică ai făcut ceva rău, dar... Mă rog, mă critică toți, eu n-am făcut mare tărăboi. Am zis domne, asta e.

C.S. Cum au ajuns la dvs.? V-a pârât cineva?

I.H. Nu știu. Probabil după hârtiile alea. Și mai era de la IEFS doamna rector, care făcuse Institutul de Psihologie. Din nefericire, eu o dusesem. Nu mi-a dat prin cap că ar putea să fie vreo problemă.

C.S. Ea a avut de suferit?

I.H. Da. Au dat-o afară. Numai că ea nu era membră de partid. Asta a fost prima fază. Mi-au dat deci vot de blam cu avertisment. I-am mulțumit lui Dumnezeu că e numai atâta: îmi păstram serviciul. A trecut o perioadă scurtă și s-a făcut ședință de partid la Institutul de Psihologie. Eram doar cu contract la ei. Deși nu făceam parte din organizația aia. Și acolo s-a întâmplat următorul lucru: oamenii fiind în interesul serviciului, cu directorul, cu adjunctul, cu secretarul de partid cu sarcină de sus, au zis: „Domne, de ce ne pedepsiți, că n-am făcut-o de capul nostru...? Adică noi nu avem nici o vină. Noi am fost, am cercetat un fenomen, ne-am spus părerea, nu am făcut nimic." Și oamenii ăștia nu au votat sancțiunile.

C.S. Eu aș vrea să surprind momentul declanșării scandalului. Se vorbește că de la institut a fost trimisă o anonimă la toate forurile de partid, unde se putea și unde nu se putea. De la ea s-a aprins scânteia.

I.H. Părerea mea, dar o părere subiectivă, este că scandalul a început în clipa când s-a aflat că prin casele particulare se întâmpla ceva. Deci ei, atâta timp cât totul se petrecea în institut, considerau că nu era nimic, o tâmpenie. Dar în momentul în care diverși indivizi cu funcții, oarecum cu răspunderi, se întâlneau în case particulare, păi asta era grav: ei puteau fi împotriva unui om.

C.S. Dar erau asistați de Securitate. Adică să ne gândim la două aripi din Securitate?

I.H. Dar puteau fi și două, și zece. Nu uitați că ăștia manipulează. Acțiunea putea reprezenta un pericol pentru primul secretar, Tovarășu', Nemuritorul, Cel mai iubit dintre... De ce se adunau? Sunt influenți, adică nu sunt Stan Păpușă, ci sunt Burada, ministrul Transporturilor, Cercel din garda lui Ceaușescu. Cine sunt ăia? De ce?

Să revin. Eu, vot de blam. Și ăștia se întâlnesc la institut și nu votează sancțiuni. Resping sancțiunile. Ședință lungă, ore în șir. S-a interpretat ca un protest împotriva indicațiilor de partid sau cum era pe vremea aia. Și atunci se ajunge cu bazaconia la CPEx. Direct la el. Și după un timp foarte scurt, cred că 2–3 săptămâni, ăsta face cu mâna: afară toți membrii de partid, în producție toți cei din cercetare... Sigur, ăștia care erau ingineri, economiști, de altă profesie, în producție. Ăștia din domenii neproductive, cercetători, la munca de jos. Necalificați.

C.S. De ce credeți că nu le-a montat totuși un proces penal?

I.H. Știu ce mi s-a întâmplat mie. Deci, după trei săptămâni vine o nouă ședință de partid. Colegii se uitau la mine cu ochii cât sarmaua. Șopteau speriați că le pare rău. Materialul era standard, deja venit: tovarășa a participat la o sectă neonazistă împotriva interesului statului. Adică urma Jilava. Ce să mai zic? Speriată, înnebunită, desfăcut contractul de muncă cu articolul 130, litera i. Deci eu, asistent universitar, doctor în științe cu lucrări, mă trezesc dintr-o dată cu o abatere groaznică de la disciplina muncii. Eram complet speriată: femeie singură, mama amărâtă, bani nu prea. Trece vreo săptămână. Ţâââr, telefonul. „Tovarășa cutare?" „Da." „Aici tovarășul maior Nu-știu-care. Vă rugăm să vă prezentați în Rahova. La Direcția de Cercetări Penale." M-am prezentat în Rahova. A trecut mult timp, am uitat, dar atunci... Acolo era un cetățean în jur de 50 și ceva de ani, micuț și mai puțin elevat, și altul tânăr și frumos, îmbrăcat cu o haină așa, un vișiniu. „Tovarășa, numele, prenumele, buletinul. Cine v-a trimis pe dumneavoastră la meditație? La care eu: maior doctor Mircea Rădulescu. „Ceee?" „Da." „Cum? Păi, dacă maiorul e tâmpit, dumneavoastră vă

luați după el?" El încerca să strige la mine, dar cred că-l pufnea râsul. După care mi-au dat un fel de chestionar, că unde ai fost, cu cine te-ai dus... Și atunci am scris și eu adevărul. La care vine ăsta și zice: „Citiți-vă depoziția și să nu spuneți că v-am presat noi să scrieți altceva." „Nu, domne, asta e." După care s-a muiat. Ceea ce m-a suprins a fost că o citise. Deci, știa foarte bine despre ce era vorba. După ce s-a potolit cu strigătele, a început o discuție mai colocvială. Și nu era o discuție cu peretele, ci cu un om care studiase. Am stat de vorbă despre una-alta. „Nu vă supărați, tovarășu' ofițer, pe mine m-au dat afară din serviciu, din partid. Nu vă supărați, explicați-mi și mie ce am greșit. Că eu aș vrea să mă corectez." Eram tânără, speriată. Face un gest. Probabil că era înregistrată convorbirea. După care zice: „Tovarășa, dumneavoastră n-ați fost vigilentă. Știți că dușmanul de clasă se poate ascunde oriunde. N-ați fost vigilentă", și-mi face și cu ochiul. M-am mai liniștit, recunosc, la gestul ăsta. După care ieșim pe sală din biroul ăla cu gratii. Și omul ăla, era mai mărunțel așa, mă ia de după umeri și-mi spune: „Fetițo, îmi pare rău de ce ți s-a întâmplat. Dar nu te pot ajuta cu nimic. N-am ce-ți face. Și te sfătuiesc ca pe copilul meu, du-te unde te trimit ăștia, că se diluează în timp. Și ceea ce pot să-ți spun este că nu va fi proces penal."

După care a început repartizarea. Și am primit un post de muncitor necalificat la Întreprinderea Plafar București. Mai bine decât Ciofu. Nu știu dacă era mai bine, pentru că era mediu toxic. De fapt, cam toți am fost trimiși la munci grele. Eu puneam pastiluțe în flaconașe, se lucra cu mască. Și aici a fost o perioadă lungă și amuzantă.

C.S. Cum v-au privit oamenii din jur? Familia? Prietenii? Noii colegi, vechii colegi? Ce atitudine au luat? V-au înfierat ca pe un „dușman de clasă" sau, din contră, v-au sprijinit?

I.H. Nu. M-au sprijinit. 90 la sută am fost sprijinită și ajutată. Vreau să vă spun că oameni la care nu mă așteptam veneau la mine acasă cu sacoșe, cu câte un pui, cu sucuri, cu vin,

cu cafea, fiecare cu ce avea. Atunci aveam o carte depusă la Editura Sport-Turism și cartea tocmai primise „bun de tipar". S-a retras. Am și pierdut dreptul de publicare. Și mă trezesc cu doamna redactor, cu care nu eram amică, la mine acasă. Asta a fost foarte repede după meditație. Era și secretar de partid la editură. Mă trezesc cu ea acasă cu două plase cu mâncare. Cu manuscrisul care „putea să se piardă. Mai ai nevoie de el". Și cam o dată pe lună venea și-mi aducea câte ceva. Am rămas prietene. Și în momentul în care s-a ridicat embargoul ăla pe publicare, foarte repede, înainte să primesc reabilitările astea parțiale, am fost printre primii care au publicat, datorită acestor oameni, care au riscat pentru mine. Mi-au schimbat titlul cărților, numai să nu se vadă ce era înăuntru. Și mi-au publicat în '88 prima carte. De fapt a doua, că prima fusese înainte de dezastru. Ea m-a ajutat. M-a ajutat și directorul Editurii Sport-Turism, care între timp a murit. Dar care era fost activist de partid de pe vremea lui Dej. Eu n-aveam voie să intru în IEFS. Și el a zis: „Tovarășa să vină la mine." A venit, m-a luat de la scară și a zis: „Eu răspund." S-a purtat frumos cu mine, mi-a dat cafea. Toți prietenii m-au ajutat. Cei mai ciudați oameni, la care nu mă așteptam. Am avut un singur caz de persoană care m-a evitat, era vorba de un pacient al meu. Un actor care a și murit între timp. Și care m-a evitat de frică. Restul, toți m-au ajutat.

C.S. N-ați făcut nimic pe cont propriu? De exemplu, Virgiliu Radulian s-a luptat din plin cu ei. A contestat orice decizie. N-ați făcut memorii?

I.H. Ba da, am făcut memorii, dar nu obraznice. Nu am contestat. Eram femeie singură, fără bărbat, fără bani. Eu nu sunt un revoluționar. Nu voiam să mă văd deloc în pușcărie, bătută sau mai știu ce. Dacă alții voiau să facă pe nebunii, îi privea, cinste lor. Dar o femeie... Acum sunt bătrână. Putea să mă calce o mașină.

Tata e din Basarabia, bunicul meu a fost preot ortodox, străbunicul a fost omorât de comuniști pentru că a botezat copii,

rudele mele au fost deportate și omorâte de ruși, fratele lui tata a fost de două ori la închisoare, adică o dată ca legionar în timpul lui Antonescu, când avea 16 ani, și o dată mai târziu... E adevărat, eu am fost ferită de orice experiență traumatică.

C.S. Fiecare a rămas marcat cu ceva după afacerea asta.

I.H. Da, și tocmai pentru că până atunci fusesem scutită, ce mi se întâmpla acum era atât de absurd încât aveam impresia că trăiesc un coșmar. Nu aveam nici măcar acoperirea omului care luptă pentru o idee. Pentru că, încă o dată, eu n-am fost disidentă. N-am fost comunistă, dar nici anticomunistă. Eram o femeie normală, ba părinții mei chiar s-au străduit puțin să mă educe în sensul de a nu fi împotriva regimului, ca să nu am belele. Ei au căutat să estompeze ce s-a întâmplat în familia noastră. Mă rog, te face pionieră? Bravo. Te face utecistă? Bravo. Au căutat să nu-mi creeze o reacție din asta de ostilitate mascată. Pentru că nimeni nu prevedea schimbarea. Și atunci am mers și eu cu valul, cu fetele, cu toată lumea. Ăia buni intrau în UTC, ăia răi nu intrau, că aveau note proaste.

C.S. Dar până la urmă intrau în valul doi sau trei.

I.H. Exact. Adică făceam ce se făcea. Sigur că Ceaușescu ajunsese să ne exaspereze pe toți pentru că vorbea așa, și la fierul de călcat. Dar în nici un caz nu mi-a trecut prin cap să lupt împotriva regimului, pentru că aveam alte treburi.

C.S. Despre MT mai știți ceva, după '90? Mai există vreun loc în București unde se practică metoda?

I.H. Da, pe undeva pe lângă Obor. Chiaburu s-ar putea să știe. Și am auzit, mi-au spus pacienți de-ai mei, că eu sunt și terapeută la Spitalul 9, că ar mai fi fost niște cursuri din astea după '90.

C.S. Dar tehnica în sine cum e? Nu e rea, dar nici bună?

I.H. Păi, cum să vă spun, nu vreau să spun că-mi pare rău. Nu-mi pare rău că am făcut experiența asta.

3. Ion Ciofu

Convorbire cu fostul cercetător la ISPP,
la Institutul de Cercetări Pedagogice al
Academiei — 4 mai 1998

Cătălin Strat: Ce știți despre practicarea în București a metodei de relaxare MT, înainte de experimentul de la ICPP?

Ion Ciofu: Ședințele astea se țineau prin diverse locuri. Se închiriau săli. Știu că au avut loc pe la Spitalul Central, pe la Ministerul Transporturilor. Erau lucruri care se făceau confidențial, așa că eu habar n-aveam.

C.S. Securitatea știa, bineînțeles.

I.C. În mod sigur. Fără ei nu se putea. Contactul cu străinii, știți cum suna legea contactului cu străinii? Nu știți. Sigur, nu se putea face nimic fără ei. Totul era confidențial, dar aveau în mod sigur dezlegare. Atunci, prin ianuarie, institutul nostru, rezultat din unirea Institutului de Psihologie al Academiei cu Institutul de Cercetări Pedagogice și aflat sub egida Ministerului Învățământului, iar ca orientare sub cea a Academiei de Științe Sociale, se numea ICPP. Directorul ICPP, Virgiliu Radulian, primește un telefon de la CNST, din partea unuia dintre consilieri, inginerul D. Chiriac. O persoană pe care o veți întâlni mereu. Cu acest telefon a început de fapt toată odiseea noastră. Pentru că i s-a cerut directorului, dacă existau specialiști în institut, să trimită unul sau doi care să vină să citească niște materiale, confidențial. Asta înseamnă că erau niște materiale secrete. Li se cerea ca în două–trei zile să se edifice, ca să poată face un referat despre tehnica aceasta a meditației, despre care noi ca specialiști nu știam nimic, pentru că nu era inclusă încă printre izvoarele noastre de informare și de interes.

C.S. Dar am înțeles că se făceau experimente similare la institut... Dumneavoastră ați fost desemnat în ianuarie 1979 să cercetați materialul documentar de la CNST.

I.C. Da, așa este. „Dacă sunt niște texte referitoare la relaxare, atunci eu v-aș indica, zice directorul, două persoane: Ciofu ca sociolog și Vladimir Gheorghiu ca sugestolog... O să-i rugăm să se ducă acolo, să citească și să facă un referat." Ne-am dus la CNST, iar acolo ni s-a explicat că există o tehnică, au material documentar și niște persoane din CNST ar fi interesate într-un fel sau altul de tehnica asta care, vezi Doamne, oricât de stresat ai fi de muncă și de nu știu ce, te relaxează și devii funcțional și așa mai departe. Hai să vedem cum era treaba asta, pentru că din psihoterapie știam că era un fel de *training autogen*. Bine. Trei zile ne-au pus acolo la dispoziție niște materiale care erau de două categorii. Unele erau ca niște broșuri propagandistice. Această societate, organizație, MT, abia acum aflam că exista așa ceva, răspândește o tehnică de acest tip. Adică broșuri propagandistice ale acestei societăți conduse de un învățat indian și care susțineau că tehnica este grozavă, nu te stresează, te face mai bun etc. etc., dar asta era propaganda. În schimb, cea de-a doua categorie de materiale care ne-au fost puse la dispoziție consta într-un volum gros al unui institut de cercetări, Méru, din Elveția, dotat cu o aparatură de cercetare și cu specialiști de primă mână. Or, ca aparatură de cercetare am văzut acolo lucruri cum pe vremea aia nu mai văzusem. Ce mai, am fost înnebuniți de ce aparatură aveau. Și volumul ăla de cercetări, pe care l-am citit, era foarte convingător din punctul de vedere al rezultatelor, apropo de aplicarea acestei tehnici. Iar tratarea problemelor în acest volum nu mai era propagandistică, MT era considerată știință în toate sursele de documentare. Deci, nu aveai câtuși de puțin motive să pui la îndoială ceva... Premise, argumente, experimente, concluzii, totul era plauzibil... Domne, dacă e așa, înseamnă că este și asta o cercetare care dă rezultate. Dar nicăieri în volum nu se explica și nu se arăta cum decurgea această probă. Nicăieri în lume unde au introdus ei metoda asta nu explicau cum decurgea experimentul, care se preda numai individual. Nici în volumul ăsta, în care erau expuse rezultatele cercetării

legate de efectele induse de aplicarea acestei tehnici, nu explicau cum decurgea și în ce consta tehnica în sine. Era o chichiță a lor foarte deșteaptă, ca experiența să nu poată fi realizată decât prin intermediul unora dintre profesioniștii mișcării, ai organizației lor. După aceea mi-am dat eu seama că în plus percepeau o taxă. Scoteau niște bani, și atunci de ce să lase din mână o invenție care putea deveni o afacere? De ce să nu evite practicarea ei prin preluare, cum s-a întâmplat cu toate tehnicile psihoterapeutice create după idei provenind tot din practici orientale? Tehnici de tip oriental, introduse în institute și folosite apoi într-un spital, practicate cu rezultate bune. Așa, nedescriindu-le aici, în materialele lor, păstrau asupra lor un fel de tabu... Și nu dădeau voie nicăieri să o practice altcineva, așa era înțelegerea. „Nu se practică nicăieri, numai noi ți-o putem da și asta e." De fapt, e un fel de regulă: când un test nou nu a fost omologat pentru practicare, el se practică experimental, poți chiar tu să fii subiect, dar tu nu ai voie, chiar dacă ești profesionist, nu ai voie să-l practici sau să-l aplici asupra altuia, decât cu acordul celui care a practicat tehnica respectivă cu tine. Deci, noi de fapt am iscălit pe angajamentul ăla că nu vom practica sau nu vom scrie despre asta. Asta am iscălit. Ăsta e sensul. Dreptul de proprietate intelectuală. Ei, partidul, securiștii, în anchetele lor, au scos după aia că ăsta era legământul nostru cu secta și chestii de-astea. Or, acestea sunt procedeele obișnuite în practica cercetării. Este un acord pe care ți-l dai pentru orice test nou, dacă acela care îl practică pe tine sau ți-l încredințează îți cere acest lucru. Ăsta a fost legământul cu ei. Ca să mă întorc, cei de la CNST ne cer să citim lucrările de cercetare și să ne spunem părerea. Desigur că ne-am dus acolo eu și cu Gheorghiu, ca să vedem ce-i cu tehnica asta. Și atunci le-am spus că în câteva zile vor avea un referat. În acest referat însă, neștiind cum decurgea procedeul acestei tehnici, nu puteam să ne spunem părerea. Rezultatele din volumul lor de cercetări sunt obiective, după părerea noastră, și sunt interesante, deci tehnica dată dă rezultate, însă nu

știm cum decurge procedeul. Dacă interesează pe cineva, oricine poate să vadă cum este cu procedeul și după aia poate să-și spună părerea. Deci, putea să fie o temă de cercetare. Dacă interesează pe cineva o temă de cercetare științifică, nu în alt sens...

C.S. De ce s-a cerut acest referat de către CNST?

I.C. Ca să includă sau nu tema în planul lor de cercetare, să vadă cum este ca tehnică de relaxare. Pentru asta s-a cerut. Dar noi, care știm să interpretăm un volum calitativ bun despre rezultatele unei cercetări, nu am întâlnit niciodată situația în care să fie amestecată cercetarea cu niște broșuri de propagandă și, în plus, ducând în alte direcții și situându-se pe alte planuri. Care te trimiteau cu gândul la o sectă. Deși ni s-a cerut să ne referim la tehnica de relaxare ca atare, noi n-am scăpat din vedere ca în referat să introducem niște aprecieri critice asupra sistemului. Spuneam textual „este ușor sesizabil limbajul mistico-religios", adică ne refeream și la celelalte materiale. În legătură cu ele, ne refeream și la ultimul aspect, cel al scopurilor speciale urmărite de organizatori, anume că nu era deloc exclus să-și facă loc o multitudine de interese izvorâte din preocupări mercantile și din poziția ideologică sectantă a inițiatorilor sau cel puțin a unora dintre ei. Într-un fel, precauția asta ar fi trebuit să ne salveze. Dar ce s-a întâmplat? Noi am dat referatul și după câtva timp consilierul de la CNST ne-a dat telefon și ne-a spus că problema nu s-a introdus în tematica lor de cercetare. Nu ne-a dat alte explicații. Am uitat să spun că acolo, la CNST, era și Ion Mânzatu interesat de problemă. Chiriac sugerase chiar că mai erau și oameni politici care spuneau că ei ar sprijini treaba asta, dacă s-ar dovedi utilă. Prin urmare, ei erau cei care voiau să o introducă, noi eram total pe dinafară. Când s-a discutat alcătuirea unui plan tematic, pe baza singurului referat pe care l-au avut, întrebându-se dacă introduc sau nu introduc tema asta, probabil că Ion Mânzatu a fost favorabil, nu știu, că el era dintre cei mari, dar pesemne că, din cauza acelor observații critice cu iz de avertisment

ideologic, au decis să nu mai rețină tema. Agravarea întregii situații de aici a pornit. Era mai bine dacă se introducea în planul lor tematic, pentru că așa eram și noi salvați. Dacă îl introduceau fără să ceară avizul sau un referat din afară, se spărgea buba acolo. Dar noi am blocat introducerea acestei teme, iar după aia ni s-a imputat faptul, fiindcă am iscălit. Cu asta basta. Episodul s-a terminat. La un an, exact în '80, în ianuarie nici nu știu cât anume, 13 sau 14, directorul institutului primește un alt telefon. Că de la minister, împreună cu cineva de la CNST, vor veni în institut doi străini și să se facă timp de o săptămână o expertiză legată de treaba asta. Acolo nu a intrat în planul de cercetare, dar vine să facem noi o expertiză la institut. Via minister, printr-un telefon și o hârtie semnată de noi cu un an în urmă, se va realiza expertiza împreună cu reprezentanți de la minister, de la CNST și așa mai departe. Deci, cei doi străini n-au intrat la noi așa, de pe stradă, au intrat cu o cerință, ca noi, institut de cercetare, să ne dăm avizul sau o părere despre tehnica de relaxare propusă de ei. Ceea ce înseamnă că ei obținuseră altfel, din minister, o înlesnire.

C.S. Au forțat mai multe canale.

I.C. Mai multe canale, printre care și unii reprezentanți din Securitate, pe care-i convertiseră la tehnica asta de relaxare. După aceea am aflat noi: ei au avut mai multe legături, prin care căutau să pătrundă. Dar aveau nevoie de o patalama. Societatea asta a dorit să se înscrie la noi ca o filială, ca o organizație mondială culturală. Am înțeles după '81 încoace câți adepți are, sau în ce constă tehnica lor de relaxare și în ce fel dă rezultatele spectaculoase despre care se vorbea în volumul studiat cu un an în urmă ș.a.m.d. Cu altă ocazie, au spus că și în România sunt vreo 5.000 de adepți, de practicanți ai tehnicii MT, mi se pare. Într-un act către UNESCO sau ONU au scris despre cei 5.000 de adepți din România. Dar asta era probabil numai din interesul de a pătrunde mai ales în estul Europei. Am înțeles că se introduseseră și în Iugoslavia, în Bulgaria și-n URSS.

C.S. S-a terminat undeva tot atât de rău ca aici?

I.C. A ieșit rău și în Bulgaria, dar n-au pățit nimic cei care au practicat MT. Nici în URSS n-au fost probleme. Numai la noi au fost.

Deci, pe cale oficială, primeam sarcina să expertizăm timp de o săptămână ce rezultate ar fi dat metoda asta de relaxare. Și atunci directorul institutului a adunat rapid un colectiv. Trebuia să intru în acel colectiv. Directorul și directorul-adjunct au intrat. Au mai fost din institut câteva persoane și parcă, una sau două persoane și invitați din afară, care aveau cunoștințe în domeniu. Trebuia să ne gândim rapid cum să facem, într-o săptămână, fără să știm în ce constă tehnica. S-a convenit să se facă într-un singur loc, anume la fostul Institut de Psihologie de pe strada Frumoasă, iar noi am insistat să nu se accepte persoane din afară, să fie un cadru restrâns și nu oricâți. Cei doi, străinii, voiau multe persoane și noi n-am acceptat treaba asta. Nu, cât mai puțini. 40–50 maximum, nu mai mult. Urma ca ei să spună cum se derulează procedeul, să fim noi subiecții, nu alții din afară, iar după aia să discutăm și să vedem ce putem să spunem, ce idee ne putem face numai după o săptămână. Așa s-a convenit. Deci, fără tam-tam. În acest colectiv era și domnul Chiaburu, despre care noi nu ne dădeam seama ce hram purta. Chiar ne întrebam ce rol avea în treaba asta. Dar când dânsul a intrat cu Stoienii, după telefonul primit de la Ministerul Învățământului, s-a recomandat către direcția institutului ca reprezentant al CNST. Radulian a înțeles atunci că el reprezintă CNST-ul. Nu intră nimeni din afară ca să spună că este reprezentantul CNST-ului, dacă nu are acordul CNST-ului, nu? Alt aspect este că nimeni din afară nu intră cu străini într-o instituție de stat, dacă Securitatea nu e încunoștințată. Decât dacă aceeași persoană, Chiaburu, reprezintă și una, și alta. Noi credeam că se afla acolo în dublă ipostază. Reprezenta CNST-ul, dar în primul rând Securitatea. Pentru că după aceea au mai apărut două persoane. Adică, știam noi două persoane, dar eu știu câți mai erau? Nu știu. Știu însă că acele două persoane au fost și-n comisia de redactare. Ul-

terior am aflat că acest Chiaburu era directorului Gospodăriei de Partid. Deci întrucât circula prin partid, era un semn că nimeni nu avea de ce să-și pună probleme prea multe, iar în privința CNST-ului avea, probabil, acordul că-l reprezintă, ca să nu trebuiască să spună vedeți, eu sunt de la Securitate și conduc grupul respectiv. El a fost totuși colonel în Securitate. Fiindcă treburile nu erau pasate de la Securitate spre elementele de rang inferior, era o afacere mult prea mare ca să nu fie dirijată de un colonel.

Mai departe, ei au trebuit să sacrifice pe cineva, dar nu un om al Securității, ci pe el, că el nu era doar omul Securității. Era director acolo. Totul seamănă cu ce se petrece și cu piramidele astea. De fiecare dată cad un cap-două, nu mai multe și nu toate. El era omul care trebuia să cadă. Fără să pățească de altfel lucruri mari, fiindcă ce-a pățit Chiaburu pentru treaba asta? Eu un an am fost muncitor necalificat. Și mulți de la noi de la institut. Nu? Și el ce-a pățit, Chiaburu? A fost dat afară din serviciu și i s-a găsit un alt serviciu la fel.

C.S. Așadar considerați că era omul lor.

I.C. Așa cred. Să ne întoarcem deci. Pe lângă cei vreo 50 care s-au înscris să participe ca subiecți, au mai fost acceptate și din afară niște persoane, Andrei Pleșu și alții. Se pare că au mai fost de la un spital. Erau unii subiecți de experimentare care făceau ședințe de psihoterapie în altă parte, au auzit cumva și au venit. Stoian a explicat în mare ce-i cu treaba asta. Explicația tehnicii încă n-o spunea acolo, de față cu toți. Procedeul respectiv îl expunea verbal fiecăruia în parte, dar acolo, în plen, explica în mare metoda și insista asupra efectelor benefice și asupra unor noțiuni teoretice. Noțiunile de filozofie tipic orientală le prezenta la un nivel foarte scăzut pentru noi. Noi mai citiserăm, deși nu eram interesați de curentul ăsta. Ne-a explicat: „Va trebui să vă supuneți unui mic scenariu, unde dumneavoastră doar asistați, nu-i treaba dumneavoastră. E treaba noastră, că aducem mulțumire acelora care au întemeiat mișcarea și înaintașilor de la care provine tehnica." Nu ne-am făcut

gânduri pentru asta, se practică oriunde în lume și de ce să ne facem probleme? „Atât, asistați la un ritual, nu participați", a spus el. După aceea... el le spunea celor care intrau, pe rând: uite, faci așa, așa, așa. Îți dăm o *mantră* care e un fel de cheie. O să vedeți că aici *ei* au putut să interpreteze cum au vrut treaba asta, dar ea are, obiectiv, științific, un rol, *mantra* aia. Și asta ne interesează, sensul științific, nu ce conotații lăturalnice puteai să-i dai. Și puteai să-i dai! Puteai să interpretezi *mantra* ca pe o cheie secretă, în scopuri de spionaj sau alte aiureli. Ne spunea: intrați pe rând și veți învăța cum să realizați fiecare acest exercițiu de relaxare. Intram într-o cameră, pe rând, și ni se cerea așa: vă descălțați, vă lăsați încălțămintea la ușă. Să aveți o batistă albă și două mere, așa se aduce la noi ofrandă celui care a inventat tehnica asta. Dar ce, la noi nu sunt tot felul de obiceiuri? Nu ni s-a părut nimic suspect... era un moment în care iarăși ni se cerea doar să asistăm. El avea acolo un poster cu chipul acestui Maharishi, mai erau două bețe fumigene aprinse acolo și spunea, în sanscrită probabil, ceva, nu știu ce spunea. Într-un minut s-a terminat totul. Și după aia: „Bun, acum luați loc pe scaun" și apoi spunea cum se desfășoară exercițiul de relaxare. Nu era o introducere spectaculoasă. Religiile au obiceiuri, ritualuri care să capteze atenția și să impresioneze, să creeze o anumită atmosferă și nu ni s-a părut în nici un fel suspect. Nu ni s-a părut, mai ales, că sunt dedesubturi de astea care puteau să fie speculate. „Și ca să puteți să întrebuințați procedeul, fiecare dintre dumneavoastră va avea câte o *mantră*. *Mantra* este un cuvânt ales special, cum spun cărțile sfinte, pentru fiecare dintre dumneavoastră." Nu erau chiar aiurea alese, pentru că ulterior, când a izbucnit scandalul și noi am început să ne interesăm, ne-am dat seama că *mantrele* erau bazate, ca structură, pe relația dintre vocale și consoane. Pentru că în anumite variante ale acestui procedeu, ca bază de concepție, mai vechi decât MT, repetarea unor vocale, *o* și *u*, de pildă, este benefică pentru zona aceasta a stomacului, a pancreasului sau a ficatului, că mai sus, de pildă, pentru torace și gâtlej, și mai sus pentru creier, sunt benefice

alte vocale. Deci, anumite vocale pentru anumite zone. Utilizai tehnica asta după caz, ca să te liniștești sau ca să te activezi, ca să ai mai multă forță. În funcție de asta se alegea o structură fonetică având anumite vocale sau anumite consoane. De pildă: dacă se făcea exercițiul ăsta ca să capeți forță și dinamism, atunci se introducea un *r* sau doi *r* în *mantră,* în structură. Greșesc, nu atât *r*, ci *i*, pentru că *i* dă activism. Nu este deloc surprinzător să fie așa, dacă ne gândim că din punct de vedere fizic sunetele cu frecvențe foarte mari au o amplitudine foarte joasă. Vocalele au amplitudine mare, dar sunt mai lente și din punctul ăsta de vedere sunt mai relaxante. *Mantrele* și deci obiectivul de a te reactiva sau de a te relaxa depind de ce boli sau afecțiuni ai. Ăsta era înțelesul științific al folosirii așa-zisei *mantre* ca declanșator al procesului de atenție către interior. Că în asta consta totul, adică în tehnica asta de relaxare, într-o îndreptare a atenției spre interior. Deci, cu *mantra* ce trebuia să faci? Trebuia să închizi ochii, să respiri profund, să te liniștești și după aceea să o repeți mintal. Numai mintal, atâta tot.Trebuia să repeți, să repeți, să respiri tot mai profund și... Care era chichița? El n-o spusese, dar noi ne-am dat seama imediat: individul, pronunțând *mantra* aia mental și repetând-o mereu, se rupea treptat de stimulii din preajmă și, rupându-te de stimulii din preajmă, te rupeai și de alți stimuli mintali parazitari. Deci, acesta era un efect. Al doilea era că, repetând mental același cuvânt, atenția trecea de la exterior la interior, de la concentrarea ei pe problemele anterioare stresante la o atenție de tip interior, care te detașa de lucrurile astea, ale cotidianului, care te stresau și așa mai departe. Și asta avea o progresie, concentrarea se adâncea mereu pe măsură ce respirația se regulariza și corpul se relaxa prin calmul indus de acea *mantră* mentală. Ăsta era procesul prin care acele efecte se adânceau. Deci, asta s-a făcut împreună cu instructorul, fără ca el să dea explicațiile științifice. Și după aceea au făcut toți exercițiul. Întâi la institut, și dimineața, și după-amiaza, și după aia trebuia să povestim ce reacție a simțit fiecare. Și începeam să spunem că eu n-am simțit nimic, altul că eu

am simțit ceva mai așa, alții că au observat la un moment dat că se realiza un acord cu bătăile inimii, cu respirația. Și adevărul este ăsta, că exercițiul antrenează efecte asupra sistemului nervos vegetativ. Acesta este printre primele rezultate, atunci când procesul de relaxare începe să se adâncească. Se intra într-un automatism intern care ducea la un plan doi, și imediat după aia la alte consecințe, ajungându-se la un alt nivel de neurorelaxare, nu numai neuropsihic, ci și de celălalt tip, periferic. Pentru că, dacă se asocia pronunția mintală a *mantrei* cu bătăile inimii sau cu respirația, în momentul următor începeai să-ți dai seama la nivel periferic că, de exemplu, membrele îți erau mai grele cumva, că mâinile îți erau mai calde, înțelegeți? Chestii din astea. Conștientizând lucruri din astea intrai într-un circuit *bio feedback*. Creierul lua cunoștință că la periferie au apărut efecte ale relaxării, or creierul, când culege această informație, întărește circuitul. De data asta creierul parcă ar împinge lucrurile mai departe. Ăsta era mecanismul. Dar noi nu discutam mecanismul acesta acolo, pentru că el nu discuta știință. Ne dădeam seama că totul decurgea la fel ca în metodele știute de noi. Problema era cu acel spectacol care n-avea legătură cu tehnica, menit de fapt să impresioneze, să inducă atmosfera de relaxare. În plus, după câte ne-am dat seama ulterior, ei percepeau o taxă de la cei care se înscriau în societatea lor, care voiau să practice tehnica respectivă. Adunau niște bani buni de aici. Și n-aveau prin urmare interes să explice, cum făceam noi în cadrul unui institut, să explicăm, uite de ce se întâmplă, cum se întâmplă. Ăstuia nu-i conveneau explicațiile științifice. Nu-i convenea să venim, noi, cercetători, pentru că în felul ăsta, explicându-ne, vedeam asemănarea cu alte tehnici folosite, deci nu mai aveam nevoie de tehnica lor sau puteam să facem din ea altceva, scăpam de *mantre*... Nu-i conveneau explicațiile. În altă parte, ca să capete acei bani, ei puteau să lungească treaba asta. Și la noi s-au luat niște bani. S-a luat o sută de lei. Cum au explicat ei? Cică la noi există obiceiul când se dezvăluie această tehnică unora — unei colectivități sau unor indivizi — să se perceapă o anumită sumă.

Justificând-o prin aceea că darul se oferă drept mulțumire, la fel ca acea formulă sanscrită, spusă la începutul primului spectacol. Iar acei bani care vin de la dumneavoastră, ne luăm angajamentul — Chiaburu, care patrona treaba, a spus-o —, ne angajăm să-i dăm unei grădinițe sau unei case de copii, și probabil că așa au și făcut. Pentru că ei nu voiau să-și păteze blazonul acolo unde aveau nevoie de deschidere. Și adevărul este că în cele câteva zile, în timp de o săptămână, noi trebuia să facem un material de informare către Ministerul Învățământului. La unii s-au adâncit efectele de relaxare, la alții mai puțin. Cert este că la unii a pornit un proces de schimbare, într-un sens. Și într-o sâmbătă, parcă, ne-am adunat tot colectivul și cu personalități din afară, ca să alcătuim o scurtă informare. Aici era și Chiaburu de față, mai erau unii, cred că din Securitate, că altfel nu aveau ce să caute, că doar nu erau experți în ceva. Și noi am întocmit un referat pe puncte, cât mai scurt. Că ni s-a expus tehnica. Că pentru prima dată am luat contact cu MT. Că la unii a avut efect. Că la alții mai puțin. Că nu putem să vă spunem, să vă dăm un verdict final, pentru că ar trebui să avem un colectiv și ne trebuie vreo trei–patru luni să vedem efectul în timp, nu e posibil să dai un aviz după un experiment observat timp de o săptămână. Dar la unii a pornit un proces și asta e suficient ca să se poată continua cu un colectiv mai redus, să vedem efectele în timp. Și a fost o discuție, dacă să scriem sau nu despre momentul de la început, care nu avea legătură cu procedeul științific ca atare, care era o tehnică de relaxare. Unii au spus că da, să scriem, alții că nu. Noi am insistat să scriem, pentru că noi am organizat totul și... Și atunci eu am fost unul care se temea și am cerut să scriem despre treaba aia, chiar dacă ni s-a cerut doar să emitem o părere despre procedeul ca atare. Și în informarea către minister era formulat chiar așa: „Participanții la discuții au formulat rezerve cu privire la punctul care precedă trecerea la învățarea tehnicii de relaxare. Acel punct prezintă un aspect formal de ritual cu rădăcini tradiționale sanscrite, la care viitorul practicant al tehnicii asistă doar, și care nu mai este repetat în con-

tinuare în timpul antrenamentelor." Arătam că, în momentul elaborării peste două–trei luni a unui material în care vor fi prezentate păreri mai sigure cu privire la eficiența tehnicii, la posibilele explicații științifice, ca și la eventualele extinderi, vom putea înainta și unele soluții de înlocuire a acelui punct sau aspect din ritual cu un substitut potrivit modului nostru de viață. Adică așa cum au făcut alții în altă parte. Deci, asta era problema. Și s-a dus informarea asta la minister. La minister persoana desemnată de ministru să răspundă direct de treaba asta a citit informarea și a dat-o mai departe, pentru că secretarul organizației de bază din minister ținea legătură cu CC-ul și spunea că în institut era derulat un experiment. Deci, peste tot se știa că fusese vorba acolo de o experiență. Fapt pe care, ulterior, toți îl negau. Nu. V-ați băgat într-o chestie, ați iscălit o chestie ș.a.m.d. Dar, după cum s-a întâmplat și cu referatul ăla despre care am amintit, înaintat către CNST, deci un act scris și pe baza căruia, datorită observațiilor privind aspectul religios, ei nu au putut, cu un an în urmă, să introducă în planul tematic al CNST-ului experimentul, apare acum încă un act scris în care eu spuneam cam ce s-a întâmplat până acum și că ne mai trebuie două-trei luni și, mai puțin direct, vorbeam de un ritual ca de o chestie care era discutabilă. Deci, a existat încă o hârtie care a mers mai departe. Și atunci vine ordinul de la minister să se oprească orice acțiune, adică să nu ne mai interesăm de acel experiment. Să se termine cu toată povestea. În ianuarie 1979 CNST-ul ne cere acel referat, noi dăm în scris acea informare, ei revin, insistă, noi înaintăm în ianuarie 1981 o nouă hârtie, apoi ei se trezesc că oficial nu mai vor. Să se oprească totul. Bun. Iar peste alt an, în februarie sau martie, nu mai țin minte, în '82 , apare scandalul. Care scandal a izbucnit în primul număr din *Pentru patrie*. De acolo am aflat. Noi n-am știut că exista un scandal. Dar cineva dintre noi a adus revista și a spus că uite ce scriu ăștia.

C.S. S-a spus că era o anonimă trimisă din institut de cineva.

I.C. Ce anonimă? Totul era oficial, de fapt. Anonimă pentru ce? Vă spun care e părerea noastră, de ce a început scandalul. Aici va trebui să mai căutați și părerile altora. Deci în *Pentru patrie* a apărut și-n al doilea număr, și în al treilea. Vreo două–trei numere.

C.S. Da. Au fost trei numere. Februarie, martie, aprilie.

I.C. Exact. Și ne-am dat seama: era clar că începe ceva. Că am intrat într-o poveste... Nu ne-am făcut probleme mari, deși erau lucruri mari spuse acolo. Nici o clipă nu ne-am gândit că este ceva periculos pentru noi, pentru că noi știam că au venit oficial și au zis: faceți asta și dați un răspuns. Ne-am gândit însă că e o problemă cu restul, așa că se încearcă ceva, se pregătește ceva, și să vedem cum se derulează. A intrat CC-ul, a intrat Ministerul Învățământului. Anchetă în institut. Ce și cum s-a petrecut toată chestia asta? Și cu treaba aia ce ați încercat? Uite că ăștia voiau să facă un guvern mondial. Acolo ați iscălit că nu veți comunica la nimeni, secret, spionaj, chestii. Trebuia să spunem cum se desfășoară treaba asta, ce-i cu angajamentul. Dar confidențialitatea e o normă a profesioniștilor care lucrează cu teste, am spus. Voi ați venit peste noi, nu noi ne-am dus așa să batem la ușă, să-i chemăm la fața locului.

C.S. De ce credeți că a izbucnit scandalul?

I.C. De ce cred că a izbucnit scandalul? A izbucnit scandalul de la o cerere a acelora către UNESCO sau către ONU, în care se vorbea despre 5.000 de practicanți de MT din România. De acolo, de la UNESCO sau ONU, cineva a luat legătura în țară cu cine trebuia și a spus că acolo, în cererea aceea, apare România... Și atunci, gândim noi, cei de sus, care au patronat acțiunea asta, inițiată deci cu acordul lor, s-au temut că vor fi puși în situația ca alții să comenteze, că a fost singura țară din Est în care s-a pătruns... Era delicat să apară că puterea, la cel mai înalt nivel, și-a dat acordul pentru treaba asta. Deci asta nu le convenea. Ei, cu MT, începuseră să pătrundă în România în 1977, după cutremur. Profitând de greutățile de după

cutremur, societatea asta a meditației transcendentale, care căuta să pătrundă tocmai în contextul unor asemenea nenorociri, atunci a pătruns. Atunci era momentul potrivit ca să spună, uite noi vă putem ajuta să vă reveniți — ei le-ar fi donat atunci sinistraților o sumă de bani. Nu-mi mai aduc aminte, dar se pare că a fost un milion de dolari sau poate mai puțin. Dar fondurile de ajutorare, valuta din afară donată pentru sinistrați era patronată de tovarășa. Deci, ei au venit de atunci să ajute. Și după ce ei au donat, după ce ai noștri le-au luat banii, a fost posibilă inițiativa asta. Nici nu puteau să vină în contextul acelei legislații de atunci, atât de restrictivă cu străinii, când nimeni nu putea să aibă legături cu nimeni. Dacă veneau cercetători din afară și discutai cu ei strict profesional, trebuiau să vină securiștii să le dai o informare la institut, că ai stat de vorbă cu cutare și ce ai discutat. Probleme profesionale. Cum vă închipuiți că puteau să vină, să practice această MT oriunde în instituții de stat, în spitale, să închirieze săli fără un acord al organelor respective? Bineînțeles că sub ochii clarvăzători ai Securității. Nu se putea altfel. Deci, acordul ca să se facă treaba asta era de la cel mai înalt nivel. De la *ea*, în mod clar. Și acum probabil că nu le mai venea bine să apară nu știu ce comentarii ale altora sau din afară. Chiar Cabinetul Doi a patronat această treabă. Și atunci când a văzut că izbucnește un scandal, tot *ea* s-a gândit să oprească totul. Dar dacă s-ar fi gândit numai atât, să oprească totul, n-ar fi fost nimic. La noi însă, dacă se poate face în așa fel încât să se găsească și un vinovat, să se mai strângă șurubul, atunci e și mai bine. Și exact la formula asta s-a trecut. Adică în 1982 a fost plenara de la Neptun, când s-a mai strâns șurubul cu chestia asta. Cum că a fost vorba de o acțiune de subminare, așa trebuia să o explice, motiv pentru care urmează o strângere de șurub. Motivată de faptul că anumite persoane s-au dedat unor acțiuni antipartinice. Ca să-și realizeze obiectivele, să găsească niște țapi ispășitori, au spus: toți cei care au luat contact cu afacerea asta și au fost membri de partid să primească sancțiunea cutare.

4. GRIGORE NICOLA

Convorbire înregistrată
la Institutul de Cercetări Pedagogice al Academiei
din București — 11 mai 1998

CĂTĂLIN STRAT: Ce știați despre Meditația Transcendentală? Cunoașteți amănunte precedente episodului de la institut?

GRIGORE NICOLA: Foarte bine m-am interesat pentru a fi pregătit în instanță. În 1977 la ambasada de la Paris s-a primit o adresă, o cerere, din partea lui Nicolae Stoian. Știați episodul acesta. S-a adresat lui Ghibernea, care era consilier cultural la acea ambasadă. Ca de obicei în asemenea împrejurări, funcționarul de la ambasadă din Paris a pregătit o mapă cu materiale despre MT și a trimis-o în țară. În țară, documentația a venit la CNST la Ion Mânzatu, la Elena Ceaușescu, la ăștia. Asta a fost în primăvara lui '77. Eu am avut și informația că fundațiile lor de meditație transcendentală ar fi dat și ceva ajutoare pentru sinistrați, pentru că plicul de caritate la ei funcționează mereu. Și ar fi dat ajutoare pentru țara noastră după martie '77. În orice caz, după cutremur a venit în țară cu scopul de a ajuta, de a propaga o tehnică benefică nemaipomenită. Deci, prin procedeul obișnuit al funcționarilor români de la ambasadă, aceștia au trimis în țară materiale de la centru, să li se spună ce să facă și cum să răspundă la solicitarea acestui cetățean francez de origine română, care voia să vină cu soția lui, franțuzoaică. De la București s-a primit aviz favorabil să se dea curs solicitării.

C.S. Care credeți că a fost motivul pentru care Stoian a primit atât de ușor aprobarea și a ajuns atât de ușor, s-a mișcat atât de ușor?

G.N. În țară începuse vedetismul acesta de deschidere ideologică. Mai ales din '77, când Ceaușescu a fost la „Ștefan Gheorghiu" și i s-a dat titlul de doctor. A ținut atunci un discurs pe un ton de liberalizare și de curaj în abordarea problemelor.

A spus că nu se teme de nimic. Această deschidere a continuat; în plus, voia să dea în străinătate impresia că era deschis la orice. Regimul lui Ceaușescu lucra hoțește, ca și cum ar fi fost un regim ilegitim. În al treilea rând, era preocupat de armată, de starea națiunii, care era degradată, iar perspectivele acestei tehnici de relaxare erau foarte ispititoare. Cert e că Stoian a avut în București acces liber între '77 și '78. Și atunci, în 1979, specialiștilor noștri li s-a cerut părerea și ei și-au dat-o. În iarnă, în 1980, s-a cerut din nou părerea la institut. Dar institutul a răspuns că și-a exprimat deja părerea despre acțiunea respectivă și că n-are ce să mai facă. Totuși au venit doi colonei de Securitate. A venit o garnitură care să organizeze o acțiune, anume prelegeri în vederea edificării, iar cercetătorii noștri să dea un referat. Dar Gheorghiu și Ciofu au spus că ei s-au achitat de sarcină, știu despre ce e vorba. Și șeful meu de sector, care era directorul prim, Voicu, a răspuns la delegația aceea venită să organizeze acțiunea de la institut: „Domne, eu chiar nu pot să-mi spun părerea, că numai lectura acestui memoriu mă face să pun la îndoială facultatea mintală a autorului." Deci Voicu putea să dea un răspuns și n-a fost lăsat, fiindcă el voia să scrie chiar pe manșeta hârtiei. „Nu, domne, vezi-ți de treabă, i s-a spus, asta trebuie făcută, este o sarcină de la CC, trebuie onorată." Așa că s-au început din 12 ianuarie la institut aceste prelegeri, 24 erau din institut și restul până la vreo 60 erau din oraș. Specialiști invitați de la Universitate, de la Academia Medicală, de la Spitalul Militar. Acțiunea a avut loc la noi sub forma unei prelegeri, după care directorul-adjunct al institutului a formulat o apreciere la tehnicile respective într-un text de o pagină și jumătate. Acolo spunea că cercetătorii s-au edificat, dar că nu poate să se dea un aviz favorabil pentru că meditația transcendentală conține unele elemente de rit sanscrit necorespunzătoare culturii noastre și că forurile interesate, dacă doresc mai mult, pot să dispună continuarea. Iată aici filmul acțiunii respective, derulat de Ministerul Învățământului în februarie–martie 1982, când a început reanalizarea acțiunii care avusese loc cu un an înainte.

Între timp, aici în țară nu s-a mai discutat nimic. Institutul n-a avut receptivitatea dorită, nu s-au găsit adepți care să facă sau să studieze meditația transcendentală. Gheorghiu și Ciofu aveau niște cercetări, un contract cu Academia Medicală pe tehnici de relaxare, și tocmai erau contrariați fiindcă se dădea atâta atenție meditației transcendentale și nu se dădea atenție tehnicilor lor. Deci, au trecut sărbătorile de iarnă '81 spre '82. Institutul era marginalizat.

La un moment dat, un paranoic din institut care lucrează și acum a început să scrie niște scrisori la toate forurile. Să-l demaște pe Radulian... Care fusese un om corect, lucrase înainte politic, cu pionierii, și era un obedient — dacă primise sarcină, ne zorea. Deci, acest ins îl tot reclama. Nesemnat.

MT a interesat vârfurile de sus, care s-au complăcut cu ea. Adevărat că, atunci când Stoian a plecat, i-au luat ăia geamantanul cu aceste protocoale. Orice cursant trebuia să completeze o fișă, cu ce boli a suferit, și o completa ca pe o foaie de observație, dacă se simțea mai bine, dacă observase ceva...

Suta de lei plătită pentru aceste ședințe a fost interpretată drept cotizație la sectă. A fost o mistificare grotescă. Totul a fost abject de mincinos, că am umblat cu cearșafuri în cap, cu lumânări aprinse. Negreț, colegul meu, spunea: „La o asemenea abjecție, mi-e rușine că sunt român."

C.S. Cum a fost adunarea de partid cu Croitoru?

G.N. Ședința a fost interminabilă, până la 12 noaptea, și ne-a spus că o s-o pățim foarte rău. Pentru că în ședința de partid au fost foarte mulți curajoși. Trebuie să rețineți că era o societate bolnavă și eram și noi bolnavi. Că în condițiile acelea, când se murea de foame, când mureau copiii de frig, când nu se găsea în nici un magazin din România hrană pentru copii, în condițiile acelea noi am reacționat colosal. Istoric vorbind, ne-am luat de piept cu colosul... Și reacția dură de desființare și mistificare a venit după asta. Deci, este exclusă varianta că Securitatea și partidul ar fi organizat de ani de zile această înscenare. Nu e adevărat. Probabil că au fost și nemulțumiți că institutul nostru n-a dat atenție și a trimis un răspuns de o pagină și ju-

mătate la CC, un răspuns de respingere, de fapt. Că tehnica de relaxare nu merge. Și că pentru a lua asemenea hotărâri trebuie cercetări speciale. Lucru care ni s-a imputat apoi: ați vrut cercetări.

C.S. De ce, credeți că ei chiar aveau intenții serioase cu meditația transcendentală?

G.N. Nu, nu aveau. Era un comportament reactiv, era un regim în agonie și reacționa mergând până la forme odioase de represiune, care au continuat în 1987, la Brașov. Cum s-au purtat cu Brașovul? Purtarea în ajunul evenimentelor și după demonstrația de la Brașov este pe aceeași linie cu cele ce s-au petrecut în '82. Că-n '82 s-a înjurat, s-a scuipat, au zis că ne duc la Canal, să ne împuște, să nu știu ce. Până la urmă, Ceaușescu, care avea și el unele surse colaterale de informații, și-a dat seama că e o înscenare și le-a cerut s-o lase mai moale. El a zis să-i dăm la munci productive. Dar dorința lor de răfuială era mare. Deci, a fost o măsură de represalii, pentru că n-am fost supuși... nu am acceptat sancțiunile: vot de blam, avertisment.

C.S. Ar fi contat la dosar, dacă ați fi acceptat pur și simplu acele sancțiuni?

G.N. Sigur că da. Dacă desființau institutul, cum se auzise, te dădeau primul afară. Altfel poate nu, fiindcă după un timp se ridica votul de blam.

C.S. Asta era singura urmare. Din cauza asta a fost respinsă sancțiunea lor de către oamenii din institut, sau din motive principiale a fost respinsă?

G.N. Din motive principiale. Și din revoltă, pentru că trăiam în sărăcie. Era o mizerie de nedescris în institut. Calculam și economiseam hârtia de indigo. Promovări nu se făcuseră de ani și ani. Eu nu eram cercetător principal 3. Eram doctor, lucram de 11 ani și nu aveam nici prima treaptă de cercetător. Deși făcusem atâtea, nu avansam fiindcă nu eram membru de partid. De aia n-am intrat în învățământ. Eram cercetător. M-am dus la biroul de cercetare și a trebuit să mă înscriu în partid. După câțiva ani de cercetare am devenit membru de partid. Deci,

ei au lucrat reactiv și principala semnificație a acestor represalii foarte murdare, care au lovit 300 de persoane, este cinismul lor. A fost o chestiune de psihologie. Noi știm ce e acțiunea umană, noi știm ce-i capacitatea umană. Să ne transforme în muncitori necalificați fără o hotărâre judecătorească a fost o lovitură cu scop precis.

C.S. La a doua ședință a fost diferit. Oamenii n-au mai manifestat atâta dârzenie.

G.N. Da, a doua ședință a fost cu totul diferită. Înconjuraseră Casa Corpului Didactic de securiști. În sală, Securitate, oameni necunoscuți. Ne-au repezit, așa cum v-am spus, Petru Enache, Gheorghe Pană și ceilalți. În felul acela brutal, fără argumente. Și eu am fost obligat să mă înscriu la cuvânt. Ne-a înscris pe câțiva la cuvânt, obligatoriu. Am spus: „Am fost într-o sarcină de serviciu. Ce s-a schimbat? Cine pe cine să tragă la răspundere? Dumneavoastră pe mine sau eu pe dumneavoastră că l-ați adus la mine pe Stoian? Puteați să mi-l aduceți pe Adolf Hitler, sau să mă puneți să fac o analiză a cărții lui, *Mein Kamf.* Înseamnă că aș fi primit sancțiuni de serviciu după asta? Unde m-am întâlnit eu cu transfugul, acasă? Am fost într-un loc oficial. Îl aduceau de la autoritățile României cu mașina neagră... Eu sunt țăran, muncitor, intelectual. În regimul ăsta m-am născut, în regimul ăsta m-am format. Acum ne dați la retopit? În ce condiții am lucrat noi în țara asta? Îmi ascundea copilul creioanele prin iarbă, că și-n ziua de Paști, 1 Mai, cum ziceți dumneavoastră, noi eram ocupați. Sunt cetățean al unei țări cu Constituție." Trăgeau de mine să tac.

C.S. Dar ecourile atitudinii dumneavoastră, a cercetătorilor, care au fost?

G.N. Ce era nou, revoltător acum, și m-a făcut să mă întorc la marile procese ale istoriei? Populația era alta. Populația primise un iz, așa, un parfum de libertate față de ruși, în relațiile cu străinătatea. Și acum populația credea această mistificare. Toți au crezut. Pentru că era un singur partid, nu mai era ca pe timpul luptei de clasă. Nu mai erau mai multe puncte de vedere. Era un totalitarism care a lucrat la nivelul mentalită-

ții nației. Ei au făcut niște informări speciale tipărite, bine elaborate, și le-au trimis sub titlul de material secret de informare la unitățile militare, la comandamentele militare pentru corpul ofițeresc, la inspectoratele școlare, în unitățile centrale ale administrației de stat. Și au lăsat să iasă spre public numai un parfum. Un iz că s-a întâmplat ceva. Congresul Educației care a avut loc în vară n-a valorificat, câteva luni doar, două luni de zile mai târziu, acțiunea respectivă.

Ea a fost uitată. Toți am fost uitați.

Așa se face că dintre foștii mei colaboratori, pe care i-am ajutat la doctorate, nimeni n-a mai urcat scările spre apartamentul meu. Un singur văr al soției, medic-șef la hematologie la Spitalul Militar, a venit, ca un intelectual, cu o geantă cu cărți să mă întrebe ce și cum. A murit de leucemie în propriul spital. Se schimbase populația, vreau să spun. Eram o țară în care a fi cinstit și demn, a ști să faci știință era handicapant. Abilitații erau cei de tipul adaptabil, acomodant. Trăiam anii unui mare păcat. Corul Conservatorului a aranjat, a făcut în așa fel să tragă de versuri, să iasă imnul național până în vară. Tot poporul se trezea pe imnul național cântat de voci și se culca seara pe imnul național. Apoi corul acesta a fost desființat într-un mod batjocoritor. Lui Petre Brâncuși i-au dat postul de casier la Brăila. Unui profesor, cercetător, fost ofițer, i-au dat post la Timișoara, la cimitir. La desființarea institutului lui i-au dat post și s-a dus acolo și i-au spus ăia: „Domne, aici iată care sunt serviciile și nu cred că rezișți. Ești la o vârstă..." Trebuia să sape gropi. Și a venit, s-a prezentat la partid, că acolo e o muncă la care nu face față. Am fost trimiși necalificați oameni între 40 și 50 de ani. Necalificat în întreprinderi nu puteai fi decât măturător. Lucrai în patru medii: tăbăcărie, turnătorie, curățătorie chimică și filaturi. Astea au fost cele patru domenii în care am fost repartizați de ei. Ne-au chemat la forțele de muncă sâmbăta, când nu era de lucru cu publicul.

Și celor 15 care au intentat procese, care au fost la instanța primă de sector, 15 curajoși din 300, ne-au pus procesul sâm-

bătă. Erau și WC-urile din clădirea Tribunalului închise. Ne deschideau ușile și ne băgau acolo. Într-o bătaie de joc groaznică.

C.S. Dar v-au informat corect, în timp util, ca să aveți timp să faceți ce trebuia, într-un termen legal de contestație?

G.N. Mie mi-a venit târziu decizia de desfacere a contractului de muncă. Ca și tuturor celor 24 de inși care au primit această decizie... Erau cei care au participat la acțiunea respectivă din colectivul institutului. Trebuie spus că ceilalți au fost într-o bătaie de joc puși să dea declarații despre noi. Bine că la ședința de desființare a fost o laşitate groaznică. De data asta toți ne-au condamnat. Vorbesc de ultima ședință, cea de desființare. La 28 aprilie. Pe noi ne-au destituit, iar pe ei i-au lăsat în institut, i-au pus să mătură pe acolo. Și pe urmă i-au desființat și pe ei. Probabil ca represalii că am pornit procese.

C.S. Ce s-a întâmplat la forțele de muncă?

G.N. La forțele de muncă m-au chemat sâmbătă și mi-au oferit să fiu muncitor necalificat la Fabrica de Chibrituri sau la o fabrică de mașini de cusut. Și am protestat: „Domne, dumneata ai vreo dovadă de descalificare a mea, ai vreo hotărâre judecătorească, ai vreo interdicție personală?" Nu. Trebuie doar să scriu aici că nu primesc. „Nu primesc o asemenea umilire, ca cetățean al României, care recunoaște că are un șef de stat care a jurat pe Constituție. Sunt om de știință, am lucrat în diferite centre ale lumii, am ținut cursuri. Nu primesc o asemenea umilire." M-au lăsat așa, trei luni de zile fără serviciu. M-au sunat dimineața de la Partid, de la Securitate. Și i-am gonit.

C.S. Deci, după ședința de la Casa Corpului Didactic au urmat câteva luni de muncă necalificată. N-ați vrut să mergeți, ați refuzat. Până la urmă ați lucrat totuși? Am înțeles că au făcut presiuni. Vă căutau de la Securitate, de la Partid. Ați mers la întâlnire cu ei?

G.N. Am refuzat orice întâlnire. Doar la CC m-am dus, pentru că începusem să fac memoriile către Ceaușescu. Am mai fost la procesul pe rol la prima instanță. Dar toate experiențele

astea se încadrau în același gen de cultură a relațiilor, de o patologie evidentă. La un moment dat, la protestul meu că nu mi se răspunde la reclamații, spune Petre Lupu: „Ce să facem, tovarășu' Nicola, că la ora actuală sunt la Secția de scrisori a CC 18.000 de plângeri." La care am spus: „Asta arată că în țară nu mai funcționează nimic — instanțe de judecată, partid, sindicat, nimic... De ce mi-ați clasat mie memoriul...?"

C.S. Ce ați lucrat până la urmă?

G.N. Până la urmă, după trei luni am luat un serviciu de tehnician: trebuia să instalez fire electrice prin closetele și magaziile restaurantelor bucureștene. Fusesem tehnician înainte de facultate. Probabil că eram singurul care nu avea serviciu. Poate că nici Vladimir Gheorghiu nu avea. Și acolo era groaznic. Securitatea intervenise și eram urmărit. Fusesem repartizat într-un colectiv care căra materiale pe străzi. Puteam deci vedea că eram urmărit. Am început să lucrez instalații. Într-o întreprindere de amenajări de unități comerciale. Eram urmăriți, ca să fim în medii bine controlate. Peste o lună de zile însă am fost electrocutat.

C.S. Ați avut un accident.

G.N. Da, am avut un accident. Starea mea era foarte rea. Eram în proces, eram mereu urmărit prin vecini. Întrebau câte ore stau afară, cine vine la mine. Și nu zic că s-a aranjat acel accident, a fost o neglijență a mea. Știam că e tensiune pe fir și eram la un tavan la Halele Obor, cu un șef de echipă care întâmplător în momentul ăla se afla pe un dulap la câțiva metri de mine. Noi trăgeam firele. Schimbam o instalație mai veche. Știam că e tensiune, de aceea lucram cu un patent izolat. S-a întâmplat o disfuncție: a trebuit să trag mai tare de un fir și, în loc să mai apuc mânerul cleștelui de izolație, l-am apucat cu totul, așa, de cap. Și fiind suprafață foarte mare de contact, fiindcă tensiunea nu era mare, era de 220, m-am electrocutat. Mai fusesem o dată electrocutat, când lucrasem în fabrică. Lucrasem la Fabrica de Țevi Roman, după liceu. Am avut o comoție și am fost salvat de un băiat care a sărit, noroc că s-a nimerit

să fie acolo. I-am dat drumul scării, el a sărit de acolo pe mine, m-a tras jos și mi s-a rupt carnea din palme. Că se produsese efectul de apucare. Mi-am revenit și am fost foarte atent în zilele următoare. Dar mi-a apărut o durere groaznică și am început să mă caut, investigații minuțioase. Era însă greu, că trebuia să mă duc la serviciu, să nu lipsesc, și după câteva săptămâni m-am dus la policlinica de care ținea întreprinderea și un foarte simpatic doctor care știa de noi a avut ideea să-mi facă o radiografie în zona cervicală. Și a găsit o vertebră deplasată din cauza accidentului. Așa că am început să mă tratez la ceafă. Totul era că tranchilizantele acelea mă făceau inapt de a merge la lucru și am cerut un concediu medical. Dar efectele au fost de durată... Medicii îmi spuneau că sunt mai bine, dar că ar trebui un concediu psihiatric, că va dura mai mult. Nu mi-l prescriau însă. La Europa Liberă s-a transmis că sunt la Spitalul 9. Și aveam contacte cu Spitalul Central Militar, nu cu Spitalul 9.

Au urmat procesele, memoriile, audiențele...

VIRGILIU RADULIAN

O nouă convorbire, în locuința lui din București — 28 mai 1998

CĂTĂLIN STRAT: În scandalul MT au avut de suferit peste 300 de oameni, care lucrau în diferite sectoare de activitate, întreprinderi, instituții. Totuși, doar ICPP a fost desființat în urma acestui scandal. După ședințele de la institut, s-a organizat și la Ministerul Învățământului ceva de aceeași factură?

VIRGILIU RADULIAN: Au fost acolo ședințe și înainte. În martie 1982 a fost o ședință cu aparatul Ministerului Învățământului în care, când eu am menționat în treacăt expertiza din 1981, m-am trezit că mă atacă violent Soare Stan, care era șef-adjunct de propagandă din CC. Și îl contrazice Spornic. Poziția lui Spornic atunci confirmă că institutul n-a făcut decât să îndeplinească o sarcină de serviciu. Și o contrazice Soare, care-i

și dă peste nas în ședință, că „o să dați socoteală pentru această afirmație făcută aici". Și într-adevăr, după puțin timp Spornic își schimbă poziția ca la Ploiești și începe ea să fie cea care ne denigrează cel mai rău. Deci, prima ei poziție a confirmat aprobările date de Rădoi și de Petre Constantin. Ceea ce înseamnă că hotărârea de sancționare fusese luată peste capul ei în primă fază. Și că scenariul a fost creat la Secția de Propagandă. Ea nu știa în primă fază că s-a creat acest scenariu.

C.S. Circulă zvonul că Spornic ar fi avut și aprobarea oficială pe care Elena Ceaușescu i-ar fi dat-o lui Stoian.

V.R. Da, asta cred că o știa și Petre. Și despre asta spunea că i-a dispărut. Spunea că a avut un document cu semnătură foarte de sus și i-a dispărut.

C.S. Credeți că anonima trimisă din institut a agravat lucrurile?

V.R. Nu cred. Eu vă spun că a fost un scenariu pregătit. Nu era problema lui G.F., care a scris anonima, fiindcă o sancționasem pentru că întârzia sistematic de la serviciu. Sau a lui Radulian. Că dacă era așa, era eliminat grupul de experți sau eram eliminat eu, nu era desființat institutul. Au desființat institutul prin hotărâre de partid și au trimis la muncă necalificată oameni care nici nu au fost acolo în timpul Meditației Transcendentale, care au venit în institut la o jumătate de an sau chiar un an după ce a avut loc expertiza, chiar și ăia au fost dați afară. Deci, era suficient faptul de a fi aparținut ICPP. La 24 de oameni li s-a desfăcut contractul de muncă cu articolul 130 litera i, ca pentru pungași. Iar eu am fost repartizat vânzător la un debit de tutun, doctor în științe, fost adjunct al ministrului și rector de universitate.

Eu am fost spitalizat în perioada aceea. Și din cauza asta nu am putut lua parte la a doua ședință. Pentru că șocul pentru mine a fost așa de puternic, că am fost la un pas de a mă duce.

C.S. V-a reprezentat cineva la a doua ședință?

V.R. Nica. El a fost. Și în afară de Nica, am o scrisoare a unuia dintre băieții care veniseră în institut după Stoian. El stă-

tea vizavi de locuința mea, era ginere al unui procuror militar. Era îngrijorat pentru soarta lui. Și eu i-am trimis din Spitalul de Boli Cardiovasculare, unde mă aflam, o scrisoare în care i-am spus: „Dragă N., mata nu trebuie să fii îngrijorat, pentru că aici este o lucrătură care se va dezamorsa mai devreme sau mai târziu, or dumneata ai venit după ce a avut loc expertiza din institut, cu care n-ai nici în clin, nici în mânecă. Stai liniștit și nu te mai agita." O scrisoare foarte de suflet. Iar el s-a dus și a predat-o comisiei de anchetă condusă de șeful Colegiului de Partid al Municipiului București. Și pe urmă, după revoluție, N. mă cheamă și-mi spune: „Vreți să știți motivul lașității mele?" Zic: „Da." „Uitați." Mi-a arătat o poză cu cei doi fii ai săi. Și zic: „Este singurul motiv pentru care te iert. Accept lașitatea ta pentru că ai vrut să-ți aperi copiii, accept că omenește, în disperare și sfătuit de socrul tău că trebuie să te rupi cu orice preț de Radulian și de toată afacerea asta, ai făcut acest act profund de lașitate. Te-ai dus din proprie inițiativă și ai predat-o comisiei de anchetă." Ulterior, împreună cu un altul, tot un prieten de-ai noștri, a scris o carte mare și groasă, în care a folosit sute de pagini ale cercetărilor. Au furat efectiv lucrări. Lucrări care trebuiau să fie publicate și n-au mai apărut. Vreau să vă spun că au fost șterse sute de lucrări ale noastre și din bibliografia noastră.

Și a început acuzația. Dură. De fapt, Croitoru a formulat-o. Cea mai gravă acuzație a fost că noi am devenit membri ai unei secte. Am spus că e falsă acuzația asta. Cum putea fi vorba de sectă, dacă ea s-a manifestat timp de 4 ani în București, în instituții de stat, inclusiv la Ministerul de Interne, fără ca organele Securității să fi putut descoperi sau împiedica o asemenea activitate? Apoi nu s-ar fi dat curs unui memoriu adresat șefului statului, dacă acest memoriu ar fi venit din partea reprezentantului unei secte. Cancelaria CC nu ar fi putut accepta să trimită propunerile unui transfug Ministerului de Învățământ ca să realizeze o expertiză științifică. Ar fi cerut să fie în prealabil cercetată persoana și intențiile lui Stoian. Scrisoarea din iunie '81, deci la o jumătate de an după ce toată treaba fusese

încheiată, trimisă de Academia de Științe Sociale și Politice, dovedește că nici la 5 luni după ce acțiunea a luat sfârșit și Stoian a plecat din țară nimeni nu l-a considerat transfug sau sectant. Și atunci, cum putea fi pusă treaba asta pe seama institutului? Ce, institutul era organ de securitate? Doar nu noi cercetam persoana lui Stoian. Investigația noastră nu avea de stabilit cine era Stoian, dacă avea ochi albaștri, dacă venea din Elveția, din Franța sau de unde venea. Noi am primit de la vârful statului o serie de documente, de decizii care ne-au trasat ca sarcină de serviciu să vedem și să ne spunem părerea despre o metodă științifică. Și vine a doua adunare de partid, la care eu n-am fost. Condusă de primul secretar al Centrului Universitar de Partid. Vin Gheorghe Pană, care era prim-secretar al Comitetului Municipal de Partid și primar, și Petru Enache, care era șeful cu propaganda al CC. Și ăștia aduc la cunoștință hotărârea Comitetului Politic Executiv de desființare a institutului, de excludere a unui număr de 23 de cercetători din partid, de desfacere a contractului de muncă a 25 și trimiterea lor la muncă necalificată. Și totodată, nu numai că ne atacă în mod ordinar, dar numesc institutul „hazna", iar pe cercetători niște „nemernici". Deci, toți intelectualii care eram acolo eram niște nimicuri. Asta în plină ședință. Pană a zis că institutul este o hazna și că noi, toți cercetătorii, suntem niște nemernici care nu au ce căuta în învățământ și cercetare. Și a început prigoana. Au început anchetele. Eu am fost anchetat un pic mai târziu.

C.S. Nici un activist nu era în măsură să vă ia apărarea?

V.R. Olivia Clătici, de la Centrul Universitar de Partid. Și într-una dintre hârtiile mele figurează că ea însăși a declarat că acțiunea de la ICPP a fost corectă. Apoi s-a dezis. Când a văzut că vine primejdia... Bineînțeles, cum a întors-o Spornic ca la Ploiești, a întors-o și ea. Era mică.

C.S. Cum a fost practic lichidat institutul? Am înțeles că a fost numit un director provizoriu. Ce s-a întâmplat cu arhiva institutului, cu biblioteca și cu aparatura de acolo?

V.R. Mai întâi a fost numit acest director din minister pe care îl cheamă Iliescu Marin, apoi s-a desființat pur și simplu.

Eu am făcut o notă și către ministrul Învățământului în care l-am făcut oarecum răspunzător. Să știți că nu toți erau la fel de ticăloși. S-a stat de vorbă cu mine și într-o manieră decentă.

I-am făcut lui Ion Teoreanu o notă în care îi atrăgeam atenția chiar și asupra lucrărilor cercetătorilor. Teoreanu a fost un om cinstit, cultivat, dar n-avea ce să facă. I-am spus: „Tovarășe ministru, asigurați arhiva, asigurați documentele de valoare mondială. Să nu fie aruncate la coșul de gunoi." După aia am intrat în spital. Nica a mai rămas. A luat acest Marin Iliescu conducerea institutului și l-a lichidat. El e responsabil de ce s-a făcut cu arhiva, cu documentele de cercetare, pentru că au dispărut. Aici era un tezaur care trebuia conservat, indiferent ce s-a întâmplat cu autorii lor.

C.S. Spuneți-mi cine avea dreptul să desființeze institutul?

V.R. În nici un caz n-avea dreptul să facă Partidul treaba asta. Trebuia s-o facă Academia de Științe Social-Politice. Dar a făcut-o Partidul, care a executat ordinul Comitetului Politic Executiv. Care și el și-a depășit atribuțiile. Eu am fost cercetat de către Mohan personal. Mai târziu, cum am spus, pentru că în momentul celei de-a doua ședințe eram în spital. A venit cineva acasă și i-a cerut soției mele carnetul. I l-a ridicat. Adică ilegalități și încălcări chiar ale disciplinei de partid. Cu toate că pentru mine acest carnet n-a fost decât o legitimație ca să pot să am o funcție de conducere. Nu puteai să fii director fără să fii membru. Dar revin la discuția cu Mohan. Începe să citească referatul care mă învinovățește de o mulțime de lucruri: că am acceptat să vină un transfug în institut, că am aderat la o sectă, că am semnat adeziunea la această sectă, că am complotat împotriva statului ș.a.m.d. Cum am putut eu să permit să vină ăștia cu Meditația „Transcedentală"? Ei nu pronunțau corect. Și eu atunci n-am ce face și îi spun: „Tovarășe Mohan, corect se spune meditație trans*cen*dentală." „Aa, voi, școliții ăștia..." Era și un inginer în comisie, Radu Enache, care a vrut

să ne ia apărarea în limita bunului-simț și a puterilor lui, că nu putea nici el, care era la secția de învățământ a Comitetului Municipal de Partid, prea multe. Îi spune aceluia: „Citește tu, că ești școlit, ca și ăștia." Acela fiind chiar membru al comisiei care făcea cercetarea. Atunci eu i-am dat replica: „Domne, nu vă supărați, dar nu înțeleg, partidul nu dispune de școliți? De ce trebuie să ne judece pe noi, școliții, niște neșcoliți?" A ieșit trântind ușa. A bubuit. Și într-adevăr, referatul mi l-a citit atunci Radu Enache. Ca să vedeți ce oameni ne judecau. Ne-a făcut hoți și cum i-a venit la gură acest Mohan.

C.S. Dacă nimeni din cei care-au făcut-o n-avea dreptul să desființeze institutul, înseamnă că ei aveau mână liberă, ba chiar ordin s-o facă, de foarte de sus?

V.R. Da, bineînțeles. V-am spus de întâlnirea cu generalul Vasile. După ce mi-a spus că „treaba este pur ideologică și o lămuriți cu tovarășii de la secția de propagandă a CC", pentru mine asta a fost și o ușurare, pentru că, dacă era o chestie de Securitate și de complot împotriva statului, puteam fi și puși la zid, nu? Puteam fi executați. Or, am aflat că Emil Bobu, care era al doilea sau al treilea după soții Ceaușescu în ierarhie, la ședința Comitetului Politic Executiv i-ar fi propus lui Ceaușescu să fie executați Radulian și Nica și „o să vedem cu restul ce se va face". Și Ceaușescu a spus: „Nici chiar așa. Să se facă întâi anchetă și cercetări." De unde trag concluzia că de la el a venit acest ordin, dar că Ceaușescu nu a fost participant în momentul inițial. Că de abia când a aflat că de fapt nevasta, cu acoliții de la CNST și de la secția de propagandă, a montat toată afacerea, a trecut și el în tacâm, zicând: domne, trebuie să-mi apăr nevasta. Adică prestigiul ei. Și a preluat probabil și ideea ei. Domne, să lovim într-un grup intelectual, ca să-i speriem pe toți și să stea liniștiți în băncile lor. Cu toate că Vasile mi-a spus că „deja se cunoaște la conducerea de partid părerea noastră" că nu este o acțiune antistatală. Asta îmi arăta că Securitatea se disocia. Nu că nu știa și că nu a sprijinit. Se

decupla. Își terminase treaba și o azvârlea în întregime în spinarea ălora care de fapt o clociseră.

C.S. Treaba ei să fi fost doar publicarea materialului în Pentru patrie*? Era revista lor, l-au publicat cu un scop, în urma unei indicații. Eu nu cred că redactorii erau de capul lor. Că acel Vâlsan, azi decedat, n-a scris ce-a vrut.*

V.R. Nu cred nici eu. A făcut parte din scenariu. Dar al Partidului, nu al Securității. Mie nu mi-au cerut nici un fel de declarație. Nici în timpul experimentelor, nici înainte, nici după. Doar atât m-au anunțat ofițerii de obiectiv, că cineva din institut a scris o anonimă, nu mi-au spus cine, dar eu știu, fiindcă această persoană a avut un conflict cu mine, pentru că am pedepsit-o și s-a lăudat peste tot în institut că a împrăștiat anonime și că datorită ei o să se desființeze institutul; ei bine, m-au anunțat de anonimă.

C.S. Dar de ce ceilalți, de la Ministerul Transporturilor, de la Industrie Ușoară și de la Trustul Carpați au scăpat? Cum au fost salvați?

V.R. Și asta e o problemă. Au fost și salvări de-astea individuale. Eu încă o dată revin la gândul meu: ICPP-ul a fost ales drept victimă colectivă. Nu Radulian. ICPP-ul. Pentru că Radulian, dacă își făcea *mea culpa*, poate că-l scoateau din rahat. Radulian a devenit un obiectiv important prin rezistența pe care a opus-o tendinței de a se îngropa ICPP-ul. Deci și acest obiectiv a devenit major în clipa în care colectivul s-a opus hotărârii Biroului Politic Executiv. De aceea numai institutul a avut parte de o represiune colectivă. Ceilalți au fost chemați din funcții. Trimiși în alte activități.

IV

Două întâlniri cu Altera Pars

1. Olivia Clătici

Cum am văzut, numărul mare al protagoniștilor-victime ale „afacerii MT", ca să nu mai amintim de acela, imposibil de stabilit, al tuturor celor implicați în țele ei inextricabile, ne-a impus restrângerea investigației la câteva direcții-cheie, neexcluzând posibilitatea ca ele să fie prea puține și deci insuficiente. Sigur pare că în deceniul al nouălea al secolului XX, spre deosebire de cele ale crâncenei lupte de clase de la începuturile comunismului, victimele și călăii nu mai sunt așa ușor de identificat. Albul și negrul s-au amestecat devenind gri, maniheismul, util măcar ca reper abstract, devine inoperabil.

Așadar, Partidul sau Securitatea? Care dintre cele două se află la originea catastrofei, ea singura neîndoielnică? Faptul că în februarie 1982, când s-a declanșat ea, știm cine cui îi era subordonat nu ne ajută prea mult. Conform acestei subordonări[1] pe 17 iulie 1981 generalul-locotenent Iulian Vlad și generalul-maior Aristotel Stamatoiu, șef al Direcției de Contraspionaj din MI, prezintă ministrului de Interne un raport conținând în concluzie propunerea de a se informa CC al PCR cu privire la activitatea lui Nicolae Stoian pe teritoriul României. Dar inginerul Nicolae Stoian, acum cetățean și instructor de MT, trimisese pe 6 noiembrie 1980 CC-ului un memoriu prin care tocmai asta cerea: să-i ia în seamă activitatea cineva abilitat să i-o oficializeze. Pe 17 iulie 1981 ministrul George Homoștean informează CC al PCR, respectiv pe Ilie Rădulescu, membru CC, cu privire la conținutul mistico-religios al activității lui Nicolae Stoian

[1] Vezi *Banalitatea răului*, deja citată.

şi întocmeşte un tabel cu cadrele din nomenclatură antrenate în aceste activităţi. Pe 9 octombrie Ilie Rădulescu returnează materialul, precizând pe marginea lui că „s-a discutat cu adjunctul ministrului Educaţiei şi Învăţământului Petre Constantin şi s-au luat măsuri".

În paralel, ministrul de Interne trimisese pe 22 iulie materiale similare şi lui Iosif Banc (membru CC şi membru al CPEx), iar în august 1982 şi lui Gheorghe Pană, prim-secretar al Comitetului de Partid al Municipiului Bucureşti. De altfel, mai rezultă din documentul descoperit de Marius Oprea (şi reprodus şi de noi în capitolul „Zburătorii") sesizarea care s-a transformat în bulgăre de zăpadă, pornită încă din ianuarie 1981, de la unul dintre aceste cadre, Cercel Ion, care la rându-i l-a căutat pe gen. lt. Nicolae Pleşiţă, care l-a însărcinat pe maiorul Ristea Priboi cu rezolvarea cazului. S-a montat astfel o afacere din care au avut de suferit peste 370 de oameni.

Cum se vede însă din cronologia aceasta, pe care o vom relua într-un capitol aparte, la o săptămână după ce ministrul Homoştean informează CC-ul, anume pe 25 iulie 1981, ICPP primeşte de la Academia de Ştiinţe Social-Politice o nouă adresă pentru realizarea experimentului MT. Într-o ţară în care Securitatea ştie tot, nu e totuşi uimitor faptul că stânga nu ştie ce face dreapta? Pot fi dezordinea şi disfuncţia atât de totale? Nu se înţelege nimic în multe puncte, de pildă, ce e cu nota de disculpare din 1982 a Ministerului Învăţământului, dar câteva detalii sunt de-a dreptul suspecte: cine este acest inginer Chiaburu, care apare peste tot reprezentând CNST şi având aerul să-i liniştească pe toţi — „dacă sunteţi cu mine nu vi se poate întâmpla nimic" —, deşi tocmai el este primul incriminat în materialul din revista *Pentru patrie* a MI? De ce n-au mai avut cercetătorii curajul să continue, după ce au avut în mână aprobările, dacă-l avuseseră pe acela de a lucra fără aprobări, venite, se pare, după începerea experimentului? Şi dacă în ciuda insistenţelor Academiei de Ştiinţe Social-Politice, nimeni n-a mai vrut nici să audă de MT, ceea ce însemna că

adulmecaseră toți primejdia și că ea era considerabilă, de ce a izbucnit scandalul abia peste un an?

*

Pentru multă lume totuși, articolul din *Pentru patrie* nu cădea chiar ca un trăsnet din senin, iar surpriza, șocul și nedumerirea unora („articolul din *Pentru patrie* lasă de înțeles" etc.) nu sunt tocmai autentice.

Oricum, din câte își amintește secretara organizației de partid a Centrului Universitar București, Olivia Clătici, care socotește episodul ca fiind „cel mai dramatic din viața noastră culturală", izbucnirea în presă a scandalului nu luase pe nepregătite locul unde funcționa ea.

*

Cum s-au petrecut lucrurile? În ziua de 13 sau 14 ianuarie 1982 a venit la mine șeful sectorului carnete, Marianciuc Iosif, care se ocupa și de reclamații și sesizări, și mi-a arătat o scrisoare anonimă dactilografiată pe foiță și care-l privea pe directorul Institutului de Cercetări Psihologice și Pedagogice, Virgiliu Radulian. Am citit-o și prima reacție a fost de respingere a informației: prea era aberant ce se relata acolo: un institut de cercetări științifice, procesiune, desculț, cu fructe și lumânări în mână, cu temeneli la un așa-zis „guru" și altele. Am afirmat răspicat că e o minciună, acolo sunt oameni cu o pregătire științifică remarcabilă, nu e posibil așa ceva, dar am și comentat: „Nu se mai potolesc ăștia de la ICPP". De ce această remarcă? În institut era un climat destul de tensionat, veșnic se reclamau unii pe alții pe probleme minore. Foarte multe reclamații îl priveau pe director. „E o murdărie, nu merită să-i dăm atenție, aruncă hârtia la coș." N-au aruncat-o și bine am făcut, deoarece copiile ei circulau peste tot: a fost trimisă la Comitetul Central, la Comitetul Municipal de

Partid, la Ministerul de Interne, la Consiliul de Stat, nici un for superior n-a scăpat de întâlnirea cu anonima. Într-o discuție de rutină l-am informat pe primul-secretar despre scrisoare, iar el, cu mai multă experiență politică și mai circumspect decât mine, mi-a spus că e bine totuși să am o discuție cu Radulian. Eu aveam un respect deosebit pentru directorul ICPP, pentru demnitatea de care dăduse dovadă în diferite momente ale vieții sale, și m-am jenat să-l deranjez pentru o asemenea discuție, care mi se părea jignitoare, dar am recurs la o stratagemă; am invitat-o în aceeași după-masă la mine pe fosta secretară a biroului organizației de bază, care locuia în apropiere și cu care comunicam mai ușor, un om plăcut, cu mult bun-simț și discernământ, care mi-a confirmat adevărul celor cuprinse în anonimă. Mi-a spus că era vorba despre o practică de relaxare, de deconectare de stres și care în esență consta în repetarea unei silabe numită „mantra", până ajungeai să nu te mai gândești la nimic; mi-a descris ritualul, a adăugat că s-a completat un fel de chestionar, că „instructorul" a venit tot timpul însoțit de cineva de la CNST sau de la Ministerul de Interne, că la institut au venit pentru a participa la „experiment" oameni din tot Bucureștiul, că acțiunea avea aprobarea forurilor superioare. Mi-a relatat de asemenea că a participat la o discuție între Virgiliu Radulian și „instructorul" Nicolae Stoian, în care acesta cerea prelungirea experimentului și directorul refuza pe motiv că avusese aprobare doar pentru 4–5 zile.

De-abia atunci mi-am dat seama că lucrurile nu erau deloc simple și am început să mă îngrijorez, mai ales că eu tărăgănasem totul cel puțin o săptămână.

Tentativa de a-l vedea pe directorul institutului a mai durat o săptămână, acesta fiind deja prins cu reorganizarea, de care se ocupa împreună cu ministrul de atunci al Învățământului.

Poziția lui a fost de om agasat, care e deranjat pentru nimicuri: „Bine, tovarășă secretară, dar asta e o poveste veche de un an de zile, a fost o acțiune organizată la cererea (sau

indicația) ministrului cu avizul CNST, al ASSP, cu participare de la Spitalul Municipal Central, de la Securitate, problema e cunoscută peste tot." L-am întrebat de ce naiba noi, ca organ de partid, care știam cine cu cine s-a certat, ca de altfel toate nimicurile din institut, am fost ocoliți de informație, tocmai când era vorba de o acțiune ieșită din comun? La câteva zile după aceea, Virgiliu Radulian a venit din proprie inițiativă să-mi arate documentele de bază: scrisoarea lui Stoian către președintele țării, prin care propunea introducerea în țară a tehnicii de relaxare MT în vederea măririi performanțelor sociale, adresa secției de scrisori a CC al PCR către MEI prin care se cerea realizarea experimentului, notele semnate de Roman Moldovan și adjunctul Ministrului Educației și Învățământului, Petre Constantin, în sensul aprobării acțiunii. După câteva zile a venit la noi instructorul secției de propagandă a Comitetului Central cu o copie a scrisorii, spunându-ne că ea a ajuns la secretarul cu propaganda Petru Enache, că e „mare scandal" și că avem sarcina să clarificăm situația. Mărturisesc că nici atunci nu mi-a fost limpede ce era de clarificat într-o situație despre care toți cei care trebuiau să știe știau. Din acel moment a început însă un carusel în care evenimentele au prins să se desfășoare pe deasupra capului nostru, un fel de vârtej, un vânt de nebunie, un val uriaș care a măturat tot ce i-a căzut în față.

Paginile de mai sus fac parte dintr-un manuscris de „memorii", iar prilejul de a sta de vorbă cu autoarea lui s-a ivit aproape de la sine.

Recent îi apăruse lui Gabriel Liiceanu o nouă ediție a cărții intitulate *Apel către lichele*, un fel de manifest postrevoluționar, o foaie de diagnostic al momentului, conținând și unul dintre acele pamflete în care, pe tonul unui entomolog–filozof, autorul folosește descrierea științifică, rece, pentru a vitupera împotriva unei insecte dezgustătoare în viziunea lui: activistul de partid din defunctul regim comunist. Evocând episodul ședinței de excludere a prietenului său, Andrei Pleșu, din

colectivul Institutului de Arte Plastice, în urma implicării sale în afacerea MT, Gabriel Liiceanu povestește scena în care Olivia Clătici, activista PCR, ar fi invocat, în discursul ei cu necesitate demascator, „faciesul de oligofren" al victimei înscenării.

Și iată că, deși aceasta era a doua ediție a *Apelului către lichele*, insistent mediatizată de la prima apariție, în 1992, tocmai acum, când începusem șovăielnic și din mai multe puncte deodată documentarea pentru ipotetica viitoare carte despre Gabriel Liiceanu îmi dă într-o zi un plic mare, destul de voluminos, spunându-mi: „Citește-l și tu."

Or, scrisoarea din plicul voluminos venea chiar din partea activistei căreia, ca un antifrastic omagiu, autorul îi dedicase textul numit *Meditația despre activist* din recent reeditata lui culegere de texte, fiind ceea ce se cheamă în presă un „drept la replică".

Epistola era plină de clișeele vechi ale justificării prin credința în ideal a apartenenței la PCR și de cele noi, ale dialogului necesar scoaterii țării din impas, altfel rezonabil de agresivă, politicoasă și chiar ironică.

Interesul ei în altceva consta de fapt: încă din anul 1990, când nu i-o ceruse nimeni, Olivia Clătici scrisese un fel de autobiografie, în jur de 200 de pagini, intitulată *Am fost activist al PCR. Experiențe politice — opțiuni politice.* Un fel de răspuns, spune ea, la „ura viscerală" cu care fusese gratificată, atunci când istoria care „îi făcuse țăndări idealul" risca să-i distrugă și viața, și, se poate crede, o încercare disperată de a se apăra și de a ieși din criza în care acele momente îi aruncaseră familia:

„Mi-am văzut toată viața forfecată, țăndărită, disecată, am fost acuzată de faptele cele mai abominabile, târâtă în noroi, orice aș fi spus ar fi fost speculat, întors pe toate fețele pentru a-mi găsi alte păcate și mai mari, și am renunțat. Dar pentru că de noroi n-am scăpat — și nu orice noroi — acum vreau s-o public pentru ca cititorii să fie în postura et altera pars audiatur, *să poată avea o imagine mai clară și mai liniștită a ceea ce a fost.*

Ca promotor al democrației, publicați o asemenea carte? Suportați și adevărul «foștilor» comuniști?" scria ea în finalul scrisorii adresate lui Gabriel Liiceanu.

Cu acordul destinatarului, i-am scris expeditoarei la adresa de pe plic, rugând-o să-mi telefoneze, să stabilim o întâlnire, ca să stăm de vorbă, dacă nu avea nimic împotrivă, în legătură cu afacerea MT.

Acceptă, după câteva momente de ezitare, să ne vedem la mine, în primul week-end literar. O dimineață de sâmbătă aproape mondenă, cu cafea și pișcoturi, după care un ipotetic martor neimplicat ar fi putut lesne conchide că lumea românească de azi își avea rădăcinile în afacerea MT.

Începe prin a-mi spune că nimic din ce scrie domnul Liiceanu acolo nu s-a petrecut așa cum arată el, că în general *toate se văd altfel acum* decât se vedeau atunci și, proba supremă, îmi scoate un teanc de cărți. Sunt cărțile ponosite, cu coperte poroase, urâte și cu hârtia doboș din anii '80. Cărțile optzeciștilor, deci poeți, prozatori și critici cunoscuți astăzi, care debutaseră sub oblăduirea ei, într-o colecție ca o broșură, ascunsă în paginile unui cotidian central, intitulată *Convingeri comuniste*. I-a sprijinit pe toți, broșura aceea fusese ca un fel de legitimație de liberă trecere și în momentul când reușiseră să-și scoată cărțile-cărți, să debuteze editorial și deci individual la Cartea Românească, cei mai mulți nu o uitaseră, o răsplătiseră cu dedicații respectuoase. Nu voia să facă în vreun fel caz de ele, să le publice adică în vreun ziar, unde era acoperită cu noroi azi, mi le-a adus doar să mi le arate. Sunt, e drept, câteva ilustre nume de optzeciști, cele mai cunoscute.

Dar pentru a afla răspunsul la întrebarea mea, „Partidul sau Securitatea?", trebuia să mai aștept până la următoarea întâlnire, de peste vreo zece zile, când aveam totuși să intru în posesia faimosului manuscris.

Fosta activistă care preda acum într-o universitate particulară, după propriile cursuri de pedagogie și psihologie, îmi mai povestește despre tentativele de a-i salva pe intelectualii amenințați cu distrugerea carierei, în urma participării lor la ședin-

țele sectei Meditația Transcendentală, „cedând strategic un pas, pentru a putea avansa ulterior doi pași".

Îmi dă acordul să mă folosesc de memoriile pe care mi le încredințează și a căror transcriere o reiau mai jos din punctul din care am întrerupt-o, reținând doar paginile referitoare la afacerea MT și lăsându-l pe cititor să constate soliditatea compactă, inexpugnabilă, a limbajului materialist dialectic și istoric, în care minciuna pură și simplă nu face notă discordantă, putând fi citită ca adevăr ideologic. Nu voi întrerupe acest text decât pentru minime note:

Bomba a explodat în săptămâna 22–28 martie sub două aspecte: conduceam conferința organizației de partid din IMF în prezența secretarului cu probleme organizatorice al Comitetului Municipal de Partid care, în cuvântul său, a vorbit deosebit de dur la adresa intelectualilor care s-au lăsat antrenați într-o acțiune dușmănoasă, m-a repezit în plină conferință, când am introdus o notă mai destinsă de desemnare a locțiitorilor secretarului (un aspect minor: să fie propuși de secretar în plină conferință, fără să ne mai retragem numai cu comitetul). (...) *Al doilea aspect era și mai alarmant: cu totul întâmplător am aflat că activiști ai Comitetului Municipal de Partid lucrează cu comitetul de partid de la IEFS pentru sancționarea Irinei Holdevici, care participase la ședințele MT de la ICPP.* (...) *Am primit de asemenea informația pe cale informală că se pregătește ceva și la ICPP care, ca structură de partid, era subordonat comitetului de partid din MEI, că secretara comitetului de partid din minister lucrează cu biroul organizației de bază din institut la referatul pentru adunarea generală de sancționare a participanților la MT. Ea s-a ținut într-o vineri pe 26 martie 1982, dar n-am participat.*[1]

(...) *Materialul propunea sancțiuni pentru fapte care erau bine cunoscute și reproșa membrilor organizației de bază că nu au informat, dar acțiunea s-a ținut cu participarea celor*

[1] Vezi referatul la capitolul Anexe — Anexa 4.

doi directori, membri și ei în biroul organizației de bază, fusese o „comandă superioară" și atunci oamenii nu puteau înțelege de ce să fie sancționați și de ce să-și sancționeze colegii. Așa cum era firesc pe baza unui asemenea referat și a situației în sine, sancțiunile propuse n-au întrunit majoritatea voturilor și de aici a pornit avalanșa.(...)

De unde înainte se mergea pe linia unor sancțiuni ce nu loveau în existența individului, după eșecul votului de la ICPP măsurile au devenit dure, brutale chiar, vizând aproape lichidarea fizică a celor implicați.[1]

Situația ne-a fost luată din mână, evenimentele ne depășeau, s-a instalat o atmosferă tensionată, ancheta a desfășurat-o o comisie a Comitetului Municipal de Partid, indicațiile erau draconice, toți cei care au semnat chestionarul trebuiau excluși din partid, organizația de bază de partid se dizolva și se proceda la reînscrierea celor neexcluși, lucru ce nu se mai întâmplase în partid de prin 1946, institutul era desființat, iar cercetătorii sancționați urmau să fie repartizați la munci fizice. Principalul cap de acuzare la adresa celor ce au semnat chestionarul era paragraful final, care cuprindea și un angajament cam ambiguu formulat și interpretabil: „Furnizez informațiile de mai sus de bunăvoie, în vederea întrevederii care precede instruirea personală cu un profesor format de către Maharishi Mahesh Yogi. Sunt întru totul de acord (...) *și mă angajez să nu dau și să nu dezvălui nimănui sistemul* mantra *pe care-l voi primi și nici instrucțiunile ce-mi vor fi date pentru înțelegerea acestui sistem."*[2]

---

[1] Pentru cine își amintește că partidul trimisese de-a lungul anilor la moarte zeci de mii de oameni, este de spus că ideologic aceia fuseseră nu „existențe individuale", ci reprezentanți ai claselor exploatatoare cu lichidarea cărora se însărcinase partidul.

[2] Citatul este aproximativ, conținutul real al angajamentului este cel reprodus la capitolul Anexe.

Secretul reclamat în legătură cu procesul de instruire a fost interpretat ca posibil mijloc de culegere de informații care constituiau secret de stat, iar mantra *ca o posibilă parolă și, sincer vorbind, nu avem nici o probă că așa ceva nu era posibil.*

A urmat pentru toți o perioadă cumplită: ședințele de excludere din partid sau din institutele de cercetare și „repartizarea în producție" a celor implicați; acționam ca niște roboți, totul era să putem obține din partea organizațiilor de partid și a colectivelor din institute votul pentru cea mai drastică sancțiune: se lucra în cel mai clasic stil „bubuit": executi și nu comentezi. În subtextul celor ce se discutau pe față, aveam tot timpul impresia că se găseau lucruri mult mai grave, pe care nu le știam și nu trebuia să le știm, dar conform disciplinei de partid trebuia să le executăm fără să crâcnim. Obsesia noastră era că dacă undeva nu se vor vota sancțiunile impuse, riscam să mai avem vreun institut sau vreo facultate desființate, tot efortul nostru era canalizat spre convingerea oamenilor să „sancționeze", iar cei în cauză să se lase sancționați. Oamenii nu votau ușor, condamnau, incriminau, dar refuzau măsurile extreme. Personal am participat la excluderea din partid a lui Ion Mânzatu, Andrei Pleșu, Mihai Golu, la sancționarea Anetei Spornic și a lui Marin Rădoi și la excluderea din colectivul Institutului de Istorie Literară George Călinescu a lui Catrinel Pleșu.

(...) *După ce a apărut declarația lui IM în* România liberă, *m-au sunat mai multe persoane și o colegă mi-a reamintit că am vorbit la telefon în seara zilei respective și i-aș fi spus: „A fost cea mai urâtă ședință la care am participat vreodată. Excluderea din partid a lui Mihai Golu a fost la fel de dureroasă, el fiind un valoros profesor și om de știință, stimat și iubit în Facultatea de Filozofie; s-au spus multe din cele ce „trebuiau spuse" ca să se „obțină" hotărârea adunării generale, dar a luat cuvântul Pop Simion, în stilul anilor cincizeci, stângist și lozincard, și a trebuit să intervin pentru că adunarea n-ar fi acceptat o asemenea turnură a discuțiilor; n-am permis invective și jigniri. La Institutul de Arte Plastice unde*

lucra Andrei Pleșu, sarcina noastră a fost și mai dificilă, printre altele și pentru că el îl informase pe securistul institutului de tot ce știa (dacă-mi amintesc bine, și despre o discuție în străinătate cu cineva). Nu aveai ce-i reproșa, totul se reducea la semnarea chestionarului devenit un fel de tabu. Împotrivirea împotriva acestui chestionar a fost după opinia mea justificată de faptul că exemplarele semnate conținând date personale (nu multe, dar destule) ale unor importante personalități științifice au fost scoase din țară. Părerile despre Andrei Pleșu în institut erau divizate, unii prindeau momentul ca să-l atace și să-l jignească, îmi amintesc de o luare de cuvânt care-i nega valoarea tezei de doctorat pentru motivul că a scris o lucrare despre spiritualitatea indiană fără a cunoaște limba, numai pe baza surselor din literatura engleză; s-au făcut și multe trimiteri la viața lui personală. S-a creat la un moment dat o situație de tensiune din cauza unei intervenții nefericite a secretarului Comitetului Municipal de Partid; am intervenit vorbind mult, nici nu mai știu exact ce am spus, totul ca să atenuez impresia și să deturnez atenția. În pauza ședinței, oameni de bună-credință au venit și mi-au spus că nu vor vota sancționarea, că se încalcă normele vieții interne de partid, venindu-se cu o sancțiune gata dată. Am discutat cu Anca Oroveanu, cu regretatul Mihai Florea, cu secretarul organizației de bază (despre care aveam informații că dusese înainte de ședință o campanie pentru ca oamenii să nu voteze sancționarea). Argumentele mele au fost brutale, dar sincere: „Vreți să avem un al doilea institut desființat?" Nu era o amenințare, realmente îmi era frică de desființarea institutului și de faptul că un eventual eșec de proporții în sancționarea celor care semnaseră chestionarul putea aduce mari necazuri pentru întreaga organizație de partid universitară din București, mai ales că noi aveam cea mai mare parte din participanți.

La Institutul George Călinescu Catrinel Pleșu era iubită și stimată, doamna Zoe Dumitrescu-Bușulenga, fără acordul căreia nu se mișca nimic în institut, refuza categoric orice măsură de scoatere a ei din institut. Cei de la universitate m-au chemat în ajutor. Am avut o discuție între patru ochi cu doamna Zoe. După revoluție domnia sa s-a referit la faptul că în

ceea ce privește sancționarea lui CP au fost amenințați cu desființarea institutului, fără a mă nominaliza. Eu n-am amenințat, am explicat deja, credeam efectiv într-un asemenea pericol și am mai arătat cât de grea era soarta acestor institute. Chiar dacă acum multora li se pare că noi am forțat nota, eu cred că pericolul era real, cei ce ne judecă n-au trăit ca noi atmosfera aceea de neîncredere și mai ales de teamă. Catrinel mi-a rămas în memorie ca o figură deosebit de luminoasă, era efectiv complet nevinovată, participase din curiozitate, era parcă un miel dus la tăiere; a avut însă tăria și demnitatea să înțeleagă că de atitudinea ei putea depinde soarta institutului și și-a acceptat resemnată soarta. Ea a fost, de altfel, printre primii „recuperați". Institutul a găsit o metodă simplă să i se publice lucrările, folosind numele dinainte de căsătorie. Reintegrarea ei s-a făcut cu știrea noastră și a altora, dar mai ales cu zbaterea minunatului activist care a fost Ștefan Cenușe, care a făcut multă anticameră pe la secretarii Comitetului Municipal pentru a rezolva situații dramatice și pentru a obține aprobările care puteau fi obținute. Cineva a scris răutăcios la adresa lui în sensul că de el depindeau aprobări de înscriere sau absolviri de doctorat. E drept că se ocupa cu problema generală a aprobărilor de cadre pentru centrul nostru, dar el făcea munca tehnică și o făcea bine, cu suflet, și azi îl acuză numai cei care n-au putut trece prin ciurul unui sistem pe care nu Cenușe l-a inventat. Dar atât timp cât s-a ocupat de noi, Cenușe, chiar dacă uneori își ieșea din fire în câte o ședință, a fost alături de noi, ne-a ocrotit, ne-a avertizat, nu ne-a lăsat să greșim, dar mai ales nu ne-a pârât niciodată, nu și-a clădit poziția pe specularea greșelilor noastre. Și Doamne, dacă ar fi fost un astfel de om, câte n-ar fi putut specula.

În primăvara lui 1989 s-au făcut demersuri chiar pentru reprimirea lui Andrei Pleșu în partid, dar au apărut niște fenomene despre care eu n-am știut nimic precis și care au generat transferul lui la Casa de Odihnă de la Tescani (scrisoarea de sprijin a prietenului disident, Mircea Dinescu) (...).

Ca să înțelegeți starea noastră de spirit, recunosc că ne era, cel puțin mie, frică și pentru propria soartă: eu de pildă puteam fi acuzată că am subapreciat nocivitatea acțiunii, că am

dovedit lipsă de vigilență, că am tărăgănat la început lucrurile, că nu m-am dus la ședința de la ICPP. Într-o zi am fost chemată la adjunctul Secției de Propagandă a Comitetului Central ca să discutăm despre problema MT. Nu știam ce turnură va lua discuția, mă așteptam la orice și i-am spus unui prieten care m-a dus cu mașina de la o adunare generală: dacă mi se întâmplă ceva, te rog frumos ajut-o pe I. să termine facultatea, nu are nevoie de pile, dar trebuie îndrumată și dacă poți, salveaz-o de anumite represalii (M. era deja la casa ei). Totul era posibil, inclusiv ca, o dată intrată, să nu mai ies liberă de acolo.

(...) Teama era uriașă, eu cel puțin aveam impresia că oricine venea în contact cu această problemă nu mai era în siguranță și se părea că departe de adevăr nu eram.

Comisia Comitetului Municipal de Partid care ancheta cazul lucra în sediul nostru; era cumplit, ne întâlneam pe culoare cu cei în cauză, schimbam două vorbe sau treceam plecând ochii, dar nu puteam face nimic.Cine s-a putut pensiona a avut noroc, ceilalți au fost repartizați în cele mai dure munci pentru care nu aveau calificare și nici rezistență fizică la vârsta lor: formatori-turnători, legători de cărți. Au fost excluși din partid pe baza propunerilor comisiei nu numai cei care au semnat chestionarul, așa cum s-a procedat inițial, ci și alți comuniști, inclusiv membri ai biroului organizației de bază, pentru lipsă de vigilență, dacă-mi amintesc bine, zece alți cercetători. Măsurile i-au atins nu numai pe cei în cauză, ci și familiile lor, copii, frați, surori, care fără a face obiectul unor măsuri concrete de sancționare și fără indicații prea precise, erau ocoliți la promovări sau la alegerea în organele de partid. Încadrarea unora cu timpul în activități mai apropiate calificării lor s-a făcut cu mare greutate și niciodată total reparatoriu.(...)

Consecințele seismului Meditația Transcendentală au avut și alte prelungiri dureroase, din care n-a lipsit moartea. Directorul-adjunct al institutului, Iulian Nica, s-a prăpădit la puțin timp, criză cardiacă, din câte îmi amintesc. Mă obsedează însă de aproape zece ani soarta lui Ion Ciocan, referentul din cadrul MEI, care a fost principalul pion al întregii acțiuni în minister (...) care a murit de infarct.

(...)

Ședința în care au fost sancționați A. Spornic și M. Rădoi a luat la un moment dat o turnură dramatică. Luând cuvântul, adjunctul ministrului, Constantin Petre, a adus o informație inedită, faptul că el a facilitat accesul celor care se ocupau de MT în minister, deoarece fusese contactat prin soția lui, care lucra la trustul Carpați, și unde se părea că era un nucleu inițial al MT. A fost un moment dureros, deoarece se agravau acuzațiile care și așa nu erau puține la adresa lui C. Petre. Unii s-au pregătit să se repeadă, să oprească discuțiile pentru a le dirija spre Petre, și am și acum în memoria vizuală gestul de lehamite al primului-secretar al Comitetului Municipal de Partid, Gh. Pană, care conducea ședința și care n-a permis șacalilor să se repeadă și n-a permis nici agravarea sancțiunii pentru Petre. Ce nu se leagă totuși e faptul că sancțiunile primite de conducătorii ministerului au fost floare la ureche pe lângă ceea ce au avut de suferit cercetătorii mult mai puțin vinovați și implicați.

2. Aneta Spornic[1]

Cătălin Strat: În ce moment s-au declanșat pentru dumneavoastră represaliile legate de MT?

Aneta Spornic: La începutul anului 1982. Nu eram în minister. Am plecat și am venit pe la jumătatea lui februarie. A fost ceva... un schimb de experiență într-o țară prietenă. Fuseseră ei la noi și acolo aveau trei ministere care echivalau cu ministerul nostru, unul pentru învățământ mediu, unul pentru cel superior și unul pentru învățământ profesional. Or, la noi

[1] Fosta activistă de partid, ministru al Educației și Învățământului în momentul afacerii MT, a adoptat o atitudine diferită. Plină de solicitudine, ea a acceptat fără multe insistențe o întâlnire „în limitele bugetului de timp". Convorbirea de aproximativ o oră s-a purtat „în limitele amintirilor disponibile": foarte sus situată în ierarhia partidului și deci și în cea administrativă, aflată de fapt chiar în miezul scandalului, fosta ministră

toate erau în ministerul meu și eu a trebuit să fac legătura cu trei ministere.

C.S. Sunteți chemată la ședința Comitetului...

A.S. ...Politic în martie.

C.S. Deci, la Comitetul Politic Executiv (CPEx). Direct la Ceaușescu.

A.S. La Comitetul Politic, nu la el. Nu m-a chemat nimeni, nici la comisia asta de anchetă, care a funcționat o săptămână. Eu, când am venit, am auzit că sunt oameni chemați. O săptămână a funcționat această comisie condusă de Lupu, care a murit și el, săracul.

C.S. El era șeful Colegiului de Partid.

A.S. Deci, n-am fost chemată la comisia întrunită din cauza asta. Și mă rog, cu implicații, cu Dincă, cu toți ăștia care au luat cuvântul și-n Comitetul Politic. Și atunci am aflat. Deci, în săptămâna asta m-am documentat și eu. Și la începutul lui martie a fost ședința Comitetul Politic care...

C.S. A hotărât desființarea institutului. În care ședință și cam la ce dată v-a reproșat Ceaușescu că n-ați desființat institutul?

A.S. În ședința Comitetului Politic Executiv. Numai în asta. În rest, eu nu m-am mai văzut cu el niciodată.

---

a Învățământului nu știe efectiv nimic. Scandalul îi cade pe cap exact ca un cataclism. Cât despre șansa de a deduce dacă Partidul sau Securitatea este de vină, fosta membră a aparatului, solidară cu aparatul de partid din care a făcut parte, crede firește că Securitatea. Înregistrată pe reportofon în 28 mai 1998, discuția cu Aneta Spornic a avut loc pe o bancă, în parculețul din fața bisericii de la Răzoare, de la intrarea în cartierul Drumul Taberei, după ce fosta membră a Partidului Comunist ieșise de la slujbă.

Am optat să transcriem tot, socotind că non-informația este ea însăși informație, în ciuda faptului că paginile următoare aduc puține lucruri noi.

C.S. Atunci v-a reproșat asta.

A.S. În ședința asta. Se terminase ședința. Se ridicase lumea să plece. Deci, nu figurează în ordinea de zi. Dacă ar vrea cineva să cerceteze arhivele, numai stenograma. Că stenogramă s-a făcut. M-a pus să semnez. Așa era. Însă nu figura pe ordinea de zi. Nu era material. S-a citit un material de către Postelnicu direct în ședință.[1]

C.S. Era supărat foarte tare...

A.S. Foarte tare. Și mai ales la răspunsurile la... El nu suporta pe nimeni...

C.S. Să fie contrazis?

A.S. Nu ca să fie contrazis. Că nu-l contraziceam. Dar nu trebuia nimeni să aibă păreri, doar să zică „Da, Tovarășu'. Da, Tovarășu'". Și în firea mea nu intră lucrul ăsta și...

C.S. ...Și chestia asta l-a înfuriat. Și v-a amenințat.

A.S. Foarte mult. Și a schimbat sancțiunea. Că întâi a venit să-mi dea sancțiune, iar pe urmă el și cu... Probabil că avea oamenii lui. Probabil că din ochi îi făceau semn. Și față de ce s-a propus inițial în referat, a venit propunerea de excludere din Comitetul Politic. Prima oară a fost numai sancțiune. Și nu de scoatere din minister. Pe urmă au venit excluderea din Comitetul Politic Executiv și destituirea din funcția de ministru.[2]

---

[1] A.S. se înșală atât asupra datei când a avut loc ședința CPEx, cât și asupra persoanei care a citit raportul. De asemenea, chiar dacă direct Ceaușescu a interpelat-o doar după ședință, soarta ei a hotărât-o chiar în timpul ședinței. Vezi stenograma completă în capitolul XVII, *Concluzii ceva mai certe,* la pag. 306.

[2] Document înregistrat chiar în ziua ședinței, cu oricâte infidelități și aproximări, stenograma oglindește momentul psihologic altfel decât s-a păstrat el în memoria mărturisitoarei. Fenomenul acesta este semnificativ fiindcă e caracteristic memoriilor multora dintre foștii activiști PCR, dacă nu ale tuturor, ce par să se supună unui mecanism subconștient de prezervare a stimei de sine, al cărui efect este escamotarea sau ștergerea a episoade întregi, ba chiar răsturnarea unor situații și ficționalizarea lor. Cum se va vedea, nici pomeneală să-l înfrunte cineva pe Ceaușescu — în acea ședință, cel puțin.

Dar excluderea din Comitetul Politic nu putea s-o hotărască decât plenara. De aia a rămas până-n mai. În mai s-a ținut plenara și atunci s-a supus la vot. Și fără să spună de ce și cum. „Deci știți că a fost și-n presă. S-a discutat public. Și-n toate organizațiile de bază."

C.S. S-a prelucrat asta?

A.S. Da. Nu de mine. Dar s-a discutat până la nivel de B.O.B. În adunările generale. În toate ministerele. Cel puțin eu știu în Ministerul Comerțului, în Ministerul Exterior... mă rog. Când mă întâlneam cu oamenii și ziceau: „Bă..." Dar nu numai despre mine. Acolo se spunea și de Ministerul Transporturilor și de Ministerul Industriei Ușoare. Au primit sancțiune ministrul de la Industria Ușoară și cel de la Transporturi. Dar n-au primit din partea Comitetului Politic. Deși erau membri ai Comitetului Politic. Le-a dat sancțiune Comitetul Municipal de Partid. Pană. Cel de la Industrie Ușoară așa a primit sancțiune. Și așa s-a făcut. Fără să se știe, fără mutare. Și-a făcut autocritica, a dat o declarație și gata.

C.S. Deci, s-a trecut peste ierarhiile de partid. S-a...

A.S. Bineînțeles, când spunea el, cine mai punea problema din partid?

C.S. Și după ședința Comitetului Politic s-a dezlănțuit scandalul...

A.S. S-au dezlănțuit ședințele astea de partid. De colo, de colo.[1] Și s-au prelucrat pe urmă în toată organizația.

C.S. Iar cele mai dure au fost cele de la Institutul de Psihologie.

---

[1] Adevărată marcă stilistică, atât de evidentă încât e greu să știm dacă este reflexă sau deliberată, imprecizia este cea prin care, ca personaj important al regimului comunist, martor și protagonist al multor evenimente din timpul acestuia, Aneta Spornic reușește performanța de a nu ne spune nimic despre acest regim și funcționarea lui, dar perpetuând în acest fel imaginea lui benignă.

A.S. Da. A fost un scandal. Eu n-am asistat acolo. Doar ce mi-a spus Pană. Însă au fost durități și din partea lui. Pentru că el nu era un om dur. Adică era un om înțelept. Chiar dacă era muncitor. Era un om înțelept. Și mi-a spus că n-a avut ce face. Era și unul care-l observa.

C.S. Dumneavoastră și lor, atunci, cum vi s-a părut scandalul? Avea vreo justificare?

A.S. Sigur că justificarea asta era. Că aceia care făceau parte acolo puteau să devină spioni, trădători de țară. Am văzut niște, vă spun... Puteau fi interpretate așa... Dar nici n-am rămas cu impresia că ar fi vreo metodă științifică. Asta e clar. Eu am zis că poate nu mă pricep la problemele psihologice. De aceea, în general nu mă băgam acolo unde nu mă pricepeam. Eram un om practic. Or, eu din formularele alea nu am văzut cum ar putea... Nu știu ce însemna ședința. Și ce se mai spunea în ședința aia. Eu chiar în teza de doctorat am avut problema productivității muncii. Și atunci mă pricepeam la factorii de creștere a productivității. Știu că există influența unui factor psihologic, dar din formularul ăla, Doamne ferește, nu bănuiai că putea să aibă vreo influență. Dar nu știu cum au decurs ședințele astea. N-am vorbit cu nimeni care să fi participat la vreo ședință de asta.

C.S. Și atunci ce să credem, că a fost o diversiune pusă la cale de Securitate? Sau partidul a avut toate inițiativele? Ce s-a întâmplat?

A.S. Nu știu scopul inițial, când a venit în țară.

C.S. Stoian a venit în '77.

A.S. Prima oară. Dar n-a făcut-o atunci. A venit, a tatonat. Asta pot să spun cu certitudine, că a avut legătură de atunci cu Securitatea. Nu se poate! Să vii să intri în instituții? Cu ce aprobare?... Asta a fost la Ministerul Învățământului, de pildă, în ianuarie. Și atunci cum să justifice ședințele? Vorbesc despre adresa pe care a dat-o Bărbulescu, săracul. La sfârșitul lui ianuarie și la începutul lui martie s-a declanșat asta. Atunci

cum au ținut ăia luni de zile la Ministerul Transporturilor pe baza adresei date de Ministerul Învățământului?

C.S. Dar Bărbulescu cum a dat așa de ușor o adresă?

A.S. El a spus că pe baza... Nu știu dacă pomenea acolo de CNST. Dar că este o temă în cercetarea Institutului Pedagogic. Asta spunea. Nu spunea că omul cutare poate să intre. Ce, Ministerul Învățământului dă dreptul cuiva să intre la alte ministere?

C.S. Dintr-un referat citit la ședința ministerului reiese că Bărbulescu ar fi dat această aprobare încă din 1978.

A.S. N-am văzut atunci așa ceva. Nu cunosc. Nu eram în minister.

C.S. În '78 și pe urmă s-au făcut diligențe și...

A.S. Nu știu, se poate. Ce era ascuns, ocult, nu cunosc.

C.S. Eu încă nu pot să-mi explic. A fost o diversiune, a fost o chestie programată împotriva intelectualilor, împotriva psihologilor?

A.S. Că a fost împotriva psihologilor este sigur.

C.S. Ceaușescu era supărat rău de tot pe ei.

A.S. Împotriva intelectualilor nu cred că... N-avea repulsii. Asta era o concepție mai veche, primitivă că... Dovadă că el s-a preocupat de faptul că voia să devină intelectual. El a făcut studii nu numai la „Ștefan Gheorghiu", a făcut și la ASE. Pot să spun că foarte serios. Eram atunci numai asistent universitar. Sigur că a venit Manea Mănescu. Dar vreau să spun un lucru, spre deosebire de ceilalți membri ai CC-ului de pe vremea aia care dădeau examen la ASE, chemând profesorul la el, la cabinet și stând el așa, pe scaun, cu profesorul punându-i întrebările, Ceaușescu a făcut o treabă care a revoluționat ASE-ul atunci. Deci comisia... vorbesc de examenul de stat, ce-a fost înainte nu știu, comisia de examen de stat... eu atunci fusesem repartizată ca asistent la ASE și Ceaușescu a ordonat ca aceeași comisie care a funcționat pe tot institutul, care era o comisie pentru examenul de stat la specialitatea respectivă, să rămână

inclusiv la cei fără frecvență, pentru cei de la zi să fie aceeași comisie. E adevărat că era Manea Mănescu în comisie. Dar să rămână aceeași comisie. Al doilea: n-a chemat niciodată, totdeauna a venit el la ASE. De unde știu? N-aveam cum să cunosc eu atunci. Dar se puneau covoare roșii în ASE, se puneau flori, se puneau... că venea Ceaușescu. Nu era încă el la conducere. Pe urmă primeam tot felul de bruftuluieli: că în cursul cutare se găsește lecția cutare, care preia jumătate sau trei sferturi din lecția de la economia industriei. La economie politică sunt suprapuneri, sunt cutare. Dar de unde se știe, cine e așa informat?... Păi Tovarășu'. A studiat și a văzut. Deci, cel puțin formal lua toate cursurile la el și le citea. Le frunzărea. Nu știu. Dar s-a preocupat de lucrul ăsta. Iar pe ăia de la „Ștefan Gheorghiu" i-a făcut praf cu cursurile lor. Că acolo... Asta a făcut-o înainte de ASE. Avea o inteligență nativă. Însă alte trăsături de caracter i s-au accentuat lui la sfârșit...

C.S. Cred că din cauza asta era el supărat pe psihologie...

A.S. Poate că a fost o fază fiziologică pentru paranoia. Dar ea i-a fost determinată și de cei din jur. Și de putere. *Ea* îi cultiva foarte mult această... *Ea* a fost cea care a spus că un om ca el, ca Tovarășu', că și *ea*-i spunea tot Tovarășu', nu se naște decât la 500 sau 1 000 de ani.

Ăsta era un lucru pe care l-a instalat *ea*. Și l-a cultivat foarte mult. Asta a fost o cauză și relele datorate din societatea noastră. Faptul că *ea* zicea că el fiind foarte ocupat... Și începuse boala să-și spună cuvântul, diabetul și asta. Să-l degajăm pe Tovarășu' de anumite probleme — și le prelua *ea*. Nenorocire. Dacă el avea o inteligență nativă, *ea* nu avea nimic, decât răutate. Îmi pare rău că trebuie să spun așa. Eu am lucrat bine cu *ea*. Dar...

C.S. Ea a avut într-adevăr un accident de mașină în '77? La Otopeni?

A.S. Da, a avut.

C.S. Și a mers în Elveția pentru recuperare?

A.S. Nu știu asta să spun. Nu eram în cercul intim. Dar ăia probabil știau. Ursu, de pildă, știa tot. Era și-n casă la ei, și la

ea în cabinet toată ziua. Am fost foarte uimită după ce am venit că tocmai el a fost cel care... El a fost. El n-a apărut pe nicăieri. N-a fost arestat. Nu nimic. El a... Dar și-a dat toate informațiile de la Comitetul Politic Executiv grupării Iliescu, Brucan ș.a.m.d. De aia n-a apărut nicăieri. E plecat din țară. Așa se spune. Nici el, nici familia lui n-au avut nimic de suferit.[1]

C.S. Care era vina dumneavoastră directă aici?

A.S. Noi aprobam și temele de lucrări de diplomă. Și temele de doctorat. Și veneau din partea studenților, din partea doctoranzilor cu propuneri de astea care implicau cercetări psihologice pe o masă mai mare de muncitori. Și cu concluzii, și cu asta. Totdeauna aveam grijă ca astea să fie într-o anexă, să nu fie în față, când i le prezentam. Că știam că avea ceva... Și el, și *ea* probabil, dar în cazul ăsta, îți spun, despre pregătirea ședinței ăsteia n-a știut. A tratat-o el cu Postelnicu direct. Mă rog, Postelnicu habar n-avea ce e aia psihologie.

C.S. Care erau atunci raporturile dintre Securitate și aparatul de partid? Că foarte multă lume mi-a spus că nu Securitatea a pregătit acest scandal. Ci mai mult activul de partid.

A.S. Vai de mine! Păi ăștia au primit sarcină. Pană, săracu', care era secretar la Capitală, a fost chemat și mustruluit și făcut cu ou și cu oțet, că organizația de partid de la Ministerul Industriei Ușoare, de la Ministerul Transporturilor intra în competența Capitalei. Și l-a luat și pe el pe nepregătite. Tot de acolo a venit. Securitatea lucra direct cu Ceaușescu. Avea un secretar al CC-ului care coordona și Armata, și Securitatea. Dar numai așa, ca să adune acte, ca să le prezinte. Dar ăștia se duceau zilnic la el și raportau. Anumite lucruri.

---

[1] Ursu Ioan, n. 5 aprilie 1928, membru CC al PCR din 1969–22 decembrie 1989, membru supleant al CPEx, 1974–22 decembrie 1989, președinte și prim-vicepreședinte al CNST 29 martie 1980–1 ianuarie 1990. Președinte al Asociației de Prietenie România–Japonia în 1987. După 1989, trimis cu misiuni diplomatice în diverse țări.

C.S. Ciudat, pentru că Stoian s-a plimbat cu securiștii prin București.

A.S. Păi se poate. Și atunci Securitatea, care fusese implicată, nu știu din ce motive, a dat înapoi. Poate că ăștia i-or fi uns cu ceva. Cert este că au vrut să acopere, să iasă ei din cauză. Totul a dispărut. Tot ce ducea firele...

C.S. ...la Securitate sau la CNST...

A.S. Absolut. Au dispărut acte. Au dispărut acte de la noi din minister. Și n-a convenit. Poate că pe mine nu m-ar fi scos, dacă n-aș fi pus astfel de întrebări care jenau. Cum să intri într-un minister și să nu știe omul care răspunde de minister? Cum să se țină, nu numai că a intrat el, el a asistat și s-au ținut ședințe, luni de zile, păi cum e posibil? Și știa multă lume din minister. La Ministerul Transporturilor făcea parte dintr-o grupă de asta chiar ministrul-adjunct.

C.S. Burada. Corneliu Burada. Da, am auzit despre el. Nu știu unde-l pot găsi. Nici pe Valeriu Bărbulescu.

A.S. Nu mai e. Eu îl cunoșteam foarte bine. De aia m-am mirat că s-a lăsat antrenat. După ani de zile m-am mai întâlnit cu oamenii și mi-au spus de ce au fost totuși angrenați. Pentru că Stoian ăsta era foarte șmecher și și-a dat așa o aparență de fundamentare științifică. Și le-a prezentat documente și broșuri. Că-n străinătate este foarte agreată această metodă și dă niște rezultate nemaipomenite. Și atunci ăștia care erau înnebuniți toți de creșterea productivității muncii, mai ales la Industria Ușoară... Eu cred că Stoian a găsit o portiță unde să intre și la Transporturi. Ei aveau un serviciu din ăsta de psihologie mai dezvoltat decât altele, pentru că există la conductorul ăsta și de trenuri, și de tramvai... stresul și influențe psihologice, datorită faptului că merge pe o perioadă foarte mare. Și că merge și noaptea și doarme ziua. Adică sunt perturbări ale ritmului biologic care implică... trebuie să cunoști niște caracteristici ale psihicului. La colective de astea mari de femei unde, cum era în Industria Ușoară, optzeci la sută femei, iarăși erau, mă rog, grijile de mamă care puteau să perturbe,

să nu dea randament. Eu spun, astea au fost și considerentele pentru care noi am aprobat birourile acestea de cercetări sociologice care implicau și psihologi. La aceste birouri erau și sociologi, și psihologi. Dar ei habar n-aveau de asta. Pe ce considerente a intrat Securitatea la început, nu știu. Dar cert este că au știut despre asta și probabil, așa am bănuit eu, că au ajuns între timp la Ceaușescu și ca să scape i-a băgat pe alții. Metodă care era larg răspândită.

C.S. Deci s-au scos castanele din foc cu ajutorul...

A.S. A trebuit să nu se pomenească în nici o ședință publică numele CNST-ului. C-a venit de acolo. Și asta a deranjat. Eu apucasem... când am venit, mi-au pus în mână adresa. I-am arătat-o în Comitetul Politic. Pe urmă n-am mai avut-o. Că a dispărut.

C.S. Care adresă?

A.S. Adresa CNST-ului. Care spunea să facem... Că doar CNST-ul dădea ordine în domeniul cercetării, ce voia. Ce, puteam să-l întreb pe Ursu, dar de ce i-ai dat tu lu' străinu' ăsta dreptu'? Așa că, de ce să-i fac eu reproș la un funcționar oarecare la ministerul nostru, care săracul nici nu știu cum s-a întâmplat?... Știu de ce a ajuns la el. Soția lui lucra la Carpați. Și n-a știut cui să se adreseze. Mă, zice, îți trimit...

C.S. Soția cui? Soția lui...

A.S. A lui Petre. Pentru că și Petre a fost scos. Adjunctul meu.

C.S. Petre Constantin.

A.S. Petre Constantin, da. A murit, săracu'.

C.S. El în timpul Revoluției era președintele Radioteleviziunii.

A.S. Nu, n-a murit la Revoluție. A murit după vreo doi ani, a avut un cancer și a murit. Un băiat excepțional. Și soția lui lucra la Carpați. Petre coordona Biroul de Relații cu Străinii. Pentru că avea și studenții străini la el. Și atunci, aia i-a zis. Ea era contabilă, n-avea nici o legătură. Dar și asta e ceva cu-

rios. De ce să nu trimiți în mod oficial? De ce să faci așa prin relații? Totul a fost ceva anormal. Nu-i o relație normală.

C.S. Despre Chiaburu s-a discutat în acea ședință de la CPEx?

A.S. Nu știu, nu era în partea noastră. Parcă lucra în Industria Ușoară sau la CNST, se poate. Ei au fost scoși complet. Poate că acolo a fost o ședință. Poate că el a avut o relație. Nu știu. Nici nu-l cunosc. Și ce persoană era, nu pot să spun. Eu vorbesc despre ce cunosc direct. Cert este că această desființare a institutului care s-a făcut după ce m-a scos pe mine, și nu numai că s-a făcut așa cum nu trebuie, dar a avut niște urmări foarte grave, adică a avut oameni pe conștiință, Radulian a intrat în spital, a stat luni de zile, Nica a făcut infarct după aia și a murit, directorul, unul dintre directori, sau referend, dar noi îl consideram ca un conducător, la fel, a făcut peste două luni infarct și a murit... Pentru că au fost scoși. La institut erau oameni cu titlu de doctori. Adică în institutul ăsta era și umplutură, dar erau și oameni de valoare. Erau prea puțini acolo ca să fie umplutură. I-a scos și s-a dat dispoziție să fie puși oameni de serviciu la fabrică. Nu pe postul lui. Pe nici un fel. Să mătură în fabrică.

C.S. El, Ceaușescu, a dat dispoziția asta.

A.S. Da.

C.S. Și activul de partid a executat această dispoziție.

A.S. Ei, nu pot să spun că s-au ocupat ei. Tot noi ne-am ocupat de la Ministerul Învățământului. Și mă rog. Eu nu mai veneam prin minister. Dar aveam legătură cu oamenii care aveau sarcină să îi scoată și să-i plaseze undeva. Și chiar dacă au fost puși pe posturi de astea, n-au lucrat ca măturători, ci i-am băgat pe la Biblioteca Sindicală a uzinelor, deși figurau la uzine ca muncitori necalificați.[1]

[1] Aici Aneta Spornic se înșală din nou: cum se va vedea mai pe larg în capitolul *La munca de jos*, mulți dintre cei pedepsiți pentru participarea la MT, în special cercetătorii din ICPP, au fost obligați o vreme să presteze munci manuale, printre care și pe aceea de măturător în fabrică.

Deci, doctori în psihologie. Cu cărți scrise. Sau pe unii, unde n-am mai putut, i-am băgat și pe la niște școli. Atunci, imediat. În mai. Că a fost cam o lună după ce... După ce s-a ținut plenara din mai, eu mă așteptam... că așa mi s-a spus în față, că o să fiu pusă în discuția la Plenara Comitetului Central. Și am trăit o lună de zile cu această spaimă groaznică. Ca după aia... Eram acasă. Fiindcă am fost lăsată fără serviciu trei luni de zile. Și atunci am întrebat și eu: „Va trebui să vin la plenară, să mă pregătesc?" Să știu ce se spune despre mine. Ei, cum era secretarul cu propaganda, nu Croitoru, el n-a fost secretar, Stoian era atunci, dar se schimbau la două–trei luni, Stoian[1] era și a zis: „Vezi-ți de treabă, Spornic, că nu va fi nimic. Nici vorbă. Nu mai discută nimeni despre asta." La plenară nu s-a mai spus un cuvânt despre asta. Nimic. Deși era plenară ideologică. Cu probleme ideologice. Unde se potrivea mai bine treaba asta? Și atunci oamenii au fost... Ce, ăsta e un paliativ, să pui un om care făcea cercetare științifică, și cu studii, și de valoare, să-l trimiți la fabrica cutare. Deci, sigur că pe urmă, cu timpul, în decurs de un an, s-a mai revenit. S-a înființat, după desființarea institutului, pe lângă catedra de psihologie–pedagogie de la Universitate, un grup de cercetare. Așa-i spunea: colectiv de cercetare. Și acolo au mers câțiva. Dar oamenii care au suferit și au murit, cine mai poate să-i...

C.S. Erați la curent cu anonimele și turnătoriile pe care și le-au făcut cercetătorii din institut între cele două ședințe? Când a intrat spaima în ei.

A.S. Nu că a intrat spaima în ei. Ce pot să spun, că la acest institut, deși eu știam ce era și la cel de Cercetări Economice, deci nu le era neapărat specific lor, dar probabil mai accentuat, erau bârfe. Dovadă că a trebuit să mă duc o dată într-o ședin-

[1] Ion Stoian (n. 28 nov.1927–m. 29 dec. 1989), membru CC al PCR, membru supleant al CPEx, fost ambasador în Albania, ultimul ministru al Afacerilor Externe al lui Ceaușescu, deputat MAN de Constanța și Bihor.

ță de partid și să-i pun la punct pentru că nu-și vedeau de treburi... Deci, asta înainte să știm de cercetarea transcendentală.

C.S. Se afirmă că ați avut chiar aprobarea pe care Elena Ceaușescu i-a dat-o lui Stoian. Și că asta v-a apărat cât de cât.

A.S. Nu. Nu-i adevărat. Nu am avut această aprobare și deci nu m-a apărat în nici un fel.

C.S. ... fiindcă Elena Ceaușescu ar fi vrut să vă pedepsească și mai grav.

A.S. Nu, asta nu-i adevărat. Nu. Ea a încercat să mă apere în ședința Comitetului Politic și a pus-o la punct și pe ea. Dar asta nu e nici o dovadă, pentru că și ea era foarte schimbătoare. Acum putea să spună o vorbă bună despre tine, după aia... Erau niște oameni schimbători. Capricioși.[1]

C.S. Dar care erau raporturile dintre partid, Securitate, armată, că Meditația Transcendentală a ajuns și la armată printr-un maior?

A.S. Nu știu de legăturile astea. Nici nu s-a discutat atunci cu armata. Îți spun că s-a discutat atunci numai ce-a vrut să se discute. Nu s-a spus atunci nimic. Nici în ședința Comitetului Politic Executiv n-a pomenit nimic de Securitate. Mă rog, i-a deranjat că eu am spus cum s-a intrat atunci în minister, cum se țin ședințe în minister. Dar nici nu trebuia să fii membru la nu știu ce minister, păi și omul de rând și oricare știa, orice membru de partid, că nu se poate ține nici o ședință de partid, nici o ședință de conducere, fără să știe Tovarășu'. Așa-i zicea toată lumea în minister. Una, cum a intrat, al doilea cum să organizezi cu 70–80 de oameni ceva și să nu știe Tovarășu'? Dar probabil că au fost și ei implicați.

[1] Stenograma nu înregistrează, în luările de cuvânt ale Elenei Ceaușescu, o asemenea tentativă de a o apăra pe A.N. Este posibil ca aceasta să-și amintească de un alt moment și să-l plaseze în contextul afacerii MT.

C.S. Cam până la ce nivel credeți că a fost implicată Securitatea? Unii spun că ar fi fost două aripi din Securitate care rivalizau între ele. Alții spun că Securitatea ar fi rivalizat cu oamenii din partid și că la un moment dat lucrurile ar fi...

A.S. Să știi că Securitatea nu era subordonată, chiar dacă oficial era. Nu era subordonată organizației de partid.

C.S. Era subordonată direct lui, nu?

A.S. Absolut. Chiar și pe relațiile în jos... la nivelul județean. Sigur că era normal ca primul-secretar să știe și să vină să-i raporteze Securitatea. Dar raporta ce voia ea, nu tot. Eu ce știu despre Securitate este că într-adevăr existau două categorii de oameni: niște profesioniști fără de care nu poți să faci... eu vorbesc de cercetare și de contraspionaj, nu poți să faci nimic fără astfel de oameni și unii din conducerea lor, cum era Vlad, de pildă, erau astfel de oameni. Toți cei din cercurile conducătoare spuneau că era un gentleman. Era și categoria cealaltă, pe care noi nici nu o consideram așa, nici să stăm de vorbă cu ea. Dar eu vorbesc de partea intelectuală, care a intrat în conducere după '80 încolo, după '77. Când a început să se schimbe și la partid, când foarte mult s-au schimbat, componența, secretarii lor. Deci, exista această categorie. Oameni bine pregătiți. Nu știu unde se pregăteau, că exista aici o școală, dacă numai asta era, sau erau trimiși în străinătate. Pentru că deși se spune că n-au fost trimiși, eu ca ministru al Învățământului știam că era un număr impresionant de burse oferite de Ford, în Germania Occidentală, cum era atunci, diferite firme, diferite societăți din astea, burse pe care le pierdeam, că n-aveam voie să trimitem. Dar asta nu înseamnă că n-au fost trimiși unii. Dovadă că actualii postrevoluționari, și domnul Adrian Severin, și domnul Roman știu că aveau aprobare venită direct de la Tovarășu'. Că s-a dus tatăl lui și a obținut, mă rog. Dar au fost destul de mulți care au fost trimiși la studii pe cheltuiala statului nostru de atunci.

C.S. Dar nu prin Ministerul Învățământului.

A.S. Unele da, altele nu. Mergeau și prin alte filiere... Asta nu înseamnă că nu am pregătit oameni. Foarte mulți. Chiar eu am fost uimită acuma, după... Pe urmă era CEPECA asta, care era la Băneasa atunci. Care s-a înființat numai pe bază de documentație străină. Și Adrian Severin tot acolo a fost, la CEPECA. Și Pașcu tot acolo a fost. Era Centrul de Perfecționare a Cadrelor de Conducere. Cu metode moderne pe care nu le aveam noi atunci nici la Politehnică, nici la ASE. Deși și noi ziceam că pregătim manageri la ASE. Eu provin de la ASE. Și mă rog, tot ce am făcut, i-am ajutat și cu calculatoare și cu asta. Aveam centru de cibernetică care era condus, fără să se amestece nici rectorul, deși era în subordinea ASE-ului, de Manea Mănescu. Tăia și spânzura cum voia el. N-a vrut nici o fată. Și am avut absolvente cu zece pe linie de la cibernetică pe care nu le-a primit la catedră pentru că n-a vrut. Centrul era cuplat cu catedra noastră. Deci, arbitrariul de sus până jos, dar nu se compara cu dotarea de la CEPECA și posibilitatea de documentare a lor, direct din străinătate pe probleme de management, de cele mai moderne metode...

C.S. Credeți că Securitatea ar fi fost interesată de experimentele astea de meditație transcendentală pentru nevoile ei? Suna bine și atrăgător.

A.S. Poate că ideea asta o fi pornit de la cineva. Și doreau să experimenteze, să aplice pe oamenii lor. Din câte am văzut eu pe formularul ăla, n-aveau cum să folosească ei. Te gândești la dedublarea personalității? Te gândești la zvonurile, la intenția Securității de influențare prin unde magnetice? Ce putea să fie? Ca să poată să vorbească? Da? Să poată să-i facă să vorbească pe spioni sau pe...

C.S. Probabil. La o ședință cu pionierii, nu cu pionierii, cu cadrele care se ocupau de pionieri, ajunsese să se spună că Stoian, dacă ar fi găsit aici terenul, dacă partidul n-ar fi fost vigilent, și Stoian și-ar fi dus experimentele la capăt, ar fi reușit să comande de la Paris o revoluție. Ajunseseră cu fantasmagoriile până aici.

A.S. N-avea nici o legătură cu revoluția. Iar Securitatea putea să folosească metode, ca să vorbească oamenii. Avem sute, mii de oameni... Ai văzut de ce nu trece în Parlament legea dosarelor? De ce nu trece? Sunt convinsă că marea majoritate a reprezentanților noștri din Parlament este direct interesată ca să nu se ajungă acolo, la dosarele alea.[1]

Dar să știi, oamenii care erau totuși așa, cu o anumită verticalitate, nu se lăsau influențați, îți spun eu. Decât tot lepruțele. Ca să spun un cuvânt mai plastic. Sau poate nu, că nu erau lepruțe, dar erau direct interesați de o plecare, să-i dea aviz, în străinătate, de o promovare, de ceva de genul ăsta. Tot legat de profesiune. Dar majoritatea... Sigur, nu exclud că putea pe unii să-i sperie. Sunt oameni simpli. Mă gândesc la muncitori, de pildă. Oameni drepți, cinstiți. Dar care n-au avut de-a face, le e frică să audă de poliție, de asta. Și asta dacă vine și îi spune... Numai dacă venea și-l chema la Securitate și săracul era pierdut. Nu? Pe omul ăsta poți să-l influențezi?

C.S. Unii spun că scandalul n-ar fi început dacă n-ar fi existat o anonimă trimisă peste tot și care ar fi avut efecte dezastruoase. Cineva din institut a trimis în '82 o anonimă și asta i-ar fi inflamat pe cei de la partid. Pe cei de la Securitate. Deși eu cred că ei știau exact despre ce era vorba.

A.S. Nu exclud. Și asta era o metodă larg răspândită... Am avut de-a face... Erau niște județe campioane, de pildă Dolj. Sute, sute primeam ca ministru al Învățământului, dar bineînțeles că nu se iscăleau. Doar așa, cu numele... Directorul ăla de școală, șeful ăla de catedră, profesorul ăla... Am fost nevoită la mai multe județe să mă duc să convoc toate cadrele didactice. Le-am spus. Le-am citit din scrisorile alea... Am avut oameni care au lucrat și mi-au selectat așa județele respecti-

[1] La data înregistrării convorbirii, Parlamentul României nu votase încă așa-numita „lege Ticu", de deconspirare a fostei Securități ca poliție politică. Într-o formă mult modificată, ea a fost adoptată ulterior.

ve și le-am spus că dacă mai primesc așa ceva, desființez pur și simplu inspectoratul. „Vă scot pe toți de acolo, dacă nu sunteți capabili să vă rezolvați problemele aici. Scoatem pe toți, toată lumea, și numim alții noi. Aduși din altă parte." Că acolo se putea să aduci din județ opus. Adică așa ajungeam. Era foarte răspândită metoda asta. Din păcate.

C.S. Și după câțiva ani, după scandalul din '82, cum s-a mai discutat despre asta? A căzut în uitare?

A.S. Da' eu nu am auzit. Nici nu mai eram... Eram așa de ocupată, încât n-am mai auzit nimic. Eu, după povestea asta, deci am stat trei luni de zile fără slujbă. Și după aia m-am dus la CSP, Comitetul de Stat al Planificării, unde răspundeam de export. În funcție destul de mare. Pe urmă am fost președinte la prețuri, pe urmă am fost viceprim-ministru, dar numai câteva luni, nu m-am înțeles cu Dăscălescu[1]. Îmi pare rău că-i bolnav, dar își merită soarta.

C.S. Când ați aflat de fapt prima dată despre Meditația Transcendentală?

A.S. Ți-am spus: atunci. N-am știut nimic. Decât cu o zi înainte de ședință. Dar nu mă gândeam că mă ia pe mine. Cu o zi înainte venisem din străinătate și am auzit că sunt niște probleme, sunt chemați oamenii la CC să dea declarații. Dar de ce, măi? Și adă-mi, adă-mi. Mi-a adus referatul, mi-a adus alea ca să văd cum a circulat. Și să mă pregătesc să-mi apăr oamenii. Eu nu apăram orice lepruță din minister. Dar când erau oameni de bază...

C.S. Au căzut mulți atunci. Petre Constantin, Ciocan, cine a mai căzut?

A.S. S-a făcut o ședință de partid, în care ne-a dat sancțiuni la toți, vot de blam, avertisment mie. În ședința de la munici-

[1] Constantin Dăscălescu, n. 1923, membru CC al PCR din iulie 1965 până în 22 decembrie 1989. Prim-ministru din 21 mai 1982 în 22 decembrie 1989. Numeroase funcții în partid și în stat pe toată perioada regimului Ceaușescu.

piu, dinainte, condusă de Pană. Am primit invitație. Am fost chemată la partid. Am primit indicații să-mi pun cenușă în cap, că altfel ceilalți vor lua exemplu de la mine.

C.S. Dacă oamenii de la institut ar fi acceptat sancționarea lui Radulian și a lui Nica, institutul ar mai fi fost desființat? Sau soarta lui era deja hotărâtă?

A.S. N-avea nici o legătură cu asta. Ce puteau să facă oamenii de la institut?

C.S. Eu am înțeles că, dacă ar fi aprobat...

A.S. Păi în ședința Comitetului Politic asta mi-a reproșat mie, că de ce nu am desființat institutul. Păi dar, bineînțeles! Și ședința asta a avut loc înainte de ședința de la ICPP. Sigur. După aia s-a dezlănțuit. A primit Pană sarcina... A venit în primul rând. A fost ședință de partid la institut. O ședință nu s-a putut ține. A ieșit un scandal... Și pe urmă a doua ședință.[1]

C.S. Cea din aprilie.

A.S. Mă rog, nu știu. Și pe urmă a fost ședință. Dar la minister se mai aplanaseră lucrurile. S-a ținut ședința de partid în care ne-a dat sancțiuni la toți. Și atunci Bărbulescu, săracu', din fundul sălii, era și el membru de partid, a cerut dreptul să ia cuvântul. Și n-au vrut să-i dea cuvântul. „Știm ce vrei să spui." Și iarăși am făcut greșeala că m-am ridicat și am spus: „Este dreptul lui să ia cuvântul. Indiferent ce spune, lăsați-l să ia cuvântul." El între timp, săracu', a alergat din fundul sălii. S-a dus, a intrat cu forța la microfon, cum era atunci la masa prezidiului. A fost o altercație. Ăia să nu-l lase. Adică nu. Măcar pentru aparențe. Mai departe nu știu nimic. Nu știu nimic. Îți spun că pe urmă am intrat în cu totul alt domeniu. Și am fost afectată mult. Am ținut foarte mult la Ministerul Învățământului. Era domeniul meu de specialitate. A fost singura funcție de conducere agreată de mine. Deși n-am dorit, n-am vrut. Când m-a numit, n-am vrut.

---

[1] A.S. se înșală din nou asupra datelor, aici asupra ordinii de desfășurare a evenimentelor, vezi *Cronologia evenimentelor*.

V

Ce este Meditația Transcendentală?

Adevărul e că vântul de nebunie de care vorbește Olivia Clătici în cele mai bine de 200 de pagini de memorialistică n-a clătinat nici o frunză. S-ar putea spune că mediile intelectuale, în tot cazul cele scriitoricești, își aveau propriile griji în acel moment: de pildă, nu se stinseseră încă ecourile scandalului Barbu, bătălie în care breasla trebuise să-și încerce dârzenia înfruntând chiar Partidul. Acesta continua să-l țină în brațe pe Eugen Barbu, dovedit ca plagiator, dar membru supleant al CC al PCR, deputat în MAN, fost redator-șef al revistei *Luceafărul*, iar acum al unei oficine a Securității, *Săptămâna*, prin intermediul căreia se exprima de cele mai multe ori chiar Partidul. Lumea literară nu-și revenise prea bine după contraofensiva Partidului, constând într-un atac indirect prin intermediul unuia dintre cei mai stimați membri ai comunității scriitoricești, Ion Caraion. Foarte intransigent și beneficiind de prestigiul conferit de numeroși ani de detenție politică, în primele decenii ale regimului, poetul își anunțase public intenția de a nu se mai întoarce dintr-o călătorie în Occident, iar revista aceluiași Barbu publicase drept pagini de jurnal intim un număr de texte extrem de denigratoare și provenind evident de la Securitate, la adresa unor confrați care se consideraseră până atunci de aceeași parte a baricadei cu el. Însoțite de fotocopii și facsimile, textele aparțineau neîndoielnic poetului „trădător". Lovindu-i cu ajutorul fie și involuntar al unuia dintre cei mai respectați dintre ei, Partidul țintise de data asta, aproape mortal, în scriitori.

Dar adevărata cauză a lipsei de receptivitate la drama unui grup anume, ridiculizat de altfel, cum vom vedea mai departe, sub numele de „Zburătorii", pentru a descuraja orice gând de solidaritate, era, în mod paradoxal, situația generală dramatică, împărtășită de toate grupurile intelectuale, cu excepția, firește, a celor privilegiate. Uniformizarea în dramă a întregii societăți și atomizarea ei concomitentă, aceasta era atmosfera din mediile scriitoricești, din ce în ce mai asemănătoare atmosferei din toate mediile. Pentru acest climat toxic și paralizant, în care scriitorii își duceau luptele specifice, de rezistență la hărțuieli cotidiene specifice, tot *Jurnalul* lui Mircea Zaciu este cea mai fidelă oglindă la care îl putem trimite pe cititor.

28 ianuarie. *București. Noapte rea, cu vagonul neîncălzit. La hotel aflăm că de la 8 se ia lumina. (...) Tot soiul de grozăvii apropo de întreruperea curentului, care se ia zilnic la ore neanunțate: femei prinse în lift, copii prematuri morți în incubatoare debranșate, milioane de ouă compromise în incubatoarele de pui. Alte pagube și accidente la spitale. Atmosfera e de panică, fiindcă se șoptește că e de fapt o stare de asediu nedeclarată și că miliția a devenit foarte dură, bate la cel mai mic incident; (...) Îi găsesc pe cei de la edituri la Casa Scânteii, în plină tensiune, stresați de măsurile luate în ultimele zile. Nici cafea ori ceai nu-ți poți face, prizele au fost toate blocate. La magazinul Unirea s-a închis ziua în amiaza mare, cu mii de oameni blocați în interior, lăsați să iasă doar câte unul și legitimați, interogați ce căutau la cumpărături în orele de muncă. Rapoarte la diverse întreprinderi pentru desfacerea contractului. La Kogălniceanu, adevărată cursă de șoareci: s-a adus la magazinul din piațetă brânză și în zece minute se și formase o coadă imensă. Apoi a venit o echipă de intervenție, a închis magazinul, i-a înconjurat pe cei de la coadă și s-a făcut razie. S-a găsit că cei mai mulți erau funcționari de la birourile din jur.*

19 februarie. *Azi ședință de alegeri scurtă, formală, toată lumea vrea să scape cât mai repede, neatentă, distrată, echivocă. S. îmi arată* Săptămâna *unde se publică un lung extras din jurnalul lui Caraion, cu pasaje penibile. Nu se spune*

însă un lucru elementar, cum și de unde a intrat Barbu în posesia textului intim pe care-l publică și-l comentează? Fiindcă e de presupus că nu Caraion i l-a lăsat în custodie înainte de a fugi din țară. Sechestrat în locuința lui — prostia lui Caraion de a fi lăsat în voia domnului un asemenea manuscris? Nu pun la socoteală ipoteza „legăturii" prin care B. a ajuns să primească manuscrisul sechestrat. Limpede cine i l-a încredințat. Tactica discreditării lui C., asupra căruia era de așteptat să se dezlănțuie represalii de orice ordin.

20 februarie. *Atmosferă proastă la Uniune, unde se vorbește intens de reduceri masive la redacții. Dereul ar fi acceptat memoriul depus de Dorin Tudoran, dar apoi s-a dus cu el sus și a venit cu răspunsul că discuția se va purta în cadrul proximului consiliu, pe ordinea de zi, alături de alte puncte. Că adică nimeni nu e împotrivă, dar nu e cazul convocării unui consiliu extraordinar, mai ales că cel obișnuit se apropie și toate chestiunile vor putea fi puse pe tapet acolo. Compromis? Viclenie? Tergiversare? Unii susțin în continuare, insistent, convocarea unui consiliu extraordinar, cu un singur punct pe ordinea de zi.*

24 februarie. (...) *În termenul „provincie–provincial" detectez o ascunsă idee de „înfrângere" de „învins", poate teritoriul celor învinși?* (Victi?)

25 februarie. *Bucureștiul literar vuiește de ultima „soluție" preconizată pentru „rentabilizarea" revistelor: unificarea celor trei redacții (*România... Luceafărul, Viața românească*) după modelul* Viața studențească, Amfiteatru, *o singură redacție, puternică, unită, monolită, scoțând trei publicații sever controlate, bine dirijate, puricate și poate de nimeni cumpărate și citite. Sper totuși că e doar o ipoteză de lucru... Sau o secvență din* thriller*-ul ideologic ce ni se pregătește.*

27 februarie. *Vreme oribilă, umedă, cu burniță și noroaie, un oraș murdar, cu o lume cenușie, tristă, speriată, alergând bezmetică să-și facă rost de hrană. Toată lumea obsedată de spectrul foamei. Nu mai sunt de găsit nici carnea pe cartelă, nici puii sfrijiți de crescătorie. Lipsesc și alte articole, din cele mai bizare: șampon, plicuri, indigoul pentru mașina de scris,*

lumânările. S-a scumpit brusc poșta, tarifele interne și externe, iar vama, inclusiv pentru cărți, s-a împătrit.

6 aprilie. *Zvonuri insistente că se închid granițele. Supărarea nemților, care n-ar mai da vize de intrare. Ar fi sistat creditele, fiindcă noi am sistat ieșirea sașilor care ceruseră emigrarea. Iarăși îl întâlnesc pe profesorul V., care-mi adaugă la cele de acum câteva zile indicațiile primite să nu se mai prescrie aspirine și antinevralgice, fiindcă lipsește materia primă.* (...)

(...)

Din *Jurnalul* lui Mircea Zaciu, înregistrând toate semnele agoniei unui regim care pare să se sfârșească o dată cu supușii lui, lipsesc referințele directe la cei câțiva care i-au grăbit prăbușirea. În afară de Dorin Tudoran, căruia după mai mulți ani de anchete, interogatorii, greve ale foamei, arest la domiciliu și tentative de intimidare i se va permite în 1985 să părăsească definitiv țara, și de preotul Gheorghe Calciu Dumitreasa, aflat în închisoare, se aflau sau erau în momentul afacerii MT pe punctul de a intra în aresturile poliției politice românești, sau drastic supravegheați, foștii inițiatori ai SLOMR, ca Vasile Paraschiv sau Ionel Cană, temerari izolați ca Radu Filipescu. Se poate deci spune că tabloul nu este complet, fiindcă, tenace în a analiza primejdia parcă până în momentul când primejdia îl înghite și pe el, doar speranța nu o înregistrează. Dar tocmai de aceea el este atât de fidel.

Și încă un paradox: în ciuda indiferenței la drama protagoniștilor Afacerii MT a celor neimplicați direct, intelectuali sau neintelectuali, scriitori sau oameni obișnuiți, atunci când „vântul de nebunie" s-a potolit, nimeni nu a rămas neatins de consecințele „cataclismului", ca să folosim doar aceste metafore din ciudatul limbaj irațional-dialectic al fostei activiste PCR Olivia Clătici. Dacă cei aflați la marginea tornadei au scăpat mai ușor — cărți confiscate la graniță, imagini care conțineau lumânări și mere scoase în ultima clipă de pe coperta unui volum, cărți eliminate din planurile editoriale, nesfârșite ore de pisălogeală politico-ideologică despre nocivitatea sectelor,

control drastic al corespondenței și supraveghere a limbajului de zi cu zi —, cei aflați mai aproape de centrul tornadei, protagoniștii benevoli sau accidentali ai Afacerii MT, au trăit-o ca pe cea mai traumatizantă experiență a vieții lor.

Un număr apreciabil dintre protagoniștii-victime, oameni cu diplome universitare, doctorate și specializări în științe s-au trezit azvârliți care pe unde s-a nimerit, în munci necalificate, de la fierar meșterind suporturi metalice de coșciuge până la vânzător de țigări, electrician, măturător în curtea fabricii și spălător de vase.

Câțiva au murit, la câteva luni sau câțiva ani distanță, în mod straniu, de atac de inimă aproape toți, iar asta după ce se plânseseră prietenilor supraviețuitori că primesc scrisori de amenințare, și după ce i-au rugat să ia în păstrare documente și secrete.

După părerea unora dintre ei, printr-o ironie a sorții, mai ales dintre cei vaccinați materialist-dialectic și istoric împotriva unor asemenea spaime, „secta, răzbunătoare cu adepții care trădează", se află la originea acestor decese. Pentru alții pare evident că Securitatea sau Partidul, tot niște secte și acestea, la fel de nemiloase cu trădătorii lor, au provocat sau măcar au grăbit aceste morți.

Și pentru aproape toată lumea evident a fost că, unele mai inocente, altele mai puțin, victimele s-au aflat de fapt între două tiruri, cel îndreptat împotriva lor de Partid și de Securitate, nu se știe și nici nu mai contează în ce ordine ierarhică, iar celălalt dinspre misterioasa și oculta mișcare MT, aptă să facă foarte mult bine, și tocmai de aceea în stare și de contrariu.

Dar ce este, în fond, MT? Alt tip de gândire unică, în stare să o disloce pe cea bine, dar pesemne nu îndeajuns de bine implantată în România deceniului nouă al secolului XX, din moment ce preoții, paznicii și profeții ei s-au alarmat atât de tare?

Alt monism, în stare să răspundă tuturor întrebărilor lumii, la fel de eficient, și trădând prin chiar posibilitatea lui de existență precaritatea oricărui monism, deci și a celui marxist-leninist, sau mai exact ceaușist?

O uriașă mașinărie, bine reglată și bine unsă, de făcut bani? O construcție butaforică menită să ascundă tenebroase interese de spionaj?

Pliantul consultat în mare secret în ianuarie 1979, cu interdicția de a-l scoate din sediul CNST, de către specialiștii Ioan Ciofu și Vladimir Gheorghiu, este trecut astăzi, în întregime, pe *site*-ul în limba engleză www.tm.org. El ocupă întreg capitolul de prezentare, unde MT este înfățișată într-adevăr în termenii unui dosar de popularizare, adresându-se unui cititor cu o cultură sumară și grăbită.

Mai întâi fotografia lui Maharishi Mahesh Yogi, fondator al Universității Vedice, amintind de Marx prin pletele lungi și barba albă.

Dacă alți profeți și apostoli și-au binemeritat prestigiul prin fapte, s-ar zice, judecând după acest capitol, că al lui Maharishi este îndatorat magiei cuvintelor pe înțelesul tuturor. Alături de portret, un citat care explică receptivitatea oficialilor de la Ministerul de Interne pentru activitatea ce le era propusă și siguranța lor că ea nu avea de ce să-i displacă lui Nicolae Ceaușescu, atât de animat de dorința ca poporul lui „să facă totul": Maharishi îl asigura că „Totul este posibil prin cunoașterea legii naturale și a programelor bazate pe legea naturală". Mai departe, pagina de Internet conține un al doilea eșantion din gândirea maestrului, tot așa de rezumativ și aforistic:

„Educatorii din lumea contemporană trebuie să înțeleagă că educația completă sau educația absolută nu e un proces de cunoaștere a încă ceva — a altceva. Ea este de fapt întoarcerea de la altceva către cunoașterea de sine." Și:

„Maharishi Mahesh Yogi este pretutindeni considerat cel mai mare om de știință în domeniul conștiinței și este considerat astăzi cel mai mare învățător din lume. Maharishi a restaurat complet literatura vedică răspândită în lume de multe sute de ani și a organizat-o sub forma unei științe complete a conștiinței. Știința și tehnologia vedică ale lui Maharishi dezvoltă întregul potențial al legii naturale în conștiința umană ca bază a ameliorării tuturor domeniilor vieții.

Programul MT, tehnologia subiectivă a științei și tehnologiei vedice a lui Maharishi, este cea mai răspândită practică și cel mai răspândit program de cercetare și de autodezvoltare din lume."

În fine, iată ideea explozivă care trebuie să fi ajuns, din nefericire, într-o formulare sau alta, și pe biroul organelor de partid sau celor ale Securității de la București:

„Maharishi deschide azi universități și școli de științe vedice în întreaga lume pentru a oferi stăpânirea legilor naturale în fiecare individ și pentru a crea în fiecare țară un guvern lipsit de probleme și bazat pe legea naturală, un guvern apt să prevină problemele."

Paginile destul de numeroase care urmează au aspectul oracolelor, un amestec de știință vulgarizată și ideologie.

Avem apoi ca *Site-topics*: *O biografie* a lui Maharishi Mahesh Yogi, un *Interviu* cu el, *Descrierea programului*, *Cum se învață*, *Întrebări și răspunsuri*, anticipând nedumeririle legate de practicarea metodei. Plus numeroase *link*-uri trimițând către *site*-urile diferitelor universități și centre din lume. O pagină *web* foarte dinamică și atractivă. Partea strict tehnică, comentând diagrame și scheme privind modificări în funcțiile diferitelor componente ale organismului uman, din materialele avute la dispoziție de specialiști, sunt într-adevăr impresionante și inaccesibile profanilor.

În *Enciclopedia Britanică*, ediția din 1997 (în singura mai veche pe care-am putut-o consulta, cea din 1971, nu figurează încă), TM (*Transcendental Meditation*) este prezentată sec, rezervat și concis:

„Transcendental Meditation, mișcare fondată de Maharishi Mahesh Yogi și devenită populară în Vest în anii 1960. Mișcarea se bazează mai mult pe practicarea unor tehnici specifice de meditație decât pe un set de credințe religioase sau filozofice. Călugăr în India în anii '40 și '50, Maharishi a dezvoltat o formă de meditație care poate fi cu ușurință practicată de oameni în lumea modernă; în 1958 a început s-o predea în India, iar în 1959 a făcut prima călătorie în Vest.

MT folosește una dintre variatele mantre *sanscrite, fiecare dintre acestea fiind un cuvânt scurt sau o formulă care, repetată în minte, îl ajută pe utilizator să stopeze activitatea gândirii și să atingă un nivel mai adânc al conștiinței. În timpul acestui proces se pretinde că acela care o practică obține o relaxare profundă, care duce la creșterea bucuriei înnăscute, a vitalității și a creativității. Suportul filozofic al MT, bazat pe înțelepciunea vedică, este numit «Știința inteligenței creatoare».*

În practicarea MT persoana trebuie să fie inițiată de către un profesor. Aceasta presupune ședințe de instruire teoretică, urmate de o ceremonie în care învățăcelul depune bani și alte ofrande și își primește mantra, aleasă de profesor în funcție de temperamentul și de ocupația celui ce meditează. Sunt trei ședințe subsecvente «supravegheate» în care persoana meditează sub ochii profesorului. După aceea persoana începe să mediteze independent, de două ori pe zi câte 20 de minute, și continuă să facă acest lucru pe o perioadă nelimitată. Sunt posibile și niveluri superioare ale activității. Mai mulți fiziologi și psihologi au recunoscut efectele de relaxare și vitalizare asupra corpului și spiritului produse de MT."

În *Enciclopedia Britanică* există și un articol rezervat lui Maharishi Mahesh Yogi:

„Născut la 1911(?) în India. Lider religios hindus care a introdus MT în Occident.

Se cunosc puține despre tinerețea lui Maharishi. A studiat fizica la Universitatea din Allahabad și a lucrat un timp în fabrică. A plecat mai târziu în Himalaia, unde a studiat timp de 15 ani sub îndrumarea lui Guru Dev, întemeietorul MT. Când Guru Dev moare în 1952, Maharishi organizează o mișcare pentru răspândirea în lume a învățăturilor MT. Prima sa călătorie în lume a avut loc în 1959 și l-a purtat în Statele Unite.

TM este un tip de meditație practicată de două ori pe zi, în care subiectul recită în gând o mantra *specială (cuvânt sau formulă sacră). Concentrarea pe repetarea ritmurilor scade activitatea mentală și ca rezultat se mizează pe dobândirea unui nivel mai înalt de conștiință. Mișcarea se dezvoltă încet până spre sfâr-*

ștul anilor șaizeci, când Beatles, o trupă englezească de pop, și numeroase alte celebrități încep să i se alăture. De atunci mai mulți au părăsit mișcarea, dar MT rămâne o formă populară de relaxare, în special în Statele Unite. Principiile MT sunt discutate în cărțile lui Maharishi Știința firii și arta de a trăi *(1963) și* Meditațiile lui Maharishi Mahesh Yogi *(1968)."*

Mai puțin cunoscut ca discipolul său, Guru Dev nu figurează cu articol nici în *EB* din 1971, nici în cea din 1997.

La data când le-a fost adusă la cunoștință, este aproape sigur că cei mai mulți dintre cercetătorii de la ICPP nu știau mai nimic despre MT, în afara materialului evident propagandistic și publicitar, menit să-i persuadeze pe ipoteticii viitori clienți, a datelor tehnice, și ele convingătoare, și cel mult a foarte neutrelor articole din enciclopedii și dicționare.

Lucrarea franțuzoaicei Fanny Cornuault, *La France des Sectes*, descoperită și de autoritățile românești vigilente mai târziu (și folosită ca argument și, după caz, ca sperietoare), este tocmai contrariul ambelor tipuri de abordare a temelor, trecute în revistă mai sus.

Împrumutând limbajul demascator al jurnalismului de stânga de pretutindeni, ea le-ar fi fost totuși utilă cercetătorilor de la București, fie și numai fiindcă demontează atent elementele campaniei publicitare din materialele de popularizare răspândite de, în viziunea ziaristei, „secta" MT. Ca să nu mai spunem că verva persiflării confirmă vigilența materialist-dialectică a partidului-stat din România, sporindu-i arsenalul.

Publicista franceză dă mai întâi adresele celor două centre aflate în rivalitate la Paris, primul în arondismentul nouă, celălalt în arondismentul unu, și revendicând fiecare statutul de unică depozitară a învățăturii lui Maharishi, cu programele, numărul de telefon și numele responsabililor. Ea enumeră mai departe adresele și telefoanele altor nuclee din provincie: Lille, Strasbourg, Bordeaux, Metz, Dijon, precizând că, în deplină transparență și legalitate, coordonatele acestor centre locale pot fi aflate de la fiecare dintre centrele zonale pe baza unei simple scrisori.

În ciuda acestor trăsături mai curând menite să inspire încredere, tonul în care este prezentat șeful mișcării este de un sarcasm egal, îndulcit rar de ironie:

„Dintru început i se poate recunoaște o calitate: el nu se cațără pe altar alături de dumnezeu (*sic!*), nu se cere divinizat și nu lasă nici măcar să se înțeleagă că el ar putea fi Crist sau oricare alt superprofet. (...) Maharishi Mahesh Yogi, promotorul Meditației Transcendentale, mimează modestia cu carul. De-abia consimte ca portretul său să fie expus la loc de onoare, înconjurat de un cadru aurit în centrele în care i se predică doctrina. Se aprind în fața lui lumânările, se varsă în fiecare dimineață la picioarele lui puțină apă proaspătă, este împodobit cu flori. Asta-i tot. O emoționantă dovadă de gratitudine din partea discipolilor, greu de împiedicat. El o acceptă cu grație. Cum îi mai place să facă pe simbolul, cu cămeșoaiele lui lungi și albe, cu aerul lui șugubăț, cu barba de Moș Crăciun, cu grămezile de flori. La gât poartă un șirag de mătănii yoghine, semn al renunțării la toate.

«Nu mă ocup de problemele materiale», spune el cu detașare, strecurându-se afară din Rolls-ul alb. Și este adevărat, alții se ocupă în locul lui: trezorierul, contabilul, secretarul, bancherul și uneori casierul. Cum călătorește mult, fiind tot timpul pe drum între una și alta dintre cele 60 de țări unde i s-a pus în practică învățătura, Maharishi posedă un avion particular și nu frecventează decât hoteluri de lux. Când este prea obosit, se retrage pentru câteva săptămâni departe de toate, în vila lui din Elveția. «Ce importanță are ce câștigă și cum trăiește? spun adepții lui. Noi îi vom fi întotdeauna recunoscători că ne-a arătat calea dezvoltării interioare.»"

Fanny Cornuault dă drept an de naștere al lui Maharishi 1920, îi atribuie studii inginerești, îl prezintă drept profesor de matematică la Universitatea din Allahabad, iar apoi, timp de 13 ani, ucenic pe culmile Himalaiei, în peșterile de la Uttar Kashi. Nici numele învățătorului său nu seamănă cu cel din *Enciclopedia Britanică*, Cornuault dându-ne aici imposibila sintagmă Swami Brahmanada Saraswata „Cankaracharya de

Lyotir Math", după cum nici anul morții acestuia și al debutului în lume al Meditației Transcendentale (1953) nu corespund realității.

Punctul asupra căruia afirmațiile coincid cu cele din sursele expuse anterior este popularitatea neobișnuită a programului lui Maharishi:

„Imediat a fost un mare succes. În Statele Unite mai întâi, unde azi numără peste 500.000 de adepți, iar de acolo în Europa și în lumea întreagă. Se pretinde că zilnic 1,5 milioane de persoane practică Meditația Transcendentală."

Cercetătoarea enumeră câteva explicații posibile ale acestui succes:

„Mai întâi, apariția sa în Anglia în 1958 a coincis cu ceea ce numim the beat generation *și a fost imediat adoptată de către aceasta. Beatles s-au convertit, imitați de Rolling Stones. Numeroși actori de cinema le-au urmat exemplul, imitați de un val imens de marginali,* hippies, *fani de toate felurile, hotărâți să-și risipească veniturile și economiile pentru a-și urma idolii."*

Dincolo de ironia cam superficială, Fanny Cornuault sesizează corect îmbinarea de religiozitate și reală fundamentare științifică, de exotism și învățătură arhaică, menită să-i seducă pe „oamenii recenți", ca să folosesc o sintagmă deja familiară, „bine hrăniți, prosperi și liberi", dar în același timp fragili, nesiguri pe ei și pe valorile lor.

„Iubitorilor de exotism, de tămâie, de arome și de culori orientale, el le propune o învățătură seculară, practicată din timpuri imemoriale în India. (...) Celor care doresc probe tangibile, dimpotrivă, le oferă o metodă rapidă și eficace «împotriva stresului vieții moderne», ale cărui efecte fizice, fiziologice și psihologice au fost studiate, analizate și măsurate cu grijă de către «cei mai mari specialiști mondiali» în laborator. Sunt prezentate grafice, tabele detaliate și precise. Nimic nu e lăsat la voia întâmplării: analiza conținutului sângelui, a frecvenței ritmurilor cerebrale, a pulsațiilor cardiace (...). Trucul este adaptabil tuturor claselor și tipurilor de oameni, tuturor constituțiilor fizice, tuturor caracterelor: oameni de afaceri suprasolicitați, nevropați, femei isterice, hippies, *drogați, muncitori,*

inși surmenați, soldați. (...) *Scepticii înșiși găsesc ceva de făcut: nu se cere nici o credință anume, nici un regim, nici un mod de viață.* (...) *Nu-i nevoie să se impună nimic, experiența dovedește că, după câteva săptămâni de practică, discipolul începe el însuși să restrângă sau chiar să suprime tot ceea ce este rău pentru el: drog, alcool, țigări, cafea, excitante.*"

Despre fișa individuală pe care orice practicant o completează înainte de a începe inițierea în MT cercetătoarea nu e convinsă că ar fi total inocentă, întâlnindu-se și aici cu vigilenții paznici ai purității ideologice de la București:

„*La sfârșitul primei ședințe, persoanelor prezente le sunt distribuite formulare în care vor trebui să treacă: identitatea, profesia, veniturile, adresa, convingerile și tot felul de asemenea informații, adeseori indiscrete. Este pentru profil, spun candid animatorii. Un profil prin care cei care au conceput fișa se interesează mai întâi cât câștigați, având în vedere că prețul inițierii va fi calculat în consecință: 25 la sută din salariul dvs. lunar.*"

Mai departe se trece în revistă ceea ce românilor, spre deosebire de adepții MT din țările democratice, nu li s-a dat răgazul să practice: week-end-uri de perfecționare, seminarii, schimburi de păreri, conferințe, meditații de grup. Ca și posibilitatea de a urma cursurile până la obținerea unei diplome de instructor, care dă dreptul la practicarea îndeletnicirii, fără renunțarea la profesia de bază.

Atât din materialul pus la dispoziția cercetătorilor în 1979, cât și din capitolul despre Programul MT, protejat firește prin *copyright*, din mai înainte citatul *site MT*, se deducea limpede (iar cercetătorii de la ICPP au semnalat ca atare la vremea respectivă) că găselnița genială a inventatorilor nu este tehnica în sine, ci ideea că, simplă fiind, aceasta nu-ți cere studii aprofundate, de ani întregi, de care nimeni nu are timp în epoca modernă, dar că nici nu poate fi însușită decât prin instructori. De unde școala cu taxe substanțiale, de unde pelerinii plătiți, răspândiți în toată lumea. Materialele propagandistice evocate susțin chiar că eficiența MT, practicată în lume de peste 5 milioane de oameni (*sic!*), a fost validată de peste 500

de lucrări științifice efectuate de către peste 200 de institute de cercetare în 30 de țări.

Cât privește performanța pe care la București, e drept, nimeni n-a avut timpul s-o verifice, sceptica autoare se întâlnește în sarcasm cu Petru Vâlsan, autorul textelor demascatoare din *Pentru patrie*:

„După un minim de 6 luni de practicare a MT de două ori câte 20 de minute pe zi și după un curs de două săptămâni într-un centru, este posibil să învățați să levitați. Instruirea, care e bineînțeles progresivă, permite trecerea prin trei etape succesive: a reuși să decolezi, dar fără a reuși să te menții în aer; a reuși să te menții în aer de la câteva secunde până la câteva minute; a reuși să zbori în sensul deplin al cuvântului, având o stăpânire completă a fenomenului de levitație. Dacă sunteți sceptic, animatorii centrelor vă vor arăta fotografii frumoase ale unor levitanți. Vă vor spune chiar că în prezent există în Franța în jur de 20 de persoane capabile să leviteze. Dacă nu sunteți convins nici așa, nu vă rămâne decât să încercați, nu vă va costa decât 1.500 de franci. Față de prețul covoarelor zburătoare, aceasta e încă o afacere bună."

Există un aspect asupra căruia vigilența autorităților de la București nu rezonează cu ironia (doar a) ziaristei franceze: în calitatea lui nu numai de inventator al unei tehnici, ci și de filozof, Maharishi a pus-o la punct, spun materialele publicitare, încă din 1972 coordonează în plus „planul mondial pentru Era Iluminării". Iată-l și pe acesta în prezentarea lui Fanny Cornuault:

„Realizarea planului este simplă, comentează ea. *Este vorba de a crea în următorii zece ani pe planetă 3.600 de centre de meditație. Fiecare din aceste centre va forma 1.000 de educatori de așa manieră încât să existe un instructor la 1.000 de locuitori. În ziua când unu la sută din populație va medita, întreaga umanitate va fi obligată să se transforme în direcția realizării după următoarele șapte obiective prevăzute de guru:*

– dezvoltarea potențialului individului;

– ameliorarea realizărilor guvernamentale;

– realizarea idealurilor celei mai înalte educații, eliminarea problemei seculare a criminalității și a oricărui comportament ce antrenează suferința omenirii;

– ridicarea la maximum a utilizării inteligente a mediului;

– satisfacerea deplină a aspirațiilor economice ale indivizilor în societate;

– realizarea de către această generație a scopurilor spirituale ale umanității.

Este mai vag decât un program electoral. Ne mirăm că nu găsim aici clauza obișnuită, care promite ameliorarea situației vârstei a treia", conchide ea nemulțumită.

Tenacitatea cu care trimișii lui Maharishi fac prozeliți încheie prezentarea din cartea apărută în 1978 la Paris:

„Adepții lucrează pentru realizarea planului cu mari eforturi publicitare, conferințe și campanii de informare. Sunt hăituiți șefii de întreprinderi, directorii de societăți, toate persoanele susceptibile de a aduce o clientelă interesantă, distribuindu-li-se fără parcimonie broșuri luxoase, hârtie satinată, preamărindu-se binefacerile meditației, atât de bine adaptată exigențelor omului modern: rapiditate, eficacitate, ușurință. Grupurilor li se acordă chiar facilități de plată."[1]

În prezentarea cu care Nicolae Stoian își însoțește cererea către oficialitățile românești ale vremii, text des invocat de protagoniștii afacerii sub numele de „memoriu", MT este descrisă în termenii inevitabili ai unei pledoarii didactice și simpliste:

NOTĂ INFORMATIVĂ CU PRIVIRE
LA ȘTIINȚA INTELIGENȚEI CREATOARE

Prin această notă doresc să vă prezint o nouă știință care contribuie la:

– optimizarea utilizării creierului uman;

---

[1] Fanny Cornuault, *La France des Sectes*, Editions Tchon, Paris, 1978, pp. 262–265.

– ridicarea nivelului de conștiință al individului și simultan al colectivității;

– eliminarea cauzelor directe sau indirecte ale majorității bolilor;

– întărirea capacității de apărare a statului.

Într-un moment când ceea ce am putea face mâine trebuie să facem astăzi, obiectivele de mai sus sunt realizabile prin aplicarea rezultatelor unei noi științe — „Știința Inteligenței Creatoare".

Știința Inteligenței Creatoare este studiul naturii și dezvoltării ordinii în om și prin el în întregul univers.

Observarea noastră și a lumii înconjurătoare ne duce la concluzia că totul evoluează, că schimbările (expresie a creativității) au un sens (expresie a inteligenței) mereu ascendent. Inteligența creatoare, ce se manifestă în toate ființele, obiectele și fenomenele din Univers (căci totul evoluează) nu a format până acum obiectul unui studiu sistematic. (...)

Zona în care inteligența creatoare se află în forma sa latentă, care implicit este de maximă potențialitate, este experimentată de om la nivelul stării de perfectă liniște a minții sale.

Se cunoaște acum tehnica prin care orice om poate ajunge la această stare de perfectă liniște a minții sale. Această stare constă în experimentarea sistematică, prin folosirea în gând, potrivit unor instrucțiuni precise, a unui sunet special, care rezonează cu orice sistem nervos. Experiența acestui studiu este apreciată la un nivel tot mai scăzut, până când și activitatea mintală de cea mai mică amplitudine este „transcensă" (depășită) și avem experiența unei stări mintale de perfectă liniște, care este o stare de mare acuitate mintală, în timpul căreia suntem perfect conștienți. Ea este însoțită de un repaus al sistemului nervos, de cel puțin două ori mai profund decât în cursul stării de somn. Tehnica menționată este mecanică, foarte simplă și perfect naturală. Nu este o filozofie și nu se bizuie pe nici un fel de credință religioasă sau de altă natură. Ea a fost numită Tehnica Meditației Transcendentale (MT) și reprezintă aspectul practic al Științei Inteligenței Creatoare, ale cărei principii au fost formulate de către fizicianul și savantul indian Maharishi. (...)

Practicarea regulată a tehnicii MT determină în viața de zi cu zi o gândire mai clară și mai cuprinzătoare, mai multă creativitate, mai multă eficiență în muncă, un înalt grad de conștiinciozitate și responsabilitate socială (la nivelul cel mai profund al conștiinței se re-

alizează identitatea dintre individ și societate). Sunt cultivați factorii ce determină progresul individual și simultan al societății, stabilitatea, adaptabilitatea, purificarea, integrarea și creșterea.

Când sistemul nervos al unei persoane este lipsit de stres, persoana respectivă este stabilă și adaptabilă în același timp. Creierul este utilizat în mod optim. Nivelul conștiinței, care reflectă gradul de funcționare armonioasă a sistemului nervos, crește. Organismul devine sănătos și rezistent la boală. Compusă din astfel de persoane, societatea în ansamblul ei capătă o altă capacitate de rezistență față de orice agresiune din afară, pe baza unei armonii profunde, obținută prin neutralizarea elementelor disonante din interior.

Elementele menționate în această notă au făcut și continuă să facă obiectul a sute de studii științifice efectuate în universități și institute de cercetări din întreaga lume. (...)

Consider că Știința Inteligenței Creatoare trebuie studiată și în România.

În acest scop, fiind animat de dorința de a-mi ajuta țara de origine (sunt în prezent cetățean francez), solicit cu respect să sprijiniți începerea cursurilor de Știința Inteligenței Creatoare și în România.

(...)

În zilele cât mai rămân în țară, vă stau la dispoziție pentru orice lămuriri și dovezi suplimentare pe care le veți considera necesare.

Cu deosebită stimă,
ing. NICOLAE STOIAN

Considerăm util să adăugăm aici informațiile — impresionante — depuse ca probă la dosarul 3208 din 1982 de una dintre victimele afacerii MT, care se va judeca apoi cu statul român pentru abuzul destituirii din serviciu și al degradării profesionale.

În documentul pe care-l citez, fostul cercetător științific la ICPP Grigore Nicola arată că:

„Universitatea Maharishi Mahesh a fost fondată în 1971, la Fairfield, Yowa; durata cursurilor este aici de 4 ani; campusul dispune de 72 de clădiri dispuse pe 74 de hectare; universitatea beneficiază de sprijin financiar din partea a 18 instituții, nici una cu caracter religios; ea este acreditată de Asociația Colegiilor și Școlilor din zona nord-centrală a SUA; în anul școlar 1980–1981 a avut un număr de

588 de cursanți înscriși (studenți și postuniversitari); acordă licențe în fizică, matematică, biologie, psihologie, filozofie, administrație, educație, artă, studii interdisciplinare; are o bibliotecă de 51.000 de volume și acces computerizat la peste 8 milioane de volume din alte centre; taxa de studii și întreținere pe anul 1980 este de 5.500 de dolari; în mesajul președintelui universității, care este dr Bevan Morris, se arată că aici «disciplinele tradiționale sunt studiate în lumina Științei Inteligenței Creatoare»."

În prospectul instituției, accesibil probabil oricărei persoane interesate, din care fostul cercetător își extrage datele, se definește la un moment dat și tehnica de relaxare psihofiziologică pe care mesagerii MT au vrut, cu un rezultat atât de dezastruos, să o implanteze și în România.

Toate acestea Grigore Nicola le-a putut afla în mai–august 1981, când a întreprins un stagiu de documentare în SUA, și s-a putut informa în legătură cu sursa experimentului care li se propusese cu câteva luni în urmă, precizează el în proba depusă la dosar un an mai târziu.

Nici unul dintre documentele accesibile și date publicității nu confirmă și nici măcar nu ne lasă să deducem sursa suspiciunilor lansate de revista Ministerului de Interne — și deci a spaimelor celor mai serioase ale victimelor — privind activitățile de spionaj sau litigiile cu guvernele altor țări socialiste vecine.

La scrisoarea pe care le-am scris-o, la adresa de e-mail indicată în *site*-ul lor de pe Internet, rugându-i să limpezească nedumeririle legate de procesele din Rusia și Bulgaria, de care s-a vorbit la București, nu am primit din partea organizației MT nici un răspuns.

La fel, întrebările mele strict jurnalistice, adresate unei secretare, apoi unui funcționar de la centrul din primul arondisment din Paris al mișcării, în primăvara anului 2000, au întâmpinat o nefirească mefiență. Este, probabil, vorba de un cerc vicios aici. Destul de rău văzuți în Franța, probabil că funcționarii MT nu sunt amabili și transparenți decât cu cei care vin cu intenția de a le deveni adepți necondiționați, iar lipsa lor de transparență alimentează neîncrederea cu care sunt priviți.

VI

O întrevedere eșuată

(Cu Adrian Păunescu, la locuința lui din Dionisie Lupu, în toamna anului 1998)

Am avut mulți ani sentimente ambigue față de Adrian Păunescu.

Pe vremea afacerii MT eram profesoară la țară. Trăiam abulic și autist, neinteresându-mă nimic decât elevii mei și nici ei în totalitate, ci numai cei care nu dădeau încă semne de stricăciune. Într-o toamnă, aflu cu mare întârziere, din cauza celor trei luni de practică agricolă, că cel mai drag mie, un copil perfect cum numai cei atinși de aripa morții ne dăm ulterior seama că sunt, era bolnav de o boală incurabilă și cu evoluție rapidă. O panencefalită subacută galopantă. Am alergat, am alertat oameni, am urlat, am dat buzna în cabinete de neurochirurgi eminenți, obținând consultații, am implorat. Nimeni nu putea face nimic nici în România, nici altundeva în lume. În final am scris o scrisoare la *Flacăra* și după numai trei zile, pe holurile școlii acelui sat „uitat de Dumnezeu și de miniștri", care-și trăia tragedia abandonului și a celei mai triste înfrângeri, moartea unui copil, aud o vocișoară strigându-mă: *Tovarășaaaa, vă caută la telefon Adrian Păunescu.* Nu era el personal, ci un secretar, dar acela mă anunța că Adrian Păunescu vorbise cu medicul făcător de minuni pe atunci, Dănilă, și că ne puteam duce imediat la el, la București, cu Dănuț.

Dănuț Mincă a murit chinuitor, câteva săptămâni mai târziu, dar a murit bând leacurile lui Dănilă, adică luptând și lăsându-ne până în ultima clipă nouă, tuturor, speranța absurdă că va trăi.

De atunci înțeleg cele mai nepotrivite tandemuri sau prietenii. Secretul lor mi-este accesibil: indiferent cine este și ce

face un om, rezerva, detașarea și obiectivitatea noastră în a-l evalua se tulbură, dacă omul acela ne-a făcut odată un foarte mare bine.

Când i-am telefonat pentru prima oară, amintirea cu gust de madlenă proustiană a imensului bine pe care mi-l făcuse cândva, de a mă ajuta să nu asist cu mâinile încrucișate la o cumplită tragedie, se mai decantase, permițându-mi să nutresc față de poetul acum politician sentimente ceva mai limpezi. Dar nu atât cât să stea într-un raport suficient de limpede cu rațiunea și chiar cu restul sentimentelor mele și vechi, și recente, mai curând negative. Și în orice caz, nu atât cât să-i cer, fără emoții amestecate, un interviu.

N-a fost nevoie, fiindcă, zgomotos, a preluat inițiativa aproape după primul „alo". Întâi s-a alintat cu modestie: da, e adevărat că în scandalul cu MT, de care-și amintește, l-a salvat pe Marin Sorescu, și nu numai pe el, dar de ce am nevoie să vorbesc cu el despre asta?

Nu-i pot spune la telefon și nu-i pot spune, probabil, nicicum (la Adrian Păunescu neducându-se nimeni să „spună", ci doar să asculte), cât mă fascinează acest tip de relații în socialism.

Fiindcă ideea că „vântul de nebunie n-a clintit nici o frunză" atunci, în primăvara anului 1982 și mai târziu, e numai în aparență adevărată. Acolo, la suprafață, în aer, unde stau îndeobște frunzele, nu s-a mișcat nimic. Dar ce agitație, ce forfotă și ce de sfori trase pe dedesubt, acele dedesubturi care-mi evocă mereu viața colcăitoare a deltei din prozele altui impenetrabil monstru sacru al literelor românești! Și lucrul fascinant aici este că personajele lumii acesteia vii din adâncuri sunt unele și aceleași cu cele ale lumii moarte, încremenite, de deasupra. Nu-i pot spune, desigur, asemenea lucruri. De ce tocmai cu el? repetă.

Pentru că Marin Sorescu nu mai trăiește, îi spun. De ce nu vorbiți cu soția? Voi vorbi, insist, dar mai întâi aș vrea să vorbesc cu dumneavoastră. Acceptă până la urmă, dar după ce revin eu din concediu, după ce-și aniversează el ziua de naștere. Surpriză, nu e leu, ci rac. Sau, mă rog, la frontieră, în 20 iulie.

Acceptă, deci, în ciuda faptului că „sunt angajata unui patron detestabil". Nu mă așteptam, bineînțeles, ca Adrian Păunescu și Gabriel Liiceanu să se admire, dar nu m-am așteptat nici ca întâlnirea cu Adrian Păunescu să fie atât de imposibilă.

O secretară tânără, o frumusețe calmă, dulce, în genul madonelor rafaelite, cu trăsături prelungi, bronzată puternic, dar neostentativ, cu un copil de 8 ani, care-și încurcă degetele printre ale ei în calculator și căruia îi explică ce înseamnă *forest*. Un antreu înghesuit, în care stau una peste alta haine de lucru, găleți cu resturi de ciment și var, fărașe, mături tocite și fără coadă și ziare. Un cabinet larg, mai degrabă improvizat, cu mobilier amestecat, fotolii joase, o masă joasă, pătrată, în mijloc, telefoane mobile, cărțile poetului și gazetarului azvârlite peste tot, la îndemână, *Sub semnul întrebării*, *Sunt un om liber*, *Totuși, iubirea*, *Manifest pentru sănătatea pământului*, acea fabuloasă confiscare de către Poet a terminologiei etice, care-l transformă și pe Om în ce nu este, și tot așa, azvârlite peste tot, cocoloașe de bancnote mici, cinci sute, o mie, zece mii, murdare la propriu, soioase, pe care o femeie grasă le adună, dereticând, la ordinul afectuos-protector al Poetului. Când toată lumea părăsește încăperea, Poetul care nu mă privise până atunci spune în direcția mea un „da" scurt. „Da, doamnă", mai spune o dată, tot fără să mă privească, iar eu am sentimentul neliniștitor că *nu poate* să privească. O ocheadă furișă mă induce în eroare: curiozitatea anemică față de lumea exterioară a timizilor, chiar a celor lași? Dar nu, mă privește doar ca să vadă dacă îl privesc, dacă trăiesc, respir, exist în funcție de el, sau măcar dacă iau act de imensa oboseală întipărită pe chipu-i de ființă excedată de povara răspunderii față de tot și de toate: *Repetabila povară*.

Poetul Adrian Păunescu nu s-a ridicat să mă întâmpine, nu se va ridica nici să mă conducă pentru ca să-mi dau seama de înălțime, dar pare pătrat, cu un chip totuși tânăr, neavând de fapt decât 55 de ani; este născut, spune Micul Dicționar Enciclopedic, ediția 1986, în 1943. Are, în contrast cu masivitatea trupului, mâini frumoase, bărbătești, nobile.

Abia acum văd că pe canapeaua din vinilin de lângă el tronează nici mai mult, nici mai puțin decât două dosare de Securitate. Nici mai mult, nici mai puțin. Materialul bibliografic pregătit în vederea întâlnirii noastre? Nu-mi vine să cred. Arhiva operativă nr. ... Murdare, năclăite, cartonate, de culoarea hârtiei de sac, negre la colțuri și cu muchia de pânză smolită, cenușie, o singură dată dacă ai pipăit așa ceva, nu ai cum să te înșeli; sunt acolo, însă un pic prea departe ca să le văd și numărul. Dosarele MT despre care funcționarii Serviciului Român de Informații mă asigură că nu există? Contrazicând oarecum răspunsul primit oficial de la directorul de azi al SRI, Costin Georgescu, care nu spune că nu există, ci că nu are cadrul legal care să-i permită să mi le dea la consultat. Un fel de „în primul rând n-am furat eu găina, și-n al doilea rând era așa de bătrână că nici n-am putut-o mânca"?

Nu am cum să știu dacă sunt acele dosare din care Mihai Pelin a citat în *Cartea albă a Securității* ce-a dorit el; în tot cazul, sunt dosare adevărate, nu cópii, din arhive publice, nu private, aflate în mâinile unei persoane particulare, e drept una foarte interesată de destinele țării sale, mai interesată mult decât noi, ăștia, și pe deasupra membru al unui partid de opoziție mult mai puternic de altfel decât cel de la putere, unde va ajunge în curând.

Ca un făcut, în *Cartea albă a Securității*, portretul lui Adrian Păunescu este unul aproape eroic. Asta și pentru că intră în atenția forurilor foarte devreme, când, spun mulți, „era altfel". Cum altfel? Un informator cu pseudonim al forurilor spune încă de atunci că „dacă n-ar fi atât de setos de putere personală, dacă ar avea o cultură mai solidă (...), ar lucra mai eficient. Acest om cu un simț al justiției, al echității, cu talentul lui remarcabil, unit cu un curaj moral deosebit, ar putea să dezarmeze multe apetituri abuzive." Cum ar lucra, unde ar lucra mai eficient? Nu se înțelege. Și alți informatori îi remarcă tot curajul: el „a scos din tăcere chestiunea Goma, pe care ceilalți nu îndrăzneau să o abordeze", spune unul dintre ei. Dar iată cum se punea, pentru Păunescu, această „chestiune Goma": „Este inadmisibil ca

o carte să ajungă să fie respinsă de cenzură, înainte de a vedea dacă Uniunea Scriitorilor, prin membrii ei, și-a făcut datoria în opera de îndrumare. Preocupați de lefuri și ranguri, scriitorii habar n-aveau de ce se petrecea în sufletele celor trei scriitori. În loc să criticăm ce se cuvenea, ne-am pomenit noi criticați la posturile străine. În loc să ne facem datoria de socialiști, am chemat poliția și cenzura. Am creat un caz din persoane poate rătăcite, în loc să facem caz de faptul că nu ne facem datoria, persecutăm, chemăm poliția ca să ne apărăm interesele."

„Vopsim mereu fațada, fără să observăm că pe dinăuntru igrasia macină zidurile", ar fi spus textual, în Conferința Scriitorilor din 22–24 mai 1972, Adrian Păunescu. Și nu avea atunci decât 29 de ani. Loial partidului și în somn și folosindu-și dexteritatea verbală pentru a convinge de loialitatea lui, Păunescu putea oricât și oricând să pună „sub semnul întrebării" pe oricine și orice, încă de la 29 de ani. Și la fel, putea să „salveze". Înțelegi repede cum „ar lucra mai eficient dacă n-ar avea slăbiciunea apetitului de putere" și te cutremuri; „cu oameni ca el", comunismul s-ar fi construit până la urmă, într-adevăr, ar fi învins definitiv la orașe și nu l-ar mai fi clintit nimeni, niciodată. Nici Paul Goma, nici Radu Filipescu, nici Europa Liberă, nici o revoltă populară și nici o revoluție.

La un al treilea „da, doamnă", trebuie să reacționez, încercând butoanele reportofonului care, fatalitate, nu merge. Iar el se pune pe urlat: „De ce-ați venit, doamnă, la mine dacă nu vă merge ăla, eu nu vorbesc nimic, haideți, doamnă, nu mă mai enervați, că sunt și așa obosit și enervat, merge sau nu merge?"

Da, merge, din fericire pentru mine, iar Tribunul, reglându-și la dimensiunile camerei vocea de stadion, începe să vorbească, parcă neatingând cuvintele pe care le înțeleg cam cum vezi spițele roții de la bicicletă când ia viteză. Înțeleg vag că în 1982, dacă nu se înșală, niște fundamentaliști din conducerea de partid și de stat au vrut să pună la cale o fărădelege care să-i îndepărteze pe scriitori de conducerea de partid și de stat. Și au inventat pretextul Meditației Transcendentale. După două–trei

asemenea fraze, ia în mână unul dintre dosare și citește încă și mai în viteză, dând drumul cuvintelor fără să le atingă, ca pe niște bule ușoare, elastice, imposibil de urmărit. Mi se pare că recunosc totuși documentul din *Cartea albă*...:

„În rândul oamenilor de artă, știință și cultură, continuă să se facă diverse aprecieri cu privire la persoanele implicate în activități de meditație transcendentală."

Apoi, fără pauză, un document pe care nu-l recunosc, dar în care e vorba despre comentariile „tendențioase", „dușmănoase" făcute de poetul Adrian Păunescu la US. Strecor cu prudență întrebările fiindcă, dacă nu-l întrerupi, nu e bine („haideți, doamnă, întrebați"), iar dacă-l întrebi este și mai rău. Apăs deci pe butonul greșit: „De unde provine acest document?" De aici nu voi mai avea parte decât de un urlet continuu: „Ce dracu', doamnă, ce întrebare e asta, ce vă privește pe dumneavoastră de unde-mi procur eu informațiile?" Din nefericire pentru mine, înțelege că vreau să știu de unde are dosarul. Înainte de a afla ce conține el, asta ar fi însemnat o adevărată idioție, totuși. „Nu, răspund cât pot de calmă, vreau să știu cine semnează documentul." „Ah", spune el, fără să coboare prea mult tonul, dar, relativ îmblânzit. Funcționează totuși simplu, previzibil: îl domesticești imediat vorbindu-i despre el însuși, sau și mai bine, întrebându-l: Erați urmărit? Sau și mai sigur: Erați, desigur, urmărit douăzeci și patru din douăzeci și patru. Da, răspunde dintr-o dată potolit și grav, sigur, îl urmăreau, îi ascultau convorbirile telefonice, deci informau Securitatea despre tot ce... „De ce vă urmăreau?" „Ce dracu', doamnă, astea-s întrebări, veniți la mine fără să vă informați?" Îmi dau seama că nu e vorba de data asta de eterna problemă atunci când dai peste un nebun: te duci la el tocmai ca să te informezi, și-i înghiți perdaful că vii fără să te fi informat. Acum e totuși ceva mai simplu: e vorba că nu joc convingător admirația sau măcar interesul. Dacă nu cumva, Doamne apără, se vede pe chipul meu contrariul, fiindcă Adrian Păunescu lipsit de perspicacitate nu e și, deși nu se uită la interlocutor, e evident că „simte monstruos" antipatia, pe care n-o suportă: „Ce-i cu părerea asta a

dumneavoastră, pur și simplu imbecilă, doamnă, că-mi puneți întrebări care mă pun în inferioritate morală, și în plus nu știți nimic, vă luați după ce spune la telefon generalul Ceașcă, adevărul e cum îl spun eu, care-l știu direct de la sursă." Și adaugă, coborând până la șoaptă vocea tunătoare: „Adică de la Nicolae Ceaușescu." „Vreți să povestiți întâlnirea?" îl întreb calm, aruncând o privire furișă spre rolele reportofonului.

Da, vrea. I-a dat telefon lui Ceaușescu, i-a spus vreau să vă văd, s-a dus și i-a vorbit. Da, telefon direct Lui, nu prin intermediari, da, și I-a vorbit pe larg despre situația tragică în care se zbătea cultura română, scriitorimea română. Iar președintele țării l-a ascultat atent. Pe cine mai cunosc eu, scriitor român care să fi ajutat astfel un alt scriitor român? De acum, Dumnezeu cu mila. Tot n-am nici o șansă să aflu cine știe ce astăzi. Îi spun și eu fermă: „Ca să ajuți, trebuie să ai și mijloacele. Să poți. Care scriitor își permitea, în 1982, să-l sune direct pe Nicolae Ceaușescu?" Urlă, dar nu mă insultă: „Ce mijloace, ce vreți să spuneți, doamnă, ce, sunt fiul nu știu cărui potentat, ca să am mijloace, l-am ajutat că m-a durut, că mi-a păsat de scriitorii din această țară." Aici să fie buba? Fiul vreunui potentat, asta să fie durerea lui Adrian Păunescu? Să fi avut el, cel căruia nu-i place „gloria împăturită", dorințe mai mari decât părinții dați de Dumnezeu, simpli țărani, și decât harul dat de Dumnezeu, și atunci a trebuit să dea totul ca să și le potolească, aceste dorințe, totul și chiar ceva în plus, tocmai pentru că n-avea nici o altă posibilitate moștenită de a ajunge cât mai sus, cât mai în preajma puterii supreme, cea de aici, de pe pământ? „Nu-mi place gloria împăturită"?!

Din clipa aceea nu s-a mai înțeles nimic: răspundere, durere, neodihnă, „poetul răstignit în piscul datoriei sale". Până când, congestionat și neoprindu-se din strigăt, Adrian Păunescu a apăsat pe un buton. Angelica lui secretară a apărut, strunindu-și bine spaima: „Ești martoră că doamna nu are voie să transcrie nimic din ce a înregistrat aici, decât contra sumei de un milion de dolari." „Da", șoptește liniștitor creatura rafaelită, dar nu-mi scoate, cum ar fi fost de așteptat, banda din aparat

și mă însoțește senină și fără o vorbă până la poartă — ea în stânga mea și o jivină uriașă, un câine-lup sau un dog german, în dreapta. Până la ieșirea din curtea imobilului care, acum văd, seamănă mai mult cu a unui garaj, a unui atelier de tinichigerie, unde roiesc tot felul de inși îmbrăcați de lucru. Ies cu o senzație de stomac în gât și cu spaima straniu amuzantă că una dintre multele mașini parcate în curtea cam delabrată și în fața casei din Dionisie Lupu poate să-și năpustească botul în spatele meu și să mă facă una cu zidul. Mi-ar trebui acum un șnaps tare sau o pălincă și un mijloc de a ajunge repede cât mai departe. Îmi aduc aminte o idee a nu știu cui, cum că în sine sentimentele nu sunt nici bune, nici rele, dar eu îmi simt frica în stomac ca pe o pisică moartă.

Alături de o frică mult mai subtilă, mai neliniștitoare, senzația aceea că nu poți ajunge cu nici un chip la miezul rațional, uman, al ființei cuiva, că te izbești, din stângăcie, din insuficientă atenție, de membrana groasă a unui ego cât universul, comprimat în spațiul îngust al unei biete cutii craniene care nu poate primi nimic înăuntru, fiindcă nu mai încape nimic, nu poate decât să trimită în afară șuvoaiele unui preaplin exploziv și toxic.

Îl văzusem o dată, pe vremea când umplea stadioanele cu oameni care-i repetau ca sub hipnoză formulele scandate, într-o transmisiune directă la televizor. Una dintre fetele acelea cu chitară cânta lângă el *Rugă pentru părinți*. Brusc, manipulatorul de mulțimi, muncit de răspunderea pentru soarta lor, își proptise în microfon capul uriaș și începuse să hohotească: *ho, ho, ho, ho*. Plânge? Râde? m-am întrebat. Își bate joc de noi? Joacă teatru? Cred că nu juca teatru. Cred că într-adevăr, din oboseală, o supapă sărise și din ego-ul în ebuliție țâșniseră lacrimile sincere, autentice, singurele sincere și autentice, ale înduioșării de sine, caracteristice senilității precoce. Câtă putere și câtă singurătate aici, sus, înconjurat de mulțimi în delirul iubirii, acesta trebuie să fi fost gândul care-i stricase supapa, făcând să țâșnească lacrimile.

Ce mi-a spus totuși Adrian Păunescu, înregistrat pe o casetă pe care, respectând interdicția, iată, nu o transcriu, ci o povestesc, după ce am reușit, mi se pare, să fac în mintea mea un loc acestei întrevederi cu cineva care mi-a făcut odată un mare bine, ba chiar să neutralizez aroma ambiguă a „madlenei":

Că acei „fundamentaliști din partid și Securitate" îl informaseră pe Nicolae Ceaușescu că un grup de intelectuali a semnat angajamente secrete cu o organizație de spionaj. S-a dus la Președinte cu problema poetului Marin Sorescu, a tenorului Nicolae Florei, a rapsodului Gheorghe Zamfir, a lui Andrei Pleșu, Valeriu Popa și Ovidiu Maitec. I-a spus Președintelui că e vorba de o gravă diversiune menită să-i îndepărteze pe artiști, intelectuali, scriitori, de conducerea statului și a partidului. Că Președintele statului nu trebuie să cadă în capcana acestei diversiuni și să riște să piardă devotamentul sincer al unor asemenea oameni.

Într-un document de Securitate din 22 mai 1982, care în *Cartea albă*... n-a fost transcris, un informator din preajma lui Andrei Pleșu raportează opiniile scriitorilor: tânărul eseist crede că participarea lui la ședințele MT a fost un pretext, fiindcă în realitate articolele sale, în special cel despre patriotism din revista *Secolul 20*, care a făcut vâlvă și la Europa Liberă, au deranjat. „Andrei Pleșu a spus că una este să te supui unei sancțiuni și alta să-ți distrugă existența; în acest caz, să mă expulzeze sau să mă aresteze."

Marin Sorescu urma să fie pus în discuția organizației de partid în 28 mai la Craiova. Datorită intervenției pe lângă Nicolae Ceaușescu, n-a mai fost scos din partid și din manuale, de unde se dăduse ordin să fie eliminate paginile consacrate lui.

Cei care l-au rugat atunci să intervină pe Adrian Păunescu, care nici nu se afla în București („Ce vă interesează pe dumneavoastră, doamnă, unde mă aflam eu?"), au fost Octavian Paler, Eugen Simion și Vasile Băran. D. R. Popescu, de la Timișoara, l-a informat pe Adrian Păunescu, iar acesta a făcut ce trebuia.

Și în documentele de Securitate se consemnează, de către informatori, felul în care Adrian Păunescu înțelegea să-i ajute pe colegii aflați la ananghie, chiar dacă și în revista lui apăreau câteodată materiale „cu conținut politic necorespunzător".

Cum a făcut-o? Simplu. Susținând mereu, în toate împrejurările, în urechile informatorilor, dovadă că tocmai din raportul unui asemenea informator îmi cita ce spunea, și nu din memorie, că oamenii de cultură erau alături de politica partidului. Trimițând în toate părțile memorii în sprijinul lui Marin Sorescu și recitându-i poeziile în spectacolele Cenaclului Flacăra, în momentele acelea când nu se știa dacă vor fi sau nu vor fi scoase paginile din manuale cu poza și poeziile lui, dacă se va reveni sau nu asupra ordinului dat în acest sens. Spunând peste tot, mai ales pentru urechile informatorilor, că, în ciuda interdicției, poezia română este de neconceput fără Marin Sorescu. Actorii înșiși confirmă, iar informatorul raportează, că Păunescu le-a solicitat să recite în cenaclu poezii de Marin Sorescu. La spectacolul de la Craiova, un spectator l-a întrebat în acele momente dacă Marin Sorescu face parte dintr-o sectă, iar Adrian Păunescu i-a răspuns textual: „Mi-ar părea rău să fie așa, dar eu știu că el face parte din elita poeziei române. Viața omului nu e ultima lui acțiune, ci o suită de acțiuni, și dacă a greșit, viața lui trebuie văzută prin marile lui merite."

Ceea ce înseamnă că Adrian Păunescu a făcut mai mult decât să pledeze cauza scriitorilor români aflați la ananghie; a cerut, cu o incontestabilă diplomație, și iertare în numele lor de la Părintele în fața căruia scriitorii greșiseră.

Raportul Securității spune că Adrian Păunescu a scris și o poezie în apărarea lui Sorescu, pe care le-a citit-o celor din anturajul său.

La vremea respectivă, audiența la Președintele statului n-a avut totuși un succes deplin. Răspunsul lui Ceaușescu a fost că asupra hotărârii de dare afară nu se poate reveni, dacă ea s-a luat, căci vinovații au semnat un angajament cu o altă organizație decât Partidul Comunist.

Ce crede el astăzi despre nenorocirea petrecută atunci? A fost încă o întrebare care nu l-a iritat: Bardul este bucuros să i se ceară părerea. Vrea, oricât de obosit ar fi, să-i ajute pe oameni să limpezească situațiile. Iată ce crede el azi, 12 septembrie 1998:

Intelectualii români nu au fost vinovați că au vrut să-și purifice ființa printr-o meditație transcendentală. Dacă a existat vreo ticăloșie, vreo perversiune, vinovați sunt cei care au făcut-o și Elena Ceaușescu, pentru că ea veghea la Ministerul Învățământului, care n-a asigurat paza acolo. Autoritățile trebuiau să avertizeze și să păzească intelectualitatea românească de o asemenea tentație.

Și pentru că întrevederea noastră a devenit pentru o clipă mai cordială, mi-a dezvăluit și unde se afla atunci: se afla la Timișoara, la simpozionul „Scritorii și pacea", de care vorbește și Mircea Zaciu în jurnalul lui.

Cât despre Nicolae Ceaușescu, nu trebuia să fii nu știu ce potentat ca să-i poți telefona personal; el însuși n-o făcea pentru că moștenise această putere de la taică-său, ci pentru că luptase toată viața pentru drepturile poporului său și pentru că Ceaușescu, din motivul ăsta, îl respecta.

Fiindcă, de exemplu, de ce trebuia Octavian Paler, care era redactor-șef de ziar, să-i dea telefon lui Adrian Păunescu? „Ce, eu eram mai redactor-șef de ziar decât el? Puteam pentru că am vrut, puteam fiindcă m-am implicat în mod serios, m-a durut cauza breslei din care fac parte. Sorescu umbla prin curte pe aici, răvășit, speriat, era ca-n versul lui Bacovia, omul începuse să vorbească singur."

Și aici, cu o notă de amărăciune sinceră:

„Ăsta e avantaj? Ăsta e privilegiul pe care l-am avut eu, doamnă? Sau e imensa povară pe care trebuia s-o duc fiindcă era vorba de un mare scriitor român? Ce mă interesa pe mine problema lui Gheorghe Zamfir? De ce-l invitam eu în emisiunile mele, în ciuda interdicției, aveam eu un dat de undeva?" O voce mică-mică de nici nu se aude, propria mea voce, îndărătnică: „Aveați emisiune, ceea ce alții nu aveau." Ce oi fi

sperând să înțeleagă? Dar el ce o fi vrut să-mi transmită? Ies purtând în urechi strigătele Tribunului furios și regretul că nu l-am rugat ca, din patriotism și solidaritate cu mizera monedă națională, să-mi fixeze totuși amenda în lei, sau măcar, ca să mă apere de tentație, să-mi confișteze banda înregistrată.

La data când am ascultat-o pentru prima oară, în primăvara anului 2003, cu fervoarea rece cu care admiri un personaj descins parcă din lumea romanelor lui Mario Vargas Llosa, nu trecuseră decât trei zile de când mă vizitase un fost deținut politic.[1] Voia să-mi arate în dosarul lui proaspăt obținut de la SRI un document uimitor pentru mine în mod special, fără ca omul să aibă de unde ști lucrul acesta: un poem anticomunist pe care-l expediase cândva lui Adrian Păunescu la *Flacăra*. Cu plic cu tot, scrisoarea omului ajunsese la Securitate. Totul se petrecuse în aceeași perioadă când poetul „se lupta" ca să-i salveze pe intelectualii prigoniți de partid în Afacerea MT, dar mai ales când îi expediasem eu, din străfundurile satului unde Dănuț Mincă se stingea, SOS-ul meu disperat.

[1] Ioan Neacșu, muncitor al cărui caz a fost intens mediatizat după decembrie 1989.

VII

Patru traiectorii exemplare

1. Crina Rădulescu

Anca T. a beneficiat în timpul regimului comunist de cea de-a doua formă a libertății, din cele doar patru posibile într-un univers concentrațional, după spusele lui Nicolae Steinhardt în *Jurnalul fericirii*: ipostaza *marginalului*, a celui căruia, nedându-i nimic, puterea nici nu-i poate cere nimic. E adevărat că asta după ce-i omorâse tatăl într-un lagăr de muncă. Cu o mașină de scris care i-a permis să-și câștige existența, Anca T. a dactilografiat manuscrisele unor scriitori din București — Petru Creția, Mihai Nasta, Gabriel Liiceanu, Victor Stoichiță, Andrei Pleșu. A văzut născându-se cărți apărute în forma aceea, știută doar de ea și de autor, abia după căderea regimului. Și mai ales a putut cunoaște, de acolo, de la marginea sistemului, toată lumea interesantă a dispărutei aristocrații intelectuale a Bucureștiului. Ea m-a trimis într-o casă plină de frumoasă mobilă veche, vase și tablouri. Doamna Crina Rădulescu a ținut să-și scrie cu propria mână mărturisirea de mai jos.

În luna ianuarie 1981, lucram de peste zece ani ca reprezentant comercial în cadrul reprezentanței din București a concernului vest-german HOECHST A.G., alături de alți șase angajați.

Un bun prieten, Constantin Comorovski, angajat la Institutul de Cercetări Psihologice și Pedagogice din București, ne-a anunțat pe mine și pe soțul meu, Octav Rădulescu (pe atunci în vârstă de 53 de ani, pensionat de boală, suferind de ulcer gastric și de grave insomnii), că la ICPP vor avea loc niște foarte

interesante conferințe ținute de un cuplu de specialiști, soț și soție, veniți din Franța (sau din Elveția), având drept temă „Meditația Transcendentală". Acest procedeu urma să fie testat, alături de alte metode de relaxare, în cadrul institutului, comparativ cu alte antrenamente pentru eliminarea stresului, ca parte din planul tematic de activitate a acestui institut.

Prietenul nostru Comorovski ne-a convins că această metodă ar putea fi mai mult decât indicată și în mod sigur benefică în cazul nostru și că ar merita încercată. Eu însămi eram extrem de obosită și sufeream de insomnii.

Am consimțit să participăm și noi (fără nici o obligație și cu titlu informativ) la acest experiment. CC ne-a mai spus că vom fi plăcut surprinși de calitatea publicului, din care făcea parte o serie de personalități publice, chiar celebrități.

Spun drept că la început am fost intrigată de denumirea de „meditație transcendentală", această asociere de cuvinte părându-mi-se pretențioasă și oarecum kitsch.

Dar pentru că institutul se afla la o distanță mică de casa noastră, chiar pe aceeași stradă, era o iarnă grea și duceam o viață lipsită de variație, ne-am lăsat convinși și ne-am dus mai mult ca la un spectacol, fără nici o reticență, mai mult din curiozitate și din nevoia de relaxare.

Ajunși acolo, am dat de o sală arhiplină, în care se aflau și destule figuri cunoscute ale Bucureștiului. Totul avea însă aspectul unei ședințe de sindicat sau de partid, cu un prezidiu în care se aflau directorul institutului și secretarul de partid, plus alte personalități din domeniul psihologiei și neurologiei, care îi flancau pe cei doi specialiști străini cărora, întrucât le-am uitat numele, le voi spune aici domnul și doamna X.

Domnul X a făcut o prezentare a MT, subliniind mai ales amănuntele privitoare la efectele sale de liniștire, cu grafice, desene la tablă, cifre statistice etc. Pe scurt, pledoaria lui conținea următoarele idei: în colectivitățile în care această MT se practica, atmosfera socială se schimba în bine, prin eliminarea violenței și instaurarea unei stări benefice de pace, în așa fel încât

în lume existau deja catedre de MT pe lângă marile universități și multe centre de studiere a MT fuseseră create în URSS și Bulgaria, unde avuseseră loc asemenea conferințe de prezentare a MT în anii precedenți. Mai mult, MT ar avea consecințe benefice asupra sănătății fiecăruia, dacă o practica cu regularitate.

Soțul meu a renunțat să asiste la aceste conferințe-instructaj încă de la prima ședință, nepărându-i-se interesant și neplăcându-i nici chestionarul care ni se distribuise cu această ocazie spre completare. (Ulterior și-a făcut reproșuri că nu a încercat să mă influențeze și pe mine în același sens.) Chestionarul respectiv conținea câteva rubrici privind: identitatea participantului, locul de muncă, starea de sănătate etc. Ni s-a părut firesc acest fapt, știut fiind că în Occident la tot pasul, în marile magazine și în expoziții, se făceau diverse sondaje. Un lucru cu atât mai firesc când faci o cercetare și trebuie să știi din cine este format lotul tău experimental. La următoarea ședință am fost invitați să aducem cu noi o batistă albă, fructe și flori (?!). A urmat împărțirea asistenței în două grupuri, în funcție de cunoașterea limbii franceze, întrucât doamna X nu vorbea româna. De un grup urma să se ocupe domnul X, iar de cel cunoscător al limbii franceze doamna. Eu am nimerit în grupul doamnei.

Unul câte unul, pătrundeam într-o cameră unde, sub un afiș mare, reprezentându-l pe Maharishi Mahesh în persoană, cu turban și barbă, era improvizat pe un birou un fel de altar cu un sfeșnic, fructe pe tăvi și flori în glastre.

Doamna X în rochie vaporoasă de voal și în picioarele goale (pe vreme de iarnă, ceea ce constituia o exemplificare vie a stării de sănătate pe care ți-o conferă practicarea MT) mi-a dat să țin în mână o lumânare aprinsă, *témoin*, mi-a spus ea, și a început un fel de ritual în care murmura cuvinte într-o limbă neînțeleasă (poate în sanscrită?), presăra sare și apă nu mai știu pe ce și se înclina adânc în fața portretului.

Era frumosă și foarte grațioasă, și tot insolitul acestei ceremonii m-a impresionat, creându-mi o stare echivocă de plă-

cere și respingere. Apoi ne-am așezat alături pe două scaune și ea mi-a încredințat la ureche *mantra* mea, elaborată, pare-se, special pentru mine. Urma să o repetăm mai întâi cu voce tare, apoi în gând. Toată psalmodierea aceasta, cât și imprimarea *mantrei* în conștiința mea a durat circa 10 minute, după care, ce-i drept, total relaxată, am plecat acasă. Cred că am participat și la o a treia ședință, când am „practicat" MT în comun. Adică fiecare dintre cei de față își repeta *mantra* în gând și „medita" într-o tăcere absolută, sub supravegherea atentă a instructorului, care evalua, probabil, gradul de seriozitate al participanților și intensitatea cu care meditau.

După această dată nu m-am mai prezentat la institut. Cred că mi-am pus și atunci unele întrebări: era aceasta o metodă științifică de relaxare? De ce trebuia să aibă loc acel ritual parcă de inițiere (?) sau adeziune, și la ce? Pentru ce trebuia să aibă loc acea mică solemnitate și care era înțelesul ei? În ce măsură reprezenta MT o aplicare corectă sau bine venită a acestor tehnici de sorginte orientală, într-un spațiu occidental și impregnat de o veche tradiție de sp. itualitate creștină? Mi-am pus mai mult sau mai puțin vag aceste întrebări atunci, când cred că m-am temut de căderea în acel „cilindru de singurătate" în care te antrenează orice meditație solitară de acest tip, contravenind preceptelor meditației creștine în care singurătatea este aspirație către ceva, cineva, nu solitudine pură și din ce în ce mai profundă.

După mai bine de un an de la această întâmplare care-mi ieșise total din minte, au început să-mi ajungă la urechi tot felul de zvonuri îngrijorătoare. Ele își aveau originea în câteva articole publicate în revista *Pentru patrie*, organ al Ministerului Apărării sau de Interne, în care se vorbea despre MT ca despre o „rețea de spionaj", despre un „complot" etc.

Am primit un telefon alarmat de la Constantin Comorovski, care mă prevenea că li se pregătește ceva grav celor care participaseră la acele ședințe de MT și că trebuia să mă aștept la orice.

La birou, colegii mei, care pesemne că aveau legături „mai sus", îmi aruncau priviri bănuitoare și mă evitau ca pe o ciumată. Dar starea de incertitudine și chiar de panică în care mă aflam a fost curmată brutal de o convocare la ARGUS, societate de Reprezentanță și Comision, unde directorul, domnul Dragoș D. (mai târziu s-a aflat că avea grad de colonel de securitate), mi-a spus că de a doua zi nu mai aveam voie să trec pragul reprezentanței. Fără nici un preaviz, fără nici o motivație.

Am încercat să argumentez, să cer să mi se spună exact de ce anume m-am făcut vinovată. „Știi tu de ce. Știi tu mai bine ce ai făcut și ce ai semnat." Apoi, fără voce, mi-a arătat cu un deget ridicat spre tavan, adică „E de foarte sus și nu pot face nimic". În favoarea mea a intervenit Ambasada RFG, prin consulul ei, în două rânduri. I s-a răspuns să nu se amestece „în treburile interne ale țării" și a renunțat.

Mă formasem timp de zece ani în cadrul Comerțului Exterior (Mașinimport, Industrialimport), pe baza celor trei limbi străine pe care le cunoșteam la perfecție: germana, franceza și engleza. Fusesem angajată mai apoi alți zece ani, mai întâi la firma Bayer A.G. și apoi ca reprezentant comercial (la patru departamente și două firme-filială) al concernului vest-german HOECHST A.G. — unul dintre cele mai mari concerne chimice și de medicamente din Europa anilor de atunci. Făcusem școlarizări în Germania, la diferite sedii ale firmei. Eram foarte apreciată de conducerea concernului, care nu o dată îmi spusese că eram cel mai capabil reprezentant al lor, chiar în comparație cu puternica lor reprezentanță din Iugoslavia, care număra circa 100 de angajați. Aveam în sfârșit în anii aceia, 1980–81, o situație profesională solidă, chiar dacă anual eram chemată la ARGUS, fiind trecută, în calitate de „fiică de profesor universitar nealiniat politicii partidului", pe o listă de „comprimați". De fiecare dată, după emoții și intervenții, problema se rezolva.

De data asta era altceva. Aveam 50 de ani, eram stâlpul de sprijin al familiei mele, care nu avea cum să se întrețină din pensia soțului, economist de profesie, dar acum bolnav, sau din

pensioara bătrânului meu tată, care, „nealiniat la politica partidului", fusese dat afară de la Universitate[1]. Iar mama, bătrână și bolnavă, nu avea nici un venit.

Am avut parte atunci și de un lung interogatoriu-anchetă făcut într-o încăpere de pe la etajul trei, în Universitate, de către un ofițer de Securitate. Acesta, în lipsă de argumente, m-a amenințat că ne vom reîntâlni la Curtea Marțială.

A trecut vara anului 1982. Nici vorbă să mă mai pot încadra, nici măcar în cel mai umil post. Fusesem invitată să mă orientez către „munca de jos", ceea ce am și făcut. Dar nici un șef de cadre nu a consimțit să mă încadreze. După luni de căutări și de eșecuri, m-am adresat cu un memoriu la Consiliul Popular al Municipiului București, la secția culturală. (Pe holuri, am întâlnit la ușa acelei secții mai mulți inși implicați în aceeași încurcătură ca mine. De unde deduc că fuseserăm mai mulți sfătuiți să apelăm la acest for.) Am fost primită de un tovarăș Cenușe, dar fără nici un rezultat.

Prin amabilitatea unui cunoscut care avea un cuvânt de spus în Cooperația Meșteșugărească, am fost primită, cu munca la domiciliu, la cooperativa „Arta aplicată", din strada Popa Savu, într-o secție care confecționa fire pentru mărțișoare. Norma, de câteva mii de fire pe zi, se putea îndeplini după o procedură destul de complicată numai de către acei cooperatori care lucrau acasă împreună cu toți membrii familiei, pentru un câștig derizoriu, care venea să le completeze bugetul.

Îmi amintesc că a fost pentru prima dată când am plâns pe stradă, dându-mi seama că nu exista pentru mine nici o ieșire.

Trebuia însă să mă pensionez de undeva. Așa că am inventat sau creat o păpușă-marionetă (avea capul făcut din bila de la flotorul closetului), iar prototipul a plăcut la cooperativă, a fost „omologat", a primit numele de „Păpușa Crina", așa încât

[1] I. L. Georgescu (1901–1996), cunoscut profesor de drept comercial, consilier la Consiliul Legislativ al României în perioada interbelică, autor a numeroase tratate de drept comercial, reeditate azi, și al unor lucrări memorialistice și eseistice dedicate unor plasticieni.

până la urmă am reușit după ani de zile să mă și pensionez, bineînțeles, cu lipsă la vechime exact anul în care încercasem zadarnic să mă reangajez și pornind de la un salariu de mizerie.

Ca să subzist, în toți acești ani (4–5) am dat lecții de limba germană și engleză unor copii, am plimbat preșcolari etc. Nu o dată am auzit câte un copil spunându-mi: „De-aia te plătește mama, ca să-mi desenezi!" Asta pentru că îmi agrementam lecțiile, ca să le fac mai plăcute, cu desene. Sau câte un tată, fost coleg de la HOECHST A.G., în vizită la noi acasă, care, arătând cu degetul vreo piesă de mobilier sau vreun tablou, îmi spunea: „Când o să ai nevoie să vinzi asta, să mă anunți."

Îmi dădeam seama că acestea, ca și multe altele, erau lucruri umilitoare, dar nu mă simțeam nici umilită și nici înjosită. Iar vorba francezului — *Tout est bien qui finit mal* — mi se potrivea de minune.[1]

2. Aurora Liiceanu

În aprilie 1998, când am purtat discuția referitoare la MT, A.L. era cercetător științific principal la Institutul de Psihologie „Mihail Ralea" al Academiei, profesor universitar la Școala Națională de Studii Politice și Administrative și avea numeroase contracte cu instituții de profil din străinătate. O văzusem adeseori pe diverse canale românești de televiziune, în emisiuni educative, tinzând să apropie societatea românească de standardele europene de care o despărțiseră 50 de ani de comunism. Era de asemenea autoare a numeroase eseuri, interviuri, articole și a câtorva cărți studiind mentalitățile României postcomuniste.

S-ar spune că trauma MT a avut asupra domniei sale un efect benefic, relevându-i temperamentul de luptător. Lucru care

[1] Text scris de mână și încredințat de doamna Crina Rădulescu, actualmente pensionară, în 29 ianuarie 2003, sistematizând discuția fără reportofon pe care am purtat-o.

mai mult se deduce, fiindcă A.L. are un gust mult mai pronunțat pentru ideile generale și pentru analize decât pentru confesiune. Din discuția noastră pasionantă, am putut extrage pentru ce ne interesează în acest capitol paginile ce urmează:

(...) Episodul ăsta cu Meditația Transcendentală s-a petrecut așa: în momentul când ni s-a anunțat de către director că aveam de realizat un experiment, în care noi înșine eram subiect de observație, eu lucram împreună cu colegul Neacșu la un proiect. Eram destul de prinși, Neașcu îmi spunea că era mai bine să nu mergem, îmi făcea observații că, dacă mă mai duc mult, o să rămân în urmă cu lucrarea, dar eu îi spuneam că e sarcină de serviciu și asta e. Pe urmă, eram și curioasă; a fost de altfel motivul principal pentru care m-am dus. Fiindcă totuși nu ni se anunțase ca o obligație, din câți eram, trebuia alcătuit un colectiv suficient de semnificativ pentru a se realiza experimentul. M-am dus din amuzament, dar și, în mod sigur, inerțial, fără să-mi pun nici o întrebare. Nu spun că exista vreun motiv de prudență sau temerea că ni s-ar întinde o capcană. Spun pur și simplu că atunci nu-mi puneam întrebări. Trăiam în social și lucram într-o dulce inconștiență, ca să spun așa. Atunci am realizat că, făcută cum trebuie, meseria mea era una periculoasă, raportată la socialul riguros controlat în care trăiam. Abia atunci, după scandal.

Sigur că mă deranjau și pe mine la comunism câteva lucruri. Sentimentul că nu puteam evolua. Că destinele noastre erau conservate. Jena, dificultatea de a mă descurca fără să am un mediu profesional favorabil, fiindcă nu dădeam mâna cu diavolul. Mă deranja că nu aveam acces la comunitatea academică. Fiindcă mă simțeam ca făcând parte dintr-o breaslă de care eram izolată. Trăiam, desigur, sentimentul de plafonare profesională. Dar toate astea într-un fel de fundal, până atunci, într-un *arrière-plan*. Nu cred că eram singura. Cred că era o inaptitudine pentru social, pentru politic, o amorțeală generală. Eu numai după '90 m-am gândit la inaptitudinea fundamen-

tală a românilor de a gândi istoric, la tradiția de neinteres pentru istorie din cultura română. Este adevărat că dacă toate canalele pe care trebuiau să vină informațiile, nu doar cele de natură istorică, ci toate informațiile, aduceau dezinformarea, interesul dispărea și se instala un reflex de apărare. Și un dezinteres pentru orice venea dinafară, perceput ca non-informație. Astfel încât, atunci când a apărut acest Stoian cu propunerea lui, oamenii au mărșat, percepând totul ca pe altceva, ca pe o schimbare în rutina zilnică.

Cum de s-au lăsat cercetătorii și specialiștii prinși în așa ceva, păcăliți de o manifestare mai degrabă mondenă, este o întrebare, într-adevăr.

Dar întâi trebuie să ținem cont că tehnica respectivă ca atare nu putea fi aflată decât printr-o ședință și în prezența acelui instructor. Nu aveai nici o posibilitate să te edifici singur, înainte. O puteau face doar cei care studiaseră materialele teoretice, propagandistice, pentru a hotărî dacă se realiza sau nu experimentul. Dar ce era el, în sine, și asta era șmecheria, îți arăta acest instructor. Atunci abia vedeai, ca specialist, despre ce anume era vorba. Și că tehnica cu pricina era ca un inel de calitate pe o țoapă. Dar este adevărat că, și în aceste condiții, specialiștii din institut au fost totuși prinși pe picior greșit. De ce?

Meseria de cercetător nu are decât o necesitate. Nu e o condiție suficientă, ci doar necesară: curiozitatea. Cei mai mulți lucrători din institut erau funcționari în cercetare, iar regimul, cu contraselecția lui, i-a făcut savanți. Statutul de funcționar adoarme spiritul critic, nu-ți mai pui întrebări. Ești fericit să-ți atârni pe ușă titlul de doctor. Comunismul a dat suficiență. De aceea, după 1990 ne-am trezit ca niște paralitici scoși să înoate. Fiindcă am fost, și suntem încă, o comunitate autistă. Îți trebuie un imbold drăcesc, să miști, să te confrunți, să ieși la lumină după ce ai stat în întuneric atâta vreme. De-asta îți spun că până atunci nu-mi pusesem întrebări și abia atunci am început să-mi pun.

Atunci, după MT, m-am întrebat, fiindcă până atunci nu o făcusem: eu citesc în meseria mea pentru că-mi place sau pen-

tru că m-am obișnuit? Atunci m-am gândit prima dată. Eu n-am întrerupt contactul cu meseria mea după scandal, după desființarea institutului, după toată tevatura care a urmat. Munceam la „Suveica" și citeam, fiindcă mai ieșeau din țară inși, mai aduceau reviste.

Din fericire, am lucrat doar câteva luni: două luni până s-a reglementat oarecum situația, o lună s-a zugrăvit „Suveica" și mi s-a dat concediu fără plată. Singura problemă era să nu fiu luată de pe stradă pentru parazitism, așa că povestea cu concediul fără plată mă aranja. Fără slujbă nu aveai identitate. Nu era posibil să te sustragi. Nu puteai invoca argumentul că te puteai întreține singur.

O colegă, sora unui actor, dată afară în timp ce era in spital, a intentat un proces, s-a prezentat invocând neregula asta și grefiera i-a spus: „Vi s-a desfăcut contractul de muncă în timp ce erați în spital? Când ați ieșit din spital?". „Pe 2 mai", a răspuns femeia. „Bun, atunci vi se desface contractul de muncă începând cu data de 3 mai." Ea a declarat: „Sunt bolnavă, nu vreau să lucrez, fratele meu mă va susține financiar." „Nu se poate, fiindcă intrați la pușcărie pentru parazitism."

Neacșu, colegul meu, fusese și secretar de partid. El nu venise la ședințele din Frumoasei. Până la urmă a ajuns și el muncitor la Fabrica de Bere. Din punctul ăsta de vedere, deci, aveam interes să fiu prinsă undeva cu munca. Băiatul meu avea atunci doar 7 ani și jumătate.

După trei luni la Fabrica de Țesături, am fost transferată „în interesul serviciului" la o bibliotecă, dacă putea vreo bibliotecă să fie interesată să-i vină un muncitor necalificat la serviciu. E drept că funcția nu era trecută în hârtiile noastre.

Cea care a întocmit hârtiile pentru demiterea mea e și ea o femeie cumsecade, am întâlnit-o mai târziu pe stradă și mi-a spus: „N-aveam ce să fac, doamnă Liiceanu, eu sunt jurist la minister. (Căci era și acum tot jurist la minister.) Trebuia să vă dau în judecată. Tot ce mai puteam să fac era să-mi dau demisia."

Ei, cum era să-și dea demisia? Românul nu-și dă demisia nici pentru maică-sa.

Așa încât am lucrat la „Suveica", unde se făceau țesături, prosoape, textile, destul de puțin, cum am spus, apoi la bibliotecă, unde nu se lucra, se stătea, apoi la o școală de copii cu probleme, care necesita un alt tip de pregătire, în defectologie, pentru care m-am pregătit. Asta din 1986 până la revoluție.

Cum am suportat psihic chestia asta?

Cum ți-am spus, la institut, unde eram de la terminarea facultății, din '63, adică de aproape 20 de ani, lucrasem într-o dulce inconștiență.

Cu colegul meu, Neacșu, din biroul de partid, la un moment dat, când încă nu izbucnise scandalul, dar am simțit că se va întâmpla ceva, că era ceva politic, am avut o discuție: „Tu ești la fel de vinovat ca mine, eu nu sunt membră de partid, n-am conștiință politică, dar tu ai, voi de ce n-ați spus nimic?!" Și așa și vedeam lucrurile, trebuie să recunosc: nu-mi ceruse nimeni părerea acolo, nu mă trimiseseră să studiez materialele alea, mă chemaseră acum ca simplu pălmaș. De altfel, faptul că ei, care nu participaseră la experiment, dar membri de partid fiind, n-au sesizat pericolul politic a supărat partidul tot atât de tare, de aceea i-a pedepsit și pe ei. Pentru lipsă de vigilență, nu? Eu nu aveam de ce să fiu vigilentă. În general nu mă interesa și nu conștientizam prea mult ce se întâmpla în politic.

Trăiam deci în izolarea specifică omului care lucrează în cercetare și care s-a obișnuit, care spune: bine că suntem aici, bine că avem salariu, eram mulțumită și adormită. Într-un fel, eu m-am înțeles foarte puțin cu mulți colegi ulterior, pentru că, dacă ei s-au considerat victime totale, eu am considerat că a fost și o provocare a vieții. Mie mi-au întors existența pe dos dintr-o perspectivă foarte simplă: în viața mea nu-mi trecuse prin minte că voi trăi din mâini și nu din cap. O dată ce am terminat o facultate, ideea era că voi face ceva cu capul. Am făcut atunci descoperirea că puteam să trăiesc din mâini. Oficial și neoficial, pentru că în perioada aia am făcut croitorie puternic, țin minte că în prima vară de după MT câștigasem într-o lună și ceva peste 8.000 de lei, aproape 9.000 de lei, ceea

ce era o sumă mare, aproape două salarii, pe rochii. Făceam deci rochii. Cumpăram materiale, umblam în patru labe pe duşumea, am făcut chiar şi o expoziţie cu vânzare acasă, la amicele mele. Nu aveam preţuri mari, nu mă duceam la Fondul Plastic, unele cunoştinţe sau prietene spun că le au şi acum, rochiile făcute de mine. Îmi plăcea să cos şi mi-am zis: ei, ce-ar fi să mă apuc? Aveam o prietenă în Grecia, începusem să-i cer nasturi, fermoare, agăţătoare, pasmanterie, aţă colorată, aţă aurie. Asta probabil mi-a dat ideea că mă descurc. Nu ştiam asta, eram adormită. Nu avusesem nimic de schimbat în viaţa mea, din punctul ăsta de vedere, în ultimii aproape douăzeci de ani. Acum mă mişcam, mă agitam, făceam. Vreau să-ţi spun că la „Suveica" am făcut chiar şi un curs de specializare ca să împachetez lucruri, nu ştiu de ce, făceau cadouri la CC. Mă gândeam oricum să obţin o calificare. Eram prea tânără ca să rămân aşa. Nu ştiam cât o să stau acolo şi atunci trebuia să mă calific.

Pe de altă parte, chiar şi aşa, înainte să înceapă procesul ăsta de conştientizare a tot ce-ţi spun, ceea ce m-a ajutat pe mine foarte mult, spre deosebire de colegii mei, este că am încredere în mine însămi şi nu mă mişcă decât oamenii care au importanţă pentru mine. Dacă oamenii la care ţin îmi spun lucruri neplăcute, mă mişcă, dar dacă-mi sunt indiferenţi, nu. Or, atunci fiecare a îndurat afronturi, jigniri, umilinţe. Peste care eu am trecut uşor.

A mai fost şi absenteismul meu social. Şi asta m-a ajutat foarte mult. Eu m-am simţit întotdeauna tolerată. Nu am mers niciodată la un congres, un colocviu, o conferinţă, nu mi s-au încredinţat munci de răspundere, că nu eram membră de partid, n-am fost premiată. Sperietura asta nu a fost conştientizată politic în nici un fel. Am trecut prin nişte lucruri cumplite fără să ştiu *cât* erau de cumplite.

Cred că inconştienţa asta provine şi dintr-o naivitate socială pe care o am şi care s-a dezvoltat din acest apolitism, această decuplare de la realitate, care ne e dată aşa cum ne e dată şi

care nu cred că se poate schimba. Psihicul meu a fost, în orice caz, foarte robust. Fiindcă îmi amintesc ședința aia faimoasă la institut, unde ni s-a spus: „Dați telefon acasă, că nu se știe când ajungeți." Sigur că m-am speriat de moarte că băiatul meu era singur, era ora trei, se făcea patru după-masă, se făcea cinci, cât mai dura, cât, cum, era această manieră de a nu spune... Voiam să telefonez, să trimit pe cineva să stea cu copilul, tatăl lui era în Germania. Ei, și aici s-a petrecut ceva foarte caraghios și semnificativ pentru inconștiența asta, când s-a întors el, am mers să facem niște acte, erau niște chestii administrative de clarificat. El venise din Germania, a prezentat pașaportul, eu lucram la „Suveica". Ne-au cerut legitimațiile de slujbă: el a scos pașaportul, că acolo lucra, eu am scos legitimația. Muncitor necalificat la fabrica de prosoape „Suveica". M-am amuzat.

Cred că, de fapt, am trecut bine prin experiența asta, pentru că întotdeauna am avut potențialități mai multe decât am putut să le dau curs. Ceea ce până atunci nu știusem. Cred că și dacă aș fi fost nevoită să emigrez, tot m-aș fi descurcat, în străinătate, oriunde, era imposibil să nu mă descurc. După MT am aflat asta: dacă mi se barează un drum, găsesc un altul. Cred că această catastrofă m-a speriat și m-a provocat.

3. Constantin Comorovski

Pe domnul Constantin Comorovski, locuind de la episodul MT în Franța, la Neuilly-sur-Seine, l-am căutat la insistențele prietenului său, scriitorul Alexandru George, care a avut el însuși multe să ne povestească, contribuind la clarificarea a numeroase aspecte legate de episodul MT și de impactul lui asupra intelectualității bucureștene. I-am telefonat domnului Comorovski, dictându-i câteva întrebări legate de felul în care trăise domnia sa experiența MT, și domnia sa ne-a trimis prin fax paginile pe care le transcriem aici.

În 1981 se împlineau nouă ani de când lucram ca cercetător științific principal la Institutul de Cercetări Pedagogice și

Psihologice (ICPP), subordonat Ministerului Învățământului. Conducerea politică vedea în el mai ales un element de decor, de rigoare în orice țară comunistă: toate disciplinele considerate științifice trebuiau să fie reprezentate oficial, să scoată publicații, să participe la întâlniri internaționale cu specialiști etc., fără a fi însă realmente consultate în privința deciziilor serioase, care se luau după criterii ideologice oportuniste sau după inspirația unor personaje adeseori de o incompetență notorie.

Așa stând lucrurile, în institut mocnea o atmosferă critică față de forul tutelar. Se întâmpla ca unii cercetători animați de un imprudent elan de obiectivitate științifică să semnaleze disfuncționalități grave, care în optica demnitarilor ar fi trebuit, dimpotrivă, să fie ascunse. Și atunci represaliile luau forma unor restructurări, suprimări de posturi, epurări etc. Pentru asemenea scopuri, afacerea Meditației Transcendentale (MT) a oferit un pretext excelent. Dar, curios lucru, nici unul dintre colegii mei, oricât erau de pățiți de-a lungul deceniilor de opresiune comunistă, n-a anticipat pericolul când însăși conducerea ICPP, respectiv directorul Radulian, a inițiat constituirea unui grup de vreo 50 de persoane benevole pentru efectuarea la sediul nostru din strada Frumoasă a unui experiment de o săptămână, menit să evalueze o formă de meditație de origine orientală, despre care nici eu, nici majoritatea celorlalți nu știam nimic. Am aflat atunci că cei doi instructori invitați pentru experiment aveau de mai multă vreme activități autorizate în spitale și în case de cultură, ceea ce explica în parte că în grupul experimental au intrat nu numai cercetători ai institutului, ca mine, ci și persoane din afară, medici sau simpli curioși, ca Andrei Pleșu. Asta mi-a dat ideea de a aduce și eu doi prieteni, soții Rădulescu, care locuiau tot pe strada Frumoasă, lângă ICPP.

Sarcina raportului final, cu caracter de aviz, urma să-i revină în primul rând lui Vladimir Gheorghiu, care își luase un doctorat în psihologie în RFG și conducea în ICPP, dar cu o participare mai largă, un consistent cerc științific privitor la hipnoză și sugestie. Cei doi instructori au dovedit o pricepere comunicațională curentă, de pildă în managementul occidental, dar

rarisimă în România de atunci, inundată de sărăcăcioasa exprimare „ideologic corectă" sau „justă", cum i se spunea. Prima parte a experimentului a constat într-o descriere a MT drept o formă de mantra-yoga străveche, dar verificată și perfecționată prin metode neurofiziologice riguroase și utilă pentru practicarea performantă a multor ocupații tehnice sau economice esențiale în societatea modernă, pentru armonizarea funcțiilor organismului etc. De aceea nu ni se părea neverosimil ca MT să beneficieze de asentimentul oficial. Într-adevăr, dacă în urmă cu câteva decenii yoga trebuia respinsă global ca fiind mistică, idealistă etc., cum și era de fapt, treptat curiozitatea dublată de o nevoie nemărturisită de a depăși orizonturile sumbre ale materialismului, fie el și dialectic, dusese la o acceptare a exercițiilor yoga, precum și a unor practici paranormale înrudite, cu condiția de a fi prezentate doar sub unghiul culturii fizice sau al unor tehnici curative ce pot fi explicate neurologic.

În ICPP se cunoștea cazul psihiatrului bulgar Gheorghi Lozanov, pe care ministrul Culturii Ludmila Jivkova îl trimisese de trei ori în India începând din 1965, pentru cercetări în aceste domenii. Pe baza lor, Lozanov elaborase o „sugestologie" cu aplicații surprinzătoare, de pildă în învățarea rapidă a limbilor (sugestopedie). Ele aveau tot mai mult ecou în URSS și în Occident, mai ales în Canada. De asemenea, un cunoscut yoghin indian în trecere prin România făcuse o demonstrație la televizor și o alta la ICPP.

Ținând seama de faptul că se adresau unui grup de intelectuali, soții Stoian au dezvoltat mai ales prezentarea în termeni științifici a MT, reducând la minimum moștenirea arhaică, de aspect oarecum magic sau miraculos, care în alte cercuri era, desigur, cea mai atrăgătoare. Totuși, în faza următoare a experimentului nostru participanților li s-a propus o „inițiere", spre a i se atribui fiecăruia în parte o *mantră* și a i se explica între patru ochi folosirea ei. Cu o singură condiție însă: persoana respectivă să completeze mai întâi un sumar formular autobiografic și să semneze angajamentul de a nu-și divulga *mantra*.

O întorsătură neașteptată și jenantă, dar mai nimeni n-a optat să se oprească la jumătatea drumului, mai ales că fără o practică proprie a MT nu se putea da nici un aviz în cunoștință de cauză. Așadar, în zilele următoare fiecare semnatar, după un mic ritual provenit din tradiția indiană, a intrat în posesia unei enigmatice *mantre*, fără nici un sens pentru el. Instructorii au lăsat apoi la ICPP o documentație destul de amplă privind MT și au plecat la ale lor, în așteptarea rezultatului propunerilor extrem de optimiste, ca deschiderea unui centru național MT, și de naive, adresate de ei foarte sus. Propuneri care declanșaseră de altfel sarcina trasată Academiei RSR și Ministerului Învățământului și repercutată de aceste foruri asupra ICPP, de a înainta un aviz științific. Iar cercetătorii care participaseră la experiment au trecut la studierea documentației și la confruntarea observațiilor fiecăruia, pe baza propriei exersări a MT. Am aflat atunci, nu fără amuzament, până unde mergeau ambițiile afișate de structurile internaționale ale MT, cum ar fi dobândirea prin practică stăruitoare a capacității de levitație. Iată de ce, cum s-a aflat nu demult, dosarele Securității privind MT purtau sarcasticul nume de „Zburătorii". Se mai preconizau pacificarea și progresul cvasiautomat al întregii omeniri, direct proporțional cu generalizarea MT, constituirea unui parlament mondial cu totul neguvernamental etc. După câte mi-au spus autorii raportului final al ICPP, acesta a lăsat deoparte respectivele utopii, a formulat rezervele de rigoare față de ritualul indian sus-menționat, dar a constatat că practica meditativă de bază, singura cu care avuseserăm noi de-a face, avea unele efecte pozitive demne de a fi luate în seamă, ceea ce de altfel era greu de tăgăduit. După puțin timp s-au făcut simțite altfel de efecte, din ce în ce mai alarmante. Securitatea a descins la ICPP, confiscând documentația lăsată de soții Stoian și afirmând că nimeni nu autorizase invitarea lor. Toți membrii PCR din institut (din care eu nu făceam parte) au fost invitați în prezența unor activiști ierarhic superiori, cerându-li-se să voteze sancționarea drastică a directorilor, a B.O.B.-ului etc., unii întrucât au organizat în ICPP o activitate nepermisă, alții pentru că

au omis să-i reclame. Faptul că se ceruse un aviz în privința MT nu putea fi contestat, dar se reproșa aspru ideea experimentului. Într-adevăr, ministerul își comunicase aprobarea, dar urmele ei scrise deveniseră de negăsit.

Concomitent, o revistă de popularizare a Ministerului de Interne descria MT ca pe o agentură secretă a imperialismului, foarte periculoasă pentru statul socialist. Totuși, cei mai mulți din organizația de bază a institutului, uitând accepția reală a centralismului democratic, invariabilă de la Stalin la Ceaușescu, în loc să voteze ce li se indica de sus, s-au apucat să refuze sancțiunile, negăsindu-le vreo vină celor incriminați. Și asta deși directorii, înțelegând în ce direcție mergeau evenimentele, au preconizat ei înșiși să li se dea un vot de blam spre a se evita nenorociri mai grave. Nu cred însă că asta ar fi schimbat mersul ineluctabil al afacerii MT, căci încercări de rezistență eșuate au avut loc și în alte părți, de exemplu pentru a-l salva de la destituire pe Andei Pleșu.

În scurt timp o comisie de anchetă a venit la ICPP și l-a luat la întrebări cu caracter de reproș pe fiecare dintre cei care aparțineau personalului de cercetare, cerându-i și o explicație scrisă. Se aplica și cu acest prilej o metodă clasică de stimulare a delațiunii: cel ce-i acuza pe alții, singur în fața comisiei, putea spera să-și amelioreze propria soartă și am motive să cred că unii au folosit această urâtă resursă. Așa se face că unii dintre membrii PCR au fost excluși și alții doar suspendați.

Una dintre exigențele anchetatorilor era ca fiecare să-și declare *mantra* atribuită. Într-adevăr, ea urma să fie răstălmăcită drept parolă secretă de recunoaștere reciprocă a unei rețele de spionaj și subversiune. Iar declarația scrisă avea să figureze în dosarul de desfacere a contractului de muncă, demonstrând că ancheta și-a îndeplinit misia și că sancțiunile vor fi îndreptățite. După o perioadă de incertitudine, deznodământul a fost radical: ICPP a fost desființat (de altfel, sediul principal, nu departe de Biserica Antim, era supus demolării) și fiecare angajat a primit o decizie de desfacere a contractului de muncă, de la data de 5 mai 1982, care specifica și interdicția de a mai

lucra în învățământ sau în cercetare. Câțiva psihologi, prevalându-se de dreptul muncii, au atacat decizia în justiție. Bineînțeles că respingerea acestor acțiuni a survenit repede și fără dezbateri. Între timp, represaliile împotriva tuturor celor care avuseseră contact cu soții Stoian se extindeau în București și în alte orașe.

Avizul cerut institutului marcase deci momentul precis de totală răsturnare a atitudinii oficiale față de MT, care anterior fusese de indulgență binevoitoare. (...)

Față de impasul profesional total în care eram aruncat, am început să-mi vând lucrurile ca să am din ce trăi și m-am pregătit pentru a cere emigrarea în Franța, în vederea reunificării familiei, căci fiica și soția mea obținuseră azil politic acolo. Alți foști colegi au cerut după câtva timp emigrarea în Germania sau în Israel — Vladimir Gheorghiu, de exemplu, care era căsătorit cu o nemțoaică. Înaintând cererile într-o perioadă când nu mai lucram, scăpam măcar de violentele și umilitoarele ședințe de blamare, urmate de retrogradări, cu care erau pedepsiți la locurile lor de muncă cei care voiau să emigreze. Totuși, o pedeapsă trebuia să vină. Într-o zi am fost vizitat acasă de un agent al Securității care s-a legitimat și mi-a pus diferite întrebări asupra MT, unele rimând cu articolele de „demascare" apărute în presă, altele pe care le-am găsit ciudate. Se bazau ele pe presupunerile credibile în mintea celor ce le formulaseră? Tema care revenea uneori camuflată după altele, potrivit tehnicii știute a interogatoriilor (mai ales penale), era posibilitatea comunicării sau influențării la distanță cu ajutorul MT. I-am răspuns că MT nu servește la așa ceva, ci doar la calmare, repaus etc., dar că sovieticii au făcut experiențe de influențare la distanță, de pildă asupra unor animale aflate pe submarine. Aș putea adăuga că, la competițiile de șah pentru titlul mondial, ei introduceau printre spectatori parapsihologi, urmărind perturbarea subliminală a adversarilor. (...)

După ce mi-a cerut un angajament scris că nu voi mai practica MT nici în grup, nici singur, securistul mi-a spus că mi se va acorda un nou loc de muncă, de un gen deosebit de cele

anterioare, pe care mă „sfătuiește" să îl accept. Ușor de înțeles că sfatul lui era de fapt un ordin și anunța o nouă sancțiune. Căci felul cum agita presa afacerea MT era o revenire la tonul draconic care însoțea arestările și procesele politice măsluite din timpul lui Stalin. Știam câte ceva despre ele, căci în 1945 petrecusem aproximativ o lună în arestul Securității, fiindcă, licean, împreună cu un grup de colegi, lipisem pe străzile Bucureștiului manifeste îndreptate împotriva guvernului Petru Groza. Dar nu numai cei care am îndurat atunci închisoarea politică, ci și ceilalți cam de aceeași vârstă cu noi știam care erau riscurile celei mai mărunte nesupuneri.

După câteva zile am primit cu toții convocarea la „Brațele de muncă". Am fost repartizat la Cooperativa Meșteșugărească „Tehnometalica" din București, ca muncitor necalificat, cu cel mai mic salariu pe țară.

Am lucrat acolo ceva mai puțin de un an. După ce am fost convocat să completez formularele cererii de emigrare, am demisionat de la „Tehnometalica".

4. Doina Moraru

Despre doamna Doina Moraru mi-a vorbit cu insistență o colegă din editură, Monica Manu, care mi-a și rezumat parcursul profesional și uman extraordinar al unui om de știință intrat în anonimat și într-un fel de moarte profesională din cauza implicării în afacerea MT. Fusese, începând din 1967, cercetător la Institutul de Cercetări pentru Industria Electronică, ICPE, unde înființase Laboratorul de Cercetări pentru noi surse de energie. Cu cercetările realizate acolo brevetase până în 1982 o serie de 11 invenții și inovații în domeniul surselor de energie. Invențiile ei erau de reală utilitate, una referindu-se, de pildă, la sistemele de producere mixtă a energiei electrice și a căldurii cu surse neconvenționale sau clasice, alta la captatoarele solare cu concentrarea energiei de temperatură medie. A mai omologat un

generator termoelectric, un micromotor, un uscător solar, un colector solar... Toate ţineau de domeniul surselor noi de energie.

Cu doamna Doina Moraru ne-am văzut o dată, în vara anului 1998, când am notat ce-mi povestea, cu un aer uimit-amuzat, despre o traumă lăsată în urmă. În mod inexplicabil, notiţele acelea au dispărut din dosarul cu documente. A doua zi după o nouă întâlnire acasă la fosta fiziciană, când am înregistrat tot, în ianuarie 2003, am găsit într-un fişier fără nume, care nu voise să se deschidă până atunci şi pe care nu-l aruncasem, transcrierea însemnărilor din urmă cu aproape cinci ani. În paginile de mai jos am combinat, fragmentar, informaţia din cele două materiale.

Cum am ajuns să practic MT? Era după moartea celui de-al doilea soţ al meu, cu câteva luni în urmă, în toamna anului '80, lucru care m-a răscolit foarte tare. Trăiam, de fapt, cu calmante. Şi atunci când am fost invitată să particip la această treabă, mai ales că aveam ceva noţiuni despre procedeele astea de relaxare şi despre yoga, am acceptat cu bucurie, m-am dus imediat. Invitaţia a venit din partea unui arhitect, prieten cu soţul meu şi vecin, care cunoştea un personaj, uitasem cum se numea, în zona administrativă pe la Fondul Plastic, acum, că-mi spuneţi, cred că era Constantin Chiaburu. Şi la Chiaburu acasă s-a petrecut asta, unde au mai venit câteva persoane, să zicem până în şapte, complet necunoscute, nu le-am cunoscut nici acolo, nici după aia, nu am comunicat între noi. S-a întâmplat în primăvară, prin aprilie, cred. Totul a durat şase zile, atâta era... porţia, ca să zic aşa. M-a interesat, am luat-o în serios, fiindcă figura acestui domn instructor, Stoian, mi s-a părut că are în ea o lumină specială. Limbajul era destul de modest, dar eu, dacă am început un lucru, îl fac cu seriozitate. Şi atunci i-am respectat toate indicaţiile şi mi s-a întâmplat ceea ce trebuia să se întâmple. Nu mi-era străină experienţa. Se produce un salt într-o zonă de vid în care te instalezi, aşa, liniştit. Asta după

șase zile de exercițiu sau chiar mai repede. Și am fost foarte mulțumită. Am continuat în anul care a urmat, până când a început scandalul, care a izbucnit cu un an mai târziu. Un an, acasă, am practicat și mi-am văzut de treaba mea, fără supravegherea nimănui, dar respectând indicația de a nu depăși 20 de minute. Au fost, desigur, zile în care n-am avut timp, eram totuși foarte ocupată, dar, una peste alta, am practicat exercițiul și am fost mulțumită. Se spunea acolo, în discuția introductivă, că or să ți se limpezească ideile și în zona profesională, și ce mi s-a spus să știți că s-a întâmplat, fiindcă dacă mă gândesc bine, am făcut niște lucrări care mie mi se pare că erau destul de valoroase. Am avut niște idei bune, niște invenții, am brevetat niște lucruri. Acum, cum să spun, brevetasem și înainte, nu se poate spune că acolo a început, dar au fost câteva lucruri absolut deosebite, îmi pot da seama, pot compara și cred că astea au fost mai valoroase. S-ar putea spune și că este o chestiune de experiență adunată, care la un moment dat produce saltul, și asta se poate, dar una peste alta chiar așa s-a întâmplat. E de discutat dacă e de aici sau nu, dar rău nu mi-a făcut, asta-i sigur. După ce-a izbucnit scandalul însă, asta m-a tulburat așa de tare, că am renunțat.

Cum s-a declanșat scandalul? Eu fusesem plecată din București vreo săptămână, și seara, când am ajuns acasă, m-am trezit cu un telefon de la directorul institutului. El mă mai suna așa, când și când, nu era nimic special în asta. Și mi-a spus să vin dimineață devreme la institut, înainte de începerea programului, la el în cabinet. De altfel, drăguț, râzând, deci am dormit liniștită. A doua zi, când m-am dus, la institut erau adunați, cu figuri negre de supărare, directorul, șeful serviciului personal, șeful comitetului de partid și securistul institutului, am aflat eu atunci, fiindcă nu-l cunoșteam. Erau supărați Dunăre. Și au început interogatoriul, ca să spun așa, cu blândețe din partea directorului, că să spun ce s-a întâmplat, am fost în casa cutare și eu, la început mirată, liniștită, da, am fost, au început să-mi spună, încet-încet, pe rând, că e foarte grav, că o să fiu probabil dată afară din institut, s-ar putea întâmpla să mi

se ia casa, proprietatea mea în momentul acela, să pierd buletinul de București și să pierd titlul de doctor. Și toate astea venind dintr-o dată... Și că a doua zi trebuia să aibă loc o adunare de partid deschisă în care urma să fiu pedepsită. Vă dați seama cum m-am întors acasă. A doua zi dimineață, mă rog, am luat eu niște calmante, când m-am trezit am avut o durere îngrozitoare în trunchi, în zona umărului și a toracelui; ulterior mi s-a spus că ar fi fost un preinfarct. Am avut în casă niște extraveral, din fericire, am stat puțin întinsă, dar nu puteam, vă dați seama, să nu mă duc, eram convocată. M-am ridicat și m-am dus fără să știu ce-i cu mine. A fost sinistră toată povestea, adunarea asta a fost deschisă de un reprezentant al comitetului de partid pe sector, care a vorbit foarte urât, vulgar, m-a făcut în toate felurile. Ceva ce n-auzisem niciodată, nu pot să spun. Nu am putut nici ține minte termenii aceia. M-a insultat, pur și simplu. Nu mai știu nici cum îl cheamă, nu cred că l-aș recunoaște, era un activist de la sectorul 5, de o vulgaritate îngrozitoare. Și culmea este că înainte, în cabinetul directorului, unde mi s-a spus că trebuia să am o mică discuție, în cerc restrâns, participase și el. Și în această discuție fusese foarte politicos. Deci ieșirea asta era programată, era învățată, el așa trebuia să vorbească, nu m-a jignit pe mine în particular. Asta este destul de straniu. Deci, după ce-a terminat de vorbit, i-a incitat pe cei prezenți să mă blameze într-un mod cât mai ordinar. Deși directorul meu intervenise, încercase să-l domolească. Iar când a luat el cuvântul, imediat după acel activist, n-a făcut altceva decât să mă laude. Ceea ce a schimbat complet atmosfera. Dar cred că și așa mă bucuram de o oarecare simpatie. Toți cei care au vorbit, în afară de două persoane, toți ceilalți, cercetătorii, n-au făcut altceva decât să mă laude. Dar, mă rog, acuzațiile erau foarte grave, trădare de țară, intrasem pe o filieră de spionaj, erau obligați să spună că sunt de acord că am greșit și trebuia să fiu dată afară din partid. Unde intrasem invitată. În afară de asta însă, dată fiind activitatea mea din institut și ce mi se întâmplase recent, adică moartea soțului, n-am pățit nimic, m-au iertat adică. Atâta doar că am fost scoa-

să din funcția de șef de laborator, o vreme a girat pentru asta directorul, dar s-a aranjat în așa fel să stau mai mult pe lângă o instalație solară care era la Bragadiru, creație a mea, să zicem, să stau mai mult pe acolo, să nu fiu văzută prin institut, ca să nu-i vină cuiva vreo idee. Și vreo șase–șapte luni n-am dat prin institut, am fost așa exilată, dar într-un mod mai delicat. Câteva luni n-a numit pe nimeni în locul meu, însă în final a trebuit să numească și atunci noul șef al laboratorului a făcut tot posibilul să mă îndepărteze. Îmi lua colaboratorii, dându-le alte însărcinări, alte asemenea șicane. Treaba asta a fost atât de rea, încât a trebuit să plec din institut. Imediat după ce am terminat lucrările începute, am plecat. Directorul a insistat, mi-a creat alt colectiv, dar cum nu aveam drept de semnătură, nu puteam de fapt lucra, deci n-am mai putut să rămân. Și asta m-a scos din rosturile mele.

De aici, practic, viața mea s-a schimbat. N-am mai putut să-mi văd de treburi, așa cum le concepeam eu, m-am mutat la un alt institut, de proiectări și studii, unde mă cunoșteau oamenii. Faptul că nu m-au trimis totuși la munca de jos a fost, cred, legat de ce mi se întâmplase. Moartea soțului meu, poate asta i-a făcut să înțeleagă. Pe de altă parte, situația mea în institut era totuși foarte bună, eram respectată. Și probabil că n-au vrut să forțeze nota.

Însă viața mea s-a schimbat. Putea să se întâmple altfel, puteau să organizeze totul în așa fel încât să-mi pot continua și eu cercetările, însă nu s-a întâmplat așa. Am lucrat trei ani la ISPE până a venit revoluția.

Nu, nu am continuat să practic MT. Aș putea să o fac oricând, dar am încetat de atunci. În momentul acela pe mine m-a supărat tare ideea că am fost atrasă în ceva fără să fiu întrebată. M-am simțit manipulată și asta m-a supărat foarte tare. S-a discutat atunci că într-un fel au urmărit să scoată din mediul lor niște intelectuali, fiindcă majoritatea celor implicați au fost intelectuali, deci s-a spus că s-a înscenat așa o poveste ca să fie înlăturați unii intelectuali de pe pozițiile, din posturile pe care le dețineau. Poate că asta a fost, sau realmente a fost o încer-

care de a stimula niște puteri paranormale la mai mulți oameni. Chiar dacă este așa, să se facă asta fără să fii întrebat mi se pare o porcărie. Și într-un caz, și în altul mi se pare o porcărie. Și atunci asta a trezit în mine o revoltă și am încetat să mai practic. Pot să obțin același efect oricând, revenind la practicarea MT, dar am constatat că pot să-l obțin și pe alte căi. Prin *Rugăciunea inimii*, de exemplu, sau cu muzică, sau cu *Tatăl Nostru*. Fiindcă nu durata contează, ci tehnica. Încerci să te eliberezi și acel cuvânt îl spui nu cu obstinație, dacă apare un gând, îl lași să vină, respui conștient cuvântul, pentru a îndepărta gândul, dar ușor, calm, reiei exercițiul și la un moment dat se instalează *mantra* și pe urmă dispare și ea. Rămâne golul... Și asta pot obține. La un moment dat mi s-a făcut un pic frică de starea asta, nemaipăstrând legătura cu persoanele care controlau ce se întâmpla, mi se părea că se puteau produce dereglări. Era o stare de mare bine, dar nu știam care erau efectele secundare. Părea un fel de drog. Trebuie să spun însă că mie mi-a prins bine atunci și mi-a prins bine până în ziua de astăzi. Din concentrare, este un salt, așa... E o stare de bine. Într-un fel, am învățat ceva care nu-i de colo...

Dar mi s-a schimbat toată viața. Că putea să fie și una, și alta, puteam să-mi văd de treaba mea, să continuu să produc ceva, ce-am învățat. Așa, m-am izolat. Asta e...

Dacă am fost chemată la Securitate în tot acest timp? Da, la sediul lor din Rahova, de două ori. Da. Prima dată am stat într-o cameră cu niște bănci urâte, singură, așteptând să fiu chemată. Câteva zeci de minute, cred. Nu mai pot aprecia. A fost destul de neplăcut. Am fost apoi introdusă într-un birou, unde a venit un ofițer tânăr.

Nu îmi era frică, neplăcut era că ofițerul voia să scrie el niște lucruri și tu să citești, să corectezi ce nu-ți convine și să semnezi la urmă. Era nevoie de o concentrare foarte mare, fiindcă nu știam ce scria el acolo. Nu numai atâta, dar mă temeam că n-o să-mi dau seama, când mă va pune să semnez, dacă nu era strecurat ceva ce eu n-am spus. Nu mi s-a părut că exista vreo asemenea capcană, am semnat, în fine, asta a fost tot. A tre-

buit doar să povestesc cum s-au petrecut lucrurile acolo, în casa acelui domn Chiaburu. Pe masă mai erau niște liste, pe care chiar m-a lăsat să mă uit, erau nume bifate, dar nu mi le amintesc. Am pus chiar niște întrebări legate de listele acelea. Mi-au dat drumul acasă.

A doua oară a fost însă mult mai rău. Au căutat-o la telefon pe mama. Să-i spună ei că trebuia să vin a doua zi la Securitate, tot în Rahova. Mama având o vârstă, vă dați seama. În fine, pe scurt, trebuia să mă duc a doua zi, la ora cutare, tot acolo unde mai fusesem, la Rahova. De ce au sunat-o pe mama, când puteau să mă găsească foarte bine, știau unde eram, la institut, eu nu mă mișcasem de la institut, știau telefonul de acasă, aveau o zi întreagă să mă găsească ori la institut, ori acasă, de ce au procedat așa?... Ca să vedeți ce parșivenie! Nu știu din inițiativa cui procedau așa. Nu știu cine erau, și oricum își dădeau niște nume pe care nu puteai conta, nu am avut ce să țin minte. Erau în orice caz tineri și prima, și a doua oară, și în general politicoși. Mai mult n-am ținut minte.

Deci, a doua zi mă duc acolo, în aceeași încăpere cu bănci urâte și aștept, aștept și în fine vine cineva și își cere iertare, că a fost o greșeală. Și atât. Asta e tot ce-am avut eu ca întâlniri cu Securitatea. Nu a încercat nimeni să mă sfideze, să mă persifleze. Astea au fost toate întâlnirile, dar am rămas așa, cu o spaimă. Și m-am izolat și mai tare. Nu am mai cunoscut pe altcineva dintre cei peste 350 de oameni care au avut de suferit de pe urma acestei afaceri. Singura persoană pe care o cunoșteam era un profesor la fizică, pe care-l știam din vedere. În rest, pe nimeni. Nici n-am vrut să cunosc pe cineva. Ce era curios și cu arhitectul ăsta, prietenul care m-a dus acolo, a urcat la 11 noaptea cu soția lui și trebuia să le spun pe loc dacă a doua zi dimineața voiam să vin sau nu. Adică foarte din scurt, ulterior asta nu mi s-a părut chiar așa de în regulă. Atunci am zis că sigur, îmi vor binele. Erau un cuplu destul de straniu, ea fusese stareță la Vladimirești și acum era măritată cu un arhitect mai tânăr. El la rându-i fusese închis, cu lotul „Rugului aprins". Eu aveam o simpatie, firește, pentru oamenii care su-

feriseră într-un fel sau altul de pe urma regimului. Soțul meu, care fusese un om foarte drăguț, îl luase sub aripa lui și ne vizita. Și ei au avut, cred, de suferit, dar nu numai după MT, ci tot timpul. Și înainte, mereu era Securitatea pe urmele lor. Așa că eu într-un fel am intrat în chestia asta și fiindcă mă interesa subiectul, practici orientale, tehnici de relaxare, dar și din simpatie pentru ei.

VIII

Un raport

Documentul de mai jos, pus la dispoziție de Olivia Clătici sub forma unei dactilograme de zece pagini, scris la mașină cu caractere mari și datat 4 aprilie 1982, relatează unele fapte și reflectă un punct de vedere exprimat în momentul producerii evenimentelor: eventualele distorsiuni de care, prin confruntare, cititorul își va putea da singur seama nu se mai datorează distanței în timp și caracteristicilor memoriei, ci chiar unor factori perturbatori momentani: autocenzura, autojustificarea și orientarea către destinatar a mesajului. Autorul, Ion Mânzatu, persoană extrem de mediatizată postrevoluționar ca specialist în tehnici de medicină alternativă, activități paranormale, pentru un moment miraculoasa „apă vie" și, în fine, ca lider al unui relativ obscur partid politic, era în momentul scrierii documentului vicepreședinte la CNST. Cât privește destinatarul, el pare să fie unul și același cu organele centrale de partid, care l-au pregătit la rându-le pentru a-l depune pe biroul primului-secretar. Tonul extrem de relaxat indică mai curând o relație de încredere și colaborare între emițătorul și destinatarul mesajului, primul ținând nu atât să se justifice, cât să clarifice, în beneficiul adresantului, situația gravă creată. Cum se va vedea, I.M. este singurul dintre protagoniștii sau victimele acestei afaceri nu numai câtuși de puțin stânjenit ori agasat de presiunile organelor de Securitate, ci rănit în amorul propriu că acestea nu-i solicitau sprijinul în elucidarea problemelor, sau nu țineau cont de ajutorul oferit din proprie inițiativă. În plus, este singurul care manifestă o ostilitate clară, chiar exagerată, față de

propovăduitorii din România ai MT — până la proba contrarie, care n-a fost încă adusă, o tehnică de relaxare neuropsihică, avizată de specialişti, ca oricare alta.

NOTĂ PRIVIND UNELE PROBLEME ALE AŞA-ZISULUI PROGRAM DE MEDITAŢIE TRANSCENDENTALĂ

În cele ce urmează voi arăta punctele esenţiale privind cele ce se cunosc despre acţiunile întreprinse de transfugul Stoian, precum şi concluziile mele legate de programul Meditaţiei Transcendentale, cât şi de unele informaţii ce mi-au parvenit asupra culiselor acestei mişcări pe plan internaţional.

Detaliile legate de contactul meu cu acţiunea în sine le-am încredinţat pe larg reprezentantului Securităţii statului, tov. Diaconescu, telefon 13.66.53, atunci când mi-au fost solicitate.

1. În timp ce îndeplineam unele însărcinări în cadrul CNST, cred că era în 1977, mi s-a prezentat un material din care reieşea că se propunea, pentru experimentare, un program special destinat fortificării psihice şi fizice a oamenilor. Am dispus, după consultare cu ofiţerii din obiectiv (tov. Semin şi Preoteasa) să fie invitaţi la (siglă neclară) un număr de specialişti care să se vadă cu propunătorul programului, un oarecare Stoian — despre care nu mi s-a relatat nimic deosebit. Întrucât concluzia specialiştilor nu a fost edificatoare, am decis ca răspunsul să fie astfel încât să reiasă pentru Stoian că lucrurile propuse de el nu prezintă interes pentru CNST. Repet, la acea vreme nu cunoşteam nimic despre intenţiile şi conţinutul programului.

Prin 1980 am fost acostat pe stradă, lângă locuinţa de pe strada... de către un vecin, pe nume Chiaburu, care mi-a spus că ar dori foarte mult să stea de vorbă cu mine pe îndelete. Am acceptat pentru o dată ulterioară. În cursul întrevederii mi-a relatat că el (şi alţii) se preocupau în mod deosebit de demersurile care se făceau la nivelul unor organe de stat (MEI, MI, CNST) şi chiar către conducerea superioară, pentru obţinerea aprobării ca familia Stoian (îmi vorbea de parcă eu cunoşteam familia aceasta de când lumea) să poată intro-

duce în România programul de MT. Am cerut lămuriri atât cu privire la Stoian, cât și la program. Chiaburu mi-a spus că era vorba despre un român care trăia în Franța și de soția lui de origine franceză. Cât privește programul, mi-a dat o singură precizare: că el și familia lui, împreună cu mai mulți prieteni, de când practică acest program „se simt alți oameni" și că ar fi util să îl practic și eu. Am întrebat dacă acesta era scopul întrevederii sau altul. Mi-a răspuns că și acesta, dar de fapt dânsul și prietenii dânsului ar dori să-mi ceară ajutorul pentru a putea împinge la aprobarea superioară un memoriu al lui Stoian. Am spus că sunt depășit de situație și că poate e mai bine ca de acest lucru să se ocupe, bunăoară, academicianul Ștefan Milcu sau Institutul de Psihologie.

La propunerea mea, Chiaburu s-a întâlnit cu acad. Milcu (după ce îmi dăduse un volum cu cercetările de meditație transcendentală). Între timp am avut consultări cu ing. Valeriu Popa de la Inspectoratul General de Stat pentru Controlul produselor și cu ing. Mihai Stanca (Centrul de Calcul al MEE, pe Ștefan cel Mare). Nu cunoșteau nici ei mai mult, dar ulterior au participat activ la întâlnirile organizate de acad. Milcu și ICPP, precum și la unele întruniri mai restrânse.

Așa cum era firesc, pe mine nu m-a mai interesat problema. După circa 4–5 luni, prin iulie 1981, Chiaburu m-a căutat din nou ca să-mi spună că „toate merg bine", că organele de interne susțin „acțiunea Stoian" și că speră ca, în curând, după ce Stoian se va prezenta la conducerea MEI (unde l-a primit tov. Ministru Rădoi) materialul să ajungă la conducerea superioară. Întrebându-l ce conținea memoriul în cauză, am aflat că era vorba de câteva lucruri ciudate. Se propunea în esență acceptarea ca, sub autoritatea unei instituții legale și de profil, să se inițieze un program de meditație transcendentală pentru cel puțin 1% din populația țării; dacă un asemenea procent dintre cetățenii țării stăpâneau tehnica MT, România ar beneficia de o protecție absolută împotriva oricărei intenții agresive din partea altora, s-ar reduce procentul de infracțiuni și delicte penale, consolidându-se forța de coeziune națională; programul MT nu implica nici un fel de cotizări sau alte eforturi financiare și nici vreo tutelă externă; singura condiție ar fi ca acest program să se inițieze în România de către Stoian și soția sa, desemnați în acest scop de conducătorul mișcării mondiale a MT, un oarecare Maharishi, cu reședința în Elveția.

N-am comentat atunci aceste propuneri, limitându-mă la a-i spune lui Chiaburu că, din păcate, nu aveam nici o posibilitate de sprijin și că acad. Milcu și cei care practicau de acum MT ar putea atesta dacă memoriul merita sau nu să fie acceptat. (Cu același prilej Chiaburu a insistat în a-mi preciza că programul și acțiunile lui Stoian erau urmărite personal de ofițeri din MI.)

2. (...)

3. La un timp după aceea, Chiaburu m-a invitat la el acasă, unde erau mai multe persoane, printre care membrii familiei, soții Stoian (pe care îi cunoșteam atunci), un tânăr prieten al fiicei lui Chiaburu și încă un bărbat despre care mi s-a relatat că era un ofițer de Securitate, cu grad de colonel, care sprijinea toate acțiunile respective. Discuția s-a purtat pe marginea unei copii a memoriului lui Stoian, care mi s-a dat spre citire. Comentariul meu a fost următorul (pe scurt): nu pot crede în afirmația cu „protecția națională" prin MT; dacă se implică obligații financiare, cum am auzit că ar fi cazul în Bulgaria (de unde reprezentanții lui Maharishi au fost expulzați), autoritățile nu vor accepta; dacă e vorba de lucruri deosebite, care s-ar putea demonstra, cum ar fi levitația și calmarea bruscă a unor dereglați psihic, acestea trebuie supuse controlului unei comisii de specialitate; în ceea ce privește rezonanța și relaxarea interumană, personal cunosc legi (descoperite de noi) care mi se par superioare celor afirmate în memoriu și expuse (în seara aceea) de către Stoian. Cum n-aveam timp să rămân, deși cel prezentat ca ofițer de Securitate a insistat, am plecat.

4. Cu cca 4 săptămâni înainte de plecarea mea în Austria și RFG (august–septembrie 1981), Chiaburu m-a căutat acasă și m-a rugat insistent să vin până la el. Erau prezenți din nou Stoienii. Deși le-am spus că sunt foarte prins cu treburile, au insistat să ascult cele ce-mi va spune „prof. Stoian" (era făcut profesor acuma), doar pentru mine.

Expunerea lui Stoian a fost un amestec de afirmații din filozofia yoga, cu unele așa-zise concluzii legate de superioritatea programului MT față de orice program din lume. Cu acest prilej mi s-a dat a înțelege că programul nu putea fi cunoscut decât prin inițiere personală și că „urmările erau extraordinar de rapide și de evidente".

În mintea mea începuse să se facă puțină lumină. Eram lămurit că nu puteau fi decât două variante: sau eram crezut prost, naiv și

B.C.U. [illegible] BUCUREȘTI
FILOSOFIE

puteam fi îmbrobodit de Stoian (despre care aflasem de la Mario Vasilescu, conducătorul cercului de yoga din strada Filiti, că era de fapt transfug), sau exista ceva care îmi scăpa și trebuia aflat. Cu această concluzie în minte, mi-am dat acordul ca într-una dintre zilele următoare să încep un program de meditație de 2–3 ședințe cu Stoian, fără soția lui.

5. Prima ședință, să-i spunem de inițiere, a avut caracterul unei scene care m-a amuzat. Se zice că pe alții i-a descălțat când au intrat la etaj, în casa lui Chiaburu. Pe mine nu, am fost o excepție și nici nu mi-a cerut bani (oricum, nu cred că ar fi mers până aici). După o „incantație" în sanscrită, în fața portretului lui Maharishi, eu stând în picioare și urmărindu-l pe Stoian cu multă curiozitate, acesta s-a întors spre mine și mi-a spus că mie mi se potrivește *mantra ki-ring*. (În întrevederile precedente, Stoian mă studiase atent, ceea ce oricum observasem.) Mi-a propus să nu o spun nimănui și să completez un chestionar, fără a-l semna. Mi-am zis, dacă e horă, hai să jucăm, să vedem ce se ascunde în dosul acestui circ. Mă gândeam că poate sunt eu legat la ochi și nu văd că toată povestea este egală cu o frecție la un picior de lemn. Exact astea îmi erau gândurile, dar voiam să aflu și restul, dacă mai exista vreun rest.

Acasă am încercat să meditez conform programului și să repet *mantra*. Cum era și normal, așa cum li s-a întâmplat și altora, „psihologul" Stoian nimerise foarte prost: în loc să mă relaxeze, *mantra* mă enerva cumplit. Atunci mi-am făcut un program propriu de relaxare, bazat pe o tehnică complexă, și rezultatul a fost cel cunoscut: în 15 minute eram refăcut. (Menționez că grație acestei tehnici extrem de simple și științifice, în 1969 am putut conduce mașina non-stop 25 de ore, pe distanța Verona–București.) Era deci clar, *mantra* era un bluf, iar programul fără rezultat. Totuși, fiindcă urma să mă mai întâlnesc încă o dată sau de două ori cu Stoian, și cum Chiaburu mi-a atras atenția că „profesorul (adică Stoian) cunoaște și pătrunde gândurile", voiam să aflu și acest secret.

Când am completat fișa-concluzie (din nou fără semnătură), am spus lucruri care puteau să-i facă oarecare plăcere lui Stoian, pentru a nu-l îndepărta. În realitate, tot ce scrisesem era *fals* (s.a. IM) și se referea la rezultatele tehnicii mele proprii.

I-am atras atenția lui Stoian totuși că *mantra* nu mă satisfăcea pe deplin, că în loc să mă înviorez mi-era somn și în loc să-mi ușurez sufletul îmi veneau tot felul de gânduri ciudate.

Mi-a replicat că așa e la început, dar să insist. „Așadar, mi-am zis atunci, este limpede că «maestrul» nu are nici o putere de penetrare a gândurilor și că această gogoriță o pot crede doar cei slabi de înger sau dezechilibrați."

Ultima întâlnire cu Stoian nu a adus nimic nou: circul continua și personal eram pe deplin edificat.

6. Între timp, Mario Vasilescu mi-a atras atenția că Stoienii erau de fapt „șoimi la vânat în ape tulburi" aici, în România. Bănuisem, dar cum nu aveam dovezi, nu puteam acuza pe nimeni. Era o veste care, desigur, îi privea pe cei care-l informaseră pe M. Vasilescu.

În acel moment, fiind extrem de prins cu pregătirea de plecare și cu finalizarea unor lucrări experimentale în cadrul cercetărilor proprii, am anunțat familia Chiaburu că nu mai puteam veni pe la ei și că, dacă puteau face rost de adresa Universității Méru din Elveția — unde avea reședința Maharishi — le-aș fi recunoscător. A venit chiar Stoian și mi-a dat-o, dar discuția a fost extrem de scurtă și fără referințe la programul MT.

7. Despre intenția de a vizita Universitatea Méru i-am spus lui Mihai Stanca, un inginer care mergea în Italia la niște cursuri de yoga. I-am spus de asemenea lui Stanca despre concluziile și temerile mele legate de Stoian și de programul pe care voia să-l inițieze în România. Stanca mi-a replicat că el, personal, nu credea că Stoian era ostil țării și că putea fi cel mult un instrument naiv. În plus, că lui personal programul MT i-a adus unele noutăți și că ar dori și el să viziteze Universitatea Méru. (În martie 1982 avea să-mi confirme spusele, subliniind că și în opinia lui programul MT era de o factură primitivă și inferior.)

8. (...)

9. Întrucât după întoarcere nimeni nu a avut curiozitatea să stea de vorbă cu mine, decât abia în februarie 1982 (tov. Diaconescu), nici despre problemele de bază, pentru care plecasem în Austria și în RFG, și nici despre „cazul Stoian" (întrucât până la urmă a devenit un caz), cum nu mi s-a acordat nici cea mai mică atenție, deși n-aș zice că meritam acest tratament, am așteptat. Eram pe undeva convins că, de fapt, cei în drept și-au făcut datoria și fără mine, mai ales că nu puteam concepe că un asemenea circ nu era cunoscut, în toate liniile lui, de către organele Securității statului.

Celui și celor care m-au întrebat despre toate acestea, le-am spus și le spun tot ce cunosc. (...)

Avem suficiente forțe științifice în țară, oameni profunzi și convingători, care pot demasca și spulbera cu ușurință aiurelile sectelor sau ale altor programe de tip MT, arătând totodată și soluțiile superbe care există pentru dezvoltarea armonioasă a personalității umane, pe baza unor fapte reale și a unor legi de netăgăduit.

10. În concluzie, afirm cu toată răspunderea că programul MT este inferior tehnicilor cunoscute pentru relaxare, nu aduce nimic secret sau transcendental, în schimb, aproape sigur e folosit în scopuri mai puțin curate, încercându-se prostirea unor persoane neavizate sau înșelarea autorităților prin fraze mari, bombastice și prin afirmații ce frizează paranoia.

Sunt desigur gata oricând să sprijin orice acțiune de stăvilire a unor asemenea încercări de a ne zăpăci oamenii și de a racola indivizi în scopuri murdare și dușmănoase regimului nostru.

IX

Posteritatea contemporană

În 1982, regimul comunist nu mai ținea de mult ca oamenii să creadă, ci să se supună. Garanțiile acestei supuneri erau instituția Securității și menținerea traiului zilnic la limita constantă a subzistenței. Cum acest angrenaj nu avea totuși efectele scontate decât în interior, singurul lucru rezonabil pe care victimele prinse în cleşte au putut să-l facă, amenințate să-și piardă până și acest precar confort, ba chiar și iluzoria libertate, a fost să alerteze prompt străinătatea. În principal Europa Liberă și, prin ea, presa din țările democratice.

Mihai și Mihaela Jigău erau și ei cercetători la ICPP în acele teribile luni de început ale anului 1982. Nu participaseră la experimentul de validare științifică a tehnicii MT, propus institutului de către CNST, doar pentru că în acel moment aveau o altă lucrare. Ei sunt totuși cei care au avut acest reflex sănătos, singurul de altfel la îndemână, de a adresa o scrisoare postului de radio care transmitea de la München în limba română. Cei doi își amintesc contextul foarte precis în care au luat această decizie. Securistul blocului unde locuia tatăl Mihaelei a venit să se intereseze de o colegă care locuia în acel bloc. Ideea care se acreditase până la cele mai de jos niveluri era că, prin participarea la MT, cercetătorii încercaseră să răstoarne guvernul. Ceea ce li s-a părut ei și soțului ei important în acel moment era să încerce cu orice chip să restabilească adevărul. Și-au dat seama că asta va fi imaginea care va rămâne despre oamenii din institut și cum nu-i puteau contrapune o imagine exactă scriind la guvern, la partid, la Securitate, care o generaseră sau măcar consimțiseră la ea, au trimis la Europa

Liberă o scrisoare de 17 pagini, pe care au compus-o într-o dimineață. Au relatat fidel toată istoria începută cu doi ani înainte: despre cei doi specialiști — Ciofu și Gheorghiu — chemați să studieze o documentație pe baza căreia au dat un aviz, despre dispoziția venită după doi ani de la CC, după informațiile lor, prin Ministerul Învățământului, de organizare a acestui experiment; despre zvonurile mincinoase și fanteziste care începuseră să circule, un an mai târziu, privind desfășurarea acelui experiment comandat (la Centrul Universitar se afirma despre ei că umblaseră prin incinta instituției și chiar prin oraș cu câte un cearșaf pe cap). Au mai povestit în scrisoarea către Europa Liberă ședințele de partid din institut. Despre faptul că activiștii trimiși de către Comitetul Municipal, sau chiar de către foruri mai înalte, au vrut să prelucreze întâi în cadrul biroului felul cum trebuia să decurgă adunarea de pedepsire a vinovaților. Aici se opusese el, Mihai Jigău, arătând că nu vedea ce a fost grav în fapta colegilor lui, care au participat la un experiment științific aprobat chiar de acele foruri.

Mihaela a povestit de asemenea despre ședința biroului în care trei oameni s-au abținut de la votul de sancționare a colegilor lor. (Când mai târziu au picat și ei, unul dintre cei trei a motivat că s-a abținut pentru că sancțiunile i se păruseră prea ușoare!) Apoi despre cele două mari întruniri de partid, prima în 26 martie și cea de-a doua în 28 aprilie, care nu se desfășuraseră conform scenariului. (Când s-a terminat prima ședință, care a durat peste opt ore, activistul Croitoru, venit de la Comitetul Municipal de partid, i-a și prevenit: urmările faptului că n-au votat cum trebuie vor fi foarte grave. Au fost și insinuări, deși nu chiar amenințări explicite, că s-ar putea să fie și arestați.) Despre faptul că la ședință participau „persoane necunoscute". La cea de-a doua ședință, cea din 28 aprilie, se anunțase inițial că trebuiau să participe toți, dar până la urmă au fost admiși doar membrii de partid, iar nemembrii au fost băgați într-o sală și atunci ea, Mihaela Jigău, a întrebat: „Și ce ne faceți acum, ne gazați?!"

Nimeni nu i-a luat în seamă provocarea.

O colegă, Lăcrămioara Ciontu, și-a luat notițe în timpul acestei a doua ședințe. Mihai Jigău stătea alături de ea și a îndemnat-o să ia notițe. A notat pe o agendă mică, ținută tot timpul, cu grija de a nu fi văzută, pe genunchi. La prima ședință, trimișii partidului nu au fost așa de vigilenți, fiindcă nu se așteptau să fie nevoie. La cea de-a doua ședință, preveniți de împotrivirea și revolta colectivului de cercetători, au venit și activiști din primul eșalon, cu funcții în organismele centrale, ca Gheorghe Pană și Petru Enache, membri ai CC, primul membru plin al Comitetului Politic Executiv, iar celălalt membru supleant. Cei doi au folosit un limbaj foarte dur, „ce p... m..., foarte grav, tovarăși, voi ăștia, școliții?!...", un limbaj care i-a șocat. Croitoru, de la municipiu, se estompase și își pierduse mult din virulență de data asta: în ochii mai-marilor lui, el însuși apărea acum ca demn de perdaful partinic cuvenit celor ce nu-și făcuseră datoria. Unii s-au comportat totuși omenește. Ca un anume Cenușe, activist din eșalonul de mijloc, cu al cărui nume ne vom mai întâlni, pentru faptele lui bune.

Au povestit apoi de perioada care a urmat: sosirea noului director interimar, numit pentru lichidarea institutului. S-a luat arhiva, au venit securiștii, s-au uitat prin hârtii, au demontat și au cărat mobilierul.

În tot acest interval de vreo lună în care „veneau acolo în localul din Sfinții Apostoli și sprijineau pereții", la Centrul Universitar s-a creat o comisie. Pe la comisia asta a trecut fiecare om și acolo fiecare a fost apostrofat și intimidat. Erau anunțați cine era convocat în ziua următoare și cine se pregătea; ușor-ușor au aflat unii de la alții cum va decurge întrevederea, care era o mușteluială: ce ai făcut, ce ai declarat, cum te-ai comportat în cele două ședințe, iar apoi ți se comunica sancțiunea, după cum votaseși. Un coleg i-a prevenit: „Eu voi spune că am votat împotrivă, dar am făcut-o fiindcă v-am văzut pe dumneavoastră, care erați membru în biroul de partid, că votați așa. Am presupus că știți de ce o faceți." Alt exemplu. Aveau o colegă căsătorită cu un fiu de popă: „De ce te-ai măritat cu un fiu de popă? De ce ai icoane în casă?" Și tot așa. Era îngrozită.

Membrii comisiei, și ei pe scaune fără spetează, îi creaseră chiar sentimentul de vinovăție pentru că se măritase cu soțul ei. Repartizările în diverse locuri de muncă sub calificarea lor erau și ele de neînțeles.

I-au înșirat în scrisoare pe toți cercetătorii cunoscuți sau apropiați și locul de muncă repartizat fiecăruia. Au descris comportamentul comisiei. Amenințările cu Securitatea, presupusă ca fiind mai dură decât ei, reprezentanții partidului.

Inițial Mihai Jigău a fost trimis, în ciuda protestelor, ca muncitor necalificat într-o fabrică la Călărași și soția ca sociolog tot la Călărași.

Scrisoarea lor a plecat prin curier diplomatic de la o ambasadă occidentală. Cu funcționarul contactat în acest scop Mihai Jigău și-a dat o întâlnire în mulțime. Materialul i s-a expediat la Europa Liberă lui Vladimir Krasnoselski, care a făcut două emisiuni cu ajutorul lui. A doua zi după una dintre aceste emisiuni — Jigău lucra deja ca documentarist la Biblioteca Centrală Universitară, iar în acea zi era la Academie — îl cheamă cineva afară. Era un tânăr de 30 de ani, cu mustață, care, amical, se recomandă „Horia" și îl întreabă dacă are cunoștință cine ar fi putut da informații la Europa Liberă. A reacționat extrem de firesc: „Nu am scris eu, nu știu."

Despre scrisoarea către Europa Liberă n-au dezvăluit nimic, nici măcar părinților. În persoana de la ambasadă aveau încredere, dar nu excludeau posibilitatea ca omul respectiv să comită o imprudență.

Soții Jigău sunt convinși că scrisoarea lor a avut o mare importanță, pentru că postul era ascultat de multă lume și a dat o altă versiune asupra faptelor decât elucubrantul articol din *Pentru patrie*.

Totuși, ei nu reușesc să aproximeze data expedierii acelei scrisori, concepută cam la începutul verii, și dacă în ea se povestește și episodul desființării institutului. E de presupus că imaginea clarificatoare asupra celor întâmplate, datorată soților Jigău, a ajuns pe calea undelor într-un moment când, pe alte canale, în celălalt centru al „posterității contemporane", la Paris, scandalul se răspândise deja, după cum am văzut, de o

bună bucată de vreme. În orice caz, jurnalul Monicăi Lovinescu, din care am citat deja, înregistrează ştirea unui mare cutremur politic la Bucureşti, ea sosind prin Mihai Cismărescu, care la rându-i o aflase de la agenţia de presă UPI încă din 6 mai. A urmat apoi a doua zi telefonul „alarmat" de la Bucureşti al lui Dan Hăulică. Alţi mesageri întregesc imaginea şi sporesc tensiunea, şi întrucât o regulă de fier a jurnalisticii este că o ştire nu se poate transmite şi comenta înainte de a fi fost confirmată din două surse independente, „comandamentul" de la Paris, mobilizat de Mihnea Berindei şi soţii Ierunca, convoacă ziariştii francezi, îi „prelucrează" şi îi convinge să dea în minimum două ziare ştirile, pentru ca ulterior să le poată prelua ei.

Adevărul este că o asemenea bombă de presă nu putea fi lăsată să treacă. Despre acest „loc unde nu se întâmplă nimic" mijloacele de informare occidentale îşi amintesc rareori că există, or acum, într-o singură zi, 14 mai 1982, pe pagini întregi, în relatări ample, trei ziare mari au ce să spună despre România.

Le vom reproduce pe larg, nu numai pentru interesul strict al investigaţiei de faţă, ci şi pentru a readuce în memoria cititorului felul cum a fost văzută România din afară, atunci când a reuşit să atragă atenţia asupra ei.

Amber Bouzoglou, ziaristă la cel mai citit cotidian francez, *Le Monde*, despre al cărei nume şefii de la Washington ai postului se întreabă dacă nu e cumva un pseudonim al Monicăi Lovinescu, titrează în cea de-a cincea pagină a ediţiei din data de mai sus, respectiv o zi de vineri: „Fuga înainte a lui Ceauşescu".

„Situaţia României se degradează încontinuu, atât din punct de vedere material, cât şi din punct de vedere politic. În vreme ce criza economică se agravează (datoria externă a României este evaluată la 14 miliarde de dolari) regimul, sub bagheta lui Ceauşescu, se înăspreşte permanent, aşa cum o arată mai multe evenimente în curs de desfăşurare la Bucureşti", spune rezumatul prealabil. Şi apoi, intertitlul: *„Mai multe afaceri în curs fac să existe la Bucureşti temerea că ne aflăm în ajunul unei represiuni vaste."*

Articolul înregistrează ca dată de începere a scandalului înlăturarea Anetei Spornic şi, după ziarele oficiale din România,

a ministrului adjunct al Internelor, Vasile D. Moise, dat afară pe 12 aprilie, o dată cu Gheorghe Zagoneanu, secretar de stat la același minister. Publicația trece în revistă articolul din *Pentru patrie* și reține ca motiv principal al agresivității împotriva „sectei MT" bănuiala că ar fi vrut să scoată România din Tratatul de la Varșovia. În continuare, Nicolae Stoian trece drept întemeietorul sectei care s-ar fi bucurat timp de patru ani de „un statut legal" în România, iar victimele sunt estimate la vreo 250 de persoane. Dintre notabilii supuși represaliilor este menționat Corneliu Burada, degradat până la condiția de muncitor manual într-un atelier de reparat locomotive, ceea ce nu s-a confirmat. Dintre scriitori sunt amintiți Marin Sorescu și Andrei Pleșu, înlăturați din posturi.

Articolul menționează lovitura indirectă primită de Mircea Eliade, savantul specialist în istoria religiilor, *„în curs de recuperare în România, dar recăzut în dizgrație fiindcă a intervenit, din Statele Unite, în favoarea preotului disident Gheorghe Calciu"*.

Sub următorul intertitlu, „Neliniștea istoricilor", articolul încearcă să vadă dincolo de suprafața lucrurilor, însușindu-și, desigur, presupunerile autorului său real: exilul militant de la Paris, foarte familiar și atașat mediilor scriitoricești de la București:

„Aceste atacuri împotriva intelectualilor se datorează fără îndoială refuzului membrilor Uniunii Scriitorilor de a-l desemna drept președinte pe un favorit al lui Ceaușescu, Eugen Barbu. Dl Barbu, care avea girul autorităților, a fost într-adevăr învins în alegeri prin vot secret. Ca din întâmplare, el fusese acuzat cu puțină vreme în urmă de plagiat după scriitorul sovietic Constantin Paustovski, de către același Marin Sorescu, care tocmai a fost demis din responsabilități. În momentul incidentelor, Ceaușescu i-ar fi luat apărarea protejatului său. Această ofensivă împotriva unei instituții care este încă dotată cu statute relativ liberale — Uniunea Artiștilor Plastici se află în aceeași situație — poate să continue în iunie, în timpul Congresului Culturii și Educației.

Istoricii români sunt și ei foarte neliniștiți și se tem să nu cadă cu această ocazie în custodia Institutului de Istorie a Partidului. Dacă s-au bucurat de o relativă independență de la sfârșitul regimului lui Dej și începutul celui al lui Ceaușescu, din 1971 situația se degradează și în ce-i privește. Imediat ce și-a consolidat puterea, actualul șef de stat și de partid caută să-și îmbunătățească imaginea și să-și construiască un cult al personalității, fără îndoială pentru a face populația să uite condițiile din ce în ce mai grele de trai."

Urmează o analiză sumară a situației economice din România, pe care tocmai fiindcă o știam atât de bine n-o mai sesizam atunci, dar pe care o reproducem acum, cu sesizabilele ei exagerări:

„Produsele alimentare lipsesc din ce în ce mai mult și prețurile continuă să crească. Piața liberă nu mai există, loturile mici trebuie cultivate după indicațiile oficiale, iar recolta trebuie livrată statului și fiecare vită, fiecare orătanie din ogradă au fost în principiu înregistrate la recensământ. De acum românii n-au voie să telefoneze în străinătate decât o dată pe trimestru. Orice convorbire suplimentară presupune o taxă de 500 de lei, jumătate din pensia lunară a unui pensionar. Populația pare din ce în ce mai exasperată. Valea Motrului (unde minerii au azvârlit cu pietre în elicopterul lui Ceaușescu vara trecută) este tot închisă."

Articolul se încheie cu: *„Cât de departe, în această fugă înainte, îl va duce pe Ceaușescu propria orbire? Este întrebarea pe care și-o pun oamenii la București și fără îndoială că acesta este motivul pentru care mai mulți intelectuali au adresat CC un memoriu despre criza profundă a societății românești*[1] *(...) Ei cer totodată «tuturor oamenilor de bună-credință implicați în destinul dramatic al acestei țări» să-și spună deschis părerea despre starea României și despre remediile posibile. Dar în conducerea românească mai există oare mulți oameni de bună-credință?!"*

---

[1] *Le Monde* se referă, pesemne, la scrisoarea adresată lui N.C. de către un grup de scriitori în vara anului precedent; momentul este amplu prezentat în jurnalul lui Mircea Zaciu.

În *Le Matin*, alt cotidian parizian tot de stânga, la fel ca precedent citatul *Le Monde*, autorul foarte amplului reportaj este Bernard Poulet. Cu câteva luni în urmă, francezul fusese trimis de același „exil militant" și de prietenii de la Paris ai disidentului Vasile Paraschiv, de mai multă vreme imposibil de contactat telefonic, să vadă ce se mai întâmpla cu el, și fusese bătut la Ploiești de Securitate. Urmarea fusese o spectaculoasă emisiune de televiziune în care apăreau disidenți români și tânărul ziarist cu chipul învinețit, de nerecunoscut sub bandaje.

Apar aceleași idei în titluri și subtitluri: „România — epurări masive la vârfurile partidului", „O mie de demnitari suspectați", „Bucureștiul acuză secta MT de a fi pus la cale un complot". Bernard Poulet înregistrează și el peste 250 de victime în aparatul de partid și sub rezerva îndoielii „mai mult de o mie de membri de partid" aflați sub anchetă. Surpriza pare să fie înlăturarea Anetei Spornic, „care trecea drept o prietenă apropiată a Elenei". Ziaristul reproduce mai atent informațiile: secta nu e „oficializată" de patru ani, ci numai implantată, iar Stoian doar a animat aici activitatea. Bernard Poulet a încercat chiar să-l găsească, dar „nimeni nu pare să știe nimic despre el". Și aici explicația situației dramatice create pare să stea în dorința guvernului de a se eschiva în fața problemelor grave din economie. Dar și în hotărârea lui de a lovi în mediile intelectuale și artistice. BP citează în plus numele „celebrului muzician" Gheorghe Zamfir.

Materialul cel mai amplu — două pagini compacte, 22–23 — se află în *Le Quotidien de Paris,* nr. 766, din aceeași zi de vineri, 14 mai 1982, semnate cu inițiale (G.D.): reportajul pare făcut la fața locului și Georges Dupoy, un alt devotat cauzei românești, ținea probabil să se asigure că i se va mai permite să intre în România.

În preambulul introdus prin numeroase titluri, intertitluri și subtitluri cu litere imense (*La Est ce mai e nou? Criza din România — val de epurări, Sfârșit de domnie la superlativ* etc.) se dezvoltă aceleași informații: înlăturarea din funcții a miniștrilor Aneta Spornic și Corneliu Burada, pedepsirea scriitori-

lor; se vorbește despre 1.500 până la 3.000 de oameni aflați sub anchetă și se invocă drept explicație același memoriu adresat de o sută de intelectuali Comitetului Central al PCR, memoriu denunțând situația catastrofală a României — primul după mai bine de zece ani.

Urmează un reportaj în care situațiile descrise și faptele relatate sunt abordate din nou.

Alte mențiuni notabile nu vor mai apărea în presa franceză despre afacerea MT. O explicație ar fi scandalul care izbucnește la sfârșitul lui mai și începutul lui iunie, cel legat de o tentativă nici azi elucidată de răpire și lichidare de către Securitatea din România a doi scriitori aflați în exil și manifestându-se virulent împotriva regimului de la București. E vorba de afacerea „Goma–Tănase", care nu interesează însă investigația noastră.

X

Mult zgomot pentru nimic?

Pe Andrei Pleşu afacerea MT îl găsise lector la Institutul de Istoria Artei. După revoluţia din decembrie 1989 intrase în viaţa politică, unde nu făcuse deloc simplă figuraţie. În 1998 devenise ministru de Externe. Prin intermediul lui Gabriel Liiceanu, reuşesc să obţin o întrevedere cu el. Îmi trimite chiar maşina şi, după o anticameră scurtă, mă primeşte în biroul lui de ministru, ridicându-se de pe scaunul dindărătul biroului şi venind până la uşă. N-am apucat să mă gândesc înainte dacă trebuia să-i spun „Excelenţă" sau „Domnule", dar preia cu simplitate iniţiativa, reuşind foarte repede să mă facă să uit problema.
Politeţea şi farmecul omului, ca şi naturaleţea lui mă cuceresc repede, din fericire pentru mine şi misiunea mea, pe care mi-o limitează, cu tact, la o oră.

Iată ce-mi amintesc. Mi-a telefonat într-o seară Aurora Liiceanu şi mi-a spus: „Dragă, mâine e la noi la Institut o conferinţă despre o tehnică orientală de relaxare şi ştiu că pe tine te interesează chestiile astea, aşa că, dacă te amuză, vino." Nu numai că m-am hotărât să mă duc, dar am dat şi telefon câtorva prieteni pe care îi ştiam interesaţi. L-am sunat, de pildă, pe Sorin Dumitrescu, care nu era ortodoxul de azi, avea încă un orizont, să zicem, ecumenic. De asemenea, nevastă-mea, care nu mă prea însoţea în asemenea împrejurări, de data asta nu ştiu ce a determinat-o şi a venit. A contat şi că era aproape de casă, eu sunt leneş. Institutul de Psihologie era pe strada Frumoasă, eu locuiam în Piaţa Victoriei. Pe scurt, către seară, ne-am dus. O dată ajuns, m-am mirat. M-am mirat întâi ce multă lume

era și, printre ei, ce lume bună. Mihai Șora, doamna Milcu, o mulțime de prieteni, mă rog, o lume destul de bine selecționată. M-am mirat și că — în sala de ședințe — pe peretele din fața noastră se afla, lângă portretul lui Ceaușescu, un alt portret, un fel de Johnny Răducanu cu barba ceva mai lungă, care trona colorat alături de portretul oficial. (Aveam să aflu că era Ramana Maharishi.) În sfârșit, m-am mirat că invitatul, „instructorul", vorbea românește. A vorbit plat — la vremea aia eram la curent cu lucrurile astea; am simțit după primele cinci minute că n-are nimic special de spus, că era vorba de o conferință de duzină. Singurul lucru onorabil pe care l-a spus a fost că avea de livrat o tehnică ce nu se putea oferi în colectiv, trebuia să fie adaptată individului care o practica. Era corect. La noi se făcea yoga la Cooperativa Deservirea, unde Mario Vasilescu dădea la sfârșit și o diplomă: „Cooperativa Deservirea vă conferă titlul de yoghin", sau așa ceva. Țin minte că domnul Vasilescu mă invitase o dată acolo și că spectacolul mi se păruse grotesc; era undeva într-o casă veche, sordidă, unde venea foarte multă lume, iar când apărea Mario, se auzeau pe scări mici interjecții inițiatice (*Guru, guru* etc.). Erau multe femei la o vârstă de hotar și se așezau toate pe un preșuleț, așa încât din locul unde mă aflam vedeam un aliniament de călcâie gălbui orientate spre *guru,* în timp ce el le instruia... Cred că i-am spus că nu mi se pare în regulă să faci exerciții de respirație cu cincizeci de inși odată. Fiecare trebuie să aibă dozajul lui, ritmul lui. De aia mi s-a părut că omul de la Institutul de Psihologie proceda mai corect. Ne-a spus de la bun început: „O să vă rog, dacă vreți să încercați metoda, să-mi răspundeți la niște întrebări care vor individualiza tipul de meditație. Eu vă dictez întrebările, dumneavoastră răspundeți și la urmă adăugați o propoziție cum că vă angajați să nu divulgați și altuia exercițiul căpătat, pentru că ce faceți dumneavoastră se potrivește doar pentru dumneavoastră." Ăsta a devenit ulterior „angajamentul de a păstra un secret subversiv".

Ajunși la capătul conferinței, am fost invitați într-adevăr să luăm o foaie de hârtie și să răspundem la câteva întrebări. Ne-am

supus fără ezitare, ca orice auditoriu politicos. Îmi aduc aminte că doamna Milcu, care era în fața mea, n-avea cele trebuincioase scrisului, drept care n-a mai răspuns chestionarului. În felul ăsta a scăpat, în vreme ce bărbatu-său a avut cu ce scrie și a pățit-o. Întrebările erau banalisime, de genul: fumați, nu fumați, dormiți, nu dormiți, boli, deprinderi alimentare etc. Iar în final, fraza cu „mă angajez să nu transmit nimănui *mantra* (adică formula de meditație) pe care o voi primi". Urma ca a doua zi să revenim pentru a primi, în cadrul unei întâlniri individuale (cu instructorul sau cu nevastă-sa), *mantra* cu pricina. Această „transmisiune" trebuia să se petreacă printr-un mic ritual, într-o atmosferă festivă. Ni s-a explicat că trebuie să aducem câteva flori în memoria înțeleptului care „inventase" metoda și ceva bani pentru o acțiune de binefacere dedicată copiilor nevoiași. M-am dus, prin urmare, și a doua zi, ca să văd cum funcționează. Și m-am trezit din nou într-o situație ciudată: ne-au pus să ne descălțăm, așa încât în foarte scurt timp „floarea intelectualității române" stătea la coadă în ciorapi, în sala unde se țineau de obicei ședințele de partid, sub portretul lui Ceaușescu... O să vă mirați că ne-am lăsat puși în această situație. Dar asta e: eram niței stingheriți, însă am luat-o ca pe un episod picant, căruia nu i te puteai opune decât dacă îți pierdeai umorul. Ăsta era jocul conferinței respective, l-am jucat până la capăt. Eu am nimerit la nevasta conferențiarului: s-a așezat în postura de meditație (cerându-mi să fac la fel), a făcut o frugală ceremonie de tip vedantin și după două–trei minute, în ideea că era inspirată de prezența interlocutorului, a emis *mantra* care mi se potrivea. Și pe care cred că o mai știu și acum: *șirim*.

Cu *mantrele* astea au fost tot soiul de situații comice. Horia Pașcina, om credincios, a refuzat să deconspire — cum i se cerea — *mantra* proprie, nu pentru că îi dădea vreo importanță, ci pur și simplu pentru că se angajase în scris să n-o facă. Mihai Șora, la rândul lui, nu și-o mai amintea deloc. În ce mă privește, imediat după „ședință" l-am sunat pe Sorin Dumitrescu: „Bătrâne, ție ce *mantră* ți-a dat?!" Am constatat că era aceeași.

Ca și a nevesti-mii, ca și a multor altora. Am dedus că erau cu totul vreo trei variante pe care le distribuiau tuturor. Și că deci chestia cu valabilitatea strict individuală era o aiureală. Am râs, am înjurat că ne-au luat florile și banii și cu asta episodul s-a încheiat. L-am bifat. După două zile îl uitaserăm. Am auzit că unii au luat lucrurile în serios, au participat la mai multe ședințe, au practicat asiduu tehnica respectivă. Pentru mine episodul n-a avut urmare. A fost cu atât mai ridicol când, după vreun an, am fost luat la întrebări de un ofițer care se ocupa de mine din partea „serviciilor". „Ai fost, zice el, vreodată la o ședință cu unu' cu yoga, cu nu știu ce?!" „Când? Aha, da, acum un an. Am fost, era o tâmpenie." „Păi să știi că dacă te-ai dus, e groasă. S-a dovedit că e subversivă." „Fugi, dom'le, era la Institutul de Psihologie, în sala de ședințe." (Aurora Liiceanu îmi spusese că ei, psihologii de la Institut, fuseseră convocați obligatoriu, fusese sarcină de serviciu.) Fapt e că după două zile m-au chemat la facultate, unde eram lector, și secretarul de partid de atunci, Ion Sălișteanu, mi-a spus palid : „Uite, domnule, e o situație incredibilă, trebuie să te dăm afară din partid." Am continuat să nu iau nimic în serios, mi se părea că totul era de un comic uriaș, dar în scurtă vreme mi-am dat seama că se mergea spre măsuri radicale. Nevastă-mea a fost și ea luată de val. Pentru mine s-a organizat o ședință de partid lungă, de cinci–șase ceasuri, în care a trebuit să fiu dat afară din partid și din facultate pentru incompetență și lipsă de calificare profesională și morală. Nu ne mai puteam angaja decât ca muncitori necalificați. Eu am primit o ofertă la nu știu ce fabrică de sticlă, iar nevastă-mea la Adesgo, la fabrica de ciorapi. Întreaga împrejurare mi se părea așa de tare, de suprarealistă, că nu puteam interioriza catastrofa. Am trăit episodul mai curând euforic. Ceva mă exalta: îmi pierdeam toate carnetele, nu mai aveam nici un statut, nici o obligație, eram perfect liber. Pe unii afacerea i-a tulburat definitiv, pe alții i-a traumatizat pentru o bună perioadă de timp; eu am avut șansa să n-o percep în cheie dramatică. Aveam treizeci și trei de ani, traversam experiențe personale care îmi ocupau toate energiile, așa în-

cât toată tărășenia mi se părea absolut marginală; mă uitam ca la teatru. Ședința de excludere a fost totuși foarte dezagreabilă. S-a lungit, întrucât a existat un fel de rezistență a participanților față de presiunile prezidiului. Am ținut un discurs de apărare cred bun, fără patos, arătând precaritatea acuzațiilor. Discursul a creat o breșă în rutina consensuală, a trebuit făcută o pauză, s-a reluat ședința. „Procesul" era condus de unul dintre cele mai sinistre personaje pe care le-am cunoscut, doamna Olivia Clătici, un fel de femeie-comisar, de o duritate și de o inumanitate perfecte. O figură specială. A condus ședința cu mână de fier, proferând toate ororile necesare. Mi-am dat seama că dacă am fi fost în anii '50, am fi mers la Canal. Bobu a spus, se pare, că trebuia să fim împușcați. Unii colegi au fost puși în situația să contribuie la „reușita" procedurii. Unul, de pildă, picat brusc dintr-o călătorie în America, m-a luat la closet în pauză să-mi spună că o să trebuiască să mă înfiereze, „dar să știi că o fac disperat, că trebuie s-o fac, și am să spun să ți se dea un serviciu pe măsura competenței". Altul — în ideea că mă ajută — a zis: „Domnule, domnu' Pleșu are o structură mai ciudată. Ca facies, îl încadrez din punct de vedere medical la tipul «picnic», cu nas cârn, ușor eredo-sifilitic." Chestia asta a preluat-o Clătici: „A rezultat din unele luări de cuvânt că domnu' Pleșu e un tip dezechilibrat, un om pe care nu se poate conta sub raportul sănătății psihice." Un mare efect a avut intervenția unui mare bizantinolog al nostru, savant și om fin, care nu știu de ce se supărase pe mine și a găsit prilejul să mă facă pulbere. „Un tip cu ambiții secrete, cu vocație de mistagog, care vrea să domine suflete, un escroc intelectual." A mai sărit și un fost profesor al meu, de fapt un impostor cu care avusesem un conflict mai vechi, care a spus că sunt probabil mormon, fiindcă deși sunt căsătorit, am un copil cu o altă femeie, că sunt cunoscut cu derapaje în zona asta, că sunt imoral. Un caz patetic a fost și acela al unui prieten mai în vârstă, critic de artă, care după ce la ședință votase cum i se ceruse, a venit la mine acasă și a făcut o mică criză de plâns la bucătărie: că a fost chinuit toată viața de situații imposibile, că el e

din fire fricos și că trebuie să înțeleg că a fost foarte tulburat. Trei oameni au avut totuși curajul să se abțină de la votul pedepsitor: Anca Oroveanu, Magda Cârneci și un student. Problema era că se ordonase unanimitate. Mi-aduc aminte că bietul secretar de partid striga disperat de la prezidiu: „Ne trebuie unanimitate, trebuie să înțelegeți, e în joc soarta acestei instituții!" Ideea era mereu asta: că dacă nu te lași sacrificat, o să distrugi o instituție întreagă. Admirabil s-a comportat în schimb Mihai Florea, cel care făcea la televiziune emisiunea *Floarea din grădină*. Era genul de fante cu succes la gospodine. A murit, Dumnezeu să-l ierte, într-un accident urât de mașină. Părea destul de conformist, cocheta cu Partidul, avea mereu funcții, și cu toate astea s-a ridicat și-a spus așa: „Domnule, eu înțeleg că trebuie să votăm contra, că așa vrea Partidul și am fost învățat că Partidul știe ce vrea. Drept care mă conformez. Tot ce pot să spun însă este că, dată fiind părerea mea despre domnul Pleșu, votez cu un singur gând: să am cât mai curând ocazia să votez recuperarea lui." În context, a fost un act de curaj. În rest, a fost epuizant și urât. O ședință traumatizantă, deși nu pot să spun că m-a dat peste cap. Am venit acasă obosit, m-am dus pe terasă, alături, la vecinul meu, Ascanio Damian, unde se adunase toată familia, și, povestind, am sfârșit prin a mă amuza.

Dacă aveam un resentiment, el se concentra asupra cucoanei care conducea ședința. Era un tip uman care mă scotea din minți. Funcționa teleghidat, cu o răceală, cu o eficiență și cu o tenacitate demne de monstruozitatea „comanditarului". Mai era de față unul, cred că mai mare ca ea în grad, unul tuciuriu de la Primărie, tov. Necșoiu, care măcar părea stingherit. Toți activiștii aveau deja o problemă. Povestea cu *mantra* li se părea de un mister absolut, nu știau ce-i cu ea; și mai ales nu puteau să pronunțe cuvântul „transcendental".

Ulterior am fost chemat la Primărie, la un aparatcic de o urâțenie memorabilă, cu o culoare de ședință, galben-verzui, care de cum am intrat în biroul lui m-a luat tare. A început să înjure fabulos, enorm, baroc: „Cum e posibil ca intelectualii să facă chestia asta, cum pizda mă-sii e posibil ca asemenea

așa-zișii intelectuali să facă și să dreagă, 'tu-vă muma-n cur azi și mâine de golani." Am fost luat prin surprindere, dar m-am hotărât repede să răspund la fel: „Păi cum paștele mă-sii, tovarășe Căpudeanu (cred că așa îl chema), a fost posibil așa ceva, 'tu-i ceara mamii ei de situație, ce vină au intelectualii, ce-a păzit Securitatea statului?!" S-a potolit ca prin minune: „Tovule, mata ești băiat simpatic. Da' acum cinstit, când vezi, ca intelectual, o chestie din asta cu... tran..., asta, cum îi ziceți voi acolo, trans... tran..., mă rog, ce faci? Păi te uiți într-un dicționar, iei *Micul dicționar filozofic*, Editura Politică — și vezi ce scrie acolo la trasce... tran... Zice că mișcarea asta e o chestie inventată de un filozof idealist german, unul Kant. Or, Kant ăsta a fost combătut încă din secolul trecut de clasicii noștri: ei, păi dacă în secolul trecut deja se știa că e greșită chestia asta, dumneavoastră, după atâta timp, cum ați căzut în capcana asta?!" Eram deci depășiți bibliografic...

Căpudeanu m-a pus să fac un memoriu. Cred că faptul că m-am pus și eu pe înjurat i-a plăcut. N-a mai simțit prăpastia dintre intelectualii elitiști și mase. „Fă un memoriu către tovarășu' Nicolae Ceaușescu, în care să-i explici situația cum o vezi matale și eu cred că în înțelepciunea lui o să te ierte." Am făcut memoriul: „Tovarășe Secretar General..." și am încheiat spunând eă sunt încredințat că va judeca cum se cuvine acest caz. Și după aia am așteptat. Inutil.

Între timp, trebuie să povestesc episodul cu Nichita. Nichita Stănescu terminase, cred, *Noduri și semne*. Ne chemase la atelier la Sorin Dumitrescu să ne citească pe conu' Alecu Paleologu, pe Mihai Șora și pe mine. Toată noaptea ne-a citit volumul, dar domnul Șora și cu mine eram destul de preocupați. Șora era pensionat de la Ministerul de Externe, dar era încă în organizația lor de bază. Îl convocaseră la o ședință, se dusese, îi spuseseră de cum intrase: „Nu v-ați plătit cotizația de trei luni", iar el scosese banii, plătise, se dusese în bancă și aflase brusc că trebuia scos din partid. Vechii lui colegi l-au înfierat, l-au terfelit bine, au cerut să fie luat la întrebări. „Să ne spuneți *mantra*!" îi cereau. „Îmi pare rău, nu o mai știu, nici nu

m-a interesat. Era ceva ca o silabă fără sens; o vocală prinsă între consoane, nu mai țin minte." „Ce era, dom'le? Trebuie să vă amintiți!" „Nu-mi amintesc!" „Trebuie!" „Nu știu, «bip», «scârț», ceva de felul ăsta." „Era «scârț»?!" „Poate..."

O scenă amuzantă se petrecuse, pare-se, la Operă, cu Nicolae Florei. Florei a spus: „Domnule, mie mi-a ieșit ceva. Vin aici să depun mărturie cinstit că mi-a ieșit, chestia ține. Am făcut exercițiile așa cum mi s-a spus și am avut un moment când am levitat... Dacă vreți — a zis el în plină ședință de partid —, mă pot concentra, să vă arăt că se poate." Ăia de la prezidiu au intrat în panică. Dacă ieșea!? „Stai, stai, stai!" au țipat toți îngroziți, ca nu cumva să înceapă ăla să leviteze. Ar fi fost o prăbușire a materialismului dialectic și istoric chiar acolo, în sala de ședință, sub ochii lor... Revin la Nichita. După ce termină de citit, zice: „Bre, lasă, bre, că n-o să fie cine știe ce. O să treacă și asta, și dacă nu, în cel mai rău caz o să vă împuște. Care-i chestia? Haide, bre, ce importanță are?!" Am plecat cu Mihai Șora, care, vădit indispus, mi-a spus, între altele: „Bine cel puțin că am copiii în străinătate..."

Nu eram încă suficient de îngrijorat, dar după ce a urmat și o interdicție de semnătură am început să fiu. Cei care nu fuseseră membri de partid și nu erau „în câmpul muncii" (e cazul artiștilor plastici) erau mai feriți: n-aveau ce să le facă, nu puteau să-i dea afară din nimic. Sigur, s-au ales cu o mare sperietură și cu o interdicție radicală, dar ei și așa făceau o expoziție cam la doi ani odată. Nichita se decisese totuși să facă ceva. M-am dus la un moment dat în grădina restaurantului de la Uniunea Scriitorilor. Ăia stăteau, beau pe-acolo, când am intrat, am făcut obiectul unor mici patetisme. Petre Stoica m-a luat în brațe: „Ce ți-au făcut, mă, băiatule, ce ți-au făcut?" Nichita, tronând la o masă: „Bătrâne, eu m-am hotărât. Zilele astea trebuie să mă duc să iau de la Struga laurii de aur ai poeziei; mă duc, iau coroana și o donez unei uzine din Ploiești, ca să se vadă că și cultura poate contribui la creșterea productivității... După asta mă duc la Nicușor și-i spun: «Bătrâne, prietenul meu, să zicem Nicolae Iorga — voia prin asta să arate că

nu intervine pentru fitecine — Nicolae Iorga e șomer. Te rog să-i dai serviciu.»" (Problema până la urmă rămăsese asta: n-aveam serviciu nici eu, nici nevastă-mea. Ne prezentaserăm la Brațele de Muncă și ne oferiseră posturi de muncitori necalificați. Am refuzat. Declaram că statul a băgat bani ca să-mi dea un titlu universitar și că eu nu fac afrontul ăsta statului, să mă duc să lucrez sub nivelul investiției; prefer să stau acasă. Or, asta nu le plăcea, că era o formă de indisciplină. Oameni fără serviciu, care va să zică „paraziți". Așa că în fiecare dimineață la șapte ne dădeau telefon: „Nu v-ați prezentat la serviciu...".) Nichita zice: „Dacă nu mă înțeleg cu Nicu, mă duc la bătrânul Nicolae, la ta-su, și-i spun: «Bătrâne, uite ce s-a întâmplat cu prietenul meu.» Dacă nu mă înțelege, facem greva foamei. M-am gândit. Luăm o cameră, am eu un prieten, închiriem o cameră, stăm acolo, bem votcă și vorbim filozofie. M-am interesat: în greva foamei e voie să bei... Ce-o să se întâmple? Or să vină ziariști, nu facem nici o declarație împotriva regimului, nimic politic. Problema e numai că matale n-ai serviciu. Acuma trebuie să știm la ce ne angajăm. Ei știu că eu stau prost cu ficatul și că mata stai prost cu inima. S-ar putea să se enerveze, matale să-ți dea un șut în inimă și mie un șut în ficat. Și atunci, murim. Cine a avut curajul să se nască trebuie să aibă și curajul să moară. Ar putea să ne dea afară din țară. Atunci, ne ducem până la graniță și pe graniță ne sinucidem."

Am plecat, după conversația asta, într-o dispoziție teribilă, testamentară. I-am zis nevesti-mii: „Să știi că dacă Nichita Stănescu, din solidaritate cu mine, e capabil de un gest ca ăsta, eu nu pot să nu-l urmez." Sorin Dumitrescu m-a mai liniștit: „Bă, zice el, nu te potrivi, Nichita așa e, n-o să meargă atât de departe. Uită, mâine uită." Așa făcuse, pare-se, cu Țepeneag, când au intrat rușii în Cehoslovacia; erau la Scriitori, la masă. „Bătrâne, să facem un gest de demnitate. Îți propun să ne aruncăm de la etaj (adică de la etajul birourilor în rotonda de la parter). Ne aruncăm, bătrâne, măcar atât să facem și noi." Țepeneag s-a ridicat de la masă și s-a aruncat. Și-a rupt un pi-

cior. Nichita, perplex, a strigat de sus: „Ce-ai făcut?!" A coborât pe scări, l-a luat în brațe și l-a pupat: „Te doare, bătrâne?"

A plecat, cum spusesem, la Struga. Când s-a întors, câștigasem între timp dreptul de semnătură: „Bătrâne, am auzit că scrii din nou, înseamnă că nu mai e nevoie să facem tot tărăboiul. Bine că s-a rezolvat, hai să bem un rom."

O istorie tare am și cu Adrian Păunescu. Într-o seară, târziu, mă sună domnul Paler, care era redactor-șef la *România liberă*. Eu scriam de câtăva vreme la pagina de cultură. Făceam cronica cărții de artă. Paler îmi spune deci: „Domnule Pleșu, eu consider că nu e corect ce se întâmplă cu dumneavoastră. Sunteți un scriitor talentat și ar fi păcat să facem o greșeală din neatenție. Aș vrea să depășim această criză. Mi-am permis să vă aranjez o întâlnire, fără să vă întreb, dar credeți-mă că e bine în situația asta, cu Adrian Păunescu." Erau prieteni. Paler scria adeseori la *Flacăra*. Când erau numere aniversare, Ceaușescu, chestii, Paler nu se murdărea în propria lui gazetă. O făcea pentru el Păunescu, în vreme ce el, la rândul lui, scria în *Flacăra* despre Velásquez... Mă rog, erau foarte buni prieteni, ceea ce eu nu știam la acea dată. „Prin urmare, Păunescu vă așteaptă, l-a ajutat și pe Marin Sorescu." „Domnule Paler, ce rost are, nici măcar nu-l cunosc personal." „Da, domnule, dar sunteți și dumneavoastră dator cu un efort."

Acum trebuie să recunosc că încet-încet o oarecare neliniște pătrunsese în mine, fiindcă totuși nu aveam serviciu, nu puteam publica nicăieri, și apoi erau și momente când se vorbea de „înaltă trădare", chestii de-astea: puteai să te gândești că până la urmă o încurci. A doua zi m-am dus, deci, la Păunescu. Îmi aduc aminte că am așteptat mult, a întârziat trei sferturi de oră, îl aștepta mai multă lume, pe urmă s-a auzit un vuiet pe scări, venea „titanul" cu un întreg alai. A venit, eu am ieșit în față cu un pas și am spus: „Mă numesc Andrei Pleșu." „Știu, vii la mine în birou." Intru la el în birou, el lasă ușa deschisă spre secretară și-mi spune: „Două lucruri: un memoriu și un text pe care să încerc să-l public." Și-mi întinde mâna. Eu, luat repede, am crezut că n-a auzit bine cum mă cheamă, „Pleșu", zic. „Da, da, am înțeles", zice. Abia atunci mi-am dat seama

că de fapt mă concedia. „Memoriu am făcut, zic, am făcut unul către șefului statului, să vă dau o copie." „Nu, dragă, un memoriu către mine." Era grăbit și supărat că nu înțelesesem din prima clipă. Trebuia deci un memoriu către el. „Aha, atunci îi scriu, zic, și lui Ion Alexandru un memoriu, și lui Ion Gheorghe, scriu memorii poeților! Și articolul, ce fel de articol?" „Domnule, dumneata citești *Flacăra*? Un articol ca acelea din *Flacăra*."

Am plecat acasă nervos că m-am dus, urându-l pe Paler că m-a pus într-o asemenea situație. Dacă Păunescu s-ar fi purtat ca un scriitor celebru cu un scriitor începător, ar fi fost în regulă. Dar el s-a comportat ca un mare ștab cu un petiționar oarecare. Adică nu eram din aceeași lume. Am cochetat cu gândul să-i trimit un memoriu care să înceapă așa: „Mult stimate Andrei Mureșanu, Subsemnatul Ion Ionescu de la Brad...", ca să-i atrag atenția că între noi astea erau raporturile, nu că el este un ștab și eu îi adresez memorii „ca simplu cetățean". Pe urmă m-am enervat și n-am mai dat nici un semn. Noaptea târziu mă sună Paler: „Domnu' Pleșu, eu vă rog să faceți un articol. Doar știți să faceți un articol; dați-i-l și dacă se reușește să se înfrângă această barieră, pe urmă lucrurile merg de la sine, faceți articolul." „Domnu' Paler, nu prea știu să fac chestii din astea peste noapte, nu sunt nici într-o stare potrivită, nu, vă mulțumesc." Trece o jumătate de oră, mă sună Tudor Octavian, care era, cred, adjunct la *Flacăra* și pe care atunci nu-l cunoșteam personal: „Domnu' Pleșu, v-ați apucat de articol?" „Nu, domnu' Octavian." „Eu vă rog să nu întârziați, mâine la șapte vă așteptăm, nu trebuie să fie lung, două file. Articolul se cheamă *Artistul și patria.* O chestie, acolo, știți dumneavoastră." „Domnu' Octavian, nu cred că am să fiu în stare să-l scriu, vă spun sincer." „Domnu' Pleșu, lăsați, domnule, prostiile, vorbim brambura? Vă rog eu, vă mai sun."

Chestia asta se petrecea în puterea nopții. La ora 12: „Domnu' Pleșu, v-ați apucat? Am uitat să vă spun, două cuvinte să nu lipsească: Nicolae Ceaușescu." „Domnu' Octavian, până să-mi spuneți asta, nu știam dacă o să mă apuc sau nu. Da' în condițiile astea eu pot să vă spun sigur că n-o să-l scriu. Pentru

că aș înțelege să pomenesc numele tovarășului Ceaușescu în condiții de normalitate, dar acum fiindcă sunt la ananghie, să-l scot ca pe un pașaport din buzunar nu mi se pare nici față de el corect; îmi cereți să ridic cinci sute de kile, eu pot să ridic patru sute, dacă ridic cinci sute mor." „Domnu' Pleșu, domnule, dumneata... vorbim aiurea, domnule, dumneata nu înțelegi situația, aici e pocher mare, domnule! Dacă nu-l scrii matale, îl scriu eu și-l semnez cu numele matale." „Vă rog să nu faceți asta, că mă arunc pe fereastră", zic. Închide din nou telefonul, sună din nou Paler: „Domnu' Pleșu, haideți, domnule." „Domnu' Paler, mi s-au pus niște condiții pe care nu le pot îndeplini." „Știu, zice el, schimbăm subiectul, nu mai scrieți despre artă și patriotism. Scrieți despre artă și pace. Domnu' Pleșu, dumneavoastră, care faceți eseuri așa de frumoase, nu puteți scrie un text despre *Guernica* lui Picasso, un eseu despre *Guernica*?" „Domnule, am să încerc." „Nu uitați să puneți, la sfârșit, un citat din *Scânteia* despre lupta pentru pace..." Tocmai avusese loc o demonstrație „spontană" a poporului român pentru pace, se încerca forțarea unui Nobel pentru pace pentru Ceaușescu. „N-am ziarul, zic, nu știu cum să mă refer la asta". „Am eu ziarul, vă dau eu un citat potrivit", și a citit o propoziție anostă, ceva de genul e mai bună pacea ca războiul.

Am stat în cumpănă toată noaptea. Îmi aduc aminte că am dat trei telefoane. Eram stresat. Nu puteam să mă duc în puterea nopții la oameni acasă, dar trebuia să mă sfătuiesc cu cineva. Și am telefonat lui Noica, lui Doinaș și lui Paleologu. Foarte interesante răspunsurile lor. Nu le-ați putea anticipa. Știți ce mi-a spus Noica? Eu crezusem că-mi va spune în stilul lui: decât o trezie proastă, mai bine un somnambulism fecund. Dar iată răspunsurile. Noica a spus: „Dragă Andrei, cu derbedeii nu se stă de vorbă." Doinaș: „Domnu' Pleșu, eu m-aș bucura foarte mult să vă văd numele din nou în presă, m-aș bucura foarte mult să poată domnu' Păunescu să obțină așa ceva. Nu știu dacă poate. Dar asupra prețului care trebuie plătit ca să reapăreți nu mă pot pronunța, asta e alegerea dumneavoastră." Iar Conu' Alecu mi-a spus: „Dragă, e ridicolă toată chestia. Nu

face o criză de orgoliu. Orizonturile sunt în altă parte. Fă un text și treci pragul ăsta, ca să depășești pericolul. În situațiile astea riști întotdeauna să faci crize de vanitate și să crezi că sunt crize de eroism."

Firește că toți cei pe care i-am pomenit erau binevoitori și bine intenționați, toți voiau să-mi facă un bine, să mă ajute. Lucrurile trebuie însă povestite, poate că faceți peste treizeci de ani un volum. Fapt e că în noaptea aia am scris, până la urmă, un articol despre o pictură de Grigorescu. E o lucrare din timpul războiului din 1877, cu un dorobanț văzut din spate, care privește un apus de soare. Textul meu vorbea despre război la Grigorescu și la români în genere. În jur explodează obuze, dar soldatul redevine păstor și se uită, abstras, la un apus de soare. Inferam spre capacitatea autohtonă de a „uita" imediatul. Am dus articolul a doua zi la redacție. M-a primit nu Tudor Octavian, ci unul Nicolae Cristache. S-a uitat pe el: „N-are ce-i trebuie." „Domnule, zic, sunt profesionist, din punctul meu de vedere are tot ce-i trebuie." În clipa aia a sunat telefonul. Mi-am dat seama că era Păunescu: „Da, a venit", zice Cristache. „Da, l-a adus..." „Cum să fie? Frumos... Textul? Nu, n-are." „Domnu' Păunescu a spus să mi-l lăsați aici, să vedem ce se poate face." Am plecat a doua zi cu familia la mare. La întoarcere, mă cheamă D. R. Popescu. „Dragă, am făcut o intervenție pentru dumneata ca să poți să publici. Du un articol la *România literară,* dar rugămintea mea e să scrii despre un artist plastic mort, să nu fie despre un artist plastic în viață." Lucruri misterioase. „Dacă faci orice despre un artist clasic, o să apară și cu asta ai trecut pragul." Am scris un articol despre Paciurea, era la redacție Roger Câmpeanu, l-am lăsat, am corectat șpaltul a doua zi și articolul a apărut, dar semnat Petre Andreescu. Telefonez. „Ce-i asta, Petre Andreescu?" „Dragă, a fost un scandal întreg, în ultima clipă am primit un telefon că n-ai voie. Din cauza scandalului de la *Flacăra.*" „Ce scandal?" „Ai dat un articol la *Flacăra,* care s-a publicat; primele exemplare din tiraj au ajuns la Consiliul Culturii și când ți-au văzut numele s-au enervat. Și au reîntărit interdicția. Au refăcut tirajul fără arti-

colul dumitale." Nu m-aș mira, deci, să existe vreun exemplar din numărul ăla din *Flacăra*, incluzând articolul meu. Oricum, ulterior am publicat textul — *Despre uitare la Nicolae Grigorescu*. Roger mi-a spus că, obligat în ultima clipă să-mi suprime numele, a pus Petre Andreescu, măcar să păstrăm inițialele, să salvăm ceva. După un timp, am realizat că episodul nu era străin de o oarecare componentă parapsihologică. Cu doi ani în urmă fugise din țară muzicologul George Bălan. Știa că nu se va mai întoarce, dar nu mi-a spus nimic. Eu îl frecventam mai ales pentru excelenta lui bibliotecă. Înainte să plece din țară mi-a cerut un geamantan (pe care nu l-am mai recuperat), dar mi-a lăsat, în schimb, niște cărți. „Lipsesc un timp — mi-a spus — și m-am gândit să depozitez la tine câteva cărți, să nu le fure cineva în lipsa mea. Și ca să nu fie probleme, am scris pe ele *cărți pentru Petre Andreescu.*" M-a impresionat coincidența dintre personajul inventat de Bălan și cel reapărut, după doi ani, în cu totul alt context. Mi-am zis: domnule, Petre Andreescu ăsta există, îmi dă târcoale. De altfel, după apariția articolului despre Paciurea, Petru Creția mi-a spus: „Dragă, îmi pare rău că nu mai publică Pleșu, da' e unu Petre Andreescu, care nu e rău deloc." În fine, până la urmă am reînceput să public.

A fost și un proces, pe care eu l-am luat foarte în serios. Am studiat Codul Penal, mi-am făcut apărarea cât am putut de riguros, în termeni strict juridici; numai că în timp ce eu, un diletant, vorbeam în termeni juridici, judecătorii (chipurile profesioniști) vorbeau în termeni politici. Între timp se făcea tapaj la Europa Liberă. Din Germania mi-a parvenit o completare la bursa Humboldt, aflaseră că sunt la ananghie, au vrut să-mi ofere ocazia să plec; mai întâi nu mi s-a dat pașaport, am făcut urât, s-a vorbit despre asta și în străinătate, după care a venit securistul la mine și mi-a spus: „Domnule, dacă vrei să pleci, de ce nu spui, domnule, îți dăm pașaport." Am plusat: „Uite, vreau să-l iau cu mine și pe fiu-meu, nu mi-l dați și pe el?" „Cum să nu! Sigur că dacă vă dăm pașaport și dumneavoastră rămâneți pe-acolo, noi, ăștia care v-am dat aprobarea, o să avem probleme", după care s-a uitat la mine cu

înțeles: „Da' nici n-o să murim din asta!" Cu alte cuvinte, îmi dădeau indicația să nu mă grăbesc să mă întorc. Insistau să-l treacă pe fiu-meu, ca minor, pe pașaportul meu. Am cerut să i se facă pașaport separat, pentru că urma să se întoarcă înaintea mea, la începerea școlii. „Hai, dom'le, ce naiba, ce dacă începe școala? O să vină mai târziu."

Între timp fusesem în audiență la Traian Ștefănescu, care îmi spusese: „S-a făcut o greșeală, domnule, dacă aș fi știut..." A dat un telefon la UAP și m-au angajat referent la biroul de pensii. De acolo am plecat la bursa Humboldt, m-am întors, și când m-am întors am reluat serviciul, după care m-au încadrat pe un post de documentarist la Institutul de Istoria Artei. Încet-încet, lucrurile s-au mai așezat, până în '88–'89, când a fost cazul Dinescu...

Ce-a fost de fapt această „Meditație Transcendentală" n-am înțeles nici până azi. Circulau zvonuri că a vrut madam Ceaușescu să crească productivitatea muncii și a crezut că dacă faci yoga devii mai harnic... Pe urmă s-a speriat și a dat ordin să se șteargă urmele. Mi-aduc aminte că Radulian — directorul de la Psihologie — aproape că înnebunise, fiindcă avusese în sertar documentele prin care i se cerea în mod expres, de la mare nivel, să facă acest experiment, iar documentele dispăruseră. Omul avea încă reflexe de loialitate partinică: „Nu se poate, e o greșeală, Partidul o va repara." Da' de unde! Nimeni nu se grăbea să repare nimic. Altă teorie era că au vrut să scape de intelectuali. În cazul ăsta a fost un eșec, pentru că n-au căzut în plasă decât relativ puțini.

Curios e că după '90 am ajuns la Londra. La un moment dat am fost invitat să dau un interviu la BBC și acolo a apărut domnul Stoian, „instructorul" nostru. Care va să zică, lucra la BBC. Și nu părea să trăiască vreun sentiment de vinovăție. Oricum, mi-e greu să înțeleg cum a obținut el înainte de '89 aprobarea să vină în țară, să țină ani de zile conferințe publice în instituții de stat, pe teme atât de... diafane.

Ora pe care mi-o acordase domnul ministru trecuse de mult, iar eu, terorizată de timpul scurt pe care înțelesesem că-l aveam la dispoziție, aproape că nu-l întrerupsesem.

În finalul întrevederii noastre l-am rugat pe domnul ministru să-mi răspundă la câteva întrebări punctuale.

Dacă acea activistă, Olivia Clătici, l-a insultat:

Era brutală și insultătoare prin toată ființa ei. N-o vedeam pentru prima dată. Era trimisul partidului la toate ședințele de analiza muncii din Institutul de Istoria Artelor și de la facultate. O apariție standard: cu taiorul-uniformă, castrator, al slujnicelor de partid.

Impresia pe care i-a lăsat-o Stoian:

O impresie de platitudine. Toată istoria, o comédie.

Contribuția în această bulversare a lui Ceaușescu însuși:

Nu cred că se putea face ceva de anvergura asta, cu desființarea unei instituții, concedierea a sute de oameni etc., fără ca Nicolae Ceaușescu să fi fost informat.

Dacă a fost hărțuit de Securitate:

N-am fost niciodată convocat la Securitate. Veneau ei la mine, mă chestionau. Am dat o dată și o declarație scrisă.

Cum a apărut textul despre național și universal pentru care l-a mustruluit Noica, povățuindu-l să „aleagă un somnambulism fecund în locul unei trezii proaste":

Hăulică făcuse, în *Secolul 20*, o rubrică pe tema „național și universal". Mi-a cerut să scriu și eu. I-am spus că nu-mi convine tema, dar el a insistat. Și atunci am scris un text fără nici o cenzură mintală, cu gândul că n-o să-l publice, dar nici n-o să poată spune că n-am vrut. Hăulică s-a încăpățânat însă. *Secolul 20* e un caz extraordinar în istoria cenzurii românești. Cum făcea de obicei, Dan Hăulică s-a dus și s-a bătut pentru acest text la nesfârșit. Revenea apoi la autor să facă modificările cerute de cenzură. În ce mă privește, am fost până la urmă atât de plictisit, încât eram gata să cedez numai să mă lase în pace. Ei bine, Hăulică prelua rolul meu: se opunea modificărilor la care eu voiam să cedez. După patru ore textul era aproape

neschimbat. Strategia lui era asta: le arăta manuscrisul cu ștersăturile, dovedea deci că „s-a lucrat" intens, și în final manuscrisul era același. „Hai, zice, în loc de naționalism să spunem aici patriotism, ce zici?" „Puneți, domnule Hăulică, puneți patriotism", răspundeam eu. „Nu, nu, dragă, cedezi prea ușor, de ce cedezi așa ușor? Să lăsăm naționalism!" Și tot așa. Aveam timp, ce altceva aveam de făcut pe atunci?

Dacă niciodată în tot acest timp nu „i-a sărit capsa":

Ăsta e un subiect greu. Nu am, cred, structură de insurgent. Dar oricine poate să se scuze că nu are structura asta. Mie îmi sar capacele doar în anumite condiții. N-am avut niciodată impulsul de a face un gest în sine. N-am avut niciodată pornirea să spun: „Domnule, trebuie să fac ceva." Adică un impuls pur, care să preceadă mobilul concret. Am avut o reacție netă la lucruri concrete. În clipa în care mi s-a interzis să mă mai văd cu prieteni din străinătate, am simțit că s-a atins în structura mea o clapă hipersensibilă și că nu pot să nu reacționez. Nu mi se poate interzice să mă văd cu un prieten. Tot așa, în clipa când Dinescu a primit un fel de domiciliu forțat și știam că împreună cu cei doi copii nu avea din ce trăi, că era urmărit pe stradă, izolat ș.a.m.d., la asta s-a declanșat în chip natural un resort: „La așa ceva nu marșez." Așa că am făcut un memoriu către toate ministerele pendinte, întâi despre interdicția de-a mă vedea cu străini; făceam o descriere a întregii situații, în care spuneam că s-a ajuns într-un punct inadmisibil, asta cu străinii era un delir pe sector mic, dar era un simptom pentru o dramă mai mare și vorbeam de monumente, de biserici, de sărăcie, de cenzură și de toate. Apoi venea chestia cu Dinescu. Sigur că pe vremea aceea nu puteai face asemenea gesturi fără să-ți asumi anumite consecințe. Nu mă consider însă o persoană foarte curajoasă, nu am impulsul eticului pur. Ideea abstractă, teoretică, a „atitudinii" nu mă provoacă. Am nevoie de mobiluri palpabile ca să se declanșeze impulsul de a face. Când ele există, accept să risc, să mă las dus în afara Bucureștiului, să stau cu poliția la ușă etc. Asta nu e însă mare lucru. Eu sunt

stingherit sincer când sunt pus pe liste de disidenți. Disidență a făcut Radu Filipescu....

Care crede că-i e limita de rezistență:

Dacă aș fi fost în pușcărie?... Nu știu, până nu ți se bagă un ac sub unghie n-ai de unde ști. La armată am reacționat, de pildă, foarte prost. Aproape nevrotic. Îmi fac, desigur, iluzia că nu aș putea comite ticăloșii. Dar nu bag mâna în foc. Ăsta e testul cărnii. Sunt unii care sunt „buni de carne", cum se spune. Reziști sau nu reziști.

Ultimele minute de discuție au loc în picioare, eu cu ochii pe ceas, mai mult din politețe, domnul ministru evitând din același motiv să se uite la ceas, deși între timp îl sunase doamna Albright. Dar nu sunt în stare să nu revin cu domnul Andrei Pleșu la problema „eticului pur":

Nu credeți că tot ce ni se întâmplă acum este urmarea faptului că toți ne-am văzut de treabă și n-am avut impulsuri de etic pur, am crezut că o să plătească Ceaușescu, nu noi, că doar el a făcut, nu noi, și acum nu mai reușim să ne venim în fire?

Cauza tuturor belelelor noastre la ora asta este, într-adevăr, ceea ce n-am făcut la timp, înainte de 1989. Plătim acum cumințenia noastră prerevoluționară. Iar cehii, polonezii și ungurii primesc recompensa înțeleptei lor necumințenii. Dacă lucrurile merg prost, dacă n-avem politicieni ca lumea, strategi, reformiști etc., este pentru că am stat cuminți până în '89. După „Primăvara de la Praga", în 1968, peste zece mii de profesori universitari, scriitori, artiști s-au făcut, în Cehia, spălători de geamuri. La noi nu. Noi plătim acum nota neachitată atunci. Când ai zece mii de oameni care înțeleg să nu accepte compromisuri, cu ăia faci și reforme, faci și etică, faci și politică. Dacă nu ai ăia zece mii de oameni, ieși la televizor sau pe stradă, strigi lozinci bătăioase, te declari simbol național, zici că ai fost victimă, că poporul ăsta e un popor de eroi, că am rezistat în munți, că am rezistat prin cultură etc.

Unde credeți că ar fi fost Noica după revoluție?

Convingerea mea e că, dacă trăia, Noica, deși era imprevizibil, ar fi fost orientat mai curând spre pozitiv, spre construcție... Noica trăise episodul curajului, al riscului politic în tinerețe; l-a costat enorm și gândirea lui de bătrânețe era că n-a meritat. Adevărata soluție era, pentru el, cultura mare, retragerea la munte și supraviețuirea sau — în condiții favorabile — construcția: să ctitorim instituții. De-aia pe noi ne disuada să facem politică. Noi însă nu din acest motiv am fost placizi politic, pentru că, vezi Doamne, nu ne-a lăsat el. Ne-a cerut tot felul de lucruri și nu l-am ascultat. Mie, de exemplu, mi-a spus să învăț sanscrita și nu l-am ascultat. N-aveam decât să nu-l ascult și când îmi cerea să nu ies în stradă. Eu cred că România e bolnavă de mult și că atitudinile românilor de dinainte de '89 sunt principala cauză a dezastrului de acum. Comuniștii și Securitatea își au rolul lor, dar suntem vinovați cu toții.

De ce-am fi mai vinovați ca alții?

Fiindcă suntem mai „deștepți". Care va să zică, „nu ne lăsăm prostiți". „A se slăbi cu mofturile!" Aduceți-vă aminte ce se spunea când apărea câte unul mai curajos: „E nebun!", „Ia mai dă-i în mă-sa! După ce-au mâncat căcat toată viața, acum i-a apucat curajul!" — ăsta a fost comentariul general după scrisoarea[1] celor șase. Nimeni nu se gândea cât e de greu să ajungi în Dămăroaia, la cișmea, la 80 de ani, după ce ai avut o viață de confort. Când cu Brașovul, în '87, nu s-au auzit decât două voci solidare: Doina Cornea și Silviu Brucan. Restul, înțelepciune! Spuneam mereu: „La ce bun? N-avem nici o șansă!" Chestia asta cu „n-avem nici o șansă" explică multe. Vine un moment când nu mai contează dacă ai sau nu vreo șansă. Faci ce e de făcut. La noi momentul ăsta nu vine, fiindcă suntem „deștepți" și relativiști. Pentru că e mai tare în noi Mitică.

[1] august 1998.

XI

La munca de jos

După desființarea prin decret a ICPP, demontarea mobilierului și transformarea localului într-un hangar, ca și cum autoritățile s-ar fi temut că altfel era posibil să nu li se respecte ordinele și interdicțiile (în alte ocazii au mers cu precauțiile până la a trece cu plugul, transformând suprafața ocupată cândva de fosta clădire în teren arabil), cercetătorii de aici, doctori în științe în cea mai mare parte a lor, au început să primească repartiții „în producție".

12 dintre ei au dat în judecată statul în nume propriu. Și-au angajat avocați. Deși îndreptățiți, n-au obținut nimic. Conform deciziei primite, li se desfăcea contractul de muncă pentru participarea la activitatea unei secte religioase, or, așa ceva nu exista în *Codul Muncii*, unde în dreptul articolului 130 litera i, erau cu totul alte prevederi[1].

Virgiliu Radulian, directorul fostei instituții, cercetător științific, doctor în științe pedagogice, a reușit, prin spitalizări succesive, certificate medicale și contestații, să evite executarea efectivă a pedepsei prin muncă. Astfel încât memoria lui a reținut cu predilecție aspectul comic al episodului:

„Ei, acum e un moment care o să stârnească hazul. Eu, mă rog, am fost repartizat vânzător la un debit de tutun, m-am prezentat să-mi iau repartiția de la Direcția de Muncă a Capitalei.

[1] „Contractul de muncă poate fi desfăcut din inițiativa unității, în cazul când persoana încadrată în muncă săvârșește o abatere gravă sau încalcă în mod repetat obligațiile sale de muncă, inclusiv normele de comportament în unitate."

Și mi s-a spus că ăsta este postul care mi s-a repartizat. Dom'ne, nu accept, pentru că eu voiam să duc acordul până la capăt. Ieșisem din spital și orice acord se prelungește cu perioada spitalizării. Funcționarul care-mi completa această fișă... «numitul» etc. Observați, eu sunt «numitul», ca pușcăriașii... Tocmai atunci se dăduse un decret de amnistiere a pușcăriașilor. Era la începutul anului. Era în ianuarie. Și era un pușcăriaș acolo de față. Ăștia totuși își cereau scuze: «Dom' profesor, știți că n-avem ce face, așa am primit o directivă. Nu putem să vă dăm altceva decât vânzător la debit de tutun.» Zic până la urmă: «Da, domnule, dați-mi-o.» Am acceptat. Și pușcăriașul spune: «Domne, dați-mi mie debitul de tutun, că ăsta fiind profesor, nu se va pricepe să vândă țigări.» Atunci acel funcționar îi dă un răspuns care poate să fie antologic, după părerea mea. «Nu, domnule, dânsul are prioritate, pentru că e doctor în știință.» Este atât de simbolică reacția acestui funcționar! «Domnule, el are prioritate să fie vânzător de țigări, pentru care nu trebuie decât șapte clase, pentru că e doctor în științe.» În ce hal am fost aduși! Adică umilirea noastră a fost urmărită. Ca o țintă, ca un obiectiv."[1]

Directorul-adjunct al ICPP, Iulian Nica, a fost trimis ca strungar într-o uzină metalurgică; fiind cardiac, cutremurul care lovise institutul și propria situație i-au atras la scurt timp decesul.

Aurora Liiceanu, cercetătoare în același institut, a trăit din plin experiența degradării profesionale. Locul unde a fost trimisă, pe un post de muncitoare necalificată, era „Suveica", fabrică de textile, prosoape și pânzeturi de pe șoseaua Colentina, la câteva stații de Bucur Obor, către ieșirea spre Voluntari a Bucureștiului.

„Când am ajuns în fabrică, unde erau râuri-râuri de clor, pe ciment — în două hangare imense, reci, se albeau țesături —, am aflat că urma să mă pună în trei schimburi în secție. Am început să plâng și am spus că am copil. Atunci mi s-a spus:

[1] Convorbire cu Cătălin Strat, 14 mai 1998, București.

«Bine, am să-ți găsesc un post cu program fix, n-am unde să te dau decât femeie de serviciu la grădiniță.»

La grădinița fabricii, aflată chiar în incintă, veneau copiii muncitorilor. Ea trebuia să mătură curtea, să pună masa, trei sute de farfurii, să le spele, să curețe cartofi și să meargă cu cărucior să facă aprovizionarea, la alimentarele din jur, să cumpere orez, zahăr... De lucrat efectiv, ca femeie de serviciu la grădiniță, a lucrat din septembrie până în primăvară.

În hârtii figura ca muncitor necalificat, 7 lei pe oră, vechime zero, toate drepturile dobândite până atunci, zero, zero. Număr copii, unu, număr alocații, zero. Legea spunea că dacă ai un copil, după șase luni ți se dă jumătate din alocație, că ești proaspăt angajat. Iar după nouă luni ți se dă alocația întreagă.

Acum lua 1.400 de lei, iar la institut avusese între 3.000 și 5.000 de lei. Dreptul la concediu se redusese la 21 de zile, din care se spunea în hârtii că ar fi efectuat deja șapte.

În ce o privește, n-a făcut nici un fel de demersuri în justiție. Deși era evident că toate măsurile luate împotriva ei erau ilegale: decizia de reducere a salariului, a concediului, de neacordare a alocației, toate erau la fel de nelegale ca desfacerea contractului de muncă la un an după comiterea pretinsei abateri. Până și din fișa trimisă de institutul în desființare, cu plata datoriilor și alte formalități de lichidare, rezulta că fusese foarte disciplinată, iar calificativele erau foarte bune.

După câteva luni, dintre care o lună de concediu fără plată, cât s-a făcut curățenie în fabrică, a fost transferată „în interesul serviciului" la Biblioteca Centrală de Științe Pedagogice. Cu acest transfer — au chemat-o la partid să o mute, cam toți colegii ei fuseseră pe nesimțite orientați spre posturi mai omenești, tot sub pregătirea lor, dar mai suportabile — salariul a început să crească: 2.200, 2.300, 2.500. În plus, la biblioteca aflată în casa ce-i aparținuse lui Istrate Micescu, de pe lângă Cișmigiu, mai veneau cărți de specialitate. Era privilegiată față de colegele ei, trimise de exemplu la Biblioteca Institutului de Construcții, unde erau numai cărți despre betoane. Ea mai traducea

câte un sumar, mai era cât de cât pe lângă profesiune, deși avea ca unică sarcină să facă rezumate, ca funcționarii.

A fost pe urmă încadrată la școala de surdo-muți ca suplinitoare, în fiecare an mergea să ocupe postul. Era mult mai bine. Avea un salariu aproape la fel de mare ca acela de la care plecase: 4.000 lei. I se recunoștea, la încadrare, doctoratul. La primărie, tot tovarășul Cenușe era cel care se ocupa și de ea, ca de toți ceilalți salariați în domeniul culturii prinși în afacerea MT, toți aflați acum, ca și ea, în curs de reabilitare lentă.

Era o școală cu clasele I-IV.

Domnul Constantin Comorovski n-a insistat deloc, în paginile pe care ni le-a trimis, pe episodul „muncii de jos" al dramei încheiate, pentru el, cu expatrierea. A trebuit prin urmare să-l căutăm la telefon pentru a ne povesti, fără plăcere, cele ce urmează.

În repartizarea ca muncitor necalificat la „Tehnometalica" din București, pe care a primit-o, cei 31 de ani de vechime în muncă, fără a mai socoti anii de studii, nu mai contaseră, deoarece reîncadrarea nu echivala cu un transfer. A lucrat de la 23 iulie 1982, mai întâi într-un atelier situat cam în zona cunoscută în copilăria sa sub denumirea populară „la Taica Lazăr" și ulterior într-un atelier mai mare de la Piața Muncii (Bariera Vergului). Ca multe alte cooperative menite, în parte, să mascheze șomajul, „Tehnometalica" suferea de o lipsă acută de comenzi. Explicația era și circumstanțială: în cooperativa lor se confecționau acele cadre, grile metalice pentru balcoanele închise care împânziseră Bucureștiul, pentru ca ulterior, la un ordin de sus, ele să fie demontate și desființate. Totuși, în special lucrătoarele, care confecționau, își amintește Comorovski, tot felul de împletituri, erau amenințate să nu câștige mai nimic. Oricum marasmul economic din RSR era prezent și aici. Nu era deci mult și repede de făcut, dar utilajul primitiv impunea uneori un efort fizic considerabil, cum el nu mai cunoscuse din 1948, când, pentru a nu-și periclita continuarea studiilor, participase la o brigadă studențească de pe șantierul căii ferate Bumbești–Livezeni. Acolo, pe șantierul din 1948, se lucra cu târnăcopul și

cu lopata, aici mai ales cu ciocanul și cu pila. Dar deplasarea drugilor și a structurilor metalice în curs de asamblare se făcea manual. Aveau, în schimb, ceva mai multe comenzi la un fel de suporturi metalice pentru coșciuge, care se montau astfel ca acestea să stea în cripte pe două niveluri. Se afla deci în „miezul clasei muncitoare" reale și năpăstuite. Prezența lui n-a stârnit vreo ostilitate (ba dimpotrivă), ci multă curiozitate și uimire. Sensul acestei atitudini era greu de descifrat, dar e drept că și explicațiile lui erau circumspecte, căci o urmărire din umbră continua să existe. De două ori a fost astfel luat la întrebări de personaje necunoscute, venite în atelier cu sarcini politice ori de personal. Întrebările erau cum a putut să făptuiască ceea ce făptuise, ce credea acum despre ceea ce se petrecuse în legătură cu MT etc. O anumită indignare retrospectivă din partea-i ar fi fost, probabil, bine venită pentru îmbogățirea raportului pe care fără îndoială îl aveau și ei de întocmit pentru a-și atesta activitatea și vigilența. S-a ferit însă de a le face acest serviciu. Pe lângă dificultățile muncii fizice ca atare, la o vârstă când nu-i mai faci față ca în prima tinerețe, stresul acestei supravegheri era considerabil.

Irina Holdevici, psiholog la Institutul de Educație Fizică și Sport (IEFS), cu doctorat și cărți publicate s-a găsit încadrată în același „lot" cu cercetătorii de la ICPP, fiindcă participase, ca specialistă, la experimentul ținut acolo în ianuarie 1981.

Viața ei s-a aflat, ca urmare a acestui episod, într-un impas de-a dreptul dramatic:

„Am fost întreținută de prieteni pentru că eram în următoarea situație: femeie singură, cu o mamă în vârstă, fără un chior în buzunar, rata la casă era mai mare decât pensia mamei, la muncă necalificată luam 1.310 lei. Au fost destul de drăguțe cu mine și muncitoarele din fabrică.

Fiindcă, deși au lansat «ei» atunci o acțiune propagandistică împotriva sectelor religioase, cumva la nivel de mase, așa, oamenii simpli n-au reacționat. Eu, când am ajuns în fabrică, m-am dus la maistru. Și mă duce maistrul în secție: «Știți, colega voastră nouă.» Eram simpatică așa, ca femeie. Și era o sec-

ție în fabrica asta de medicamente unde se lucra manual. Puneam pastiluțe în flaconașe. Puneam parafină, lipeam etichete și băgam în cutii. Și chestia asta era foarte toxică. Muncitoarele s-au uitat așa la mine. Au zis că-s pila cuiva. După care s-a șoptit că e ceva politic. Prima zi vin eu acolo, mă așez. Erau femei de regulă cu patru până la șapte clase. Și la zece jumătate, pauză de masă. Scot ele un crătițoi așa mare cu mâncare și-l pun în mijlocul secției pe masa aia. Și au zis: «Domnișoară, dacă nu vă este scârbă, mâncați cu noi.» Eu am zis că da. Și bag lingura și mănânc. Ei, asta a fost. De atunci au început să fie mai amabile. La un moment dat, nu am fost capabilă să-mi fac norma. Știu că sunt cam neîndemânatică și acolo trebuia să mergi repede. Și mă străduiam, dar trebuia să faci 550 de flacoane pe zi. Eu reușeam cu mare efort să fac vreo 300 și ceva. Și atunci o muncitoare spune: «Bun, gata, hai să-i facem și domnișoarei. Că rămânem în urmă.» Nu m-au lăsat niciodată să curăț mașina aia de făcut tablete. Care era un dezastru. Era o mașină de pe vremea lui Pazvante Chioru, care, cu un zgomot din ăsta infernal, cu un praf imens, scotea niște tablete, mai mult praf decât tablete. Și am vrut să o curăț, dar au zis: «nu, lăsați». Și făceau în plus.

M-au întrebat pe urmă și ce-i cu mine acolo. Am încercat să le explic. Rezultatul a fost: «Doamne ferește, maică.» Nici un alt comentariu. Au fost foarte solidare. Fiindcă la un moment dat au început să ne cheme de la comitetul municipal de partid să ne ofere servicii de nivelul doi–trei. Vânzătoare, nu știu. Și când mă chemau, colegele de muncă îmi ziceau: «Domnișoară, țineți-vă tare!»

Cred că mă adoptaseră cumva. Am avut tot felul de episoade din astea comice. De pildă, ele aveau în secție, fiindcă după ce puneau pastilele în flacoane trebuia să pună capacul în parafină, aveau deci marele privilegiu să țină un reșou. Asta însemna că ele în secție puteau să-și facă *nechezol*. Faimoasa cafea în amestec de pe vremuri… cafea «din aia»... Și atunci fetele au spus: «Domnișoară, tot nu sunteți bună de altceva, faceți dumneavoastră cafeaua.» Și am rămas în relații bune.

Alt episod comic, mă rog, acum râdem, după atâția ani, dar atunci... La un moment dat erau mai multe ture, și sigur, nu m-au lăsat în tură de noapte, au fost înțelegători, deși le spusesem: «Domne, eu fac ce vreți voi...» «Nu, au zis, lucrezi numai dimineața și după-masa.» Și la un moment dat vine un tip de la televiziune să facă un reportaj cu fabrica. Întâmplarea face să fie în secție numai «babe». Și vine reporterul și zice: «Mă, o filmăm pe tovarășa.» La care maistrul zice: «Pe tovarășa, că-i doctor în științe.» Altă fază foarte interesantă, și bizară, și înduioșătoare: la un moment dat ni s-a dat să ambalăm miere de albine. Ea venea în niște butoaie foarte mari. Se punea în *bain marie*, se lichefia și se turna în borcane. Miere naturală, care venea însă zaharisită. Am aflat atunci ceva ce n-am știut niciodată: mierea e toxică! Și după topire, o puneai în borcănaș, îi puneai eticheta, căpăcelul și ce era interesant, atunci în secție... Ei, bine, fetele furau! Și se tot uitau la mine: «Dumneavoastră, nu?...» Nu puteam să zic: eu nu fur. Trebuia să le explic fetelor că eu am fost pedepsită și dacă am fost pedepsită și mai și fur, or să mă bage la închisoare. Și atunci, ele ce credeți că au făcut? Pentru că nu aveau nevoie în secție de unul nepătat, au furat ele pentru mine. Ca să nu le pot pârî. Am rămas prietenă cu ele.

Pe urmă m-au tot chemat să lucrez în altă parte. Am acceptat destul de târziu. Pentru că mă simțeam cumva securizată cu ele. Ori e ceva ca lumea, ori mai bine rămân aici, spuneam.

A început apoi «reabilitarea parțială». Următoarea muncă a fost de sociolog la «Textila» Grivița. Pe hârtie, sociolog, bineînțeles. Directorul, care a fost foarte amabil, zice: «Pe domnișoara o primim cu tot dragul. Dar să nu vă imaginați că faceți aici psihologie. Stați liniștită și noi vă dăm leafa.»

Și aici a fost o parte comică. Deci, ajung eu sociolog la organizarea muncii. Șefa era secretară de partid pe fabrică. Și, mă rog, a înțeles ea că i-a venit beleaua asta. Era o femeie destul de agresivă, așa. Și cucoana asta nu știa cum să procedeze cu mine deloc. Și atunci s-a luat de mine... În fine, secretarul de partid de-acolo, de pe sector, s-a tot sucit și a zis: «Ce să

fac eu cu asta?!» Și până la urmă și-a dat seama la ce-aș putea folosi. Am ajuns, dată afară din partid, cu toate tinichelele alea de coadă, am ajuns să le fac eu toată hârțogăria de partid!!! Le făceam dosare de primire în partid, materialele, și cucoana a fost evidențiată pe sector că mergeau bine lucrurile. Am dat pe urmă concurs pentru postul de logoped la Spitalul 9 și ce pot să spun e că nu m-au ajutat, dar nici nu m-au împiedicat. Ceea ce înseamnă că pentru mine valul trecuse. Deci, acel concurs a fost cinstit. De ce cred că au făcut ei asta, după ce mă pedepsiseră? Eu eram mai tânără un pic, și-n mintea ăstora era: asta se recuperează. Am stat niște ani acolo, ca logoped, după care am dat alt concurs și am rămas psiholog la Spitalul 9. După care madam Clătici a tot încercat să mă ajute să revin în învățământ, dar învățământul superior a zis nu și nu.

Am reintrat în partid în 1988, cu memoriu."[1]

Și alți participanți la MT și-au amintit în scris de aceste represalii, dar mai ales în presă și cumva cu scopul imediat al informării opiniei publice și al reabilitării. Din articolele lor răspândite în diferite publicații mai aflăm despre soții Voicu, cercetători de asemenea la ICPP, repartizați, el, muncitor necalificat la IMGB, iar soția lui, ca femeie de serviciu, soții Ion și Genoveva Logan-Pogorilovski, ea membră a Uniunii Scriitorilor, romancieră, au fost descărcători la Întreprinderea de Transporturi Auto, soții Mihai și Mihaela Jinga, despărțiți prin repartiții diferite la Călărași și București, Stroienel Marcus și soția, muncitori necalificați, Cătălina Cioată, cea care luase pe ascuns notițe, în timpul ședinței de desființare a ICPP, muncitor necalificat. Geta Dan Spânoiu ambala cravate la Fabrica de Mătase, Ion Neacșu era muncitor necalificat la Fabrica de Medicamente, tânăra programatoare Mihaela Malița, de la Institutul Central pentru Conducere și Informatică, a fost trimisă în afara Bucureștiului, interzicându-i-se orice ieșire din localitatea de exil, Mihai Ghivirigă, muncitor necalificat la Fabrica de Bere, Gheorghe Bunescu la Vulcan, iar Valeriu Băr-

[1] Convorbire cu C.S. în 11 mai 1998, București.

bulescu, funcționarul în minister care girase activitatea instructorului de MT N. Stoian, după o condamnare penală de un an, beneficiază de o grațiere și este repartizat primitor-distribuitor la IMGB. Costache Olăreanu, care nu participase la experiment, lucrase și el ca urmare a desființării tot la ICPP, ca muncitor necalificat[1].

Un alt scriitor cunoscut în istoriile literare ca membru al aceleași „școli de la Târgoviște", Tudor Țopa, nu avusese altă soluție decât pensionarea pe motive medicale.

Din institutul desființat participaseră la experimentul care atrăsese nenorocirea asupra întregului colectiv doar 23 de oameni. Cu toate acestea, pedeapsa de trimitere la munca de jos a lovit pe mult mai mulți dintre cei peste 160 de lucrători, dintre care 105 membri de partid (vezi Anexe) rămași oricum pe drumuri prin dizolvarea colectivului. Redistribuirea lor s-a făcut după criterii greu de identificat: Constantin Ioan Niculescu, aproape în prag de pensie, a fost trimis la Timișoara, unde a descoperit că locul lui de muncă era la un... cimitir. Dosarul lui mai vechi, se pare, dezvăluise comisiei de anchetă trecutul de ofițer în războiul antisovietic al actualului cercetător. Profesorul Cezar Bârzea, fost secretar științific la MEI, expert al Institutului Internațional de Educație de la Hamburg, expert al UNESCO, autor al reformei învățământului din Camerun, nu participase la experiment. În ședința din martie 1982, el luase însă energic apărarea colegilor lui. Fără nici o legătură cu vreun stagiu militar în curs la momentul respectiv, a fost concentrat câteva luni într-o unitate militară, aproape pustie pe

[1] Cu scriitorul Costache Olăreanu, care fusese vreme de câteva luni, în vara anului 1982, găuritor la Fabrica de Mobilă, apoi magaziner la uzina Timpuri Noi și ulterior documentarist la Oficiul de Informare și Documentare al MEI, am tot amânat, din primăvara și până în toamna anului 1999, o vizită în halele acelei uzine, care-l marcase pe bună dreptate, dar îi și reîmprospătase rezervele scriitoricești, dovadă că evocă scurtul episod al „muncii de jos" în mai multe din paginile de memorialistică scrise după revoluție. N-am mai apucat să facem acea vizită, scriitorul stingându-se pe neașteptate în septembrie 2000.

timpul verii, practic un fel de arest. Ulterior, a lucrat câteva luni ca măturător în halele uzinei Grivița Roșie.

Vladimir Gheorghiu, doctor docent la Universitatea din Meinz, specialist de renume mondial în domeniul tehnicilor de relaxare, figurând în contracte de colaborare cu numeroși parteneri din străinătate, este nevoit să le abandoneze, fiind repartizat ca muncitor necalificat la Cooperativa Nufărul din București, însărcinat cu transportul rufelor spre spălător.

Profesorului (dr docent) Victor Săhleanu, de mai bine de 20 de ani în conducere și în momentul respectiv director al Centrului de Antropologie, universitar, autor a peste 45 de lucrări științifice în domeniu, lector la Centrul European UNESCO pentru Învățământul Superior, i se interzice activitatea la catedră, devenind, ca participant la experimentul de la ICPP, simplu medic la Policlinica Vitan.

Vicepreședintele Academiei, Ștefan Milcu, este îndepărtat din această funcție. Altă eminentă personalitate a culturii române, Mihai Șora, fost funcționar superior în MEI, scapă de represaliile muncii necalificate doar datorită vârstei.

*

Cam așa arată, foarte pe scurt, episodul acesta al unei tipice „alungări din rai" pentru neascultare: cu sudoarea frunții și din munca brațelor trebuie să trăiască mai departe nu doar aceia care, ispitiți sau din proprie inițiativă, încalcă interdicțiile autorității supreme, ci și cei care, neînțelegând gravitatea „hibrisului" lor, le iau apărarea. Virgiliu Radulian sesizează just și particularitățile „laice" ale episodului represiv al Afacerii MT: împletirea cinismului cu vulgaritatea și agresivitatea prigonitorilor. El subliniază totodată faptul că, beneficiind de liniștea relativă a supușilor, comparativ cu tulburările din țările vecine, și având de înfruntat nu împotrivirea, ci indiferența apatică a păturilor instruite ale populației, ura foștilor „analfabeți cocoțați în fruntea statului" se transformase în dispreț; precum

şi faptul că aceste măsuri sunt expresia „stilizată" a resentimentului faţă de titlurile, diplomele şi meritele reale şi nu false, ca propriile titluri şi merite, şi totodată expresia dorinţei de a-şi umili supuşii, făcându-le exact ceea ce lor înşile le-ar fi plăcut cel mai puţin să li se facă.

Dar cum se explică faptul că lovitura nimerise atât de în plin?

Această întrebare i-am pus-o, prin telefon, Irinei Nicolau pe la sfârşitul verii anului 1998, când, neprimind de la SRI permisiunea de a căuta în dosarele cazului cheia ascunsă a acestor enigme, puneam în dosare cele câteva mii de pagini de notiţe şi fotocopii, la un loc cu zecile de casete înregistrate.

De ce tocmai pe Irina Nicolau, cercetătoare în folclor, antropologie, etnologie şi etnografie, filozof şi scriitor plin de graţie şi de înţelegere umană, dar care nu fusese câtuşi de puţin implicată în afacerea MT? Fiindcă, în plus faţă de aceste calităţi, o socoteam una dintre cele mai fine cunoscătoare ale vieţii intelectuale a Bucureştiului anilor '80.

„(...) Este într-adevăr de ştiut de ce vorbeam în şoaptă despre asta, de ce ne era frică. Comparativ cu anii '50, când oamenii au luat pentru nimic douăzeci de ani de puşcărie, de ce li s-au frânt acum existenţele *doar* pentru că timp de trei luni au trebuit să spele un munte de farfurii la o cantină de grădiniţă, să mătură curtea unei uzine sau să lucreze în trei schimburi la fabrica de ciorapi Adesgo?

Când am intrat eu la facultate, în anii '60, ieşeau din închisoare ultimii deţinuţi; îi vedeam, îi cunoşteam. Dar teroarea intrase în legendă, nu mai avea actualitate. În plus, ca să trăieşti, nu ţi se mai cereau lucruri prea compromiţătoare. Trăiam în climatul acela de falsă libertate, citeam ce se găsea de citit, iar despre închisori ştiam cam cum ştiam despre năvălirile turceşti, despre huni, despre tătari, despre ceva petrecut în secolele trecute, chiar dacă ei, foştii deţinuţi, erau acolo, cu noi. Nu era vorba de inconştienţă, de lipsă de imaginaţie, mai era şi altceva... Lipsă de interes? Da, aşa cred. Acum era prima dată când o luam peste bot. Auziserăm de la alţii, dar *nu ştiam*

ce e aia, interiorizam pentru prima dată frica. A fost sentimentul că trăim într-o societate oribilă, că nu este trecut ceea ce știm noi, ci prezent. A fost ca și cum o mână, știută doar din poveștile de groază, intra acum în coteț, iar noi vedeam mâna și ne strângeam, dându-ne înapoi cât mai departe de ea, întrebându-ne care era găina pe care avea s-o ia acum pentru supă.

Ce-a urmat a fost teribil. Altfel, dar teribil. Pentru mulți începuse totuși o traiectorie care avea sens. Or, acum Pleșu ajunsese să facă ferparuri, lucra la Personal și făcea ferparuri, Aurora căra găleți cu piure la acea cantină, altul lipea etichete pe niște lăzi, altul muta cărți putrede, îmbâcsite de praf, altul mătura hale... Pentru cei de la Arte Plastice, întâlnirea cu Pleșu fusese o mare întâlnire, el fusese un profesor adorat, ascensiunea lui ca profesor era o traiectorie cu sens. Climatul acela de falsă libertate dădea această iluzie.

Pentru felul disproporționat în care trăiam represiunea, am un exemplu și de mai târziu. Când a venit o altă oroare: restructurarea pe bază de dosar. Douăzeci de oameni dintre cei mai buni trebuiau să plece; eu nu eram pe listă. Îți era rușine că tu nu trebuia să pleci. M-am dus la closet și am zis că-mi dau carnetul. Că trebuie să-mi dau carnetul, nu să îndur rușinea asta. Am simțit atunci că *nu pot* să renunț la acest confort. Că nu pot să fac naveta undeva la țară, să mă scol de dimineață, să plec pe întuneric, pe frig, *nu pot*.

Singura frică reală, mare, a fost atunci, cu «meditația», când îmi amintesc că am tremurat pentru prietenii mei. În rest, încercări morale cu rezultate autodescalificante. Uite, dacă vrei încă o scenă: ne solidarizam cu nu știu cine. Puneam semnături pe o hârtie. Și a venit directorul, care ne-a rupt hârtia. Pe a doua n-am mai făcut-o. Dacă țineam mortiș, o făceam și pe a doua, nu ziceam că dacă directorul ne-a rupt hârtia, gata. E adevărat că a doua oară n-ar mai fi semnat atâția. Și la a treia nu mai semna nimeni."

XII

Concluzii provizorii

Cei mai mulți dintre cei care, într-un fel sau altul, au avut de suferit și-au pus insistent și obsedant întrebarea: Ce s-a întâmplat de fapt atunci, ce a fost această afacere MT? În absența unei versiuni oficiale asupra evenimentelor, a unor documente accesibile, care să confirme sau să infirme ipotezele privitoare la mobilurile reale ale scandalului, validitatea acuzațiilor aduse, scânteia care a produs declanșarea lui, autorii scenariului sau ai scenariilor concurente, fiecare a încercat să dezlege măcar retrospectiv nodul de fapte, spaime iraționale, supoziții imposibil de verificat și intuiții plauzibile. Pentru unii dintre ei, așezarea figurilor disparate, haotice într-un *puzzle* coerent și rațional fusese atunci o chestiune de viață și de moarte, de ea depinzând redobândirea echilibrului pierdut; pentru alții, dimpotrivă, condiția acestui echilibru este și astăzi, la mai mult de douăzeci de ani distanță, uitarea și tăcerea. Toată lumea pare însă conștientă că efortul seamănă cu cel al unor prizonieri ai peșterii lui Platon, intrați la bănuială că imaginile pe care le văd pe pereți sunt doar umbre ale unei nevăzute surse originare.

În colajul de mai jos nu am eliminat cu totul răspunsurile care le repetau sau confirmau, cu mici deosebiri de formulare, pe cele deja consemnate. Aceasta întrucât pe de o parte, în funcție de poziția pe care o avem față de imagini și de perspicacitatea fiecăruia dintre noi, protagoniști, martori, victime, arheologi, putem spori șansa de a identifica și recunoaște exact originea umbrelor de pe pereții peșterii, și pe de altă parte, fiind cu toții la fel de ignoranți în privința sursei, semnificativ devine spectacolul raționamentului sau al imaginației la lucru.

Iar imaginația unora este mai animată de frică decât a altora. În mod special, ca o ironie a sorții, imaginația celor vaccinați cu serul numit materialism științific, dialectic și istoric. Analiza lor este, inevitabil, una viciată de ideologie, dar, mai aproape de pârghiile puterii și familiarizat cu ele, raționamentul lor poate fi luat în seamă.

Iată rezultatul eforturilor fostei activiste PCR Olivia Clătici de a înțelege ce s-a întâmplat în primăvara anului 1982:

„Încerc totuși să găsesc o explicație.

Cred că s-au aglomerat mai multe probleme. Pe de o parte, s-au ciocnit două sau mai multe servicii ale Ministerului de Interne, care fie că n-au știut nimic unul de altul, fie că au luptat să demonstreze care dintre ele este mai abil și mai util. A fost, cred, un canal al serviciului de contrainformații care a crezut fie că dă de o urmă, fie că poate deschide un canal de acțiune, care a urmărit totul, implicându-se direct, și un alt serviciu care a aflat, poate chiar din copia anonimei de care am vorbit, mai târziu, dar care era implicat în măsuri severe de securitate fie personală, a șefului statului, fie în general, a ordinii de drept și care n-a pierdut prilejul să-și demonstreze zelul și poate chiar să-și înfunde colegii prea aroganți și prea siguri pe ei. Un alt plan posibil al confruntării este cel dintre Ministerul de Interne și Ministerul Apărării Naționale (...). Armata avea, cred că are și azi, un laborator de cercetări psihologice bine dotat și de o ținută științifică remarcabilă, ceea ce explică și participarea unor ofițeri la experiment. Poate că acest laborator jena pe cineva. (...) Reacția atât de dură a lui Nicolae Ceaușescu eu o mai văd motivată și de adversitatea pe care o avea mai demult față de Institutul de Psihologie, încă de pe vremea când era subordonat Academiei și neunificat cu cel de Pedagogie, și când acolo i se făcuse fișa psihologică, fiind diagnosticat ca megaloman și paranoic. Atunci au plecat în Vest mai mulți psihologi de înaltă calificare, printre care și Robert Floru. Avea, cred, impresia că se încerca introducerea în țară a unei agenturi de spionaj cu mâna lui, pusă sub patronajul său.

Mai poate exista o explicație. Învățământul și cercetarea începeau să dobândească poziții puternice în conducerea de partid; niciodată până atunci și de atunci încolo nu au fost atâția lucrători din domeniul științei și învățământului în Comitetul Politic Executiv și e posibil ca, dată fiind tradiționala îngustime a unora mai ales din zona organizatoricului, să se încerce să se mai diminueze această putere. (...) Dacă e să spunem adevărul și tot adevărul în această întâmplare nenorocită, cineva ar fi trebuit să fie mai analitic, mai autocritic și acesta este fostul director al ICPP, Virgiliu Radulian. (...) Poate că în institut n-a știut nimeni de aprecierea că MT ar fi o sectă, sau s-a știut și nu s-a spus, poate că s-au lăsat seduși de latura speculativ-științifică a tehnicii de relaxare. Sigur, i-a tentat posibilitatea de extindere a relațiilor în exterior și de a primi burse și aparatură, ceea ce nu era de lepădat și nici de condamnat. Cred că nu trebuie subapreciat nici impactul pe care l-a avut asupra conștiinței colective drama celor o mie de sinucigași din Guyana[1].

La multe luni după ce totul s-a liniștit, Ion Ciocan (referentul din minister care răspunsese de acțiunea MT, *n.a.*) a venit de câteva ori la mine să-mi spună că este terorizat, amenințat cu moartea copiilor și a sa, că primește frecvent telefoane de amenințare. La ultima întrevedere mi-a predat un set de materiale legate de implicarea sa în discuțiile dintre N. Stoian, ICPP, MEI, MI, CNST, spunându-mi că nu se simte în sigu-

[1] În 1981, membrii unei secte neoprotestante s-au sinucis ritualic în această țară, producând tulburare în întreaga lume, cât și zvonurile care se pare că nu au fost numai zvonuri, potrivit cărora în Bulgaria, unde printre sprijinitorii MT s-a aflat și fiica lui Teodor Jivkov, Ludmila Jivkova, centrul din Elveția a intentat un proces statului bulgar, cerându-i o importantă sumă de bani, compensație a profitului realizat prin creșterea productivității muncii celor ce practicau MT. Existau de asemenea informații, de data aceasta certe, că MT avea o anumită aderență în Uniunea Sovietică, în republicile asiatice, dar cum noi ne detașam în tot și în toate de Moscova, putea fi și o replică față de eventuala încercare de a ne implica în afaceri de care să profite ei. (...)

ranță, că este tot timpul amenințat cu moartea și știe că va muri, așa că să păstrez eu dosarul. «La dumneavoastră e mai în siguranță.» Mi s-a părut cam decompensat psihic și nu i-am luat în serios frica, văzusem atâtea. I-am informat pe superiorii mei de strania comportare a lui Ciocan, au luat-o și ei în glumă și, așa cum se temea, Ciocan a murit de «infarct». (...)

N-a murit numai I. Ciocan. După câtva timp a murit subit și tot de infarct instructorul Secției de Propagandă a CC al PCR, care s-a ocupat de anchetă și la câțiva ani, tot subit și tot de infarct, secretarul cu propaganda al CC din vremea respectivă. Poate că fac aici o legătură forțată, dar am și alte argumente că acțiunea din umbră nu a încetat nici după «cutremurul» din 1982, au existat nuclee ale MT care nu au fost identificate de ancheta oficială din 1982. (...)

La destul timp după încheierea «acțiunii», poate chiar un an, a venit la mine o fostă colegă de muncă de la Comitetul Central UTM ca să-mi ceară sprijin pentru fiica ei și să o apăr de eliminarea din facultate. Fiica era studentă la IMF în ultimul an, participase la ședințele MT, nu apăruse pe listele noastre și nu fusese sancționată — dar în ultimul timp i se întâmplau tot felul de lucruri stranii, primea telefoane, era amenințată cu moartea, mergând pe stradă, cineva i-a pus pe umăr un păianjen mare și negru, slăbea, era terorizată. Mama ei credea că se redeschisese acțiunea de sancționare a celor implicați și-mi cerea sprijinul ca fata să fie lăsată să termine facultatea. (...) La vremea respectivă am discutat cazul cu colegii de muncă, dar noi eram ultimii care ar fi dorit redeschiderea cazului, așa că am tăcut mâlc. Puneam asemenea manifestări pe seama stresului prin care au trecut cei implicați. Dar dacă n-a fost numai atât?

După opinia mea, dincolo de eventualele intenții politice, a fost o agresiune la adresa spiritualității românești căreia asemenea practici îi sunt total străine." (Olivia Clătici, „Am fost activist PCR" — mss inedit, f.d., aprox. anii '90.)

Supozițiile lui Ion Mânzatu, vicepreședinte al CNST, exprimate indirect în „raportul" prezentat într-un capitol anterior,

au aerul unor adevăruri izvorâte din surse sigure. Faptul că nu le dezvăluie întotdeauna nu constituie un neajuns de nedepășit: cât de greu de ghicit pot fi aceste surse? Importanța raționamentului său constă în faptul că deși nu se întreabă de ce a izbucnit scandalul, justificându-l, ni-l explică indirect.

„În R. F. Germania revista *Bild* și trei profesori aveau să-mi confirme concluziile privitoare la mișcarea mondială a MT condusă de Maharishi. Am aflat că: în spatele programului MT stăteau interese foarte comerciale și adeseori legate de rețelele de spionaj; așa-zisul «guvern mondial al iluminării» condus de Maharishi era de fapt capul unor rețele foarte vaste, implicate în multe afaceri de scandal; mișcarea MT își recruta cadrele dintre cei înclinați spre mistică fatalistă sau lipsiți de mijloace de existență etc.

Când la întoarcerea din Germania și M. Stanca[1] mi-a confirmat că șeful școlii de yoga (de origine olandeză) i-a spus că programul MT nu era rău în sine, dar mișcarea și rețeaua lui Maharishi aveau alte scopuri, eram lămurit față de tot ceea ce dedusesem deja.

(...) Îmi permit în cele ce urmează să-mi expun, extrem de succint, concluziile personale cu privire la programul MT și la mișcarea internațională condusă de Maharishi: a. programul MT este de o eficiență redusă în scopul relaxării și implică mult autosugestia; (...) b. acțiunile lui Stoian și ale soției sale mi se par amuzante, dacă mă refer numai la programul MT, dar ele devin ciudate în unele dintre aspecte, cum ar fi povestea cu protecția națională, sau chiar străvezii, când ne amintim că ținta lor a fost să ajungă neapărat la conducerea superioară. Din două una: sau Stoian este instrumentul inconștient al unei rețele de afaceriști și de spionaj, sau este extrem de abil și poate poza într-un om calm, cald, omenos, lipsit de alte țeluri decât cel de a face bine celorlalți. Nu am alte date pentru a-l judeca; c. încercările lui Stoian de a mă convinge pe mine și pe alții că levi-

[1] Ofițerul de Securitate arondat CNST-ului.

tează, fără să ne arate vreodată, dovedesc din plin șarlatania; d. este cert că, în această perioadă de frământări în lume, rețeaua Maharishi, ca și alte mișcări similare sau organizații secrete, caută pătrunderi și acoliți. În ceea ce mă privește, dispunând personal de legi științifice (unele descoperite de mine și brevetate), infinit superioare (a se vedea brevetul RSR 77382 sau Dosarul OSIM nr. 104997) celor propovăduite de programul MT, nu mi-a fost greu să aflu repede adevărul. Dar sunt încă, cred eu, mulți alții prostiți de mișcarea MT, cărora li s-au luat — din câte aud — și bani, care trebuie convinși că au căzut «în plasă». Este ceea ce aș propune și față de sectele religioase, care sunt bine pregătite din punctul de vedere al dialogului și au succes la cei săraci cu duhul sau puși pe căpătuială."[1]

Explicațiile, la nivelul anilor '90, ale lui V. Radulian încearcă să vadă lucrurile mai „de sus", de la distanța timpului scurs și încadrându-le într-un scenariu. Mai mult sau mai puțin explicit, toți cei care și-au exprimat părerea asupra temei și-au pus întrebarea „partidul, Securitatea sau amândouă?". V. Radulian pare convins că Securitatea trebuie scoasă din cauză, întreaga vină revenind celor de la partid. Neajunsul în ce-l privește constă în tendința spre deformare, amplificarea datelor brute și punerea lor într-o perspectivă eroică:

„Problemele sărăciei, adică lipsa de curent electric cu toate poveștile alea, pe de o parte. Pe de altă parte, introducerea stării excepționale în Polonia când, zic eu, ei s-au gândit să împiedice solidarizarea intelectualilor români, sau solidarizarea între ei și muncitori și prevenirea unor asemenea mișcări și la noi. Și în sfârșit, ca să organizeze Congresul Culturii, Educației și Ideologiei, atunci la Secția de Propagandă au zis că trebuia să doboare un grup de intelectuali. Cum cucoana făcea alergie la psihologie (dispăruseră și întâlnirile de sfârșit de an, orice obiect care ar fi adus aminte de existența psihologiei, pentru că amândoi aveau această aversiune față de psihologie), acel

[1] Raport fără destinație precisă și fără dată, probabil din 1982.

grup trebuia să fie de aici. Aveau motive să fie alergici. Nu le convenea să le spună psihologia cum să se poarte cu oamenii. Cum să ia decizii. Cum se obținea confortul necesar pentru a spori productivitatea muncii, pentru a instaura bune raporturi interumane ș.a.m.d. În plus, psihologia arăta limitele exploatării omului. De aceea făceau alergie când auzeau de psihologie. Mie personal mi-a cerut Gâdea, care a fost ministru înaintea lui Spornic: «Vrei să salvezi institutul, elimină sectorul de psihologie.» «Păi, zic, cum să elimin sectorul de psihologie, când ăsta e sectorul de vârf?» Adică este cercetarea de vârf a instituției, cunoscută și recunoscută pe plan internațional. Nu se poate așa ceva. Și atunci fac legătura cu ce mi-a zis și Petre Lupu, că mai demult s-a pus problema: ia să-i lichidăm pe ăștia. Și Spornic mai târziu a zis că nu-i nevoie de pedagogie, că ea a fost în învățământ fără să fi învățat pedagogie și psihologie. Deci, aici pe undeva se unea ignoranța cu o atitudine intenționat ostilă acestor ramuri ale științei care trebuiau să dispară.

Acest scenariu a fost pus la cale la secția de propagandă a comitetului central, de Petru Enache și Soare. Ei au montat scenariul, l-au supus conducerii de partid, cred cabinetului doi — la *ea,* fiindcă *ea* se ocupa cu știința. Și apoi au împins toate lucrurile spre compromiterea institutului. La *ea*, deși *ea* fusese favorabilă, avizase această meditație transcendentală, dar o favorizase cu mai mulți ani în urmă, când fusese o chestiune strict personală. O tratase Stoian, după accidentul ăla. Între timp au apărut probleme acute politice și trebuia creată o diversiune, ca populația să spună uite, din cauza ăstora, a sectanților ș.a.m.d., n-avem noi ce ne trebuie. Deși *ea*, din recunoștință, l-a introdus. Fiindcă e de observat că, în acei doi ani, Stoian a tot fost în țară. Și a mers unde a vrut: la Trustul Carpați, la Ministerul Industriei Ușoare, unde fusese directoare Aneta Spornic, la Ministerul Transporturilor. Au ținut o întâlnire cu neurologi la CNST, la un dispensar al Ministerului de Interne. Deci, ăsta s-a plimbat ca vodă prin lobodă, unde a vrut el. Pe noi nu

ne interesa persoana lui. Noi depuseserăm referatul acela la CNST și pentru noi dispăruse din vizor. Or, în acest timp el s-a plimbat în țară pe unde a vrut.

Când a avut loc acea anchetă de partid, am știut că Securitatea s-a desprins de această problemă. Și asta a rezultat din convorbirea pe care am avut-o cu generalul Vasile. Și știți ce mi-a spus în final? Că noi fuseserăm acuzați că am vrut un guvern mondial, că am vrut să scoatem România din Tratatul de la Varșovia, adică se vădeau niște nuanțe foarte primejdioase. Și el mi-a spus clar: «Domnule Radulian, problema nu este de resortul nostru. Nu s-a comis ceva care să fie împotriva securității statului.» Cuvinte spuse chiar de generalul Vasile.[1]

(...) Ei, la Securitate, au avut o poziție mai corectă decât ticăloșii ăștia de la partid. Deci toate converg spre ideea că scenariul a fost pregătit de la Secția de Propagandă a Comitetului Central. Acolo a fost pregătit. De-aia a luat-o prin surprindere și pe Spornic.

Sigur că și-n Securitate au fost două grupări: una care ar fi sprijinit ideea că era un complot împotriva statului și alt grup care, pe baze verificate, a făcut dovada, inclusiv lui Ceaușescu, că nu era vorba despre așa ceva. Dar scenariul s-a pregătit la CC, iar asta pentru că un grup de elită de intelectuali români a făcut prima disidență împotriva lui Ceaușescu. Colectivă. Nu mai există un cadru în care 150 de cercetători să fie bubuiți și împrăștiați la munci necalificate, electricieni și femei de serviciu cu doctorat, tăbăcari, la Nufărul. De ce? Fiindcă s-au pus împotriva unei hotărâri a Comitetului Politic Executiv, a Comitetului Municipal de Partid, prin vot. Că nu s-a făcut publică treaba, asta e altă chestie. Dar mai dați-mi un caz în care un grup de 150 de oameni a votat împotriva unei hotărâri a lui Ceaușescu. N-avem. Ca indivizi avem. Sau grupuri

[1] Unul dintre cei trei Gheorghe I. Vasile, din aparatul Ministerului de Interne, probabil șef al Direcției de Contrainformații Militare din Departamentul Securității Statului.

de câțiva. Dar ca instituție este un caz care trebuie subliniat cu trei linii: Domne, a fost o instituție care s-a opus prin vot deschis și conștienți că-și asumă riscuri enorme pentru ei și pentru familiile lor. Sigur, noi n-am făcut frondă, noi am făcut-o fiindcă erau încălcate grosolan adevărul și spiritul de justiție. Și ne-am împotrivit. N-am vrut să plecăm capul. Deci poate fi considerat un act colectiv de disidență, pentru că nici o instituție până în momentul de față n-a făcut acest lucru. (...)

Se mai poate spune și că a fost și o chestie pe care ei au scăpat-o la un moment dat de sub control. Pentru că au angrenat prea multă lume. De aceea a jucat prost și Spornic, că până la urmă toți au jucat cum li s-a cântat, dar primele lor mișcări au fost dezordonate și stângace. Această nepricepere vine din faptul că tot scenariul s-a pregătit la Secția de Propagandă a CC-ului, care a pus problema în capul Securității. Pentru că Securitatea nu era chiar atât de nepricepută când trebuia să pregătească un scenariu. Adică ei n-au avut ce face când a spus Ceaușescu, domne, intrați în acțiune. Dar scenariul nu l-au montat ei. Pentru că ei îl montau mai profesionist. Chiar dacă și din Securitate au fost pe urmă dați afară, a fost un scenariu politic clar. Trebuia speriată lumea.

Asta a fost una. Al doilea aspect a intervenit din cauza activiștilor neșcoliți, cum s-au caracterizat chiar ei. Mohan, de pildă. Niște analfabeți, a intervenit ignoranța. Eu am cerut și la proces, și peste tot: «Aduceți specialiști. Chiar și de peste hotare. Care să se pronunțe dacă am greșit sau nu metodologia de expertiză.» În nici un fel de for care a efectuat evaluări a ceea ce a făcut institutul nu au existat specialiști. Deci, au intervenit ignoranța și prostia tembelă. Și pe urmă a intervenit al treilea element de înnebunire a populației. Adică toată campania asta grotescă de propagandă. În care se spunea că eu umblam pe la magazinul Eva cu lumânări aprinse și într-un costum albastru. Eu în viața mea nu am avut costum albastru. Și oare eram atât de tâmpit ca, atunci când eram supravegheat, să mă duc la Eva cu lumânarea pe stradă?

Au fost înscenarea, ignoranța, dezinformarea grosolană și teama. Le-a fost teamă că intrăm în cunoașterea unor tehnici, să zicem puteri, care pot acționa la distanță. Cât despre povestea cu spionajul, nu prea cred. Cred că Stoian poate în a doua fază sau în a treia ar fi avut de gând să folosească rețeaua pe care o constituia România în aceste scopuri, dar într-un moment pe care nu l-a mai atins. Până atunci, el pur și simplu a profitat de faptul că Elena Ceaușescu îi oferea protecție. Și atunci, sub acest acoperământ, toți ceilalți au închis ochii. Și și-au amintit de noi numai când au vrut să transforme episodul ăsta în ceva care să contracareze acțiunile din Polonia. În decembrie au loc interzicerea Solidarității și instaurarea stării excepționale în Polonia, iar în ianuarie și februarie încep anchetele noastre. De ce un an de zile noi nu am fost întrebați nimic?

Cu ce intenții a venit Stoian aici, asta e mai greu de spus. El voia să constituie o rețea de cercuri de MT cu care, probabil nu în prima fază, ci în perspectivă, voia să creeze un cerc mai larg de discipoli ai acestei meditații, care până la urmă ar fi putut să aibă caracterul unor grupuri de spionaj. Dar ăsta în nici un caz nu era obiectivul lui pentru prima etapă. Și oare cum s-ar fi putut întâmpla asta, cu Securitatea mereu pe față? Era exclus lucrul acesta, și pe urmă am ferma convingere că, printre cei care s-au invitat la cele patru zile cât noi am fost experții, au fost și reprezentanții lor. Nu știu dacă nu cumva chiar dintre cercetători a fost vreun om al lor, n-am cum să bag mâna în foc. Dar precis au avut omul lor acolo. Și precis că omul a raportat cum s-au derulat acțiunile, dar noi am socotit că de-ndată ce doi miniștri și doi adjuncți ai ministrului au discutat cu grupul de experți, era în regulă și am terminat. L-am scos pe Stoian din memorie. Există un articol în statutul cercetării și în Codul Muncii potrivit căruia «cercetătorii își elaborează metodologia conform ipotezelor proprii». Și dacă noi am greșit metodologic, trebuia să fim chemați după o zi, două, cinci sau nouă: fraților, n-ați făcut expertiza cum trebuie. După un an jumate, vii și spui că am vrut să scot România din Tratatul de

la Varşovia şi că am aderat la o sectă religioasă? Iertaţi-mă, dar la asta râd şi curcile. E clar că a fost un scenariu politic."[1]

Intuitivă şi de bun-simţ, obiectivă, interpretând în legătura lor aparentă faptele şi mai ales neobnubilată de nici o iluzie demagogică, viziunea Irinei Holdevici asupra a ceea ce i s-a întâmplat în urmă cu aproape 20 de ani pare cea mai verosimilă, încât şansele ca ea să fie adevărată sau înşelătoare sunt egale:

„Cred că a fost un bluf şi că a fost pur şi simplu rezultatul prostiei, al incompetenţei şi al fricii. Incompetenţa lor, prostia tot a lor şi frica tuturor, a unuia de celălalt. Mulţi spun că toată povestea asta a fost făcută sau montată ca să dispară şcoala de psihologie, să dispară psihologii care umblă în sufletul oamenilor. Dar cine a trimis-o pe Manuela Miga acolo, în Algeria?

E posibil însă ca ei să fi speculat un moment apărut întâmplător. Pentru doamna Manuela Miga, istoria asta n-a avut legătură nici cu partidul, nici cu psihologia. Ea a fost întâmplător în Algeria. Întâmplător, a văzut la televizor anunţul publicitar. Aţi citit *Maestrul şi Margareta*? Acolo există un episod comic cam de genul ăsta. E vorba de Anuşka, o femeie oarecare, fără şcoală. Varsă uleiul pe caldarâm. Unul alunecă pe el, cade şi-i taie tramvaiul capul. Cam asta-i. Într-o societate totalitară, în care oameni incompetenţi şi ignoranţi sunt în conducere, putem presupune o lipsă de transparenţă, de cunoaştere, în care sigur că oricine se sperie de orice, culpabilizează orice, iar ce nu înţelege decretează ca duşmănos. Adică bazaconia cu meditaţia nu era în sine nici bună pentru regim, dar nici rea. Ce dacă făceau ăia zang, zang? Ce, îl omorau pe Ceauşescu dacă făceau zang, zang?

Se spune că Petru Enache ar fi săpat în povestea asta după ce a primit anonima de la ICPP sau dracu' ştie ce semnale. Eu

[1] Convorbire cu Cătălin Strat, 24 mai 1998.

cred că noi i-am supraaprecia dacă ne-am închipui că ar fi putut organiza o asemenea chestie. Eu cred că pur și simplu povestea s-a întâmplat și-n momentul în care ea a ajuns la cunoștința cui trebuia, la un anumit nivel, a fost speculată. Uite de ce se țin ăștia... Și când se mai întâlneau și ăia prin casa lui Chiaburu, de la Șosea... Cât despre securiști, ei erau oricum băgați. Nimeni nu poate să știe dacă acești securiști erau băgați în misiune sau pe cont propriu. Dar dacă Securitatea ar fi fost interesată în folosul ei, în folosul instituției ei, de MT ca tehnică de relaxare, ne-ar fi protejat. Cum să spun, ar fi fost oamenii cu acoperire acolo și ar fi făcut totul în cerc închis, închis de tot. Nu transpira, nu se ajungea la partid, cu care securiștii nu se înțelegeau. Și vreau să spun că erau un pic mai deștepți decât ăia de la partid. Că eu am fost chemată și la partid. Iar la ăia era ceva îngrozitor. Dacă ăla de la Securitate mai citise și nu zbiera la mine, despre ăia de la partid nici nu vă puteți imagina. O dată mi-au dat un pumn în nas. Adică sigur că ăștia pot fi mai perfizi, dar pe de altă parte erau mai controlați, mai... Cât privește interesul material, poate să fi avut interese financiare în Elveția organizația asta, dar la noi suma era absolut derizorie. Zvonul cu povestea din Bulgaria, cu Jivkova și cu procesul pe care l-au intentat statului bulgar, reclamând niște procente din venituri realizat pe seama creșterii eficienței... nu pot să-l confirm sau să-l infirm. În privința chestiunii cu spionajul, cum să vă zic, știu că orice e posibil. Adică faptul că stai față în față cu un străin într-o cameră izolată, că ăla creează o atmosferă de semihipnoză poate da naștere unor suspiciuni. Atât cât știu eu, nu m-a întrebat nimeni nimic care să-mi fi părut suspect. Dar nu pot să garantez, știu eu unde trebuia să se ajungă dacă povestea asta continua? Mai e însă și altă chestie: dacă într-o cofetărie se descoperă o agenție de spionaj, nu înseamnă că trebuie să desființăm toate cofetăriile. Cel puțin în faza în care s-a oprit afacerea, nu părea a fi așa ceva. Ba mai mult, eu aș avea și un argument: dacă ăștia găseau cât de cât ceva cu spionaj, se termina cu pârnaie groasă. Faptul că ei nu au condamnat pe nimeni decât pentru escrocherii mi-

nore, ceva pagube în dauna avutului personal, căci cam așa au fost condamnările lui Stoian și Chiaburu, e un indiciu. Fiindcă ei au fost condamnați în contumacie pentru ceva absurd. Ceva gen pagubă în avutul personal. Oricum, totul s-a redus la faptul că au luat acele sume de bani, o sută de lei de la fiecare cursant, cam așa ceva."[1]

În mod curios, omul care s-a bătut cel mai mult ca să-și apere nevinovăția în justiție, cercetătorul Grigore Nicola, pare și cel mai dispus să-și asume nu doar ce a făcut în timpul afacerii MT, dar și ce i s-a făcut, astfel încât nu scenarii caută, ci explicații psihologice și sociologice ale situațiilor. Se va remarca faptul că el are în această analiză o imagine extrem de personală asupra României anilor '50. Dacă ar fi fost vorba de o simplă „abatere de la subiect", am fi putut omite fără pagubă considerațiile lui. Le-am socotit indispensabile pentru reconstituirea în toate datele sale a momentului, ca și a complexității și diversității umane a „lotului MT". În ciuda opiniei lui Virgiliu Radulian despre momentul unic al primei și singurei disidențe intelectuale colective din România comunistă, fiecare dintre membrii acestui „lot" era animat de convingeri politice atât de diferite și uneori contrare, ca să nu-i mai amintim pe cei fără convingeri politice pur și simplu, încât nu pare să fi existat riscul constituirii lor într-o disidență. Începând cu V.R. însuși și sfârșind cu autorul rândurilor de mai jos:

„În Polonia s-a petrecut un lucru extraordinar. Clasele și straturile sociale au realizat o solidaritate. Intelectuali, juriști, mari profesori. La noi nu s-a reușit asta. De ce nu s-a reușit? De ce și instanța de după '90 ne-a tratat ca pe niște golani? Vorbesc de procurorii care au răspuns că hotărârile din '82 au fost temeinice și legale. Sau altul, care a răspuns ca un golan că a trecut termenul. Așa sunt procurorii României. Cercetarea oricărui fenomen românesc în comparație cu altele trebuie să re-

[1] Convorbire cu Cătălin Strat, mai 1998.

marce această boală a instituțiilor. Justiția este o dimensiune a evoluției umane. A evoluției societății. La noi este o regresie. De boală și de disfuncție. Să nu credeți că toate sunt făcute din inerție, ca un efect secundar. Cum s-ar lovi un automobil de alt automobil și pe urmă de altele. Au fost oamenii plătiți, au trăit și au luat salarii mari pentru a realiza această distrugere... Aceasta este marea problemă. Ei și-au format o clasă prin mecanismul selecției, și-au selectat oameni, și-au selectat tribunale, și-au selectat secretari de partid. Secretarii de partid de județe în anii '50 erau niște îngeri în relația lor cu poporul. Cine ajungea din popor la un secretar de județ își rezolva problemele. Pe când acum erau odioși. Zamfir de la Pitești bătea cu pumnul. S-a repezit la un șofer și ăla n-a știut cine e. S-a pomenit cu palmele în față. Iar ăla a ripostat și l-a aruncat la pământ. Ăsta a fost Zamfir. Au murit copii pe câmp din cauza acestui odios prim-secretar la Pitești. Ăștia au fost salariații mizerei Românii. De pe urma lor a rămas o țară deposedată, totalmente deposedată și înfometată cu intenția directă de a o îngenunchea. În toamna anului în care Ceaușescu a hotărât ca nimeni să nu aibă mai mult de 250 mp de teren agricol, mă aflam la Moscova. Soțul unei profesoare s-a apropiat de mine și a zis: «Va fi prăpădul lumii la voi. Mergeți cu capul în jos. Se va dărâma totul. La noi colectivizarea n-a ajuns nici la 80 la sută și la voi a trecut de 90 la sută. Și luarea lotului omului de lângă casă este înfometare.» Așa că n-are rost să ne întrebăm de ce nu s-a coagulat nimic. De ce nu s-a format un grup de calibrul Cartei '77 sau de ce a reacționat mediul intelectual din București care nu fusese implicat doar așa cum a reacționat.

Se petrecea un fenomen de regresie. Intraserăm într-o regresie groaznică. Care se simte și acum. Este o patologie care s-a transmis, care s-a întreținut, este adevărat. Au venit niște englezi în primii ani după '90, cărora le-am spus: „Domne, eu sunt născut la țară și prima mașină pe care am văzut-o în viața mea de copil a fost mașina neagră care umbla să adune contrarevoluționari. Am trăit atâtea zeci de ani cu această mentalitate, dumneavoastră habar n-aveți ce curge în fibrele fine ale

minții și ale mentalității noastre. Prima dată am aflat de lagăre în '69, când eram la doctorat și am nimerit cu Emilian P. Un țărănist, un intelectual, care se certa cu ăștia. Și eu ziceam: ăsta nu mai e sănătos. Eu parcă priveam luna pe partea cealaltă. Habar n-am avut. Am fost o vreme în Rusia. Rușii spuneau: băi, la noi s-a deschis, la voi s-a închis. Ne urmăreau. Ăștia bătrâni de la CC oftau în comisii că nu mai era timpul ăla din anii '50. Când unul ca mine nu mergea pe stradă. De la lift până sus la etajul trei auzeam ce se discuta pe stradă. Nechezolu' și nu știu ce... Nu mai aveau forța, nu mai era teroarea aceea violentă din anii de început. Și Securitatea era alta. În Securitate veniseră oameni cu școală. De aceea n-a fost nici o înscenare a Securității la adresa noastră. Eu aveam dolari prin casă, aveam corespondență. Aveam și fotografii făcute în excursii, cu străini. În anii '50 aveau alte metode. De-aia zic că o parte din suferințele noastre le pun pe seama acelui «om nou». Acel alt om care devenise românul. Fără să mai depindem de sovietici, că de fapt sovieticii aveau deja un alt mod de viață. Aveau case la țară, orașele vara erau golite de copii. Oricine își trimitea copilul undeva. Or, la noi orașele erau pline de copii toată vara în mizeria, în praful străzii. Ei trăiau mult mai bine. Dar trăiau bine bulgarii, dar trăiau bine ungurii, cehii. Totul a fost posibil din cauza unei degradări umane care în altă parte nu se atinsese.

Ce este stupid și ironic e că tehnica în sine nu merita toată tevatura. După mine, limbajul lectorului Stoian nu corespundea celui al psihologiei științifice, nefiind în acord nici cu cel de acum 100 de ani, când psihologia a început să devină o știință a acțiunii; tehnica de relaxare propiu-zisă, constând în repetarea în gând a două silabe fără sens (așa-zisa *mantră*), are un caracter primitiv, fiind similară jocului cu silabe practicat în prima copilărie; principiul ei general — fortificarea psihică prin detașarea temporară de raportul acțional cu ambianța — este contrazis de întreaga psihologie a acțiunii, care atestă perfecționarea psihică prin dezvoltarea raporturilor acționale; efectele subiective sensibile în zilele de practicare a relaxării pot fi datorate sugestiei, nu tehnicii ca atare.

Cât despre scandalul în sine care s-a folosit de acest episod din activitatea noastră științifică, oare ce se poate spune? Eram o societate bolnavă și eram și noi bolnavi. Un minim de adaptabilitate, în condițiile acelea, când se murea de foame, de frig, de întuneric, când cinci mii de mame cu copii în brațe puteau să demoleze Comitetul Central. Pentru că în nici un magazin din România nu se găsea hrană pentru copii. În condițiile acelea, reacția autorităților a fost paradoxală. Istoric vorbind, și reacția noastră a fost paradoxală. Era un regim în agonie care reacționa agonic, deci violent, cum a făcut-o și la Brașov în 1987.

Este exclusă însă ipoteza că această înscenare s-ar fi organizat de ani de zile."

Dar în afară de schema „Securitatea, partidul sau amândouă?", care pare să polarizeze explicațiile cele mai diverse, există, cum s-a văzut deja, o a doua schemă, menită să privilegieze ipoteza spontaneității sau pe cea a scenariilor. De fapt, la aproape toți cei implicați direct ele se completează reciproc, la unii prima având o pondere mai mare, la alții cea de-a doua.

Astfel în imaginea pe care și-a construit-o asupra evenimentelor fosta șefă a laboratorului de resurse noi în domeniul energiei din ICPIE, fiziciana Doina Moraru, autorii scenariului sau scenariilor construite pornind de la fapte spontane nu se află în vreo poziție de adversitate în situația dată. În plus, o spontaneitate depășindu-i pe toți protagoniștii pare să miște toate lucrurile, aruncând, dacă mai era nevoie, asupra evenimentelor o pânză translucidă, inefabilă, de mister:

„Eu cred că nimeni n-a ajuns din întâmplare în această poveste. Îmi amintesc de acel vecin al meu, căsătorit cu o călugăriță, avea el însuși un pansant misticoid, așa. Ceea ce s-a petrecut acolo cu mine nu-mi era complet necunoscut, v-am spus, trecusem eu însămi printr-o operație foarte dificilă, dezlipire de cornee, care mă obligase să stau o lună nemișcată și

cu ochii legați. Obținusem atunci o stare similară spunând *Tatăl Nostru*. La un moment dat nici nu-l mai spuneam, cuvintele se spuneau singure. Pe urmă acasă, ascultând muzică, sau într-o sală de concert. După primele șase ședințe, cât a durat ciclul, rezulta de altfel din fișa mea că am fost unul dintre subiecții cei mai gratifianți, obțineam acea stare de gol total, de liniște absolută.

M-am gândit de multe ori ce a putut fi treaba asta, am urmărit și niște seriale care au fost transmise la TV, am mai și citit. Am aflat mai multe variante. Prima, că ar fi fost o afacere controlată de Ceaușescu, care a vrut să folosească metoda pentru a-i antrena pe securiști. Apoi a aflat că treaba are și alte ramificații și s-a simțit în ipostaza ridicolă de păcălitor păcălit, ceea ce l-a înfuriat cumplit și a vrut să pedepsească drastic. Am citit și aberația cu spionajul, pe care n-o pot exclude totuși în totalitate: fișa pe care o făcea Stoian în fiecare zi despre performanțele noastre, întrebându-ne ce am simțit, dureri, înțepături, vertijuri, poate induce și o asemenea supoziție.

După mine însă, rămân în picioare cele două ipoteze. Prima ar fi că au vrut să se debaraseze de niște personaje, o înscenare deci cu sau fără ajutorul lui Stoian, fiindcă nu trebuia să știe neapărat la ce participa.

De ce să fi vrut să se debaraseze tocmai de mine? Sau și de mine? N-aș putea să spun. Un singur lucru uitasem: cu puțin înainte de declanșarea acestei afaceri MT, fusesem chemată de la Securitate, mi se dăduse un telefon, mi se ceruse o întâlnire în oraș, la o cafea. M-am prezentat și după un timp am înțeles despre ce era vorba. În felul lui, trimisul respectiv îmi cerea și mie, ca și altor cercetători eminenți, să-mi servesc patria. Am refuzat ferm, spunând că nu eram potrivită pentru așa ceva. Nu mi-a fost frică, nu am avut îndoieli, dar m-am gândit că nu-mi vor ierta și vor dori să se răzbune. Altădată, într-o campanie din asta de promovare a femeii-savant, de construire a imaginii femeii-savant, pretext pentru a putea fi împinsă în față Elena Ceaușescu, a venit de la televiziune o echipă să mă filmeze în laborator. S-au făcut filmările, tot, iar la sfâr-

șit au venit și mi-au cerut o secvență separată, necesară la montajul emisiunii: trebuia să spun o frază legată de Femeia-Savant căreia îi era dedicată toată această mascaradă. N-am putut s-o spun. «Haideți, vă rog, numai numele și titlurile»; nu-mi ieșea «tovarășa-profesor-doctor-academician-inginer», nu-mi ieșea, i-am greșit numele, i-am greșit titlurile, până la urmă au dat filmul cu secvența aceea bâlbâită. De faptul că s-au răzbunat nu mi-ar părea rău.

Mai mult mă deranjează a doua ipoteză, că s-au folosit de naivitatea mea pentru a mă pune să fac ce nu voiam să fac. Că m-au manipulat. Asta e a doua ipoteză, că a fost o încercare de a mobiliza niște energii, ținând seama de CV-urile noastre, nu-mi dau seama. Altă idee n-am. De ce s-au supărat după ce-au pornit această treabă, asta nu mai vreau să știu. Dar *ei* au făcut-o, sunt sigură. Nu cred că a fost o manevră din exterior, parcă nu-mi vine să cred, era prea improbabil... Din exterior, de unde? Când spun *ei,* mă gândesc pe de o parte la Ceaușescu și la aparatul lui. Inițiativa nu știu dacă a fost a lui, dar totul s-a petrecut cu binecuvântarea lui, e clar, și ori urmăreau cu toții, simplu, să se debaraseze de noi, ori au vrut să mobilizeze aceste energii, ori poate că alții au vrut să mobilizeze aceste energii și ei s-au simțit păcăliți. Și pe de altă parte Securitatea. În primul caz, supărarea e de înțeles, în al doilea caz n-ar fi trebuit să se supere.

Mi-am dat seama că dacă se va putea vreodată afla ce s-a întâmplat, o să aflu eu oricum. La ora aia nu știa nimeni. Păreau toți căzuți din lună. Și căzuți din lună se pare că au rămas până în ziua de astăzi, dacă nici filmele astea, care au continuat și anul ăsta la TV, despre afacerea MT, nu sunt mai lămuritoare. Era un fost ofițer din Securitate, și chiar că asta mi s-a părut comic, care fusese dat afară pentru că participase la treaba asta. Așa că la Revoluție s-a dus și el, acolo, la Televiziune, atunci, în 22 decembrie. Și pe urmă, la un moment dat, povestește el recent într-un reportaj, «stând aproape, m-am dus acasă să mănânc ceva și când m-am întors, nu m-au mai lăsat să intru și spuneau, domnule, dumneata ai fost cu trans-

cendentalii, nu te lăsăm să intri». Deci, nici la Revoluție nu era o notă bună să fi fost la transcendentali. Așa, amintindu-mi de el, îmi aduc aminte și că noi aveam niște prieteni, arhitecți și ei, eram chiar vecini de palier. Și participaseră și ei, dar n-am știut unii de alții; el era la Trustul Carpați. Unde fusese și securistul ăsta. El a fost dat afară, anul următor m-am mutat și am pierdut legătura. Erau oameni cultivați și interesați de asemenea fenomene. Și cu Mânzatu am încercat să iau legătura, gândindu-mă că, fiind în aceeași situație la un moment dat, după pensionare, l-am căutat ca să mă angajez la el, dar nu m-a primit. Deci, încă o dată mi s-a dovedit că nici pentru mine n-a fost o notă bună participarea la MT. Nu știa nimic despre mine, ăsta era singurul lucru pe care i l-am spus. Știu că atunci am bătut la mai multe uși și, în mod straniu, după ce eram primită cu brațele deschise, cu mare bucurie, că eram exact omul care le trebuia, după ce trecea un timp, nu mă mai voiau și în mod straniu îmi dispărea dosarul. S-a întâmplat în câteva rânduri. Mai întâi am fost trimisă la Mânzatu, pe urmă la o altă universitate, unde la fel, am fost întâmpinată cu multă bucurie și tot așa, dosar pierdut, tergiversare, refuz. Vreau să spun că era straniu. Dispărea dosarul. Am zis că e o coincidență, că la noi totul e vraiște. Sau că poate ei îmi păstrau dosarul ca să-l folosească pentru acreditare, nu din cauza MT, cert e că nu mă primeau.

Mânzatu e și el suspect. Era vice la CNST, care era un buzunar al Securității. Fiindcă eu nu cred în permanenta rivalitate între Securitate și partid. Modelul e rusesc, nu? Bine, s-ar putea să fi fost niște voci care să intre în conflict, dar voci. Și sigur, Ceaușescu a fost trădat de o parte din Securitate. Dar asta fiindcă o parte din Securitate a realizat că nu mai mergea așa, din motive interne, personale, externe de asemenea, și atunci unde-i rivalitatea? Acum partidul are puterea politică, iar Securitatea pe cea economică, rivalitățile cred că erau de ordin personal, nu de sistem."[1]

---

[1] Convorbire cu Doina Jela, mai 2003.

În mod diferit, conținând mai multe întrebări decât răspunsuri, analiza Aurorei Liiceanu respinge aproape în totalitate ideea de scenariu:

„Eu văd aceste lucruri în felul următor: întâi acest Stoian. Nu era un Mîșkin, un aerian care dorește binele, în nici un caz, nici moral, nici intelectual. Poate idealist, dar nu până la acest punct. În fapt, da, părea escroc. Nu foarte inteligent, dar bun organizator și perseverent. Și deloc prins în treaba asta. Mai prinsă era *ea*, dar cum știi, de genul ăsta e plin Occidentul, Statele Unite. O societate obeză material caută comunicarea cu o societate care are obezitate spirituală. India este o cultură cu obezitate spirituală. Or, *ea* era prinsă, purta rochii indiene, subțiri, în ianuarie, părea cufundată în adorația asta pentru India. Și i-a sensibilizat pe cei cu o asemenea înclinație. De ce n-a intrat Liiceanu, când i-a propus Pleșu? El a spus: «Asta nu e berea mea», e o expresie germană, voia să spună că budismele și indianismele nu-l preocupau. Asta l-a salvat pe el; Sorin Dumitrescu, de pildă, a fost.

Aici, fiindcă tipul de obezitate spirituală era altul, venind dinspre ideologic, le-a părut periculoasă erezia asta. Dar ce nu era atunci, pentru *ei,* o amenințare? Eu nu mi-am dat seama ce periculoasă era propria mea meserie decât atunci. Lucram la o temă despre grupurile informale. Ce înseamnă grupuri informale într-o societate unde toate grupurile sunt formale? Grup informal, bisericuță, lipsă de control, complot. Atunci am avut sentimentul că și dicționarele, și cărțile de engleză, și experimentele noastre, totul era periculos pentru o societate unde totul era controlat, toate grupurile erau formale. Asta nu înseamnă că eu cred în existența unui proiect, a unui scenariu. Un plan bine pus la punct cu scopul de a distruge științele sociale poate să placă, dar nu cred în asta; cred mai curând într-o bălăbăneală balcanică, așa, care a luat-o ca bila pe scări în jos. Îmi pun totuși câteva întrebări. Una ar fi dacă n-a pornit într-adevăr de la Elena, care a cochetat cu paranormalul, în formula ei incultă, de țărancă, și după aceea n-a mai putut controla nimic. Pun mai mult preț pe un irațional care s-a structurat în

felul acesta. Nu cred în ceva cu *input* și *output* și cu totul elaborat, fiindcă îi cunosc pe actori. Mă preocupă mai mult lipsa de coerență și de congruență într-un sistem totalitar. Acesta este un sistem produs de om, iar unde intervine omul, cu imensa lui lipsă de responsabilitate profesională și morală, controlul acela riguros dispare.

Câteva date rare, pentru că fac parte din stenograma unei ședințe la care nici unul dintre «împricinați» nu a asistat. Petru Enache a declarat în ședința lor din 28 aprilie, cea care a precedat și a pregătit marea adunare de sancționare a lucrătorilor din institut, că Nicolae Stoian a avut legitimație eliberată de MEI pentru intrarea în institut. Atunci de ce fuseseră pedepsiți cercetătorii?

Procesul s-a ținut într-o sâmbătă când nu se lucra cu publicul și erau numai securiști în sală. Ne gândeam că, dacă ne umflau de-acolo, nu știa nimeni de noi. Psihologii spun acolo, în sala fără martori, că au completat niște chestionare. Reprezentanta ministerului le spune jurământ, angajament, act de credință. Conotații abuzive.

Despre Chiaburu ăsta, iarăși nu se mai înțelege nimic. El a fost director la Fabrica de Sticlă și în același timp era foarte monden, era yoghin și era totodată și la partid, era așa dedublat. Colegul meu Gheorghiu mi-a spus: «Fii fără grijă, Chiaburu este colonel de securitate.» El așa mi-a spus, m-a liniștit. Lucram deci sub supravegherea și cu acordul Securității. Atunci de ce a picat și el? Dar ce e și mai interesant este că în 1991 ne-a venit un răspuns de la Tribunalul Suprem, care spune că decizia luată în privința noastră atunci, în 1982, a fost corectă. Ca o curiozitate, hârtia asta de-acum, din 1991, poartă ștampila RSR.

Am făcut niște demersuri ca să intrăm în Asociația Foștilor Deținuți Politici. Nu s-a putut, nu făcuserăm pușcărie. Deși tot pușcărie a fost pentru mulți dintre noi, doar că seara veneai acasă. La persecutații politici: mi-au luat cotizația și mă tot sunau acasă, din când în când, ca să mă întrebe la ce armă? Am zis că suntem nebuni cu toții. Spun toate astea ca să înțe-

legi că ceva a fost totuși atunci, din moment ce și după '90 un tabu consensual planează asupra întregii afaceri."[1]

Punctul de vedere al domnului Constantin Comorovski completează și nuanțează opiniile celorlalți, întregind un tablou care în același timp lămurește și lasă cumva intactă întreaga enigmă a afacerii MT. Ceea ce-l interesează în primul rând pe fostul cercetător la ICPP, emigrat în Franța ca urmare a represaliilor, este însă o explicație a acestora. Din acest punct de vedere, el confirmă ipotezele altor doi salariați ai institutului, V. Radulian și G. Nicola:

„Două ipoteze se profilează: fie că propunerile temerare adresate de Stoian (sau prin el) au surprins pur și simplu niște personaje importante, care, neștiind încă ce atitudine să adopte, au vrut să afle mai mult, iar după ce au fost informate au decis represiunile sau gradul lor de severitate; fie că ideea represiunii, folosind pretextul MT, germina deja și avizul era doar menit să ofere ținte mai sigure. În orice caz, regimul comunist voia pe atunci să intensifice intimidarea intelectualilor în care întrezărea o pepinieră de virtuali opozanți; or, interesul față de MT s-a manifestat mai cu seamă printre intelectuali. Adaug că în ceea ce securiștii au reproșat conducerii ICPP era desigur ceva adevărat: se așteptase un aviz bazat pe o discretă explorare bibliografică și nicidecum o cercetare *in vivo*, fără ascunzișuri și fără concluzii prestabilite. Ideea unui experiment era normală pentru niște minți cu deprinderi științifice, nu pentru capete de veritabili comuniști.

Documente programatice ale MT susțin că practicarea ei în masă ar duce, nu atât prin acțiuni directe, ci printr-o misterioasă impregnare a mediului în întregimea lui, la diminuarea delincvenței, a accidentelor, a catastrofelor de tot felul, a mortalității etc. E plauzibil ca unii dintre membrii Securității din România, cunoscând preocupările similare ale omologilor și uneori partenerilor lor din alte țări comuniste, să fi presupus

[1] Convorbire cu Doina Jela, mai 1998.

că pe plan interuman asemenea alegații puteau avea baze reale, deci s-ar putea afla și folosi ceva legat de MT care să sporească arsenalul psihologic al organismelor lor de represiune și spionaj cu ceva mai subtil decât obișnuitele lor metode, care combinau brutalitățile, amenințările, dezinformarea și corupția.

O altă ipoteză este că ideea influențării la distanță a provocat vreunuia sau altuia dintre conducătorii politici o spaimă irațională. E bine constatat că subconștientul răvășit al dictatorilor și al anturajului lor tinde să dea naștere unor manifestări paranoide, înrudite cu delirurile bolnavilor psihic care se simt vizați de iradieri malefice, comploturi, operațiuni vrăjitorești etc. Și atunci organele polițienești sunt însărcinate să-i anihileze pe adversarii ascunși. Sau invers, organele respective alimentează ele însele neliniștile patologice ale conducătorilor spre a-și manifesta astfel vigilența și eficacitatea. Asemenea ipoteze sunt confirmate și de faptul că agentul Securității care m-a vizitat pe mine atunci mi-a cerut un angajament scris că nu voi mai practica MT nici în grup, nici singur! Cu alte cuvinte, chiar și o îndeletnicire solitară, la domiciliu, imposibil de controlat din afară, era presupusă a avea influențe nocive la distanță."

Doamna Crina Rădulescu pare mult mai preocupată de „reabilitarea" oamenilor blamați, degradați profesional și marginalizați social prin scandalul MT decât de ideea de a contribui la înțelegerea a ceea ce s-a întâmplat atunci, probabil și fiindcă ceea ce s-a întâmplat i se pare limpede. Domnia sa ne-a încredințat paginile ce urmează ca pe o „misiune" morală:

„Sensul acestei mărturii a mea este acela de a arăta cum într-un regim dictatorial, în speță regimul lui Ceaușescu, sprijinit pe atotputernica Securitate, s-a putut interveni cu brutalitate în viața privată a cetățenilor țării, ca să li se schimbe în mod catastrofal destinul, unora chiar grăbindu-li-se sfârșitul (cazurile Nica și Ciocan).

A afirma că a fost vorba de un «complot», de «spionaj» etc. în legătură cu faptul că niște oameni oarecare au fost invitați să asiste la niște conferințe organizate de stat, într-o instituție

de stat, conferențiarii în cauză fiind verificați cu vize și aprobări exprese «de sus», te aruncă în sfera absurdului și îți dovedește o dată în plus că într-un astfel de regim politic orice abuz sau crimă sunt posibile (în cazul MT chiar s-au practicat) fie împotriva unui singur cetățean al țării, fie împotriva unei colectivități oarecare, după sistemul sovietic, în care se creau din când în când «loturi» de oameni învinuiți de crime imaginare sau imaginate și apoi erau exterminați în urma unor simulacre de procese. Întrebarea «de ce tocmai atunci» nu cred că are o importanță deosebită. Nu doar atunci, ci mereu era nevoie de asemenea lovituri de forță, pentru a teroriza cetățenii, pentru a-i face să se simtă victime fără apărare ale unui sistem opresiv. Desigur, e posibil să fi fost un *réglement de comptes* între securiști și partid. Sau între mai multe aripi ale aceluiași organism. Partidul și Securitatea se disprețuiau reciproc. Poate că trebuia compromis cineva. Aceste întrebări și răspunsuri nu modifică esența fenomenului, care a fost o brutală demonstrație de forță din partea statului totalitar."

XIII

Latet anquis in herba sau despre șarpele din iarbă al neștiinței

Protagoniști misterioși

1. Învățăcelul

Dintre toate personajele acestei complicate piese, el este cel mai puțin ceea ce păruse a fi nu doar în ochii unora, ci aproape ai tuturor celor antrenați în intriga ei funestă. Omul Ministerului de Interne, omul lui Stoian, omul lui Nicolae Ceaușescu, misteriosul și omniprezentul inginer Constantin Chiaburu, delegat al tuturor forurilor, garanția protecției celei mai înalte, este în plus cel în vila căruia s-au desfășurat, sub ochiul îngăduitor al Securității, ședințele menite să submineze siguranța statului atât înainte, cât și după sistarea lor în instituții.

Și un mister plutește într-adevăr în jurul bărbatului acestuia înalt, roșcovan, predispus la infarct și la căderi nervoase, emotiv și totuși sigur pe el, fragil și totuși încrezător, bizuindu-se parcă pe ceva ce nu-i la îndemâna oricui, discret orgolios, ca și cum ar fi deținătorul unei foarte prețioase formule existențiale.

Pentru Constantin Chiaburu lumea, viața, existența și universul întreg sunt simple, simple de tot, cu condiția să-i fi găsit cheia. Iar pentru el cheia fusese, oricât ar părea de ridicol, chiar cuvântul magic, doar că trasmițătorul lui nu era un simplu „instructor".

Pe Stoian l-a găsit pentru că-l căuta, îmi spune el cu un surâs iluminat. „Nu m-ai fi căutat dacă nu m-ai fi găsit", îmi citează, continuând să surâdă: „Sunt în Gemeni, am un caracter mai mult intuitiv, fără analiză și care preferă căutarea, implicarea."

Este născut în Basarabia, în 1933. La 23 de ani a terminat Facultatea de Electromecanică, iar în 1958 era membru de partid și inginer-șef al Fabricii de Sticlă din București, pe care a

construit-o de fapt cu ingineri străini și după vizite de studiu și schimburi de experiență în Vest, mai ales în Germania. A ajuns unul dintre cei mai importanți specialiști în industria sticlei și director general la Întreprinderea de Articole de Sticlărie din București. În 1968 a stat în Germania patru luni, la specializare. Era apreciat și se bucura de încredere. Viața pe care o ducea în preajma conducerii de vârf a partidului și a administrației de stat, stresul pe care-l presupunea contactul zilnic cu miniștrii, cu sarcinile de plan, i-a produs însă o cădere nervoasă gravă, căreia i s-a adăugat apariția unor ganglioni maligni pentru care i s-a sugerat operație. Un medic pensionar, care avea un frate la Institutul de Microbiologie al Academiei, i-a spus să nu se opereze și în câtăva vreme ganglionii au dispărut. Dar conflictele cu miniștrii, cu oficialitățile, și atmosfera de continuă amenințare în care trăia i-au agravat boala nervoasă. În 1970 a coborât o treaptă și a devenit inginer-șef la o fabrică de sticlărie. De acolo i s-a propus să fie director al Combinatului Fondului Plastic. Cariera lui de „om-cunoscut-de-toată-lumea-fără-a-se-ști-de-unde" abia acum începe. El era omul care apărea întotdeauna în preajma Președintelui la inaugurarea marilor monumente, obiective economice, simboluri. Nimeni nu se întreba cine era, dar era acolo, în bine cunoscutele fotomontaje împodobind panourile din fața primăriilor, cu Nicolae Ceaușescu tăind panglica, Elena privindu-l cu interes și câteva figuri luând conștiincios notițe sau nefăcând nimic, dar având cu siguranță un rol în tablou. Nu lipsea din nici unul dintre fotomontaje acest director de combinat, iar asta fără să se mire cineva de prezența lui. O prezență totuși importantă: era omul de sacrificat în cazul că vreo cărămidă din monumentul făcut de marii artiști plastici de la combinatul pe care-l conducea cădea în capul Președintelui. Pe Ceaușescu personal, oricât ar fi de straniu, nu l-a cunoscut, doar că, sigur, când strângea mâini atunci, la grămadă, Președintele i-a strâns și lui mâna. Și firește, a avut ocazia să-l observe și să-și facă o părere despre conducătorul suprem: era un om fără pregătire, dar „cu sclipiri".

În cariera lui de participant la inaugurările de monumente, inaugurarea Teatrului Național l-a adus din nou în pragul căderii psihice. Combinatul lui s-a angajat să toarne candelabrele. În '72, lui Ceaușescu i-a plăcut macheta, așa că a comandat candelabrele la trei fabrici din țară.

Ei bine, chiar în noaptea de dinaintea inaugurării, a căzut un cristal dintr-unul dintre candelabre. Nu cântărea mai mult de un kilogram, dar a spart o dală din podeaua nouă. Chiaburu a fost chemat la telefon și până a doua zi, când trebuia să apară Ceaușescu, într-o atmosferă de frică și agitație teribilă, a reușit să fabrice și să înlocuiască piesa lipsă. Dala din podea, înlocuită cu una de aceeași culoare și patină, a fost atât de migălos șlefuită, încât nici nu se vedeau urmele accidentului. Încordarea, starea de tensiune nervoasă în care a asistat la primul spectacol, imediat după episod, nu pot fi redate în cuvinte. A desfăcut apoi, bucată cu bucată, cele douăzeci și cinci de mii de cristale, pe care le-a supus la probă; le-a trecut prin apă fierbinte și apoi prin apă rece. Nu s-au spart decât vreo două sute, dar la capătul operațiunii efectuate cu gândul la ce s-ar fi putut întâmpla el era deja bolnav și căuta soluții de însănătoșire. Și a ajuns la concluzia că yoga era una dintre aceste soluții. Căuta cărți, materiale documentare. În 1973, pe 3 iunie, când împlinea 40 de ani, a început să practice yoga și în numai o lună de zile starea sănătății lui s-a îmbunătățit. Este motivul pentru care a început să facă metodei descoperite o propagandă înflăcărată și cu acest prilej a aflat că se țineau ședințe de yoga la Ministerul Sănătății. A cunoscut profesori de yoga care porniseră, ca și el, de la statutul de învățăcei. S-a înscris la cursurile lui Sorin Mario Vasilescu. Apoi l-a schimbat cu un altul, Ion Vulcănescu, un mai bun practician, care scrisese o carte breviar de *Hata Yoga*. Și deși acest Vulcănescu fusese condamnat politic, situație în care funcționau anumite interdicții tacite sau explicite, au organizat la Trustul Carpați un cerc de yoga. De ce acolo, nu e nici un mister: se aflau în cercul de amici al directorului, pe care-l cunoscuse demult, în împrejurări legate de profesie.

La Trustul Carpați, la cabinetul de documentare, lucra un fost colonel de securitate, Virgil Maglaviceanu, și el un fanatic al practicilor yoga. Cândva bolnav de plămâni, Maglaviceanu fusese scos la pensie pe motive de sănătate. Este unul și același ofițer de securitate trecut în rezervă despre care Irina Holdevici crede că făcuse parte din garda personală a lui Dej. L-a cunoscut acolo pe Nicu Tufoi, cel mai bun profesor practicant de *Hata Yoga* din București. Acesta lucra la Institutul de Fizică Atomică, fusese bolnav de paralizie infantilă și se recuperase. Împreună cu Maglaviceanu, Tufoi fusese cu un an înainte câteva luni în India. Chiaburu însuși primise o invitație în India, dar nu i-a putut da curs, din cauza obligațiilor de serviciu. De altfel, la Universitatea din București exista o catedră de orientalistică al cărei invitat fusese cândva yoghinul Suren Goyal, un *avi-yogi*. Între 1974 și 1977, acesta a venit în fiecare an și a ținut cursuri demonstrative aici, la București. Încă din 1974, el s-a implicat personal, i-a stat faimosului yoghin la dispoziție cu mașina, iar cu relațiile pe care le avea l-a introdus peste tot, inclusiv la Institutul de Cercetări Pedagogice, atunci separat de cel de psihologie. S-a dus cu el și la CNST. Își permitea toate acestea, întrucât Combinatul Fondului Plastic era una dintre puținele întreprinderi independente financiar din țară. Era, de fapt, proprietatea Uniunii Artiștilor Plastici și făcea, în calitatea aceasta, cam ce voia. Astfel că de la un moment dat ajunsese să nu se mai ocupe cu nimic altceva în timpul lui liber decât să le împuieze capul tuturor cu binefacerile tehnicilor orientale de refacere psihonervoasă. Avea ideea fixă să o facă pe Nadia Comăneci veșnică și nemuritoare. Nici mai mult, nici mai puțin.

Sesizează expresia de nedumerire și ușoară ironie din ochii mei și mă asigură că nu era nici o escrocherie la mijloc, fiindcă lui Suren Goyal i s-au făcut fotografii în care i se vedea aura. S-au purtat discuții și i s-au făcut fotografii și lui Ion Mânzatu, dotat și el cu o asemenea aură; s-a ținut în acea vară și o expunere la universitate. De la Suren Goyal au primit invitații

pentru India fostul agent din paza lui Dej, Maglaviceanu, soția directorului tehnic de la Trustul Carpați și el, inginerul Constantin Chiaburu.

Citea și își făcuse o bibliotecă de 50–60 de volume, toate axate pe tehnici spirituale, meditații, filozofie tibetană. Dar știa deja că fără inițiere *yoga* nu însemna nimic, la fel ca nici una dintre aceste tehnici de meditație *ashram*. Acest Suren Goyal avea un *ashram*, un centru de instruire yoga pentru copiii handicapați. Yoghinul se bucura de reputația de a-l fi vindecat pe ministrul Aviației indiene și chiar pe Willy Brandt. Și iată că în noiembrie 1977 Virgil Maglaviceanu îi dă un telefon: „Ne vine ce căutăm noi." O colegă de serviciu, Daniela Miga, îi spusese lui Maglaviceanu că nepoata ei, Manuela, întoarsă din străinătate, aflase acolo, urmărind un clip publicitar la TV, adresa și telefonul unui centru de meditație transcendentală din Elveția. De acolo, de unde se găsea (în Algeria), nepoata a telefonat la Geneva. I s-a spus că exista chiar și un român care se ocupa de problema aceasta și că în curând românul va veni în România. Românul cu pricina nu era nimeni altul decât Nicolae Stoian.

Instructorul de MT a sunat la Trustul Carpați și așa a avut loc prima întâlnire a lui Constantin Chiaburu cu cel pe care „îl așteptase dintotdeauna". Pe care „nu l-ar fi găsit dacă nu l-ar fi căutat." Nu erau în momentul acelei memorabile întâlniri decât ei patru: Maglaviceanu, Albina, Stoian și el însuși. Dar când l-a văzut pe Stoian, inginerul Chiaburu a simțit că era omul lui. Nu poate explica fenomenul: o intuiție care i-a schimbat viața. Care l-a dus pe o altă cale.

Astfel că, în prima zi de Crăciun a anului 1977, între orele 13 și 14, a avut loc la Trustul Carpați, dar organizată de el, inițierea lui în tehnica meditației transcendentale, iar 12 ani mai târziu, în prima zi de Crăciun, nu se știe la ce oră, fiindcă nimeni nu știe, Nicolae Ceaușescu a fost executat.

Rostește rar și aproape șoptit această ultimă frază și se uită cu atenție la mine ca să vadă dacă am priceput legătura. Ce păianjeni negri, ce maledicții, ce semne prevestitoare de pericol! Obnubilate de ecranul materialist-dialectic, pesemne, sau de

o raționalitate îngustă, capacitățile paranormale ale altora atât reușiseră să producă; lui însuși relația de la cauză la efect între propria inițiere în MT și execuția dictatorului Nicolae Ceaușescu, în 25 decembrie 1989, i se pare evidentă.

În memoriul care-i fusese adresat de Stoian și înaintat, cu sprijinul lui, beneficiind de relațiile pe care le avea, abia în toamna anului 1980, i se propusese lui Ceaușescu o metodă de a face România invincibilă. Iar Ceaușescu nu se mulțumise să ignore oferta, dar o răstălmăcise și dezlănțuise prigoana asupra emisarilor... Nu este sigur că Ceaușescu a citit acel memoriu. De altfel, înaintea acestuia, înaintaseră unul și către Nicu Ceaușescu, dar acela nu avusese succes. Adevărul este însă că până ca forurile superioare să dea un aviz sau să răspundă în vreun fel la solicitările lor, ședințe de inițiere în tehnica meditației transcendentale au avut loc în numeroase locuri din București: la Institutul de Arhitectură, la Spitalul Cantacuzino. Și el era prezent peste tot. Au organizat, au contactat persoanele respective, le-au persuadat, iar în anii următori, în absența unei instituții oficiale care s-o facă, ei au fost cei care l-au chemat pe Stoian în țară.

Da, asta poate să recunoască: în timp ce așteptau răspunsurile, au comis, convinși de buna lor îndreptățire, o mică fraudă, lăsând pe toată lumea să creadă că aveau aceste aprobări de peste tot. Primul contact a fost cu Ștefan Milcu, director la Institutul Pasteur, care a arătat un viu interes: el a notat timp de trei ore, ca un student, tot ce spunea Stoian. Concluzia lui Ștefan Milcu a fost că trebuia discutat la Academia de Științe Medicale și la Institutul de Pedagogie și Psihologie. El, Chiaburu, se interesează și află că director aici este Virgiliu Radulian. Și i se dă ideea să discute cu Ion Cercel. De ce cu acesta? Fiindcă Ion Cercel era șeful gărzii personale a lui Ceaușescu, adică omul care venea cu câteva minute înaintea grupului, a delegației, ca să se asigure la Chiaburu că nu avea să cadă nici un candelabru în capul șefului statului. Or, Virgiliu Radulian fusese o vreme șeful de cabinet al Elenei Ceaușescu, deci „vecin" cu Cercel. Astfel încât atunci când Virgiliu Radulian a primit

de la acesta un telefon: „vezi că vine la tine un băiat, Stoian", sau cum i-o fi spus, Stoian s-a putut prezenta fără aprobări. Radulian însuşi era bolnav de inimă şi deci interesat. A stat de vorbă cu Stoian 30 de minute.

Aprobarea obţinută într-adevăr de la Ministerul Învăţământului era valabilă pentru Institutul de Arhitectură din Bucureşti, dar în general nu era nevoie de aprobarea ministerului pentru asemenea activităţi, ci doar de cea a direcţiei de resort. Şi, după părerea lui, Radulian, fiind director plin şi ştiind de unde venea telefonul, n-a ţinut prea mult la acea aprobare. În orice caz, a doua zi Chiaburu s-a înfiinţat cu Stoian la sediul institutului condus de Radulian. Acolo îi aşteptau în jur de 14–15 oameni impresionaţi. S-a stabilit o listă de 25 de oameni. Experimentul cu pricina a avut patru etape. În prima zi a avut loc o prezentare generală a metodei şi a filozofiei, cu sala plină. În cea de-a doua zi, tot cu public, s-a semnat angajamentul de nedivulgare a *mantrei*. În cea de-a treia zi a avut loc iniţierea individuală, într-un ritm de 15–20 pe zi, pentru fiecare instructor, ceea ce înseamnă că la doi instructori au fost 40 de iniţiaţi pe zi. Plata se făcea direct de către cursanţi. Ziua următoare s-a făcut meditaţie în grup. După o săptămână–două s-a efectuat o analiză.

După încă o săptămână s-au prezentat în grup (Corneliu Burada, Ştefan Milcu, Victor Săhleanu, Iulian Nica, Vladimir Gheorghiu şi el, Chiaburu) la minister, unde adjunctul, Marin Rădoi, a răspuns, drept concluzie la acea analiză, că nu se aproba continuarea experienţei. De ce? Nici o explicaţie. Chiaburu se întreabă: o fi de teamă că oamenii ar putea obţine alte puteri?

Au fost nevoiţi să continue acasă. Nu au făcut-o din spirit de frondă. În aceeaşi zi cu refuzul de la minister, Stoian, care pleca, a fost percheziţionat la graniţă. Nu i s-a găsit nimic din ce se aşteptau ei să găsească: angajamentele erau la părinţii lui Stoian, care locuiau în Bucureşti, iar banii jumătate la ei, jumătate la Chiaburu, în total 18.000 lei.

Dar în iunie, când Stoian a venit din nou, cei care se înscriseseră deja întrebau mereu: când începem cursurile?

Pentru siguranță, au cerut din nou aprobări.

Acum Chiaburu nu mai lucra la Combinatul Fondului Plastic, ci la Centrala Sticlei, la Centrul de Calcul.

Astfel că, la insistențele oamenilor, cu Securitatea supraveghindu-i din stradă, destul de binevoitor, de altfel, au continuat acasă ședințele de MT. Au reluat intervențiile și la Nicu Ceaușescu, care însă le dădea întâlnire și nu venea.

Istoria cu mașina neagră cu număr galben, cu care ar fi sosit la localul din strada Frumoasă în timpul celor patru zile cât s-a desfășurat experimentul, este o invenție. Iar la sfârșitul acelui sejur din vara lui 1981 (nu-și mai amintește data), la graniță Stoian a fost din nou percheziționat, adică dezbrăcat la piele și iarăși nu i s-a găsit nimic.

Pe el personal nu l-a întrebat nimeni nimic. O singură dată s-a prezentat la ei acasă un căpitan, Ristea Priboi, care s-a interesat politicos în legătură cu activitățile care aveau loc în casa lui, participanții, Stoian însuși, mulțumindu-i la sfârșit și despărțindu-se în termeni foarte cordiali. Până în 28 iulie 1981, când a avut loc percheziția la el acasă.

Chiaburu se afla în delegație la Cluj, iar listele cu cursanții se aflau la el în servietă.

Doar soția lui era acasă, cu fiica lor, studentă la Arhitectură. Securiștii au percheziționat simultan și casa părinților lui Stoian din București: cei trei din casa Chiaburu vorbeau la telefon cu cei din casa Stoian, întrebându-se ce găsiseră. Au luat cărți, listele, copiile după memorii și s-au uitat destul de uimiți la fotografiile în care Chiaburu apărea alături de Ceaușescu.

Elena Chiaburu, și ea specialistă în tehnologia fabricării sticlei, autoare împreună cu soțul ei a unor tratate de tehnologia sticlei pentru uzul studenților și al elevilor din școlile profesionale, de maiștri și postliceale, n-a fost surprinsă. Lucra la data respectivă în Ministerul Industriei Ușoare, la Direcția Tehnică. Ministru la Industrie Ușoară era Lina Ciobanu, iar în minister existau de asemenea adepți ai MT și inițiați, mergând până la directorul de personal.

Ei i s-a cerut să-i comunice soțului ordinul de a se prezenta pe Rahovei, la colonelul Otomanu. Inginerul Chiaburu s-a prezentat la sediul Securității a treia zi. A fost interogat de dimineață până seara, timp de două–trei zile, dar n-a fost reținut. Pauză, iar două–trei zile de anchetă, iar pauză, din august și până la sfârșitul lunii octombrie. Încercau scenarii. Răspunsurile lui: nu știa nimic despre intențiile ascunse ale unei anumite secte și angajamentul că nu va continua, nu va mai invita lumea la el.

Mulți dintre cei care participaseră la ședințele din casa lor au fost chemați la Securitate, dar în același timp mulți alții telefonau rugându-i să continue, pentru că aveau nevoie.

Erau de fapt presiuni serioase din partea unor oameni care îi amenințau că vor fi „pedepsiți" dacă îi abandonau astfel; totuși, nu au continuat. Pe alte căi Securitatea s-a interesat până la CC despre ecourile acțiunii lor.

Chiaburu a sperat tot timpul că lucrurile nu vor avansa. Până în februarie, când apare articolul din *Pentru patrie*.

Ceaușescu era în acel moment în China și la întoarcere ar fi spus că toți participanții la MT trebuiau exterminați. Cel puțin așa a auzit el.

A fost pus în discuția organizației, a fost dat afară din partid și din funcție și trimis în producție, ca simplu inginer. După represaliile pe linie de partid, l-au chemat la Miliție. I s-a întocmit dosar pentru vina de a-l fi ajutat pe Stoian să-și însușească suma de 18.500 de lei din avutul personal. În același proces din 6 octombrie 1982 au fost judecați toți trei. Au fost condamnați la câte 3 ani închisoare, el și Murielle Stoian, iar Nicolae Stoian, în contumacie, la 5 ani.

Înainte de a se termina recursul, a venit hotărârea de grațiere. În perioada anchetei i s-a dat să citească dosarele cauzei. Toți sau aproape toți dintre cei care participaseră la ședințele de MT declaraseră că fuseseră atrași, împinși, manipulați de el. În realitate, cum mi-a mai spus, după ce Securitatea îl sfătuise să înceteze, aderenții erau cei care-l întrebau de ce nu continuau. Ba până și securiștii care-i ascultau sau îi urmăreau din

stradă întrebau: dar ce, voi nu mai sunați, nu mai ieșiți, că ne plictisim. Veneau din proprie inițiativă și nu neapărat fiindcă nu aveau altceva mai bun de făcut. Unii erau bolnavi. Fetița șefului lui direct era handicapată. Poetul Marin Sorescu venise la insistențele soției lui, tot ingineră, care voia să facă parte dintr-un mediu unde să poată comunica, un mediu elevat, având tangențe cu munca soțului ei, un artist. A venit în prima zi, a asistat la conferință, a fost și a doua zi, a aderat și a semnat, dar la inițiere nu a venit. I-a spus lui Chiaburu că un general de securitate l-a avertizat că era periculos și că era mai bine să stea deoparte. Din cauza semnăturii însă, a avut și el de suferit.

Pentru toți acești oameni instruiți, casa Chiaburu era mediul potrivit: ingineri relativ înstăriți, frecventați de pictori, muzicieni, scriitori.

La succes contribuise și soția lui Chiaburu, o femeie foarte sociabilă și plăcută. Din punctul ei de vedere, MT devenise o activitate aproape caritabilă, umanitară. Unii îi spuneau: o să te bată Dumnezeu că nu vrei să mă ajuți să-mi vindec soțul, fratele sau copilul, iar în anchetă fiecare încercase să-și scape pielea, incriminându-i pe ei. La percheziție i-au luat și pozele cu Ceaușescu. Au vrut astfel să lovească în șeful gărzii acestuia, Cercel, pe care l-au degradat, smulgându-i epoleții. Listele pe care le-au găsit la ei conțineau 425–427 de oameni. Fusese probabil o imprudență, i se poate imputa asta, dar ei le întocmiseră și le păstraseră fiindcă voiau să-i adune pe participanți pentru un simpozion, în absența lui Stoian. Nu le era frică, fiindcă știau că nu făceau nimic interzis și rău. Știau de asemenea că nu făcuseră (și nu au făcut nici atunci) politică, adică „n-au spus niciodată că regimul nu este bun".

Pe Chiaburu l-a anchetat generalul Nicolae Pleșită în persoană. Deși după conversația avută în urmă cu aproape un an cu căpitanul Ristea Priboi, foarte politicoasă, cordială, despre ce se făcea în fond în casa lui, acesta plecase edificat, se părea că nimic din ce se petrecea acolo nu era de domeniul securității statului. Fiica lui a fost sancționată, dar nu eliminată din facultate.

Interesant este că nici una dintre aceste încercări care altădată l-ar fi zguduit profund, dezechilibrându-l, nu i-au lăsat vreo urmă psihică. A fost tot timpul liniştit, senin, calm. Iar asta a fost pentru el cea mai bună dovadă că practicarea meditaţiei transcendentale fusese pentru el o binefacere, iar întâlnirea cu Nicolae Stoian salutară[1].

Astăzi, soţii Chiaburu nu mai lucrează la stat. Au o firmă de vopseluri şi coloranţi pentru construcţii într-o casă particulară la câteva străzi de faimoasa vilă. Cum pe poartă nu există nici o tăbliţă indicatoare, cum ei au fost destul de greu de găsit, cum puţine dintre victimele acelei aventuri au vorbe bune de spus despre ei, m-aş fi aşteptat să fie mult mai greu abordabili. Cei doi au fost în permanenţă extrem de îndatoritori şi gata să dea toate informaţiile de care dispuneau, deşi au precizat că astăzi nu mai au nimic cu MT. Ştiu că există în Bucureşti o filială a MT, au şi contribuit la început, prin 1990, la înfiinţarea ei. Ştiu că fostul lor idol, exact aşa, idol, a mai fost prin ţară, au păstrat pentru el bune sentimente, dar liniştea şi seninătatea lor de astăzi nu mai datorează nimic tehnicii MT. Faptul că mica lor înşelătorie, de a fi întreţinut impresia că aveau dezlegare de foarte sus, a avut consecinţe atât de grave pentru o mulţime de oameni le-a dat mustrări de cuget. Dar atunci erau mult prea convinşi de caracterul miraculos al formulei descoperite pentru a nu dori s-o împartă, generos, cu cât mai mulţi oameni.

Sunt ei înşişi sceptici în privinţa posibilităţilor de a afla adevărul. Ştiu că după revoluţie Vladimir Gheorghiu, fost cercetător la ICPP, expatriat în urma acestei drame, a încercat să-i repună în drepturi pe cei care avuseseră de suferit. Au văzut şi serialul de la Televiziune realizat de Vartan Arachelian, care a lăsat lucrurile aşa cum fuseseră. Reprezentantul din acel moment al SRI (anii '95–'96), participant la emisiune, Nicolae Ulieru, l-a prezentat pe Stoian drept agent dublu, ceea ce după el este mai mult decât aberant. Dar, după părerea lui, s-a de-

[1] Septembrie 1998, Bucureşti.

cis „de sus" ca lucrurile să rămână așa: cei mai mulți dintre cercetătorii de la ICPP, pedepsiți și retrogradați atunci, se află în pragul pensionării sau chiar au fost pensionați.

2. Maestrul

Dar omul-cheie al întregii afaceri se dovedea mai greu de abordat. La aproape 10 ani de la căderea regimului și douăzeci de când evenimentele avuseseră loc, în România se spuseseră atâtea despre rolul lui nefast în viața câtorva sute de oameni, faptele și fantezia se amestecaseră așa de inextricabil, încât el, unul, nu mai dorea să le aleagă. Până și *România liberă*, ziarul care inspira cea mai mare încredere victimelor recent dispărutei dictaturi, titrase calomnios și aberant un articol despre el: „Un spion la BBC."[1]

Pe de altă parte, deși condamnat în lipsă la 5 ani de închisoare de către autoritățile din România, era singurul dintre protagoniști care nu avusese de suferit efectiv de pe urma afacerii MT. Acest detaliu ar putea spune multe: pe de o parte, dacă „brațul lung al revoluției", care l-ar fi putut ajunge oriunde fără dificultăți, nu s-a interesat de el, înseamnă că pedeapsa venea din partea partidului și era îndreptată împotriva trădătorilor „ortodoxiei de partid", or el, cetățean străin, nu se afla în situația de a comite acest delict. Pe de alta, tentația de a face un țap ispășitor dintr-un om care în mod constant nu era de față părea să fi funcționat din plin în cazul lui. Cum s-a văzut, nu numai ziarele, dar puțini dintre cei implicați avuseseră la adresa lui Nicolae Stoian cuvinte blânde. Sau măcar neutre.

Nici când în cele din urmă am ajuns să am, prin toamna lui 1998, o convorbire cu el personal nu am izbutit să obțin altceva decât un șir de aproape tăioase „nu"-uri și „da"-uri, infirmând sau confirmând ceea ce știam din ziare.

---

[1] Vezi Anexa 4.

Cu toate acestea, spre sfârșitul acestei investigații m-am hotărât, după alte demersuri repetate, să-i formulez în scris, în primăvara anului 2003, un număr de întrebări rămase fără răspuns, pentru transmiterea cărora am apelat la domnul Cristian Mititelu, director al redacției române a BBC. De data asta, cu mai puține dificultăți, am înregistrat prin telefon, vorbind eu din sediul de la București al postului BBC, iar domnul Nicolae Stoian, venit din Normandia, unde locuiește, la sediul central de la Londra:

Î. Cum ați aderat la MT? Ce v-a dus într-acolo, ce v-a convins, care este preistoria acestei „conversiuni", să-i spunem?

R. Tot ce e în legătură cu mine personal n-are nici o importanță.

Î. Atunci spuneți-mi, când ați venit în România, câtă vechime aveați ca instructor MT?

R. Aveam doi ani, trei ani. Important este altceva. Eram singurul profesor de MT român și la sediul internațional al acestei mișcări a venit o scrisoare din Algeria, din partea unei doamne, i-am uitat numele, ceva cu M, Miga, Moga. Aceasta auzise la radio despre noi și a scris la sediul de la Selinsberg al mișcării. Mi s-a transmis această scrisoare și mi s-a spus să merg în România, fiindcă doamna respectivă întreba dacă este cineva care vorbește românește, ca să poată veni în România.

Î. De ce-i ziceți și dumneavoastră tot mișcare*? Eu am spus* aderat*, ca în documentele oficiale de aici, și nu m-ați corectat. Dumneavoastră spuneți „mișcare". Ce este MT?*

R. Știu că pentru România cuvântul „mișcare" are o conotație anume. Sunt două lucruri de distins aici: tehnica MT este primul, iar transmiterea, organizarea, coordonarea, cursurile care se fac acolo, axate pe diverse domenii, trebuie organizate într-un fel. De-aia-i spune mișcare. Se traduce cuvântul din engleză, iar în engleză i se spune *TM Movement*. Dacă vreți, îi spunem organizația pentru transmiterea acestei tehnici de relaxare.

Î. Este singurul lucru pe care-l face TM Movement?

R. Dacă este singurul lucru pe care-l face? Nu știu ce face acum. E o organizație care avea centre în toate țările lumii, inclusiv în țările socialiste, și nu exista nici un motiv să nu apară unul și în România, unde am venit cu gândul foarte simplu de a forma profesori care să se ocupe de asta.

Î. Îmi spuneți niște țări socialiste în care existau centre MT?

R. Din câte știu, în Ungaria, în Cehoslovacia, chiar și în Rusia erau profesori care luaseră contact cu diferite persoane interesate. Esențial este asta: MT e o tehnică mecanică, accentuez: me-ca-ni-că, de reducere sistematică a activității cerebrale, o tehnică de relaxare, până când nivelul cel mai simplu este atins. Oricine poate s-o practice. Nu e pe vrute. În momentul când o practici ai acest rezultat, vrei sau nu vrei. Nu depinde de nivelul intelectual, nu depinde de nimic. Este o tehnică ce acționează asupra sistemului nervos și inerentă sistemului nervos; este însușirea de a fi relaxat. Chiar și pentru cineva care are un sistem nervos afectat. Există instructori care se ocupă și de ei, deși e puțin mai greu.

Î. Este posibilă vreo analogie cu psihanaliza?

R. Nu, nu vă gândiți la psihanaliză, fiindcă MT nu presupune nici o imersiune în personalitatea, în secretele sau în drumul propriu al fiecăruia. E o însușire inerentă — calitatea de a fi relaxat, care nu era exploatată înainte. Tehnica asta îți permite ca în mod sistematic, repetabil și verificabil să realizezi această stare. Trăită în mod repetat, ea are ca efect schimbarea fiziologică, purificarea sistemului nervos, iar purificarea lui permite menținerea acestei stări tot timpul. Și menținerea acestei stări îți dă libertatea.

Î. Încă două întrebări legate de asta. Dacă realizarea acestei stări depindea de sugestibilitatea mai mică sau mai mare a pacientului, de ce era nevoie de un instructor? Era periculos cu ceva jocul acesta în cazul că nu era supravegheat?

R. Stați puțin! Dacă faci un lucru, poate să fie bun sau rău, dar dacă nu faci nimic, ce rău poți să faci? Cât despre sugestibilitate, e vorba de o tehnică mecanică și nu contează cine e persoana respectivă. E ca o mașină de spălat. O pui în funcțiune, merge. Ce faci la MT? Înveți două lucruri: un sunet căruia nu-i asociezi nici un înțeles și un mod de a folosi acest sunet. Fără a te concentra nici un moment, fără a face un efort oarecare. Profesorul trebuie doar să verifice că primii pași sunt corecți, respectiv că nu se depune efort în timpul practicării acestui exercițiu. Ce spionaj, ce politică? E absolut aberant!

Î. Ceea ce a făcut să pară neserios exercițiul acesta a fost faptul că doi oameni aveau aceeași mantra. *De ce s-a întâmplat asta? După ce criterii se dădea* mantra *și de ce le-ați spus să n-o divulge?*

R. Când înveți MT, înveți un sunet și cum să-l folosești. Sunetul e transmis după o ceremonie tradițională. Ideea în România era să nu facem așa, ci „cum vrem noi". Nu se poate. Nu Maharishi a inventat această ceremonie. E transmisă de la profesor la elev de generații. Și acest ceremonial trebuie păstrat cu sfințenie. Nu, *mantra* nu e identică la doi oameni. Fiindcă e vorba de sunetul transmis. Vedeți diferența dintre nota muzicală imprimată pe hârtie și sunetul asociat ei? Ce e scris pe hârtie poate fi identic la doi oameni. Sunetul e diferit. *Mantra* nu e ceva scris. Și nici rostit cu voce tare, spre exterior. Se transmite, spune Maharishi, „de la inimă la inimă". Nu trebuie banalizată prin divulgare. A o exterioriza este nu neapărat dăunător, dar îi spulberă efectul. Sensul este spre înăuntru, nu spre în afară. Motivul pentru care nu trebuia divulgat este că sensul mișcării acesteia nu e de a proiecta în afară, ci de a interioriza. Drumul omului este spre sine, nu spre în afară.

Î. Eu am observat că oamenii care au declarat a fi avut aceeași mantră *semănau cumva între ei ca aparențe, ca temperament. Am dreptate? Un om mai placid avea niște consoane dure, ca să-l facă mai reactiv, unul mai agitat niște vocale, ca să-l calmeze. Ce ziceți?*

R. Nu e nici o legătură. Bineînțeles că niște criterii există. Sunt niște criterii după care se atribuie această *mantră*. Dar nu le voi spune.

Î. Deci, e secret.

R: Nu, secret nu e, din moment ce oricine poate să vină să urmeze cursul. Este deschis oricui.

Î. Da, dar pe bani.

R. Dar nici asta nu e adevărat. Eu știu că au fost perioade lungi în care nu costa nimic să înveți MT. Pe urmă au văzut că dacă omul nu plătește, nu are nici o valoare ce a învățat. Banii nu sunt pentru cineva, sunt pentru cel care vrea să învețe. Dacă nu faci un efort, nu obții un rezultat. Iar dacă cineva a vrut cu tot dinadinsul să învețe și n-a avut bani, s-a găsit un mijloc de a o face și așa.

Î. Să revenim la interpretarea care s-a dat aici. S-a crezut că oamenii au fost sfătuiți să nu divulge mantra, *ca să nu se vadă că nu e chiar individuală și că e deci o acoperire pentru altceva.*

R. Stați să vă spun o anecdotă — nu-i anecdotă, e ceva adevărat. Maharishi ne spunea că starea de necunoaștere, ar trebui să spun prostie, dar spun starea de ignoranță a omului este explicată în *Vede* prin imaginea, prin analogia dintre șarpe și funie. Istoria este asta: într-o încăpere, un ins vede la un moment dat o funie încolăcită ca un șarpe. Lumina nu este prea bună, el vede funia și urlă că e un șarpe în încăpere. Când lumea de afară aude că acolo e un șarpe, reia și amplifică urletul aceluia și începe să se agite, să se întrebe cum să se protejeze împotriva acestui șarpe care o să vină și o să distrugă tot. Sirenele urlă, lumea face atac de cord, unii mor. Frica este reală, cauza fricii este ireală. La un moment dat cineva are curajul să intre acolo și cu puțin mai multă lumină vede că de fapt nu e un șarpe, e o funie. Iese și le spune celor de afară: Domnule, să știți că acolo nu e un șarpe, ce ați văzut e o funie. Nu-l aude nimeni, nu numai că nu-l ascultă, dar nici nu-l aude, atât

e de prinsă lumea de propriile spaime, gânduri, acțiuni. Lumea vrea să audă anumite lucruri și atunci pe acelea le aude și le reproduce. De fapt, nu are nimic din asta.

Î. Cine v-a sprijinit, în afară de domnul inginer Constantin Chiaburu, care este convingător, cred, arătând că avea destule relații ca să o facă singur?

R. M-a mai sprijinit domnul Virgil Maglaviceanu, știți cine e? El avea dinainte preocupări în domeniul yoga și era la Institutul Carpați, responsabil din partea Securității.

Î. Ce demersuri ați făcut în România, ce autorizații oficiale ați avut?

R. Aprobările nu le-am luat eu, aprobările le luau ei, care voiau să facă în România un centru MT. Autorizație eu personal nu am avut, nu aveam nevoie. Ideea mea a fost de a construi un grup de oameni care să devină mai departe profesori. Este o serie de cursuri prin care trebuie să treci ca să ajungi profesor. Dar nu se punea problema că un om poate să fie și altul nu. Oricine poate să fie. N-am stat suficient în țară pentru ca un asemenea om să parcurgă toate etapele și să devină profesor. Pe de o parte n-am stat suficient, iar pe de alta nu au avut până la urmă aprobările necesare pentru asta. Fiindcă trebuia să existe o asociație creată, iar ca să existe o asemenea asociație trebuia trecut pe la toate acele oficialități, altfel nu se putea în România. Iar centrul internațional nu discuta cu mine sau cu X, trebuia să existe o asociație care să aibă un statut legal, un sediu unde să poată fi formați acești profesori. În România nu a existat un statut legal. În România a fost ceva așa, în doi peri, nici de interzicere totală, nici de aprobare totală. Nu se interzicea, dar nici nu se aproba. De tolerare. O situație ambiguă. Totdeauna veneam pe cont propriu, nu trimis de MT, iar autoritățile m-au lăsat să fac asta, un grup, alt grup, alt grup, dar nu o asociație legal constituită. Nu mi se putea da o asemenea autorizație.

În România puteai veni, cum bine știți, în trei feluri: ca turist, pentru afaceri sau în vizită la părinți. Nu exista posibili-

tatea de a avea o viză de afaceri, fiindcă nu m-a chemat nici o întreprindere sau instituție. Dacă o asemenea filială MT se forma, mă chemau ei. Dar nu s-a creat. Și atunci veneam ca turist. Deși se știa clar că veneam ca să predau această tehnică, bănuiesc că cei de la vize știau.

Î. Cu atât mai mult cu cât ceruserăți prin Ambasada României de la Paris venirea în țară pentru asta, iar ei ceruseră în țară aprobări și le obținuseră.

R. Exact, aprobări ca să vin. Dar nu pentru constituirea unei asociații sau fundații, asta trebuia să se facă dinăuntru. Asta ceream prin memorii, să existe un statut legal. Fiindcă altfel eu nu puteam obține de la sediul internațional al mișcării aprobarea de a preda cursurile respective. Centrul internațional nu discuta cu x sau y, ci cu o persoană cu personalitate juridică.

Î. Dar în România nu existau asemenea asociații. Nu exista decât ceea ce emana de la partid. Plecat fiind din România, știați asta.

R. Dar ce motiv era să nu existe, din moment ce MT nu face nici politică, nici spionaj, ajută niște oameni să învețe să-și îmbunătățească viața? Ce legătură are cu regimul politic? Este, vă repet a treizecea oară, o tehnică mecanică. Uitați-vă, dacă arunci o minge de la etajul patru în jos, ea cade. Că e într-o țară socialistă, că e într-una democratică, la fel cade.

Î. Iar eu am să vă spun că nu cade la fel. Dacă între cele patru etaje există plasa de sârmă din închisorile noastre, nu cade, sau dacă nu există plasa, cade ca o ghiulea în capetele oamenilor. Dumneavoastră știți că totuși au avut de suferit aproximativ 400 de oameni de pe urma acestei tehnici mecanice, nu?

R. Da, știu că au avut de suferit și îmi pare rău. Eu însumi am avut de suferit...

Î. E adevărat că ați fost sprijinit (asistat) și de Securitate? Interesant e însă că unii dintre „actorii" acestei afaceri îmi spun că veneați la institutul din strada Frumoasă

într-o mașină neagră cu număr galben. Adică ați fost sprijinit, asistat și urmărit.

R. E ca și cum eu v-aș întreba pe dumneavoastră dacă acum 23 sau 24 de ani ați folosit o tigaie cu mâner roșu.

Î. Deci nu știați că mașinile negre cu număr galben nu erau niște tigăi oarecare, ci niște mașini oficiale, aflate sub controlul Securității?

T. Nu știu, nu mai știu. Cred că știam că era o mașină oficială. Și poate la un moment dat să mă fi dus și o asemenea mașină. Să presupunem că a fost așa, dar n-a fost o chestie sistematică. Poate cineva a fost și m-a luat cu o astfel de mașină. Poate. Fiindcă eu nu m-am plimbat numai cu mașina, ci și cu autobuzul și pe jos. Foarte mult chiar cu autobuzul. Dacă cineva m-a luat cu o astfel de mașină, să fie sănătos. Nu pot decât să repet: e o tehnică mecanică. Pentru mine nu are importanță cine e persoana care stă de vorbă cu mine. Are importanță dacă sunt ziarist, dar ca profesor de MT, că ăla care a venit la cursuri era securist n-avea nici o importanță, era și el tot om. El poate să vrea să facă MT din ce motive îi trec lui prin cap. Pentru mine nu are nici un fel de importanță. În mod automat, oricare ar fi fost motivul lui, el devine mai bun. Asta nu e pe vrute și nu depinde dacă ești securist sau nu. Cineva m-a întrebat în ce sens e bine. Și i-am răspuns: în sens absolut. Pentru că nivelul transcendental este absolut. Omul se bate cu propriile probleme. Astea sunt jocuri. Realitatea este absolută.

Î. Puteți să-mi spuneți dacă e adevărat că MT a dat în judecată statul bulgar pentru că a obținut beneficii, productivități sporite ale muncii etc. în urma practicării MT fără a plăti ședințele respective și că Ludmila Jivkova s-a sinucis în legătură cu participarea ei la MT?

R. Habar nu am. Personal nu am participat la asta. Dar știu că au fost întreprinderi care au făcut contracte cu sediul internațional de MT sau cu centrele MT din diverse țări. Contracte de management. Dacă un grup de oameni din întreprinderea respectivă practică această tehnică, o să aveți o productivitate

mai bună. Se prevăd procente din acea productivitate. Dacă s-a făcut așa ceva cu statul bulgar, nu știu. Dar dumneavoastră știți că litigii de-astea au apărut și în alte țări. În Franța MT este socotită o sectă, ceea ce e o prostie.

Î. Prostie pe care ei nu fac nimic s-o contrazică. Nu fac lumină să se vadă că șarpele e funie. Pe mine nu prea m-au lămurit când i-am vizitat, la Paris, iar de răspuns la scrisori, acum, nu mi-au răspuns...

R. Insistați, există birocrație peste tot.

Î. E adevărat că MT a trimis ajutoare la cutremur?

R. Habar n-am, de asemenea.

Î. O cunoșteați dinainte pe Elena Ceaușescu. L-ați cunoscut și pe Ceaușescu?

R. Nici pe unul, nici pe celălalt.

Î. Știți cine era Adrian Păunescu și dacă da, ați apelat și la el?

R. Dacă știu acum cine era atunci? Știu că e un mare poet, altceva nu știu. Cine era atunci nu știu, de asemenea. Nu l-am întâlnit. La întrebarea asta, cine a practicat MT și cine nu, aș vrea să revin: în momentul când cineva vrea să o practice, e treaba lui personală. Nu poate instructorul să-l arate cu degetul că ăsta a început, ăsta nu. E o chestiune strict personală. Dacă persoana respectivă vrea să se răzgândească sau nu, e liber s-o facă, dar nu instructorul spune ăla da și ăla nu. Este ceva ce depinde exclusiv de evoluția personalității fiecăruia. Iar eu cu nimeni n-am vorbit astfel de lucruri, ce era, ce-a fost, ce-a lucrat, politică. Cu nimeni n-am discutat altceva. Despre trecutul personal, politic etc. Nu mă interesa. Nu făcea parte deloc din programul meu. De aceea nu mă interesa nici dacă eram supravegheat sau sprijinit de Securitate.

Î. Erați urmărit. Ei știu, de pildă, că la un moment dat ați telefonat din România soției, cerându-i să-l anunțe pe Mitterrand, președinte, și pe Pierre Maurois, premier pe atunci,

că vă aflați aici cu MT. Ați făcut-o fiindcă v-ați simțit amenințat?

R. Acum să vă spun un lucru. Desigur că nu-mi amintesc... Dar soția mea era din Lille, Maurois era primar al orașului, din aceeași generație cu soția mea, erau cunoștințe. Poate că am telefonat, dacă ei spun, dar nu-mi amintesc. Dacă mă întrebați dacă am cunoscut-o pe Elena Ceaușescu, știu precis că nu. Dar dacă mă întrebați dacă am vorbit cu soția mea despre primarul orașului...

Î. Să insistăm pe a doua parte a întrebării, fiindcă ea este importantă. Că v-ați simțit sau nu amenințat nu puteați uita, nu? Sau chiar nu v-a deranjat niciodată că erați urmărit?

R. Ca să fiu sincer, nu. Nu era nimic secret în ce făceam eu. Nu aveam nimic de ascuns. Eu venisem în România ca să spun ce este MT. De ce să-mi fie frică? În plus, n-am fost niciodată chiar atât de urmărit. Sentimentul meu nu era că sunt amenințat. Nu, nu am trăit în România având sentimentul permanent că eram amenințat. Poate să fi fost momente, dar au fost situații mai degrabă izolate. Se poate, dacă e notat acolo în documentele lor, să fi spus la un moment dat asta. Nu exclud. Dar amenințat n-am trăit. Fiindcă să zicem că am observat asta, îmi amintesc că la un moment dat domnul Chiaburu a zis: uite, ăla ne urmărește. Sau că suntem înregistrați. Și ce dacă cineva mă urmărea? Voia să mă omoare? Nu. Voia să vadă ce făceam? Treaba lui de ce mă urmărea. Iar dacă voia să afle ce anume vorbeam, cu atât mai bine, că de-aia venisem în România, ca să mă audă.

Nu îmi place în mod deosebit să fiu urmărit, dar dacă spun un lucru și cineva vrea să vadă dacă-l spun, ce se poate întâmpla? Nici prin cap nu mi-a trecut că telefonul era sub urmărire. *So what?* Ce-i cu asta? Să vadă că nu făceam decât ce spusesem că fac. N-aveam nimic de ascuns, venisem pentru asta. Nu era nimic politic și nu era nici o sectă, ce prostie mai e și asta? Pe de altă parte, trebuie să spun că lumea s-a purtat destul de civilizat cu mine. S-au purtat destul de civilizat și în

momentul când am fost oprit la graniță și tot ce aveam în bagaje a fost luat, când au venit în casa părinților și tot ce a fost în legătură cu MT a fost luat. Fiindcă nu aveam sediu, trebuia să țin undeva aceste cursuri și le-am ținut la părinți. Și ce dacă s-a făcut percheziție? Cu ocazia acestei percheziții, care bineînțeles că părinților mei nu le-a făcut plăcere, tata era bolnav de inimă, iar să fii bolnav și să-ți intre în casă nu e plăcut; totuși, nu a fost nimic violent. Oamenii aveau o anumită sarcină de îndeplinit și au îndeplinit-o cât au putut ei de bine.

Î. Încă ceva: aveți idee dacă au încercat să vă „influențeze pozitiv" tatăl, ca să vă convingă și el să renunțați la primejdioasa dumneavoastră îndeletnicire? V-au reproșat vreodată părinții că le aduceți necazuri prin activitatea dumneavoastră?

R. Tata nu a încercat niciodată să mă influențeze să fac altceva decât ce am crezut eu că e bine. M-au lăsat mereu să fac ce am crezut de cuviință. În privința asta... Când am fugit din România, tata a trebuit să fie pensionat imediat, bine nu i-a fost, dar niciodată nu m-a acuzat că i-am făcut rău. S-a bucurat că mi-e mie bine. Cred că e reacția normală a oricărui tată.

Î. Lucrați la BBC și erați în același timp instructor de MT. Asta a părut suspect aici.

R. Eu lucram la BBC înainte de a deveni instructor MT. Venitul în România era pe banii mei. Trebuia să trăiesc din ceva. Am continuat să lucrez ca *freelancer* în anii respectivi, veneam din când în când la BBC și lucram aici. De ce e suspect? Că trebuia să-mi câștig existența? Din când în când, câte două săptămâni pe lună lucram la ei.

Î. De unde credeți că s-a născut ideea cu guvernul mondial?

R. Ideea că Maharishi voia să facă un guvern mondial? Păi vedeți, dacă știi un lucru pe jumătate, mai bine să nu-l știi deloc. E o răstălmăcire. V-am spus că MT este o tehnică simplă, care influențează individul și mediul lui înconjurător. Ea duce

la îmbunătățirea individului și a mediului său înconjurător. Prin 1975, Maharishi a avut date statistice că dacă aproximativ unu la sută din populația unui oraș practică tehnica MT, se observă o scădere a criminalității.

Î. Deși e o tehnică pentru oricine, de aici din România s-au înscris numai inteligențe alese, specialiști, somități în domeniile lor. Elite, deci. De unde și ideea unei intenții de recrutare.

R. Eu nu i-am întrebat nimic, cine a venit a venit, au fost și muncitori, și femei de serviciu. Asta sigur. Dar să revin la ideea de guvern mondial. Atunci, după acele statistici, Maharishi, care nu are doar prieteni, a afirmat că se poate crea un guvern mondial a cărui sferă de acțiune să fie conștiința. S-a interpretat că sferă de acțiune înseamnă transmisie de gânduri, manipulare sau altele. Înseamnă de fapt activarea acelui domeniu care ne unește, conștiința. Asta face să existe o influență benefică. Pe scurt, printr-un exemplu: o mânăstire are o acțiune asupra zonei din care face parte. Or, călugării nu fac politică.

Î. Dumneavoastră ce credeți că a fost de fapt tot acest imens scandal și această dramă?

R. Cred că exact ceea ce v-am spus prin parabola cu funia văzută ca șarpe. Cineva s-a speriat, nu știm cine, s-a speriat și a reacționat din spaimă. Altfel nu știu, nu-mi explic de ce s-a întâmplat tot ce s-a întâmplat.[1]

[1] Duminică, 2 martie, 2003, București–Londra.

XIV

Memorii, audienţe, procese

Chiar dacă n-au reuşit să oprească sau să modifice cursul evenimentelor, nu s-ar putea spune despre victimele înscenării politico-judiciare, luând ca pretext o simplă şi banală tehnică de relaxare şi transformând-o într-o afacere de indisciplină, trădare şi chiar spionaj, că au stat cu mâinile încrucişate.

Au avut loc 14 procese intentate individual statului, în special de către specialiştii ICPP, cei care nu participaseră la MT din proprie iniţiativă, ci însărcinaţi de şefii lor ierarhici, care la rându-le aveau argumente să susţină că sarcina politico-profesională le fusese trasată încă şi mai de sus. S-au trimis sute de memorii şi s-au cerut zeci de audienţe la diferite foruri şi instanţe: Procuratura Generală, preşedintele Marii Adunări Naţionale, Academie, comitete de partid, redacţiile unor publicaţii.

Cel mai perseverent şi tenace dintre aceşti căutători de dreptate, Grigore Nicola (n.1939), era în 1982 doctor în psihologie şi din 1972 cercetător ştiinţific gradul I în ICPP, având o retribuţie tarifară de încadrare de 3.050 lei. La data de 5.V. 1982 i s-a desfăcut, la fel ca şi celorlalţi colegi ai lui, contractul de muncă, cu Articolul 130, alineatul 1, litera „i".

În 2 august 1982, când este angajat la Întreprinderea de Amenajări şi Reparaţii Transport pentru Comerţ Bucureşti, ca electrician de întreţinere şi reparaţii, categoria I bază, el primeşte salariul cel mai mic pe care-l putea obţine un muncitor cu această calificare, prima treaptă de salarizare (în termeni tehnico-juridici, care precedă orice promovare sau avansare în funcţii), puţin peste 1.000 de lei. Pe 1 martie 1983 este transferat la Institutul de Educaţie Fizică şi Sport Bucureşti, în interesul serviciului, ca bibliotecar principal, cu un salariu de 2.380 lei. În

fine, abia în 1986, la 1 noiembrie, când se termină toate mișcările de cadre în învățământ, transferări, numiri, titularizări pe posturi vacante, devine profesor suplinitor la o școală de ambliopi, cu un salariu mai mare decât la institut, 3.680 plus un spor de 6%. Rămâne aici până la 1 aprilie 1990, când este rechemat la institutul desființat în 1982 și reînființat pe lângă Academie, de către foștii săi colegi, sub numele de Institutul de Psihologie al Academiei.

Îl alegem pe el ca unic protagonist exemplar al unei partituri ce n-a lipsit din drama jucată începând din februarie 1982, cu un articol într-un ziar, partitura împotrivirii cu mijloace legale, pe de o parte pentru a nuanța condiția de victimă, pe de alta pentru a ilustra continuitatea în arbitrar și subordonarea politică ocultă a justiției române.

Lui Grigore Nicola i se anunță desfacerea contractului de muncă printr-o adresă tip emisă în 5 mai 1982, identică în formulare cu aceea primită de toți colegii lui, ba chiar și de persoane lucrând în alte instituții:

Art. 1. Având în vedere abaterile grave săvârșite de un număr însemnat de persoane încadrate în muncă la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice din București, prin participarea la activitatea unei secte religioase, fapt pentru care au devenit incompatibile cu calitățile necesare funcțiilor de cercetare în probleme de învățământ și educație (...) se desface contractul de muncă încheiat cu Nicola Grigore, cercetător științific, în baza prevederilor Art. 130 lit. „i" din Codul Muncii, cu interzicerea de a mai desfășura activitate în învățământ și cercetare științifică, pentru abaterile grave săvârșite prin participarea la activitatea unei secte religioase organizate de un cetățean străin, dovedindu-se incompatibil cu cerințele funcției într-un institut de cercetare în domeniul învățământului și educației.

Art. 2. Comisia de lichidare va aduce la îndeplinire prevederile prezentei decizii.

Cu drept de contestație la judecătorie în termen de 30 de zile de la comunicare.

Director
MARIN ILIESCU

În 28 mai 1982, contestația legală depusă de Grigore Nicola sub forma unei acțiuni în justiție era deja pe rolul instanței, la Judecătoria Sectorului 5.

Ședința din ziua respectivă înregistrează interogatoriul solicitat de reclamant noului director al ICPP, reprezentant al ministerului de resort, și din jocul întrebărilor și al răspunsurilor în care vinovatul depune mărturie mincinoasă ne dăm seama care sunt șansele de rezolvare ale litigiului:

„Reclamantul (Grigore Nicola): Este adevărat că în adunarea generală de partid a M.E.I. în 1982 și în alte rânduri ministrul Învățământului, Aneta Spornic, a apreciat că acțiunea profesională desfășurată la ICPP privind tehnica Meditației Transcendentale a fost o obligație de serviciu, aprobată și comandată de forurile superioare?

Pârâtul (Marin Iliescu, director interimar al ICPP-ului desființat): Nu.

G.N. Ce dovezi aduceți pentru calificarea vinei mele de a fi participat cu bună știință la activitatea unei secte?

M.I. Recunoașterile dumneavoastră declarate în scris.

G.N. De ce MEI, care a solicitat desfășurarea experimentului respectiv, nu mi-a comunicat, o dată cu trasarea sarcinii, că tehnica meditației transcendentale sau cetățenii străini care ne-au prezentat-o fac parte dintr-o sectă religioasă?

M.I. Nu ați primit sarcina de la MEI.

G.N. S-au preocupat forurile organizatorice din MEI de cunoașterea opiniilor științifice exprimate de mine în cadrul discuțiilor oficiale prilejuite de acțiunea profesională din ianuarie 1981?

M.I. Nu au existat foruri organizatorice în MEI.

G.N. Admite MEI că în fond cunoașterea tehnicii de relaxare meditația transcendentală nu contravine statutului cercetării științifice?

M.I. Nu admite.

G.N. Cunoaște MEI contribuțiile mele la științele psihologice și educaționale și la creșterea prestigiului științei românești în lume când decide suprimarea statutului meu profesional?

M.I. Neconcludent în cauză.

Semnat indescifrabil de judecător, de „președintele comisiei de lichidare a ICPP, director, Marin Iliescu" și de reclamant,

Grigore Nicola, documentul stă mărturie pentru un procedeu tipic, nemaiutilizat de mult și reactualizat cu brutalitate acum: deși coroborând datele s-ar putea ajunge la concluzia că institutul „nu a primit sarcină de la MEI", felul în care partidul nu tolerează, nu interzice și nu spune de la început un „nu" explicit, pentru a putea mai târziu să înfiereze cu mânie proletară, la ordin, este un asemenea procedeu.

Ca și în cazul fizicienei de la Institutul de Resurse Energetice, a funcționarei poliglote de la Comerț Exterior sau a eminentului universitar de la Istoria Artelor, performanțele științifice ale celor trimiși să spele vase în cantine, să facă suporturi de coșciuge, să mături halele fabricilor, să lipească etichete pe lăzi, să confecționeze șnurulețe de mărțișoare sau să scrie ferpare nu sunt „concludente în cauză". Însă pe termen lung ele explică uluitoarea lipsă de eficiență economică a regimului și, în final, colapsul lui.

Sentința în acest prim proces se dă destul de rapid în ședință publică, în prezența lui G.N. și, din partea celui reclamat, a consilierului juridic al MEI. În ciuda evidentelor încălcări ale legii, rezultând din textul sentinței („contestatorul solicită... arătând că nu a săvârșit nici o abatere de la disciplina muncii și că decizia a fost emisă peste termenul de o lună prevăzut de Art. 130 alin. 2 din Codul Muncii"), aceasta conchide: „Faptele reținute sunt dovedite inclusiv de recunoașterea contestatorului, situație în care instanța constată că în mod just aceste fapte au fost considerate de unitate ca fiind grave, de natură să ducă la desfacerea disciplinară a contractului de muncă." Cât despre obiecția că experimentul avusese loc în urmă cu un an față de sancționarea lui ca abatere, judecătoarea dictează grefierei: „Constatând de asemenea că decizia de desfacere a contractului de muncă a fost trimisă în termen, instanța urmează a respinge prezenta contestație ca neîntemeiată." În realitate, singurul termen pe care instanța de judecată îl respecta era numărul de zile scurse de la primirea ordinului de sus și din acest punct de vedere ea era chiar remarcabil de promptă, trebuie s-o spunem.

„Pronunțată în ședință publică astăzi, 19 iulie 1982."

Iată numele completului de judecată care a decis în această primă înfățișare: Nistor Paula — președinte, Berbec Milana, Nedelciu Gheorghe — asesori populari, Păun Ecaterina — procuror, Palada Constanța, grefier.

Recursul înaintat de Grigore Nicola, judecat pe 14 oct.1982 de Secția a IV-a civilă a Tribunalului Municipiului București este de asemenea respins:

„Verificându-se motivele de recurs, se constată neîntemeiate și se resping deoarece soluția instanței s-a bazat pe probele dosarului, în principal pe declarația reclamantului, astfel că s-au avut în vedere toate împrejurările în care acesta a participat la experiment, dar și conduita reclamantului, care îl face incompatibil cu activitatea într-un institut de cercetare în domeniul învățământului și educației.

Măsura desfacerii contractului de muncă este în termen luată față de data când s-au cunoscut abaterile reclamantului, și față de actele dosarului proba cu martori la care se referă reclamantul a fost bine respinsă de instanță.

Tot pe baza materialului probatoriu, instanța a reținut ca abateri de la disciplină activitatea contestatarului, astfel că nu avea de ce să se preocupe de caracterul științific al experimentului la care se referă reclamantul.

Menținând măsura desfacerii contractului de muncă, instanța nu putea să înlăture dispozițiile din decizie, tocmai abaterile săvârșite făcându-l pe reclamant incompatibil cu munca în cadrul învățământului superior.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN NUMELE LEGII DECIDE:

Respinge ca nefondat recursul declarat de contestatarul Nicola Grigore împotriva sentinței civile nr. 2448 din 19 iunie 1982 pronunțată de Judecătoria Sectorului 5 București.

Definitivă."[1]

---

[1] Membrii curții: Aurel Popescu — președinte, Elena Osipenco și Ecaterina Vorobciuc — judecători, Silviu Onciu — procuror și Mariana Ghiță — grefier.

Urmează memorii de zeci de pagini, cereri de audiență, depuse personal sau prin scrisori recomandate cu confirmare de primire, demersuri epuizante, neconsemnate în scris.

Pe 26 septembrie 1983, printr-un nou memoriu adresat Procurorului General al Republicii, Grigore Nicola cere un recurs extraordinar, în ceea ce definește un litigiu de muncă soluționat necorespunzător: „Am supus verificării juridice o situație fără precedent în istoria relațiilor dintre un institut de cercetări și ministerul tutelar, în care un grup de oameni de știință este solicitat de forul tutelar să facă o expertiză a unui fapt; acțiunea sa este controlată, valorificată și apreciată ca atare de respectivul for, iar ulterior (după un an și patru luni) îi acuză pe experți că au săvârșit această acțiune din proprie inițiativă, ca o abatere premeditată și ascunsă. Astfel încât, în mod paradoxal, MEI a calificat în luna mai 1982 drept abatere gravă tocmai îndeplinirea disciplinată a unei sarcini pe care nu numai că a trasat-o în ianuarie 1981, dar s-a și preocupat de ducerea ei la îndeplinire și a raportat altor foruri superioare despre aceasta."

Arătând că instanțele judiciare au judecat cazul lui „acceptând ca real un scenariu fals și acceptând ca legală decizia unei comisii de lichidare", și deși nu poate să ignore că dacă instanțele au avut acest curaj, ele trebuie să fi avut undă verde de undeva de foarte sus, tot acolo, foarte sus, solicită la rândul său intervenția pentru recurs extraordinar, cu convingerea nestrămutată în principiile de justiție promovate de Președintele Republicii, Secretarul General al PCR, în discursul solemn la ceremonia alegerii în funcția de președinte din 28 martie 1974, când s-a angajat în fața națiunii noastre că abuzurile și greșelile săvârșite în trecut nu se vor mai repeta niciodată, apreciind că asemenea manifestări sunt străine atât orânduirii socialiste, cât și firii poporului nostru, moralității și simțului său de omenie și dreptate." După ce alege tot din „gândirea" șefului statului o frază potrivită momentului, deși rostită într-o cu totul altă împrejurare („Nici o indicație sau dispoziție dată de vreo persoană, indiferent de funcția pe care o deține, nu poate să înlocuiască legea"), cercetătorul invocă texte în prin-

cipiu mai puțin supuse fluctuațiilor dialecticii puse în slujba liniei partidului: legile și principiile juridice încălcate de instanțele de judecată, prejudiciile aduse cercetării științifice, prestigiului internațional al României și României ca atare.

Cel mai solid dintre toate argumentele lui Grigore Nicola (ținând seama de faptul că și în dosarul lui, și în cel al colegului Radulian, judecat în 1983 tot de Tribunalul Municipal, instanța a acceptat că „reclamantul s-a aflat în momentul săvârșirii abaterii într-o sarcină de serviciu, reținând vina în privința modului în care a îndeplinit-o") este cel al libertății omului de știință de a experimenta: „Instanța și-a asumat rolul de judecare a unei metodologii științifice, respectiv a modului în care niște specialiști pot să se edifice asupra unui fapt pentru a formula opinii, fără considerarea Articolului 49 (paragraful 1) din Codul Muncii" cu privire la dreptul cercetătorilor „de a-și exprima în mod liber opiniile științifice, de a-și pune în valoare întregul spirit creator, desfășurându-și cercetările potrivit propriilor ipoteze sau metode de lucru".

În privința *mantrei,* interpretată abuziv ca parolă de spionaj, se arată că aceasta este utilizată în toate tehnicile de relaxare, „inclusiv în cele din Uniunea Sovietică". Pentru prima dată se invocă aici, ca aflându-se la originea întregii afaceri, o scrisoare a Comitetului Central al PCR, solicitând MEI să analizeze și să facă propuneri în privința unui memoriu adresat Președintelui Republicii de către cetățeanul străin de origine română etc. încă înainte de 16 dec. 1980, când cei doi sunt primiți protocolar la MEI. La mai puțin de zece zile de la data expedierii memoriului, 26.09.1983, suspect de repede pentru o decizie luată independent, Grigore Nicola primește următoarele: „Vă facem cunoscut că, examinând cauza la care vă referiți, am constatat că nu sunt motive pentru a declara recurs extraordinar împotriva hotărârilor judecătorești atacate." O săptămână mai târziu, pe 12 octombrie, în urma altei cereri înregistrate, este primit și în audiență, iar peste trei zile i se comunică, sub semnătura indescifrabilă a aceluiași procuror-șef, că „exa-

minându-se cauza, în raport cu toate obiecțiile ce le-ați formulat, s-a constatat că nu sunt motive etc., etc."

Respectând ierarhia instanțelor, Grigore Nicola adresează în 10 noiembrie 1983 o cerere de audiență președintelui Marii Adunări Naționale, Nicolae Giosan. Și aici tot „principiile de justiție și dreptate promovate de Președintele Republicii" le invocă perseverentul justițiar în susținerea solicitării sale.

Și fiindcă după aproape trei săptămâni nu primise nici un răspuns, revine cu un memoriu de aproape 10 pagini către același for.

Pentru ultima dată, el enumeră drepturile fundamentale ale omului, încălcate prin deciziile luate de justiție împotriva lui:

1. Prezumția de nevinovăție, arătând că „susținerea s-a făcut exclusiv prin răstălmăcirea conduitei de cercetător științific: semnarea unei fișe de uz curent în științele sociale a fost calificată drept adeziune la o sectă; metoda de edificare asupra tehnicii de relaxare drept participare la activitatea sectei, plata sumei de 100 de lei drept cotizație la fondul sectei. (...) La răstălmăcirile arătate s-au adăugat scorneli care întrec orice măsură a decenței: că cercetătorii ar fi stat în genunchi cu lumânări în mână, că ar fi fost îmbrăcați în haine de ritual.

2. Dreptul de a nu fi sancționați pentru o faptă care în momentul săvârșirii nu era un act delictuos.

3. Articolul 13 alin. 4 din Legea 1/1970, potrivit căreia contractul de muncă nu poate fi desfăcut în temeiul Articolului 130 lit. „i" mai târziu de 6 luni de la data săvârșirii abaterii.

4. Dreptul de a desfășura cercetările potrivit propriilor ipoteze sau metode de lucru. (...) Instanța n-a apelat la nici o expertiză academică pentru a se edifica asupra unei probleme științifice și „și-a asumat rolul de a aprecia o metodologie științifică de cercetare, calificând drept abatere metoda validată de știință prin care cercetătorul se implică în fenomenul studiat, devenind subiect de experimentare. (...)

5. Respingerea probei cu martori, prin care instanța a provocat „drama unor cercetători științifici cu capacitate validată de a opera cu adevărul științific", transformându-i, prin impu-

nerea asupra lor a unei viziuni unice, obținute în ședințe închise, „în niște sperietori naționale".

6. Dreptul la protecția intereselor morale și materiale care decurg din opera științifică: volumul de psihologie educațională apărut în 1983 la Ed. Academiei, care în forma inițială făcea ample referiri la cercetările experimentale ale cercetătorilor de la ICPP, a fost complet epurat de acestea, dovedindu-se „o risipă de inteligență în locul recunoașterii firești pe care o națiie trebuie s-o manifeste față de oamenii ei de știință".

7. Dreptul la continuitate în muncă și la avantajele legate de aceasta. Oameni între 40 și 60 de ani au suferit 9 luni de zile suprimarea *de facto* a titlurilor științifice și profesionale (...) ca urmare a desfacerii contractului de muncă în temeiul Articolului 130 (1).

8. Dreptul de a desfășura o activitate socială potrivit pregătirii profesionale. (...) prin obligarea degradantă la muncă necalificată, iar ulterior la munci și retribuții net inferioare calificării, încălcându-se direct Articolul 18 din Constituția R. S. România: „Atmosfera de blam creată la locurile de muncă unde am fost repartizați și perspectiva stigmatizării perpetue (interdicția profesională nu prevedea nici o limitare) ne-au predispus la accidente de muncă care ne-au afectat grav sănătatea."

9. Dreptul de a ne bucura de prestigiul și respectul impus de înalta noastră calificare; prin presiunile exercitate de a mă recalifica, am fost pus în situația incredibilă pentru deceniul științei și tehnicii pe care-l trăim, de dare la retopit, precum un deșeu tehnic.

Nu știm cât sarcasm[1] este în paragraful final al acestei enumerări și câtă diplomație. Nu știm dacă nu există multă sinceritate în declarația de capitulare care încheie memoriul. Dar ceea ce răzbate explicit din ea conține multă amărăciune și frustrare:

---

[1] Sintagma „deceniul științei", simplu pretext pentru apariția pe prima pagină a ziarelor a chipului omniprezent oricum al femeii-savant Elena Ceaușescu, alterna în copleșitorul bombardament propagandistic din anii '80 cu cel de „epocă de aur", legat de numele lui Nicolae Ceaușescu.

„În încheiere, la enumerarea drepturilor fundamentale încălcate prin măsurile luate împotriva mea, trebuie să precizez că nu revendic dreptul fundamental la opinie și la libertatea conștiinței, deoarece situația în care am fost pus nu este legată de o problemă de opinie sau religie. Nu s-a găsit și nu s-a folosit în acuzarea mea și a colegilor din institut nici o dovadă că aș fi exprimat sau susținut vreo opinie care să fi făcut măcar obiectul unei critici. Lucrările mele științifice au fost elaborate exclusiv și evident în spiritul materialismului dialectic, concepției PCR. (...)

Am fost pus într-o sarcină de serviciu de supervizare a unei tehnici de relaxare, fapt obișnuit în domeniul psihologiei. Dacă a fost ceva straniu în această sarcină, a fost nu obiectul de studiu, întrucât nimic din ce-i omenesc nu este străin psihologiei. Straniu a fost faptul că în îndeplinirea ei au fost interesate înalte foruri ale țării: o asemenea atenție nu se dăduse propriei noastre lucrări, deși, de exemplu, studiile mele asupra psihologiei învățării matematice au fost valorificate în peste 10 teze de doctorat la Universitatea din Moscova și în cadrul Clubului de la Roma, la elaborarea cunoscutului raport asupra învățării umane.

Sentimentul de siguranță și încredere pe care îl trăia fiecare cercetător și fiecare cetățean român în cadrul sistemului organizațional român l-am trăit și eu, ca o condiție de disciplină a muncii într-un institut de cercetări. De aceea am luat în serios sarcina de serviciu, fără să gândesc măcar o clipă că ar putea fi o diversiune organizată tocmai de autoritățile țării mele. Sancțiunile nedrepte primite sunt trăite de mine ca o condamnare la depersonalizare, la o moarte spirituală."

Fără îndoială, citind încă o dată acest tulburător pasaj, nimeni nu va mai fi tentat să interpreteze perseverența lui Grigore Nicola ca pe o dovadă de împotrivire, iar afacerea MT ca o disidență *avant la lettre,* cum rezultă din uneori prea înaripatele amintiri ale Virgiliu Radulian. Textul este confesiunea unui om învins de un sistem politic inuman, condamnarea implicită și fără drept de apel a acestui sistem, în care toți cei ce l-au cunoscut vor regăsi întreg năduful și frustrarea rezul-

tate din munca neapreciată, din nerecunoașterea valorii, din disprețul absolut pentru orice faptă intelectuală și din neputința organică a liderilor de a prețui creativitatea umană, ca singura calitate ce asigură supraviețuirea speciei.

La data când pune pe hârtie — pentru a câta oară? — această plângere, în care își invoca originea sănătoasă (fiu de țărani săraci, trecut, înainte de intrarea în facultate, prin experiența de muncitor într-o fabrică de țevi), devenit specialist în domeniul psihologiei învățării și creativității, participant la nouă contracte de cercetare, autor a peste 40 de lucrări științifice, participant la zece reuniuni internaționale și la trei programe de colaborare internațională, trimis „drept recunoaștere a productivității și originalității activității sale în misiuni științifice la Moscova, Praga, Budapesta, Berlin și New York", Grigore Nicola era încadrat ca bibliotecar la Facultatea de Educație Fizică și Sport.

Și totuși, excluderea profesională, durerea de a fi lipsit de uneltele muncii științifice, aceea pentru care se știa chemat, revin ca un laitmotiv și într-un ultim memoriu adresat MAN, în 27 XI 1983, rămas și acesta fără răspuns.

Este motivul pentru care, în 18 aprilie 1984, când se duce personal la sediul MAN ca să se intereseze de soarta lui, scrie de mână o nouă cerere, adresată președintelui MAN Nicolae Giosan:

Această ultimă intervenție se încheia simplu:

„Se împlinesc doi ani de când am fost și continuu să fiu deposedat de drepturi fundamentale, supus unei degradări fizice și intelectuale forțate; în acești doi ani s-a derulat și un dramatic proces al adevărului, prin care s-au relevat date, documente, atitudini despre și în legătură cu faptele reclamate."

În timp, demersurile directe, pe căi legale, întreprinse de alte victime ale MT (Virgiliu Radulian, Mihai și Mihaela Jigău, Vladimir Gheorghiu etc.), devin tot mai rare și își pierd din energie, o explicație fiind nu numai lipsa lor de succes, ci chiar... succesul lor, într-o anumită măsură. Fără să se poată stabili o relație directă între demersul juridic și restul interven-

țiilor făcute, din toate direcțiile și în toate direcțiile — scrisori în străinătate, apeluri la cercuri științifice, prieteni, posturi de radio și ziare străine, ba chiar înalte foruri politice —, fapt este că, încet-încet, cei atât de brutal nedreptățiți sunt reintroduși discret într-un simulacru de viață profesională și socială. Niciodată însă nu vor fi repuși oficial în drepturile și statutul anterior, nu se va recunoaște că pedeapsa a fost nedreaptă și nelegală, și niciodată nu vor fi absolviți de stigmatul de „sperietoare națională". Așa încât, după decembrie 1989, când unele demersuri de repunere a lucrurilor pe făgașul firesc sunt încununate de succes, apar câteva articole ceva mai echilibrate, analizând și discutând afacerea MT, Institutul de Psihologie se reînființează și cei mai mulți dintre cercetători sunt reîncadrați, iar Grigore Nicola își reia donchihotesca lui campanie în justiție, cerând rejudecarea procesului.

El adresează mai întâi acelui for provizoriu revoluționar numit Comisia Națională pentru rezolvarea sesizărilor și doleanțelor tuturor cetățenilor țării care au fost victime ale dictaturii (22 ianuarie 1990), pentru ca în 17 iulie 1990 să adreseze un amplu memoriu Procuraturii Generale a României. Faptele invocate sunt aceleași, dar tonul se schimbă. Se vorbește acum de „un scenariu de mare forță distructivă", de „mijloacele tradiționale ale mistificării politice", despre „afacerea MT" ca reprezentând „eșantionul cel mai expresiv pentru caracterizarea regimului represiv ceaușist în ansamblul său" de „o înscenare cinică, lipsită de scrupule, la care au conlucrat numeroase cadre de frunte ale nomenclaturii, pentru care au fost și recompensate în mod special".

Hotărât lucru, ca în locul unde se marchează granița dintre două lumi, schimbarea de cod se vede cel mai bine în petițiile de acest gen: „Într-o perioadă de privațiuni de tot felul, populația a fost înșelată propagandistic și asmuțită împotriva unor oameni complet nevinovați, care nu făcuseră decât să dea curs ordinelor primite de la forul tutelar."

Pentru prima dată, petentul exprimă acum opinia că acest scenariu orchestrat, deliberat, această „învrăjbire" premedita-

tă între diverse categorii sociale prin transformarea uneia dintre ele în „sperietoare națională" a avut scopul de a preîntâmpina în România replica fenomenului polonez al Solidarității. Consecința imediată a fost anularea cercetării psihologice timp de opt ani.

Grigore Nicola se întreabă de ce au rămas fără răspuns memoriile trimise în epocă și dacă noile organe sunt și ele indiferente la crima comisă. „În ce ne privește, considerăm că episodul MT reprezintă un caz concret și elocvent al monstruozității regimului ceaușist. Nu este lucrul cel mai tragic ce s-a produs în țara noastră și nici cel mai catastrofal pe plan social. Este însă cel mai elocvent, întrucât întrunește relele fundamentale ale regimului înlăturat: minciuna, delațiunea, disprețul față de adevăr, sfidarea societății și a cetățenilor, cruzimea față de oameni nevinovați (personalități pregnante ale domeniilor profesionale au suferit o condamnare autentică la demență, trecutul șters definitiv, prezentul imbecilizat, viitorul interzis). Oameni de înaltă distincție intelectuală și morală au suportat timp de opt ani, fără putință de autoapărare, un dezmăț al calomniei, o condamnare definitivă la moarte civilă. Dacă anii marginalizării totale nu mai pot fi recuperați, aceasta nu este, în opinia noastră, un motiv de indiferență din partea societății. Numai o luare de poziție oficială, transmisă prin presă și televiziune, ar pune capăt monstruoasei nedreptăți, fapt al sociopatologiei dictaturii ceaușiste. O asemenea reparație morală ar avea și rolul de însănătoșire și profilaxie etico-socială. (...)

Credem că *socius*-ul nostru trebuie să conștientizeze degradarea generală care l-a afectat în timpul dictaturii. Nu numai unii dintre membrii societății au fost înjosiți, nivelul etic general a scăzut catastrofal atunci când ne-am lăsat antrenați în înjosirea nedemnă a unor oameni complet nevinovați. Pledăm așadar cauza noastră, a victimelor dictaturii, dar și cauza democrației, a civismului, a educării în spiritul adevărului și demnității civice."

În paralel, pe 5 iulie cei 20 de cercetători rămași în țară, încă în viață și... reîncadrați în schema noului institut de pe lângă Academie îi adresează lui Mihai Drăgănescu, pe atunci președintele acestui for, un alt memoriu.

Răspunsul Procuraturii către Grigore Nicola sună sec:

„În legătură cu scrisoarea dvs. (...), vă comunicăm că am examinat hotărârile judecătorești pronunțate în dosarul la care vă referiți și am constatat că acestea sunt temeinice și legale. În consecință, împotriva acestei hotărâri judecătorești nu s-a declarat recurs extraordinar."

Câteva luni mai târziu, încurajați de declarațiile primului-ministru și ale celui al Justiției, referitoare la angajamentul de reactivare și intensificare a cercetărilor în cazurile de persecuții din motive politice din vechiul regim, victimele afacerii MT din fostul ICPP revin cu o nouă încercare. La această scrisoare, înregistrată sub același număr cu precedenta, li se răspunde în 20 martie 1991 printr-o altă adresă oficială care precizează:

„Urmare a memoriului dvs. adresat Procuraturii Generale și înregistrat cu numărul de mai sus, vă facem cunoscut că, în urma examinării cauzei civile la care vă referiți, s-a constatat că termenul legal pentru declararea recursului extraordinar este expirat."

Nu le rămâne decât tot acțiunea în instanță, sub forma unui recurs la un proces civil intentat Comisiei pentru acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice conform Decretului lege 112/1990, în care partea vătămată invocă nelegalitatea măsurii de desfacere a contractului de muncă și cea a retrogradării. Dar și la acest proces juristul Ministerului Muncii le-a declarat „sigur pe sine": „Nu veți câștiga nimic."

Edificați asupra șanselor pe care le au adresându-se noilor autorități ale statului, descoperim o scrisoare semioficială, datată în 9 iulie 1991, în care tot Grigore Nicola și tot obținând semnătura câtorva dintre colegii lui, îi propune redactorului-șef al revistei *Palatul de justiție* să pună în discuția specialiștilor din Uniunea Juriștilor Democrați din România și a Societății

Titu Maiorescu cazul înscenării politico-judiciare căreia i-au fost victime.

Nici de aici nu primește vreun răspuns.

Nu le mai rămâne victimelor înscenării MT decât să citească articolele care se scriu despre problema lor și să trimită în stânga și-n dreapta dezmințiri și drepturi la replică. În martie 1992, de exemplu, ei sunt nevoiți să-și exprime nemulțumirea pentru felul în care ziariștii „care săpaseră cu cazmalele în noroiul de la Berevoiești pentru dezgroparea unei fărâme de adevăr" îl oglindeau pe acela care-i privea. „Nu e vorba de rele intenții, ci de inexactități și deformări majore care umbresc regretabil bunele intenții."

Între timp, infatigabilii autori de memorii se lămuriseră că nu se dorește elucidarea cazului. Care nu era chiar atât de clar cum credeau ei și n-a devenit nici mai târziu. Oricum, în privința celui mai obscur dintre aspectele lui, cel pus chiar în titlul articolului din *România liberă*, „Un spion la BBC", fostele servicii secrete, devenite SRI, nu au intervenit ca să spună dacă în arhivele lor exista vreun document confirmând sau infirmând exploziva afirmație.

Pe 11 noiembrie 1992, victimele afacerii MT vor trebui să protesteze chiar mai energic pentru „falsuri și etichetări înjositoare", pe lângă redacția săptămânalului *România Mare*, în urma publicării în 23 oct. 1992 a articolului *O mare înșelătorie a secolului XXI*: „Este regretabil că revista Dvs. cu un titlu atât de scump oricărei inimi de român, promotoarea unui înalt ideal de educație și demnitate națională, care a încercat chiar să atragă atenția asupra Holocaustului culturii române" (...), ambalează „mincini ceaușiste în file de istorie națională, preluând versiunea oficială asupra evenimentelor."

Ne vom mai opri în acest capitol asupra unui ultim apel către Ministrul Justiției, din vara anului 1993. În acesta se reiau cu mici deosebiri stilistice și retorice aceleași idei. Cu mici adăugiri de *captatio benevolentiae* (că justiția nu și-a putut face datoria în acele condiții), se sugerează ideea că cercetătorii se vor adresa unor foruri internaționale. Se atrage atenția că efec-

tele asupra breslei și asupra specializării ca atare se prelungesc până azi, în România neexistând actualmente licențiați în psihologie sub 40 de ani.

La data încheierii acestei documentări și în momentul redactării prezentei cărți, cercetătorii își continuă demersurile pentru repararea în justiție a nedreptății suferite, înaintând alte și alte memorii, apelând la asociații civice neguvernamentale, la comisii juridice, unele conduse de foști deținuți politici contestați de confrați, dând declarații la televiziune și în presă. Sau solicitându-și dosarele de la CNSAS. Este pe cale de instrumentare un demers conjugat de chemare în justiție a actualului deținător al arhivelor, SRI, despre care nu avem nici un motiv să credem că vreun impediment juridic îl va putea zădărnici.

XV

Concluzii ceva mai certe

Documentul care urmează a intrat în Arhiva Comitetului Politic Executiv al CC al PCR pe data de 9 VI 1982. În ciuda exorbitantei lui dimensiuni și a conținutului în aparență fastidios, am optat să îl reproducem aproape în întregime și la sfârșitul investigației noastre, pentru că el este de departe cea mai prețioasă achiziție pe care-am putut-o face, cheia care dezleagă toate enigmele ce-au mai rămas de dezlegat ale aparent atât de tenebroasei afaceri MT.
Oricât de importantă ar fi fost instituția care a întocmit dosarul numit „Zburătorii", reprodus selectiv, oricât s-ar fi putut sustrage, lucrând în propriul beneficiu și uneori trădând, ea rămâne un organ subaltern. Chiar manipulându-l prin rapoarte mincinoase, Securitatea lucra totuși la comanda partidului și îi dădea acestuia socoteală.
Și chiar construind, în întregime, din piese disparate, acest caz, ea tot penultima și nu ultima cauză a tuturor lucrurilor rămâne. În orice caz, în textul acesta, care s-ar putea rezuma și el sub titlul „Mult zgomot pentru nimic", se află personajul al cărui deget a apăsat pe butonul ce a declanșat întregul dezastru.

STENOGRAMA
ședinței Comitetului Politic Executiv al CC al PCR din ziua de 27 aprilie 1982

Au participat tovarășii: Ceaușescu Nicolae, Banc Iosif, Bobu Emil, Cazacu Virgil, Ceaușescu Elena, Ciobanu Lina, Coman Ion,

Constantin Nicolae, Dăscălescu Constantin, Dincă Ion, Fazekaş Janoş, Fazekaş Ludovic, Filipaş Cornelia, Găinuşe Alexandrina, Lupu Petre, Niculescu Paul, Oprea Gheorghe, Pană Gheorghe, Pătan Ion, Popescu Dumitru, Rădulescu Gheorghe, Spornic Aneta, Verdeţ Ilie, Voitec Ştefan, Andrei Ştefan, Constantin Leonard, Dobrescu Emilian, Dobrescu Miu, Dumitrache Gheorghe, Enache Petru, Feder Eva, Gere Mihai, Giosan Nicolae, Gâdea Suzana, Mocuţa Ştefan, Mureşan Ana, Nae Elena, Olteanu Constantin, Onescu Cornel, Rădoi Marin, Stoian Ion, Szasz Iosif, Ursu Ioan, Winter Richard.

Au fost invitaţi tovarăşii: Enache Marin, Teşu Ion, Gigea Petre, Avram Ioan, Berghianu Maxim, Caranfil Gheorghe, Florea Ion, Folea Ion, Lăzărescu Ion, Mărgăritescu Alexandru, Stănescu Ion, Blaj Gheorghe, Boldur Gheorghe, Constantinescu Ştefan, Măroiu Marin, Picoş Gheorghe, Pungan Vasile, Mănescu Manea, Curticeanu Silviu, Bumbăcea Vasile.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

În legătură cu ordinea de zi, vom mai adăuga un punct, şi anume o informare prezentată de tovarăşii de la Secţia de Propagandă a CC al PCR şi Colegiul Central de Partid.

PUNCTUL 1

Propunerile privind îmbunătăţirea reglementării referitoare la gospodărirea fondului funciar.

PUNCTUL 2

Raportul cu privire la fondul de participare a oamenilor muncii la realizarea producţiei, a beneficiilor şi la împărţirea beneficiilor pe anul 1981. (...)

Acum tovarăşul Petru Enache şi tovarăşul Petre Lupu or să prezinte o informare legată de activitatea unei secte religioase, de spiritism, pe care conducerea Ministerului Învăţământului a sprijinit-o, considerând-o o mare cercetare ştiinţifică.[1]

[1] Petru Enache (1934–1987) — la data respectivă membru al CC al PCR şi membru supleant al CEPEX, având în sarcină domeniul ştiinţei şi propagandei.

Tov. Petru Enache:

În cursul trimestrului I s-au primit o serie de sesizări în legătură cu unele abateri de la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice. În aceste sesizări se semnalează că Virgiliu Radulian și Iulian Nica fac parte dintr-o sectă. Cercetând aspectele semnalate, au rezultat următoarele concluzii: în luna octombrie 1977, Nicolae Stoian, cetățean francez de origine română, s-a adresat atașatului cultural al Republicii Socialiste România în Franța, Oancea Stelian, solicitând aprobarea venirii în țara noastră, cu soția, pentru a introduce „Meditația Transcendentală" în România. În perioada imediat următoare, octombrie–noiembrie 1977, a avut loc un schimb de adrese între Ministerul Afacerilor Externe și Ministerul Sănătății, în urma căruia Ministerul Sănătății (după consultarea Academiei de Științe Medicale) a fost de acord cu venirea lui Stoian Nicolae la București, pentru a ține o conferință cu un grup de specialiști români.[1]

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Cu acordul șefului de sector.

---

[1] Datele problemei, așa cum le expune P.E., par să confirme depoziția Oliviei Clătici: scandalul a pornit în urma unor „sesizări" venite din partea angajaților ICPP (și nu, cum cred cu persistență victimele, a unor ecouri internaționale ale activității MT, zvonuri ce ar fi fost recepționate de Elena Ceaușescu), neexcluzându-se, desigur, și propagarea unor informări primite din partea Securității. Ceea ce face plauzibilă această ipoteză (fiindcă în această privință și la sfârșitul investigației tot la stadiul de ipoteză rămânem) este următorul argument, aproape neverosimil: o ședință la cel mai înalt nivel — unul mai înalt decât cel guvernamental, fiindcă îi include atât pe șeful statului, cât și pe cel al guvernului și pe cel al sectoarelor-cheie — , care durează mai bine de o jumătate de zi, într-o țară cu aproape 23 de milioane de locuitori, începe prin invocarea numelor a două persoane de-a dreptul insignifiante, privite la această scară, un director și un director adjunct ai unei instituții cu nu mai mult de 160 de angajați: Virgiliu Radulian și Iulian Nica. Și continuă cu invocarea unui nume la fel de insignifiant, un instructor oarecare într-un cerc de relaxare psihofiziologică, așa cum sunt pe lume cu sutele de mii: Nicolae Stoian.

Tov. Petru Lupu:

Am controlat aseară, nu a fost.

Tov. Petru Enache:

Din documentele existente rezultă că pe data de 3 decembrie 1977 Direcția pentru Cultură și Presă a Ministerului Afacerilor Externe a transmis Ambasadei R. S. România din Franța comunicarea prin care se autoriza venirea lui Nicolae Stoian la București. În urma comunicării, pe data de 7 decembrie 1977 soții Stoian au sosit în România. Imediat după sosire, aceștia au luat legătura cu membrii cercului de yoga de la Institutul de Proiectări Carpați, unde, cu aprobarea conducerii institutului, s-a organizat un curs de „Meditație Transcendentală" la care au participat, pe lângă membrii cercului de yoga, și alte persoane de la Institutul de Proiectări Carpați, Ministerul Industriei Ușoare, Institutul PROIECT–București și Combinatul Fondului Plastic.

În anul 1978, cetățeanul Stoian Nicolae și soția sa au obținut de la Ministerul Educației și Învățământului — Oficiul Relații Externe și Studenți Străini — o adresă prin care li se dădea acordul pentru predarea unui curs privind dezvoltarea „inteligenței creatoare" (forma sub care se prezintă „Meditația Transcendentală") în fața a 20 de specialiști din diferite domenii, adresă pe care au folosit-o tot timpul cât s-au aflat în România.

În cursul deplasărilor repetate pe care le-au făcut soții Stoian la București în anii 1977, 1978, 1980 și 1981, aceștia au organizat cursuri cu mai multe persoane, în localurile Institutului de Proiectări Carpați, Institutului de Arhitectură, la Clubul sindicatului unităților sanitare, la policlinica Spitalului Cantacuzino, la Spitalul Gheorghe Marinescu, precum și în locuințele tovarășilor Chiaburu Constantin, fost director al Combinatului Fondului Plastic, Crăciun Constantin, fost ministru al Industriei Ușoare, Burada Corneliu, fost adjunct al ministrului Transporturilor și Telecomunicațiilor, la locuințele altor cadre din București.

Pentru oficializarea activității sale, Nicolae Stoian a adresat memorii Ministerului Educației și Învățământului, precum și Academiei de Științe Sociale și Politice.

Din cercetări a rezultat că în anul 1978 Nicolae Stoian l-a contactat pe inginerul D. Chiriac de la Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, cu ajutorul căruia l-a convocat pe Ion Mânzatu, șef de comisie la CNST, ca să organizeze la Institutul Național pentru Informare și Documentare consultarea unui colectiv de specialiști pe problemele legate de predarea cursurilor „Meditației Transcendentale" în România. Menționez că după consultarea specialiștilor nu s-a dat curs cererii respective.

Pe 21 ianuarie 1981, Ministerul Educației și Învățământului a înaintat la Comitetul Central al PCR — Secția Scrisori și Audiențe, sub semnătura tovarășului Marin Rădoi, adjunct al ministrului — răspunsul la scrisoarea lui Nicolae Stoian. Acest răspuns a fost întocmit pe baza referatului înaintat de conducerea Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, după ce s-a efectuat „experimentul" în unitate. Din concluzii rezultă că „problema în cauză constituie un domeniu cu reală valoare științifică" și se propune organizarea unor ședințe–demonstrații în cadrul institutului.

După înaintarea răspunsului la scrisoare, fiind informat că, în cadrul „Meditației Transcendentale" se folosesc practici mistice și că această activitate nu are un suport științific, tovarășul Marin Rădoi a organizat la Ministerul Educației și Învățământului, cu participarea conducerii Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice și a altor specialiști, o analiză în care a hotărât interzicerea cu desăvârșire a organizării și a desfășurării în continuare a „Meditației Transcendentale".

Analizând activitatea Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, în legătură cu organizarea acestui „experiment", menționez că o răspundere deosebit de mare o poartă tovarășa Aneta Spornic.

În cursul anului 1981, conducerea Ministerului Educației și Învățământului, respectiv tovarășa Spornic, care răspundea direct de institut, deși a fost informată despre abaterile unor cadre din această unitate, precum și despre comportarea conducerii institutului, nu a dispus măsurile care se impuneau. Mai mult, în diverse ocazii tovarășa Spornic a afirmat că „experi-

mentul de la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice a fost aprobat de organele în drept", ceea ce a creat nedumerire și confuzie în rândul cadrelor din minister și din institut.

Cunoscând problemele de la institut, la conferința de partid pe minister, tovarășa Aneta Spornic nu numai că nu le-a dezaprobat și sancționat cu asprime, dar a făcut un adevărat rechizitoriu la adresa celor care scriu anonime. La conferința de partid pe centrul universitar București a adoptat o atitudine mult mai combativă de dezaprobare, dar nici aici nu s-au stabilit măsurile cele mai severe.

Continuând activitatea de răspândire a acestei secte, Nicolae Stoian s-a adresat la Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor tovarășului Corneliu Burda, adjunct al ministrului, care a manifestat interes față de metoda respectivă. Ca urmare, acesta a organizat o întâlnire la sediul ministerului, în care s-au discutat modalitățile de organizare. La această ședință au participat cadre cu funcții de conducere în Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor, Centrala de Transporturi Auto, Institutul de Proiectări Auto, Navale și Aeriene. După organizarea acestei ședințe, cei înscriși au participat la cursurile și ritualul impus de această sectă religioasă.

Din cercetările efectuate rezultă că în perioada 1977–1981 au urmat cursuri de „Meditație Transcendentală" circa 370 de persoane, în majoritate cadre cu studii superioare. Cursurile aveau o durată de 5–6 zile a câte 1–2 ore și constau într-un număr de expuneri și un ritual. Ceremonialul mistic se desfășura individual, într-o cameră special amenajată, semiobscură, unde pe un perete era portretul întemeietorului „Meditației Transcendentale", sub care era scris în limba sanscrită următorul text: „Înalt preasfinția sa Maharishi Mahesh Yogi, fondatorul inteligenței creatoare". Sub înscris, pe o masă, ardeau lumânări și bețe de santal. Fiecare persoană intra în cameră desculță, ținând în mâini flori, fructe și o batistă albă. După ce ascultau textul pe care îl rostea Stoian sau soția acestuia, persoanei i se stabilea „mantra" (o asociere de 4–5 sunete, fără corespondent în realitate). Înainte de începerea ritualului, fie-

care persoană semna un chestionar-angajament și depunea suma de 100–250 lei. După ce se stabilea „mantra", fiecare individ o repeta câte o jumătate de oră în gând, prin aceasta spunând că se eliberează, se destinde, poate să fie mult mai odihnit. Din declarațiile celor cu care s-a discutat a reieșit că în realitate după această procedură erau mult mai nervoși, nu veneau la serviciu, nu se prea țineau de treabă.

În cursul anului 1981, Ministerul de Interne (tovarășul George Homoștean) l-a informat pe tovarășul Ilie Rădulescu despre acțiunea sectei „Meditația Transcendentală" și a înaintat tovarășului Iosif Banc numele persoanelor de la Institutul de Proiectări Carpați care au participat la activitățile acestei secte.

Vă informăm că după ce s-au adus la cunoștința tovarășilor din conducerea partidului, precum și a conducerilor ministerelor în cauză, faptele petrecute la unele unități, organele de stat au lichidat activitatea acestei secte. Totodată, li s-a interzis lui Stoian Nicolae și soției acestuia intrarea în țară, fiind declarați „persoane indezirabile".

La începutul lunii martie a.c., Comitetul Municipal București al PCR fiind informat de către organele Ministerului de Interne că în unele unități din Capitală se desfășoară acțiuni cu caracter mistic și că în această activitate sunt implicate cadre cu funcții de conducere, a hotărât identificarea tuturor persoanelor care au urmat cursurile sectei „Meditația Transcendentală" și au fost organizate adunări pentru sancționarea persoanelor respective; până în prezent au fost excluse din partid 8 persoane și sancționate cu „vot de blam" sau cu „vot de blam cu avertisment" încă 26. Mai rezultă că, din totalul celor înscriși, 72 sunt membri de partid.

Tov. Gheorghe Pană:

Nu 71, ci 110 sunt membri de partid.

Tov. Petru Enache:

Analizând aspectele legate de activitatea acestei secte, s-au desprins următoarele concluzii:

1. A slăbit foarte serios activitatea politico-ideologică în rândul comuniștilor, activitatea educativă de formare a conștiin-

ței socialiste în rândul oamenilor muncii. Deși ne confruntăm cu numeroase probleme, frontul nostru ideologic, organizațiile de partid nu dau răspuns teoretic, de pe poziții filozofice, la problemele ce-i frământă pe comuniști, pe oamenii muncii.

2. După cât se cunoaște, în activitatea sectei au fost implicate cadre din ministere și din unele instituții centrale, ceea ce denotă că în aceste unități avem lipsuri serioase în ceea ce privește selecționarea cadrelor, că a slăbit activitatea politică și ideologică în rândul acestora, că se manifestă tendințe liberaliste cu consecințe grave legate de activitatea acestor organisme. Aceasta se referă la locurile unde a funcționat această sectă; aceștia s-au dus în Ardeal, însă nu au avut succes.

3. Faptul că unele cadre din ministere s-au înscris în această sectă, iar miniștrii și alte cadre care au cunoscut acest lucru nu au luat cele mai drastice măsuri denotă că până și în rândul acestor cadre avem de-a face cu o concepție retrogradă, care își pune amprenta negativ asupra sectoarelor pe care le conduc aceste cadre.

4. Faptul că unii membri de partid, inclusiv unele cadre, s-au înscris în această sectă, iar organizațiile de partid care au cunoscut acest lucru nu au luat măsuri de demascare și de excludere a acestora din partid dovedește o tocire a spiritului revoluționar, combativ, față de asemenea manifestări înapoiate, primitive.

5. Faptul că a fost posibil să se organizeze o asemenea activitate în ministere, într-un institut de cercetări și în alte unități din Capitală, faptul că doi străini și-au desfășurat nestingheriți activitatea atâta timp dovedește că se nesocotesc legile statului nostru, care reglementează activitatea străinilor, că se subestimează pericolul activității cercurilor străine, că a slăbit vigilența față de asemenea elemente.

6. Faptul că în această sectă au fost atrași oameni care au probleme personale, care au diverse boli sau sunt elemente descompuse din punct de vedere politic și moral e extrem de grav — vreau să arăt că unii au spus că s-au înscris la această sectă ca să scape de anumite boli, că sunt bolnavi, că au cancer.

Chiar aseară am aflat de atitudinea lui Ovidiu Maitec care a arătat că a avut foarte multe probleme cu lucrările lui, că nu a găsit suficientă înțelegere, că este zdruncinat pur și simplu și atunci nu a găsit altă soluție decât să se înscrie în această sectă; a spus foarte serios că este legat de această activitate, dar că are problemele lui, că are ceva cu nervii, adică este vorba de elemente care au diferite boli, care s-au înscris ca să se vindece de anumite boli. Chiar directorul de la Institutul de Proiectări al M.T.Tc., Huțuleac, care are un început de cancer, s-a înscris ca să se vindece, la fel ca alții care au crezut în puterile miraculoase ale acestei secte de vindecare a cancerului. Am semnalat aceste aspecte pentru a atrage atenția că nu este vorba de o activitate minoră, că nu este vorba de o activitate științifică, ci este vorba de o activitate mistică, retrogradă, cu consecințe politice dintre cele mai grave.[1]

---

[1] Din toate datele pe care le deținem până acum, „Afacerea MT" pare una exclusiv ideologică. Ea a fost montată de „brațul lung al revoluției", care a avansat ca certitudini suspiciuni de spionaj niciodată confirmate, sau de subminare a puterii de stat tot atât de improbabile, cu scopul, probabil, de a-și dovedi utilitatea și a pune în mișcare o revoluție ce-ar fi trebuit să fie permanentă, intrată în stagnare și colaps.

Și este într-adevăr cea mai importantă afacere de acest fel (deși nu singura) din ultimul deceniu al comunismului românesc, și una dintre cele mai importante ale întregii perioade, prin acest aspect extrem de semnificativ: ea are drept victime în exclusivitate intelectuali. (Din aceleași documente prezentate în capitolul precedent vedem că în MT a intrat un singur muncitor.) Ne-am putea pune întrebarea de ce. Și putem avansa o presupunere: cum comunismul este o maladie intelectuală, singurii potențiali eretici autentici, singurii capabili să o pună în discuție îndoindu-se, deformând dogma sau chiar trădând-o, ba chiar înarmând masele cu arme ideologice periculoase, prin urmare singurii care trebuie pedepsiți „părintește" sunt intelectualii. Muncitorii din valea Jiului în 1977 și cei de la Brașov în 1987 au pus mult mai tare în primejdie regimul politic de la București și, în mod sigur, știind ce făceau. La fel cum procedaseră cu mai mult de un deceniu în urmă țăranii refractari la colectivizare. Dar muncitorii și țăranii, deși nu sunt imuni ei înșiși la contaminarea

Având în vedere caracterul mistico-religios și antisocial al sectei „Meditația Transcendentală", răspunderile politice pe care le poartă persoanele care au favorizat activitatea acestei secte, și ținând seama de încălcarea gravă a normelor de conviețuire socială și a legilor țării de către persoanele care au aderat la activitatea sectei respective, propunem următoarele măsuri:

1. Destituirea din funcțiile ce le dețin, excluderea din partid a persoanelor care au semnat „chestionarul-angajament", au participat la cursurile și ritualul sectei „Meditația Transcendentală", și trimiterea lor în producție.

2. În toate unitățile în care unele persoane au participat la activitatea sectei „Meditația Transcendentală" să se organizeze adunări cu oamenii muncii pentru discutarea acestora, în vederea creării unei opinii de masă împotriva oricăror manifes-

---

ideologică, nu servesc ideologia ca agenți de contaminare. Ei se pot împotrivi, devenind dușmani, caz în care sunt înlăturați, uciși, azvârliți în închisori, înspăimântați. Ei pot fi constrânși să mimeze adeziunea însușindu-și mecanic un număr de termeni și atitudini din codul dogmei și atunci sunt cooptați, admiși ca aliați. Singurii despre care se poate vorbi în termeni de fidelitate și erezie sunt intelectualii, clasa, categoria sau pătura de care partidul comunist de oriunde s-a servit pentru a-și răspândi dogma, ca edificiu de cuvinte. „Înscrierea în sectă", lipsa de vigilență, faptul de a nu fi luat la timp măsuri de excomunicare, acestea sunt de fapt păcatele care au meritat efortul convocării unei ședințe de CPEX de mai bine de șase ore, fiindcă dovedesc o „tocire a spiritului revoluționar".

Activiștii care iau cuvântul în textul de față, nepricepuți la nuanțe, nici chiar la acelea ai căror purtători sunt, ca activiști de partid, vorbesc de un „dezastru politic" produs prin această aderare la sectă. Dezastrul ar fi fost, dacă s-ar fi produs într-adevăr și, vigilenți, nu l-ar fi stopat la timp, unul ideologic. Chiar cel care îl aduce, spăsit și alarmat totodată, la cunoștința celor șaptezeci și ceva de membri ai CPEX, Petru Enache, se înșală pur și simplu asupra termenilor. Faptul că oamenii bolnavi, deprimați, cu probleme de adaptare și inserție socială, de muncă, de familie, nu-și află confortul și „sursa de apă vie" în ideologia partidului și recurg la paliative mistice, adică, în fond, la un alt „partid", este într-adevăr de o deosebită gravitate și o amenințare vizând statutul de învățătură unică al ideologiei, dar nu una politică, decât poate pe termen lung.

tări cu caracter retrograd, antisocial și mistic. După aceste adunări, persoanele în cauză vor fi trimise în producție.

3. Desființarea actualului Institut de Cercetări Pedagogice și Psihologice și reorganizarea activității de cercetare în domeniul pedagogiei și psihologiei în cadrul Universității din București, așa cum de altfel s-a întâmplat cu toate institutele; de mai mult timp ministerul trebuia să îl desființeze și să îl treacă la universitate. Vreau să mai arăt că la adunarea de partid în care s-a discutat poziția lui Radulian și Nica, organizația de partid de acolo nu a luat o poziție hotărâtă de demascare serioasă a persoanelor luate în discuție, ci le-a luat apărarea și nu a votat pentru sancționarea lor.

4. Dizolvarea în conformitate cu Statutul PCR a organizației de partid de la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice.[1]

5. Ținând seama de cele constatate, conducerile ministerelor și instituțiilor centrale în cauză să stabilească răspunderile ce revin cadrelor care i-au ajutat pe transfugul Nicolae Stoian și pe soția acestuia să organizeze activitatea acestei secte în unele unități din Capitală. Cetățeanul Chiaburu de la Ministerul Industriei Ușoare l-a ajutat și nici autocritică nu și-a făcut.

---

[1] Nu se confirmă, ba chiar se spulberă, citind acest proces-verbal de ședință, o iluzie deformatoare. Presupusul ordin al Elenei Ceaușescu de desființare a Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice a „transpirat" ulterior în rândul victimelor scandalului, făcându-le să deducă greșit că întregul scenariu — venirea lui Stoian, aprobările ministerelor de resort, experimentul științific însuși — au fost toate puse la cale pentru ca Elena Ceaușescu să dizolve institutul. Este puțin probabilă, chiar prezumțioasă, presupunerea că aceasta ar fi recurs la asemenea delicate ocolișuri și precauții pentru o simplă desființare, numindu-i pe cercetători în alte locuri de muncă. Vorbim de presupuneri și probabilități, fiindcă nu este exclus ca Elena Ceaușescu să fi știut mai mult și altceva decât spunea, iar acest moment, greu și pentru ea, să prefere să uite. Așa cum nu este exclus ca Ceaușescu însuși să fi știut, din mai multe surse, mai mult și altceva decât spunea.

6. Ţinând seama că în organizarea şi desfăşurarea activităţii sectei „Meditaţia Transcendentală" au fost implicate şi unele cadre din nomenclatura Comitetului Central al PCR, s-a constituit un colectiv care a purtat discuţii cu aceste cadre. Tovarăşul Petre Lupu urmează să prezinte unele concluzii rezultate în urma acestor discuţii şi măsurile care se impun.

Tov. Petre Lupu:

Aş dori mai întâi să fac câteva precizări.

În discuţiile pe care le-am purtat ieri, a reieşit că la Institutul de Proiectări Carpaţi activitatea aceasta s-a desfăşurat în perioada decembrie 1977–mai 1978. Deci, sunt 4 ani de când acolo nu s-a mai petrecut nimic. Ei şi-au dat seama de situaţie şi atunci au rupt-o cu Nicolae Stoian şi cu soţia acestuia.

Actul pe care l-a eliberat Bărbulescu — de altfel, om bine apreciat în Ministerul Educaţiei şi Învăţământului — era adresat unei universităţi inexistente din Elveţia şi acest act a fost pus în mâna acestui cetăţean de la Institutul Carpaţi prin soţia tovarăşului Petre. Tovarăşul Petre este adjunct al ministrului Învăţământului, soţia lui lucrează la Gospodăria de Partid şi ea a făcut oficiul ca acest act să ajungă acolo.

Lucrurile care s-au petrecut sunt de o gravitate excepţională. Noi ştim că în această treabă sunt implicaţi până acum 360–370 de inşi, dar cine ştie câţi or fi în realitate? Gravitatea faptului constă în aceea că foarte mulţi dintre aceştia sunt în funcţii de conducere, sunt membri de partid, au semnat angajamentul şi şi-au exprimat devotamentul faţă de partid. În statutul partidului scrie clar că este o obligaţie elementară să fii sincer faţă de partid, iar aceştia au semnat şi angajamentul faţă de această sectă prin care se obligă să nu divulge nici *mantra*, nici alte lucruri din ceea ce se întâmplă în această sectă.

Sigur, noi ne-am întrebat ce i-a determinat pe aceşti oameni cu o anumită cultură, adică în special intelectuali, să intre în această sectă. Este adevărat că nu trebuie confundat numărul de cunoştinţe cu conştiinţa revoluţionară. Poate că aceasta este şi explicaţia faptului că ei nu s-au adresat prea mult muncitorilor. Nici nu reiese din documente că ar fi încercat să atragă

muncitori, ci numai intelectuali — ingineri, filozofi, medici. Răspunsul pe care ni l-am dat este că, în orice caz, este vorba de o poziție duplicitară. Pe de o parte, fiind membri de partid, spun că sunt de acord cu ideologia noastră și, cu toate acestea, aderă în secret la o sectă și mistică, și ocultă, și tenebroasă. Din descrierea acestui cult este suficientă o cultură elementară ca să-ți dai seama că este vorba de o șarlatanie. Acest popă al cultului spunea că a înființat un guvern mondial cu 10 miniștri, pentru că guvernele naționale nu mai sunt în stare să facă față, că prin practicarea acestui cult vom obține pacea lumii, vom obține înțelegerea universală, că toate forțele creatoare ale omului vor fi descătușate pe calea îmbinării fizicii cuantice cu Veda (o practică religioasă de acum două mii și ceva de ani).

Eu vă spun toate acestea ca să înțelegeți de ce am rămas stupefiat. Când i-am întrebat pe unii dintre aceștia de ce au aderat la această sectă și au semnat angajamentul, au spus că sperau ca prin practicile respective să se vindece, deoarece erau bolnavi de cancer. Printre altele, se practicau și exerciții yoga. Unii au spus că au semnat angajamentul, dar nu l-au dat din mână, adică îl țineau la ei și îl prezentau numai când luau parte la ședințele cultului. Acest Maitec, care este un om de aproape 60 de ani, a dat niște explicații extrem de puerile, spunând, printre multe bâlbâieli, că are și numeroase nemulțumiri personale. A relatat cum a ajuns să participe la activitatea acestei secte. A spus că s-a dus odată la un prieten unde a găsit vreo șapte inși care imediat i-au propus să participe la această meditație transcendentală. Chiar și cuvântul „transcendental" este străin de toată concepția noastră. Maitec, care este membru supleant al Comitetului Central, a spus că a participat la această sectă din curiozitate.

În ceea ce o privește pe tovarășa Aneta Spornic, în discuțiile cu noi a condamnat această activitate, însă și explicațiile, și poziția ei sunt nesubstanțiale. A rostit și câteva fraze autocritice. Nu știm exact cum și când a luat cunoștință tovarășa Aneta Spornic de toate acestea, dar acum cunoaște.

Tovarășa Spornic, în calitatea sa de ministru al Învățământului, se ocupa de îndrumarea și coordonarea acestui Institut de Cercetări Pedagogice și Psihologice. Eu nu vreau să fac complimente nimănui, însă tovarășa Aneta Spornic are pregătire economică, juridică și de cultură generală, dar nu și-a dat seama cu cine are de-a face, fapt pentru care nu a acționat de la început.

Eu am citit și stenograma conferinței de partid pe minister, și pe cea de la centrul universitar. La conferința de partid pe minister, tovarășa Spornic i-a înfierat numai pe cei care trimit anonime, pentru că totul a pornit de la o scrisoare anonimă. La conferința centrului universitar a avut o poziție mai clară și categorică. La Institutul de Cercetări Psihologice și Pedagogice s-a respins propunerea ca cei implicați să fie excluși din partid. În statutul partidului scrie că dacă într-o organizație de partid s-au săvârșit abateri grave, Comitetul Central al partidului poate hotărî dizolvarea organizației de partid respective. Această propunere a fost făcută. Dar unde este răspunderea tovarășei Spornic, care, ca ministru al Învățământului, a tolerat ca totuși lucrurile să capete o asemenea amploare?

Credem că tovarășa Aneta Spornic trebuie să fie sancționată cu vot de blam cu avertisment pentru a înțelege mai bine și obligațiile de membru de partid, și obligațiile de membru al conducerii partidului și de ministru al Educației și Învățământului.

În această activitate a fost cuprins un număr mare de oameni de la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice, iar aceasta este o dovadă a faptului că avem de-a face cu un institut care nu se află pe poziții de luptă revoluționară. Virgiliu Radulian a fost și adjunct al ministrului, și președinte al Consiliului Național al Organizației Pionierilor.

Tovarășul Marin Rădoi, în cadrul Ministerului Învățământului, are în îndrumare activitatea de cercetare științifică. În această calitate el trebuia să urmărească activitatea științifică, însă a tratat lucrurile superficial.

La rândul lui, tovarășul Petre Constantin, care se ocupă în minister de studenții străini, a dat și el mai departe materialul respectiv, cu mențiunea să se analizeze atent despre ce era vorba.

Tovarășul Rădoi, care a semnat și răspunsul, părea cel mai afectat de faptul că a putut să iscălească așa ceva. Este greu să crezi că un tovarăș cu o asemenea răspundere în partid și în stat trimite o scrisoare din aceasta fără să citească bine despre ce este vorba. Din acest motiv, propunem sancționarea tovarășului Rădoi cu vot de blam.

Noi am stat de vorbă și cu tovarășul Ilie Rădulescu, care a fost secretar al Comitetului Central până anul trecut și căruia i s-au transmis anumite lucruri despre această sectă. De fapt, tovarășul Rădulescu a vorbit doar la telefon cu tovarășul Petre. Acesta i-a spus numai că știe despre ce este vorba, dar că a luat toate măsurile și cu aceasta a considerat că s-a terminat totul. Propun ca și Ilie Rădulescu, care atunci era secretar al Comitetului Central, să fie sancționat cu vot de blam. Inițial și tovarășul Rădulescu a reacționat, spunând că nu a avut nici o vină.

În ceea ce-l privește pe tovarășul Maitec, care este membru supleant al Comitetului Central, aici avem de-a face cu un om care s-a înscris și a participat inclusiv la practicile cultului respectiv.

Am înțeles că se continuă cercetările pentru a se lua în continuare măsuri pe linie de partid, adică să fie excluși din partid cei care au semnat angajamente la această sectă.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Ați ascultat cele ce s-au spus până acum. Aveți ceva de spus?

Tov. Ilie Verdeț:

Problema se rezumă numai la Capitală?

Tov. Petru Enache:

Sunt câteva persoane din țară care au participat la reuniunile din Capitală. Nu rezultă de nicăieri ca la vreo unitate din țară să fi existat astfel de lucruri. Au participat numai câteva persoane din provincie la un curs în București. Însă trebuie să discutăm cu tovarășii de la județe ca să stea de vorbă cu persoanele și să ia măsurile care se impun. Una dintre ele este Marin Sorescu, care lucrează la Craiova, la revista *Ramuri*. El spune că a intrat în această activitate din două motive: pe de o parte a intrat ca să se convingă dacă ceea ce se spune acolo se

confirmă, şi pe de altă parte, dacă o să vadă lucruri interesante, să scrie o carte.

Tov. Ilie Verdeţ:

Tot n-am înţeles cine a aprobat venirea lui Stoian aici.

Tov. Elena Ceauşescu:

Ministerul de Externe.

Tov. Ilie Verdeţ:

Dar cel care a aprobat are un nume.

Tov. Petru Enache:

Am spus foarte clar şi repet că, după ce Academia de Ştiinţe Medicale s-a pronunţat şi a spus că aceasta este o activitate ştiinţifică şi că se mai fac asemenea experienţe şi experimente în lume, a trimis adresa lor la Ministerul Sănătăţii. Ministerul Sănătăţii şi-a însuşit-o şi a trimis-o la Ministerul Afacerilor Externe, la Direcţia Relaţii, şi aceasta a trimis-o apoi la Ambasada din Paris, spunând că Stoian poate să vină în ţară.

Tov. Elena Ceauşescu:

Deci, vinovatul principal este Academia de Ştiinţe Medicale. Cine de la Academie? Până acum s-a spus că Oancea de la Externe este vinovat.

Tov. Petru Enache:

Oancea a trimis-o la Paris. La Academia de Ştiinţe Medicale s-au ocupat de ea tovarăşii Maglaviceanu şi Milcu. Ei amândoi au umblat şi au intervenit peste tot, inclusiv la tovarăşul Rădoi, ca să-i explice că aceasta este o chestiune ştiinţifică. Tovarăşul Milcu este pensionar, are aproape 80 de ani. El a umblat peste tot şi a căutat să-i convingă pe toţi.

Când a fost chemat tovarăşul Săhleanu aici să ofere explicaţii de ce a înlesnit totul, a dat următorul răspuns: „Dacă sunteţi oameni de ştiinţă, puteţi discuta cu mine; dacă nu, atunci nu înţelegeţi despre ce este vorba."

Acest Săhleanu este de la Institutul de Antropologie. După aceea a şi scris că era conştient de ceea ce se întâmplase, era conştient că intrase în mocirlă. Dar ei, adică Săhleanu şi Milcu, poartă o mare răspundere, pentru că ei au tras concluziile ştiinţifice şi au insistat pentru aducerea în ţară a lui Stoian.

Tov. Petre Lupu:

Nicolae Stoian are părinții în București.

Tov. Petru Enache:

Părinții lui Stoian sunt în București și el împreună cu soția au locuit la părinți, iar în activitatea lor au fost ajutați de Chiaburu, fost director la Fondul Plastic, care a fost destituit din funcție și scos din partid. Și Chiaburu l-a dus pe Stoian peste tot, fie la institut, fie acasă la el. După Stoian, acest Chiaburu rămâne tribuna a doua, ca să spun așa.

Tov. Ion Dincă:

Eu am ascultat tot ce s-a spus până acum. Consider că aceasta nu este numai o sectă, iar Stoian nu a acționat numai de capul lui. În primul rând, după cum a acționat, și-a aruncat tentaculele la diverse niveluri. Se pare că face parte dintr-o organizație subversivă și secta aceasta este numai un pretext de acoperire a activității lui, începută sub forma acelui angajament care trebuia semnat de membri.

Situația aceasta este deosebit de gravă și ea arată o slăbire a simțului de vigilență. Ceea ce s-a petrecut aici este o atitudine de gură-cască.

Se vor lua măsuri în toate unitățile unde au fost oameni care au participat la acțiunile respective, dar, pentru că s-a auzit că ar fi fost și aprobări legale, ce o să le spunem oamenilor și ce o să spunem despre tovarășa Aneta Spornic, care a favorizat această situație? Eu cred că tovarășa Aneta Spornic trebuie exclusă din Comitetul Politic Executiv pentru această atitudine de gură-cască, de tocire a spiritului de vigilență și pentru poziția adoptată în această problemă.

De asemenea, cred că va trebui să continuăm cercetările și cu ceilalți și să vedem dacă nu s-au petrecut anumite lucruri și în provincie. Pe Stoian și pe ceilalți nu muncitorii i-au interesat, ci intelectualii, cadre de conducere, adjuncți ai ministrului, directori de institute. Au vrut să atragă o serie de cadre de conducere care puteau să-i ajute în această activitate. Însă chiar dacă au apelat și la muncitori, iar aceștia i-au respins, lu-

crul acesta dovedește că muncitorii au o conștiință politică înaltă, că nu nesocotesc regulile elementare de vigilență.

În rest, sunt de acord cu toate propunerile făcute de tovarășul Petru Enache.

Tov. Aneta Spornic:

Eu sunt conștientă, mai ales în ultimul timp, de gravitatea acestor fapte și de răspunderea ce revine ministerului pe care l-am condus, determinată în primul rând de misiunea pe care o are acest minister de a se ocupa de educația tineretului. Îmi dau seama de lipsa noastră de vigilență, a celor din minister, pentru că nu am împiedicat la timp desfășurarea acestor activități în Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice. În calitate de conducător al ministerului, îmi revine răspunderea față de măsurile pe care trebuia să le iau de îndată ce am aflat de starea de lucruri respective. De fapt, am luat măsuri, dar acestea nu au fost duse până la capăt.

Eu sunt conștientă că în primul rând sunt vinovată de faptul că nu m-am implicat mai serios în cercetarea acestor fenomene. A fost foarte târziu când am aflat de toată problema aceasta și nu am asigurat un control mai sever la acest institut, ca să știu ce se petrecea acolo. Este grav pentru noi faptul că într-un institut al nostru s-au putut petrece astfel de lucruri, fără să știe nimeni din minister, iar pentru aceasta purtăm răspunderea.

Desigur, fără să doresc să scuz într-un fel lipsa de fermitate și de control în acest domeniu, totuși, pentru informarea membrilor Comitetului Politic Executiv și pentru a-mi explica mie însămi, aș dori să apreciez că, aflând foarte târziu de aceste lucruri, m-am mulțumit să nu mă implic în nici un fel. Am considerat că dacă nu cunoșteam nici împrejurările în care a venit adresa în minister și nici acțiunile care s-au desfășurat după aceea, nu era cazul să mă implic.

La conferința de partid pe minister am pornit de la o anonimă, pentru că prima oară am aflat de acest lucru printr-o scrisoare anonimă primită anul acesta, care se referea la metoda de conducere a directorului Institutului de Cercetări Pedago-

gice și Psihologice și, printre altele, exista o singură frază care relata cum, într-o împrejurare, a umblat desculț prin institut și cu niște mere în mână.

Eu am crezut că acestea sunt niște lucruri inventate și am dat scrisoarea spre cercetare unui colectiv, împreună cu comitetul de partid, pentru că în scrisoare se făceau referiri și la amestecul lui Radulian în viața biroului organizației de bază. Bineînțeles, am dat și dispoziții ca să înceteze orice pe această linie. Deci, eu am aflat despre aceste lucruri abia anul acesta, prin această scrisoare anonimă.

Doresc, de asemenea, să menționez că la data primirii anonimei nu am știut nici de întâlnirea care a avut loc la minister și nici de adresa de răspuns trimisă Comitetului Central al PCR sub semnătura tovarășului Rădoi. Nu cunoșteam aceste lucruri.

În legătură cu aprobarea aceasta dată de Bărbulescu în 1978, am spus de la început că era nelegală. Nu numai că el nu avea competența să facă aceasta, dar nici Ministerul Educației și Învățământului nu avea competența să dea aprobare pentru ținerea unor asemenea cursuri.

Consider că am greșit în sensul că nu mi-am îndeplinit responsabilitatea pe care o am în minister și că i-am lăsat să se ocupe numai pe ceilalți tovarăși, care au cunoscut de la început toate împrejurările. În perioada aceea eu am minimalizat pericolul, însă ulterior am luat o atitudine politică și ideologică de combatere, am înfierat aceste lucruri.

Este adevărat că la conferința de partid pe minister am spus că au avut aprobare și atunci am informat tovarășii și despre cercetarea metodelor de muncă la acel institut la care era, prin contract, și o temă comandată de Academia de Științe Medicale pe aceeași problemă, dar nu cu denumirea de meditație transcendentală, ci cu o altă denumire.

Tov. Petru Enache:

Era o altă temă. Era ceva legat de productivitate.

Tov. Aneta Spornic:

Eu doresc să subliniez că intenția mea — și la conferința de partid pe minister, și la centrul universitar — a fost aceea de a pune accentul pe aspectul ideologic al problemei și de a deplasa discuția, care a fost tot timpul în legătură cu faptul dacă au avut aprobare sau nu. Am mai vrut să arăt gravitatea faptei făcute de ei, căci niște oameni de știință s-au supus unor ritualuri ridicole.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Ce măsuri au fost luate atunci?

Tov. Aneta Spornic:

Pe Virgiliu Radulian și pe Iulian Nica i-am destituit din funcții, însă nu am putut să desființez imediat institutul și să-i mut pe cei care au participat la aceste experimente, pentru că nu am găsit pentru ei posturi în întreprinderi. Am considerat că trebuie să am aprobarea unui act normativ ca să pot obține deblocarea posturilor și să-i pot angaja. Acestea au fost reținerile mele și recunosc sincer și am convingerea că avem nevoie de cercetarea pedagogică. Eu am pregătit mai multe variante de organizare a acestei cercetări la universitate, însă nu am avut posibilitatea să obțin aprobare pentru ei, de aceea nu am acționat. Dar aceasta nu scuză încetineala cu care am acționat.

La alegerile de partid de la institut am avut grijă să nu mai fie ales Radulian. Am schimbat și secretara de partid de la institut, însă ne-am mulțumit cu aceste măsuri.

N-am apreciat gravitatea fenomenului și nu am acționat pentru schimbarea opiniei tuturor comuniștilor de acolo. Repet, este adevărat, am minimalizat pericolul ideologic al acestei activități.

De fapt, abia în ultimul timp, adică abia în luna martie am aflat de substraturile reale ale acestei organizații, de statutul ei, și abia după aceea mi-am reconsiderat poziția și răspunderile pe care le am în conducerea acestui minister.

Repet că eu am minimalizat lucrurile și am considerat că este suficient să-i las pe ceilalți să rezolve lucrurile, adică pe aceia care le cunoșteau mai bine. Nu am cunoscut exact desfășurarea lucrurilor. Abia ieri am început să iau documentele

și să mă lămuresc. Ministerul a fost implicat în momentul când a primit acel memoriu spre cercetare, pe care apoi tovarășul Petre l-a trimis Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, dar nu spre experimentare, ci pentru a fi analizat.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Bărbulescu când a dat acordul?

Tov. Aneta Spornic:

În anul 1978.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Înseamnă că ministerul a fost implicat din 1978, când a dat acea aprobare. Ce măsuri ați luat?

Tov. Aneta Spornic:

L-am scos din muncă.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Când?

Tov. Aneta Spornic:

Astăzi.

Tov. Nicolae Constantin:

Aș dori să pun o întrebare. Se spune că aprobarea pentru ținerea acestui curs o considerați ilegală. Când ați cunoscut că această aprobare este ilegală, ce măsuri s-au luat în cadrul ministerului și dacă ați informat la partid despre această aprobare ilegală?

Tov. Aneta Spornic:

În 1978 eu nu eram în minister. Tovarășii mi-au arătat scrisoarea abia când se făceau cercetările.

Tov. Petru Enache:

A fost o scrisoare anonimă trimisă la Secția noastră de Propagandă.

Tov. Ilie Verdeț:

Ceva nu este clar. Dumneata nu ai aflat nimic de treaba aceasta?

Tov. Aneta Spornic:

Atunci când a venit scrisoarea, eu lipseam din minister. Am aflat despre aceste lucruri abia în 22 ianuarie, când a venit acea scrisoare anonimă. Am făcut cercetări în luna februarie și tot

în luna februarie am dat dispoziții să înceteze orice preocupări pe această linie.

Tov. Ilie Verdeț:

Ce scria în acea anonimă?

Tov. Aneta Spornic:

Se referea la metodele de conducere ale directorului institutului și la măsurile luate de el în calitate de director. Printre altele, se spunea, în legătură cu profilul lui, ce fel de conducător este, că a umblat desculț prin institut, cu câteva mere în mână, și că aștepta la ușa la care se desfășura un experiment. Imediat am pus să se cerceteze despre ce fel de experiment a fost vorba.

Tov. Ilie Verdeț:

Și ai aflat?

Tov. Aneta Spornic:

Atunci am aflat că a venit un memoriu la minister și că acest memoriu mi-a fost repartizat mie — și am dat dispoziție să se înceteze totul pe această linie.

Tov. Ilie Verdeț:

Dar cu Radulian nu ai luat măsuri?

Tov. Aneta Spornic:

Și așa eram preocupată să reorganizez institutul. Am lăsat lucrurile așa până la această reorganizare.

Tov. Petru Enache:

Această ultimă scrisoare despre care vorbește tovarășa Spornic a fost cercetată de către noi, de către activiștii de la Comitetul Central și de la Capitală. De fapt, au fost și niște scrisori de anul trecut în legătură cu practicile de la institut. S-a spus atunci că nu se adevărește ceea ce se spune în scrisori, că Radulian este foarte bun, dar este mai drastic și că oamenii de aceea îl reclamă.

Însă Radulian a făcut abuzuri, ilegalități. În activitatea institutului sunt lucruri grave. Apoi a venit și această chestiune, pe care noi am tratat-o altfel decât ministerul. Ne-am dat seama despre ceea ce se întâmplă acolo. Iar tovarășa Spornic, în

luna februarie îi scrie așa într-un bilețel lui Radulian: „Rog să se interzică orice preocupări în această direcție."

Eu am discutat cu tovarășa Spornic. Lucrurile s-au tărăgănat. Cei din minister nu simt că au comis niște lucruri deosebit de grave. Când am discutat cu tovarășul Bărbulescu, acesta chiar a început să facă glume, că a dat și el o hârtie. Și alte persoane din minister sunt deosebit de vinovate, iar tovarășa Spornic spune că nu are motive să-i schimbe. S-a organizat o activitate deosebit de gravă într-un institut al ministerului, iar tovarășa Spornic spune că nu poate să-i schimbe pentru că nu scrie în Codul Muncii. Este necesară și o anumită concepție pentru a interpreta lucrurile.

Tov. Marin Rădoi:

Încerc un sentiment de jenă că, în fața dumneavoastră și a Comitetului Politic Executiv, trebuie să ridic niște probleme care mă privesc în mod personal. Consider că aceasta este cea mai grea zi din viața mea. Să căutăm vinovați în afara conducerii Ministerului Educației și Învățământului mi se pare, la această oră, cel puțin ridicol.

Subliniez acest lucru și vreau să vă informez că, practic, aproape întreaga acțiune a avut loc pe baza unor documente eliberate de ministerul nostru, iar răspunderea noastră, a celor care suntem în conducere, nu este nici de ieri, nici de azi și nu suntem indiferenți față de ceea ce se întâmplă.

Eu am venit în Ministerul Educației și Învățământului o dată cu tovarășa Aneta Spornic, însă în contact cu această problemă a „Meditației Transcendentale" am venit în luna ianuarie a anului 1981.

Tovarășe Secretar General,

Nu vreau să se tragă de aici concluzia că vreau să mă disculp.

Eu am primit un telefon foarte insistent de la tovarășul Burada de la Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor, și atunci mi-a spus că Ministerul Învățământului este în posesia unui experiment științific de o valoare deosebită și că ne facem cu toții vinovați că frânăm acest experiment, deci trebuie

să-i dăm drumul. I-am spus că nu știu exact despre ce este vorba și i-am cerut un răgaz ca să mă lămuresc. N-am putut să mă ocup în prima zi de problema respectivă. Acest lucru s-a întâmplat în jurul datei de 20 ianuarie. Se pare că întâlnirea a avut loc la 2–3 zile după această dată.

Tov. Gheorghe Oprea:

Întâlnirea a avut loc pe 23 ianuarie, iar Burada se înscrisese în 18 ianuarie.

Tov. Marin Rădoi:

I-am spus că, dacă este interesat, să ia parte la discuții cu conducerea institutului și cu ceilalți specialiști care au participat la experiment. Însă conducerea institutului nu ne-a informat niciodată corect și nu a spus exact despre ce este vorba.

Referatul care a fost întocmit conține următoarele elemente: că este foarte bine că s-a organizat acest experiment. Mai mult decât atât, că propun continuarea experimentului, că propun revenirea în țară a lui Stoian, ca să poată să vadă rezultatele la care au ajuns subiecții, că experimentul are un substrat științific foarte serios și că problema relaxării interesează multe institute din lume.

Acest lucru a fost susținut cu multă tărie și la întâlnirea de la noi.

La un moment dat, eu am rămas complet izolat în această treabă, dar au încercat să mă convingă ce valoare pierdem dacă acest experiment nu îl preia imediat Ministerul Transporturilor, pentru că atât mecanicii de locomotivă, cât și cei de la serviciul circulație au nevoie de această relaxare.

Cunoscând că tovarășul Milcu are o activitate științifică și că a participat la asemenea ședințe, l-am întrebat ce părere are. Mi-a spus că nu numai că a participat, dar că s-a și simțit foarte bine.

Acestea sunt niște lucruri strecurate printre altele, însă ei nu au făcut niciodată o referire exactă și concretă la ce se întâmplă și nici la faptul că au participat atâția oameni. Îmi dădeam totuși seama că nu putea să fie vorba de prea multă știință și am hotărât categoric să înceteze orice activitate.

Nu am știut nici eu de dimensiunile acestei activități decât atunci când am fost la tovarășul secretar Enache și am aflat că ea se desfășura din anul 1978.

Consider că ar fi fost cinstit ca atunci când a ajuns memoriul în mâna tovarășului Petre să se pună capăt acestui lucru, iar în al doilea rând ca institutul, care cu 2 ani înainte participase la treaba asta și o cunoștea, să nu se mai apuce de nici un fel de experiment. Acest lucru nu a fost făcut.

Vin în fața dumneavoastră și vreau să vă informez corect și exact în legătură cu ceea ce s-a întâmplat acolo. Consider că lipsa mea de vigilență și atitudinea de gură-cască s-au manifestat atunci când am semnat acel răspuns la scrisoare.

Doresc însă să vă mai informez că nici după aceea nu am dat dovadă de fermitate. Eu nu i-am spus tovarășei Spornic despre acest lucru.

Noi cunoaștem această chestiune de circa 4 luni de zile. Virgiliu Radulian nu este scos nici acum. Este cadru didactic la Universitatea din București, iar în ordinul de numire se spune că se transferă la locul de unde a venit. Adică îl scoate din cercetare și îl trimite să facă meditație transcendentală la universitate?!

Și eu sunt vinovat că nu am insistat suficient să luăm cele mai drastice măsuri. Cei 13 sau 17 inși care au participat, membri de partid, sunt și astăzi la locurile lor. Din ordinul tovarășei Elena Ceaușescu, ca Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice să fie reorganizat, am prezentat și alte variante.

Și eu mă consider aici părtaș că nu am dat dovadă în suficientă măsură de fermitate față de dimensiunile problemei, în contextul și în situația în care ne aflam. Abia după aceea am încercat să clarific situația. După ce s-a ținut ședința la institut am spus că nu trebuie să mai aibă loc asemenea experimente.

Eu am primit și un telefon de la tovarășa Lina Ciobanu, care m-a întrebat dacă am cunoștință de ceva yoga în Capitală sau dacă știu ceva despre transcendentali. I-am spus că a fost un individ care a venit la minister ca să prezinte o metodă extraordinară pe care putem s-o îmbrățișăm.

Și tovarășul Pană m-a întrebat dacă am auzit de unul, Stoian. I-am spus că am auzit și i-am făcut unele relatări în legătură cu acest individ.

Acest lucru s-a întâmplat după apariția anonimelor. Nu vreau să spun că tovarășii știau anumite lucruri mai dinainte.

Vreau să vă mai dau un singur element. Individul a încercat să pătrundă și în minister. Mai mult, a forțat nota și a primit totuși aprobare să se discute cu el în Ministerul Învățământului. Lucrul acesta s-a întâmplat în luna decembrie. S-a făcut o notă de convorbire cu ce voia și s-a specificat că solicita taxe. Nota de convorbire a fost văzută de tovarășul Petre și cu aceasta s-au oprit toate încercările lui.

Eu doresc să spun că sunt de acord cu propunerea făcută. Regret profund că am dat dovadă de o asemenea atitudine și mă angajez în fața dumneavoastră și a membrilor Comitetului Politic Executiv că în activitatea mea de acum înainte am să deschid și mai mult ochii, ca să nu mai fiu niciodată pus în fața unei asemenea situații grele pentru mine.

Tov. Gheorghe Oprea:

Tovarășe Secretar General, eu de problema aceasta am aflat când dumneavoastră erați în Coreea. A venit la mine Bulucea să-mi spună că la el la minister e Burada, care a dat o declarație și a participat la asemenea ședințe. El a luat măsura să-l trimită imediat în concediu, ca să fie îndepărtat din minister.

În dimineața zilei când ați venit dumneavoastră, m-am pomenit la mine cu Burada, spunând că a greșit, dar că a făcut asta pentru că sunt bolnavi, el și fiul lui, dar că sunt niște aprobări date pentru ca acest Stoian să desfășoare această activitate, arătând, de asemenea, că el l-a informat pe tovarășul Bulucea despre ședința care a avut loc la Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor, la care au participat 50 de persoane. El a dat declarația pe data de 18 ianuarie. După aceea a insistat să organizeze ședința respectivă, care a avut loc pe 23 ianua-

rie. În hârtia făcută către tovarășul Bulucea nu scrie că a dat vreo declarație. Se referă numai la această întâlnire.

A doua zi după ce ați venit, m-ați întrebat dacă Burada a fost destituit și v-am spus că nu a fost destituit, ci este în concediu. Dumneavoastră ați spus să fie destituit imediat. M-am dus la tovarășul Verdeț și dat fiind că tovarășul Ioniță este în concediu, am participat eu la ședința de la Ministerul Transporturilor.

Informez Comitetul Politic Executiv că a avut loc ședința activului de partid de la minister, în cadrul căreia membrii de partid, toți cei care au luat cuvântul, și-au manifestat indignarea și supărarea față de faptul că un cadru de conducere dintr-un minister se poate înscrie într-o asemenea organizație; l-a adus pe acest Stoian acasă de câteva ori, i-a înscris și pe nevasta și pe copilul lui, care este student. Membrii de partid din cadrul activului ministerului au avut o poziție foarte bună, spunând să fie destituit și trimis în muncă productivă, nu în București, ci într-o unitate din provincie, ca să vadă cum muncesc muncitorii ca să-l țină pe el să se ducă la asemenea ședințe și să-și bată joc de oamenii care muncesc pentru el.

Vreau să informez că tovarășul Pană a avut o poziție foarte bună acolo. Secretarul comitetului de partid din minister a fost informat de Burada din luna martie, dar acesta nu a informat mai departe, spunând că nu a știut despre ce este vorba. Numai când a fost conferința comitetului pe sector, când tovarășul Mihalache s-a dus la ședință, numai atunci secretarul de partid spune că și-a dat seama care era situația lui Burada. Toți participanții la ședință au fost foarte hotărâți în părerea ca Burada să fie scos din funcție și trimis în muncă productivă.

Întrucât oamenii știu că au fost niște aprecieri date în acest sens, cred că ar trebui să fim și noi foarte categorici, ca să se vadă cum Comitetul Politic Executiv a luat măsuri drastice împotriva celor care au înlesnit ca în Capitală să se organizeze acest lucru.

De asemenea, nu cred că împotriva unora care au fost înscriși este suficient să luăm numai măsuri de a fi sancționați

cu vot de blam cu avertisment. Aceste cazuri să fie rediscutate în organizațiile de partid, iar ei să fie excluși din partid și să fie trimiși la muncă, nu ca Radulian, să rămână în universitate, ca să imprime studenților aceeași mentalitate și să influențeze negativ educația tineretului nostru.

Tov. Iosif Banc:

Tovarășe Ceaușescu, am ascultat cu atenție raportul prezentat. Vreau să informez Comitetul Politic Executiv că de vreo 10 zile cunosc mai amănunțit activitatea acestei secte.

Consider — așa cum spunea și tovarășul Dincă anterior — că aceasta nu numai că este o sectă, după părerea mea este o organizație de spionaj internațională, pentru că după felul cum s-a procedat sunt metode care aparțin unor asemenea elemente.[1]

Personal am luat la cunoștință că de la Institutul Carpați un număr de oameni a participat la câteva ședințe, printre care directorul institutului și alții. De lucrul acesta am aflat în luna iulie anul trecut printr-o informare trimisă de la Interne, în care se arăta că acest Ionescu și alți câțiva s-au întâlnit cu Stoian și au participat la niște activități mistice. Dar că după aceea și-au dat seama și au ieșit din reuniunea respectivă.

I-am dat telefon tovarășului Homoștean și l-am întrebat de ce îmi trimite mie o asemenea informare. Pentru că Institutul Carpați aparține Gospodăriei — mi-a spus. Atunci vreau să întreb și eu ceva și să stăm de vorbă. A venit la mine Homoștean

---

[1] Deși accesul limitat și manipulat la dosarele fostei Securități și la alte documente emise în epoca respectivă ne pune mereu în gardă în legătură cu eternul provizorat și eternul proteism al adevărului, până acum nimic din presupunerile participanților, victimelor, victimelor colaterale și simplilor spectatori nu se confirmă. Nici răzbunările sectei, nici spaima Elenei Ceaușescu, nici tentativele de racolare în serviciile de spionaj, nici de instituire a unui guvern mondial. În privința spionajului, acuzația cea mai periculoasă în fond, pentru care se risca în 1982 nu doar libertatea, ci și viața, s-a văzut din documentele Securității cât e de șubredă: în același text, agenții ei se angajează să descopere dacă membrii „sectei" fac spionaj și îi numesc, ca și cum descoperirea s-ar fi produs deja, „spioni".

și l-am întrebat ce este cu treaba asta. Uite, acest Stoian a avut aprobare de la Ministerul Afacerilor Externe, de la Învățământ și de la Academia de Științe Medicale și a organizat diferite întâlniri cu diferiți intelectuali. Măi, dar asta este o chestiune gravă, când s-a petrecut? Mai demult, prin 1977. Și abia acum informați voi de treaba asta? Păi, noi suntem pe fază încă de atunci, de la început. Bine, și acum eu ce fac: îi scot pe ăștia din institut, sau așteptați să duceți voi până la capăt această problemă?

Homoștean mi-a spus: Deocamdată nu-i scoateți. Eu am să vă țin la curent.

Nu m-a mai ținut la curent cu nimic. Eu l-am chemat pe Gere și i-am spus: uite ce este la institut, să vedem cum stau lucrurile. Cei de la Interne au spus că ne vor informa pe parcurs.

Consider că am o lipsă foarte serioasă, pentru că deși nu mă ocup cu sectele, ca activist de partid puteam să aduc la cunoștința conducerii de partid, a tovarășului Ceaușescu, cele aflate. Dar nu mi-a trecut prin cap că cei de la Interne mă informează după patru ani și n-au informat mai departe la conducere. În fine, asta nu scuză cu nimic atitudinea mea.

De trei săptămâni de zile am auzit că iarăși s-a pus pe rol problema asta. Atunci m-am apucat frumușel și l-am scos pe director de la institut. Nu am așteptat să fie discutat în organizația de partid. Tot atunci l-am scos de la Trustul Carpați și pe directorul-adjunct. Dar îmi dau seama că problema n-a fost cunoscută unde trebuia, că s-a întins din 1977 și că abia acum discutăm treaba asta.

Sigur, eu sunt conștient că puteam să contribui la lămurirea mai devreme a acestei probleme, dacă nu mă bazam pe ce mi-au spus cei de la Interne, că ei sunt pe fază și mă vor informa la timpul potrivit.

Regret sincer că atâtea ocazii am avut să vă aduc la cunoștință aceste lucruri, dar am fost convins că ați fost informat și dumneavoastră de către Ministerul de Interne.

În legătură cu Burada. Am stat de vorbă cu el împreună cu tovarășul Petru Enache. De ce am stat de vorbă? A venit la mine tovarășul Bulucea în urmă cu 7–8 zile și m-a informat de cazul lui Burada, că ăsta s-a înscris acolo, că a participat la botezul acela și atunci am început să intru pe fir. L-am chemat împreună cu tovarășul Petru Enache, pentru că știam că dânsul se ocupa de problema asta. Am stat cu el de vorbă și vreau să vă spun că s-a prezentat sub orice critică. La un moment dat i-am pus următoarea întrebare: Tovarășe, nu cumva dumneata ești bolnav? Pentru că vorbea ca un om care era de pe altă planetă. Nu știu dacă era drogat sau ce era cu el.

După ce ne-a spus tot ce s-a spus aici, ne-a zis că a participat împreună cu soția și copilul la ședințele respective și apoi l-a adus pe Stoian acasă la el. Spunea că l-a informat pe tovarășul Bulucea că aceasta este o metodă științifică și că individul acela voia să vină în minister să predea unor specialiști metoda aceasta, având aprobare pentru acest lucru. Acesta s-a dus în minister și a avut o discuție liberă cu oamenii — cum spunea el — la care au participat vreo 7 persoane, cum a declarat Burada.

Când am aflat treaba asta, imediat am făcut o notă pe care v-am prezentat-o și am propus destituirea lui Burada din funcția de adjunct al ministrului Transporturilor și Telecomunicațiilor.

Asta s-a petrecut în ultimul timp, dar lucrurile puteau fi lămurite mai demult, dacă peste tot s-ar fi acționat cum trebuia. Consider că o vină foarte mare o poartă cei care au dat aprobări.

Consider că la conducerea Ministerului Învățământului lucrurile nu sunt puse la punct cum trebuie, din moment ce un director poate să dea autorizație cuiva care vine din străinătate, când se știe că acesta plecase din țară. Eu cred că acolo nu există ordine și disciplină, din moment ce se pot întâmpla asemenea lucruri. Ce a spus tovarășa Spornic este poziția dânsei, însă conducerea ministerului poartă o foarte mare răspundere.

Așa cum port și eu răspundere pentru că n-am acționat, când am aflat, împotriva oamenilor respectivi, ca să-i scot afară din

institut. Nici acum nu i-am scos din institut pe cei care au participat. Am discutat cu tovarășul Pană de câteva ori. Aceștia trebuie puși în discuția organizației de partid, luate măsuri și după aceea scoși din institut imediat.

Asta a fost acum vreo două săptămâni. Aceasta este o chestiune unde toți se fac vinovați și n-am acționat cum se cuvine nici unul dintre cei care am luat cunoștință. Am fost gură-cască și au trecut pe lângă noi asemenea treburi.

Tov. Gheorghe Pană:

Tovarășe secretar general, apreciez și eu, ca toți tovarășii care au luat cuvântul, că problema în discuție este deosebit de gravă din foarte multe motive. Înainte de toate, este gravă prin faptul că un transfug, o lichea venind în țară a reușit să-și facă de cap în halul acesta, a orbit atâția oameni, mulți cu funcții de răspundere pe linie de partid și de stat, și peste 100 și ceva de membri de partid.

Gravă este, de asemenea, pentru faptul că nici unul dintre aceștia n-a catadicsit să spună o vorbă în treaba asta în decursul anului 1981, când a început să se practice această meditație. Gravă este și prin aceea că nici unul dintre comuniștii care au aflat — în afară de cei 110 participanți — că se realizează o asemenea practică a meditației transcendentale nu a informat.

Problema este gravă și în aceasta simțim și vina noastră. Din cele spuse de tovarășul Petru Enache și Petre Lupu s-a precizat că asta se datorează muncii noastre insuficiente în organizațiile de partid, slabei activități politico-educative desfășurate în cadrul organizațiilor de partid în ultima perioadă. Că noi n-am reușit să lămurim cetățenii, în pofida indicațiilor dumneavoastră în repetate rânduri; la plenară și la consfătuire ați atras atenția în mod deosebit asupra recrudescenței fenomenului religios și că acestea sunt lucruri care trebuie combătute hotărât de către toți comuniștii.

Noi am făcut ceva în direcția aceasta, dar ceea ce discutăm astăzi demonstrează că mai sunt carențe, slăbiciuni în activitatea din rândul comuniștilor.

Aș vrea să semnalez câteva lucruri legate de problema asta. Este absolut clar și firesc că noi am fi putut opri de la început această chestiune cu puțină vigilență. Am în fața mea memoriul acestui spion.[1]

În paranteză vreau să spun, pentru informarea noastră, că imediat ce am aflat la începutul lunii martie despre problema asta, m-am adresat Ministerului de Interne, care mi-a spus clar că este vorba nu atât de o sectă religioasă, cât de o organizație de spionaj. Ceea ce a făcut Stoian nu este altceva decât racolare de oameni, ceea ce nu are nimic comun cu religia. Noi am trecut imediat la niște măsuri, dar iată ce spune ticălosul

---

[1] Deși, cum am văzut, documentele Securității atestă că acesteia nu i s-a confirmat nici o suspiciune de spionaj legată de activitățile mișcării MT, fie ea și sectă, nu se exclude posibilitatea ca la data respectivă o parte a aparatului de partid, cea situată cel mai la vârf, care defilează în aceste pagini, ca Iosif Banc, membru al CC și al CPEX, să fi fost supusă de organele Ministerului de Interne unei intoxicări prealabile oricărei certitudini. Așa cum e posibil ca Pană însuși, care dă drept sigură activitatea de spionaj a sectei, aflată de la MI, să prezinte această informație ca pe o deducție proprie, pentru a-și pune în valoare perspicacitatea și vigilența.

Se constituie sub ochii noștri un fel de arie a calomniei, a cărei primă frază, „ăsta se prea poate să fie spion", continuă cu: „n-ar fi de mirare să se dovedească spion", se amplifică devenind „nu mă îndoiesc că e spion" și, în interpretarea lui Gheorghe Pană, „acest spion". Este mai mult ca sigur, bunăoară, că Gheorghe Pană (unul dintre cei mai brutali și temuți activiști ai lui Ceaușescu, născut în 1927, în momentul scandalului MT membru CC al PCR și CPEX, prim-secretar al Comitetului de Partid și primar al municipiului București) minte în acest moment, din aceeași dorință de a ieși în evidență demonstrându-și competența și adeziunea necondiționată. Cât de informați erau în problema discutată, în care de altfel, într-o țară normală nici n-ar fi avut de ce să fie informați, cum n-ar fi avut nici de ce s-o discute, se deduce din singurul pasaj al stenogramei în care România pare o țară normală: toți cetățenii ei, inclusiv Gheorghe Pană, află din presă ceea ce Pană îi spune acum șefului statului că știe, soldat vigilent, din propriile surse. Terminologia militar-războinică — sunt „masați" în niște „unități", oamenii să fie „în gardă", „să combatem" — ne risipește însă repede iluzia normalității.

acesta în memoriul pe care l-au văzut unii tovarăși prezenți aici, pe baza căruia a trecut la această acțiune. (Se dă citire unui pasaj din memoriu.)

Era normal ca asta să atragă atenția tovarășilor care au pus mâna pe memoriu și să se întrebe ce este științific în asta. Ce fel de știință era această chestiune? Încât era firesc să fie oprită acțiunea imediat. Din păcate, nu s-a făcut acest lucru. De două luni ne chinuim cu problema asta.

Problema aceasta pentru Comitetul Municipal București s-a declanșat printr-un telefon de la tovarășa Lina Ciobanu, care a informat că în cadrul Ministerului Industriei Ușoare, la direcția tehnică, este o cetățeană care a aderat la secta aceasta. Am întrebat-o: De unde ai aflat? Am în față revista *Pentru patrie*, numărul 2. Ne-am înțeles, până îmi trimite revista, s-o scoatem pe asta degrabă din minister, iar dacă este vorba să luăm măsuri pe linie de partid, ne vom înțelege după ce aflăm ce este cu această sectă.

După două zile tovarășa Lina mi-a spus că nu este vorba de o persoană, ci sunt 8–10 persoane. La această știre m-am alarmat. M-am înțeles cu tovarășul Dăscălescu să trimitem acolo pe cineva să stea de vorbă cu oamenii aceștia. A doua zi am luat informații de la Securitate.

Am purtat o discuție cu acei oameni și ne-am înțeles ca pe cei care nu regretă că au aderat la această sectă să-i excludem din partid imediat. Pe Chiaburu și ceilalți i-am pus în discuția organizației de partid și le-am dat vot de blam cu avertisment.

În timp ce discuțiile erau legate de Ministerul Industriei Ușoare, am fost înștiințat că o asemenea uniune există și la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice. Acolo era deja un colectiv trimis de Secția de Propagandă a Comitetului Central, împreună cu un delegat de la noi, ca să discute aceeași chestiune: ce reprezintă această sectă și care este vina lui Radulian? În câteva zile am fost în posesia documentelor și am aflat că este vorba de 28 de oameni, pe care i-am sancționat. Peste câteva zile Ministerul de Interne a informat că numărul depășește 100 de oameni, iar mai târziu s-a anunțat

că sunt 370 de persoane, dintre care 110 de membri de partid și peste 100 de membri UTC.

Aș vrea să informez Comitetul Politic Executiv că aceștia nu sunt masați în unități, în afară de 5 instituții, și anume: La Uniunea Artiștilor Plastici sunt 6, la Ministerul Industriei Ușoare — 10, la Institutul de Pedagogie și Psihologie — 35, la IMF — 6. În rest, sunt câte 1 sau 2 în 85 de unități din Capitală. Dar, oricare ar fi situația, ea rămâne deosebit de gravă.

Ce am făcut noi? În primul rând, am chemat activul de partid al Capitalei în fața căruia am preluat articolul din *Pentru patrie*, iar eu am arătat datele de la Securitate. Tovarășii secretari și ceilalți membri ai biroului au fost informați și au spus lucrurile clar și categoric, pentru ca oamenii să fie în gardă în legătură cu această acțiune și eventual cu alte acțiuni, legat de obligația noastră de a combate atitudinea sectanților și întărirea activității ideologice.

Am luat o hotărâre a secretariatului Comitetului de Partid al Capitalei în care am stabilit excluderea celor 110 înscriși. După ce am stat de vorbă cu câțiva dintre ei, eu spun că numai tovarăși nu sunt aceștia. Problema va trebui prelucrată cu organizațiile UTC.

Subscriu și eu propunerii făcute aici ca aceste cazuri să fie dezbătute nu numai în aceste unități, dar să vedem cum se realizează această chestiune cu implicațiile ei în masa mare de comuniști. M-am întrebat și eu cum se poate ca oameni cu răspundere să semneze un angajament în care să fie de acord că nu vor mărturisi nimănui nimic din ceea ce se face în camera obscură. În discuțiile cu aceștia, cum ați auzit, toți apar imbecili sau imbecilizați. Pentru Burada cuvântul de „drogat" i se potrivea foarte bine, ori făcea pe prostul. În ședința de partid el a spus clar că la un moment dat și-a dat seama, dar s-a temut să dea înapoi și să informeze despre toată această chestiune.

Eu sunt de acord că există multe lucruri care trebuie îmbunătățite. S-a adus în discuție aici că aceasta este o gravă abatere de la legea privind păstrarea secretului de stat, care prevede

că nu poate fi primit nimeni în ministere fără a avea aprobare, fără a raporta despre discuțiile purtate cu un străin. Or, nu s-a întâmplat așa cu nici unul dintre cei care au făcut asta.

Sunt de acord că, după felul cum s-a lucrat la Ministerul Învățământului, lucrurile sunt grave. Eu cred că lucrurile acestea trebuie bine discutate și analizate la nivelul conducerii ministerului. Despre aceste probleme au știut tovarășii Petre și Rădoi și trebuiau să discute cu tovarășa Spornic, dar nici după ce au știut cu toții nu s-au luat măsuri categorice.

În legătură cu Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice, am făcut adunare de partid pentru cei pe care îi știam — cei 28. Trebuie să spun că adunarea aceasta, la care a participat șeful Secției Propagandă de la municipiu, nu a fost destul de bine pregătită, a fost ținută în pripă. Cei în cauză au venit cu asemenea atitudini: de ce ne luați pe noi în discuție, întâi să-i sancționați pe cei care au venit cu asemenea inițiative, pe cei care au avut aprobare pentru asta.

Eu mă fac vinovat pentru faptul că această adunare de partid a fost practic ratată. Nici un membru de partid dintre cei 80 nu a votat propunerile privind sancționarea lui Virgiliu Radulian și a lui Nica. La aceasta aș putea să adaug și alte lucruri din care rezultă că într-adevăr este necesar să întărim munca politică pe toate planurile. Asta vizează și disciplina.

Din aceasta noi tragem toate concluziile. Noi, cei de la municipiu, după ce am discutat de mai multe ori la sector și în organizația de partid, simțim necesar să luăm o atitudine mai fermă, ca să le demonstrăm comuniștilor că suntem în măsură să întărim vigilența. Tragem suficiente concluzii din cele întâmplate în Capitală, pentru că în alte părți nu s-a întâmplat nimic, iar asta aruncă o lumină neplăcută asupra noastră.

Mă angajez în fața Comitetului Politic Executiv să desfășurăm o asemenea muncă încât să evităm pe viitor situații atât de neplăcute, care pun în discuție atitudinea multor comuniști, și să ducem la îndeplinire toate măsurile care vor fi luate în legătură cu această chestiune.

Sunt de acord cu măsurile propuse în legătură cu tovarășii de la Ministerul Învățământului, care consider că trebuie extinse și la alte ministere. La Transporturi am avut senzația că a știut și ministerul. De fapt, există și o semnătură, dar lucrurile sunt atât de încurcate, încât nu știi de unde și până unde merg. Și eu i-am spus că nu este cazul să-l mai țină pe Burada în minister și i-am propus să-l trimită în concediu până vine tovarășul Ceaușescu. N-am tras toate concluziile dintr-o asemenea situație. Am mai așteptat să ne spună tovarășul Ceaușescu cum să facem într-o situație sau alta, când lucrurile erau absolut clare!

Tov. Lina Ciobanu:

Tovarășe Secretar General, permiteți-mi să-mi exprim și în Comitetul Politic Executiv aceeași poziție pe care am exprimat-o în adunarea generală a tuturor comuniștilor din industria ușoară — mă refer la minister. Am dezaprobat total atitudinea reprobabilă și abaterile grave ale acestor membri de partid și lucrători din industria ușoară, care s-au pus prin poziția lor împotriva legilor statului, împotriva statutului partidului nostru.

Am spus mai mult acolo și nu vreau să vă reține atenția, pentru că acolo era o conferință de partid și am avut posibilitatea să califlc ca atare atitudinea acestora.

De aceea, aș vrea să vă spun aici că sunt mâhnită, iar de când l-am informat pe tovarășul prim-secretar Pană permanent mă frământ cum de s-a putut întâmpla într-o discuție centrală, într-un minister care are sarcini deosebit de importante pe linia înfăptuirii hotărârilor Congresului al XII-lea al partidului, ale indicațiilor date de dumneavoastră, tovarășe Secretar General, aparatului din minister și tuturor lucrătorilor, să avem printre noi și asemenea elemente necinstite, incorecte, nesincere, chiar dușmănoase, aș putea spune.

La aceste întrebări mi-am dat explicația după ce am avut întâlnirea cu ei. Cred că este bine să lămuresc ce au spus ceilalți tovarăși. A apărut un articol în revista *Pentru patrie*, care a ajuns cu întârziere la cunoștința mea, în care se spunea că unii

comuniști — printre care prima a fost Taftă Georgeta — au participat la această sectă. Când am aflat despre acest lucru, m-am dus direct la tovarășul Pană, împreună cu alte probleme de muncă. Acolo am discutat problemele de muncă, după care i-am spus că am niște cazuri deosebite apărute în revista *Pentru patrie*. În acest caz sunt implicați nu numai Chiaburu și soția, dar și alții din Capitală. I-am trimis numărul respectiv al revistei tovarășului Pană, care nu știa despre existența unei asemenea situații. Sarcina dată a fost aceasta: excluderea din partid a acestei persoane și a soției și trimiterea în fabrică să lucreze.

Apoi când au apărut și alții, pe care nu-i știam dacă sunt 5 sau 6 — un lucrător de cadre, directorul unei direcții — am spus că sunt mai mulți. Ce facem? Mi s-a răspuns că, fiind mai mulți pe Capitală, dânsul se informează și vom vedea cum acționăm. Imediat după aceea eu am plecat pe teren, dar înainte am discutat cu toți făptașii, iar după mine a discutat tovarășul Mihalache cu ei, secretar la municipiu. Vreau să vă spun că stând de vorbă cu aceștia am avut impresia că nici unul nu este întreg la minte, în gândire, în exprimare. Erau total incoerenți. De ce? Pentru că au venit să-mi demonstreze mie unele lucruri, și mă făceau pe mine incultă, vrând să mă lămurească să mă rog.

Le-am spus să vină cu literatură unde se demonstrează asemenea lucruri și mi-au adus o carte editată de Tufoi, unde într-un pasaj se vorbește să aprinzi o lumânare descălțat și să-l strigi pe Mantra. Cartea aceasta este editată la Iași, în 1979. Le-am spus: de ce ați citit numai pasajul acesta?

De asemenea, au venit să mă întrebe cum este posibil să-i combat, când în revista *Magazin* scrie de *mantra* ș.a.m.d. Au venit de asemenea să-mi arate articole despre inteligența materiei. Adică, erau oameni pregătiți să facă pe profesorii, numai de problemele profesionale nu se ocupau.

Aș avea propunerea că ar trebui mai multă atenție în această privință, pentru că aceștia se folosesc de niște idei care apar în reviste și le folosesc împotriva educației materialiste pe care

noi o facem. Le-am spus: bine, ați aprins lumânarea, dar în clipa când v-ați descălțat, văzându-l și pe bărbosul acela — pentru că ei aveau și un tablou în cameră — nu se poate să fi uitat că mai erați comuniști.

Mi-au adus argumente că au avut aprobare și că există o adresă către Elveția.

Tov. Petre Lupu:

Adresa aceea semnată de Bărbulescu.

Tov. Lina Ciobanu:

Au fost luate măsuri împotriva lor — au fost excluși din partid toți cei din cadrul ministerului nostru. Prima dată au fost numai Chiaburu și soția. Pentru că mi s-a spus să mai așteptăm, să vedem ce se întâmplă și cu alții, pentru că erau mai mulți. Noi i-am exclus pe toți din minister și i-am trimis în producție. Mai sunt alții care au numai vot de blam cu avertisment. Rog să se ia aceeași măsură de excludere din partid, pentru că nu au ce căuta în partid.

Mai fac o propunere, pentru că am tras concluziile maxime din aceste cazuri. La noi în minister nu există suficientă vigilență față de tot ceea ce se întâmplă în activitatea oamenilor. Nu ne interesează viața personală, particulară, cum își petrec oamenii timpul liber, pentru că le-am creat condiții. De asemenea, există o lipsă de combativitate, iar la noi s-au întâmplat asemenea fenomene, dar comuniștii au înfierat această atitudine. Numai în cadrul comitetului de partid când au fost discutate aceste cazuri merita să fi fost acolo un secretar al Comitetului Central ca să asculte cum judecă de fapt comuniștii, după ce trecuseră câteva adunări generale.

Vreau să vă spun că am mai tras concluzia că ne ocupăm superficial de pregătirea politică și ideologică a oamenilor. Ne mulțumim cu răspunsurile excepționale pe care le dau ai noștri la industria ușoară și că au calificative foarte bune la materialism, dar la fapte este exact invers. Nu este vorba de a generaliza, este vorba de un număr de oameni care au putut umbri activitatea oamenilor cinstiți și corecți din Ministerul Industriei Ușoare, care fac totul pentru a da viață hotărârilor și indicațiilor

dumneavoastră. Pentru asta vă spun să aveți toată încrederea, vă spun cu toată hotărârea că întreaga organizație de partid, toți oamenii muncii din minister și ceilalți oameni ai muncii din industria ușoară au înfierat asemenea manifestări și vor lupta cu hotărâre ca să îndeplinească toate indicațiile pe care ni le-ați dat.

În cadrul adunărilor generale care au fost, le-am arătat că s-au făcut atâtea investiții de către partidul și statul nostru pentru a-l trata pe fiecare om care suferă de o afecțiune. Poate că noi am renunțat la niște metode pe care le foloseam cu bune rezultate mai înainte, când nu exista lună în care să nu ținem cu anumite categorii de oameni expuneri despre știința educației ateist-științifice, pentru combaterea tuturor fenomenelor mistice religioase.

Tov. Gheorghe Pană:

Vreau să vă informez că, între 370 de oameni, există un singur mecanic.

Tov. Lina Ciobanu:

Poate chiar să-i demascăm public pe aceștia, pe Chiaburu și încă doi ingineri care au avut legături foarte strânse cu aceștia și care i-au recrutat pe ceilalți de la centrala sticlăriei și din Ministerul Industriei Ușoare. Să nu fie numai sancționați, ci trimiși undeva să lucreze, pentru că aceștia au comis fapte mai grave decât ceilalți.

Nu vreau să influențez pe nimeni, dar sunt unii membri de partid slab pregătiți, dar cu activitate îndelungată în partid, pe care vă spun sincer că i-am simțit în momentele acelea că regretă formidabil că și-au pierdut timpul pentru că au fost târâți de toată această situație și mi-au citat: Păi, dacă a fost cutare și cutare, au participat și ei sub paravanul acesta de boală.

Vreau să vă citez ce spunea una dintre participante, să vedeți până unde voiau acești dușmani să meargă. Este una dintre întrebările care i se puneau soției unui activist de partid: „Ce dispoziție ați avut astăzi?" Efecte de bună dispoziție toată ziua. Nu mă supără nimic. Iau situația ca atare, mi-e milă

de cei care se enervează. Sunt ridicoli."[1] În situația în care ne frământăm pentru a găsi căi și soluții pentru înfăptuirea hotărârilor de partid, alții ne judecă și spun că suntem ridicoli.

Tovarășe secretar general, încă o dată vă asigur că mă doare de ceea ce s-a întâmplat în Ministerul Industriei Ușoare. În cuvântul meu de la adunarea generală cu comuniștii, am spus că mă fac vinovată și eu, și ultimul om al muncii din minister pentru că în mijlocul nostru s-au putut întâmpla asemenea fapte.

Vă asigur că în viitor vom întări spiritul de combativitate față de asemenea manifestări și orice neregulă care ar duce la încălcarea disciplinei de partid și de stat.

---

[1] Lina Ciobanu (n.1929), la data acestei ședințe membru CC al PCR din 1969, membru CPEX din 1974, deputat de București, Vrancea, Botoșani și Iași, succesiv, din 1965 prim-secretar al comitetului de partid și primar al sectorului 2 București, vicepreședinte al Comitetului pentru Problemele Consiliilor Populare, vicepreședinte al Consiliului Național al Femeilor, a rămas în memoria colectivă a românilor drept unul dintre activiștii cei mai inepți și dezastruoși pentru sectoarele conduse din toată istoria regimului comunist. Prestația ei, un amestec de devotament necondiționat, de supunere oarbă și sinceră neliniște în fața necunoscutului neînțeles, a șarpelui ascuns în întuneric, atunci când îi denunță la Ceaușescu pe cercetătorii care „au umblat noaptea strigându-l pe Mantra" dă o idee despre ce făcuse și ce făcea în toate acele numeroase funcții de răspundere.

Și prin ce anume devenise demnă, inclusiv în propriii ochi, să ocupe până atunci și să rămână în continuare în toate acele posturi de încredere: nu-l strigase niciodată pe Mantra, în viziunea ei, un fel de adversar ideologic, probabil, al Conducătorului, ci doar numele adorat al acestuia din urmă.

De altfel, pe măsură ce ne apropiem de vârful piramidei, ca atunci când urcăm și aerul se rarefiază, oamenii puterii devin din ce în ce mai puțin inteligenți și mai primitivi. Cu același raționament în trei secvențe, dialectic, am putea spune: „a. eu zic că e spionaj, b. fiindcă din materialele prezentate rezultă, c. că ea a fost descoperită ca organizație de spionaj", ne apropiem de vârf, unde incoerența absurdă va deveni stăpână. Ca și spaima, neverosimilă, de activitățile acestea care au un „caracter de îndobitocire a oamenilor". Șarpele lui Maharishi este o mult prea tandră metaforă ca să sugereze acest infern al ignoranței.

Tov. Ioan Ursu:

Tovarășe Secretar General, vă rog să-mi permiteți și mie în primul rând să-mi exprim durerea și regretul profund că s-a putut întâmpla o asemenea situație în care sunt implicați mulți membri de partid și cadre care lucrează în domeniul cercetării.

Eu am făcut parte din colectivul care a analizat problemele acestea și în discuțiile cu mulți dintre cei implicați în acțiunea aceasta deosebit de gravă mi-am dat seama de nivelul politic și ideologic foarte scăzut al celor cu care am stat de vorbă și am simțit răspunderea personală și a instituției în care lucrează pentru slaba activitate politică în rândul celor care își desfășoară activitatea în unitățile de cercetare.

Nu vreau să disculp instituția și pe mine personal, dar s-au pomenit aici două cazuri care pe cont propriu — fără să anunțe pe cineva — au lucrat cu aceștia. După ce am informat-o pe tovarășa Ceaușescu, numitul Diaconu a fost scos de la Fondul Plastic, cu acordul tovarășului prim-secretar Pană. Regret că în anul 1978 n-am avut niște oameni mai buni în instituția noastră, iar dacă am fi fost informați am fi putut să luăm măsuri, ca să nu se mai repete lucrurile.

De asemenea, îmi pare foarte rău că la Academia de Științe Medicale au fost cazuri. Știm cu toții că nici un străin nu poate fi invitat fără aprobarea unui organ de conducere. Referatul acela a fost făcut de Milcu și Săhleanu. Am discutat cazul respectiv cu Ciucu de la Academie, pentru că Milcu este președintele unei secții în cadrul Academiei.

Practic, eu acum am aflat despre problemele acestea. Regret că am întârziat și nu am luat măsuri din timp. Vă promit că am să iau măsuri imediate, pentru realizarea propunerilor prevăzute în materialul prezentat de tovarășul Petru Enache.

Vreau să informez că, imediat după ce am aflat că inginerul Chiriac a avut legături cu cetățeanul respectiv, a fost dat afară; el nu a semnat nici o adeziune, dar nici nu a informat conform Legii 23. I-am convocat pe toți directorii de institute și le-am cerut întărirea vigilenței.

Sunt de acord cu critica aspră a conducerii Ministerului Învățământului, care a primit indicații în repetate rânduri cu privire la organizarea rețelei de activitate și reorganizarea Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice.

Vă asigur că voi trage toate învățămintele din acest caz de o gravitate excepțională, muncind în așa fel încât să întărim vigilența politică a oamenilor din acest sector, și vrem să analizăm mai departe dacă nu cumva sunt lucruri pe care nu le cunoaștem.

De asemenea, vă raportez că am luat măsuri pentru a întări munca de educație ateistă pe toate căile, nu numai în cadrul unităților de cercetare. În cadrul comisiei pe care o conduce CNST avem obligația să intensificăm această muncă și să-i cunoaștem mai bine pe oamenii cu care lucrăm.

Regret încă o dată din tot sufletul cele întâmplate și concluziile care se trag, măsurile pe care Comitetul Politic Executiv le va stabili pentru noi, iar cât despre mine — în măsura în care veți considera că sunt vinovat — sunt de acord să suport orice consecință și mă angajez să muncesc mai bine în activitatea mea.

Tov. Mihai Gere:

Mie îmi vine foarte greu să iau cuvântul în ședința Comitetului Politic Executiv, când se pune în discuție una dintre instituțiile subordonate secției Gospodăriei de Partid a CC al PCR.

În legătură cu activitatea aceasta sectantă tovarășul Iosif Banc m-a informat anul trecut. Mi-a spus de câteva persoane care desfășoară la Institutul Carpați o activitate sectantă. Anul acesta, cu 3–4 săptămâni în urmă, tovarășul Banc mi-a atras atenția să iau legătura cu tovarășii de la Capitală referitor la ce se întâmplă la Institutul de Proiectări Carpați. Am mers la tovarășul Pană și am aflat, nu la proporțiile materialului și ale informării prezente astăzi, dar mi-am dat seama despre ce este vorba. După aceea l-am întrebat pe tovarășul Banc dacă luăm ceva măsuri, dacă avem ceva sarcini în privința aceasta; tovarășul

Banc mi-a spus că Ministerul de Interne va duce cercetarea până la capăt și apoi vom vedea. Ulterior tovarășii Banc și Enache m-au chemat și am primit indicația ca într-o ședință de birou executiv să-l discutăm pe directorul institutului.

Directorul acestui institut de proiectări a participat în fruntea celorlalți proiectanți, ingineri, constructori din institut la conferințe. Am stat de vorbă cu el, era și secretarul de partid, care și el a completat angajamentul, i-am întrebat: cum ați putut să faceți așa ceva? Mi-au spus că au participat la câteva conferințe publice care au avut loc la Spitalul 9 și după aceea, mi-a spus directorul, am interzis orice activitate, dar nu mi-a spus că ulterior au activat fiecare și că au luat contact cu acest străin.

Aceste lucruri s-au întâmplat în anii 1977–1978 până în 1981, când normal ar fi fost ca membrii de partid și cadrele cu munci de răspundere să informeze despre ceea ce se întâmpla acolo.

Consider grav faptul că nici noi, secția, n-am aflat despre ceea ce se întâmpla într-o unitate a noastră, a trebuit ca despre acest lucru să ne informeze tovarășul Banc și organizația de partid a Capitalei. Mi-a fost rușine când am aflat de la activiștii din secție că la diferite conferințe de partid, la CFR, la uzinele Vulcan, la conferința organizației de partid pe aparat se vorbește despre secția noastră, respectiv despre acest institut de proiectări.

Din institutul nostru au participat 35–36 de cadre, dintre care jumătate sunt membri de partid și cealaltă jumătate nemembri.

Am luat măsuri, am stat de vorbă, la indicația tovarășului Banc, cu nemembrii de partid, urmează să le găsim loc de muncă în altă parte, să-i scoatem din institut. Cu membrii de partid a stat de vorbă Comitetul de Partid al aparatului Comitetului Central, urmând să luăm măsuri și cu aceștia.

Regret și îmi este jenă când discutăm astfel de probleme foarte grave sub aspectul vigilenței și al combativității față de asemenea manifestări și sunt de acord cu ce au spus tovarășii

Banc şi Dincă, aici nu este vorba de o sectă şi acest lucru poate avea fel de fel de implicaţii.

Eu am auzit şi astfel de chestiuni, că cineva a divorţat de nevastă şi trebuia să aibă loc procesul de divorţ, iar nevasta a spus: casa, maşina şi mobila rămân la mine. La care el a spus, cum să rămână că împreună am câştigat ca să le cumpărăm, la care ea i-a ripostat: tu să taci, că dacă nu, te torn că te-ai înscris în secta respectivă. Acelaşi lucru de şantajare se poate întâmpla şi la Burada şi la ceilalţi, care figurează cu mantra respectivă. Vine cineva şi-i spune, dacă nu faci cutare sau cutare lucru, te torn. Acest lucru poate fi un obiect de şantaj. Nu putem şti ce caracter poate avea această organizaţie. Poate fi o organizaţie de spionaj.

Eu condamn cele întâmplate, mai ales în urma celor reieşite din informarea prezentată de tovarăşul Petru Enache, şi sunt de acord cu propunerile făcute în şedinţa de astăzi.

Tov. Aneta Spornic:

Vă rog să-mi permiteţi să aduc unele completări la cele spuse mai înainte. Vă rog să mă înţelegeţi că sunt într-o situaţie deosebită. Din cauza emoţiei, nu am putut să-mi închei cuvântul cum trebuie, însă în ultimul timp mi-am dat seama de responsabilitatea mare pe care am avut-o în conducerea acestui minister şi aş dori să încredinţez Comitetul Politic Executiv, pe dumneavoastră, tovarăşe Secretar General, că nu voi precupeţi nici un efort pentru ca întreaga mea activitate de acum înainte să aibă conţinut pe baza principiilor indicate de partid.

Am luat măsuri la minister să nu mai fie posibil să se închege astfel de relaţii cu străini, să nu se mai dea astfel de aprobări, pentru că neţinând în mână toate problemele am fost lipsiţi de vigilenţă, iar eu personal n-am dat importanţă pentru a acţiona şi a combate lucrurile; acest fapt nu mă caracterizează şi vă asigur că în viitor nu se va mai repeta.

Pur şi simplu nu mi-am dat seama de amploarea acestui fenomen şi de implicaţiile lui; am considerat că dacă am cerut să se întrerupă orice activitate este suficient. De asemenea, mă

fac vinovată că nu am găsit măsurile potrivite pentru reorganizarea acestei cercetări pedagogice, deși am primit sarcină în această direcție în ultima perioadă de la tovarășa Elena Ceaușescu ca să mă preocup de acest lucru.

Este o situație foarte dureroasă pentru mine să fiu în fața conducerii superioare de partid și de stat, în fața tuturor celor care au avut încredere deosebită și mi-au acordat o astfel de posibilitate, de a lucra în forul cel mai înalt al partidului, mie, un om simplu, care nu a avut nici un fel de merite nici în ilegalitate și nici în perioada de început a activității partidului, și vă asigur că mă voi strădui să onorez această mare încredere ce mi-a fost acordată.

În continuare voi face tot ceea ce îmi stă în putere pentru a arăta că am tras maximum de învățăminte din această tristă experiență a vieții.

Tov. Richard Winter:

Eu sunt de acord cu propunerile făcute aici în materialul prezentat și cu propunerile făcute de tovarășul Dincă. Mi se pare că ar trebui clarificate câteva probleme în legătură cu posibilitatea ca un asemenea element străin să aibă la dispoziție săli de conferință unde să-și expună diferite idei, să vină să facă propagandă deschis.

Aș propune ca în acest material, pentru că am auzit aici că acest cetățean străin a ținut conferințe și noi avem o lege în legătură cu acest lucru și cu cetățenii străini care vin în țară, dacă pot să țină sau să nu țină conferințe, unde țin aceste conferințe și pe această linie ar trebui discutat cu organele de partid și de stat, dacă sunt sau nu posibilități, să se treacă și să se spună cine aprobă anumite lucruri, pentru că din câte s-au spus aici, reiese că nu s-au respectat anumite principii. Cum este posibil ca peste capul ministrului să se dea orice fel de aprobări din partea subalternilor pentru asemenea lucruri? Asta înseamnă că acolo nu există ordine, nu există disciplină? Pe linia aceasta ar trebui trase anumite concluzii.

În afară de aceasta, aici, la Comitetul Central, noi avem o secție specială și tovarășul Coman ar trebui să se gândească pe viitor că în asemenea cazuri trebuie informat și trebuie organizată informarea tovarășului Secretar General.[1]

Cum este posibil ca asemenea oameni, chiar dacă au beneficiat de lipsa de vigilență a o serie de cadre de la diferite niveluri, să nu fie depistați? Pe linia aceasta, consider eu, va trebui făcut mai mult.

La noi mai este un obicei prost înțeles. Tovarășii, unii tovarăși, se simt jenați când tovarășii de la Ministerul de Interne le spun câte ceva. De ce se simt jenați? Acesta este organul statului nostru și numai cineva care are conștiința pătată se poate simți jenat dacă-i spune ceva sau dacă se face control. Discuțiile care se creează nu sunt menite să ducă la întărirea disciplinei, a ordinii în sectoarele unde lucrează.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Mai dorește cineva să ia cuvântul?

Tov. Constantin Olteanu:

Și noi am avut un caz. Este vorba de șeful secției neurologie de la Spitalul Militar Central. L-am chemat și am discutat cu acest colonel. Mi-a spus că a fost luat de academicianul Milcu ca să-și spună părerea, că ar fi o indicație de la Comitetul Central.

---

[1] Alt personaj, Ion P. Coman, născut în 1926, era în 1982 membru CC al PCR, CPEX, deputat de Ploiești, Olt, Mureș, Timiș și Hunedoara, Erou al Muncii Socialiste din 1980, secretar al CC al PCR, răspunzând de MI; pare să cunoască din limba română un număr foarte limitat de cuvinte, dintre care cele mai importante sunt verbele „a fi informat" și „a destitui". El află acum în ședință despre amploarea întregii afaceri, deducând pe loc că este una de spionaj, dar și înainte, când a fost informat, pe bucățele, în diferite sectoare care-i reveneau, a „destituit".

Enormitatea ca primul om din stat să fie pus la curent într-o problemă atât de particulară dă, desigur, dimensiunea grotescă a totalitarismului. Totodată însă, ea ne avertizează că miza e în altă parte. Ea presupune posibilitatea de a citi printre rânduri cine pe cine ura, cine de cine se temea, pentru a avea un tablou mai limpede al luptelor politice ale momentului.

Acest om regretă foarte mult. Mi-a spus că nu a fost de acord cu modul în care era organizat; în realitate a consimțit să participe la conferințe, dar nu a spus la nimeni.

Noi am propus trecerea lui în rezervă prin proiect de decret și am luat deja o serie de măsuri politico-educative. Am înțeles necesitatea intensificării muncii politico-educative, am înțeles că trebuie luate măsuri în continuare pentru a pune ordine desăvârșită. Vom acționa în continuare cu fermitate, deși am avut un singur caz.

De asemenea, sunt de acord cu măsurile propuse aici.

Tov. Ștefan Andrei:

În primul rând aș vrea să spun și eu câteva lucruri, deși nu am participat la discuția cu tovarășul Petru Enache. (...)

Tov. Petru Enache:

A participat tovarășul Duma.

Tov. Ștefan Andrei:

Consider că este just și corect să-mi fac autocritica în fața Comitetului Politic Executiv pentru greșelile grave comise de unii lucrători din Ministerul Afacerilor Externe.

Eu cunosc că acest cetățean străin s-a prezentat la ambasadă. Un lucrător de la ambasadă a făcut o notă cu problemele ridicate de el și a propus ca organele respective din țară să studieze utilitatea și oportunitatea celor propuse de el, adică a creării acestei secte.

Insist ca acest Oancea și toți cei care s-au angajat să fie sancționați pentru idiotism politic, pentru nivelul ideologic incalificabil. De ce spun acest lucru, pentru că la materialul respectiv ei au anexat și o copie după un articol care a apărut în ziarul francez *Le Figaro*, prin care Biserica Catolică critică această organizație. În acest articol se spunea că această sectă încearcă să-i abată pe credincioși de la religie.[1]

---

[1] Ștefan Andrei, membru al CC al PCR și membru supleant al CPEx, era în acel moment ministru de Externe. Avea, și-și cultivă și în memorialistică, imaginea unui activist ceva mai stilat și mai puțin grobian ca alții. Se vede din stenograma care urmează că era doar o aparență și un efect de contrast. Limbajul lui este tot atât de dur și de violent, iar orizontul

Tot acest material, nota la care era anexată și copia articolului din *Le Figaro* au venit în țară la Direcția Culturală din ministerul nostru și de acolo au fost înaintate la Ministerul Sănătății, cerând să ne dea un răspuns.

Vreau să mai informez că, înainte de a ajunge nota în țară, acest Stoian venise deja la noi. Venirea lui în țară nu este rezultatul notei lui Oancea. Este o lipsă mare, dar nu trebuie căutată în faptul că l-au trimis oameni de la Ministerul de Externe, acest Oancea era la Paris, dar Stoian avea deja relații în țară.

Noi vom face o discuție și vom folosi acest prilej pentru a sublinia încă o dată modul în care Ministerul Afacerilor Externe trebuie să acționeze în continuare pentru a preîntâmpina asemenea situații.

Vreau să sesizez însă aici faptul că Ministerul Afacerilor Externe este ca o cutie de scrisori pentru toate ministerele și instituțiile centrale din țară. Diferite ministere se angajează cu tot felul de probleme față de alte state, nu le respectă, ba că trimit ansambluri, pe urmă nu le trimit, și pe urmă toți se adresează la ambasade. Ar trebui ca și aceste probleme să fie reglementate.

De asemenea, vreau să subliniez că părerea mea este că va trebui să punem un mai mare accent pe munca politică și ideologică. Problemele care au apărut în ultimul timp în legătură cu această sectă creează confuzii în legătură și cu participarea culturii sportive yoga. Apar lucruri care pun în discuție probleme de fond, care nu-și găsesc replică în problemele ideologice și ale materialismului dialectic. Eu consider că este foarte

---

lui la fel de limitat, dacă o referință, absolut normală, la presa străină cea mai accesibilă unui diplomat, cotidianele pariziene, devine un criteriu al vigilenței necesare în lupta de clasă. Mai ales că articolul la care se referă din *Le Figaro* face, cum se va vedea, Mișcarea MT vinovată de a-i distrage pe credincioși de la religie, nu de la ateismul materialist-dialectic și istoric marxist, ceea ce în condițiile date ar fi făcut mai degrabă un aliat din ea, nu un adversar. E drept, doar la prima vedere. Cum se știe, marxismul tot o religie este, și în plus, una foarte geloasă.

bine că vom avea în curând plenara Comitetului Central pe probleme ideologice, unde se vor dezbate toate aceste probleme.

Eu vă asigur pe dumneavoastră, Comitetul Politic Executiv, că voi trage învățăminte din lipsurile manifestate de unii lucrători din Ministerul Afacerilor Externe pentru a putea să ne achităm cât mai bine de sarcinile primite de la conducerea partidului, de la dumneavoastră personal.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Mai doreşte cineva să ia cuvântul?

Tov. Ion Coman:

Eu nu am avut de gând să iau cuvântul, că pur și simplu îmi este ruşine să discut aici asemenea probleme, dar pentru că tovarășul Winter a ridicat aici unele probleme, o să vorbesc.

Eu vă declar aici că nu am cunoscut aceste probleme, tovarășii de la Ministerul de Interne nu m-au informat cu nimic și nu am avut cum să acționez.

Am aflat întâmplător de acest lucru. Cu trei săptămâni în urmă, tovarășul Constantin Olteanu mi-a spus că în această sectă este amestecat și șeful secției neurologie de la Spitalul Militar Central, un colonel. I-am spus tovarășului Olteanu că trebuie să-l dea imediat afară, să-l treacă în rezervă și să-l excludă din partid.

După ce am aflat de la tovarășul Olteanu aceste lucruri, am luat legătura cu tovarășii de la Ministerul de Interne, care m-au informat că a fost o problemă, dar care acum este închisă.

Acestea sunt problemele care mi-au fost aduse mie la cunoștință. Eu consider că în calitatea mea de șef al Secției Militare trebuia să fiu informat, să cunosc toate aceste probleme. Dar nu am fost informat.

Vă informez că am fost indignat când am aflat despre ce este vorba, despre amploarea chestiunii.

În ceea ce privește această organizație, eu spun aici că aceasta este în primul rând o organizație de spionaj. În aceste materiale care au fost prezentate, se arată că este o organizație dușmănoasă socialismului și țării noastre, iar toți cei care au făcut parte din această sectă au lucrat la îndemnul celor care au or-

ganizat-o. Acest lucru este purul adevăr și nu mai este vorba de nici o altă problemă sau părere, este o organizație dușmănoasă, pentru că a fost descoperită ca organizație de spionaj împotriva țării noastre.

Eu sunt de acord cu măsurile propuse față de cei care se fac vinovați și consider că nu trebuie să mergem numai cu sancțiuni la unii, iar la alții cu excluderea din partid, toți cei care au făcut parte din această organizație să fie excluși din partid.

Trebuie întrebați: când ai semnat un angajament, nu te-ai gândit că ești membru de partid și că ai semnat un angajament cu Partidul Comunist Român, cum se împacă aceste două lucruri, două angajamente diferite? Când ai mers desculț nu te-ai gândit. Atunci nu mai ai ce căuta în partid.

Din aceste probleme am tras anumite învățăminte pentru munca mea și în viitor vom lua măsuri corespunzătoare.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Mai are cineva ceva de spus?

Tov. Petru Enache:

Vreau să vă informez că în timpul cercetărilor, în timpul discuțiilor cu anumite cadre, unii spuneau că această activitate este pe jumătate științifică și pe jumătate mistică, și că partea aceasta cu ținerea conferințelor este o parte foarte bună, că mulți care s-au înscris au spus că este o știință, este o chestiune științifică. În partea aceasta de conferințe se spune că omul este pregătit pentru a avea puteri supranaturale, pentru a putea deveni invizibil, pentru a putea pluti, pentru a putea trece prin zid etc. Aici nu este vorba de a împărți lucrurile în două, nu știi unde se termină știința și unde începe misticismul. Aceasta are un caracter de îndobitocire a oamenilor.

Noi ne-am uitat și la materialele venite din Elveția, prin care însuși șeful sectei spune că societatea trebuie să fie dreaptă, cei slabi să dispară. De aici trebuie trasă o concluzie, că sunt anumite lucruri pe care și le propun.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Mai dorește cineva să ia cuvântul? Mai aveți vreo întrebare? Vreți să spuneți ceva?

Tov. Elena Ceaușescu:

Cred că toate aceste lucruri care s-au petrecut și care s-au discutat astăzi în Comitetul Politic Executiv se datorează în primul rând unei munci politice slabe, nivelului nostru scăzut al muncii noastre de partid, pentru că a fost posibil ca oamenii să ia toate lucrurile cu jumătate de măsură, să se considere ba că sunt științifice, ba că au ceva și că trebuie să fim îngăduitori. Acest lucru a condus la faptul ca elemente dușmănoase să pătrundă în anumite organizații. Este adevărat că nu au putut pătrunde acolo unde sunt organizații de partid puternice, cu nivel muncitoresc, au pătruns acolo unde este o concepție mic-burgheză, la cei care consideră că pot deveni superoameni.

Ceea ce este mai dureros este faptul că aceste lucruri le-au privit o serie de oameni care fac parte din Comitetul Politic Executiv și în felul acesta au dat posibilitatea ca aceștia să-și poată desfășura nestingheriți activitatea mai departe.

La Ministerul Educației și Învățământului sunt implicați mai mulți tovarăși, iar unii fac parte din Comitetul Politic Executiv. Aici este o greșeală și a sistemului nostru de a considera că nu facem și nu ne însușim decât ceea ce ni se spune. Aceasta a dus la faptul ca tovarășii să nu aibă o poziție combativă, revoluționară, o poziție de adevărați comuniști, de a lua măsuri și să nu stea să facă discernământ și de a nu ști să facă acest discernământ între ceea ce este știință și ce înseamnă niște elemente care își desfășoară activitatea sub formă de denumire de știință și care pătrund cu ideologia lor reacționară. Aceasta demonstrează nivelul nostru slab, demonstrează că au pătruns unele lucruri neștiințifice, care influențează o serie întreagă de oameni, asta este o latură. O altă latură este lipsa de disciplină, așa cum arăta aici tovarășul Richard Winter, lipsa de disciplină în ceea ce privește contactele cu elementele care au fugit din țară.

Cum este posibil să se țină asemenea conferințe, când noi la nivel central aprobăm ce conferințe se pot ține, ce conferințe internaționale trebuie să ținem? Aceasta denotă o lipsă totală de disciplină și o încălcare a hotărârilor pe care le avem și

cu privire la păstrarea secretului de partid și de stat, pentru că din câte se vede aici lucrurile nu se respectă, nu se respectă de către noi înșine. Nu respectăm legile pe care noi le-am făcut și aprobat. Nu se poate spune că și aici trebuie să primim aprobări și indicații. Atunci ce fel de membru al Comitetului Politic Executiv poți fi și cum poți acționa în fața unui dușman, dacă nu știi ce poziție să iei, aștepți să ți se spună?!

Acest lucru trebuie să dea foarte serios de gândit, pornind în primul rând de la membrii Comitetului Politic Executiv. Eu cred că este momentul ca fiecare să tragă învățăminte, să-și revizuiască obligatoriu conștiința și să acționeze ca atare în organele în care este ales cu toată răspunderea și în domeniul muncii economice, pentru că și acolo se întâmplă același lucru, și în problemele ideologice, pentru că așa cum am văzut și aici se întâmplă același lucru.

De aceea eu consider că este necesar să tragem toate învățămintele pentru ceea ce avem de făcut, pentru ceea ce este de făcut și în desfășurarea activității în continuare.

Sunt de acord să fie excluși din partid acei membri de partid care au depus jurământ în fața unui individ, să se ia toate măsurile, să se tragă învățăminte ca pe viitor să nu se mai întâmple astfel de lucruri.

Consider, de asemenea, că este insuficient ca într-o singură ședință să tragem învățămintele necesare, doar vedem în ce situație am ajuns.

Sunt de acord cu propunerile în ce privește sancționarea și excluderea din partid a celor care au aderat la această organizație și care s-au aciuat într-o serie de ministere unde lucrurile nu merg bine, însă ceea ce mă îngrijorează pe mine mai mult este faptul că tratăm lucrurile pe jumătate, că jumătate sunt probleme științifice, iar jumătate sunt mistice și că acest lucru a pătruns peste tot.

Spuneau tovarășii aici că un asemenea om poate fi șantajat, că în asemenea situații oricine te poate șantaja; într-adevăr, te poate șantaja atunci când te abați de la legile țării.

Eu aceste lucruri le-am avut de spus și sunt de acord cu sancțiunile propuse și de asemenea sunt de acord că trebuie să tragem învățăminte din această situație.

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Mai dorește cineva să ia cuvântul? Nu mai dorește nimeni? Văd că și la Opera Română sunt câțiva.

Tov. Petru Enache:

Florei și alți câțiva de la Opera Română au participat la conferințele care se țineau la Institutul Carpați.

Tov. Elena Ceaușescu:

Cine a oferit sălile de conferință?

Tov. Petru Enache:

Conducerea Institutului de Proiectări Carpați. Am discutat de la ei cu șeful protocolului, un individ nepregătit politic, care este de la Maglavit. Acesta este și el un sectant. De altfel, nouă ne-a făcut impresia că nu este întreg la minte. Asemenea oameni nu au ce căuta în ministere și instituții.

Tov. Elena Ceaușescu:

Păi, așa se întâmplă dacă nu se verifică așa cum trebuie oamenii cu care lucrăm. Dacă s-a văzut că nu este sănătos, de ce a fost ținut în institut?!

Tov. Nicolae Ceaușescu:

Mai aveți ceva de spus, tovarăși? Nu?!

Sigur, tovarăși, problema este destul de serioasă și foarte gravă din mai multe puncte de vedere.

În primul rând pentru că este posibil să se desfășoare activitatea unei secte, să ia amploarea pe care a luat-o, iar cei care, într-o formă sau alta, au cunoscut despre aceasta și după câte am văzut sunt destul de mulți, inclusiv dintre membrii Comitetului Politic Executiv, cadre de conducere, să nu acorde atenție și să lase ca această activitate să se desfășoare în continuare.

În al doilea rând, sigur, faptul că este posibil ca oameni care au o anumită pregătire, membri de partid, să adere la o asemenea activitate mistică, reacționară, fără să-și pună în nici un fel întrebarea cum se poate împăca aceasta cu concepția lor comunistă despre lume și viață.

În al treilea rând, faptul că o serie de organizații, de instituții, de ministere au favorizat și înlesnit începerea acestei ac-

tivități arată dezordine, indisciplină, încălcarea gravă a legilor țării, a normelor și regulilor stabilite cu privire la relațiile cu persoane străine sau organizații străine.

Nu poate directorul și, de fapt, nimeni să dea nici o aprobare, nici pentru plecări în străinătate, nici pentru veniri din străinătate. Asta arată pur și simplu o indisciplină deosebit de gravă în instituții și ministere, în Ministerul Afacerilor Externe și în Ministerul Învățământului, precum și în alte instituții de care se vorbește aici.

Sigur, o lipsă deosebit de mare o are Ministerul de Interne, organele Ministerului de Interne, care au sesizat această problemă și s-au mulțumit numai s-o sesizeze, să-i sesizeze pe unii tovarăși, unde s-au manifestat asemenea lucruri. Cum sunt tovarășul Banc și tovarășul Rădulescu, care era atunci secretar cu problemele de propagandă, încă din iulie anul trecut, dar care, de asemenea, au considerat că prin aceasta și-au încheiat obligația și îndatoririle. Chiar când problemele au fost puse la începutul acestui an, nici Capitala n-a informat, decât pur și simplu în momentul în care întâmplător am aflat de aceste probleme, chiar tovarășul Petru Enache începuse să acționeze, să ia unele măsuri. Aceeași situație, însă acestea erau niște lucruri obligatorii, de a veni să informeze despre ceea ce se întâmplă și ce ne gândim să facem.

Sigur, va trebui să tragem câteva concluzii și să analizăm foarte serios stilul de muncă, indisciplina, anarhia, lipsa de răspundere care s-au manifestat într-o serie de instituții, încercarea de a soluționa oarecum problemele, până la urmă de a le mușamaliza, de a lua niște măsuri, de a nu prezenta lucrurile așa cum sunt. Eu nu consider problema încheiată. Eu am pus-o acum pentru a lua unele măsuri, dar mai este necesar s-o ducem până la capăt, să ducem până la capăt cercetările, să vedem cum a fost posibilă organizarea și desfășurarea acestei activități care a luat o amploare destul de serioasă.

Este evident că este vorba de o sectă — ca orice sectă, reacționară — și că în spatele oricărei secte stau tot felul de șarlatani, inclusiv spioni și agenți ai diferitelor state străine.

Sigur că aceasta arată și nivelul politic și gravele lipsuri în activitatea ideologică, în înțelegerea problemelor. E posibil ca membrii de partid, oameni cărora li s-au încredințat diferite funcții de răspundere, să poată să justifice intrarea într-o sectă prin probleme legate de boală, de credință că s-ar putea ca asta într-adevăr să reprezinte o metodă științifică? Niște lucruri care într-adevăr este greu să-ți închipui că se pot găsi asemenea oameni, și din păcate se găsesc, ceea ce arată că realmente activul nostru de partid, ideologia, nu este la nivelul care să facă ca oamenii, cel puțin dacă nu-și pot explica unele lucruri, să nu poată cădea pradă și să fie înșelați de niște șarlatani, de asemenea lucruri.

Sigur, este problema și se poate pune problema dacă se poate lua că s-a pus asemenea justificări, dar cu aceasta nu încearcă să acopere și de fapt să abată atenția de la caracterul activității acestei organizații. Sunt lucruri însă mult mai complexe și de aceea consider că trebuie să ducem până la capăt pentru a clarifica și a trage concluziile și nu ne putem opri la jumătate de drum. Trebuie să luăm măsuri imediate pentru a curma ceea ce căutăm acum și măsurile trebuie să fie foarte hotărâte. Toți cei care au intrat în această sectă trebuie să fie puși în discuția organizațiilor de partid și excluși din partid, indiferent cine sunt aceștia; este incompatibil cu activitatea de membru al partidului nostru.

Este necesar ca toți cei care în mod direct au favorizat să fie scoși din muncă, puși în discuție și excluși din partid. Nu pot să aibă nici o justificare cei care au dat aprobare sau cei care consideră că aceasta este o activitate de cercetare.

Dacă asemenea nivel de înțelegere au, nu pot fi membri ai partidului nostru. Având în vedere că nici nu mai pot rămâne în instituții, dar nici în învățământ, nici în cercetare, toți trebuie scoși din învățământ și din cercetare. Nimeni nu poate rămâne în instituții și în munci de răspundere.

Nu se poate, că este profesor sau învățător, în învățământ nu pot rămâne nici unul. Trebuie ridicat dreptul, în conformi-

tate cu legea, de a mai avea calitatea de profesor, de învățător sau de cercetător științific.

În ceea ce privește conducerea Ministerului Educației și Învățământului, sigur, este foarte greu să explice și să justifice într-un fel de ce nu s-au luat măsuri și de ce s-a putut cel puțin accepta ideea că totuși este o problematică care reprezintă reala valoare științifică. Ce fel de conducător al științelor sociale în învățământ este Petre, când poate să dea și să favorizeze asemenea activități?

Nici tovarășul Marin Rădoi, care a și semnat o asemenea notă de răspuns, este adevărat, aceasta este redactată de alții, dar a semnat-o, cum ar putea să justifice în fața cadrelor din învățământ rămânerea și în acest loc? De asemenea, și tovarășa Aneta Spornic.

În fond, consider necesar să fie toți înlocuiți din conducerea ministerului și să fie numită imediat o altă conducere a ministerului. Sigur, este evident că este greu să rămână în Comitetul Politic Executiv și va trebui ca în plenară să discutăm acest lucru. Sigur, ei nu sunt între cei care s-au înscris, dar în orice caz în Comitetul Politic Executiv este greu să rămână în asemenea împrejurări.

Trebuie să discutăm lucrurile așa cum sunt ele, fiind cu totul de neînțeles și de neexplicat. Să discutăm pe baza a ceea ce s-a discutat, a ceea ce s-a întâmplat și este greu să se justifice acest lucru.

Sigur, Institutul de Cercetări Pedagogice trebuie desființat, dizolvat ca atare și toți trimiși în producție, nu în cercetare, nu în învățământ.

Activitatea de cercetare pedagogică o vom face la catedra de pedagogie de la Universitate, avem cu ce, avem oameni.

Organizația de partid trebuie să fie desființată pentru poziția sa în întregime, iar acest lucru să se facă imediat și membrii de partid să fie reînregistrați individual în raport cu poziția lor. Numai cei care au fost înscriși în organizație să fie excluși ca atare, nu prin dizolvarea organizației de partid. Radulian și ceilalți să fie excluși, însă ceilalți pentru poziția lor, pentru

lipsa de combativitate, să desființăm organizația și să se înregistreze din nou, rămânând ca în continuare să clarificăm lucrurile până la capăt. Până la Plenara Comitetului Central să clarificăm până la capăt lucrurile.

Probabil că va trebui să discutăm foarte serios și cu tovarășii din conducerea Ministerului de Interne, am avut deja cu ei o discuție și va trebui să clarificăm până la capăt această stare de lucruri care s-a manifestat.

Cred că în stadiul actual trebuie să luăm aceste măsuri deocamdată, urmând ca atunci când vom încheia în întregime toată problema să vedem și alte măsuri care apar necesare.

Acestea ar fi concluziile pe care eu am încercat să le trag din discuțiile care au avut loc.

Comitetul Politic Executiv este de acord? Are cineva altă părere?

Sunteți de acord cu măsurile stabilite? Nu este nimeni împotrivă, se abține cineva?

Toți tovarășii sunt de acord.

Atunci, să procedăm așa, să luăm măsurile corespunzătoare.

Cu aceasta, tovarăși, putem să încheiem ședința Comitetului Politic Executiv.

*

Marea întâlnire pe care i-o oferim cititorului, prin această stenogramă, marea apariție scenică, marele personaj, este desigur cel aflat în vârful piramidei.

După ce de-a lungul întregii ședințe nu va comenta în nici un fel, ci doar va reformula, cu o monotonie neliniștitoare, același „mai are cineva ceva de adăugat?", făcându-ne să bănuim că mai mult de trei cuvinte nu stau legate într-o propoziție în discursul lui obișnuit, până la urmă singurul care, în ciuda acestui adevărat război civil gramatical din rostirea-i, face o analiză cât de cât exactă a situației este Nicolae Ceaușescu. Credem că pentru amândouă aceste aparent contradictorii fenomene

există o unică explicație. Aflat în vârful piramidei, chiar dacă o piramidă a lumii pe dos, e firesc ca el să-i cumuleze la superlativ calitățile și tot așa de firesc este ca analiza lui să fie limpede: dintre ei toți e singurul om liber.

Liber, firește, doar față de toate conjuncturile exterioare, pe care el însuși le generează și le modifică după cum îl trage încolo și-ncoace propria viziune ruptă de realitate, și nu liber față de această nebunie și consecințele ei.

Ce aduce totuși nou stenograma descoperită în arhiva Comitetului Politic Executiv al CC al PCR, ca să merite reținută în problema care ne interesează? În aparență, aproape nimic.

Aici ministrul-adjunct al învățământului, Marin Rădoi, destituit a doua zi, asumă tot, deși nu pare nici el prea informat. A uitat datele, arată că a acționat presat de ministrul Transporturilor, Corneliu Burada, destituit cu patru zile înainte, și de frică să nu rateze o șansă: aceea a punerii în aplicare în beneficiul țării a unei invenții valoroase. Căci, nu-i așa, posibilitatea ca muncitorii să producă fără a mânca, după cum promitea memoriul lui Stoian, nu era o ofertă chiar de refuzat.

Nu rezultă ce știau Elena și Ceaușescu înșuși până la această dată, și nici ce voia el să spună prin „am aflat întâmplător". Dacă această ședință a meritat convocată, asta înseamnă că ceea ce a aflat era, din punctul lui de vedere, grav. Dar pentru Nicolae Ceaușescu totul era grav și totul trebuia făcut doar sub controlul și la indicația lui.

Faptul că la întrebarea lui — „cine a aprobat venirea în țară?" — Elena, și nu altcineva, răspunde prompt „Ministerul de Externe" poate fi un indiciu că ea, știindu-se „cu musca pe căciulă", voia să se disculpe. Dar nu e obligatoriu un asemenea indiciu. Declarația Anetei Spornic, în interviul dat unuia dintre noi, în 1998, în fața Bisericii Răzoare, cum că dimpotrivă, Elena mai mult a luat apărarea decât a acuzat, neconfirmată de textul stenogramei, nu poate nici ea să dovedească nimic. Singură declarația lui Nicolae Stoian că nu a ajuns până acolo și documentele aferente o pot face. Și trebuie spus într-o paranteză că ele sunt convingătoare. Apariția în ziarele cele

mai democratice și informate din România a unor articole preluând versiunea lansată de mașina de zvonuri a Securității nu s-a confirmat. Nici un document nu atestă încă, alături de activitățile ei extrem de extinse și nu peste tot agreate, legătura vreunor rețele de spionaj cu mișcarea MT. Firește, nici faptul că oficialitățile colosului cu sediul la Geneva nu au răspuns la scrisoarea noastră: o scrisoare dintr-o țară necunoscută, din partea unor investigatori necunoscuți, făcându-se ecoul numeroaselor calomnii care circulă destul de frecvent despre ei. Purtătorii de cuvânt ai *TM Movement* pot socoti că și-au reglat toate conturile cu statul român atunci când i-au trimis acel text de cam nesportivă dezicere de propriul emisar inabil, reprodus din dosarele Securității, în capitolul precedent. Este mai plauzibil că nimeni din cei peste șaptezeci de membri ai CC și ai CPEX prezenți aici, și nici dintre cei care, pentru a-și binemerita lefurile și titlul, au răspândit zvonurile nu credea în pericolul real din acest punct de vedere. Singurul pericol real era ca mânia șefului suprem să se abată dintr-un motiv sau altul asupra propriului cap, așa că întreaga agitație și aici, la partid, și dincolo, la Securitate, întreaga agitație, întregul zel și toată inteligența și perspicacitatea funcționau doar ca să prevină căderea lui.

ÎNCHEIERE

Odă minunatului activist Cenușe

În 1982, distanța dintre protagoniștii-victime, călăi și autorii scenariului era, firește, enormă. Și din cauza asta și deosebirile. Văzute de la o distanță de 20 de ani și de la mult mai marea distanță dată de schimbarea de perspectivă și de cod, un fel de aer de familie ce-i leagă pe actorii dramei, călăi, victime, spectatori, îl tulbură pe cititorul care n-a cunoscut nemijlocit epoca și îl împiedică să înțeleagă ce s-a întâmplat. Dar mai ales îi împiedică pe ei înșiși, pe cei mai mulți dintre protagoniști, să înțeleagă acest lucru. Ceea ce au comun cu toții, cu excepția acelor oameni rari, ireductibil liberi și scăpați grație datului lor natural, este neputința de a face recurs la libertate. Ingredient dispărut cu desăvârșire în comunism, sau rămas ca prin miracol, în *underground,* în acele minuscule zone necontrolate, provizoriu necontrolate, ale vieții interioare a supușilor, libertatea nu funcționa ca monedă de schimb în relația cu partidul. Aceasta deoarece, dacă doar pentru unii el constituia sursă de privilegii, recunoaștere socială, statut, partidul era pentru absolut toți membrii societății sursa supraviețuirii. Parazitismul sau, după definiția cunoscutului disident rus Vladimir Bukovski, refuzul de a trudi la construcția socialismului este pedepsit cu închisoarea... de drept comun. Faptul că Aneta Spornic nu-și pune problema să se opună partidului se explică, firește, cu ușurință: de ce-ar risca să-și piardă privilegiile? Chiar dacă ea-și amintește că „îl contrazicea", noi acum, citind stenograma, vedem că nu i se opune. Sigur că asta o deosebește fundamental de victimele Afacerii MT. Aceia s-au revoltat și pedeapsa n-a încetat să se arate. Dar și ei, revoltându-se,

au făcut-o între niște limite bine stabilite, trasate dinainte și din exterior, nu de ei înșiși. Iar Ceaușescu, pedepsindu-i, a făcut-o și el între limitele unui cod prestabilit al lipsei de libertate. Cu puținii dușmani, unii dintre ei alcătuiți din substanța aceea tare, de neînfrânt, ireductibil liberă, față de care problema îngăduinței nu se punea nici acum, la aproape 30 de ani după lichidarea lor „ca clasă" și chiar cu puțini trădători adevărați, de asemenea de lichidat fără milă, a avut de-a face Ceaușescu spre sfârșitul domniei lui, orice s-ar spune, liniștită. Așa că de data aceasta, furios pe tentativa de încălcare a limitelor, s-a văzut nevoit să se supere și să-i pedepsească aspru. De la mic la mare și, din perspectiva lui privind lucrurile, fără deosebire. Incitat de un căpitan dornic să devină colonel, de un colonel dornic să devină general sau de un general dornic să rămână ce era, puțin importă. Ei au fost doar agenții mâniei sale. Cel care a decis totul și aici, și de astă dată, a fost el, supremul.

Această mică teorie poate să aibă dezavantajul de a învinovăți și dezvinovăți pe toată lumea. Am întreprins sute de ore de interviuri și anchete, am împărțit ciubucuri și zâmbete ca să obținem documente, am scotocit arhive și am buchisit stenograme, am scris aproape cinci sute de pagini pentru a ajunge la concluzia că nu există nici un vinovat? Și totuși, nici arhivele Securității, în fine accesibile, nu prea ne spun altceva.

Chiar și întrebarea pe care o consideram capitală — Partidul sau Securitatea? — își pierde din importanță. Solidaritatea lor le face indiscernabile, în ciuda unor disfuncții și a unor dizarmonii. Grație acestei solidarități, România devenise un teritoriu în care statul totalitar controla totul, iar Securitatea era mecanismul care măsura cu finețe funcționarea acestei mașinării a controlului absolut. Nicăieri în Est acest mecanism nu ajunsese să funcționeze așa de bine. Pretutindeni în jur se gripase, o dată cel puțin, iar uneori cu zgomot, ceea ce a necesitat serioase schimbări. Dar în România nu. De aceea scandalul MT și tot acest potop de represalii nu era necesar. Declanșarea lui sugerează ceva în genul acelor exerciții de simulare a unui atac cu bombe, organizate minuțios de experți, pe timp

de pace, pentru ca să se verifice cum s-ar descurca forțele interne de apărare. Sau ceva în genul unei piese a lui Mrozek, unde întrucât toată lumea a ajuns la un destul de înalt nivel de conștiință ca să se autodenunțe voluntar, pentru orice eventuală adiere de gând propriu, poliția secretă riscă să se autodesființeze, pierzându-și obiectul muncii.

Ce anume s-a întâmplat, am reconstituit totuși. Să recapitulăm acum, la final: generalul Nicolae Pleșiță[1], alertat cu aproape un an în urmă, în 1981, de diferiți agenți, din direcții diverse specializate, l-a însărcinat pe (într-un document maiorul, în altul căpitanul) Ristea Priboi să vadă despre ce era vorba. Ristea Priboi i-a făcut o vizită lui Constantin Chiaburu, iar din declarația solicitată acestuia și din convorbirea avută s-a edificat asupra întregii afaceri.

Politicos și chiar cordial la despărțire, i-a spus celui mai zelos dintre adepții MT în București că asta e tot ce-a vrut să știe. Urmarea acestei vizite și a unei supravegheri stricte de câțiva ani, ale cărei rapoarte confirmă că în acele cercuri de MT nu se întâmpla nimic periculos pentru securitatea statului, a fost montajul de la un cap la altul al unui scenariu de pe urma căruia au suferit, într-adevăr, peste 400 de oameni. Care a presupus tentative de sinucidere, atacuri de cord, internări la psihiatrie, morți premature, morți suspecte.

Vinovată în termenii vreunei cât de aproximative morale de toate aceste fărădelegi este, desigur, Securitatea, indiferent dacă Afacerea MT a fost inventată pentru a-și dovedi utilitatea și a mai obține o prelungire de contract, sau pentru a plăti cuiva, din propriul aparat sau din alte aparate, niște polițe. Dar nici partidul nu poate fi inocentat, în situația aceasta în care s-ar fi produs o inversare de roluri, el devenind din comanditarul Securității unealta ei manipulatoare și diabolică. Deciziile

[1] În propriile memorii, vezi Anexele, generalul Pleșiță are aerul să nu-și amintească nimic coerent despre episod. Faptul că Nicolae Stoian este „omul lor" nu se află în nici o contradicție cu intrarea în plasă a „unora din aparat", care „erau naiv de sinceri".

partidul le-a luat. El a comis abuzul și a provocat suferința. Distribuind pedepsele, revenind apoi asupra lor, atenuându-le sau întărindu-le. Iar pedepsele au fost, fără îndoială, disproporționate comparativ cu „greșeala" comisă.

Disproporționată a fost însă acceptarea de către protagoniști a limitelor impuse din afară, a codului social-politic, chiar și atunci când ei au reacționat. De aceea nu putem încheia investigația și relatarea noastră despre Afacerea MT înainte de a ne întoarce la acest ultim capitol și la întrebarea cea mai tulburătoare pe care-o ridică stenograma reprodusă în el: cum e posibilă această totală depreciere a libertății interioare, atribut fundamental și inerent al omului, și cum s-a ajuns la dispariția oricărei capacități și dorințe de a ieși din sistem, de a i se opune?

De ce în această „dezbatere" nimeni nu i se adresează lui Nicolae Ceaușescu ca un adult unui alt adult? De ce nici cea mai vagă urmă de autonomie nu răzbate din nici o silabă, din frazele rostite aici? De ce, dimpotrivă, o servitute liber acceptată emană din documentul acesta consemnat, pe parcursul câtorva ore, patru–cinci, șase, de patru dactilografe care-și predau ștafeta, semănând cu o reuniune de familie? În care se povestește în detaliu, fără grabă, ce făceau cercetătorii participanți la experimentul MT, se pălăvrăgește exact ca într-o familie tulburată, dar solidară, iar oamenii își descarcă sufletul pentru afronturile îndurate. Când recitim separat intervențiile Linei Ciobanu (care se pare că nu știa nu numai că Mantra nu era o ființă sau un duh malefic, ci nici măcar sensul cuvântului „a cita", socotindu-l un sinonim mai distins al lui „a spune"), vedem că acolo este vorba de un atașament real, de o familie cu ierarhii și subordonări clare, o familie solidă.

Această precaritate intelectuală a oamenilor care, cu cât sunt mai la vârf, cu atât sunt mai neverosimil de rudimentari în gândire, trimițând la dezastrul comunismului nu atât prin criminalitatea lui, care de altfel, după ce-și înlăturase toți dușmanii, încetase să fie efectivă, rămânând latentă, cât mai ales prin această contraselecție care-i este consubstanțială, este, așa cum rezultă din toată această carte, și cheia Afacerii MT. Deși nu

a avut nici cauze aparente în economic şi nici consecinţe imediate asupra lui, lovind mai ales în intelectuali, ba chiar în cei mai „inutili" dintre ei, cercetători, artişti, poeţi, e cazul să spunem că această contraselecţie îşi are contribuţia ei, proporţională cu amploarea, la dezastrul ţării. Sau, în măsura în care comunismul efectiv realizat chiar asta înseamnă, dezastrul economic datorat guvernării incompetente, la construirea socialismului. Deşi bun cunoscător al regimurilor comuniste, lui Revel[1] nu-i vine să creadă că incompetenţa aceasta nu e deloc intenţionată, fiindcă nu cunoaşte totuşi personal prea mulţi comunişti din Est, şi cu atât mai puţin pe Lina Ciobanu. Ar şti altfel că dacă naziştii nu şi-au distrus niciodată propria ţară, iar comuniştii au făcut-o, asta se explică, într-o covârşitoare parte, prin neverosimil de rudimentara inteligenţă a liderilor. Şi prin aceea că, desigur, stupiditatea este prin excelenţă şi în întregime involuntară şi mai ales sublim inconştientă de sine. Inaptă să genereze dezbatere, confruntare şi să creeze variante. Aceasta indiferent dacă scandalul MT a pornit de la Nicolae Ceauşescu, pus la curent în timpul unei vizite în străinătate că România se afla printre ţările practicând cu cel mai mare zel metode necorespunzătoare ideologic de relaxare şi trăgând la răspundere Securitatea, cerându-i să-i raporteze şi să acţioneze, ceea ce nu s-a confirmat prin nici un document şi nici o mărturie directă. Şi indiferent dacă Securitatea, preventiv, a fabricat din piese disparate, obţinute cu mijloacele de rutină ale instituţiei, acest scandal, incitând la represalii, ceea ce pare evident. Şi într-o ipoteză, şi în cealaltă, totul s-a ţesut şi a crescut încet-încet prin „lucrarea" acestei stupidităţi servile, inconştientă de sine, şi având drept unică aspiraţie păstrarea privilegiilor, mai mici sau mai mari, ale micului sau marelui funcţionar

[1] Jean-François Revel este cel care vorbeşte insistent despre „strania ingeniozitate desfăşurată de toate regimurile comuniste când se lansează cu o hotărâre nestrămutată în hotărâri economice (...) de o stupiditate atât de inventivă, încât nu-ţi vine să crezi că e în întregime involuntară". (*Marea paradă*, Humanitas, 2002, p. 124)

al sistemului, stabil acum și de neclintit, întrucât covârșitoarea majoritate a populației respecta limitele impuse, ignorând alternativele. De la „săracu' tovarășu' Pană" până la victimele lui, cum spune Olivia Clătici. Vorbind despre „Zbaterea minunatului activist care a fost Ștefan Cenușe", al cărui nume apare, ca personaj pozitiv, în multe dintre amintirile victimelor, și pe bună dreptate, de altfel. El „a făcut multă anticameră pe la secretarii comitetului municipal pentru a rezolva situații dramatice și a obține aprobările care puteau fi obținute. Cineva a scris răutăcios la adresa lui, în sensul că de el depindeau aprobările de înscriere sau absolvirile de doctorat. E drept că se ocupa de problema generală a aprobărilor de cadre pentru centrul nostru, dar făcea munca tehnică și o făcea bine, cu suflet, iar azi îl acuză numai cei care n-au putut trece prin ciurul unui sistem pe care nu Cenușe l-a inventat."

Ca să încheiem într-adevăr: „Minunatul activist Cenușe" nu avea altă vină decât că primise această sarcină. Altfel spus, fiindcă acceptase să evoluze în limitele sistemului, pentru care nimeni nu concepuse alternativă. Nicolae Ceaușescu însuși nu avea, în fond, altă vină decât că primise el însuși, cândva, „această sarcină". Nimeni, activiști și securiști, cercetători și savanți, n-aveau altă vină decât că primiseră această sarcină.

Pentru a vorbi despre „vina" vreunuia dintre ei de a fi acceptat să execute această sarcină, într-un sistem pe care nu el l-a inventat, și deci despre responsabilitate, ar trebui să ne aflăm într-o altă lume decât cea în care ne aflăm: aceasta era una unde „socialismul învinsese definitiv la orașe și sate", iar victoria consta în dispariția completă din mintea oamenilor (populație, nu cetățeni) a posibilității de alegere — o lume infantilizată, pradă disprețului și autodisprețului, regresând spre copilărie, împiedicată să se maturizeze și a cărei maximă libertate era cea de care dispunea minunatul activist Cenușe. Căruia, dacă am face acum un efort să ne întoarcem acolo și să privim cu ochii larg deschiși în oglinda acelui timp, s-ar cuveni să-i înălțăm o odă. Fiindcă maximum din ce-a putut face a făcut. Fiindcă „atâta timp cât s-a ocupat de noi Cenușe, chiar dacă uneori

își ieșea din fire în câte o ședință, a fost alături de noi, ne-a ocrotit, ne-a avertizat, nu ne-a lăsat să greșim, dar mai ales nu ne-a pârât niciodată, nu și-a clădit poziția pe specularea greșelilor noastre. Și, Doamne, dacă ar fi fost un astfel de om, câte n-ar fi putut specula."

Cronologia evenimentelor

vara 1977 — Nicolae Stoian, cetățean francez de origine română, de profesie inginer, colaborator al postului de radio BBC, profesor la Universitatea Méru din Elveția, se adresează Ambasadei Române de la Paris, respectiv atașatului cultural Stelian Oancea, cerând sprijin pentru a organiza la București cursuri de „știința inteligenței creatoare". Propunerea este înaintată Ministerului Afacerilor Externe, care cere avizul Ministerului Sănătății. După ce obține avizul Academiei de Științe Medicale, MS transmite MAE propriul acord, iar MAE comunică avizul favorabil ambasadei de la Paris.

decembrie 1977 — Nicolae Stoian sosește în țară, organizează conferințe în incinta Institutului și Spitalului „Gheorghe Marinescu" și ține primele ședințe de inițiere cu un număr de persoane, în majoritate ingineri și tehnicieni de la Institutul de Proiectări Carpați.

6 mai 1978 — N.S. este primit la Oficiul pentru Relații Externe și Studenți Străini din MEI, unde Valeriu Bărbulescu, inspector, îi eliberează un document prin care MEI își dă acordul pentru organizarea unui curs la care să participe 20 de specialiști. Întrucât cursul respectiv se preta unei încadrări interdisciplinare, profilul celor 20 de specialiști avea să fie divers, dar în principal trebuia să acopere psihologia, fiziologia, medicina. Documentul nu făcea nici un fel de referire la locul unde urma să se desfășoare cursul, la cursanți, la organizatori, la conținutul științific și politico-ideologic al acestei acțiuni și nici la perioada de valabilitate a acordului menționat. În schimb, se menționa că onorariile cuvenite, precum și cheltuielile legate de organizare vor fi suportate de cursanți în lei. Profesorul inițiator în această tehnică de autorelaxare, numită Meditație Transcendentală, ajunsese la MEI tot pe o cale semioficială, anume prin același Institut de Proiectări Carpați, unde lucra soția unui funcționar din MEI.

În intervalul mai–august, Stoian adresează mai multe memorii Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, Academiei de Științe Sociale și Politice și altor instituții susceptibile să-i satisfacă cererea. Concomitent el organizează cu aprobarea conducerii din aceste instituții cursuri de inițiere în MT, în incinta Institutului de Arhitectură Ion Mincu și în Policlinica Cantacuzino.

12 ianuarie 1979 — Vladimir Gheorghiu, sugestolog, și Ioan Ciofu, neuropsiholog, cercetători la Institutul de Cercetări Psihologice și Pedagogice al Academiei (ICPP), sunt convocați la Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie (CNST) ca să studieze materiale referitoare la MT. În urma acestui studiu ei redactează un referat pe care îl adresează inginerului D. Chiriac, de la CNST, care le solicitase expertiza.

Tehnica de relaxare propusă de programul MT, spun referenții, este inspirată de textele vedice și de practica yoga și este „justificată de necesitățile reale pe care le resimt indivizii de a se detașa periodic de ritmul trepidant și suprasolicitant al vieții contemporane". Modalitatea de însușire a tehnicii MT nu este redată în materiale, unde nu se spune decât că aceasta s-ar putea deprinde în trei luni sau, într-o variantă scurtată, în ședințe serale mai ales, cu o durată de 20–30 de minute, sub îndrumarea unui „inițiat autorizat", precizează cei doi specialiști.

În privința „cadrului actual al desfășurării cercetărilor, perfecționării și propagandei", cei doi referenți arată că acesta este „instituționalizat". Există în Elveția o universitate patronată de inițiatorul tehnicii, Maharishi, extrem de dotată tehnic și un Institut Méru France. Acestea au organizat manifestări și acțiuni, printre care un congres în Honolulu, în 1977, și un simpozion în Franța, în 1978. Institutul Méru France ar fi înaintat Ministerului francez al Sănătății un memoriu prin care propunea introducerea MT în programele de educație și învățământ, în întreprinderi, spitale, instituții de reeducare; ministerul omonim din Québec a trimis la rându-i instituțiilor de învățământ o circulară, recomandând tehnica MT, în vederea creșterii randamentului școlar. În Parlamentul Britanic de asemenea s-a ridicat problema practicarii MT în programele de reeducare a delincvenților ș.a.

La sfârșitul referatului, cei doi „consideră indicate": selecționarea unui colectiv restrâns de specialiști (medici, neurologi, psihofiziologi, psihologi) care să asiste la una sau mai multe ședințe de inițiere în tehnica MT, ținute de către o persoană invitată de la Institutul Méru, totul sub egida CNST; analizarea de către acest colectiv a aspectelor raționale, fezabile ale sistemului MT, compararea sistemului respectiv cu metodele recunoscute de relaxare, pentru a se decide dacă sistemul MT („adaptat realităților noastre") poate fi aplicat cu eficiență în unele sectoare de interes sau dacă metodelor și tehnicilor cunoscute de noi li se pot adăuga elemente utile din sistemul Méru; crearea unui mic colectiv interdisciplinar care să cerceteze problema timp de doi–trei ani, pentru clarificarea tuturor aspectelor științifico-metodologice în vederea aplicării uneia dintre cele două opțiuni posibile.

Materialele pe baza cărora specialiștii în psihologie ai Academiei își stabiliseră concluziile de mai sus constituiseră deja obiect de dezbateri în mai multe instituții mai mult sau mai puțin de profil: la Clubul Sindicatelor Sanitare, sub conducerea maiorului neurolog M. Rădulescu de la Ministerul de Interne sau la Spitalul de Neurologie și Psihiatrie Gh. Marinescu încă din 1978.

6 noiembrie 1980 — La cancelaria CC al PCR sosește un memoriu al lui N. Stoian către Nicolae Ceaușescu.

15 noiembrie — Însoțit de adresa cancelariei CC a PCR, memoriul este remis și înregistrat la Ministerul Educației și Învățământului. Pe marginea lui ministrul-adjunct Petre Constantin transmite către ICPP sarcina să analizeze programul expus de Nicolae Stoian și să facă propuneri proprii.

8 ianuarie 1981 — Întâlnire–dezbatere la ICPP la care participă Nic. Stoian, Murielle Stoian, V. Radulian, V. Sähleanu, Ctin Voicu, Vl. Gheorghiu, Ion Ciofu, Irina Holdevici (IEFS) și Constantin Chiaburu de la CNST. Este stabilită metodologia de organizare a expertizei. Se redactează un referat către conducerea ministerului semnat de Virgiliu Radulian, director la ICPP. În aceeași zi, Ion Ciocan și Ileana Stănescu (secretara Comitetului de Partid din minister) redactează o notă de informare către CC al PCR semnată de adjunctul ministrului Învățământului, Marin Rădoi, în care se dau relații

privind locul și modul de desfășurare ale expertizei — la sediul institutului din strada Frumoasă, unde se află Laboratorul de Psihologie.

13–17 ianuarie 1981 — Desfășurarea expertizei, constând în patru ședințe demonstrative de MT, conduse de Nicolae Stoian și soția lui, Murielle Stoian. Participă 23 de cercetători ai ICPP, dintre care 5 laureați ai Premiului Academiei RSR, 12 doctori în științe, 5 membri ai conducerii diferitelor organizații și instituții științifice internaționale. 20 dintre ei sunt membri ai PCR. Din afara instituției, mobilizați de prieteni și cunoștințe, se află în sală, în prima zi a experimentului, alte câteva zeci de intelectuali, printre care: Andrei Pleșu, universitar și eseist, Catrinel Pleșu, soția lui, Sorin Dumitrescu — pictor, Ovidiu Maitec — sculptor, Gheorghe Zamfir — rapsod popular, Mihai Șora, filozof, fost funcționar în Ministerul Educației, reputați oameni de știință, ca medicii academicieni Victor Săhleanu, Ștefan Milcu etc.

19 ianuarie 1981 — Întâlnirea grupului de experți care face evaluarea experimentului. Participă cadrele de la ICPP, Ștefan Milcu (în calitate de vicepreședinte al Academiei de Științe Medicale), Victor Săhleanu (ca director al Institutului de Antropologie), colonelul dr. neurolog Gheorghe Găitan, șef al secției de neurologie la Spitalul Militar Central, dr. Mihai Șora, dr. Irina Holdevici, de la IEFS, și — nu se înțelege de ce — ing. Ctin Chiaburu și ing. Stanca de la Institutul Carpați. Din institut participă I. Nica, Vlad Gheorghiu, C. Voicu și I. Ciofu. Este elaborată nota-concluzie a experimentului.

21 ianuarie 1981 — Întâlnire la MEI. Participă Marin Rădoi, Iulian Nica, Constantin Voicu din partea ICPP, ing. Constantin Chiaburu și ing. M. Stanca, care se recomandă drept reprezentanți ai CNST, Ion Ciocan, acad. Ștefan Milcu, prof. dr. doc. Victor Săhleanu, ing. Corneliu Burada de la MTC și Nicolae Stoian. Pe baza concluziilor ICPP, într-o întâlnire cu cei doi miniștri-adjuncți, Petre Constantin și Marin Rădoi, se hotărăște încheierea definitivă a acțiunii. Decizia este comunicată și Comitetului Central al PCR.

13 ianuarie 1982 — Olivia Clătici, secretara cu probleme de propagandă a Centrului Universitar București, primește de la unul dintre colegii săi, Marianciuc Iosif, o copie din anonima trimisă de unul dintre cercetătorii de la ICPP, în care directorul Virgiliu Radulian era

acuzat de „organizarea unor ritualuri religioase și sectante în interiorul institutului". Copiile acestei scrisori circulau la CC al PCR, Comitetul Municipal de Partid, Ministerul de Interne, Consiliul de Stat.

19 ianuarie 1982 — Virgiliu Radulian vine din proprie inițiativă la Olivia Clătici pentru a-i demonstra nevinovăția sa și a cercetătorilor din institut cu acte:

– scrisoarea lui Stoian către N. Ceaușescu, o adresă a secției de scrisori a CC al PCR către MEI prin care se cerea realizarea experimentului;

– notele de aprobare a acțiunii semnate de Roman Moldovan și Petre Constantin.

februarie 1982 — În revista Ministerului de Interne, *Pentru patrie*, apare primul episod al serialului de trei episoade *Pavajul cu bune intenții*, semnat de unul dintre responsabilii publicației, Petre Vâlsan.

16 februarie 1982 — O notă întocmită de Direcția de Învățământ Superior și Cercetare Științifică din MEI, semnată de dir. Cătuneanu, reconstituie evenimentele, mai precis schimbul de adrese între minister, ICPP, soții Stoian și alte foruri: memoriul adresat de Stoian președintelui României, în noiembrie 1980. Cancelaria CC al PCR trimite acest memoriu ministerului, care îl înregistrează cu data de 15 septembrie 1979, anterioară datei când a fost întocmit. Prin indicația ministrului-adjunct Petre Constantin, scrisă pe marginea memoriului, acesta dă ICPP sarcina de a analiza programul propus și de a face propuneri proprii. În acest punct, Cătuneanu precizează că „programul propus va fi acceptat numai în măsura în care Institutul Méru din Elveția dorește colaborări în aceste aspecte cu institute de profil similare din România, aceste colaborări urmând să se realizeze la nivelul conducerii institutelor în cauză și nu la nivelul inițiativelor particulare".

Precizarea e importantă: MEI, ca și alte ministere, era jenat de invitațiile nominale ori de bursele acordate unor particulari. Organizarea totuși a experimentului de la ICPP se hotărăște „în vederea elaborării unui răspuns competent la scrisoarea cancelariei CC al PCR și la intensele solicitări ale CNST".

22 februarie 1982 — Coloneii Miu și Păduraru din Inspectoratul Municipiului București al Ministerului de Interne, vizitându-l pe

Virgiliu Radulian la Institut, îi aduc la cunoștință că unele anonime trimise, probabil, din institut „au reactualizat în mod negativ", după mai bine de un an de zile, experimentele din ianuarie 1981.

sfârșitul lui februarie 1982 — Alertat de vizita Coloneilor Miu și Păduraru și de prima parte a articolului din *Pentru patrie*, Virgiliu Radulian întocmește un memoriu destinat, probabil, conducerii de vârf a partidului și adresat ierarhic Comitetului Municipal București.

26 martie 1982 — Ședința organizației de partid de la ICPP. Nicolae Croitoru, șef la Secția de Propagandă a Comitetului Municipal de Partid, delegat să conducă ședința, vine cu sancțiunile gata pregătite. Pedepsirea pe linie de partid a directorilor și a celor implicați în experiment este respinsă de membrii organizației. După o pauză, trimisul partidului cere o a doua votare, dar rezultatul nu se schimbă. Deși din considerente de disciplină de partid cei doi directori, Virgiliu Radulian și Iulian Nica, sunt de acord cu propria lor sancțiune, ei înșiși, când vor avea cuvântul în ședință, vor aduce toate probele pentru a demonstra caracterul lor injust. Ședința a rămas memorabilă pentru participanți nu numai prin durata ei, mai mult de zece ore, ci și pentru faptul că a fost printre puținele, dacă nu cumva singura din istoria regimului în România, în care o organizație de bază a respins o sentință dată de foruri superioare organizației de bază.

5 aprilie 1982 — Dimineața. Ședință la Comitetul Municipal de partid, pentru a se discuta destituirea din funcții a lui V. Radulian și I. Nica.

5 aprilie 1982 — Ora 15. Ședința Consiliului științific al ICPP la care participă formația din ședința de dimineață: Vasile Cătuneanu, directorul Direcției Învățământ Superior și Cercetare Științifică, Ileana Stănescu, secretarul Comitetului de Partid din MEI, Marin Iliescu, directorul Direcției Științelor Sociale și a Activităților Educative și Sportive din același minister. Scopul ședinței: de a aduce la cunoștință Ordinul Ministrului Educației și Învățământului nr. 2865 din 5 aprilie 1982 privind „eliberarea din funcție" a directorilor Virgiliu Radulian și Iulian Nica, și delegarea lui Marin Iliescu la conducerea institutului. Ordinul este semnat de ministrul Aneta Spornic. Vasile Cătuneanu îi anunță pe cei doi că după terminarea ședinței sunt convocați la tov. ministru-adjunct Rădoi. Noul consiliu științific este invitat ca „împreună cu tov. Iliescu să găsească toate căile necesare

pentru desfășurarea în cele mai bune condiții a activității institutului, de la care conducerea ministerului așteaptă multe."

27 aprilie 1982 — Aneta Spornic nu mai are răgazul să răspundă în vreun fel abia voalatei amenințări. Și nici ICPP „să spele", sub conducerea noului director, „necazurile întâmplate".

În ședința Comitetului Politic Executiv, Nicolae Ceaușescu dă indicația de destituire a ministrului Educației și Învățământului și de desființare a institutului vinovat. Cu o ordine de zi în două puncte, referitoare primul la îmbunătățirea reglementărilor legate de gospodărirea fondului funciar și al doilea la fondul de participare a oamenilor muncii la realizarea producției, a beneficiilor și la împărțirea beneficiilor pe anul 1981, ședința ar fi trebuit să fie foarte expeditivă.

Înainte chiar de a se prezenta această ordine de zi, Nicolae Ceaușescu îi anunță pe participanți că la cele două puncte se va adăuga pe loc un al treilea: o informare prezentată de tovarășii de la Secția de Propagandă a CC al PCR și Colegiul Central de Partid. Dintre cele 75 de pagini ale stenogramei (reprodusă integral în capitolul *Concluzii ceva mai certe*, din finalul cărții de față), primele două puncte sunt epuizate în cele șapte pagini de debut. Restul dezbaterii este consacrat activităților în România ale instructorului MT Nicolae Stoian. Tot Nicolae Ceaușescu în persoană anunță și conținutul acestei dezbateri.

28 aprilie 1982 — Se emite ordinul nr. 2740 al MEI privind desfacerea contractului de muncă al lui V. Radulian. Acest document îl modifică pe cel anterior, reactualizând data intrării în vigoare a sancțiunii și lăsând intactă „interdicția de a mai desfășura activitate în învățământ și cercetare științifică, pentru participarea la activitatea unei secte religioase", comportare care-l face „necorespunzător pentru activitatea de instruire și educare".

28 aprilie 1982 — Cea de-a doua ședință a organizației de partid de la ICPP, referitoare la „abaterea disciplinară" comisă de participanții la experimentul MT. De data aceasta ședința este deschisă. După prelucrarea în discuții individuale a unor oameni din institut, această ședință are scopul să dizolve organizația de partid și să-i excludă pe membrii care participaseră la experiment. Au luat parte la ședința de la Casa Corpului Didactic activiștii de partid: Jean Moncea, prim-secretar al centrului universitar București, Gheorghe Mohan, Petru Enache, Gheorghe Pană, primarul Capitalei, Nicolae

Croitoru. Este citită hotărârea Biroului Politic Executiv de desființare a organizației de bază, de excludere a 23 de cercetători din partid și de desfacere a contractului de muncă a 25 de cercetători.

Este, instituțional, cea mai importantă măsură represivă luată de autorități. Celelalte sancțiuni, care-i ating în principiu pe toți cei ce pe parcursul a aproape 5 ani de când în diverse cercuri, mai mult sau mai puțin oficiale, mai mult sau mai puțin private, din Capitală se practică MT, lovesc indivizi izolați. Cei mai mulți dintre aceștia vor fi de asemenea excluși din partid, când este cazul, și își vor pierde locul de muncă.

29 aprilie 1982 — Rectoratul Universității București, printr-o hârtie semnată de rectorul Ioan Iovițț Popescu, consilierul juridic Stoian Tatiana și conf. N. Cerghit, anunță desfacerea contractului de muncă al conferențiarului universitar Radulian Virgiliu Eustațiu. Abia în 17 mai 1982 o comisie formată din trei profesori universitari de la facultatea de Istorie-Filozofie din Universitatea București îl vor convoca pe acesta pentru a-i afla punctul de vedere privitor la abaterea disciplinară. Ca o piatră de râu îndelung spălată de apele ideologiei, după reformulări succesive, vina se limpezește și se rotunjește: „Tov. conferențiar a participat la câteva ședințe ale sectei, supunându-se ritualului ei (depunere de ofrande la tabloul șefului sectei, acceptarea primirii unei *mantre*, nume conspirativ în cadru sectei).

29 aprilie 1982 — Aneta Spornic este destituită din funcția de ministru al Educației și Învățământului.

5 mai 1982 — Comisia de lichidare a Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice din București confirmă desfacerea contractelor de muncă ale cercetătorilor implicați în experimentul MT. Radulian Virgiliu, Nica Iulian, Voicu Constantin, Gheorghiu Vladimir, Onofrei Adriana, Ene Paraschiva, Nicola Grigore, Ciofu Ion, Radu Gheorghe, Tudor Smaranda, Dan Georgeta, Iosif Gheorghe, Noveanu Eugen, Cioată Cătălina, Liiceanu Perju Aurora, Gârboveanu Maria, Comorovski Constantin, Motescu Maria, Neagoe Mariana, Ghinea Maria, Vrânceanu Maria, Caraba Virgiliu, Catina Ana, Ardei Eugenia, Văduva Petrica. Cei vinovați sunt chemați rând pe rând la comisie și întrebați în legătură cu priceperile și aptitudinile lor în alte domenii, ca și în privința posibilităților de reorientare profesională.

Pedeapsa loveşte de fapt în toţi cei peste 160 de salariaţi ai institutului. Vreme de aproape o lună, până la dezafectarea completă a localului, aceştia vor veni să participe sau să asiste la demontarea şi scoaterea mobilierului, transportul documentelor, al arhivelor, al obiectelor logistice. Localul din strada Sfinţii Apostoli al fostului ICPP va fi ras pur şi simplu de pe suprafaţa pământului abia câţiva ani mai târziu, o dată cu alte clădiri destinate demolării prin planurile de sistematizare a Centrului Civic hotărâte de Nicolae Ceauşescu.

Conform indicaţiei emanând de la conducerea de vârf a partidului, represiunea loveşte de altfel în mai mulţi oameni de cultură înregistraţi ca participanţi la un moment dat la şedinţe MT: Marin Sorescu, scriitor, Ovidiu Maitec, sculptor, Mihai Şora, filozof, Ludovic Spiess, cântăreţ de operă, fizicieni, funcţionari superiori, cadre din economie, ba chiar din Securitate şi partid.

18 mai 1982 — Se întocmeşte procesul-verbal de către comisia de disciplină a Facultăţii de Filozofie-Istorie privind „actul de indisciplină comis de Virgiliu Radulian", conferenţiar la catedra de Pedagogie a facultăţii.

20 mai 1982 — Virgiliu Radulian se prezintă în faţa Comisiei de Disciplină pentru a relata amănunte despre experimentul de la ICPP. După declaraţia lui Radulian, Comisia de Disciplină (Ştefan Ştefănescu, Ion Cerghit, Gheorghe Căzan) întocmeşte, tot fără ştirea lui Radulian, un proces-verbal de completare a celui din 18 mai, din care reiese că punctul de vedere al celui cercetat „nu este de natură să schimbe hotărârea comisiei, aşa cum a fost consemnată în procesul verbal din 18 mai 1982".

21 mai 1982 — Cadre superioare din partid şi din guvern sunt destituite la şedinţa de lucru a CC al PCR. Acuzaţi de lipsuri grave în activitate, îşi pierd funcţiile: Ilie Verdeţ, prim-ministru, Aneta Spornic, Cornelia Filipaş, Marin Rădoi şi Nicolae Iosif. Ianoş Fazekaş şi Ion Ioniţă sunt eliberaţi din funcţii pe motiv de boală.

21 mai 1982 — Comentariu al lui Vlad Georgescu la Europa Liberă despre agitatele evenimente politice din Bucureşti, cu referire la Afacerea MT.

21 mai 1982 — Cronica de la Europa Liberă a Monicăi Lovinescu, referitoare la Afacerea MT.

24 mai 1982 — Ședința Biroului Comitetului Municipal de Partid București, având la punctul 5 de pe ordinea de zi verificarea situației foștilor membri de partid din dizolvata organizație a ICPP, sub titlul „Aplicarea măsurilor CPEX al CC al PCR, în ce privește secta Meditația Transcendentală".

Decizia ședinței este următoarea: 63 de membri din deja dizolvata organizație de bază a ICPP vor fi reînregistrați fără a fi sancționați, 6 sunt sancționați cu vot de blam, 15 cu vot de blam cu avertisment, 6 excluși, celor 15 cercetători deja excluși de organizația de bază li se confirmă hotărârea de excludere. (Stenograma pv. al ședinței, Arhiva, Comitetului Municipal de Partid București, vezi Anexe.)

Participanții la experimentul MT vor fi concediați și trimiși să-și ia în primire, la Forțele de Muncă, deciziile de încadrare în munci necalificate în fabrici și uzine.

Învinuirile care li se aduc încă o dată sunt mai concis exprimate și întru câtva noi și agravate:

– l-au primit în institut pe „transfugul" Nicolae Stoian;

– au participat și aderat la o sectă religioasă de esență neofascistă, la o activitate reacționară, de spionaj și de încălcare cu premeditare a legilor țării;

– n-au informat organele de partid și de stat asupra activității desfășurate.

28 mai 1982 — Grigore Nicola depune o cerere la Judecătoria Sectorului 5 București, prin care solicită anularea deciziei prin care Comisia de Lichidare a ICPP i-a desfăcut contractul de muncă în temeiul dispoziției Art. 130 lit. i din Codul Muncii, referitor la indisciplină.

19 iunie 1982 — Judecătoria sectorului 5 București respinge contestația formulată de Grigore Nicola, prin sentința civilă nr. 2448/19 iunie 1982.

24–25 iunie 1982 — Are loc congresul al II-lea al Educației Politice și Culturii Socialiste. Nici aici nu se face vreo referire directă la Afacerea MT.

14 mai 1982 — Cotidianul parizian *Le Monde* publică sub semnătura lui Ambert Bouzoglou aproape o pagină întreagă despre „Afa-

cerea MT" din România ca un caz de represiune brutală îndreptată împotriva unui mare număr de intelectuali cunoscuți.

14 mai 1982 — Apare o pagină în *Le Quotidien de Paris*, dedicată aceluiași fenomen. Semnatarul, Georges Dupoy, pare să cunoască bine atmosfera din România, unde lasă impresia că a fost de curând.

14 mai 1982 — Pagină dublă și în *Le Matin*, alt cotidian parizian, realizată de Bernard Poulet.

mai–iunie 1982 — Un agent al Securității din România, ajuns în Franța, dezvăluie serviciilor secrete din această țară că a fost trimis să lichideze doi scriitori ostili regimului de la București: pe Virgil Tănase și pe Paul Goma.

Afacerea Tănase–Goma îngroapă definitiv în media occidentală Afacerea MT. De acum, victimele se vor bate singure și de cele mai multe ori individual.

vara 1982 — În librăriile franceze apare un volum al lui Cezar Bârzea, fost cercetător științific la ICPP, fost expert UNESCO pe probleme de psihopedagogie, acum om de serviciu la uzinele „Grivița Roșie" din București.

6 octombrie 1982 — Patru dintre principalii protagoniști ai scandalului MT sunt condamnați la închisoare prin sentința penală nr. 1118 din 6 octombrie 1982 a Judecătoriei Sectorului 1 București; Stoian Nicolae-Costin și Stoian Murielle Eloy Louise Nicole la 5 și respectiv 3 ani de închisoare „pentru săvârșirea infracțiunii de înșelăciune", Constantin Chiaburu, misteriosul inginer care-i însoțise peste tot, la 3 ani de închisoare pentru complicitate la infracțiunea de înșelăciune, iar Valeriu Bărbulescu, funcționarul în minister care le eliberase celor doi cetățeni străini prima aprobare de intrare într-o instituție de stat, primește un an pentru infracțiunea de abuz în serviciu contra intereselor obștești. Fiecărei pedepse îi corespunde desigur un articol, alineat și paragraf, uneori și mai multe, din Codul Penal. Toate pedepsele au fost ulterior grațiate în temeiul Art. 1 dintr-un Decret nr. 189/1981.

7–8 octombrie 1982 — *Plenara CC al PCR aprobă proiectul de lege privind participarea cu părți sociale a salariaților din instituțiile economice de stat la constituirea fondului de dezvoltare economică. La aceeași plenară sunt excluși pentru abateri doi membri supleanți ai Comitetului Central. Unul dintre ei, Ovidiu Maitec, par-*

ticipant la MT, este exclus și din partid. Ilie Verdeț este ales secretar al CC și eliberat din funcția de vicepreședinte al Consiliului de Stat, pe care o deținea din mai 1982.

14 octombrie 1982 — Tribunalul Municipiului București, Secția a IV-a Civilă, respinge recursul declarat de contestatarul Nicola Grigore împotriva sentinței civile pronunțate anterior la Judecătoria Sectorului 5 București.

10 decembrie 1982 — Recursurile declarate de Valeriu Bărbulescu și Constantin Chiaburu sunt respinse prin decizia penală a Tribunalului Municipiului București, Secția I Penală.

14 și 17 decembrie 1982 — Memorii ale lui Virgiliu Radulian către Conferința Națională a PCR, înregistrate de Registratura Comitetului Central al PCR, și către Mihnea Gheorghiu, președintele Academiei de Studii Sociale și Politice în care fostul director cere sprijin pentru restabilirea adevărului în cazul ICPP, repunerea integrală a cercetătorilor în drepturile lor și pedepsirea celor vinovați de punerea în scenă a scandalului MT.

16–18 decembrie 1982 — Conferința Națională a PCR. Problemele discutate cu prioritate sunt de natură economică. La această conferință Nicu Ceaușescu este ales membru al Comitetului Central. Nu se discută problema ridicată în memoriul său de Virgiliu Radulian.

13 ianuarie 1983 — revista *România literară* semnalează o recenzie apărută în revista italiană *Rasegna di pedagogia,* din aprilie–decembrie 1982, semnată de directorul Institutului de Pedagogie UNESCO, despre lucrările lui Cezar Bârzea.

28 ianuarie 1983 — Conducătorii mișcării sindicale Solidaritatea din Polonia, aflată în ilegalitate, lansează chemarea la grevă generală pentru înlăturarea dictaturii.

? ianuarie 1983 — În discursul în fața Congresului american, președintele SUA face referiri la persecutarea oamenilor de știință din România comunistă. Ca urmare a acestei intervenții, cercetătorii muncind în tăbăcării, filaturi, turnătorii și curățătorii chimice sunt trecuți în posturi de bibliotecari, funcționari sau documentariști, pentru ca apoi să devină pedagogi, instructori sau profesori la școli ajutătoare etc.

24 septembrie 1983 — Grigore Nicola adresează un memoriu Procurorului General al RSR, în care formulează și motivează obiecții împotriva Deciziei civile din 14 octombrie 1982, pronunțată de Tribunalul Municipiului București, Secția a IV-a Civilă, și cere recurs extraordinar la Tribunalul Suprem al RSR „pentru verificarea înalt competentă a legalității și temeiniciei hotărârilor celor două instanțe".

4 octombrie 1983 — răspunsul negativ al Procuraturii Generale a RSR, Direcția Judiciară pentru cauze civile, în legătură cu memoriul adresat de Grigore Nicola.

12 octombrie 1983 — Grigore Nicola este primit în audiență la Procuratura Generală.

17 octombrie 1983 — Răspunsul Procuraturii Generale a RSR, Direcția Judiciară pentru cauze civile în legătură cu memoriul adresat Procuraturii Generale și cu audiența din 12 octombrie 1983, de asemenea negativ.

10 noiembrie 1983 — Grigore Nicola face o cerere de audiență către președintele Marii Adunări Naționale, reclamând ilegalitățile care s-au comis în cazul MT.

28 noiembrie 1983 — Grigore Nicola adresează un memoriu președintelui MAN, prin care aduce la cunoștință înaltului for legislativ al țării cazul deposedării ilegale de drepturi civile fundamentale de către instituții de stat.

22 ianuarie 1990 — Protagoniștii-victime ai afacerii MT adresează un memoriu colectiv Comisiei Naționale pentru Victimele Dictaturii. Rezultatul: Hotărârea nr. 1188/1991 de respingere a cererilor.

17 iulie 1990 — Grigore Nicola și Gheorghe Găitan adresează un memoriu Procuraturii Generale a României, în care solicită intervenția Procuraturii pentru elucidarea cazului și reabilitarea morală și juridică a victimelor Afacerii MT.

17 octombrie 1990 — Răspunsul Procuraturii Generale: hotărârile judecătorești din 1982 sunt temeinice și legale, deci recursul extraordinar nu s-a pronunțat.

5 iunie 1991 — Curtea Supremă de Justiție, Secția Penală, admite recursul extraordinar declarat de procurorul general împotriva sentinței penale din 6 octombrie 1982 a Judecătoriei Sectorului 1 București și a deciziei penale din 10 decembrie 1982 a Tribunalului Mu-

nicipal București, Secția I Penală, care condamnau la pedepse cu închisoarea pe soții Stoian, pe „complicele" lor, ing. Ctin Chiaburu, și pe V. Bărbulescu, funcționar în MEI. Se dispune soluționarea cauzei fără citarea părților. Cele două sentințe din 1982 sunt casate.

2 iulie 1991 — Un ultim memoriu de care avem cunoștință, trimis de Grigore Nicola Tribunalului Municipal București pentru a fi introdus în dosarul cauzei, trece în revistă momentele Afacerii MT, cu implicațiile sale politice, nominalizându-i pe principalii responsabili de escaladarea Afacerii MT. Scopul memoriului este recuperarea pierderilor pricinuite de opresiunea politică și reabilitarea victimelor. El rămâne fără răspuns.

1992–1997 — Articole, emisiuni de televiziune și radio, cărți despre Afacerea MT. Nici o rezolvare juridică a cazului.

Anexe

Anexa 1

Cele două texte pe care le vom prezenta mai jos fragmentar le-am putea numi, riscând paradoxul, „samizdat pentru istorie". Ele conțin o analiză lucidă, curajoasă și clarvăzătoare, de a cărei admirabilă vehemență nu putem lua act decât acum. Primul dintre ele, *Vremea vrăjitoarelor a apus?*, conceput ca un fel de drept la replică riguros și desființând cu un pasionat sânge-rece toate acuzațiile aduse la ordin în revista *Pentru patrie*, nu numai că n-a fost niciodată publicat undeva, dar se pare că n-a fost nici măcar expediat forurilor pentru care fusese conceput și scris. Ne-a fost pus la dispoziție sub forma unei xerocopii, a unui text scris de mână de 32 pagini A4, de către dl Virgiliu Radulian. A fost scris de fratele acestuia, Alexandru Radulian, în perioada când fostul director al ICPP se afla în spital, în vara anului 1982.

Cel de-al doilea, să spunem lucrurilor pe nume, este o dactilogramă de 18 pagini, aparține aceluiași autor și este datat la sfârșit: martie–aprilie 1983.

1. VREMEA VÂNĂTORILOR DE VRĂJITOARE A APUS?

Recent a apărut în presă o convorbire cu Procurorul General al Republicii în care, printre altele, acesta a reafirmat principiul fundamental care trebuie să stea la baza legalității socialiste, a noțiunii de justiție în genere, și anume grija pentru stabilirea adevărului în fiecare caz în parte, cu respectarea prezumției de nevinovăție, astfel încât nici o persoană nevinovată să nu fie sancționată. De asemenea, menționează domnia sa, se acționează hotărât pentru prevenirea și curmarea oricăror abuzuri și ilegalități.

Totul a fost spus foarte frumos și are menirea să întărească încrederea cetățeanului simplu în justiție, în triumful adevărului și dreptății pe care justiția le apără sau, mai exact, ar trebui să le apere.

Pentru că, în cele ce urmează, se va vedea că lucrurile pot sta și altfel, că justiția poate fi influențată până la completa denaturare a adevărului, nu dintr-o necunoaștere a realității, ceea ce ar mai fi de iertat, ci sub presiunea unor „indicații" ce încalcă grosolan nu numai etica profesională și jurământul omului legii de a apăra adevărul, dar și cele enunțate de șeful statului în cunoscutul discurs de la plenara din aprilie 1968: „Nici o indicație sau dispoziție dată de vreo persoană, indiferent de funcția pe care o deține, nu poate să înlocuiască legea."

I. MEDITAȚIA TRANSCENDENTALĂ, ȘTIINȚĂ SAU SECTĂ?

În ultimii 10–15 ani a devenit tot mai necesară găsirea unor soluții eficiente care să combată stările de stres determinate de ritmul trepidant al vieții în societatea contemporană. Tematica devenită de mare actualitate pe plan internațional a preocupat și preocupă cercurile științifice, în special psihologi, din întreaga lume, făcând obiectul a sute de lucrări de specialitate, ca și al unor congrese internaționale.

Meditația transcendentală, ca metodă eficientă de relaxare în plan psihic corespunde scopurilor amintite mai sus și este menționată în numeroase documente științifice. (...)

Era deci firesc ca această temă să trezească interesul specialiștilor români. Caracterul științific cu care a fost abordată lucrarea corespundea și indicațiilor cu care materialul a fost trimis de către Cancelaria CC al PCR și MEI la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice.

Meditația Transcendentală ca sectă este pomenită pentru prima oară în revista *Pentru patrie*, la peste un an de la demonstrațiile ce au avut loc la ICPP. Nimic din ce s-a știut sau s-a petrecut în dec. 1980–ian. 1981 nu a dat de înțeles că a fost vorba de o sectă, și în

orice caz cercetătorii de la ICPP n-au avut nici un motiv să bănuiască așa ceva.

[Această gravă confuzie între ceea ce este știința și ceea ce este o sectă], rezultat al ignoranței, dar și al relei-credințe, [*a stat la baza denaturării adevărului și măsurilor*] luate împotriva celor care, așa cum se va arăta în continuare, nu și-au făcut decât datoria ce le revenea prin profesia și poziția lor de oameni de știință, precum și în baza sarcinilor trasate de forurile superioare.

II. ADEVĂR ȘI MISTIFICARE

În perioada 1977–1981, sub patronajul CNST, cetățeanul francez de origine română N. Stoian, reprezentant al Universității Méru din Elveția, a fost în contact cu instituții din România, propunând un program de „meditație transcendentală" practicat la Universitatea Méru și făcând parte dintr-o tematică de mare actualitate pe plan internațional, recuperarea psihică după stările de stres.

În ianuarie 1979, la solicitarea CNST, specialiștii Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice au analizat documentația existentă la CNST în legătură cu „Meditația Transcendentală".

Recunoscând virtuțile tehnice care puteau fi preluate și utile cercetării românești pe această temă, specialiștii institutului, în referatul înaintat CNST, fac totodată observații critice cu privire la aspectul de ritual conținut de program, dar și asupra unor aspecte ideologice și interese mercantile.

(...)

Între 13–18 ianuarie 1981 se desfășoară la ICPP patru ședințe demonstrative, după care comisia înaintează o notă, iar pe 20 ianuarie se prezintă la tov. adj. al ministrului M. Rădoi. Față de rezervele exprimate cu privire la momentul de ritual considerat incompatibil cu abordarea științifică, ședința se soldează cu dispoziția tov. M. Rădoi ca orice activitate în această direcție să înceteze. (...)

Acesta a fost adevărul cu privire la rolul ICPP în legătură cu Meditația Transcendentală.

În februarie–martie 1982 în revista *Pentru patrie* apar trei articole în care se vorbește de Meditația Transcendentală ca sectă; se

relatează despre unele contacte particulare, cu un caracter dubios, avute de N. Stoian cu diverși cetățeni, cum ar fi ing. C. Chiaburu, și însăși persoana lui N. Stoian este prezentată ca fiind suspectă (transfug, escroc etc.).

În același timp, se desfășoară o serie de anchete care conchid că la ICPP s-a desfășurat o activitate de sectă, situație față de care se iau măsuri de o extremă gravitate: se desființează institutul; se desfac contractele de muncă în condițiile Art. 130 alin. i din Codul Muncii; se interzice activitatea în învățământ și cercetare; oameni cu studii superioare, titluri științifice și o îndelungată activitate de cercetare sunt repartizați la munci necalificate, umilitoare în raport cu pregătirea lor (hamali, încărcători–descărcători de materiale, oameni de serviciu etc.).

Așa cum s-a văzut din descrierea faptelor, dar cum se va argumenta și în continuare, acuzația de participare la activitatea unei secte este total nefondată, ilogică și abuzivă, iar faptele invocate sunt invenții sau interpretări false, neconforme realității. Legile țării au fost încălcate în mod grosolan, măsurile poartă pecetea abuzurilor și ilegalităților pe care partidul le-a condamnat și ne-a dat speranța și încrederea că nu se vor mai repeta.

Netemeinicia acuzațiilor aduse rezultă din cele ce urmează:

1) Pentru a putea acuza pe cineva că a activat într-o sectă, trebuie ca această sectă să fi existat și să fi putut lua la cunoștință de existența ei.

În perioada 1977–1981 nici un fapt n-a dovedit și nici măcar nu putea da de bănuit că ar fi vorba de o sectă. (...)

2) S-a formulat acuzația că s-a semnat o adeziune sau un angajament.

Și această acuzație dovedește pe lângă ignoranță rea intenție, căci indiferent de ceea ce a cuprins formularul semnat (în fapt, un foarte obișnuit procedeu la orice test psihologic), participanții la ședințele demonstrative au informat imediat conducerea ministerului despre desfășurarea și conținutul acestor ședințe, inclusiv ale momentului de ritual, care a constituit un alt „cap de acuzare".

Deci interpretarea formularului semnat ca adeziune a fost un fals, iar semnarea lui de către psihologi a fost un lucru firesc, conținutul

lui încadrându-se într-o practică obișnuită în această profesie și neputând trezi nici o suspiciune.

3) Cu privire la plata unei cotizații.

Strângerea unor fonduri necesare desfășurării acțiunii a fost indicată în scris de șeful serviciului protocol din MEI, singura „vină" a conducerii ICPP fiind aceea de a limita suma la 100 lei, față de cuantumul de 250 lei stabilit de minister (fără ca plata să fie obligatorie).

Pe de altă parte, noțiunea de cotizație presupune o obligație constantă și periodică, or nimeni de la ICPP n-a mai plătit vreun leu după acțiunea din ianuarie 1981.

Din nou deci, interpretarea și concluzia anchetei se constituie într-o prezentare falsă sau intenționat falsificată a realității.

4) Cu privire la participarea la ritualul mistic.

Este adevărat că programul prezentat de N. Stoian a debutat cu un moment de ritual (cca 3'), explicat prin originea indiană a metodei. Acest moment, pe care autorul a declarat că n-are competența să-l elimine sau să-l înlocuiască, a condiționat vizionarea demonstrației în întregul ei, deci îndeplinirea misiunii încredințate ICPP (...)

Deci programul trebuia vizionat, cercetarea trebuia să fie efectuată și asta n-avea nici o legătură cu vreo sectă și nici o implicație privind ideologia cercetătorilor.

III. JUSTIȚIE SAU ÎNSCENARE?

Comiterea unor abuzuri și ilegalități, falsificarea unor realități pentru a justifica aceste abuzuri nu sunt sau n-ar trebui să fie îngăduite unor funcționari ministeriali și cu atât mai puțin unor activiști de partid (mă refer la comisiile de anchetă), indiferent care ar fi mobilul acestor acte.

Dar devine de-a dreptul un sacrilegiu când însăși justiția, în sanctuarul în care slujitorii adevărului ar trebui să oficieze dreptatea, se raliază acestor abuzuri și ilegalități, acordându-le acoperirea unor hotărâri judecătorești.

Iar acest sacrilegiu a fost comis!

În ziua de 14 iunie 1982 a avut loc prima audiere a 13 persoane, foști oameni de știință, unii dintre ei doctori în științe cu reputație internațională, deveniți oameni fără ocupație sau „necalificați"; ei contestau măsurile abuzive și ilegale luate împotriva lor de MEI. Peste 5 zile, pe 19 iunie, procesul se va încheia într-un mod rușinos, care avea să dovedească înscenarea judiciară pusă la cale. Evident, cele 13 contestații aveau să fie respinse.

Concluzii:

1) N-a existat nici un temei legal sau moral de a se aduce vreo acuzație ICPP și celor care au participat la acțiune, întrucât:

– activitatea s-a desfășurat pe baza unor sarcini ale forurilor superioare, într-un cadru oficial;

– ea a avut un evident caracter de cercetare științifică, fără nici o legătură cu eventualele acțiuni petrecute în afara institutului, despre care nu s-a știut nimic și a căror descoperire era sarcina altor organe;

– chiar fără o dispoziție specială, prin specificul institutului și al temei în discuție, el era îndreptățit și dator să investigheze orice noutate în acest domeniu;

– neîndeplinirea misiunii ce i s-a încredințat, indiferent dacă experimentul sau concluziile erau pozitive sau negative, ar fi fost cu adevărat un act de indisciplină, cu atât mai mult cu cât concluziile erau solicitate pentru a se răspunde la un memoriu adresat șefului statului.

(...)

2) Aprecierea inițială făcută de cei care au cercetat acțiunea de la ICPP putea constitui o eroare determinată fie de ignoranță, fie de superficialitatea cu care s-au privit unele date ale problemei. Evoluția ulterioară a cercetării, interpretarea falsă a unor fapte, măsurile luate în pofida evidentei netemeinicii a acuzațiilor n-au mai fost simple erori, ele având un clar caracter premeditat și represiv, cu scopul de a ascunde o anumită realitate.

Această realitate putea fi următoarea:

– autorii anchetei (Comitetul Municipal de partid și Centrul Universitar de partid) au comis de la început o gravă eroare, determinată de necunoașterea problemelor și a unor date reale, dar și de poziția

ambiguă a conducerii MEI (în speță, tov. ministru Spornic). Ei au confundat caracterul clar de cercetare științifică a unei metode, a unei tehnici de relaxare psihică recunoscută ca atare pe plan internațional, cu manifestări de altă natură, care este posibil să fi existat și care trebuiau să preocupe organele Securității.

– plătind tribut acestei ignoranțe și mândri, probabil, de senzaționala descoperire făcută, s-au găsit să informeze că numeroși oameni de știință au aderat la o sectă religioasă, concluzie pe cât de absurdă și jignitoare, pe atât de eronată și lipsită de temei.

Cum faptele, documentele și logica demonstrau grotescul erorii comise, cei care aveau datoria să stabilească adevărul, adevăr ce le trăda ignoranța și infirma poziția lor inițială, au început să denatureze faptele și documentele. (...)

Respingând, pe deplin justificat, acuzațiile total neîntemeiate și sancțiunile propuse cu ocazia primei ședințe organizate în acest scop la ICPP, organizația de partid de la institut a creat „pericolul" restabilirii adevărului, pentru cei care au informat eronat.

Pentru a evita acest „pericol", s-au propus și s-a obținut aplicarea unor măsuri cu evident caracter represiv, care pe de o parte trebuiau să pedepsească îndrăzneala celor care au avut propriul lor punct de vedere în apărarea adevărului și a eticii muncii științifice, iar pe de altă parte trebuia să se demonstreze gravitatea abaterii, justificând acuzația ce nu putea fi dovedită pe altă cale.

(...)

– acoperirea unor vinovați reali. În timp ce s-au luat măsurile de extremă gravitate, fără nici o justificare legală sau morală, împotriva unor oameni care nu și-au făcut decât datoria, aceia care în mod vădit au desfășurat o activitate ce contravine Legii 23 (vezi ing. C. Chiaburu) au fost exonerați de orice răspundere. (...)

Se poate trage concluzia că ori nu a existat nici o sectă și totul a fost o interpretare falsă și ignorantă, ori dacă a existat așa ceva, vinovații reali au fost acoperiți, vina aruncându-se pe seama oamenilor de știință, a psihologilor în special.

3) Măsurile abuzive împotriva psihologilor, transformarea lor în muncitori necalificați pentru vina de a fi cercetat un fenomen spe-

cific meseriei lor înseamnă nerecunoașterea dreptului lor de a cerceta aceste fenomene, ceea ce echivalează cu nerecunoașterea psihologiei ca știință și denotă o atitudine de o deosebită ignoranță.

Desființarea directă sau indirectă a cercetării românești de psihologie sau a unei importante părți a ei constituie nu numai un act de incultură, dar lovește în interesele imediate ale societății noastre, care este confruntată cu probleme dificile, în a căror rezolvare psihologia poate aduce o însemnată contribuție, și de asemenea lovește în prestigiul internațional al științei românești.

2. SĂ SPUNEM LUCRURILOR PE NUME

Când în vara anului 1982 am pus pe hârtie câteva gânduri născute din revolta împotriva ignoranței și minciunii, împotriva abuzurilor și ilegalităților cărora le căzuseră victime slujitori cinstiți și devotați ai științei și culturii românești, aveam încă unele semne de întrebare. De aceea, însuși titlul materialului era „Vremea vânătorilor de vrăjitoare a apus?". După atâtea luni în care, dacă se dorea ca adevărul să triumfe, eventualele erori de interpretare a faptelor se puteau îndrepta, s-a dovedit că s-a urmărit exact contrariul, iar pentru mine răspunsurile s-au conturat tot mai exact. Iată, deci, care erau întrebările:

– Partidul nu poate greși?

– Versiunea oficială a fost o eroare sau ceva premeditat?

– Poate fi minciuna o doctrină?

– Manipularea conștiințelor este o expresie a forței morale a partidului?

– Are justiția un cuvânt al ei, sau este doar o farsă?

– Poate ignoranța, aliată fiind cu puterea, să stăvilească drumul științei spre adevăr?

(...)

Nivelul la care s-au făcut cercetările și la care au fost aprobate măsurile face ca ele să nu poate fi considerate doar erori și nici nu pot fi atribuite doar unor persoane. Știu că există regula să se spună „nu partidul a greșit" (de pildă, nu partidul este vinovat de moar-

tea lui Lucrețiu Pătrășcanu!). Conform acestei reguli, după un timp (luni sau ani, n-are importanță) se va susține că vinovații sunt cei care au înșelat partidul. (...) Există cazuri în care adevărul nu este atât de evident, unde erorile sunt posibile atât din cauza cunoașterii incomplete a faptelor, cât și din cauza interpretării lor diferite, dar logice. Dacă o asemenea confuzie mai era de înțeles la activiștii de la Comitetul Municipal și deci ar fi existat circumstanța unei erori, este imposibil de acceptat o asemenea incompetență culturală, științifică și politică în conducerea Secției de Propagandă a CC al PCR sau a Ministerului Educației și Învățământului. De aici și concluzia că nu de eroare a putut fi vorba. (...)

În iunie 1982, când Radulian V. era internat în spital, am început și eu să lupt pentru acel adevăr ascuns cu atâta grijă. Încă de pe atunci un om înțelept, cărturar de frunte al acestei țări, mi-a atras atenția să n-am speranțe ca adevărul să triumfe curând. Și mi-a explicat domnia sa cam cum stăteau lucrurile: „Dacă într-o zi partidul te va acuza că ți-ai ucis mama, iar tu vei protesta spunându-i: «nu-i adevărat, mama mea trăiește, dacă vreți puteți vorbi cu ea!» poți fi sigur că va urma: «Trăiește?! Asta nu-i dovada că n-ai ucis-o, doar nu vrei să spui că partidul greșește; partidul nu poate greși!»"

Exact așa s-a întâmplat și cu Radulian V. Spunând „nu-i adevărat", el n-a înțeles că realitatea, oricât de evidentă, nu era o dovadă, căci „partidul nu poate greși"! Și el n-a mai înțeles încă un lucru, că era necesar un vinovat, că partidul l-a ales pe el și institutul său ca țap ispășitori, că trebuia să mulțumească pentru acest rol istoric — salvarea unora care trebuiau să iasă basma curată. Căci cu siguranță aceștia erau niște oameni foarte importanți: ori cei care l-au adus pe N. Stoian și i-au patronat timp de patru ani acțiunile fără a face vreo obiecție, ori cei care au scornit istoria unor activități suspecte la ICPP, rod al imaginației bolnave sau al ignoranței. (Pe vremea lui Stalin, dacă aveai nefericirea să strănuți în timp ce vreun vorbitor zelos rostea numele marelui dascăl, aveai toate șansele ca niște tipi vigilenți să te suspecteze și să „demonstreze" că ești dușman. Stalin a murit demult; staliniștii însă mai există.) Deci pentru salvarea acestor oameni importanți se putea inventa orice.

Timp de aproape un an, niște politicieni destoinici au vânturat povestea „aderării la sectă", dar adevărul pe care partidul nu l-a „descoperit" după atâtea luni de investigații opinia publică l-a înțeles foarte repede, respingând cu indignare această înscenare calomnioasă, chiar dacă printre destoinici s-au numărat personalități din „înalta societate", precum Aneta Spornic, Gh. Pană, P. Enache, Stan Soare etc.

(...)

În ciuda tuturor măsurilor și opreliștilor, adevărul cu privire la „aderarea la sectă" a devenit prea cunoscut și autorii înscenării s-au cam făcut de râs; atunci i s-a pus în cârcă lui Radulian V. o altă vină închipuită, care să justifice abuzurile comise împotriva sa și a colegilor săi: înlesnirea activității unui transfug.

Deci, era sau nu N. Stoian transfug? Se știa sau nu? Cine trebuia să știe? Dacă se știa, de ce i s-a dat atâta atenție la CC al PCR, la MEI, la CNST, de ce a avut porți deschise peste tot, de ce a fost trimis la ICPP fără să se spună că era transfug?

Grele întrebări, care nu și-au primit răspunsul nici acum, după atâtea și atâtea luni de cercetări. Afară doar dacă se poate lua în serios răspunsul primit de Gr. Nicola la Colegiul Central de Partid: „Cum, dumneavoastră v-ați luat după scrisoarea semnată de un șef de secție a CC al PCR; dar ce, el reprezenta partidul?" Sunt complet lipsit de argumente pentru a comenta o asemenea logică după care, peste un an sau zece, se va putea spune despre cei care au înscenat acest caz și au comis ilegalitățile sau despre membrii Colegiului Central de Partid: „Dar ce, aceștia au reprezentat partidul?" Sigur că, procedând astfel, partidul nu va greși niciodată.

Nu numai când N. Stoian a fost trimis la ICPP n-a știut nimeni, sau cine trebuia să știe n-a spus că el era transfug. Peste 7 luni, în iulie 1981, Academia de Științe Sociale și Politice dă din nou curs cererii lui N. Stoian și solicită ICPP să-i analizeze memoriul. Deci nici atunci N. Stoian nu devenise *încă* reprezentantul unei secte sau transfug.

Acestea fiind fapte evidente, dovedite cu documente și mărturii recunoscute și de Colegiul Central de Partid, rezultă numai trei situații posibile, care exclud orice altă variantă:

1. Nu a existat (cel puțin la ICPP) nici o activitate contrară intereselor statului, iar aderarea la sectă sau alte variante sunt născociri ale Comitetului Municipal de partid și ale altor „colaboratori" care au pus la cale înscenarea.

2. Au existat în alte părți (la locuința lui Chiaburu, de pildă) manifestări de natură să lezeze interese ale statului sau cel puțin concepțiile noastre ideologice, dar cei în drept și datori să le descopere, să le prevină și să le împiedice, adică organele Ministerului de Interne, nu și-au făcut datoria.

3. Ministerul de Interne și Securitatea au sesizat asemenea acțiuni, dar, peste capul lor, cineva a obținut aprobările necesare pentru a se continua contactele și manifestările la care a participat N. Stoian.

Este evident că prin rolul jucat de ICPP în organizarea activității lui N. Stoian apar ca veridice fie prima, fie ultima variantă. Cea de-a doua rămâne o ipoteză teoretică, pe care o consider practic imposibilă, căci sunt cunoscute întinderea și capacitatea profesională a aparatului nostru de securitate, căruia nu puteau să-i „scape" eventuale activități ilegale sau suspecte, desfășurate public timp de peste 4 ani. (...)

Partidul s-a lipsit de Radulian Virgiliu, ca și de alți numeroși oameni de știință și intelectuali. Cred că nu poate fi socotit un bun român acela care va privi cu nepăsare cum valori ale științei și culturii românești, care reprezintă aportul națiunii noastre la tezaurul culturii universale, sunt batjocorite doar pentru a satisface orgoliul unor impostori ignoranți care au vrut să-și demonstreze puterea. Viitorul, sper că nu prea îndepărtat, va acorda prețuirea meritată valorilor reale ale societății, dar și disprețul meritat impostorilor. Fără îndoială că „partidul" poate să-și rezolve problemele interne cum dorește, deci își poate alege și membrii după calitățile morale, politice și profesionale care îi convin. Există lucruri mult mai importante și primul pe care vreau să-l relev este că nu mai poți avea încredere într-un partid care, pentru a-și justifica o măsură luată, a trebuit să apeleze la falsuri sau, mai pe românește, la minciuni.

(...)

Cu totul specială a fost atitudinea oamenilor legii, a celor care și-au încălcat jurământul de a sluji și apăra adevărul, de a face dreptate în conformitate cu legile țării. Cedând imixtiunilor și presiunilor, chiar dacă acestea se numeau „indicații", ei au batjocorit toate preceptele juridice și morale, căci nu din eroare, ci în deplină cunoștință de cauză au luat hotărâri contrare adevărului și legilor țării.

Nici în recentul proces al lui Radulian V. (...) justiția n-a procedat altfel: fără nici o dovadă de vinovăție, neluând în considerare prevederile legii și nici numeroasele argumente științifice sau documente ce demonstrau fără echivoc adevărul, s-a pronunțat o sentință „dirijată". Iată și câteva declarații semnificative ale unor oameni ai legii, însă înrudite logic cu spiritul în care s-au desfășurat procesele. Deci:

– un procuror de la sect. 5: „Toți de la noi știu că povestea cu aderarea la sectă este o minciună!" (De ce n-a spus-o la proces?)

– alt procuror de la sect. 5: „Așa cum dumneavoastră faceți la serviciu ce vi se spune, așa suntem și noi obligați să ne supunem dispozițiilor!" (Chiar când sunt contrare legilor?)

– un judecător dintr-un proces din 1982, căruia i-am arătat dovezile despre cum s-au petrecut faptele în realitate: „Nu-i nevoie, știu totul, dar nu pot face nimic. Chiar dacă ați avea de 10 ori mai multe dovezi, tot n-ar folosi la nimic!"

(...)

Dacă eu am putut să aflu asemenea păreri, nu putea „partidul" să facă investigații asemănătoare pentru a stabili adevărul?! Dar se pare că nimeni n-a avut acest interes.

Cum se reflectă asemenea realități în conștiința opiniei publice, câtă încredere mai are opinia publică în spiritul de justiție și dreptate al societății noastre reiese dintr-o amară experiență pe care am făcut-o: am întrebat-o pe o colegă a cărei seriozitate și cinste le apreciez în mod deosebit: „Dacă ți se va cere să semnezi o declarație că am comis o faptă pe care tu știi sigur că nu am comis-o, ce vei face?" Răspunsul întâi m-a șocat și m-a descumpănit, apoi am înțeles că este cutremurător prin sinceritatea și semnificația cu care exprimă o realitate pe care o trăim: „Aș semna, căci dacă ei vor să te scoată vinovat, refuzul meu de a semna nu te-ar ajuta cu nimic, iar eu am un copil de crescut." Cine erau „ei"? Bineînțeles, aceiași care au vrut și l-au scos vinovat pe Radulian V. și pe colegii săi, au transformat

procesele la care am asistat în murdare înscenări și în mascarade judiciare. Când am scris despre procesele din iunie 1982, am intenționat să las istoriei un document despre *ceea ce nu trebuia să se uite.*

El mi-a fost solicitat de organele de securitate unde, după ce l-au studiat, am avut o discuție sinceră, care a evidențiat — am mai spus-o — corectitudinea acestor organe (spre deosebire de cele ale partidului sau ale justiției). Îmi mențin această părere, în ciuda sau poate tocmai datorită faptului că mi s-a atras atenția că aș putea deveni deținut politic dacă aș transmite materialul „afară". Evident, se naște întrebarea: care lege îți interzice să scrii despre faptul real pe care-l faci cunoscut lumii? Dacă măsurile luate au fost în spiritul adevărului și dreptății, dacă demnitatea și cinstea n-au fost lezate, *de ce atâta grijă pentru a ascunde adevărul?* Căci nici un moment nu mi s-a spus că n-aș avea dreptate, că lucrurile s-ar fi petrecut altfel, ci doar atât... nu cumva să comunic străinătății! Așa se explică de ce Radulian V. n-a putut fi vizitat la spital de oaspeți străini.

În decembrie 1982 am trimis o sesizare Ministrului Justiției, anexând toate materialele. Răspunsul primit (MJ n-are competență în chestiune) m-a lămurit definitiv ce a ajuns „justiția", *cât contau adevărul și legalitatea pentru instituția fundamentală a oricărui stat ce se pretinde civilizat.*

Responsabilitatea acuzării a fost transferată Comisiei de Disciplină a Universității. (...) Membrii comisiei au semnat în alb tot ce li s-a pus în față, formulând acuzații fără nici o dovadă și fără a fi avut timpul material necesar efectuării cercetărilor (o singură noapte!). Pus în situația de a lua o hotărâre pe baza unui dosar care nu conținea nimic, tribunalul n-a considerat necesar ca, măcar verbal, membrii comisiei să-și susțină punctul de vedere. Și astfel, în timp ce Universitatea, atât prin răspunsurile scrise, cât și prin reprezentanta la proces a susținut că „răspunde comisia care a propus sancționarea" (răspunsurile 4 și 5 de la interogatoriu) sau „Universitatea nu cenzurează lucrările comisiei" (răspunsul 22), cei considerați răspunzători nu au fost prezenți. Și atunci, neexistând nici înscrisuri doveditoare, pe ce bază a ajuns tribunalul la concluziile sale?

(...) Această lipsă de etică juridică, întâlnită la toate instanțele (comisia disciplinară, tribunal, colegiul central de partid) a fost de-

B.C.U. „LUCIAN BLAGA" CLUJ-NAPOCA
FILOSOFIE

terminată, dar dovedește totodată lipsa de argumente care i-a obligat pe autorii acestor răstălmăciri să pescuiască orice document, indiferent de conținutul său real, pentru a crea impresia că exista o bază a hotărârilor luate. Nici un om cinstit, având și o fărâmă de logică, nu a putut fi însă înșelat de un astfel de procedeu.

Cei care au crezut că își demonstrează „puterea" transformându-i pe Virgiliu Radulian în vânzător de țigări, pe Cezar Bârzea în om de serviciu, pe Ion Ciofu în curelar ș.a.m.d. pot fi siguri că și-au demonstrat în realitate atât disprețul față de muncă, neînțelegând că nici o muncă nu-i putea dezonora pe acești oameni demni, cât și totala ignoranță și desconsiderare a științei și a rolului omului de știință în societatea noastră. (...)

Într-adevăr, este cu totul deplorabilă poziția antiștiințifică, de natura ignoranței inchizoriale, tocmai a celor care au menirea să militeze pentru progresul științei și al culturii, pentru creșterea prestigiului nostru în lume, adică reprezentanți ai MEI și ai Secției de Propagandă a partidului.

Din spirit de onestitate, îmi fac datoria de a remarca din nou că, spre cinstea lor, lucrătorii Ministerului de Interne, indiferent de nivelul la care s-au discutat aceste probleme, au dovedit mai multă receptivitate și considerație pentru știință decât cei care răspund direct de destinele culturii românești. Această considerație, ca și corectitudinea lor, a făcut ca Ministerul de Interne să nu se alăture înscenărilor puse la cale.

Revin la ilegalitățile comise împotriva lui Radulian Virgiliu și a colegilor săi.

Faptul că partidul i-a anulat calitatea de membru al său, ca și faptul că aceia care au adus grave prejudicii morale și politice partidului continuă să fie nepedepsiți sunt probleme interne ale partidului.

Dar anularea drepturilor câștigate printr-o muncă cinstită de peste 30 de ani și folosirea justiției pentru a acoperi grave abuzuri și ilegalități constituie încălcări grosolane ale prevederilor Constituției și ale principiilor unanim recunoscute ale Drepturilor Omului; sunt acte pe care partidul le-a condamnat și s-a angajat să vegheze pentru a nu se mai repeta. Angajament care, după cum se vede, n-a fost respectat. Orice cetățean al acestei țări, în virtutea dreptului la opinie garantat de Constituție, este îndreptățit să-și exprime dezacordul și

indignarea pentru asemenea măsuri și procedee, care nu mai sunt doar probleme interne ale partidului. Căci, după care lege partidul, organele sale, activiști ca Gh. Pană sau P. Enache pot „hotărî ce să hotărască" tribunalele, justiția? Aceasta este concepția partidului despre legalitate? Întrebare care ridică o gravă problemă de etică: partidul n-a dat nimic scris despre poziția sa, n-a răspuns la nici o scrisoare, materialele întocmite și hotărârile adoptate la diferite niveluri, până la secretariatul CC al PCR, au putut fi eventual citite ulterior adoptării lor, dar în nici un caz documentele n-au intrat în posesia celor vizați, așa cum ar fi fost corect. Nu înseamnă aceasta că partidul n-are curajul să-și asume răspunderea în fața opiniei publice și în fața istoriei pentru măsurile luate, deci că este conștient de injustiția comisă? Când va sosi ceasul să se judece faptele, răspunderea va fi aruncată pe seama altor instituții sau persoane care — se va spune — au comis erori. Așa cum azi încă se susține că un șef de secție al CC al PCR nu reprezintă partidul.

Istoria însă nu va putea fi înșelată și până la urmă acest caz nu va rămâne nelămurit. Realitatea este de acum bine cunoscută, dar ea se poate uita, iar pentru ca aceasta să nu se întâmple, documentele care vor ajuta adevărului să triumfe trebuie adunate și păstrate cu grijă de cei care nu cunosc teama luptei pentru adevăr și dreptate. Scopul paginilor de față este de a se adăuga numeroaselor înscrisuri doveditoare ale adevărului.

S-ar putea reproșa dimensiunile materialului, dar nici așa el nu cuprinde tot ce s-ar fi cuvenit a fi spus pentru a întregi imagina falsificatorilor adevărului și a operei lor ticăloase. În sfârșit, s-ar mai putea reproșa și tonul prea pătimaș, dar cititorul va analiza faptele și documentele, nu stilul a cărui explicație o poate înțelege: poți urî prostia fără a-i urî pe proști, căci ei pot fi nevinovați, dar nu poți urî ticăloșia fără a-i urî pe ticăloși! Iar aceștia sunt cei care cu bună știință și rea intenție au falsificat adevărul și au scornit poveștile care i-au indus în eroare pe cei care le-au acordat încredere. Cu ce scop au făcut-o, nu este rolul meu să descopăr. Sper însă că o vor face cei care au această datorie și sunt în măsură să-i pedepsească pe vinovați.

ALEXANDRU E. RADULIAN
martie–aprilie 1982

ANEXA 2

ANGAJAMENT

JAI GURU DEV
Asociația Franceză de Meditație
Formular de interviu

Vă rugăm să completați acest formular în vederea unei instruiri personale în tehnica Meditației Transcendentale, aspectul practic al Științei Inteligenței Creatoare, al cărei autor este Maharishi Mahesh Yogi. Aceste informații vor fi considerate strict confidențiale.

Numele și prenumele	
Data nașterii	
Vârsta	
Situația familială	
Adresa actuală: str. nr. oraș	
Telefon	
Profesia	
Normă întreagă	
Jumătate normă pensionar	
Studii urmate	
Diplome sau titluri obținute	
Ați mai practicat alte forme de meditație, anumite practici spirituale sau alte metode de dezvoltare personală?	
Numele profesorului, al organizației, al cărților	

Cât timp?	
Descrieți experiențele și rezultatele.	
Care este actuala dvs. stare de spirit?	
Bună îngrijorătoare încordată	
Descrieți.	
Dormiți bine?	
Care este actuala dvs. stare a sănătății?	
Ați avut vreodată un timp oarecare tulburări fizice cum ar fi respiratorii, cardiace etc.? Descrieți.	
Ați fost (sunteți) supravegheat de un psihiatru sau ați urmat vreun tratament psihoterapeutic?	
Dacă da, când?	
Ce gen de program?	
Ați întrebuințat vreodată stupefiante?	
Da Nu	

Dacă sunteți minor și locuiți cu părinții, aduceți vă rog o declarație semnată de ei prin care să se ateste consimțământul lor la începerea de către dvs. a programului de Meditație Transcendentală.

Furnizez informațiile de mai sus de bunăvoie, în vederea obținerii întrevederii care precede instruirea personală cu un profesor format de către Maharishi Mahesh Yogi. Doresc să învăț practica unică în felul său a Meditației Transcendentale în scopul de a-mi îmbunătăți dezvoltarea personală. Îmi dau seama de importanța verificării și a înțelegerii intelectuale a experiențelor ce rezultă din practica Meditației Transcendentale și a efectelor acestei tehnici în viața curentă. Îmi va fi deci posibil să asist la ședințele necesare din timpul primelor patru zile care urmează instrucției individuale. Sunt de ase-

menea conștient de importanța întâlnirilor ulterioare, care ar putea să se dovedească necesare asigurării unui progres maximal.

Sunt întru totul de acord cu faptul că orice instruire pe care o voi primi pentru practicarea Meditației Transcendentale este pentru folosința mea proprie și mă angajez să nu dau și să nu dezvălui nimănui sistemul „mantra" pe care-l voi primi și nici instrucțiunile ce-mi vor fi date pentru utilizarea acestui sistem. Sunt de asemenea de acord să nu dezvălui, să nu public și să nu încerc în nici un fel să predau tehnica Meditației Transcendentale nimănui înainte de a fi primit din partea lui Maharishi Mahesh Yogi pregătirea necesară pentru a deveni profesor calificat de Meditație Transcendentală.

Data Semnătura

ANEXA 3

Tabel cu membrii de partid din ICPP și situația lor după desființare — document din arhiva CMB, dosar ICPP, 5, p. 242.

Partidul Comunist Român
Comitetul Municipal București
Colegiul de Partid

Proces-verbal
al Ședinței Biroului Comitetului Municipal
de partid din 24 mai 1982

Ordinea de zi:

Raportul Comisiei Biroului Comitetului Municipal de partid hotărăște:

– 63 tovarăși să fie reînregistrați ca membri de partid cu vechimea avută la data dizolvării organizației de bază fără a fi sancționați:

1. Alecu Ioan Viorel
2. Andreescu Florica
3. Banto Magdalena
4. Babu Florea
5. Bărbulescu Petre
6. Bunescu Georgeta Medeea
7. Bunescu Gheorghe Ion
8. Caraman Alexandru
9. Caraman Maria
10. Călugărescu Daniel Alexandru
11. Chiroiu Ilie
12. Ciornenschi Petru Alexandru
13. Ciudan Gheorghe
14. Ciuntu Lăcrămioara
15. Crețu Verginia
16. Darie Alexandru
17. Dăscălescu Romeo
18. Demetrescu Maria Viorica

19. Diaconu Mihai
20. Dimitriu Emilian Vasile
21. Filipescu Valentina
22. Gheorghiu Alexandru Petre
23. Glod Florica
24. Györfi Viorica Iuliana
25. Lăzărescu Gheorghe
26. Lăzărescu Georgeta Gabriela
27. Lungu Ioana
28. Manasia Virginia
29. Marinescu Victoria
30. Mihăilescu Ilona Natalia
31. Mitea Olimpia
32. Mândruț Octavian
33. Modoran Ion
34. Mureșan Andrei
35. Muster Mihaela
36. Neagoe Maria
37. Neagu Nicolae
38. Negreț C. Ion
39. Negulescu Ana
40. Nestor Georgeta
41. Nicolae Sora
42. Noveanu Eugen (Novicicov Evgheni)
43. Olăreanu Costache
44. Onofrei Radu
45. Păiș Adrian
46. Petrescu Petru Corneliu
47. Popescu Floarea
48. Popescu Maria
49. Preoteasa Demetra Ioana
50. Radu Gheorghe Augustin
51. Rocco Mihaela Maria
52. Sacaliș Nicolae
53. Soare Dinca
54. Suciu Emilia
55. Solomon Elena
56. Sorik Constanța
57. Surdu Alexandru
58. Toma Stan
59. Trutzer Tiberius
60. Tunșanu Eliza
61. Vasilescu Anton
62. Văduva Petrica
63. Vlad Ioan.

— 6 tovarăși să fie reînregistrați membri de partid cu vechimea avută la data dizolvării organizației de bază și sancționați cu „vot de blam":

1. Alexandru Julieta
2. Bârzea Alexandru Cezar
3. Mateescu Dumitru
4. Popa Tudor
5. Vințanu Nicolae
6. Zbăganu Gheorghe.

— 15 tovarăși să fie înregistrați cu vechimea avută la data dizolvării organizației de bază și să fie sancționați cu „vot de blam cu avertisment":

1. Bârcă Anatolie
2. Corbu Gheorghe
3. Ghivirigă Mihai
4. Iosif Gheorghe

5. Marian Elisabeta
6. Mirescu Tudorel Marcel
7. Mitrănescu Gabriela
8. Neacșu Gheorghe
9. Niculescu Constantin Ioan
10. Oprică Octavian Ilie
11. Pogânceanu Alexandra
12. Ștefănescu Vasile
13. Toma Gârboveanu Maria
14. Turcu Aurelia
15. Turcu Filimon.

Biroul Comitetului Municipal București al PCR exclude din rândul membrilor de partid 6 persoane:

1. Caraba Virgiliu Antoniu
2. Jigău D. Mihai
3. Mătușoiu Constantin
4. Mânzatu I. Ion
5. Novak Andrei
6. Popovici Mihail Mircea.

Biroul confirmă hotărârea fostei organizații de bază de la ICPP de excludere din partid a 15 persoane:

1. Cioată Elena Cătălina
2. Constantinescu Emilia
3. Dan Georgeta
4. Ene Paraschiva
5. Gheorghiu Vladimir Aristos
6. Marcus Stroinel
7. Moțescu Maria
8. Nicola Grigore
9. Nica Iulian
10. Onofrei Adrian
11. Radulian Virgiliu Eustațiu
12. Tudor Smaranda
13. Vasilescu Magdalena
14. Voicu Constantin
15. Voicu Maria.

TOTAL: 105

Dintre care: 63 — reînregistrați și nesancționați;
6 — reînregistrați și sancționați cu „vot de blam";
15 — reînregistrați și sancționați cu „vot de blam cu avertisment";
6 — excluși din partid de Biroul Comitetului Municipal de partid;
16 — excluși de organizația de bază și confirmați de Biroul Comitetului Municipal de partid.

ANEXA 4

UN SECURIST LA BBC[1]

de Eugen Dichiseanu și Tudor Artenie

S-a infiltrat Securitatea la BBC? Informațiile pe care le avem confirmă faptul că ne aflăm în prezența unuia dintre cele mai răsunătoare succese ale serviciilor secrete române. Protagonist, NICOLAE STOIAN, „arhitectul" Meditației Transcendentale.

Un prieten reîntors după ani și ani de zile în România mărturisea că aici se simte pentru prima dată în libertate. Lucra la serviciul român al uneia dintre cele mai serioase companii de presă vorbită din lume: BBC. A face o asemenea comparație între Londra și Bucureștiul anului 1990 ni s-a părut cel puțin o glumă de prost-gust. Mai târziu, am avut șansa de a sta de vorbă cu ziariști din Polonia, Cehoslovacia și Bulgaria, care ne-au explicat că se petreceau lucruri ciudate în secțiile BBC destinate emisiunilor din Est. Ei aveau unele date din care rezulta că, pe parcursul anilor, serviciile de securitate din țările lor reușiseră să-și infiltreze, sub paravanul unei disidențe politice, agenți. În terminologia consacrată aceștia se numesc „agenți de influență". Se știe, o obsesie a serviciilor secrete este de a penetra mass-media. Din când în când, un scandal mortal zgâlțâie solidul edificiu al World Service-ului, amplasat chiar în inima Londrei. Dar așa cum băncile tratează cu discreție descoperirea unui funcționar escroc, la fel demascarea publică a unui agent infiltrat din Est este evitată și la BBC cu o discreție specific britanică.

O afirmație a dlui Silviu Brucan, publicată în ziarul *Adevărul* din 14 martie 1991, ne-a făcut să ne reamintim de observația colegului de la BBC. Silviu Brucan susținea nici mai mult, nici mai puțin decât că „Scrisoarea celor șase" trimisă de dânsul la BBC a fost pre-

[1] Articol în ziarul *România liberă* din 20 martie 2002.

zentată în integralitatea ei Securității române de către un agent acoperit al secției române de la BBC. (...) În același an, colega noastră Raluca Stroe Brumariu a publicat în *România liberă* un interviu cu șeful secției române, dl Cristofor Mureșanu. La întrebarea referitoare la afirmația dlui Brucan, acesta a evitat cu stângăcie răspunsul, argumentând că BBC a transmis pe post „Scrisoarea celor șase" la mai puțin de o oră jumătate de la primire. Nu există nici o legătură între replica dlui Mureșanu și acuzația dlui Silviu Brucan. Acesta afirma fără echivoc că o fotocopie a scrisorii trimise la BBC a ajuns în mâinile Securității. Și cum ar fi ajuns ea la Securitate altfel decât expediată chiar din inima Londrei? Semnificativ este faptul că secția română de la BBC nu a transmis pe post întreg textul scrisorii și totuși Securitatea a dispus de textul ei *in extenso*. Cine a „pasat" scrisoarea Securității române? De la același prieten de la BBC am aflat că de atunci ziarele *Adevărul* și *România liberă* nu mai ajung în această redacție.

Un întreg lanț de ciudățenii se declanșează cam de prin anii 1970.

În această perioadă, la secția română BBC și-a făcut apariția un domn Nicolae Stoian. El este cunoscut ascultătorilor sub numele de Nicolae Costin. Vă mai amintiți marele scandal legat de Meditația Transcendentală? În epicentrul lui s-a aflat Nicolae Stoian. După un scurt stagiu la BBC, acesta a venit în iarna anului 1977 la București, în postura de demisionar. Un refugiat politic primit cu brațele deschise de Elena Ceaușescu? I s-a creat posibilitatea formării unui centru de meditație transcendentală în care a fost atrasă, fără exagerare, crema intelectualității române. Cu toate că, potrivit versiunii oficiale, Nicolae Stoian nu dispunea de autorizație de funcționare, el a beneficiat timp de patru ani de un local din Institutul de Psihologie din București. Este un caz uluitor în România scufundată în cea mai adâncă beznă și teroare comunistă. La începutul anului 1982, oficiosul Ministerului de Interne, *Pentru patrie,* a dat semnalul declanșării prigoanei împotriva intelectualilor. (...) Dispunem în prezent de toate datele necesare pentru a ajunge la concluzia că afacerea transcendentală a fost o cursă extrem de abilă întinsă de Securitate unui mare număr de intelectuali în scopul înăbușirii în față a unor nemulțumiri,

al distrugerii unei solidarități care începuse să ia forme active și al distragerii atenției populației de la mizeria economică tot mai mare.

Toți au avut de suferit, numai Nicolae Stoian a reușit să revină fără probleme în Anglia, redevenind redactor la BBC. Într-un interviu, academicianul Ștefan Milcu l-a acuzat pe fostul instructor de meditație transcendentală că era agent al Securității: „hârtiile noastre au fost strânse de Stoian care ulterior s-a dovedit un provocator, ducându-le la Lausanne și simultan făcând să ajungă copiile lor, cu numele noastre, în mâna Securității ceaușiste. Probabil că înțelegerea fusese de la bun început în felul acesta, căci altfel nu se explică promptitudinea reacției dictatoriale față de respectivul «experiment»." Despre ce hârtii este vorba? La înscriere, Nicolae Stoian le cerea intelectualilor români să completeze un document cu date personale și să depună un jurământ că nu vor divulga activitățile din cadrul Meditației Transcendentale. Medicul psihiatru Aurel Romilă s-a confesat la București unui reporter al televiziunii britanice. El a declarat cu acest prilej că Stoian a descins la București într-o misiune precisă, ordonată de Securitate. Meditația Transcendentală a fost pentru serviciile secrete române și pentru clanul Ceaușescu o mină de informații. Instructorului duhovnic discipolii i se spovedeau cu încredere. Toate nemulțumirile împotriva dictaturii comuniste erau cu acest prilej enumerate. Cui i-ar fi trecut prin minte că acest Mesia apărut ca un meteorit de după Cortina de Fier ar fi putut să-i dea pe mâna Securității? În singurul interviu acordat pe această temă cotidianului *Le Matin,* Nicolae Stoian a explicat cu candoare că a ajuns în România la invitația unei persoane particulare și că a activat timp de patru ani fără autorizație oficială. Numai cine nu a trăit în această țară sub dictatura comunistă poate crede așa ceva. Ciudat, o dată întors la Londra, Nicolae Stoian a abandonat cu desăvârșire Meditația Transcendentală, deși niciodată nu a existat în Marea Britanie vreo interdicție în această privință. În 1984, Victor Eskenazy, un tânăr istoric angajat la secția română a BBC, a surprins o discuție telefonică bizară între Nicolae Stoian și Ambasada României din Londra. În 1984, între BBC și ambasadă nu existau nici un fel de legături. Sau așa se credea. În prealabil el fusese intrigat de cenzura metodică impusă de Stoian reluării pe post a criticilor dure din presa occidentală la

adresa lui Ceaușescu, sub motivația că acestea nu corespundeau ținutei imparțiale a BBC. Eskenazy a cunoscut un grup de studenți englezi care studiau limba română. (...) Aceștia i-au împărtășit bănuiala că în secția română a BBC-ului exista cel puțin un agent al Securității române. Cam în aceeași perioadă de la biblioteca BBC-ului a fost subtilizat un material documentar elaborat de postul de radio Europa Liberă, care conținea informații potrivit cărora Nicolae Stoian era un agent al Securității române. Deci, bibicii au ajuns și la BBC...

Anexa 5

CĂȚEAUA LUI URSU[1]

Leana a declanșat campania împotriva misticismului, în calitate de președinte al Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie (CNST). Acum apare și întâmplarea cu transcendentalii. I-a venit mănușă afacerea, ca să le dea o lecție definitivă intelectualilor. În timp ce Ursu era adjunct la CNST, colaboratorii lui au inclus ca temă de studiu problema transcendentală. Ursu mi-a zis despre experimentele făcute pe câini în alte țări. O cățea reacționa la o mie de kilometri când i se omora câte un cățel. Ce interesantă ar fi telepatia folosită în apărare, zicea Ursu. Era entuziasmat. Probabil că și tovarășa știa că se inclusese tema la CNST. Mai mult ca sigur că știa. Tema era senzațională la noi, însă cineva, poate chiar Ceaușescu, i-a dat peste nas tovarășei și ea a luat măsuri. Au urmat excluderi din partid atunci când i-au descoperit pe transcendentali la Institutul de Pedagogie de la Cișmigiu. Tăceau și meditau, ziceau că vindecă boli. Directorul Radulian a fost dat afară. L-a destituit și pe Rădoi, adjunctul ministrului Învățământului, dar Ceaușescu l-a trimis ambasador în Algeria ca să nu-l mai vadă Leana. Erau mulți profesori, artiști, ingineri de la Trustul Carpați. Culmea, au participat și cinci ofițeri de Securitate la ședințe și i-a dat afară pe toți, fiindcă n-au sesizat „organili". Erau lucrători de obiective și au recunoscut că erau curioși să vadă ce se întâmpla, în loc să se apere. Așa că degeaba pizmuiesc ăștia

---

[1] Din *Ochii și urechile poporului, convorbiri cu generalul Nicolae Pleșiță, dialoguri consemnate de Viorel Patrichi în perioada aprilie 1999–ianuarie 2001*, cu o prefață de Dan Zamfirescu, Colecția Dosare, *Lumea Magazin*, Editura Ianus Inf. SRL, pp.145–146.

aparatul, care e naiv și sincer. Constantin a fost dat afară și el. Bușulenga a scăpat fiindcă era prietenă cu Leana. Un român din Elveția, colaborator de-ai noștri, crease această sectă a transcendentalilor. El primise aprobare de la Ministerul Învățământului și de la CNST. Abia începuse racolarea și i-a prins. (...)

Anexa 6

„ZBURĂTORII"

Documentele din această anexă, precum şi cele din capitolul II au fost obţinute din arhiva CNSAS în urma acreditării mele ca cercetător de către Colegiul CNSAS. Am studiat 39 de dosare, cu un total de 71 de volume conţinând peste 8.000 file. Am exclus fişele celor ce participaseră la şedinţele de iniţiere, fişe găsite la părinţii lui Nicolae Stoian la o percheziţie a Securităţii, care însumează aproximativ 1.000 file. Am mai eliminat numeroasele documente similare din dosarele celor urmăriţi (cereri de verificare la cartotecă, telegrame între diverse servicii ale Securităţii, filaje, rapoarte). Am selectat documentele pe care le-am considerat esenţiale şi care conturează imaginea de ansamblu a ceea ce s-a petrecut în acea perioadă. Le-am ordonat cronologic, astfel încât firul acţiunii să fie cât mai clar (cel puţin din punctul de vedere al documentelor întocmite de Securitate). Desigur că este posibil ca descoperirea ulterioară a unor alte documente să aducă un plus de informaţie faţă de cele prezentate în această lucrare. Ceilalţi autori şi-au adus contribuţia lor la clarificarea faptelor, prezentându-le din alte puncte de vedere: ale celor implicaţi direct, ale mass-media etc.

În urma studiului am sesizat că unele date din dosarele Securităţii nu se confirmă în realitatea obiectivă (sau se contrazic între ele) fiind distorsionări/interpretări ale faptelor. Cauzele sunt complexe, de la insuficienta verificare a informaţiilor obţinute (din pricina vitezei cu care trebuia soluţionat cazul), la lipsa de surse informative, până la o posibilă intenţionalitate (amintim aici celebrele planuri de realizări care în cazul Securităţii se traduceau în informatori/urmăriţi/avertizări pe lună).

„Anonimizarea" celor implicaţi doar colateral în faptele descrise de documente a fost o obligaţie a cercetătorului decurgând din lege.

Cititorul va reconstitui, de altfel, cu ușurință identitatea acestor protagoniști deja cunoscuți.

Primele „contacte" ale Securității cu Meditația Transcendentală au avut loc în 1976. În acea perioadă au fost stopate radical unele acțiuni întreprinse de turiștii vest-germani și considerate periculoase de către Securitate. Doi cetățeni germani, turiști în România, au fost declarați persona non-grata, iar micile grupuri constituite au fost destrămate prompt și eficient.

Întreruperea șederii lor în țară s-a aprobat de către locotenent Pacepa Mihai.

Al doilea contact al Securității cu Meditația Transcendentală. De această dată un ofițer operativ a asistat la primele momente ale constituirii unor grupuri de practicanți. Mai mult, unele din persoanele pe care Stoian Nicolae[1] se baza pentru organizarea grupurilor erau colaboratori „responsabili" ai Securității, fapt ce a permis o informare ritmică asupra activităților desfășurate în cadrul mișcării.

Mai departe, urmărirea este constantă.

[1] Vezi convorbirea telefonică dintre Doina Jela și Nicolae Stoian din 2 martie 2003.

I.M.B. SECURITATE
251/BM[1]

STRICT SECRET
26.12.1977

NOTA – RAPORT[2]

În urmă cu aproximativ 10 zile a sosit în țară numitul STOIAN NICOLAE, inginer, de origine română, stabilit în Franța prin căsătorie în urmă cu câțiva ani. Acesta și soția au venit în vizită la părinții săi, fiind în concediu.

La sosirea lor în România au luat legătura cu M.M. din str. ..... nr. 69, Sector 7, care cu câtva timp în urmă a scris Centrului de „Meditație Transcendentală" de la Paris, arătându-se interesată de această tehnică. STOIAN NICOLAE fiind cunoscător în acest domeniu i-a răspuns lui M.M., dându-i detalii într-o scrisoare care este anexată în copie prezentei note.

Mihaela Miga aflând că STOIAN NICOLAE se află în țară și dispus să dea lecții de „Meditație Transcendentală" s-a adresat lui *Virgil Mogli..... (sursa noastră)* de la IP Carpați, despre care știa că face parte dintr-un cerc de yoga. M.V. l-a informat pe directorul IP Carpați, I.G., care de asemenea s-a arătat interesat, dar nu a acceptat să-i primească pe soții STOIAN în institut. M.V. fiind convins că luarea unor lecții de „Meditație Transcendentală" este foarte folositoare, a luat legătura cu doctorul R. de la Policlinica M.I., președintele Asociației Române de Yoga de pe lângă Ministerul Sănătății, în ideea că acesta va obține aprobarea ca lecțiile soților STOIAN să se desfășoare în cadrul cercurilor yoga ale Casei de cultură a M.I. Dr. R. nici nu a încercat să obțină aprobările necesare auzind că este vorba de cetățeni străini, dar dacă se vor ține lecțiile în altă parte va participa și el.

În final directorul Spitalului „Prof. dr. Gh. MARINESCU" a pus la dispoziție o sală unde să se desfășoare aceste lecții în ideea ca după

[1] Această combinație de cifre și litere reprezintă indicativul unui ofițer: literele — inițialele numelui, iar cifrele (în ordine) — direcția, serviciul, biroul.

[2] Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 2, fila 37, 38.

ce vor termina cei de la IP Carpați să reînceapă lecțiile cu salariați ai spitalului.

Prima ședință s-a ținut pe data de 20.XII.1977 într-unul dintre amfiteatrele spitalului la care am participat și eu împreună cu dir. I.G. de la IP Carpați, dir. A.M. de la TC Carpați, dir. C. de la Fondul Plastic, doctorul R. de la Policlinica M.I., M.M. cu soțul și alți tovarăși de la IP Carpați, în total fiind aproximativ 20 de persoane.

STOIAN NICOLAE a prezentat în limba română o prelegere despre „Meditația Transcendentală", fiind completat în limba franceză de soția sa care, după câte am înțeles, stăpânea mai bine această tehnică. În mare, această introducere este descrisă în scrisoarea lui STOIAN NICOLAE către M.M. (copia este anexată). Din prelegere arăt că această tehnică este complet științifică, nu este mistică, bazele ei au fost puse de indianul MAHARISHI și are influențe binefăcătoare asupra sistemului nervos al omului, al potențialului mintal etc. Totul a fost clar până ce N.S. a afirmat că prin această metodă omul poate să se ridice de la pământ fără nici un efort, numai prin schimbarea polarității corpului omenesc, și a arătat niște fotografii cu diferite faze ale așa-zisului „zbor" al omului.

A doua ședință a avut loc pe data de 23.12.1977, când s-au dat amănunte despre practica acestei metode și s-a făcut un instructaj pentru buna desfășurare a celei de a treia ședințe. S-a distribuit fiecărui participant câte un formular (anexat notei) care trebuia completat și semnat în text, fiind un angajament că fiecare va păstra secretul a ceea ce va învăța de la profesori. A treia ședință urma să se desfășoare cu fiecare „elev" în parte, numai profesorul și elevul fiind interzisă participarea a celei de-a treia persoane.

Am primit un formular de la STOIAN NICOLAE pe care l-am completat cu date fictive și nu l-am predat lui, plecând din sală pentru un motiv oarecare.

A treia ședință s-a desfășurat cu fiecare participant în parte, duminică 25.12.1977, începând dimineața și terminându-se seara.

Împreună cu dir. I.G. am hotărât să nu participăm la această ședință pentru că ni s-a părut ceva ieșit din comun, mai ales că trebuia să rămânem izolați într-o cameră cu unul dintre soții STOIAN, timp de aproximativ o oră.

Soții STOIAN au primit explicația că eu, inginer la IP Carpați, a trebuit să plec într-o deplasare și nu mai pot participa în ziua de 25.12.1977, dar dacă mă voi întoarce, voi participa în seria următoare, adică cu doctorii de la spital.

Ședința a treia din 25.12.1977 s-a desfășurat după cum am arătat cu fiecare participant în parte, grupa fiind împărțită între STOIAN NICOLAE și soția sa. Participanții intrau pe rând după un tabel și după aproximativ o oră ieșeau veseli, bine dispuși. Fiind întrebați ce au făcut înăuntru, spuneau: „bine" și schimbau vorba. Nici unul dintre ei nu a făcut altă afirmație în legătură cu ce s-a petrecut între el și „profesor".

Doctorul R., de asemenea, nu comentează ce a învățat de la STOIAN, spunând însă că totul se bazează pe interiorizarea celor învățate și că, dacă sunt exteriorizate, nu mai au efect. Mi-a spus că a făcut exercițiul învățat de la STOIAN și apreciază că are un efect deosebit în eliminarea stresului acumulat în cursul zilelor și în mărirea capacității de muncă. Pe scurt, tehnica aceasta constă în a sta așezat pe scaun cu ochii închiși și timp de o jumătate de oră urmărești un gând sau niște cuvinte date de „profesor". După câte am înțeles de la Dr. R., este ceva științific, bazat pe autosugestie, care are ca rezultat o relaxare a sistemului nervos, o încetinire a metabolismului, acestea putând fi măsurate cu aparate medicale.

Propun a se aproba ca dacă se va mai ține acest curs la Spitalul „Gh. Marinescu" să particip la toate ședințele, cu posibilitatea de a imprima pe bandă de magnetofon această tehnică a „Meditației Transcendentale" pentru a stabili dacă într-adevăr este ceva serios, folositor medicinei.

Lt. BUSUIOC

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL
SECURITĂȚII STATULUI
Direcția a III-a[1]
Nr. 362/S.I./D-00349/21.01.1981

STRICT SECRET
Exemplar unic

APROB

PLAN DE MĂSURI ÎN S.I. „SÂRBU"[2]

„SÂRBU" real STOIAN NICOLAE-COSTIN, fiul lui C. și E., s-a născut la data de ..... în București, este cetățean francez și lucrează — sau a lucrat — în calitate de crainic-comentator, la secția de limba română din cadrul postului de radio BBC.

În perioada 1967–1968 STOIAN NICOLAE-COSTIN a fost inginer proiectant la Institutul de Proiectări și Automatizări.

În anul 1969 a efectuat o călătorie prin B.T.T. în Algeria, de unde a refuzat să se mai întoarcă în țară. 6 ani mai târziu s-a căsătorit cu cetățeana franceză ELOY MARIELLE, solicitând stabilirea definitivă în Marea Britanie, cu renunțarea la cetățenia română.

Rudele sale din România sunt cunoscute în evidențele Ministerului de Interne cu activitate legionară, unchiul său fiind cunoscut chiar ca șef de cuib.

STOIAN NICOLAE-COSTIN a fost semnalat că, în perioada cât a fost în țară, era adept al sectei „Meditația Transcendentală".

Din anul 1976 STOIAN NICOLAE-COSTIN vine frecvent în R.S. România, în vizită la rude. Cu ocazia ultimei vizite efectuate în țara noastră, în lunile octombrie și noiembrie 1980, STOIAN NICOLAE-COSTIN a avut numeroase contacte, multe din legăturile sale fiind cunoscute cu diverse probleme pe linia organelor noastre.

---

[1] Această direcție (în perioada desfășurării evenimentelor redate în această carte) avea ca obiect de activitate/profil *contraspionajul*. Avea și indicativul (de unitate militară) U.M. 0625.

[2] Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 2, fila 30.

În scopul controlării activității lui STOIAN NICOLAE-COSTIN pe perioada cât se afla în țara noastră, documentării și prevenirii eventualelor acțiuni ostile statului nostru,

PROPUNEM:

1. Identificarea și verificarea tuturor legăturilor, urmând ca în funcție de rezultate să facem propuneri corespunzătoare,

Termen 15.02.1981
Răspunde lt. maj. SOARE ION

2. Intensificarea studiului despre V.A.-B. luat în atenție în vederea atragerii sale la colaborare și contactarea sa.

Termen 10.03.1981
Răspunde lt. maj. SOARE ION

3. Măsuri pentru încadrarea informativă a tatălui obiectivului la domiciliu, pentru început prin posibilitățile I.M.B. Securitate și Dir. a IV-a.

Termen 15.02.1981
Răspunde lt. maj. SOARE ION

4. Intensificarea supravegherii informative a legăturilor lui „SÂRBU" care sunt în atenția altor organe.

Termen permanent
Răspunde lt. maj. SOARE ION

5. Studierea posibilităților existente pentru introducerea de mijloace I.C.D.T. la domiciliul părinților.

Termen 1.03.1981
Răspunde lt. maj. SOARE ION

6. Informatorului „MARCU" de la I.M.B. Securitate i se vor trasa sarcini de a semnala cercul de relații al lui „SÂRBU", în ideea de a identifica în primul rând cele 2 legături suspecte ale obiectivului S.S. și profesorul S.

Termen 1.03.1981
Răspunde lt. maj. SOARE ION

7. La venirea în țară a lui „SÂRBU", va fi pus în filaj pe momente operative.

Termen la venirea în țară
Răspunde lt. maj. SOARE ION

Abia în 1981 sunt „recuperate" și valorificate ulterior informații ce erau disponibile din 1977, 1978. Acest interludiu/pauză organizațional(ă) este cel ce a permis, se pare, dezvoltarea grupurilor de Meditație Transcendentală, acestea reintrând în vizorul Securității printr-o întâmplare[1], patru ani mai târziu.

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL
SECURITĂȚII STATULUI
Direcția a III-a
Nr. 362/M.P./00349

STRICT SECRET
Exemplar nr.____

RAPORT[2]

Din ordinul șefului serviciului, la data de 15.06.1981, am luat legătura cu mr. Davidescu Nicolae din cadrul I.M.B – Securitate, pentru a-mi preda materialele deținute de acesta privind pe cetățeanul francez STOIAN NICOLAE. Aceste materiale le studiasem în urmă cu circa 10 zile și am raportat șefului serviciului informațiile pe care le conțineau. Mr. Davidescu mi-a predat materialele respective, pe care le-am xeroxat și înapoiat în aceeași zi.

Acestea conțineau: note informative ale informatorului „Lupescu", începând cu anul 1977, două tabele dactilografiate privind persoanele care au urmat cursurile de „Meditație Transcendentală" în decembrie 1977 și mai 1978, o adresă emisă de Oficiul de Relații Externe și Studenți Străini din cadrul MEI către Universitatea MÉRU din Elveția, prin care se autoriza ca profesorii STOIAN NICOLAE și

[1] Vezi capitolul II, documentul din Arhiva CNSAS, dosarul I 559, vol. 3, filele 269–270, obiectivul R.L. (o explicație posibilă a modului în care s-a declanșat acțiunea securității).

[2] Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 2, fila 135.

MURIELLE să predea un curs de 9 săptămâni în țara noastră. Am primit de la mr. Davidescu, în original, raportul lt. Busuioc Mihai cu propuneri privind pe STOIAN NICOLAE și un angajament completat de acesta pe numele de Mușat Mihai, pe care nu l-a predat lui STOIAN.

Raportez că aceste materiale mi-au fost predate de mr. Davidescu în prezența și cu acordul șefului său de serviciu, mr. Badea.

Lt. major Mureșan Petru

O zi din viața obiectivului „SÂRBU" (numele de cod ca persoană urmărită a lui Stoian Nicolae) din perspectiva serviciului de Filaj al Securității.

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL
SECURITĂȚII STATULUI
U.M. 0672/Buc.[1]
Nr. 1/D 440 724 din 23 VI 981

STRICT SECRET
Exemplar unic

Către DIRECȚIA a III-a, Ind. 362

NOTA[2]
privind filajul cu intermitență a ob. „SÂRBU",
efectuat în ziua de 21.06.1981.

21.06.1981 (7,00 – 23,30)

La ora 14.55 „SÂRBU" îmbrăcat cu pardesiu maro, servietă maro, umbrelă, a plecat de acasă și din stația ITB șos. Panduri s-a urcat în autobuzul 137. Cu acesta a călătorit până la stația ITB Bd. N. Bălcescu, apoi pe jos pe str. C.A. Rosetti a mers în stația ITB Rosetti. Aici a așteptat cca 5' venirea autobuzului 134 în care s-a urcat și cu care a călătorit până la stația ITB 7 Noiembrie. După coborâre „SÂRBU" a continuat pe jos pe str. Av. Lt. S.G. și la ora 15.25 a intrat la adresa cunoscută de la nr. ... Menționăm că la poarta imobilului se afla parcat auto Dacia 1300...

---

[1] Această unitate specială (în perioada evenimentelor redate în carte) avea ca obiect de activitate/profil *filajul*.

[2] Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 2, fila 160.

La ora 17,00 legătura „SAVA" și fiul acestuia au ieșit de la adresă, s-au urcat în auto Dacia 1300 ..... și au plecat în direcția bd. 1 Mai spre str. Mincu.

La ora 18.50 au venit la adresa unde se afla „SÂRBU", un individ care avea un buchet de flori și o individă (individul de cca 50 ani mergea șchiopătând de piciorul stâng și individa de cca 47 ani), au sunat și au intrat pe ușa din față. Aceștia au fost porecliți „STOIAN" și „STELA".

De aici „STOIAN" și „STELA" au plecat la ora 21.50, pe jos pe str. Stâlpeanu, Zorileanu, au ieșit în str. Câmpina pe care au continuat până la Arcul de Triumf.

Au intenționat să meargă spre șos. Kiseleff, dar au revenit, au mers pe trotuar, făcând sensul giratoriu spre aleea Trandafirilor, și au așteptat în stația de troleibuz — de la Arcul de Triumf — cca 20'. În acest timp nu au venit troleibuze, apoi au plecat pe jos pe aleea Trandafirilor, str. Alexandrina, Brâncuței, Câmpia Turzii și s-au oprit colț cu str. Prof. Cantacuzino. Au stat la această intersecție cca 2–3', au privit în jurul lor după care au continuat pe str. Prof. Cantacuzino în direcția bd. Aviatorilor și nu au mai fost filați, ora fiind 22.45.

Menționăm că aceștia au privit în urma lor, în special „STOIAN", de mai multe ori pe traseul parcurs și de asemenea apreciem că au intrat într-unul dintre imobilele din str. Prof. Cantacuzino, apropiate de intersecția cu str. Câmpia Turzii și urmează să-i stabilim.

De la adresă „SÂRBU" a plecat la ora 23.10 pe jos, fiind condus până la stația ITB 7 Noiembrie de către „SICA" cu care a discutat (gazda), unde s-au oprit.

Aici au mai discutat cca 3' până la venirea autobuzului 134 în care „SÂRBU" s-a urcat și a fost lăsat din filaj la ora 23.20, iar „SICA" a revenit acasă.

Apreciem că la această adresă nu au mai fost și alte persoane.

Postul de la adresă s-a suspendat la ora 23.30.

Filajul continuă.

Anexăm notele de identificare nr. D/00440691, D/00440740 din lucrarea „FRUNZA".

LOCT. COMANDANT UNITATE,
ȘEFUL SERVICIULUI

Nr. 3.D/00136.559 din ... august 1981 STRICT SECRET

NOTA[1]

În temeiul ordinelor date de conducerea Departamentului Securității Statului, Direcția a III-a, în cooperare cu Direcția I, Direcția cercetări penale și I.M.B.–Securitate, a întreprins măsuri complexe pentru documentarea și curmarea activității desfășurate de cetățeanul francez STOIAN NICOLAE asistent de program la postul de radio BBC–Anglia și unele legături ale sale din...

Întrucât în urma memoriilor depuse nu a obținut aprobarea pentru organizarea activității de „Meditație Transcendentală" în cadru oficial începând din luna mai 1981, sprijinit de C.C., inginer analist la Centrul de Calcul al Centralei sticlei și ceramicii fine, și de soția acestuia, C.E., inginer la Ministerul Industriei Ușoare, a acționat sistematic pentru organizarea „Meditației Transcendentale" în mod clandestin, la domiciliul unor persoane aflate sub influența sa.

Fiind conștient de implicațiile activităților, STOIAN NICOLAE și C.C. au fost preocupați să ia diferite măsuri de prevedere — contrafilaj și încercări de filaj, comunicări convenționale prin telefon, folosirea telefoanelor publice, verificarea candidaților la inițiere prin discuții individuale ș.a. — pentru a preveni descoperirea lor de către organele de Securitate.

În această ultimă perioadă, au fost atrase la activitatea sectantă pe bază de angajament alte 150 persoane.

Analiza datelor obținute atestă că majoritatea persoanelor au fost atrase în „Meditația Transcendentală" prin inducerea lor în eroare de către STOIAN NICOLAE că vor practica metode științifice de refacere după efort și de vindecare a unor maladii, precum și prin faptul că acesta era sprijinit de persoane cu probitate profesională și științifică în domeniul medicinei și psihologiei.

După primele inițieri, unele persoane nu au mai luat legătura cu STOIAN NICOLAE și există indicii că nu au practicat în continuare

[1] Arhiva CNSAS, dosar D 3, vol. 2, fila 113, 114.

„Meditația Transcendentală". Altele însă, cum sunt soții C., M.V., C.A. și alții au continuat să practice „Meditația Transcendentală" și să-l sprijine pe STOIAN NICOLAE, aducându-i noi persoane ori asigurându-i încăperi pentru ședințele de inițiere și verificare. Fiind total sub influența lui STOIAN NICOLAE, aceste persoane au fost preocupate chiar și în timpul cercetărilor să susțină preceptele mistico-obscurantiste ale „Meditației Transcendentale" și au refuzat să destăinuie „mantra – cuvântul magic" primit de la fugar.

Între cei atrași în „Meditația Transcendentală" se află un număr însemnat din rândul categoriilor de persoane ce constituie baza de lucru a organelor de securitate. Astfel, până în prezent au fost identificate peste 70 persoane — rude și legături ale unor fugari sau străini, 54 care au fost la post sau la studii în străinătate ori au făcut deplasări frecvente în exterior și peste 30 de legionari și descendenți ai acestora. De asemenea, cu prilejul cercetărilor la două persoane, C.C. și C.A., au fost găsite lucruri literare de sertar ale legionarului V.I. și un volum de literatură mistică.

Măsurile luate până în prezent au dus la curmarea activității desfășurate de STOIAN NICOLAE și la destrămarea anturajelor create în jurul unor persoane aflate sub influența acestuia.

Se iau în continuare măsuri diversificate, pentru a stabili dacă sub acoperirea „Meditației Transcendentale", STOIAN NICOLAE a desfășurat activitate informativă, pentru demascarea elementelor fanatice din rândul legăturilor acestuia și prevenirea oricăror încercări de continuare a acestei activități sectante. În acest scop, vor fi întreprinse următoarele:

1. Compartimentele de securitate care răspund contrainformativ de organizațiile socialiste din care fac parte persoanele racolate vor informa conducătorii organizațiilor respective despre atragerea acestor persoane la preceptele „Meditației Transcendentale". Ofițerii care răspund de obiectivele respective sau șefii lor, de la caz la caz împreună cu persoane din conducerea organizației socialiste, vor discuta cu fiecare persoană în parte pentru a stabili comportarea lui STOIAN NICOLAE și problemele urmărite de acesta, și pentru atenționarea lor cu privire la caracterul ilegal și retrograd al activității la care au fost atrase.

2. Persoanele care au fost la studii, specializate sau la post, au călătorit frecvent în străinătate, au rude și legături în exterior ori au desfășurat activitate legionară, vor fi audiate de Direcția a III-a, respectiv Direcția I, care vor lua în continuare măsuri de influențare și supraveghere informativă a acestora.

3. Toate persoanele despre care se dețin date că se află sub influența lui STOIAN NICOLAE, l-au sprijinit în activitatea desfășurată ori întrețin legături suspecte cu acesta vor fi verificate în continuare pe principiul muncii în obiectiv-problemă, vor preveni plecarea lor în străinătate și, în cooperare cu Unitățile Speciale S și T, vor controla legătura lor cu obiectivul.

4. Materialele mistico-obscurantiste ridicate cu prilejul percheziților efectuate vor fi confiscate.

5. Se va asigura publicarea în presa centrală a unor materiale documentare privind caracterul mistico-religios și antisocial al „Meditației Transcendentale".

[aprilie 1982]

RAPORT[1]

Cu privire la concluziile desprinse în spiritul indicațiilor conducerii partidului de a se reanaliza și aprofunda problemele privind extinderea sectei „Meditația Transcendentală" în țara noastră.

În urma aprofundării și reanalizării datelor privind secta „Meditația Transcendentală", s-au desprins următoarele concluzii:

1. Încercările de a se propaga activitatea sectei „Meditația Transcendentală" în Republica Socialistă România au existat din anul 1976,

[1] Sinteza care urmează este redată și de Marius Oprea în lucrarea citată de mai multe ori. Interesant este că acesta găsește, în perioada în care a studiat arhivele fostei Securități, documentul menționat începând cu f. 66, în timp ce în numerotarea realizată de CNSAS la preluarea dosarelor de la SRI documentul începe la fila 68. Trebuie menționat și faptul că filele unora dintre dosarele pe care le-am studiat au până la patru numerotări diferite.

când doi cetățeni vest-germani (W.K. și W.H.) veniți ca turiști au contactat în acest scop persoane din județele Timiș și Sibiu. Emisarii sectei au fost cercetați și li s-a întrerupt șederea în țară, fiind declarați persoane indezirabile, iar legăturile lor identificate și avertizate. Cazul însă nu a fost bine clarificat și nici nu a rămas, în continuare, în atenția unității de profil.

2. În luna mai 1977 a venit în țară ca turist la stațiunea Neptun cetățeanul francez de origine română Stoian Nicolae, împreună cu soția, Murielle Eloz., cetățeană franceză. Stoian Nicolae este în vârstă de 38 de ani și a lucrat ca inginer electronist la Institutul de Proiectare pentru Automatizări din București până în anul 1969, când, în urma unei călătorii turistice în Algeria, a refuzat să se întoarcă în țară, stabilindu-se în Anglia, unde a fost angajat ca asistent de program la secția română a postului de radio British Broadcasting Corporation (BBC). Prin căsătorie, a dobândit cetățenia franceză.

Din verificările efectuate a rezultat că, după trădare, Stoian Nicolae s-a aflat în atenția fostei U.M. 0920, Brigada U, fiind prelucrat prin dosar informativ pentru a se cunoaște manifestările sale în rândul emigrației, și a fost scos din preocupări în anul 1976. Stoian Nicolae a revenit în țară în decembrie 1977, aprilie și august 1978, octombrie 1980 și mai 1981, rămânând în București până la sfârșitul lunii iulie, când i s-a întrerupt șederea în țară, fiind apoi declarat indezirabil prin hotărârea Comisiei Guvernamentale de Vize și Pașapoarte, dată după care nu a mai revenit în țară.

3. S-a stabilit că începând din 1977 Stoian Nicolae a avut preocupări de a intra în legătură cu instituții de stat și cetățeni particulari, pentru a crea în țara noastră secta „Meditația Transcendentală", sub acoperirea unei metode științifice de refacere după efort. În vara anului 1977, Stoian Nicolae s-a adresat ambasadei noastre de la Paris, respectiv ataşatului cultural O.S., cerând sprijin pentru a i se permite să organizeze la București cursuri de „știința inteligenței creatoare", o altă denumire de acoperire folosită de sectă.

Fără a verifica și cunoaște caracterul „Meditației Transcendentale", O.S., la indicația și cu aprobarea lui G.M., ministru consilier din cadrul ambasadei, a înaintat Ministrului Afacerilor Externe propunerea de a aproba trimiterea în țară a lui Stoian Nicolae, împreu-

nă cu soția, pentru a organiza cursurile preconizate. Direcția pentru Cultură și Presă din Ministerul Afacerilor Externe, respectiv directorul-adjunct P.G., a dat curs propunerii ambasadei, trimițând ministrului Sănătății o adresă în care, după ce se arată că „Meditația Transcendentală" s-a extins rapid în Occident, în Elveția existând chiar o universitate, iar un mare număr de oameni de știință se interesează îndeaproape de rezultatele acestei practici, solicită punctul de vedere pentru a se da un răspuns lui Stoian Nicolae.

După ce a obținut părerea Academiei de Științe Medicale, Ministerul Sănătății a comunicat Ministerului Afacerilor Externe avizul său favorabil. În baza acestor avize, Ministerul Afacerilor Externe a comunicat ambasadei noastre la Paris că Stoian Nicolae poate veni în țară pentru a organiza conferințe cu specialiștii români. Astfel, în luna decembrie 1977, Stoian Nicolae a venit în țară împreună cu soția și a intrat în legătură cu I.G., fost director al Institutului de Proiectare Carpați, prin intermediul lui M.V., fost instructor la cercul yoga de la același institut și al altor elemente mistice din anturajul său. Cu sprijinul lui I.G., Stoian Nicolae a ținut conferințe în incinta institutului și a Spitalului „Dr. Gheorghe Marinescu" și a făcut primele inițieri în activitatea sectantă, majoritatea celor racolați fiind din rândul inginerilor și tehnicienilor de la Institutul de proiectare Carpați. În luna mai 1978, la solicitarea lui I.G., soția lui P.C., fost adjunct al Ministerului Educației și Învățământului, a cerut numitului B.V. , fost șef al Oficiului Relații Externe și Studenți Străini din Ministerul Educației și Învățământului, să emită o adresă, în numele acestui oficiu, către centrala sectei din Elveția, prin care Stoian Nicolae era autorizat să intre în contact cu instituții din țara noastră și împuternicit să organizeze un curs de „dezvoltarea inteligenței creatoare". Ca urmare, folosind aprobarea primită, în mai și august 1978, Stoian Nicolae a venit în țară și, cu sprijinul lui C.C., fost director al Combinatului Fondul Plastic și al altor elemente racolate, a adresat memorii Ministerului Educației și Învățământului, Institutului pentru Cercetări Pedagogice și Psihologice, Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, Academiei de Științe Sociale și Politice și altor instituții din Capitală, prin care a cerut să i se aprobe organizarea unor asemenea cursuri. Din dispoziția lui M.I., la Consiliul

Național pentru Știință și Tehnologie s-a organizat o întrunire cu specialiști din diferite domenii de activitate, pentru a se analiza oportunitatea aplicării în practică a „Meditației Transcendentale". Deși cu acest prilej s-a evidențiat caracterul mistico-sectant al „Meditației Transcendentale", M.I. nu a informat forurile competente și nu a dispus nici o măsură de contracarare. Mai mult, ulterior M.I. a aderat cu angajament scris la sectă, ceea ce a fost considerat de alte persoane drept o garanție a „caracterului științific" al „Meditației Transcendentale". Totodată, Stoian Nicolae a continuat activitatea de inițiere în preceptele sectei cu diferite elemente, cu precădere de la Institutul de proiectare Carpați, în incinta Institutului de Arhitectură Ion Mincu și a Policlinicii Cantacuzino, cu aprobarea conducerii acestor instituții, obținută prin intervențiile lui I.G. În noiembrie 1980, Stoian Nicolae a revenit la București și a înaintat un memoriu la CC al PCR, prin care solicita oficializarea „Meditației Transcendentale" în țara noastră. Primind acest memoriu spre avizare, Ministerul Educației și Învățământului, prin fostul adjunct al ministrului P.C., l-a trimis la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice pentru a fi analizat de specialiștii acestui institut.

Cu sprijinul unor elemente racolate, Stoian Nicolae l-a convins pe R.V., fost director al Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, să instituie o comisie de specialiști, condusă de academicianul Ș.M. și profesor dr. V.S., care, analizând cu ușurință datele prezentate de emisarul sectei, a conchis că „Meditația Transcendentală are un caracter științific". Concluziile acestei comisii au fost înaintate Ministerului Educației și Învățământului la data de 12 ianuarie 1981, cu propunerea de a se aproba „organizarea în cadrul Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice a unui experiment". A doua zi, fără a avea vreo aprobare, R.V. a organizat în incinta Institutului un „experiment" de „Meditație Transcendentală", la care au participat mai multe persoane din institut și din afară. În urma acestui „experiment", pe data de 20 ianuarie 1981, conducerea Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice a înaintat ministerului Educației și Învățământului un nou referat, prin care se susține „caracterul științific al Meditației Transcendentale" și se propune menținerea legăturii cu secta și continuarea „experimentelor". Pe baza

acestor concluzii, la data de 21 ianuarie 1981, Ministerul Educației și Învățământului, cu adresa nr. 13306 semnată de M.R., fost adj. al ministrului, a răspuns Secției Scrisori și Audiențe a CC al PCR că „problema în cauză constituie un domeniu de reală valoare științifică" și se propune „organizarea în cadrul Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice a unui experiment". Încurajat de concluziile specialiștilor Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, Stoian Nicolae a acționat în continuare asupra lui B.C., fost adjunct al ministrului Transporturilor și Telecomunicațiilor, pentru organizarea unor „experimente și în acest minister. Adâncirea verificărilor noastre a scos în evidență noi elemente față de raportul precedent. Astfel, pe 18 ianuarie 1981, B.C. l-a primit pe Stoian Nicolae la domiciliul său, unde atât el, cât și membrii familiei au fost inițiați în activitatea sectei. Pe 21 ianuarie 1981, cu aprobarea scrisă a tovarășului ministru V.B., B.C. a organizat în incinta ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor o întâlnire cu Stoian Nicolae, la care au participat nouă cadre de conducere și specialiști din acest minister. În nota de convorbiri înaintată ministerului, C.B. menționează că au adus mulțumiri lui Stoian Nicolae pentru expunerea făcută și că „metoda prezintă interes pentru ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor, însă trebuie aplicată practic". Pe 23 ianuarie 1981, B.C. a prezentat tov. ministru V.B. un raport, în care susține că în baza aprobării primite „s-a supus împreună cu familia instructajului și experimentului", urmând ca, după practicarea „Meditației Transcendentale" pe un termen mai lung, să facă propuneri „pentru a hotărî asupra modului în care să se procedeze în viitor". Se desprinde concluzia că tov. ministru V.B. a cunoscut și aprobat acțiunea lui Stoian Nicolae împreună cu B.C. în Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor și că a fost informat în scris despre aderarea lui B.C. și a familiei sale la sectă.

Cu toate acestea, pe 19 aprilie 1982, tov. ministru V.B. a înaintat o notă la CC al PCR în care se arată că B.C. a încălcat prevederile Legii nr. 23, „a introdus un transfug în minister" și s-a înscris împreună cu familia într-o sectă ilegală, ca și cum nu ar fi cunoscut și aprobat aceste fapte. Primind promisiuni din partea elementelor

racolate că demersurile făcute vor fi soluționate favorabil, în luna mai 1981 Stoian Nicolae a revenit în țară și, după o nouă preocupare de oficializare a activității sectante făcută printr-un memoriu adresat CC al UTC, cu sprijinul ing. S.M.N., șeful Oficiului de Calcul al Întreprinderii de Montaj și Service pentru Automatizări și Telecomunicații București, a încercat să-l determine pe A.P. să publice în revista *Flacăra* un material de popularizare a „Meditației Transcendentale". Menționăm că acțiunea respectivă a fost prevenită.

Neprimind aprobările solicitate, Nicolae Stoian, sprijinit efectiv încă de la începutul activității sale de către C.C., a început să acționeze în afara cadrului oficial, în mod clandestin, pentru racolarea de adepți, folosind locuințele unor persoane aflate sub influența sa, în mod deosebit la domiciliul lui C.C.

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL
SECURITĂȚII STATULUI
Nr. D-3/00154.510 din aprilie 1982

STRICT SECRET
Exemplar unic

APROB,
MINISTRU SECRETAR DE STAT
Tudor Postelnicu

Program de măsuri[1]
pentru prevenirea și contracararea activității ostile
desfășurate împotriva țării noastre sub acoperirea
sectei „Meditația Transcendentală".

I. SITUAȚIA OPERATIVĂ:

Datele deținute de organele de securitate atestă faptul că, în contextul intensificării și diversificării activității dușmănoase îndreptate împotriva R.S. România, serviciile de spionaj și organizațiile reacționare din străinătate au acționat în țara noastră sub acoperirea sectei „Meditația Transcendentală" ale cărei ritual și practică oferă condiții optime pentru desfășurarea unor acțiuni de spionaj-trădare. În acest scop, agenți de spionaj, emisari ai sectei, veniți în țară ca turiști și vizitatori la rude, au propagat preceptele „Meditației transcendentale" sub masca unei metode moderne de refacere fizică și intelectuală și au racolat la activitatea sectantă, pe bază de angajament scris, cetățeni români din diverse domenii de activitate, cu precădere intelectuali, studenți și elevi.

Măsurile ferme întreprinse până în prezent au dus la prevenirea acțiunilor de spionaj sub acoperirea „Meditației Transcendentale" și la curmarea și demascarea acestei activități sectante.

[1] Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 3, fila 83-90.

II. OBIECT şi SCOP:

1. Date fiind gradul de periculozitate socială determinat de racolarea unor persoane cu pregătire superioară din Capitală şi provincie, precum şi faptul că unele persoane demascate nu au renunţat la activitatea sectantă, acţionând în continuare, în mod clandestin, în vederea racolării de noi aderenţi, se impune *elaborarea şi aplicarea prezentului program de măsuri, care are ca obiect perfecţionarea activităţii informativ-operative de securitate în rândul*:

a) cetăţenilor români care au aderat la „Meditaţia Transcendentală" şi al altor legături ale emisarilor acestei secte;

b) persoanelor care îşi desfăşoară activitatea în sectoarele de învăţământ, artă, cultură, medicină, psihologie, institute de cercetare şi proiectări, în rândul membrilor cercurilor yoga şi al cetăţenilor cu preocupări parapsihologice, cu antecedente francmasonice ori cu tendinţe mistice orientale;

c) turiştilor, vizitatorilor la rude, comercianţilor, specialiştilor şi altor categorii de străini care pot servi drept acoperire emisarilor sectei.

2. Măsurile ce vor fi întreprinse pe această linie au ca *scop*:

a) curmarea cu operativitate a activităţii de „Meditaţie Transcendentală" organizată până în prezent în ţara noastră, destrămarea anturajelor formate, demascarea sectei şi a principalilor ei aderenţi;

b) prevenirea, cunoaşterea şi curmarea oricăror acţiuni de reluare a preocupărilor de propagare a preceptelor sectei; identificarea şi neutralizarea emisarilor ei;

c) depistarea, controlarea şi curmarea acţiunilor de spionaj-trădare desfăşurate sub acoperirea „Meditaţiei Transcendentale".

III. PENTRU REALIZAREA ACESTOR OBIECTIVE SE VOR ÎNTREPRINDE URMĂTOARELE:

A. MĂSURI GENERALE COMUNE

3. Unităţile centrale şi teritoriale de securitate, potrivit competenţelor, vor intensifica activitatea informativ-operativă pentru identificarea persoanelor care vor încerca să propage preceptele „Meditaţiei

Transcendentale" ori să adere la această sectă și vor acționa cu toată fermitatea în vederea neutralizării lor. În cadrul acestor măsuri:

a) vor informa *organele de partid* și conducătorii organizațiilor socialiste cu privire la activitatea sectantă a persoanelor identificate, pentru a lua măsuri de competența lor;

b) persoanele care au aderat la sectă vor fi supravegheate informativ pentru a stabili modul în care au fost respectate prevederile legale privind relațiile cu străinii și apărarea secretului de stat; cum s-a realizat racolarea; mantra primită; dacă activitatea sectantă a servit ca acoperire pentru *acțiuni de spionaj*, trădare sau alte forme de activitate ostilă statului; dacă în urma acțiunilor de prevenire întreprinse au renunțat definitiv la activitatea sectantă ori se impune a fi luate în continuare măsuri pentru determinarea lor să renunțe definitiv la această activitate și pentru destrămarea anturajelor formate;

c) în cazul în care, în scop de prevenire, se impune audierea unor persoane din categoria celor de mai sus, care întrețin relații cu străini, au rude și relații în exterior, au fost în străinătate în interes oficial sau particular ori sunt deținătoare de date secrete de stat, această măsură se va lua cu participarea unui ofițer de la compartimentul de contraspionaj.

Termen: permanent

Răspund: șefii unităților centrale și teritoriale de securitate.

4. Persoanele cunoscute că au sprijinit emisarii sectei ori s-au aflat sub o puternică influență a acestora vor fi urmărite informativ până se va stabili cu certitudine că au încetat definitiv activitatea sectantă și pentru a se cunoaște în profunzime substratul subversiv al acțiunilor întreprinse sub această acoperire.

Termen: permanent

Răspund: șefii unităților centrale și teritoriale de securitate.

5. Rețeaua informativă din mediile vizate de „Meditația Transcendentală" pentru recrutarea de aderenți — în special din sectoarele de învățământ, artă, cultură, medicină, institute de proiectare și cercetări, în cercuri yoga și în rândul persoanelor cu preocupări parapsihologice, francmasonice ori cu tendințe mistice orientale — va fi dirijată să semnaleze orice preocupări de legătură cu secta și cu emisari ai acesteia sau de propagare și practicare a acestei activități sectante în țara noastră.

În același scop, potențialul informativ va fi completat cu noi surse recrutate dintre persoanele care au aderat la sectă ori cu posibilități de informare în rândul acestora.

Termen: permanent

Răspund: șefii unităților centrale și teritoriale de securitate.

6. În cadrul activității informativ-operative pe linia acțiunilor „ALFA", „ATLAS", „RUTIERUL", „OCEANUL" și a „Programului de măsuri pentru prevenirea și contracararea acțiunilor dușmănoase desfășurate împotriva țării noastre sub acoperire religioasă", se va urmări și obținerea de date și informații privind acțiuni ale „Meditației Transcendentale" asupra unor cetățeni români, în țară și străinătate, ori preocupări de a crea și folosi canale de legătură cu centrale din străinătate ale acestei secte.

Termen: permanent

Răspund: șefii unităților centrale și teritoriale de securitate.

7. În procesul supravegherii informative a străinilor — turiști, vizitatori la rude, specialiști și comercianți — și a cetățenilor români rezidenți în străinătate, în special a celor din SUA, Anglia, Elveția, Franța, R.F.G., Canada, Spania și Grecia, unde secta dispune de centre puternice, se va urmări identificarea emisarilor trimiși cu sarcini în țara noastră și a cadrelor și agenților de spionaj care acționează sub acoperirea „Meditației Transcendentale".

Termen: permanent

Răspund: șefii unităților centrale și teritoriale de securitate.

B. MĂSURI SPECIALE

8. Direcția I[1] și compartimentele corespondente din inspectorate:

a) intensifică activitatea informativ-operativă pentru depistarea și neutralizarea emisarilor sectei și a persoanelor care au aderat la „Meditația Transcendentală", în rândul categoriilor vizate de această sectă — în special din sectoarele de învățământ, artă, cultură, medicină, psihologie și dintre persoanele cu preocupări de parapsihologie, yoga și mistico-religioase, al legionarilor etc.;

[1] Această direcție avea ca obiect de activitate principal informațiile interne.

b) organizează urmărirea informativă a lui „RIN", „NAE" și „CUCU" și a celorlalte persoane care au acționat intens ori l-au sprijinit pe „SÂRBU", emisarul sectei, în vederea propagării preceptelor sectante și racolării de noi adepți. Se vor iniția măsuri informativ-operative complexe, inclusiv combinații informative pentru a se stabili cu certitudine dacă aceștia au încetat definitiv orice preocupare de „Meditație Transcendentală" și pentru a menține legătura cu centrele și emisarii sectei;

c) în cadrul activității pe profil în obiectivele din răspundere unde există persoane demascate ori sancționate pentru aderare la „Meditația Transcendentală", se va urmări permanent reacția lor la măsurile luate și dacă au încetat definitiv orice preocupare sectantă.

d) în colaborare cu alte unități, asigură publicarea în presa centrală și locală, de materiale care să demaște activitatea sectei „Meditația Transcendentală" și a persoanelor care au sprijinit ori promovat activ proliferarea preceptelor sectante.

Termen: permanent

9. Direcția a II-a[1] și compartimentele corespunzătoare din teritoriu:

a) organizează urmărirea informativă a lui „CORBU" și a soției sale, principalii sprijinitori ai emisarilor sectei, precum și a celorlalte persoane din obiectivele pe profil care vor fi identificate că au desfășurat activitate intensă pe linia „Meditației Transcendentale", luând măsuri informativ-operative ferme pentru a curma definitiv orice preocupări sectante;

b) intensifică supravegherea informativă în Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor, Ministerul Industriei Ușoare, Centrala Sticlei și Ceramicii Fine, institute de cercetare și proiectări și în alte organizații socialiste date în răspundere, pentru identificarea și neutralizarea persoanelor care au aderat la „Meditația Transcendenta-

[1] Această direcție (în perioada desfășurării evenimentelor redate în carte) avea ca obiect de activitate/profil, *contrainformațiile economice*. Avea și indicativul (de unitate militară) U.M. 0617 (inclusiv contraspionaj).

lă"; stabileşte dacă practicarea „Meditaţiei Transcendentale" a avut efect pe profilul contrainformaţiilor economice; ia măsuri de cunoaştere a eficienţei acţiunilor de curmare şi demascare întreprinse, precum şi a reacţiei la aceste acţiuni.

Termen: permanent

10. Direcţia a III-a şi compartimentele corespondente din teritoriu:

a) completează, analizează datele şi informaţiile pe care le deţine despre „SÂRBU" şi legăturile sale şi le comunică, în continuare, unităţilor centrale şi teritoriale de securitate pe profil, în vederea luării măsurilor informativ-operative necesare. Totodată, va transmite unităţilor interesate o notă documentară privind secta „Meditaţia Transcendentală", care să fie folosită în vederea instruirii ofiţerilor cu atribuţiuni pe linia acestui program de măsuri şi pentru informarea organelor de partid şi conducerilor organelor socialiste unde există persoane racolate — conform anexei 1.

Termen: 30 mai 1982

b) organizează urmărirea informativă a lui „SÂRBU", agent de spionaj[1], şi a soţiei sale, emisari ai sectei „Meditaţia Transcendentală", a principalelor legături ale acestora suspecte de trădare — „RADU", „MARGA", „MAZILU", „GOGU", precum şi a tuturor lucrătorilor din sistemul comerţului exterior şi din alte obiective ce le are în răspundere, care au semnat angajament de aderare în vederea clarificării suspiciunilor existente pe profil şi pentru curmarea oricăror preocupări de activitate sectantă;

Termen: permanent

c) intensifică supravegherea şi urmărirea informativă a diplomaţilor, ziariştilor, doctoranzilor, reprezentanţilor de firme comerciale şi turistice, a altor străini suspecţi că sunt cadre şi agenţi de spionaj şi a legăturilor acestora din rândul cetăţenilor români, în special pe spaţiile american, englez, elveţian, vest-german, canadian, francez, indian, spaniol, grec şi altele, unde „Meditaţia Transcendentală" are centre puternice — pentru a cunoaşte la timp dacă există preocupări pe

[1] Acuzaţie neconfirmată nici măcar de documentele Securităţii.

linia acestei activități sectante ori de a culege informații cu privire la măsurile luate pentru curmarea și demascarea ei;

Termen: permanent

d) în cadrul activității de supraveghere informativă pe linii de muncă și în obiectivele date în răspundere, se va urmări identificarea emisarilor „Meditației Transcendentale" și a cetățenilor români cu preocupări de a practica ori prolifera preceptele acestei secte; se vor prelucra în mod prioritar elementele suspecte de spionaj-trădare și se vor comunica unităților de profil datele și informațiile de competența acestora;

e) va acționa ofensiv prin sursele „BARBARA", „TOMAZIAN", „NANA", „F. PLOIEȘTEANU" și altele pentru cunoașterea grupărilor și persoanelor cu preocupări de parapsihologie, yoga și francmasonerie care călătoresc, au rude și legături în străinătate ori în rândul bazei de lucru a contraspionajului și care ar putea fi folosite de serviciile de spionaj pentru racolarea de agenți și acoperirea acțiunilor de spionaj-trădare.

Termen: permanent

f) organizează evidența persoanelor care au aderat la „Meditația Transcendentală" și a emisarilor sectei cunoscuți că acționează pentru proliferarea preceptelor sectei în țara noastră;

Termen: permanent

g) centralizează, analizează și valorifică informațiile privind activitatea acestor persoane; studiază evoluția situației operative pe profil și asigură eficiența măsurilor de cunoaștere, prevenire și neutralizare impuse de situația operativă;

Termen: permanent

11. Direcția a IV-a[1] și compartimentele corespondente din teritoriu:

a) organizează supravegherea și urmărirea informativă a persoanelor din obiectivele date în răspundere și membrii familiilor acestora care au aderat la „Meditația Transcendentală" și iau măsuri ferme

---

[1] Această direcție (în perioada desfășurării evenimentelor redate în această carte) avea ca obiect de activitate/profil muncă, *contrainformațiile militare* (incluzând supravegherea cadrelor și locațiilor militare). Avea și indicativul (de unitate militară) U.M. 0632.

care să ducă neîntârziat la curmarea oricăror preocupări de această natură;

b) va instrui rețeaua informativă pe profil pentru a identifica militarii, personalul muncitor civil și membrii familiilor acestora care practică „Meditația Transcendentală" și va acționa operativ, cu toată fermitatea, pentru curmarea acestei practici, destrămarea grupurilor create și pedepsirea celor implicați.

Termen: permanent

12. Direcția a V-a[1]:

a) organizează supravegherea și urmărirea informativă a persoanelor din sectoarele date în competență care au aderat la „Meditația Transcendentală" și va asigura neutralizarea lor cu operativitate și destrămarea anturajelor create;

Termen: permanent

b) intensifică supravegherea informativă pe profil pentru a cunoaște reacția persoanelor implicate la măsurile de curmare și demascare luate și în vederea prevenirii și curmării cu maximum de operativitate a oricăror încercări de a relua activitatea sectantă.

Termen: permanent

13. Unitățile speciale T19, S20 și R21 vor acționa, prin mijloace specifice, în vederea depistării persoanelor care practică „Meditația Transcendentală", întrețin relații cu centrele sectei din străinătate, precum și pentru identificarea canalelor de legătură folosite de sectă în vederea introducerii ori scoaterii din țară de materiale privind această activitate mistică și aderenții ei.

Termen: permanent

14. Rețeaua de investigații a Inspectoratului Municipiului București și a organelor teritoriale de securitate va fi instruită să semnaleze orice preocupări de a practica ori prolifera preceptele sectei „Meditația Transcendentală", yoga ori alte ritualuri de inspirație orientală, grupările create și locurile în care se organizează asemenea activități.

---

[1] Această direcție, înființată în 1978, avea ca obiect de activitate/profil *securitatea și garda demnitarilor*. Avea și indicativul (de unitate militară) U.M. 0666.

15. Direcția pentru pașapoarte, evidența străinilor și controlul trecerii frontierei:

a) va asigura, pe baza comunicărilor primite de la unitățile centrale și teritoriale de securitate, ca persoanelor ce au aderat la „Meditația Transcendentală" să nu li se permită a călători în străinătate până când nu va exista garanția că au renunțat definitiv la activitatea sectantă;

b) în cadrul controlului efectuat la frontieră se va urmări depistarea și prevenirea introducerii ori scoaterii din țară de materiale despre „Meditația Transcendentală". Datele privind persoanele descoperite vor fi comunicate la C.I.D. pentru a fi introduse în sistemul de prelucrare automată, precum și la Direcția I, împreună cu materialele reținute.

Termen: permanent

16. U.M. 0195 și U.M. 0544 vor întreprinde măsuri specifice pentru apărarea cetățenilor români aflați în străinătate, obținerea de date și informații cu privire la personalul și emisarii sectei cu preocupări pe linia țării noastre, precum și în vederea cunoașterii din timp a acțiunilor pe care „Meditația Transcendentală" preconizează să le întreprindă împotriva R.S. România.

Termen: permanent

IV. COOPERAREA ÎNTRE UNITĂȚI

17. În scopul instituirii unei concepții mai ofensive și unitare de muncă, unitățile centrale și teritoriale de securitate vor coopera îndeaproape pentru aplicarea prezentului program și vor exercita atribuțiile ce le revin din prezentul program potrivit principiului muncii în obiectiv-problemă, cu respectarea strictă a profilului de muncă.

18. În executarea sarcinilor ce le revin, unitățile centrale și teritoriale de securitate vor face un schimb operativ de informații potrivit competențelor și profilului fiecăreia. În cazul persoanelor care, datorită schimbării locului de muncă sau al domiciliului, urmează să fie incluse în baza de lucru a altor compartimente de muncă, în

termen de 15 zile de la producerea schimbării, se vor transmite unităților interesate datele deținute cu privire la acestea.

Răspund: Direcția I și Direcția a III-a.

19. Unitățile centrale și teritoriale de securitate vor coopera, după caz, cu organele de miliție în vederea prevenirii, cunoașterii și curmării activității sectei „Meditația Transcendentală", cu asigurarea deplină a conspirării metodelor de muncă specifice.

V. DISPOZIȚII FINALE

20. Datele și informațiile obținute cu privire la activitatea sectei „Meditația Transcendentală" și aderenții ei se vor concentra la Direcția a III-a, care, după analiză, în funcție de interesul operativ pe care îl prezintă, le va trimite spre exploatare unităților de securitate interesate.

Direcția a III-a va coordona măsurile în această problemă și va raporta anual și ori de câte ori este nevoie Biroului Executiv al Consiliului de Conducere al Departamentului Securității Statului stadiul activității, concluziile desprinse și măsurile ce se impun a fi întreprinse în continuare.

21. Biroul Executiv al Consiliului de Conducere al Departamentului Securității Statului va analiza, anual sau ori de câte ori este nevoie, modul în care se execută prevederile prezentului program de măsuri.

22. Serviciul independent secretariat-juridic va difuza șefilor unităților de securitate prezentul program de măsuri, în părțile ce-i privesc, conform anexei nr. 2.

23. Activitatea de securitate desfășurată pentru aplicarea prezentului program de măsuri va purta numele de cod „ZBURĂTORII".

NOTĂ[1]

La 10.06.1982 s-a prezentat la Ambasada R.S. România de la Londra numitul **P.W.**, arătând că este purtătorul de cuvânt al „Mișcării Meditației Transcendentale" cu sediul din Anglia. Sus-numitul a menționat că dorește să exprime dezaprobarea față de criticile care

s-au adus în România „mișcării" pe care o reprezintă, sens în care dorește să o transmită șefului statului nostru.

În discuțiile avute cu un diplomat român, acesta a fost convins că trimiterea unei astfel de scrisori nu are temei, întrucât România nu a luat nici o poziție critică față de „mișcarea" respectivă.

Pe 12.06. a.c., **P.W.** a recontactat telefonic ambasada, informând că, în urma discuțiilor avute cu conducătorii „mișcării", s-a hotărât renunțarea la trimiterea scrisorii de protest, însă se va pregăti un articol de presă, care să fie predat ziarelor britanice de circulație mare, prin care să se dezmintă amestecul „mișcării" în problemele interne din România.

P.W. a precizat că deși au fost unii care au acționat în numele „mișcării", aceștia au făcut-o pe cont propriu, fără aprobarea centrului. A subliniat totodată că „Meditația Transcendentală" nu este promovată de membrii organizației decât în țările care au acceptat acest lucru, dând exemplul Franței, și a arătat că din câte se cunoaște despre conducerea „mișcării", nu au avut loc acțiuni de popularizare a acestei filiale în România.

MINISTERUL DE INTERNE
INSPECTORATUL MUNICIPIULUI
BUCUREȘTI
SECURITATE

Exemplar nr. 4676
Data 14.04.1982

BULETIN INFORMATIV[1]

Măsuri de prevenire

În ziua de 6 aprilie 1982, organele noastre au avertizat pe numitele A.A., în vârstă de 69 ani, cu studii liceale, casnică, domiciliată în C.M. nr..../C, ap. 6, și D.M., în vârstă de 62 ani, de profesie funcționară, în prezent pensionară, pentru relații neoficiale cu cetățeni străini și participarea la activități de îndoctrinare pe linia sectei de „Meditație Transcendentală".

[1] Arhiva CNSAS, dosar D 3, vol. 1, fila 117.

În procesul avertizării, cele de mai sus au recunoscut că au organizat ședințe de inițiere la domiciliile lor, unde au participat și câteva dintre cunoștințele acestora, inclusiv membri de familie. Au regretat aderarea lor la o asemenea sectă și s-au angajat în scris că pe viitor nu vor mai utiliza astfel de practici mistice, interzise de legile statului nostru.

Persoanele avertizate rămân în continuare în atenția noastră pentru a le cunoaște reacția după măsura luată, precum și în vederea prevenirii altor acțiuni necorespunzătoare din partea lor.

ȘEFUL SECURITĂȚII
Colonel,
DĂNESCU GHEORGHE

Prezentăm acum un „model" de Declarație ce era dată de cei care au luat parte la grupurile de „Meditație Transcendentală". Întrebările Securității erau aceleași pentru toți cei interogați, cel puțin într-o primă fază a cercetării. Ele aveau menirea de a obține informații cât mai detaliate care să permită pe de o parte depistarea tuturor celor implicați, iar pe de altă parte să confirme suspiciunea de spionaj pe care ei înșiși o creaseră asupra inițiatorului MT în România.

DECLARAȚIE[1]
Dată azi, 28 aprilie 1982

Subsemnatul dr. S.V., născut la ..... în G.H., jud. S., fiul lui E.S. și al V.S., cu serviciul la Institutul „V. Babeș" din București, în calitate de cercetător științific gr. I, domiciliat în București, Bd. S.M. ...., membru PCR, la întrebările puse declar următoarele:

1. *Întrebare*: Cum ați luat cunoștință de „Meditația Transcendentală"?

Răspuns: Prima oară, în iunie 1978, solicitat de CNST să particip la o ședință de specialiști, ținută la INID, sub conducerea unui

[1] Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 3, fila 157–159.

reprezentant al Ministerului Sănătății, unde inginerul Stoian a făcut o expunere despre această „tehnică de relaxare" pe care dorea s-o vadă acceptată de către autoritățile noastre și introdusă pe linie medicală. Discuțiile nu au dus la vreo concluzie. Cred că delegatul Ministerului Sănătății a fost dr. M.

A doua oară, în ianuarie 1981, solicitat de Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice, împreună cu alți specialiști, când ing. Stoian revenise în țară, reîncepuse demersurile pe lângă autorități și (după câte am înțeles) Ministerul Educației ceruse un aviz institutului de resort. Conducerea ședinței a avut-o tov. R.

2. *Întrebare*: Când și în ce împrejurări l-ați cunoscut pe Nicolae Stoian?

Răspuns: În legătură cu ședința de la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice am fost contactat de inginerul C., pe care nu-mi amintesc să-l fi cunoscut cu ocazia ședinței din 1978. Ing. C. a fost și el prezent la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice, unde și-au expus materialele N. Stoian și soția sa. Probabil că am schimbat câteva cuvinte cu N. Stoian la sfârșitul ședinței din 1978, dar discuții pe temă au avut loc doar în 1981. Nu știam și nu știu unde lucrează ing. C.

3. *Întrebare*: Unde ați fost inițiat?

Răspuns: În localul Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice din str. Frumoasă, în prima jumătate a lunii ianuarie 1981.

4. *Întrebare*: Cine a mai fost inițiat atunci?

Răspuns: Conform hotărârii direcției institutului, s-a trecut la un autoexperiment pe cercetători din institut (benevoli) și pe câțiva specialiști din afară, deci într-un cerc restrâns. Instruirea a avut loc prin două expuneri, o „ceremonie" și câteva ședințe de relaxare în grup. Printre cei care au participat la instruire și „inițiere" au fost cercetători din institut, ca dr. V.G. (specialist în hipnoză), conferențiar G. (de la catedra de psihologie), acad. Ș.M. (președintele secției medicale a Academiei R.S.R., vicepreședinte al Academiei de Științe Medicale), col. dr. G. (șeful secției de neuropsihiatrie din Spitalul Militar Central).

5. *Întrebare*: De ce alte inițieri aveți cunoștință?

Răspuns: De cea a ing. C., care a fost „sufletul" acțiunii propagandistice. Posibil să fi fost inițiat, tot anterior acelei date, dr. D.C., medic militar, specialist în acupunctură și practicant al tehnicilor yoga.

6. *Întrebare*: Cine l-a sprijinit pe N. Stoian și în ce mod ? Popularizând metoda „transcendentală" aducând persoane pentru „inițiere" în „Meditația Transcendentală", punându-i locuința la dispoziție sau într-un alt mod?

Răspuns: Nu cunosc alte acțiuni de popularizare decât cele ale ing. C., care se dădea pe sine exemplu de rezultate favorabile și care a contactat și Ministerul Transporturilor (prin tov. ministru-adjunct B.) în acest sens. Personal n-am participat decât la acțiunea Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, astfel încât nu cunosc nimic despre întâlnirile din case particulare. După sfârșitul lui ianuarie 1981 n-am fost contactat de practicanții metodei în nici un fel.

7. *Întrebare*: Dacă dumneavoastră l-ați sprijinit pe N. Stoian și în ce mod?

Răspuns: Am găsit nimerită o experimentare într-un cadru strict instituțional, pentru a putea furniza autorităților de resort informații adecvate. Concluziile acestui autoexperiment au fost relatate adjunctului ministrului educației, tov. R., în săptămâna ce a urmat experimentării, împreună cu obiecțiile noastre, în special cele privitoare la „ceremonie". Am sprijinit cercetarea științifică și nu pe N. Stoian, care nu era decât cel care propunea o tehnică de relaxare, ca o variantă a tehnicii yoga. Am participat și la ședința de la Ministerul Transporturilor, la care au fost invitați psihologii și șefii serviciilor medicale din minister, ședință prezidată de tov. B., care s-a arătat interesat de problemă. Acesta a luat parte împreună cu acad. M., cu mine și cu tov. director-adjunct N. (al Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice) la ședința de raport către tov. R.

La întrebarea 4 și 5 menționez în plus că dintre colaboratorii Laboratorului de Antropologie nu am chemat pentru cercetare decât pe tov. I.O., specialist în problemele de comunicare interumană.

În concluziile prezentate tov. R. s-a susținut, printre altele:

– că tehnica este simplă;

– că materialele științifice prezentate de N. Stoian nu sunt suficiente pentru a valida metoda;

– că ar fi necesară o informare pe plan internațional despre felul în care este practicată și este privită metoda;

– că „ceremonialul" trebuie despărțit de tehnica propriu-zisă;

– că instruirea nu poate fi lăsată pe mâna unor cetățeni străini;

– că obligativitatea „taxei de instruire" se cere examinată mai îndeaproape;

– că primele rezultate nu arată efecte nedorite;

– că este nevoie să se dea mai multă atenție diverselor tehnici de relaxare, poate mai potrivite decât „meditația";

– că termenul „transcendental" nu este bine venit, el ducând la confuzii (în dicționare se găsesc mai multe înțelesuri, laice-filozofice dar și unul religios);

– că „ceremonialul", invocarea în sanscrită și secretul asupra mantrei ar putea duce la interpretarea tehnicii drept o variantă (sectă) religioasă, ceea ce ar compromite metoda.

Aceste observații au fost ridicate de către noi, grupul de oameni de știință constituiți în „comisie". Tov. M.R. ne-a răspuns că problema are mai multe implicații, unele politice, și că va cerceta „dedesubturile" ei. Această „comisie" s-a constituit spontan, pe baza prestigiului științific al unora dintre cei care au participat la experiment.

8. *Întrebare*: Dacă în cadrul relațiilor cu N. Stoian ați sesizat aspecte care interesează securitatea statului?

Răspuns: Nu. N. Stoian insista întotdeauna, în public sau în convorbiri, în pauzele ședințelor de la institut, că acțiunea sa ar trebui studiată și însușită pe cale oficială — și nu prin propagare de la persoană la persoană. El susținea că propaganda pe care o face este în interesul țării sale natale.

9. *Întrebare*: Dacă în absența lui N. Stoian altcineva a inițiat persoane în practicarea „Meditației Transcendentale"?

Răspuns: Nu cunosc decât activitatea sa și a soției sale în timpul săptămânii de experiment organizat în Institut. După ianuarie 1981 am pierdut orice contact cu el sau cu ing. C. De curând am aflat că N. Stoian ar mai fi fost în țară în vara lui 1981 și ar fi luat contact cu

Centrul pentru Problemele Tineretului, dar informația este neverificată (o dețin de la dr. C.M., cercetător la acest Centru, care ar fi fost întrebat, în vara trecută, de către directoarea-adjunctă, dr. C., dacă știe ceva despre metodă. Nu știa și probabil nici azi nu știe prea multe.)

10. *Întrebare*: Dacă după iulie 1981 ați mai luat legătura cu N. Stoian sau aveți cunoștință de acțiuni ulterioare ale acestuia?

Răspuns: Parțial, am răspuns la punctul precedent. Am mai luat la cunoștință de asemenea acțiuni dintr-un articol din *Pentru patrie*.

11. *Întrebare*: Ce probleme de securitate s-au ridicat în timpul când v-ați aflat în străinătate?

Răspuns: În Vest am fost în 1964 (Italia) pentru o săptămână, la un congres. În Est am fost ultima oară acum 6–7 ani, de asemenea, ca delegat la un congres (Moscova). Nu am fost contactat de nimeni, nu am fost „tras de limbă" de nimeni.

12. *Întrebare*: Dacă din preocupările dumneavoastră privind yoga aveți de semnalat aspecte care interesează societatea?

Răspuns: Faptul că activitatea yoga nu este suficient de bine organizată și nu este dirijată de oameni competenți are riscul alunecării în misticism și al compromiterii ideii psihoterapiei.

13. *Întrebare*: Dacă sesizând unele aspecte negative ale activității lui N. Stoian despre „Meditația Transcendentală" ați informat pe cineva?

Răspuns: Am informat pe tov. R., destul de prompt (în săptămâna următoare), cum am arătat la punctul 7. Aceste aspecte negative se referă la „ceremonial", la „taxa de instruire", la înțelesul confuz al „transcendentalului", la relațiile cu conducerea „mișcării" pe plan internațional și, bineînțeles, la pretenția de mesager al unui nou „salvator al omenirii" pe care o avea. Documentația tipărită pe care a adus-o cuprindea și unele aspecte mai neobișnuite (levitația). Ar fi dorit ca tehnica să fie introdusă în învățământ.

14. Întrebare: Dacă în afara celor declarate mai aveți ceva de relatat?

Răspuns: Mi s-a părut, până la sfârșit, exagerată indicația de a ține strict secretă mantra, care, de fapt, era un cuvânt fără înțeles (mantra „mea" a fost *sciamm*).

Mi s-a părut netactică pretenția de a ne cere angajamentul de a nu instrui pe altul, fără aprobarea lui Maharishi — deoarece ne punea în situația de a condiționa aplicarea unei tehnici volitive unei persoane necunoscute și pe care, probabil, nu vom vedea-o niciodată. În schimb, angajamentul de a nu face prozeliți era convenabil deoarece înseamnă că noi (care studiam) nu eram, cel puțin în această fază, „racolați" la o mișcare.

Întrebând, în vara anului 1981, un psihiatru ce practica în R.F.G., care este părerea sa despre „meditație" mi-a răspuns că tehnica este trecută în unele tratate, dar că „taxa de instruire" face din adepți instrumente de îmbogățire a unor conducători ai „mișcării".

În afara celor declarate, nu mai am nimic de declarat.

Aceasta este declarația pe care o dau, o susțin și o semnez.

BUCUREȘTI, 28 aprilie 1982
S.V.

Declarațiile celor implicați (atât precedenta, cât și următoarea) erau foarte clare, cu lux de amănunte și nu puteau justifica acuzațiile de „sectă" și „spionaj" care s-au adus celor ce au luat parte la ședințele de MT. De aici, poate, suspiciunea de „capcană" a securității, menită să-i vâneze pe cei ce nu au putut fi „atinși" în alt mod. Această idee a fost întărită și de faptul că au fost „detronate" unele persoane apropiate puterii și cu funcții importante în sistem.

DECLARAȚIE[1]

4 mai 1982

În cursul lunii mai 1978 din inițiativa fostei mele soții S.M., de profesie jurist, pensionată pe caz de boală, am mers într-o după-amiază la Institutul de Arhitectură din București, unde mi s-a spus că este organizat un curs de yoga cu efecte de relaxare și destresare foarte

[1] Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 3, fila 204–207.

bune. Fosta soție fusese invitată de numita Chiaburu Elena, colegă de serviciu de la Ministerul Ind. Ușoare. Dată fiind colegialitatea de serviciu a soților pe parcursul a circa 8 ani, s-au făcut și unele schimburi de vizite reciproce mai ales că domiciliile erau apropiate. Discuțiile cu această familie în acea perioadă erau despre repararea locuințelor și uneori despre unele exerciții de respirație yoga pe care aceștia le practicau.

La Institutul de Arhitectură am cunoscut pe lângă familia C., care era prezentă, pe numiții I.N. cu fiica și ginerele, pe care mi i-a prezentat, pe cântărețul de la Opera Română Nicolae Florei și făcea pe gazda un anume M., de la care am înțeles că există aprobările necesare de la Ministerul Învățământului pentru acest curs.

Cursul a durat circa 4 zile (a câte două ore) în care STOIAN NICOLAE, despre care la timpul respectiv nu știam nimic, a încercat să demonstreze caracterul tehnicii, care este foarte simplă, nu are nimic mistic, vorbea despre legătura cu fizica cuantică, desena unele figuri parabolice pe tablă care chipurile reprezentau raportul dintre meditație și relaxare.

La ultima zi de curs am fost invitați la Trustul Carpați (Institutul de Proiectări) — era într-o duminică, pentru a prelua o mantra, chipurile un gând zero care era de fapt cheia întregii tehnici.

Aici am fost pus în fața unui ritual care a fost explicat ca o legătură între faza veche și cea modernă și care nu ar implica decât pe profesor, nu și pe cursant. Nu am fost nici atunci de acord și ulterior nu am acordat nici o atenție acestei tehnici din cauza acestui ritual de care nu luai cunoștință decât în momentul când intrai în camera aceea, toți spuneau că o să vezi, nu-i nimic deosebit. În această încăpere de la „Carpați" am mers cu fosta soție. Trebuia să duci un buchet de flori, câteva fructe și o batistă albă, care aveau o semnificație legată de ritualul respectiv.

După acest ritual în care STOIAN NICOLAE spunea ceva pentru el, în limba sanscrită, îți spunea un cuvânt care avea menirea ca, spunându-l mintal, să ajute la relaxare.

Acest cuvânt numit „mantra" nu trebuia să îl comunici deoarece folosit de alte persoane s-ar banaliza. Mi s-a dat ca mantra cuvântul „HIRING".

La terminarea așa-zisului curs, după care fiecare urma să facă meditație 20' dimineața și 20' seara, numitul M. de la Institutul de Proiectări Carpați a cerut suma de 250 (două sute cincizeci) lei pe care STOIAN NICOLAE urma să-i depună în contul omeniei (fiind după cutremur).

Contact cu Stoian Nicolae în această perioadă am avut numai cu ocazia ritualului care s-a făcut la „Carpați". Și lui, și celor pe care i-am cunoscut le-am spus la vremea aceea că tehnica o fi sau nu bună, dar ritualul acesta nu este de acceptat într-o orânduire socialistă.

Din câte îmi amintesc, nu am practicat această tehnică de meditație decât la început — câteva zile mi s-a părut inutilă și pierdere de timp. Nu am mai avut nici un fel de contact cu cei care au fost la Institutul de Arhitectură sau Institutul de Proiectări Carpați, decât întâmplător cu directorul I.N.

În acea perioadă 1978–1980 am avut o situație personală foarte grea. În cadrul serviciului am fost discutat în legătură cu vânzarea unui autoturism proprietate personală pentru că foștii mei socri de fapt îl vânduseră cu câțiva ani în urmă cu suprapreț. Apoi o altă scrisoare anonimă a semnalat faptul că mi-am construit o casă tip vilă, fapt pentru care am fost verificat pe linie de cadre circa un an de zile. Fosta soție, care era grav bolnavă, nu-și mai controla faptele și nu o mai interesa familia, fapt ce a culminat cu desfacerea căsătoriei la sfârșitul anului 1980. În această perioadă relațiile cu familia C. au fost ca și inexistente, deoarece ei mi-au adus la cunoștință că soția mea avea o legătură în afara familiei.

La sfârșitul anului 1980 și începutul anului 1981 am fost căutat de mai multe ori de numitul Constantin Chiaburu, care m-a întrebat dacă mai fac meditație, că a mai venit STOIAN NICOLAE, care umblă pe la diferite foruri pentru a legaliza și a extinde acest curs de yoga. Mi-a comunicat că dorește să ceară o audiență la conducerea superioară de stat pentru a explica avantajele tehnicii respective.

Cererea de audiență la nivelul conducerii superioare de stat m-a făcut să gândesc că este necesară o verificare competentă a familiei lui STOIAN NICOLAE — știam din spusele lui C. că a plecat din țară prin căsătorie cu o cetățeancă franceză. M-am gândit și în 1978 să fac o notă, am tergiversat, a trecut timpul, nu am mai avut tangență,

nu i-am acordat de la început atenție, însă cererea de audiență m-a trezit la realitate.

Am cerut numitului C.C. să-mi procure datele de identificare ale soților STOIAN, necunoscând ce se dorește prin cererea de audiență de către C., care m-a căutat, ce intenții urmăresc, i-am cerut și o notă, iar ulterior copia memoriului către conducerea superioară de partid și de stat, precum și xerocopia unor materiale întocmite la Ministerul Învățământului.

Având în vedere ritmul acțiunilor în care am fost angrenat în cadrul unității, m-am tot gândit cine ar putea exploata mai eficient și cine poate verifica în mod competent familia Stoian. M-am hotărât să mă adresez conducerii Ministerului de Interne, apoi cunoscându-l bine pe tov. general-maior PLEȘIȚĂ NICOLAE, m-am adresat telefonic dânsului, explicându-i în câteva cuvinte despre prezența numitului Nicolae Stoian, preocupările și intenția de a merge în audiență la conducerea superioară.

În aceeași zi am fost sunat de către un tovarăș colonel, care mi-a spus că sună din partea tov. general-maior Pleșiță și că îmi trimite pe căpitanul PRIBOI de la Direcția a 5-a. Peste circa o oră a venit cpt. PRIBOI, i-am spus despre ce este vorba, de altfel, am scris și o notă de mână, i-am dat telefonul și adresa numitului C.C., care putea să dea detalii în legătură cu Stoienii, preocupările lor, o copie a memoriului lui Stoian la conducerea superioară de partid și de stat și o notă scrisă la C.

Cu cpt. PRIBOI m-am mai întâlnit o dată, când i-am înmânat materialul xerocopie care privea activitatea întreprinsă la Ministerul Învățământului.

Ulterior numitul C. m-a sunat și mi-a spus că a venit la dânsul un ofițer de Securitate care s-a recomandat PRIBOI (l-a descris brunet cu mustață), cu care a discutat, care l-a întrebat și în ce relații se află cu mine și care s-a mirat că numitul C. are pe perete un afiș cu portretul lui MAHARISHI și cel care a inventat yoga modernă, „Meditația Transcendentală".

De menționat că ulterior nu am mai fost sunat de C., nu mi-a spus nici de faptul că a avut o percheziție domiciliară.

Declar că numitul C.C. poate să confirme că nu m-a interesat în nici un fel această metodă și că în discuțiile pe care le-am avut mi-am exprimat neîncrederea și imposibilitatea aplicării tehnicii respective într-o societate socialistă, în primul rând din cauza caracterului net mistic al acelui ritual de inițiere pe care doresc să-l descriu separat și amănunțit în această declarație.

NICOLAE STOIAN era singur într-o încăpere. Pantofii lui erau la ușă. Când trebuia să intri în această cameră te invita să te descalți. O dată intrat, aveai senzația că intri într-un cadru de altar bisericesc. Era o masă (în cazul respectiv un birou) cu față de masă albă, două sfeșnice cu lumânări aprinse pe masă, două cești în care erau într-una orez, în alta apă, și într-un vas ardeau câteva bețigașe chinezești din lemn de santal. Rezemată de perete, pe masă era o fotografie a lui Maharishi color. Stoian explica că acesta este singurul lucru rămas din yoga veche de peste 2.000 de ani, la care profesorul Maharishi ține foarte mult, asta contribuie și la aducerea aminte de către inițiat a momentului primirii „mantrei". Te mai întreba o dată dacă dorești să primești „mantra" în aceste condiții, iar la replica de caracter mistic spunea că de fapt numai profesorul execută ritualul, cursantul doar asistă.

După ce obținea acordul de asistență, îngenunchea într-o poziție de rugăciune, cu mâinile împreunate, și recita chipurile în limba sanscrită mai multe fraze. Se scula după câteva minute cu ochii închiși spunând cuvântul „mantra" cu voce tare.

Îți spunea atunci să spui această „mantra" după el de câteva ori. Apoi te felicita și te poftea afară din încăpere.

Toți cei care ieșeau din această încăpere aveau o oarecare stare de bună dispoziție, însă celor mai mulți le era jenă că au trecut prin asemenea situație (mă refer la directorul I., la cântărețul N.F.).

Menționez că eu am cerut numitului C. o notă cu cine sunt Stoenii și ce doresc, pe care am predat-o cpt. PRIBOI.

Maior C.I.
04.05.1982

De asemenea, tot la începutul anului, după ce am predat materialele menționate cpt. PRIBOI, l-am informat verbal și pe ofițerul C.I. al

Direcției a 5-a că am avut un contact la familia C. cu acel Stoian, că am luat niște materiale pe care le-am trimis la tov. general-mr. Pleșiță.

Mr. C.I.

COMPLETARE[1]
la declarația dată la data de 04.05.1982

La începutul lunii ianuarie 1981 m-am adresat telefonic tov. general-mr. PLEȘIȚĂ NICOLAE, raportând de existența în țară a unui cetățean francez de origine română, NICOLAE STOIAN, profesor de Meditație Transcendentală, care a făcut mai multe demersuri pentru a-și legaliza metoda, iar la data respectivă avea depus un memoriu la conducerea superioară de partid și de stat, în care solicita o audiență.

Am dorit să informez cu datele și materialele pe care le luasem încă din luna decembrie 1980, în vederea unei verificări pe linia de muncă respectivă și gândindu-mă și la o eventuală recrutare.

La data de 20.XII.1980 am cerut numitului C.C. o notă din care să rezulte cine sunt STOIAN NICOLAE și soția sa și ce intenționează, ce urmăresc cu această Meditație Transcendentală în România, pe care am predat-o tov. cpt. PRIBOI.

În legătură cu ultimul alineat din pagina a 8-a, în care menționez că l-am informat verbal și pe ofițerul de contrainformații Enăchescu al Direcției a 5-a, că am avut un contact cu cetățeanul străin Stoian Nicolae prin familia C. și că am luat niște materiale pe care le-am trimis la tov. general-maior Pleșiță, raportez în completare:

Este vorba de următoarele materiale:

– Nota scrisă de numitul C.;

– O notă scrisă de mine cu datele de identificare ale soților Stoian;

– Date despre C. (nr. de telefon);

– Copie după memoriul lui Stoian depus la Secția Scrisori a CC al PCR;

---

[1] Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 3, fila 208.

– Xerocopie după materialele întocmite la Ministerul Învățământului (din care ar rezulta că s-au făcut cursuri la Ministerul Învățământului, rezultatele obținute și unele propuneri). Acest material era întocmit de o comisie a Ministerului Învățământului care prezenta în mod pozitiv rezultatele obținute.

Toate aceste materiale le-am dat tov. cpt. PRIBOI din unitatea tov. general-mr. PLEȘIȚĂ NICOLAE.

04.05.1982
Mr. C.I.

MINISTERUL DE INTERNE
I.J.Călărași – Securitate
Primește: Col. Bohaltea Romulus Strict secret
Sursa „Mihai"
Locul:.....Data: 04.05.1982

COMPLETĂRI și PRECIZĂRI LA NOTA din 30 aprilie 1982 privind pe M.N.

1. Conferința de la Institutul de Psihologie din București a cetățeanului străin de origine română pe nume S. a fost organizată din indicația Ministerului Învățământului. Cel puțin în acest mod a justificat acest lucru directorul institutului respectiv când a trasat sarcina dr. docent Vladimir Gheorghiu de a da avizul asupra metodei de psihoterapie a bolilor nervoase, metoda elaborată de S.

Pentru a se putea pronunța asupra metodei, V.G. a invitat la expunerea făcută de S. și alți membri specialiști din domeniile conexe. Astfel, la prima ședință, la care au luat parte cca 100 persoane, dintre care cca 80 din Institutul respectiv, V.G. a invitat printre alții și pe:

– Academician Ștefan Milcu – I.M.F.
– Profesor Victor Stănculescu – I.M.F.
– Profesor M. – I.M.F.
– Colonel Găitan — șef secție neuropsihiatrie – Spitalul Municipal Central

[1] Arhiva CNSAS, dosar D 3, vol. 1, fila 196.

Pe baza relațiilor personale, dar având în vedere și practica mai îndelungată în utilizare, pentru tratarea proprie, a psihoterapiei, V.G. a invitat și pe M.N.

2. Au urmat, la o anumită perioadă de timp, (pe baza programării făcute cu ocazia primei ședințe) o discuție purtată de S. sau soția acestuia (cu cei care cunoșteau limba franceză, respectiva necunoscând limba română) cu fiecare din cei care sufereau de afecțiuni ale sistemului nervos, discuții care s-au referit strict la modul de manifestare a afecțiunilor și la precizări privind modul de aplicare a metodei Stoian.

O a 3-a întâlnire a avut loc la cca o săptămână de la aplicarea metodei, la care fiecare a informat asupra rezultatelor, resimțite personal, după aplicarea metodei. La această întâlnire au participat cca 30 de persoane.

3. Pe baza rezultatelor obținute, V.G. a întocmit un aviz înaintat conducerii Institutului și deci Ministerului Învățământului, în care își exprima rezerve cu privire la „metoda Stoian".

4. Conferințele ținute de V.G. au avut loc întâi lunar, apoi la două luni. Ele se țineau fie la Institut, fie la Universitatea București, fie la Universitatea Populară etc. M.N. nu participa la toate, ci numai în funcție de timp.

5. Cadrul didactic T., de la Facultatea de Zootehnie, ar fi participat, după informațiile aflate de M.N. de la persoane din cadrul Institutului Agronomic, la o expunere a lui S. făcută într-o casă particulară. Nu cunoaștem însă concret ce s-a discutat acolo, dar credem că tot probleme privind psihoterapia.

6. M.N. a afirmat că V.G. era nemulțumit de atenția acordată de Ministerul Învățământului lui S. de faptul că el se ocupa de tratarea bolilor nervoase prin psihoterapie și nu găsea sprijin în introducerea metodei sale, că a făcut un referat, despre care am arătat la punctul 5, dar că a fost presat de directorul institutului, iar acesta de Ministerul Învățământului — V.G. deținea copia avizului pe care l-a întocmit.

7. M.N. nu a dat bani la conferințele care s-au ținut, fiind invitată, a adus numai flori cerute de către I. A informat că, după cât cunoaște, au fost colectați câte 100 lei (una suta lei) numai de la salariații

Institutului de Psihologie care au participat la conferință. Motivarea a stat în faptul că în Occident asemenea conferințe se plătesc și că, deci, trebuie să i se plătească lui S.

Nu cunoaște alte persoane care să fi participat la asemenea conferințe, dânsa neparticipând la nici o întâlnire particulară, în case particulare, și nici nu a adus pe altcineva să participe la asemenea întâlniri.

04.05.1982
s.s.Mihai

„Autocritica Securității" sau „Cum a fost posibil așa ceva?"

MINISTERUL DE INTERNE
INSPECTORATUL MUNICIPIULUI
BUCUREȘTI
Nr. 004740 din 9 mai 1982

RAPORT[1]

Privind concluziile care se desprind din informațiile care au existat la Securitatea Capitalei în legătură cu Meditația Transcendentală.

1. În perioada 19 decembrie 1977–6 iulie 1978, lt.-maj. Busuioc Mihai a obținut note informative de la sursa „LUPESCU" din cadrul Institutului de Proiectări „Carpați", prin care semnala prezența în București a cetățeanului francez STOIAN NICOLAE și a soției sale, precum și preocupările acestora de a organiza în unele instituții ședințe de inițiere și însușire a tehnicii „Meditației Transcendentale".

La 26 decembrie 1977, același ofițer a întocmit un raport cu privire la unele constatări făcute ca urmare a participării sale la 3 ședințe de inițiere în practicile acestei secte, ținute la Spitalul nr. 9.

Lt.-maj. Busuioc Mihai a prezentat raportul și nota informativă din 19 decembrie 1977, șeful său de colectiv — maior Dragotă Valer, cu propunerea de a i se aproba să participe în continuare la ședințe, în vederea edificării și stabilirii scopului real al acestor activități.

[1] Arhiva CNSAS, dosar D 3, vol. 4, fila 6–8.

Cele două materiale au fost înaintate — așa cum raportează lt.-maj. Busuioc și mr. Dragotă V. — pe cale ierarhică la șeful serviciului — col. Olar Ioan, în prezent pensionar, respectiv col. Georgescu Emilian, adjunct al șefului Securității.

La raportul ofițerilor, col. Georgescu Emilian a anexat un bilet (distrus de lt.-col. Davidescu Nicolae în luna mai 1981, pe considerentul că nu ar fi avut legătură cu lucrarea), prin care atrăgea atenția ofițerului să nu se ocupe de probleme care nu i-ar intra în competență. În aceste condiții, dat fiind și tonul rezoluției, lt.-maj. Busuioc Mihai nu a mai prezentat celelalte 5 materiale informative, ci le-a clasat la mapa anexă a informatorului.

Fiind întrebat în legătură cu informațiile deținute de lt.-maj. Busuioc Mihai, col. Georgescu Emilian raportează că nu i s-a prezentat de șeful serviciului, iar notița la care se referă ofițerul a fost anexată pe un alt raport prin care se solicita aprobare pentru participare la „ședințele yoga" de la Institutul de Proiectări „Carpați".

2. La 23 mai 1978, lt. Păunescu Silviu a primit o notă de la sursa „FLORIN PLOIEȘTEANU" care semnala că soții STOIAN au venit din Franța spre a instrui unele cercuri de membri yoga cu tehnica „Meditației Transcendentale". În aceeași notă, se făceau mențiuni despre filialele existente în unele țări din Europa Occidentală, precizându-se faptul că soții Stoian au inițiat cursuri la Policlinica Dr. I. Cantacuzino din Capitală cu participarea a 50 persoane.

Acest material informativ a fost prezentat de șeful colectivului — cpt. Ciucă Ion, adjunctul șefului Securității — col. Burac Ioan, care l-a înaintat spre exploatare fostei U.M. 0920, fără să întreprindă măsuri de adâncire și verificare a informației.

3. Sursa „CONSTANTINESCU" din legătura lt.-col. Budecă Ștefan, a semnalat la 18 mai și 7 iunie, faptul că a intrat în legătură cu STOIAN NICOLAE pe care l-a cunoscut în urmă cu 8 ani și a aflat de preocupările acestuia pe linia „Meditației Transcendentale", de acțiunile pe această linie organizate la Institutul de Proiectări Carpați, Spitalul nr. 9, Institutul de Arhitectură Ion Mincu și Pădurea Pustnicul. Totodată, a menționat că soții Stoian fac demersuri pentru oficializarea în țara noastră a activității lor, intenționând să prezinte programele lor la Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie prin intermediul ing. C.I., șef de secție la acest institut.

Informațiile au fost prezentate de către șeful de colectiv — col. Matei Vasile, prin șeful serviciului, col. Georgescu Ion, în prezent pensionar, adjunctul șefului Securității, col. Cepraga Constantin, care a ordonat măsuri de verificare a sursei „CONSTANTINESCU" și a lui STOIAN NICOLAE, cooperarea cu Serv. 250 din Securitatea Capitalei și cu col. Secuiu Constantin din Direcția a II-a. În continuare, lt.-col. Budecă Ștefan, col. Matei Vasile și col. Georgescu Ion nu au valorificat informațiile obținute și s-au mulțumit cu precizările făcute de col. Olar Ioan, potrivit cărora acțiunea ar avea un caracter oficial.

II. Din analiza modului în care s-a lucrat în acest caz la Securitatea Capitalei, se desprind următoarele concluzii:

1. Sursele „LUPESCU", „CONSTANTINESCU" și „FLORIN PLOIEȘTEANU", care au semnalat și au participat la astfel de activități, nu au fost temeinic instruite și nu li s-au dat sarcini concrete pentru clarificarea naturii legăturilor lui STOIAN N. cu cetățenii români, scopul real al acțiunilor acestuia, legalitatea aprobărilor, precum și persoanele care au participat la instruire.

2. Încadrarea informativă necorespunzătoare a unor obiective din incompetență, din care cauză nu s-au putut cunoaște la timp și în profunzime activitățile negative inițiate de către STOIAN NICOLAE. Așa se explică faptul că la Spitalul nr. 9, Institutul Dr. Cantacuzino, Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice, Uniunea Sindicatelor Sanitare și Institutul de Arhitectură Ion Mincu au avut loc ședințe de inițiere în practica „Meditației Transcendentale" cu participarea soților STOIAN, cetățeni străini, fără ca ofițerii ce răspundeau de aceste obiective să fi aflat de prezența lor în aceste instituții.

3. Nu s-au întreprins măsuri eficiente de verificare a acestor surse și a informațiilor care prezentau realmente interes operativ. Ca urmare, informațiile au fost disparate, incomplete, pe alocuri neconcludente, lipsite de continuitate, neexistând o colaborare între serviciile care le-au primit.

4. Verificarea și valorificarea acestor informații nu s-a făcut în conformitate cu normele și principiile muncii, nefiind raportate șefului Securității și nici șefului Inspectoratului Municipiului București.

5. Deşi s-au făcut propuneri, s-au dat şi unele ordine rezolutive, nu s-a urmărit pe parcurs modul de executare a lor, iar materialele informative au fost analizate cu superficialitate, nesesizându-se pericolul social al faptelor.

6. STOIAN NICOLAE a reuşit să înşele vigilenţa unor cadre din Securitatea Capitalei. Avem în vedere pe mr. Dragotă Valer, col. Olar Ioan, lt. col. Budecă Ştefan, col. Matei Vasile, col. Georgescu Ion şi col. Georgescu Emilian, care au luat la cunoştinţă de acţiunile întreprinse, dar nu au sesizat pericolul şi prin urmare nu au acţionat în direcţia curmării acestor activităţi. De asemenea, col. Cepraga Constantin, deşi a dat indicaţii competente, nu a urmărit modul de realizare a lor.

7. Organizarea unor activităţi în cadrul serviciilor ca şi la nivelul conducerii Securităţii Capitalei s-a desfăşurat defectuos. Aşa cum s-a mai arătat, şefii de servicii — col. Olar Ioan şi col. Georgescu Ion, cât şi adjuncţii şefului Securităţii — col. Georgescu Emilian, col. Burac Ioan şi col. Cepraga Constantin — nu au prezentat informaţiile obţinute conducerii unităţii. La rândul său, şeful Securităţii Capitalei nu a controlat felul în care se valorifică informaţiile respective.

Controlul activităţii cadrelor menţionate, ca şi analizele care se impuneau a fi efectuate asupra reţelei informative implicate în acest caz a fost defectuos, din care cauză nu s-au putut depista la timp neajunsurile ce s-au manifestat.

III. Având în vedere neajunsurile ce au existat, se vor lua următoarele măsuri:

1. Analiza şi verificarea cu operativitate a tuturor informaţiilor existente legate de practicile yoga ori alte activităţi prin care se ascund manifestări cultice ostile sau alte fapte antisociale, de această natură.

2. Intensificarea muncii informativ-operaţionale în sectoarele artă, cultură, sănătate, învăţământ şi cercetare, controlul informativ asupra tuturor persoanelor care au aderat la secta „Meditaţia Transcendentală", în scopul prevenirii acţiunilor ostile în rândul acestor categorii de elemente, cât şi pentru identificarea celor care nu sunt cunoscuţi până în prezent.

3. Într-o şedinţă a cadrelor de conducere din Securitatea Municipiului Bucureşti, se va pune în discuţie acest caz, cu concluziile şi măsurile care se impun, inclusiv pedepsirea disciplinară a celor vinovaţi.

4. Se va continua la nivelul șefilor de colective și de servicii analiza întregii rețele informative, urmând ca sursele care ridică probleme să fie verificate temeinic.

5. Punerea în discuția adunărilor de partid a cadrelor care, deși dețineau informații, nu au manifestat vigilență și nu au acționat cu spirit de răspundere.

Asigurăm conducerea Departamentului Securității Statului că am tras și vom trage maximum de învățăminte din cele petrecute, inclusiv privitor la deficiențele în activitatea proprie, de conducere, control și îndrumare a subordonaților, și că vom acționa cu toată răspunderea pentru remedierea neajunsurilor existente.

ȘEFUL INSPECTORATULUI
general-maior, Vasile Gheorghe

ȘEFUL SECURITĂȚII
colonel, Dănescu Gheorghe

Efecte directe, radicale, traumatizante și contrare chiar legilor în vigoare la acea dată asupra unei persoane ce a participat la întâlnirile „Meditației Transcendentale".

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
TOVARĂȘULUI MINISTRU ION TEOREANU[1]
– personal –

Subsemnata I.C., domiciliată în A.R. nr..., bl....., ap.12, Sectorul ..., București, de profesie învățătoare gradul I încadrată cu contract pe durată nedeterminată la Școala generală nr... sector ... București, vă aduc la cunoștință pe această cale următoarele:

1. Sunt absolventă a școlii pedagogice din B. din anul 1959 și activez în această profesie de 29 ani, obținând calificative anuale numai foarte bine.

[1] Arhiva CNSAS, dosar D 3, vol. 1, fila 167–169.

2. Adunarea oamenilor muncii constituită special în ziua de sâmbătă 8 mai 1982 la şcoala unde am activat (nr. ....) s-a pronunţat pentru interdicţia de executare a profesiei de învăţătoare, definitivă prin desfacerea contractului de muncă pentru motivul că aş fi într-o sectă care ar fi incompatibilă cu munca de educaţie.

3. Contest hotărârea luată de către Adunarea oamenilor muncii din 8 mai 1982, deoarece nu am făcut, nu fac parte şi nici nu activez în această sectă în care mi se impută ca aş face parte, nu am propagat şi nici nu propag în şcoală sau în afara şcolii, lucru pe care urmează să-l dovedesc prin înscrisuri şi cu martori (elevi, părinţi, cadre didactice etc.) în faţa instanţelor de judecată de la toate nivelurile, inclusiv desfacerea ilegală a contractului de muncă (a se vedea Codul Muncii al R.S.R. Legea nr. 10/1972 Art.130).

4. Conform Codului Muncii menţionat mai sus Art.130 lit. l., numai instanţa penală se poate pronunţa asupra interdicţiei de exercitare a profesiei mele, temporar sau definitiv.

Consider că Adunarea oamenilor muncii şi forurile superioare care au hotărât pe baza „Statutului cadrelor didactice" sau Legii 5/1978 puteau să-mi aplice şi altă sancţiune şi nu interdicţia de exercitare a profesiei de învăţător.

Cazul meu a fost relatat prin declaraţii la data de 28.04.1982 la Sectorul de partid nr. 6 (tov. secretar S.) şi 29, la care au participat tovarăşii S., tov. N. şi tov. inspector ce răspunde şi de şcoala nr. ..., precum şi din declaraţia dată la data de 6.04.1982 şi angajamentul luat la data de 17.04.1982 de către organele de contrainformaţii ale Ministerului Apărării Naţionale, care în final au spus că acest caz este închis, mai cu seamă că eu nu sunt membră PCR.

Menţionez în plus faţă de cele menţionate la data de mai sus că sora mea C.M. şi cumnatul meu C.I. (pensionat de boală gr. I), dându-şi seama că au fost atraşi într-o cursă în care se urmărea însuşirea de bunuri băneşti, au mers împreună în audienţă la Departamentul Securităţii Statului arătând amănunţit toată situaţia tov. consilier N. sau C. şi persoanele care au participat. După care au urmat cercetările. De asemenea, arăt că persoanele acelea care făceau iniţierea exerciţiilor de autorelaxare au spus că au aprobarea forurilor în drept şi că aceste exerciţii se găsesc chiar şi într-o broşură editată de Consiliul

Național pentru Educație Fizică și Sport, „Centrul de cercetare științifică și documentare tehnică" (1970) „Exercițiile yoghinilor", broșură pe care nici eu și nici familia mea nu am văzut-o și nu am studiat-o. Relatez că celelalte persoane care au fost în acea zi acasă la familia C. au fost retrogradate din funcție sau li s-au luat o gradație din retribuție, dar nu li s-a interzis să-și exercite meseria și nici nu li s-a desfăcut contractul de muncă. Nu considerați, stimați tovarăși, că măsura luată cu mine este extrem de gravă?!!

5. Codul Muncii, Art.134 stipulează că „desfacerea contractului de muncă, în toate situațiile, se face cu arătarea motivelor, a prevederilor legale pe care se întemeiază, a termenilor, precum și a organelor la care măsura luată se poate ataca. Dispoziția de desfacere a contractului de muncă se comunică în scris în termen de 5 zile de către unitate. Ea își produce efectul de la data comunicării și nu de la data de 8 mai 1982, cum s-a anunțat verbal în adunare. Precizez că cele arătate la punctul 5 nu mi-au fost comunicate în scris personal nici până la această dată și ca atare, voi continua să fac prezența la școală.

6. În cei 29 de ani de muncă asiduă la catedră am participat efectiv la hotărârile și înfăptuirile partidului și statului prin muncă profesională și extraprofesională, ca de exemplu: colectivizarea agriculturii, efectuarea de recensăminte, construcții de școli, săli de clasă (com. U. sat C. reg. P.) unde am exercitat funcția de directoare de școală în anii 1961–1963.

Pe plan profesional, în anul 1976 am luat examenul de titularizare pe post în București, în vara anului 1977 am obținut examenul de gradul II didactic, iar în primăvara anului 1981 (când am fost acuzată că aș fi sectantă) am obținut examenul de gradul I didactic. Din vara anului 1981 până în ianuarie 1982 am cercetat și am lucrat la un material de cercetare privind „Ortografia și punctuația la clasele I–IV", material ce mi-a fost cerut spre publicare la *Revista de pedagogie* de către tov. prof. V.A. de la Liceul Pedagogic din municipiul București. Acestea au fost preocupările mele zilnice, de a învăța, a cerceta și a studia în această perioadă, și nu de a participa la vreo sectă sau grupare mistică.

7. Consider că abaterea mea nu influențează cu nimic (față de preocupările mele profesionale arătate mai sus până la vârsta de 47 ani, vârstă la care am ajuns într-o stare de disperare, umilită în fața cadrelor didactice și lăsată fără serviciu) continuarea activității mele ca învățător la clasele I–IV, unde învăț copiii să scrie, să citească și să socotească corect, și nu propagandă mistică.

8. Față de această situație, rog să reanalizați cazul meu și gradul de vinovăție împreună cu organele în drept ale Ministerului Educației și Învățământului, anulând definitiv interdicția de exercitare a profesiei de învățător în spiritul dreptății și echității socialiste, profesie în care am fost foarte bună timp de 29 de ani.

9. Hotărârea dumneavoastră definitivă rog să-mi fie comunicată în scris la domiciliul arătat mai sus și la direcțiunea Școlii nr. 176 în termenele legale prevăzute de Legea cererilor, reclamațiilor și sesizărilor oamenilor muncii.

Astăzi 14 mai 1982
București
I.C.

Reacții, atitudini

MINISTERUL DE INTERNE, I.M.B. – Securitate
Nr. 4763 din 19 mai 1982

NOTĂ[1]

În cadrul comentariilor ce continuă să aibă loc în diferite cercuri pe marginea „Meditației Transcendentale" și a măsurilor întreprinse pentru curmarea activității acestei „secte sau asociații" — după cum înțeleg să denumească unele persoane cadrul organizatoric de asociere a membrilor săi — sunt exprimate tot mai diverse aprecieri și opinii, multe dintre ele având un caracter ambiguu și chiar tendențios.

Deși inofensive în aparență, „practicile metapsihice din cadrul «Meditației» ar fi fost folosite în final — după părerea unor profesori de la Școala generală nr. ... — în scopuri antistatale". Aceste practici — ține să precizeze prof. V.L. de la aceeași școală — „ar slăbi

[1] Arhiva CNSAS, dosar D 3, vol. 4, fila 15.

tăria de caracter a persoanelor participante, făcând ca unele dintre acestea, ajunse într-o stare de transă, să divulge informații confidențiale și chiar secrete de serviciu".

Combătând practicile și sistemul de gândire ale „Meditației", prof. V.I. de la Institutul Teologic București susține că acestea ar intra în contradicție și cu „metafizica" și cu „filozofia religiei", calificând gândirea „transcendentalilor" drept „un surogat din ambele". El consideră însă că merită observată apariția „Meditației transcendentale" în România, unde — după cum afirmă V.I. — „gândirea omului ar fi supusă și dirijată de politic, PCR punându-și amprenta pe toată activitatea individului în societatea noastră actuală".

După părerea sa, „intelectualii au simțit nevoia de o reînnoire a gândirii individului, chiar dacă ea nu este cea mai bună, dar să fie o alta decât obsedanta filozofie marxistă care l-ar fi golit pe individ de personalitate și de nevoia de a avea o gândire, o concepție proprie despre viață și societate, au putut întreprinde «ceva» care să-i scoată din șablon, dovedind prin activitatea în cadrul «Meditației» că sunt dornici de un nou sistem de gândire și de reprezentare a societății, înlăturând principiile dialecticii marxiste din filozofie".

Unele elemente din rândul foștilor condamnați c.r. ori cu antecedente politice își manifestă temerea ca nu cumva măsurile de combatere inițiate de către organele de partid și de stat împotriva prozeliților „Meditației Transcendentale" să readucă la ordinea zilei oameni și fapte din trecut. Așa de exemplu, V.M., profesor pensionar, fost legionar și condamnat c.r. , se arată îngrijorat, fiind cunoscut ca unul dintre cei care au participat la diferite conferințe ținute de către acad. Ș.M. ori dr. V.S., unde aceștia ar fi putut strecura și unele aspecte din filozofia „Meditației", să nu fie suspectat ca prozelit al acestei „secte" de către organele de securitate. Această temere și-o întemeiază — după câte afirmă — pe aceea că „în conjunctura politică internă și externă actuală, regimul nostru s-ar afla în derută, iar politica lui economică falimentară nu ar mai avea credit în masele populare, iar de aici și unele măsuri restrictive". „Dovadă faptul că — pretinde V.M. — sute de intelectuali de frunte sau activiști de partid, căutându-și refugiul într-o altă activitate intelectuală, s-au organizat în afara partidului, devenind astfel periculoși pentru regim."

În contrast cu acest punct de vedere, N.G., fost f.d.c., condamnat c.r., este de părere că „degenerarea curentului spiritual-transcendental din țara noastră, în asociații sau grupuri, cu ritualuri și doctrine delirante, bizare și confuze, s-ar datora libertății excesive acordate de către stat traducerii și scrierii unor cărți despre spiritul universal și esența lui, ceea ce ar fi îmbogățit imaginația și ar fi stimulat predispoziția către relaxare".

ȘEFUL SECURITĂȚII
colonel Dănescu Gheorghe

Interdicțiile oficiale de a practica yoga nu s-au lăsat așteptate prea mult, ele extinzându-se și asupra practicii de karate (arte marțiale în general).

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT
F.R. JUDO

HOTĂRÂRE[1]
din 27 august 1982

Văzând concluziile colectivului de specialiști din CNEFS și organizațiile cu atribuții privind conținutul activității lor din țara noastră;

Analizând măsurile propuse pentru prevenirea unor practici dăunătoare activității sportive;

Biroul Comitetului Executiv al Consiliului Național pentru Educație Fizică și Sport

HOTĂRĂȘTE:

– Se interzice organizarea și funcționarea oricăror forme de yoga și karate, pe lângă sau în cadrul cluburilor și asociațiilor sportive sau a altor unități.

– Secțiile Consiliului Național pentru Educație Fizică și Sport, consiliile teritoriale ale mișcării sportive, cluburile, asociațiile spor-

[1] Arhiva CNSAS, dosar D 3, vol. 2, fila 48.

tive și organizațiile cu atribuții în mișcarea sportivă răspund de aducerea la îndeplinire a prevederilor prezentei hotărâri.

BIROUL COMITETULUI EXECUTIV AL CONSILIULUI NAȚIONAL PENTRU EDUCAȚIE FIZICĂ și SPORT.

O sinteză a măsurilor luate de Securitate împotriva celor urmăriți în cadrul cazului „Meditația Transcendentală".

MINISTERUL DE INTERNE

DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI
Securitatea Municipiului București
SAS/ Nr. 0742383 din 24 feb. 1984

SECRET
exemplar nr. 2

NOTĂ[1]

privind situația operativă prezentă în problema „Meditația Transcendentală"

La ultima analiză din iulie 1983, pe întreaga unitate erau în evidență 163 elemente care au făcut parte din „Meditația Transcendentală". În prezent figurează doar 158, diferența de cinci persoane însemnând trei persoane transferate la alte unități, o plecare definitivă din țară și un deces.

Dintre cele 158 elemente, 56 au fost avertizate, 6 atenționate, iar un număr de 17 ținute în contact pentru influențare.

Datorită preocupării și măsurilor corespunzătoare întreprinse de către unii ofițeri, 11 persoane au fost atrase la colaborare și introduse în rețea, cu rezultate bune pe această linie înscriindu-se serviciile 130 și 230, recrutând fiecare câte patru surse.

Baza de lucru în această problemă este formată din 7 persoane aflate în acțiuni și 66 în supraveghere informativă.

[1] Arhiva CNSAS, dosar D 3, vol. 4, fila 13, 14.

Analiza făcută a relevat faptul că din totalul elementelor aflate în atenție, doar 100, respectiv 63,28%, sunt încadrate în rețea, din care 36 pe o singură linie, 55 pe 2–3 linii, iar 9 peste 3 linii. Restul de 58 persoane, dintre care unele cuprinse în supraveghere informativă, nu sunt asigurate în rețea, verificarea lor rezumându-se numai la o singură investigație sau o interceptare ocazională a corespondenței.

Datele furnizate de către C.I.D. relevă faptul că pe calculator, la data de 27.I.1984, Securitatea Municipiului București este înregistrată cu 67 avertizați pentru activități pe linia „Meditației transcendentale" iar 68 în baza de lucru (U.I. și S.I.).

Comparând datele obținute de la calculator despre baza de lucru cu situația prezentată de servicii, rezultă că 5 elemente din această categorie nu au fost încă implementate.

Materialele primite de la rețea despre această categorie de persoane se cifrează la peste 270 informații, revenind în medie 2,5 note pentru fiecare persoană. Prin celelalte mijloace ale muncii au mai fost obținute încă 111 materiale.

Studiul făcut asupra întregului material obținut în anul 1983 relevă că elementele care au făcut parte din „Meditația Transcendentală", mai puțin cele urmărite informativ și pentru alte motive, nu au preocupări de a se organiza și de a prolifera ideile sectei respective, ci dimpotrivă, sunt rezervate, resping orice comentariu politic, își exprimă regretul pentru cele întâmplate și manifestă o grijă deosebită de a obține rezultate cât mai bune în muncă pentru a se reabilita în fața oamenilor și pentru a determina, în cazul foștilor membri de partid, reîncadrarea lor.

Cu excepția d.u.i. „Corbu", prelucrat de col. Ioniță Constantin — Serviciul 110 — pentru preocupări de reluare a activităților pe linia „Meditației Transcendentale" și de a racola noi membri, temeiul deschiderii celorlalte acțiuni l-a constituit în principal suspiciunile că ar avea manifestări ostile sau relații cu cetățeni străini. Negativ este însă faptul că deși în acest dosar de urmărire informativă s-au prevăzut măsuri corespunzătoare, nu se acționează cu operativitate în vederea clarificării situației elementelor în cauză. De asemenea, elementele luate în supraveghere informativă, dintre care o bună parte ca rezultat al avertizării, în scopul cunoașterii reacției și comportă-

rii lor, nu sunt prelucrate activ pentru a se lămuri dacă este necesar să rămână în preocuparea noastră sub această formă ori să fie trecute în evidența generală.

Din analiza făcută asupra modului în care sunt urmărite persoanele care au făcut parte din „Meditația transcendentală", se desprind următoarele concluzii:

– În timp ce elementele care își desfășurau activitatea în întreprinderile și instituțiile din Capitală sunt, în general, bine prelucrate informativ, celelalte, respectiv 36,72% din total, nu sunt încadrate în rețea, poziția lor prezentă fiind practic necunoscută.

– Deși persoanele din baza de lucru sunt încadrate pe 2, 3 și chiar mai multe linii, materialele obținute despre acestea în anul 1983 nu evidențiază activități specifice „Meditației Transcendentale".

– Menținerea în supraveghere informativă a unui număr însemnat de elemente despre care materialele furnizate până în prezent de rețea atestă faptul că acestea nu mai au astfel de preocupări mărește în mod artificial baza de lucru a S.M.B.

Față de cele arătate mai sus, propunem:

– Persoanele care sunt încadrate în muncă să fie predate serviciilor care asigură informativ obiectivele respective.

– Să se analizeze situația fiecărui element cuprins în supravegherea informativă și să se hotărască asupra oportunității menținerii lui în această formă de lucru.

– În dosarele de urmărire informativă să se urgenteze realizarea măsurilor propuse pentru a se delimita celelalte activități de „Meditația Transcendentală" și, în funcție de rezultat, să se facă modificările corespunzătoare în evidențe.

– Serviciul 130 să țină o legătură mai strânsă cu celelalte servicii, pentru a urmări și coordona activitatea pe linia „Meditației Transcendentale" în întregul ei, fiind în măsură să cunoască în permanență mutațiile ce survin în această problemă.

col. Teodorescu Anghel
lt.-col. Derțcanu Ilie

ȘEFUL SERVICIULUI
maior, Stoica Ion

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI
Comandamentul acțiunii „ORIZONT-2000"
Grupa de informații
Nr. 360-00177183 din 17.XI.1984

STRICT SECRET
Exemplar nr. 1

Către
Securitatea Municipiului București[1]

Se dețin date că unele persoane asupra cărora au fost luate măsuri administrative ori de altă natură ca urmare a participării lor la activitatea sectei „Meditația Transcendentală" sunt preocupate să acționeze în această perioadă pentru reconsiderarea situației lor.

Luați măsuri pentru a cunoaște și controla activitatea fiecărei persoane din această categorie care lucrează în obiective ori pe probleme din răspunderea unității dumneavoastră de competență pentru a preveni și contracara orice acțiune sau manifestare negativă.

ȘEFUL GRUPEI DE INFORMAȚII
general-maior
Alexie Ștefan

NOTĂ[2]

– Cu ocupația profesională a persoanelor care au dat angajament de aderare la „Meditația Transcendentală".

– ingineri	– 87	– istorici	– 2
– arhitecți	– 31	– artiști plastici	– 12

[1] Arhiva CNSAS, dosar D 3, vol. 4, fila 17.

[2] Document nedatat, cu patru numerotări ce îl plasează ca fiind fila 77 / 126 / 216, iar în final 239. Se poate observa că structura profesional-intelectuală a celor ce au practicat MT este una „elitistă", ceea ce a determinat pe de o parte suspiciunile de spionaj (din partea Securității), iar pe de altă parte ideea complotului împotriva intelectualilor/elitelor (din partea celor ce au avut de suferit).

– economiști	– 13	– artiști lirici	– 11
– medici	– 24	– actori	– 3
– profesori	– 45	– preoți	– 2
– psihologi	– 25	– tehnicieni	– 31
– juriști	– 9	– funcționari	– 9
– matematicieni	– 5	– muncitori	– 1
– biologi	– 4	– studenți	– 21
– ziariști	– 4	– elevi	– 23
– scriitori	– 3		

TOTAL = 371

Un document în care Securitatea „recunoaște" că suspiciunile de spionaj asupra familiei Stoian au fost neîntemeiate. Pe de altă parte, se încerca minimalizarea — profesională, morală — a celor ce au participat la întâlnirile mișcării.

STRICT SECRET
6 Exemplarul 1

NOTĂ[1]

Analiza datelor deținute în prezent despre activitatea desfășurată de cetățeanul francez STOIAN NICOLAE pentru a prolifera și organiza în țara noastră activitatea sectei „Meditația Transcendentală" atestă următoarele[2]:

În anul 1977, aflându-se în A. împreună cu soțul – profesor cooperant la O. – cetățeana română M.M. a trimis o scrisoare la un post de radio din Franța pentru a solicita date privind „Meditația Transcendentală" despre care auzise, într-o emisiune radio.

În același an, după ce a revenit în țară, M.M. a primit de la STOIAN NICOLAE o scrisoare prin care prezintă „Meditația Transcen-

[1] Document nedatat, Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 3, fila 28–35.

[2] Unele informații din acest document sunt nuanțate de către Nicolea Stoian în convorbirea avută cu Doina Jela în data de 2 martie 2003.

dentală" ca fiind o metodă ştiinţifică de relaxare şi refacere după efort şi că, în calitatea sa de „profesor" şi „guvernator", se pregăteşte să vină în ţară pentru a răspândi această „ştiinţă".

Concomitent STOIAN NICOLAE i s-a adresat lui O.S., ataşatul cultural al Ambasadei României din Paris, căruia i-a solicitat sprijin pentru a i se permite să predea în R.S. România un „curs de ştiinţa inteligenţei creatoare". Solicitarea sa a fost înaintată de ambasadă la Bucureşti Ministerului Afacerilor Externe, fără avizarea necesară.

După ce a renunţat la cetăţenia română, în decembrie 1977 STOIAN NICOLAE a venit în ţară, sub acoperirea vizitării părinţilor, fiind trimis de MAHARISHI YOGI, şeful sectei, să acţioneze pentru a propaga şi a organiza în cadru oficial „Meditaţia Transcendentală".

Cu sprijinul lui M.M. şi a mătuşii acesteia, M.D., elemente mistice cu relaţii în rândul grupărilor yoga din Capitală au intrat în legătură cu Virgil Maglaviceanu, instructorul cercului yoga de la Institutul de Proiectare Carpaţi, şi cu membrii acestuia, inclusiv cu directorul institutului, cu ing. I.G. şi cu ing. C.C.

În aceeaşi lună, STOIAN NICOLAE a organizat un curs de iniţiere în „Meditaţia Transcendentală", la care au participat persoane din Institutul de Proiectări Carpaţi, cunoscuţi şi membrii de familie ai acestora. După o şedinţă de pregătire teoretică organizată într-o sală a Spitalului Gh. Marinescu — pusă la dispoziţia fugarului de directorul spitalului, dr. V.A., la cererea ing. I.G. — STOIAN NICOLAE a iniţiat individual, pe bază de angajament, 34 persoane în sala de protocol şi în camera conducătorilor auto de la Institutul de Proiectări Carpaţi.

În timpul acestei vizite, STOIAN NICOLAE — ajutat de C.C., M.M. şi M.V. care aveau să rămână principalii săi sprijinitori — a adresat mai multe memorii şi publicaţii sectante Ministerului Educaţiei şi Învăţământului, Ministerului Sănătăţii, Consiliului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie, solicitând aprobare pentru a organiza în ţara noastră un „curs" de „Meditaţie Transcendentală".

În aprilie 1980, STOIAN NICOLAE a revenit în ţară cu sarcina expresă de a finaliza acţiunea de oficializare a practicării „Meditaţiei Transcendentale" în R.S. România. În acest scop, împreună cu M.V., l-a determinat pe ing. I.G. să intervină la Ministerul Educaţiei

și Învățământului pentru a răspunde favorabil la memoriul depus. La solicitarea acestuia din urmă, P.L., soția lui P.C., adjunct al ministrului Educației și Învățământului, i-a cerut lui B.V., șeful Oficiului Studenți Străini și Relații cu Străinătatea, să emită o scrisoare către Centrala sectei, așa-zisă „Universitatea MÉRU" din Elveția, prin care se comunică acordul Ministerului Educației și Învățământului ca STOIAN NICOLAE să predea în țara noastră, timp de nouă săptămâni, un „curs de știința inteligenței creatoare". Această adresă a fost înmânată de B.V. numitului M.V. în ziua de 6 mai 1978, iar acesta i-a predat-o lui STOIAN NICOLAE.

Folosind această adresă ca aprobare pentru a practica „Meditația Transcendentală" în cadrul oficiului, STOIAN NICOLAE, sprijinit de M.V., a organizat noi inițieri și „întâlniri de verificare" cu cei racolați în anul precedent. Astfel, într-o sală a Institutului de Arhitectură Ion Mincu, pusă la dispoziție de rectorul L.C. la solicitarea ing. I.G., și la Policlinica Cantacuzino au fost inițiate aproape o sută de persoane, majoritatea membri ai unor cercuri yoga, cu preocupări mistice ori bolnavi.

Totodată, sprijiniți de T.P.P., profesor pensionar, STOIAN NICOLAE a ținut o conferință de popularizare a „Meditației Transcendentale" în sala Sindicatelor Sanitare, la care au participat aproximativ 90 persoane, printre care și inginerul C.D. de la CNST. Ulterior, acesta din urmă a supus atenției conducerii CNST materialele de propagandă sectantă primite de la STOIAN NICOLAE și a cerut avizul de specialitate al Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice.

Pentru a se edifica asupra „Meditației Transcendentale", în vederea soluționării memoriului depus de STOIAN NICOLAE la CNST, prof. dr. M.I. a dispus organizarea unei întruniri cu specialiști din diferite domenii de activitate, printre care dr. M.V. de la Ministerul Sănătății și dr. G.V. de la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice, care elaborase un referat favorabil, deși sesizase caracterul sectant. De organizarea acestei acțiuni s-a ocupat ing. C.D. de la CNST.

După discuții care au contestat caracterul științific al „Meditației Transcendentale", prof. dr. M.I. a consemnat pe memoriul primit de la fugar: „Returnați documentarul și deocamdată ne oprim aici — 5.9.'78."

Ulterior, ing. C.D. i-a prezentat vicepreşedintelui V.C. dosarul cu documentaţia privind „Meditaţia Transcendentală", pe care acesta a pus rezoluţia „Nu mă pricep la asta şi nici nu ştiu ce să-ţi spun".

Revenit în ţară pe 6 august 1978, STOIAN NICOLAE a făcut eforturi pentru a determina soluţionarea favorabilă a memoriilor depuse, fără a obţine vreun rezultat.

După un an, pe 26 octombrie 1980, STOIAN NICOLAE a venit la Bucureşti sub pretextul de a petrece sărbătorile de iarnă cu părinţii, fiind în realitate trimis de MAHARISHI MAHESH YOGI în vederea reluării activităţii sectante şi pentru a obţine oficializarea ei.

Susţinut de C.C. şi dr. G.V., STOIAN NICOLAE s-a adresat conducerii Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice pentru a i se permite organizarea unui „experiment". Acceptând cu uşurinţă argumentele şi literatura sectantă prezentate de STOIAN NICOLAE, R. V. şi dr. I.N. au instituit o comisie din care, printre alţii, au făcut parte acad. Ş.M. şi dr. S.V., care, sintetizând cu superficialitate materialele sectante într-o notă înaintată Ministerului Educaţiei şi Învăţământului pe 12 ianuarie 1981, propun „organizarea unui experiment" de „Meditaţie Transcendentală".

Fără a primi vreo aprobare, a doua zi R.V. şi I.N. au convocat în incinta Institutului de Cercetări Pedagogice şi Psihologice aproximativ 60 persoane din institut şi cunoscuţi ai acestora, pe care timp de cinci zile STOIAN NICOLAE i-a iniţiat în activitatea sectantă, verificând apoi modul în care aceştia o practicau.

Sintetizând rezultatele acestui „experiment" pe 20 ianuarie 1981, dr. I.N. a înaintat Ministerului Educaţiei şi Învăţământului o notă în care, după ce minimalizează caracterul mistic al „Meditaţiei Transcendentale", apreciază ca pozitivă acţiunea încheiată, propune menţinerea legăturii cu emisarii sectei, procurarea de „lucrări ştiinţifice şi materiale sectante" de la centrala sectei din Elveţia şi continuarea pe un plan superior a acestei activităţi, preconizând ca, dacă se vor confirma rezultatele pozitive din prima fază, să se pună problema valorificării sistemului „Meditaţiei Transcendentale" într-un cadru mai extins (spitale, clinici, şcoli-pilot etc.).

Însuşindu-şi punctul de vedere de mai sus, Ministerul Educaţiei şi Învăţământului a înaintat CC al PCR un răspuns privind memoriul

lui STOIAN NICOLAE, redactat de dr. C.I. și semnat de adjunct al ministrului M.R. în care se subliniază „valoarea științifică" a „Meditației transcendentale" și propune organizarea în continuare de documentații și experimente cu ajutorul lui STOIAN NICOLAE.

Continuându-și acțiunea, pe 21 ianuarie 1981, însoțit de prof. dr. S.V. și ing. S., STOIAN NICOLAE a fost primit la Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor de adjunctul ministrului CORNEL B. și de alte 8 cadre de conducere cărora le-a vorbit despre „Meditația Transcendentală" și le-a predat două „materiale documentare". Nota de protocol întocmită cu acest prilej a fost aprobată de tovarășul ministru V.B.

Primind promisiuni de soluționare favorabilă a demersurilor făcute la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice, STOIAN NICOLAE a revenit în țară pe 26 aprilie 1981 pentru a continua acțiunea.

STOIAN NICOLAE a căutat o modalitate de soluționare favorabilă a memoriului depus la CC al PCR. În acest scop, prin ing. S., el a acționat asupra lui A.P., încercând să-l determine să intervină la conducerea superioară de partid și de stat pentru a susține memoriul său. Totodată, prin ing. S. a predat la redacția revistei *Flacăra* materiale documentare în vederea publicării unui articol privind „Meditația Transcendentală", a cărei apariție a fost prevenită.

Neprimind un răspuns favorabil care să-i permită continuarea „Meditației Transcendentale" într-un cadru oficial, în luna mai 1981, cu sprijinul efectiv al lui C.C., STOIAN NICOLAE a acționat în mod clandestin pentru racolarea de adepți, folosind locuințele unor persoane particulare.

Preocuparea lui STOIAN NICOLAE de a contacta persoanele particulare și analiza materialelor sectante și a informațiilor obținute prin mijloacele muncii de securitate — care atestau existența unei activități ilegale — au dus la constatarea că STOIAN NICOLAE desfășura o activitate sectantă al cărei ritual putea crea condițiile optime pentru reorganizarea unor acțiuni de spionaj-trădare.

În baza acestor constatări, asupra lui STOIAN NICOLAE au fost luate măsuri complexe de urmărire informativă, care au evidențiat cu certitudine că acesta este un emisar al sectei „Meditația Transcendentală" și că, folosindu-se de sprijinul unor elemente aflate sub influ-

enţa sa, a racolat un număr însemnat de persoane, în cadru oficial, acţiunea continuând acum la domiciliul unor legături ale sale, elemente mistice, handicapate, suferinde de boli incurabile ori ignorante.

Fiind conştient de riscul implicat de caracter clandestin al noii sale preocupări, STOIAN NICOLAE a cerut prin telefon soţiei sale aflate în Franţa să-i informeze printr-o anumită persoană pe FRANÇOIS MITTERAND şi PIERRE MAUROIS – preşedintele, respectiv premierul Franţei „despre scopurile mişcării şi ale programului «Meditaţiei transcendentale» şi că el se afla în R.S. România pentru a disemina preceptele acestei secte. Totodată, a comunicat la centrala sectei din Elveţia că activitatea sa este pozitivă şi că, după ce va trece pe la centrală pentru informare şi pentru a ridica noi materiale de propagandă, preconiza ca în luna august 1981 să se întoarcă în R.S. România „pentru a trece la pasul următor".

Întrucât STOIAN NICOLAE acţiona în continuare, fiind preocupat să-şi creeze noi gazde pentru iniţiere şi să racoleze cât mai multe persoane până la plecarea în Elveţia, s-a decis să i se întrerupă şederea în Republica Socialistă România.

Concomitent, asupra principalelor legături ale emisarului au fost luate măsuri complexe de neutralizare, inclusiv percheziţii domiciliare şi anchetarea lor, ceea ce a permis confiscarea unui volum însemnat de materiale de propagandă sectantă şi rituală, angajamentele persoanelor racolate, liste de legături, înscrisuri şi însemnări. Datele şi informaţiile obţinute în urma acestor măsuri au permis să se elucideze toate aspectele activităţii lui STOIAN NICOLAE şi ale legăturilor sale şi să se desprindă următoarele concluzii importante:

– *Cu toate că a contactat un număr mare de persoane, în condiţii favorabile unor acţiuni specifice spionajului, în această fază STOIAN NICOLAE nu a desfăşurat decât activitate sectantă, fără a avea preocupări informative ori ostile de alt gen.*

– În perioadele când STOIAN NICOLAE nu se afla în ţară, nici una dintre persoanele atrase de el la activitatea sectantă nu a acţionat pentru racolarea de noi adepţi, iniţierea fiind considerată atributul exclusiv al celor numiţi în acest scop, în mod special şi personal de şeful sectei. Volumul încă limitat al activităţii sectante, neputinţa oficializării ei şi interesul de a nu împărţi cu nimeni câştigul ce-l putea realiza l-au determinat pe STOIAN NICOLAE să nu fie preocupat

de formarea unor noi „profesori" ori „mentori". Această stare de lucruri și dorința de a-și extinde raporturile cu secta „Meditația Transcendentală" i-au determinat pe prof. M.I. și ing. S. să preconizeze în vara anului 1981 o deplasare cu autoturismul la Seelisberg, în Elveția, unde se află reședința lui MAHARISHI MAHESH YOGI, lucru împiedicat de faptul că, fiind nevoit să-și repare autoturismul în R.F. Germania, nu au mai avut bani și timpul necesar pentru a ajunge acolo.

– Analiza de ansamblu a persoanelor racolate evidențiază faptul că, în afara celor inițiate în cadrul acțiunilor organizate la Institutul de Proiectări Carpați și Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice, majoritatea sunt bolnavi, handicapați și persoane aflate sub influența unor credințe religioase pronunțate, precum și participanți la cercuri yoga care le-au inoculat elemente ale diferitelor curente mistice orientale, pensionari, cetățeni neîncadrați în câmpul muncii, complexați ori cu sentimentul neîmplinirii.

– Se poate conchide, de asemenea, date fiind particularitățile de ritual și dependența puternică ce se realizează între cei racolați și „profesor", oficializarea unor activități clandestine deosebite, inclusiv de spionaj-trădare, producând totodată o confuzie periculoasă în rândul populației.

– Măsurile ulterioare de curmare și demascare a „Meditației Transcendentale" — mai ales destrămarea anturajelor, anchetarea și neutralizarea principalelor legături, publicarea în presă a unor materiale demascatoare, împreună cu acțiunile ferme întreprinse de organele de partid și conducătorii organizațiilor socialiste — au asigurat curmarea oricărei forme a acestei activități sectante.

Ca urmare, majoritatea acestora și-au dat seama că au fost victimele unor escroci care, exploatându-le cu abilitate slăbiciunile și ignoranța, nu urmăreau, cel puțin în această fază, decât realizarea unor câștiguri importante.

Înșiși părinții fugarului au luat o poziție fermă împotriva acestuia, cerându-i prin telefon și corespondență să înceteze orice preocupări sectante la adresa țării noastre. Totodată, ei i-au comunicat că autoritățile noastre sunt ferm hotărâte să nu admită nici o preocupare de acest gen, lucru aprobat întru totul de ei.

În ceea ce privește modul în care au acționat organele de securitate, se desprinde concluzia că, pe fondul abilității cu care a fost

mascată această activitate sectantă nouă, diferitele aprobări și avizări favorabile acordate de unele organizații de specialitate au indus în eroare, ceea ce a determinat să se ia cu întârziere măsuri complexe de curmare și demascare.

Copie[1]
înv. superior și al cercetării științifice

Către
Oficiul pentru Relații Externe din minister[2]

În legătură cu scrisoarea dnei și dlui STOIAN adresată conducerii de partid privind organizarea unor programe de Meditație Transcendentală și M.T-*sidhi* în România, în vederea formulării unui răspuns petiționarilor, vă precizăm următoarele:

1. Adresa la care se poate răspunde este următoarea:

Murielle et Nicolae Stoian, C/O MÉRU, 6446 – SEELISBERG – SUISSE.

2. În legătură cu conținutul nemijlocit al propunerilor avansate de petiționari, propunem următoarele:

a) să se specifice că există și la noi asemenea cercetări care se realizează în cadrul ICPP – București.

b) în măsura în care institutul MÉRU (Elveția) dorește colaborări în aceste aspecte cu instituții de profil similar din România, aceste colaborări să se realizeze la nivelul conducerii institutelor în cauză și nu la nivelul unor inițiative particulare.

INSPECTOR,
I.C.

---

[1] Document nedatat.

[2] Arhiva CNSAS, dosar I 559, vol. 10, fila 14.

CUPRINS

I. *„Cei care sting luminile raţiunii"* 5
II. Nenumărate zvonuri şi o reacţie 28
III. Întâi protagonişti, apoi victime 47
IV. Două întâlniri cu *Altera Pars* 110
V. Ce este Meditaţia Transcendentală? 141
VI. O întrevedere eşuată 158
VII. Patru traiectorii exemplare 170
VIII. Un raport 196
IX. Posteritatea contemporană 203
X. Mult zgomot pentru nimic? 212
XI. La munca de jos 231
XII. Concluzii provizorii 243
XIII. *Latet anquis in herba* .....
sau despre şarpele din iarbă al neştiinţei 267
XIV. Memorii, audienţe, procese 290
XV. Concluzii ceva mai certe 306

Încheiere. Odă minunatului activist Cenuşe 365
Cronologia evenimentelor 373
Anexe 387

B.C.U. „M. Eminescu" Iaşi

Redactor
RADU PARASCHIVESCU

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU

Corectori
IOANA CUCU
IRINA VOICU

Apărut 2004
BUCUREȘTI–ROMÂNIA

Lucrare executată la C.N.I. „CORESI" S.A.